SCOTIA ILLUSTRATA

SIVE

PRODROMUS

HISTORIÆ NATURALIS

IN QUO

Regionis natura, Incolarum Ingenia & Mores, Morbi iiſque medendi Methodus, & Medicina Indigena accuratè explicantur:

ET

Multiplices Naturæ Partus in triplice ejus Regno, Vegetabili ſcilicet, Animali & Minerali per hancce Borealem Magnæ BRITANIÆ Partem, quæ Antiquiſſimum SCOTIÆ Regnum conſtituit, undiquaque diffuſi nunc primum in Lucem eruuntur, & varii eorum Uſus, Medici præſertim & Mechanici, quos ad Vitæ cum neceſſitatem, tum commoditatem præſtant, cunctis perſpicuè exponuntur.

CUM FIGURIS ÆNEIS.

Opus viginti Annorum

Sereniſſimi Domini Regis CAROLI. II. Magnæ BRITANNIÆ, &c. Monarchæ Juſſu editum.

Auctore ROBERTO SIBBALDO M. D. Equite Aurato, Medico & Geographo Regio, & Regii Medicorum Collegii apud EDINBURGUM Socio.

EDINBURGI,

Ex Officinâ Typographicâ JACOBI KNIBLO, JOSUÆ SOLINGENSIS & JOHANNIS COLMARII, Sumptibus Auctoris.

Anno Domini M. DC. LXXXIV.

R E G I.

AD Sacræ Majeſtatis veſtræ pedes procumbit *Scotia* tua, Imperitantium optime, & ſuas Opes nativas, quas numeroſas & eximias Divinum Numen ei benigne largitum eſt, humillimè offert: Credebatur illa adſpectu triſtis, ſterilis, & in obſcuram ac damnatam Mundi partem rejecta; quæ tamen benigno Cœli influxu ſalubrique Aëre gaudens, & inter utrumq; Orbem in ipſo Maris gremio poſita cum ad Vitam neceſſaria, tum utilia quæque ſummâ copiâ poſſidet. Nunc benignis Majeſtatis veſtræ Solis ſui Radiis illuſtrata Tenebras ſuas ſuperavit, novoq; Vigore animata injectam ſibi per multa Seeula Caliginem diſſipavit, & abditorum in ſinu ſuo Theſaurorum Clauſtra reſolvit; ac Majeſtati veſtræ Patri Patriæ, & legitimo ſolique Fundi ſui Domino Aurum, Argentumque ſuum expandit; Margaritas, Cryſtalla, Marmora quaſque alias habet in ſinu ſuo Gazas producit; Marina, Animalia & Plantas exponit, quæ veſtræ Majeſtati debentur, jure per inviolatam veſtrorum Majorum ſeriem, qui per bis mille annos hic regnarunt, ad Majeſtatem veſtram devoluta. Libenter quoq; fatetur *Scotia* tua veſtris in ſe beneficiis cuncta deberi, quæ ſub juſto & benigno moderamine veſtro ſecurè & quietè Bonis ſuis fruitur & ſummâ Pace potitur, dum vicinæ Gentes omnibus Belli miſeriis premuntur. Cum Majeſtate veſtrâ reducetæ Artes & Scientiæ in Regnis veſtris maxime florent, reſtitutaque, quæ Experimentis nititur, Vera Philoſophia magna ſub Auſpiciis veſtris incrementa capit. In veſtro quoque Antiquiſſimo *Scotiæ* Regno Regium Medicorum Collegium apud *Edinburgum* erexit Majeſtas veſtra, cui cum Praxin Medicam regulandi, & imperitos indoctoſque in vitam ſubditorum veſtrorum graſſantes reprimendi facultatem, tum Medicinam promovendi provinciam demandavit: Humillimè proinde Sacræ Veſtræ Majeſtati ſe ſuaque offert Prodromus hicce Rerum Naturalium in Antiquiſſimo Veſtro Regno fidus Expoſitor, qui nunc quidem rudiore penicillo deſcribit quæ in hoc Veſtro Antiquiſſimo Reg-

no ſint ad Morbos præſidia & quæ Artibus Mechanicis provehendis inſerviant. Sed ut veſtro juſſu hæc aggreſſus eſt, ita, ſi Majeſtati veſtræ arriſerit, favente Supremo Numine, ſuis numeris abſolutus & coloribus debitis ornatus aliquando forſan in juſtam Hiſtoriam Naturalem aſſurget.

Ut Sacratiſſimam Majeſtatem veſtram diu ſanam, ſerenam, felicem conſervet; & ut omnia ei fauſta proſperaque obveniant, Deum Opt. Max. quàm ardentiſſimis Votis precabitur

Majeſtatis Veſtræ

Humillimus & Obſequentiſſimus
Subditus & Servus,

ROBERTUS SIBBALDUS.

Celſiſſimo & Invictiſſimo Principi

JACOBO ALBANIÆ & EBORACI

Duci, Sereniſſimi REGIS MAGNÆ BRITANNIÆ *Fratri unico,*
in Antiquiſſimo SCOTIÆ *Regno Legato Regio, Archithalaſſo*
& Polemarcho ſtrenuiſſimo.

GRatitudinis jure *Scotia*, Optime Princeps, poſt præſtitum Sereniſſimo Regi officium, Se ſuaſque Opes nativas Tibi Patrono & Fautori ſuo offert: Per Te priſtinæ Gloriæ reſtituta Pietatem erga Deum, Obſequium erga Regem publicè teſtatur, & a Religionis & Imperii Hoſtibus liberata Pacis Artes ſecurè colit.

——— Tuque ô Pelagi cui major aperti
Fama, Caledonius poſtquam tua Carbaſa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Julos.

Tuis Auſpiciis promotæ Scientiæ & Artes, repreſſa publicorum morum Luxuria, & Regni Succeſſio, quâ per bis mille annos in unâ Majorum veſtrorum Lineâ inviolatâ maximè gloriatur *Scotia*, à publico Ordinum Conventu confirmata, ut nunc cum ipſo Mundo duraturam Auguſtiſſimi Stemmatis veſtri in hiſce Regnis Imperium, cum omnibus Legitimi & Optimi Moderaminis Bonis, ſibi ſuiſque ipſamet auguretur.

Ut Celſitudinem Tuam Regiam diu in Orbis Britannici Decus & Tutelam conſervet Deus Opt. Max. Votis quàm ardentiſſimis precabitur.

Celſitudinis Veſtræ Regiæ

Humillimus Servus

ROBERTUS SIBBALDUS.

C A T A L O G Ú S

Tabularum Geographicarum, quæ delineata ſunt, præter eas, quæ exhibentur in Atlante J. Bleau.

Accuratiſſimè delineata ſunt hæ ſequentes Tabulæ, locis priùs diligenter luſtratis & metatis, Auctore Johanne Adair.

Tabula Geographica *Lothianæ Orientalis.*
Tabula Geographica *Lothianæ Mediæ.*
Tabula Geographica *Lothianæ Occidentalis.*
Tabula Geographica *Præfecturæ Clacmananæ.*
Tabula Geographica *Strathiernæ, Goreæ* & *Stormontiæ.*
Tabula Hydrographica Æſtuarii *Forthæ.*
Tabula Geographica *Orcadum*, Auctore D. *Jacobo Vallâ* Eccleſiaſte *Cracoviacenſi.*
Alia Tabula Geographica *Orcadum*, unà cum Navium Stationibus & Portubus depictis.
Tabula Geographica *Orcadum* & *Hethlandiæ.*
Tabula *Scotiæ* Generalis non abſoluta, Auctore *Gordonio* de *Straloch.*
Tabula Geographica *Atholiæ* & Regionis Perthenſis Superioris ab eodem Auctore.
Tabula Geographica Partis *Merniæ*, Auctore *Timotheo Pont.*
Tabula Geographica *Abriæ.*
Tabula Geographica Præfecturæ de *Selkirk*, ſive Etrick-Forreſt.
The Waggoner, ſive Auriga Oræ *Scotiæ* Orientalis à mendis purgatus.
Tabula Geographica *Levinæ* & *Argatheliæ.*
Tabula Geographica *Covaliæ*, Lornæ & de *Lochaw.*
Tabula Geographica de *Loch-Lung* & *Loch-Dowick.*
Tabula Geographica de *Lochaw*, cum Regione circumjacente.
Tabula Geographica de *Mamoir* in *Abriâ*, cum Regione adjacente.
Tabula Geographica *Lacûs Lominii* & Inſularum ejuſdem.
Tabulæ *Anguſiæ* variæ.
Glottiana exhibita in unicâ Tabulâ.
Tabula Fluvii de *Charron*; qui influit in Æſtuarium de *Tayn.*
Tabula Geographica *Sutherlandiæ*, de *Strath Okel* & *Strath-Charron.*
Tabula Geographica de *Coygach* & *Loch-Bryon.*
Tabula Geographica de *Aſſin.*
Tabula Geographica de *Ederacheulis.*
Tabula *Lacus Neſſi*, cum Agris ad ejus Originem ſitis.
Tabula Hydrographica *Æſtuarii Tai.*
Tabula Hydrographica oræ Maritimæ inter oppidum *Dundee* et oppidum *Monroſs.*

ICHNOGRAPHIÆ.

Ichnographia Caſtrorum *Romanorum* apud *Airdoch.*
Ichnographia Valli *Romani* cum ejuſdem Munimentis.
Ichnographia Altaris *Romani.*
Ichnographia quorundam Monumentorum, cum Inſcriptionibus & variis Figuris in iis ſculptis.
Variæ Inſcriptiones ex Saxis deſumptæ.
Perplurima collecta ſunt vetera Manuſcripta, quæ multum inſerviant Deſcriptionibus illuſtrandis.

NUNCIUS SCOTO-BRITANNUS, SIVE ADMONITIO DE

ATLANTE SCOTICO

Seu

DESCRIPTIONE *SCOTIÆ ANTIQUÆ*
Et MODERNÆ

Speciali MANDATO

Sereniſſimi REGIS Domini noſtri CAROLI *Secundi*, *MAGNÆ BRITANNIÆ*, Franciæ & Hiberniæ *Regis*, *Defenſoris Fidei*,

CUM

TABULIS GEOGRAPHICIS

In lucem publicam ilicò edendâ

PER

Robertum SIBBALDUM Equitem Auratum M. D. Dominum de *CIPHIIS*,
Medicum *REGIS* Ordinarium,

Et pro Antiquiſſimo Regno *SCOTIÆ*

GEOGRAPHUM REGIUM.

Curioſum nobis natura ingenium dedit : & artis ſibi ac pulchritudinis ſuæ conſcia, ſpectatores nos tantis rerum ſpectaculis genuit ; perditura fructum ſui, ſi tam magna, tam clara, tam ſubtiliter ducta, tam nitida, & non uno genere formoſa, ſolitudini oſtenderet. Sen. De Otio Sapientis, *Cap.* 32.

EDINBURGI,

In Officinâ Typographicâ Davidis Lindesii, M. Jacobi Kniblo, Josuæ Solingensis & Johannis Colmarii.

Anno Domini M.DC. LXXXIII.

M. ALEXANDRRI BODII Carmen
De
SCOTIA.

Nobilis *Arctoo* locus eſt vicinior *Igni*,
Quem *Mare* reflexis undique cingit *Aquis*:

Quem tamen *Arctoum* Sidus nec *Frigore* tentat,
Nec ſacer admiſſis *Cynthius* urit Equis:

Cui Decus & Nomen *Phario* de Sanguine *Scota*
Intulit, & *Cereris* ſemina, *Jura*, Deos.

Terra ferax, Pecoris dives, fœcunda Metallis:
Nec tamen Artificum deſidioſa manu.

Ingenio facilis, ſed ad horrida promptior Arma:
Nec plùs, quàm Belli, Relligionis amans,

DIPLOMA REGIUM PRO OFFICIO GEOGRAPHI REGII CONCESSO

D°. ROBERTO SIBBALDO

Equiti aurato Medico Regis ordinario, cum Privilegiis infrà Scriptis.

CAROLUS Dei gratiâ Magnæ Britanniæ, Franciæ & Hiberniæ Rex, Fidei defenſor, Univerſis & ſingulis Ligeis & Subditis noſtris quos ſpectat, & ad quorum notitiam præſentes hæ Literæ perventuræ ſunt, Salutem. Cum nos Regiâ noſtrâ conſideratione animadvertentes, Eſſe in antiquo noſtro Scotiæ Regno abundantiam eximiarum & utilium Plantarum, Animalium, Quadrupedum, Volatilium, Piſcium & Inſectorum; Et Mineralium, Metallorum & Subſtantiarum repertarum in & ejectarum à Mari: Quæ ſi nota eſſent, & eorum natura, virtutes & uſus, Plurimum conducerent ad variarum Artium & Artificiorum profectum, & Medicinæ ac Naturalis Hiſtoriæ Scientias multum promovere poſſent, quæ adeò neceſſariæ ſunt ad Ligeorum noſtrorum conſervationem. Animadvertentes etiam futurum, ut progreſſu temporis tenderet ad dictum noſtrum Regnum ditandum, conſervando in eo pecuniam quæ foras emittitur (cùm maximam partem eorum Simplicium, quæ uſurpantur, domi reperire liceat) Et conducendo operam variorum ex noſtris Subditis in iis indagandis & præparandis, cum tanta ſit eorum copia (Mineralium præſertim, Metallorum & Animalium) ut his finibus optimè reſponderi poſſit; Eademque etiam multò vilioribus pretiis venundari poſſent, quàm importari queant. Noſque expendentes, optimum medium ad eorum detectionem & profectum in eos fines eſſe, ut Naturalis illorum Hiſtoria edatur, quæ rationem reddat locorum in quibus invenienda ſunt, & viam aperiat quâ detegantur, modum oſtendat quo præparentur, & eorum naturam, vires & uſus explicet. Et nos quoque animadvertentes, in honorem noſtrum & gloriam ceſſurum, ac magno uſui dicto Regno noſtro futurum, ſi juſta & plena Deſcriptio detur veterum dicti Regni noſtri Monumentorum, & Præfecturarum noſtrarum, Regiorum Burgorum, Urbium, Fluminum, Fretorum, Sinuum, Portuum, Stationum, Lacuum, & Caſtellorum ac Munimentorum noſtrorum, Ædium ad Nobiles & Generoſos pertinentium, & quicquid aliud obſervatu dignum eſt in dicto Regno noſtro. Et nos certiores facti de Integritate, Fidelitate, Eruditione & Qualitatibus fidelis & dilecti noſtri D. Roberti Sibbaldi Equits aurati Medicinæ Doctoris ad Opus illud ſuſcipiendum idoneis, Et de Fidelitate & Perpeſſionibus Patris ipſius, aliorumque ſanguine ipſi conjunctorum, eò quòd conſtanter permanſerint in obſequio & obſervantiâ ſuâ erga Regium noſtrum Patrem: Et quòd, poſtquam ſe meliorâſſet Studiis ſuis in celeberrimis Academiis tam domi quàm peregrè, Et diverſorum annorum peregrinatione in locis Europæ maximè celebratis ob Eruditionem & Artes Liberales, Nunc ille, ex ſtudio nobis inſerviendi, per viginti annos elapſos ſuum effecerit negotium, ſe inſtruere de omnibus quæ ad Naturalem Hiſtoriam ſpectant dicti Regni noſtri, Et de

rebus antiquis & curioſis in eo obſervabilibus; Et multo labore & experientiâ fundamenta jecerit Naturalis Hiſtoriæ ejuſdem, & Deſcriptionum cum Scotiæ Antiquæ tum Scotiæ Modernæ, Ubi veteræ Monumenta, Inſcriptiones & Ichnographiæ Caſtrorum deſcribuntur, & variæ Provinciarum Tabulæ Geographicæ nunquam antea deſignatæ accuratè delineantur, earum Sinus & Portus diſtinctè notantur: Similiter deſignandas & incidendas curaverit in æneis Tabulis Figuras ejuſmodi Subjectorum Naturalis Hiſtoriæ, quæ vel nunquam antea, vel non rectè factæ fuerant; juſtaſque & plenas eorum Deſcriptiones formaverit; Et naturam, vires & uſus explicet omnium Simplicium in Scotiâ inventorum, unà cum modis quibus adhiberi poſſint ad augmentum Scientiarum, Artium & Artificiorum, & ad utilitatem & commodum Ligeorum noſtrorum. Sciatis igitur, Nos proprio noſtro impulſu & inclinatione, & ex noſtrâ curâ & tenero illo affectu quo felicitati dicti noſtri Regni Studemus, & Regio amore quo proſequimur omne Eruditionis genus, & potiſſimum Medicinæ & Naturalis Hiſtoriæ Studium, ex quo tanta Emolumenta Nobis & Subditis noſtris accreſcere poſſunt, Nominâſſe, conſtituiſſe & ordinaſſe, Sicut & Nos per has præſentes Literas nominamus, conſtituimus & ordinamus dictum D. Robertum Sibbaldum Equitem auratum Medicinæ Doctorem, ut ſit Geographus noſter pro dicto Regno noſtro, durantibus omnibus diebus vitæ ſuæ; Dando, concedendo & largiendo illi dictum Geographi Officium ab ipſo poſſidendum & fruendum, plenè & liberè in omnibus reſpectibus & conditionibus, cum omnibus commodis, Beneficiis, Privilegiis, Libertatibus, immunitatibus, & cunctis adventitiis bonis quibuſcunque dicto Officio debitis, Aut quæ poſthac comperta erunt ad illud pertinere vel ſpectare, Cum plenâ poteſtate & auctoritate condendi Tabulas Geographicas & Deſcriptiones Provinciarum Regni noſtri, & Regni noſtri generatim, Fretorum, Sinuum & Fluminum ejuſdem, Et Regiorum noſtrorum Burgorum, Urbium, Caſtellorum ac Munimentorum, Ædiumque ad noſtros Nobiles & Generoſos pertinentium, Monumentorum, & aliorum quæcunque in eo obſervabilia ſunt; Et ſcribendi Naturalem Hiſtoriam & Deſcriptionem omnium Naturalium Productorum dicti Regni noſtri, eorum naturam, virtutes & uſus, & obeundi omnia munia pertinentia ad noſtrum Geographum, & fruendi omnibus honoribus illi debitis in eâ Relatione. Et ſpeciatim imperantes et ordinantes, ut dictus D. Robertus Sibbaldus Eques auratus edat dictas ſuas Deſcriptiones tam Scotiæ Antiquæ quam Scotiæ Modernæ, et Naturalem Hiſtoriam dicti noſtri Regni Scotiæ, Cum plenâ Libertate et Privilegio dicto D. Roberto Sibbaldo Equiti aurato ea imprimendi in Latinâ vel Anglicâ Linguâ, vel utrâque, et in quâ formâ ſibi viſum fuerit, ſive univerſum Opus, ſive ejus Prodromum, ſive quamlibet eorum partem; Et adhibendi quemcunque vel quoſcunque Typographos voluerit. Prohibentes hiſce omnes alios Typographos in noſtris Scotiæ Dominiis, ſub pœnis uſitatis, imprimere, per decem annorum ſpatium ab his datis, in quâcunque formâ vel lingua, Omnia, ſive quamlibet eorum partem, abſque conſenſu et approbatione dicti D. Roberti Sibbaldi Equitis aurati Datum ſub Sigillo noſtro Privato in Palatio noſtro de Whitehall, triceſimo die Septembris, anno Milleſimo, ſexcenteſimo, octogeſimo ſecundo, Regni noſtri anno triceſimo quarto,

Per Signaturam Manu S. D. N. Regis ſuprà Scriptam.

A D-

NUNCIUS SCOTO-BRITANNUS,

SIVE ADMONITIO

De

ATLANTE SCOTICO,

SEU

Deſcriptione Scotiæ *Antiquæ & Modernæ*, *Sereniſſimi Regis ſpeciali Mandato edendâ in lucem publicam per D.* Robertum Sibbaldum *Equitem auratum, Medicum Regis Ordinarium & Geographum Regium.*

Operis ratio exponitur.

Cùm rerum in *Scotiâ* Naturalium Hiſtoriam ſcribere ſtatuiſſem, conſultò mihi facturus videbar, ſi ipſius Regionis Deſcriptionem præmitterem, quoniam, quæ hactenus edita eſt, vix curioſo Lectori ſatisfacere poteſt. Ita enim immutata eſt Terræ facies, ut, quæ olim *Saxo* ſterili ac Lacubus horrida, triſtis adſpectu erat, nunc, Terrarum cultu, Urbium ſplendore & Ædificiorum ſuperbiâ, cum melioribus vicinarum Regionum conferri poſſit.

Quod autem editum fuit *Scotiæ Theatrum* per *Jo. Bleau*, præter quarundam Regionum Deſcriptionem per doctiſſimum D. *Gordonium* de *Stralogh*, & Schedas ejoſdem duas aut tres de *Scotiâ Antiquâ*, nihil aliud habet quàm nudam *Buchanani* Deſcriptionem, & pauciſſima de *Cambdeno* excerpta, qui ſæpe non ita æquus rerum noſtrarum judex eſt.

In noſtrâ autem Deſcriptione operam dabimus, ut totius Regionis ſingularumque Provinciarum termini ac fines clarè deſignentur, ipſiuſque Terræ indoles explicetur; Oceani ambitus, Maris tractus, Sinus, Promontoria, Inſulæque enarrentur; Urbium quoque, Oppidorum & Arcium poſitio; Regimen, Magiſtratus, & quæ in ſingulis tam Regionibus quàm Urbibus maximè obſervabilia ſunt. Montium etiam ſitus, Fluminum ac Amnium Origines, Curſus, Flexus & Oſtia, Lacuum Stagnorumque amplitudo & ſitus, Planities, Valles, Sylvæ & Fodinæ tradentur, ut rerum Naturalium, quæ paſſim per totam *Scotiam* diffunduntur, melior Deſcriptio exhiberi poſſit. Et cùm variis in locis ſuperſint quædam venerandæ Antiquitatis Veſtigia, vetuſta ſcil. Ædificia, Caſtra, Templa, Munimenta, Sepulchra ſeu Tumuli, Inſcriptiones, Saxa variis Figuris ſignata: Ea quoque multo labore & magnis impenſis eruenda curavi, ut, quantum per tempus edax rerum & invidioſam nimis vetuſtatem licuit, *Scotiæ* Antiquitatem, & ſuæ Antiquitati *Scotiam* reſtituerem.

Scotiam autem *Antiquam* deſcribo, quantùm ex *Ptolomæo* aliiſque Veteribus tam Exteris quàm Noſtratibus aſſequi licet, quos quidem univerſos ferè conſului, ut, quæ apud Hiſtoricos noſtros Libros impreſſos deficiunt, ex Exteris & Manuſcriptis noſtratium ſupplerem. Et, niſi me fallit animus, quædam ex illis derivata lux eſt, quæ caliginem noſtrorum Scriptorum aliquâ ex parte diſſipare poterit: nec (quod nobis objicit *Cambdenus*, in vocis *Scotiæ* ambiguitate ludens) ampliùs, ut ſpero, in Origine Gentis noſtræ tradendâ καινοὶ erimus. Sed in rebus tam obſcuris dandus eſt ſemper locus Senec. De otio Sapientis Cap. 32.
„ aliquis Conjecturis: nec enim (ut præclarè Philoſophus *Latinus*) omnia, nec tanta
„ viſimus, quanta ſunt: ſed acies noſtra aperit ſibi Inveſtigando viam, & fundamen-
„ ta veri jacit, ut Inquiſitio tranſeat ex apertis in obſcura. Hæ autem Conjecturæ, ſi eam nequeant afferre evidentiam, quam mens noſtra optet, indicia tamen quædam eſſe poſſunt anſæque, quibus ipſam è latebris Veritatem feliciora ingenia extrahere queant.

Dabunt proinde veniam mihi viri ingenui, ſi in Origine Gentis noſtræ tradendâ audaciùs aliquantò procedam, cùm, ſi non vera, probabilia ſaltem argumenta adducam, & quæ Scriptorum omni exceptione majorum auctoritate nitantur. Quòd ſi minùs Gentis noſtræ magnificentiam fabuloſis Natalibus augeam, vulgata tamen & quaſi per Vetuſtatis manus tradita ſtabiliam & confirmabo.

Conatus certè ſum ex ultimâ Antiquitate petitis argumentis probare, tam hujus quàm Auſtralis Partis Inſulæ Incolas ab antiquiſſimis, nobiliſſimis clariſſimiſque Gentibus profluxiſſe, eſſeque eodem ſanguine iiſdemque natalibus locis oriundos: quod non leve argumentum eſſe debet mutuæ amicitiæ & amoris inter utramque Gentem nunc quoque feliciter ſub uno eodemque Rege in idem obſequium conſpirantem.

In hoc vero Tractatu hos mihi Scopos maximè propoſui ut, quæ vel omninò omiſerint Scriptores noſtri vel nimis leviter tractaverint, ea fuſiùs & diſtinctiùs explicarem. De Nomine ergo *Scotiæ* & de *Thule* deque Prætenturis, Muris & Vallis, quæ conſtruxere *Romani*; deque populis qui à *Ptolomæo*, *Tacito*, *Dione* aliiſque Veteribus, ut Incolæ hujus partis Inſulæ; memorantur, accuratius ſcrutinium inſtitui; & eas locorum appellationes, quæ apud *Ptolomæum*, *Antoninum* (in Itinere ſaltem illi tributo) *Bedam* alioſque occurrunt, quantum in hac obſcuritate licet, recentioribus aptavi. In Origine vero Gentis noſtræ eruendâ ea Veſtigia antiqua ſequutus ſum, quæ apud optimos quoſque Auctores tam veteres quàm modernos certiſſima Originis τεκμήρια habentur; eadem ſcil. Oppidorum & Fluviorum, ipſarumque Provinciarum nomina; Sacrorum, Rituum, Legum, Morumque & Conſuetudinum concordantia, Linguarumque affinitas & ſimilitudo. Quæ verò Monumenta vetuſta Hiſtoricis noſtris vel ignota, vel ab iis de induſtriâ omiſſa mihi occurrerunt, ea, quàm potui dilucidè, deſcripſi & delineanda curavi. Quod ſi curioſis mentibus non ſatisfecerim, methodum ſaltem peritioribus aperui, qua meliora & pleniora tradant. Hiſtoricorum certè noſtrorum lectionem & faciliorem & jucundiorem utilioremque reddidi; & hoc ſaltem præſtiti, ut, qui hæc legunt, in Patria ſuâ peregrini amplius non ſint. Sed præcipuus meus ſcopus erat ad *Hiſtoriam Naturalem* SCOTIÆ viam parare, quam nemo hactenus aggreſſus eſt, cùm illa tamen egregii uſus ſit & multæ oblectationis. Medicis verò, qui pro dignitate Medicinam facere vellent, plane neceſſaria eſt: pro cœli enim ac ſoli ſitu diverſo variant hominum temperamenta, diverſi infeſtant morbi, Medicamenta vires ac facultates ſuas ſortiuntur: methodus proinde medendi varianda eſt. *Scotia* etiam noſtra Morbos quoſdam peculiares habet, qui in eâ magis quàm in aliis Nationibus graſſantur: ſed & (quæ divina erga nos bonitas eſt) ſua quoque habet adverſus illos Morbos Remedia. Medico ergo neceſſaria eſt accurata Regionis cognitio in quâ Praxin exercet, ut clarè demonſtrat *Hippocrates*. In *Scotiâ* proinde *Modernâ* ſeduló notavimus ea loca, in qui- Lib. de Aëre Aquis & Locis.
bus res illæ naturales maxime proveniunt, quæ Medicinæ aliiſque Artibus uſui eſſe poſſint. Ad majorem quoque Operis illuſtrationem, quædam de Linguis, Regimine Politico, Legibus, Nobilium Familiarum Stemmatibus & Proſapiis notavimus. Deſcriptionis autem utriuſque tam *Scotiæ Antiquæ* quàm *Modernæ* ſeriem nunc trademus.

SERIES

SERIES OPERIS EXPLICATUR.

G*Eographia* inter nobiles illas Scientias, quas præclara colunt ingenia, laudatiſſima, quod & maximâ voluptate animos afficiat, & plurimum inde utilitatis oriatur. Per eam enim ea etiam, quæ longiſſimè diſtant, ob oculos ponimus, & abſentes, quaſi præſentes, intuemur; ſummam quoque animi voluptatem parit, cùm Regionum, Aquarum & Urbium ſitus tam planè exponit quàm alii qui eos oculis luſtrarunt: Hominem certe (quem Græci *μικρόκοσμον*, quaſi magni Orbis compendium, vocant) nulla alia æquè decet ac de Mundo peritia. Inexcuſabile autem crimen eſt nativi ſoli provincias & oppida ignorare, cujus quidem Provinciarum, Urbium, Oppidorum, imò Vicorum, Marium & Sinuum, Inſularum, Littorum, Portuum, Montium, Lacuum, Fluminum ipſorumque etiam Fontium non ſolùm nomen, ſed & ſitus ſalubres ſcire decet; quo victu quæque Regio & quibus morbus utatur; quibus excellat rebus & quantum alia ab aliis diſtent: quod multos nobis uſus horum cognitio præbeat.

Orbis certe hic terrenus Theatrum eſt, in quo DEUS Mortales ad imaginem ſuam formatos, veluti in Scenam, educit: dumque varias illi partes ſibi aſſignatas mirâ ſolertiâ exequuntur, multa produnt divinæ Majeſtatis, benignitatis, juſtitiæ, ſapientiæ potentiæque indicia, quibus, ut ſummæ ejus providentiæ argumentis, animi noſtri DEO *Opt Max* tum conciliantur, tum conjunguntur. Quis autem eſt, qui ſeriò ponderaverit varias Rerumpublicarum formas, diverſam ſoli faciem, differentes populorum mores, Leges & Sacrorum ritus, qui DEI Providentiam non agnoſcat & veneretur? Et, ob hanc ſane *Geographiæ* utilitatem hominibus ferè cunctis natura inſitum eſt; ut & loca varia in Orbe luſtrare cupiant. Sed cùm, ut canit Poëta,

Non cuivis homini contingit adire Corinthum;

Multique, ob rei familiaris inopiam, corporiſve imbecillitatem, aliaſque cauſas, peregrinari & exteras Regiones inviſere nequeunt; multum certe *Geographiæ* debemus, cujus notitiâ divinam immenſitatem quaſi adumbramus, domique ſedentes maria ac terras animo complectimur, ſtudendoque celerius multò luſtramus Orbem, quam *Ulyſſes* errando,

Qui domitor Trojæ *multorum providus urbes,*
Et mores hominum inſpexit; latumque per æquor,
Dum ſibi, dum ſociis reditum parat; aſpera multa
Pertulit: ——

Atque ſic undiquaque aliquid colligimus, quo in nobis ingenium & ſapientia incrementum capiant. Interim ab exterorum vitiis ſecuri ſumus, quæ converſatione & commerciis in peregrinantes irrepunt. Ut taceam utilitates, quas Hiſtoriarum Studio, Theologiæ, Phyſicæ, Medicinæ, Politicæ aliiſque Diſciplinis præſtat. Mercatura certe & Res Nautica (quæ in noſtrâ Republicâ ærarium, *h.e.* nervum rerum gerendarum conſtituunt) plurimum a *Geographiâ* adjuvantur; ad Mercaturam enim feliciter exercendam plurimùm facit ſcire Regionum (ad quas merces mittendæ, vel e quibus ad hunc vel alia loca deferendæ ſunt) ſitum, diſtantiam, interjecta Maria, iter, vicina loca infenſos vel amicos incolas habentia, & alia, quæ è *Tabulis Geographicis* magnâ cum animi voluptate hauriuntur. Nautæ verò ampliſſimum *Geographiæ* uſum agnoſcunt, quando remota Maria & furentem Oceanum ſulcare ſuſcipiunt freti Mapparum *Geographicarum* adminiculo. Et cùm innumeræ quidem inſulæ undique in Mari circa *Scotiam* diſperſæ ſint; multiſque in locis Promontoria excurrant; Littuſque nunc rupibus aſperum, nunc ob pulvinos adjacentes non minus periculoſum ſit; & nullibi terrarum *Maria* impetuoſius concitentur, altiores attollant fluctus; æſtuſque tum violentiores, tum magis inter ſe oppoſiti ſint: Has ſanè ob rationes Scientiſſimus *Rex*, verè Pater Patriæ & utilitatum ejus conſultiſſimus proviſor, D *Roberto Sibbaldo* Equiti aurato in antiquiſſimo *Scotiæ* Regno *Geographo* ſuo in mandatis dedit, ut Deſcriptionem ederet *Scotiæ* tam *Antiquæ* quàm *Modernæ* accuratiſſimam. Quapropter dictus D *Robertus Sibbaldus Geographus Regius* Quæſita, quæ hic adjuncta ſunt, publicanda curavit, quo facilius in remotiſſimis etiam Regionibus ad exactam Deſcriptionem neceſſaria adipiſceretur. Ut autem *Tabulæ Geographicæ* accuratiſſimæ confi-

cerentur, *Senatus Regius* Commiſſionem & Mandata dedit *Joanni Adair* Mathematico eximio & Mechanices peritiſſimo, ut is Geometrice Regionum *Mappas* conficeret: Quas ille quidem, varias Angulorum diſtantias Inſtrumentis ſuis Mathematicis ſumptas exactè menſurando, elaboratiſſimas & juſtiſſimas confecit egregièque delineavit. Et Nuperrimè æſtuarii *Forthæ*, ab ejus oſtio ad locum *Queens Ferry* dictum, ubi in arctius ſpatium coarctatur, exactiſſimam Tabulam *Geographicam* confecit, in qua Secundum novam & accuratam methodum omnes notantur inſulæ, Rupes etiam quæ Cœcæ vocantur, Brevia, pulvini; & ora maritima exactiſſime delineata eſt, cum ſinubus ejus, promontoriis, portubus, urbibus aliiſque obſervabilibus, cum profunditatibus Aquarum per totum æſtuarium & cum lineis a ſingulis punctis, pro nave dirigendâ, & cum proſpectu inſularum obſervabilium, promontoriorum & Terrarum Eminentium maximè notabilium, a quibus Nautæ indicia ſumunt. Idem etiam Præfecturæ *Perthenſis* Mapparum delineationem ſtatim aggreſſurus eſt, & paratus erit ad aliarum etiam Regionum (quæ nunquam anteà delineatæ fuerunt) Mappas conficiendas, modò de ſumptibus ad id operis neceſſariis illi proviſum fuerit. Quod ut præſtent quibus id officii incumbit, Operis jam ſuſcepti Specimen, Præfecturæ *Clacmananæ* Tabulam Geographicam (quæ nunquam prius delineata fuit) adjungendam curavimus, in quâ videre licet non ſolum Urbes, Oppida et Nemora, Montes, & Flumina Lacuſque, ſed et diverſam Terræ faciem (quæ ſcilicet Arabilis, quæ Ericoſa, quæ Paluſtris ſit) egregiè repræſentatam; additis quoque differentiis, quæ Templa, quæ Molendinas, quæ Nobilium Ædes, &c. diſtinguant.

Noſter autem ATLAS *Scoticus* duobus Voluminibus conſtabit: quorum alterum *Latinâ*, alterum verò Anglieâ Lingua conſcriptum. Tractatus *Latinus Albaniam* ſeu *Scotiam Antiquam* & *Scotiam Modernam* continet, ejus autem Tituli ſunt,

ALBANIA
Siva
SCOTIA ANTIQUA
Illuſtrata
LIBRIS TRIBUS.

Quorum Primus de Inſulis *Britannicis* & de *Britanniâ* in genere.

Secundus agit de eâ parte *Britanniæ*, quæ primò *Britannia*, poſteà *Scotia* dicta fuit, in genere.

Tertius agit de *Albaniâ* ſive *Scotiâ* particulatim.

LIBRI PRIM

De Inſulis Britannicis & Britanniâ *in genere*,

Caput I. *De ſitu Inſularum* Britannicarum.
Caput II. *De* Britanniæ *ſitu & figura.*
Caput III. *De temperie Aeris & qualitate Soli* Britannici.
Caput IV. *De Nominibus* Britanniæ.
Caput V. *De antiquâ diviſione* Britanniæ.
Caput VI. *De variis populis* Britanniæ.
Caput VII. *De linguis diverſis* Britanniæ.
Caput VIII. *De* Pictis.
Caput IX. *De* Albanis Scotis.
Caput X. *De moribus priſcorum* Britannorum, *eorum Navigiis & Navigatione; de Apparatu Bellico & virtute Bellicâ.*

Caput

Caput XI. *De Religione priſcorum* Britannorum.
Caput XII. *De Urbibus veterum* Britannorum.
Caput XIII. *De Exteris, qui cum* Britannis *commercium habuere.*
Caput XIV. *De Exteris, qui Inſulam bello occupârunt.*
Caput XV. *De* Romanis *in* Britanniâ.
Caput XVI. *De* Danis.
Caput XVII. *De* Saxonibus.
Caput XVIII. *De* Normanis.
Caput XIX. *De* Hiberniâ Antiquâ.
Caput XX. De Thyle.

LIBER SECUNDUS.

DE SCOTIA ANTIQUA

Sive

Albaniâ in genere.

Caput I. De *figurâ & quantitate* Albaniæ *ſeu* Scotiæ Antiquæ.
Caput II. De *Inſulis ad* Albaniam *pertinentibus.*
Caput III. De *Nominibus* Albaniæ.
Caput IV. De *variis populis* Albaniæ.
Caput V. De *variis eorum Linguis.*
Caput VI. De Albanorum *ſive priſcorum* Scotorum *origine.* .
Caput VII. De *Moribus* Albanorum Scotorum.
Capût VIII. *Quòd* Scoti *in* Britanniâ *fuerunt longè ante* Julii Cæſaris *adventum.*
Caput IX. De *Exteris, qui commercium cum* Scotis Albanis *habuere.*
Caput X. De Phœnicibus *in* Scotiâ.
Caput XI. De Græcis *in* Scotiâ.
Caput XII. De *Exteris, qui* Albaniam *armis occupârunt.*
Caput XIII. De Romanis *in* Scotiâ.
Caput XIV. De *Antiquitatibus* Romanis *in* Scotiâ, *ubi de Prætenturis.*
Caput XV. De *Vallo* Severi *in* Scotiâ.
Caput XVI. De Coloniâ Romanâ *in* Scotiâ.
Caput XVII. De Danis & *eorum Monumentis in* Scotiâ.
Caput XVIII. De Saxonibus *in* Scotiâ.
Caput XIX. De *Linguâ* Saxonicâ *in* Scotiâ.
Caput XX. De Scotis *inferioris Plagæ.*
Caput XXI. De *priſcorum* Scotorum *Urbibus & Munimentis.*
Caput XXII. De *Militiâ priſcorum* Scotorum & *Inſtrumentis Bellicis, ubi de validâ eorum conſtitutione.*
Caput XXIII. De *Navigiis priſcorum* Scotorum.
Caput XXIV. De *Templis & Aris veterum* Scotorum, *ubi de* Ethnicâ *eorum Religione.*
Caput XXV. De *Morbis, ubi etiam de Sepulchris veterum* Scotorum.
Caput XXVI. De *Ædibus eorum ſubterraneis.*
Caput XXVII. De *Commerciis veterum* Scotorum.
Caput XXVIII. De *re Monetariâ priſcorum* Scotorum.
Caput XXIX. De *Fœdere inter* Carolum Magnum & Achaium, *indeque natis* Scotorum *in* Galliâ *Privilegiis* & *Dignitatibus.*
Caput XXX. De *Antiquæ Nobilitatis Gradibus, ubi de Ordine* Cardui.

LIBER TERTIUS.

DE *ALBANIA* IN SPECIE;

Ubi de ſingulis *Albaniæ* populis.

Caput I. *De* Scoto-*brigantibus & eorum terris.*
Caput II. *De* Mæatis.
Caput III. De *Vecturionibus : ubi de Ottadinis.*
Caput IV. De *Attacottis.*
Caput V. De Caledoniis
Caput VI. *De* Pictis *in* Albaniâ.
Caput VII. De Britannis *in* Albaniâ.
Caput VIII. De Gotthis *in Inſulis* Albaniæ.
Caput IX. De Germanis *antiquis in* Albaniâ.
Caput X. De *reliquis populis in* Albaniâ.
Caput XI. De *Regno Pictorum*; *ubi ſexaginta eorum Reges enumerantur ex fide Manuſcriptorum meliorum.*
Caput XII. De *Regno* Scotorum; *ubi ſingulorum Regum brevis Hiſtoria.*
Caput XIII. De *Regno* Saxonum Berniciorum.
Caput XIV. De *totâ* Albaniâ *ſub ditione* Scotorum.
Caput XV. De *naturali diviſione* Scotiæ.
Caput XVI. De *Parte* Auſtrali *ejuſque populis.*
Caput XVII. De *Parte* Mediâ *ejuſque Incolis.*
Caput XVIII. De *Parte* Boreali *ejuſque Incolis.*
Caput XIX. De *Inſulis* Scotiæ *earumque Incolis.*
Caput XX. De *Statu* Scotiæ Politico *ante Reges.*
Caput XXI. De *Statu ſub Regibus ad tempora* Fergufii *ſecundi.*
Caput XXII. De *Statu ſub Regibus à* Ferguſio *ſecundo ad Malcolmum* Canmore.
Caput XXIII. De *primâ introductione* Religionis Chriſtianæ *apud* Scotos.
Caput XXIV. De *ejuſdem Statu ad tempora* Palladii.

Tabulæ Geographicæ ad hanc Partem ſpectantes quatuor ſunt:

I. Albion & Hibernia *cum minoribus adjacentibus.*
II. *Inſularum* Britannicarum *Typus.* Ortelii.
III. Albaniæ *ſive* Scotæ *Antiquiſſimæ Tabula nova*
IV. Scotia *Antiqua per* Robertum Gordonium *de* Straloch.

SCOTIA MODERNA ILLUSTRATA,

Quæ duabus Partibus abſolvitur.

PARS PRIMA.

PArs Prima Generalem *Scotiæ* Deſcriptionem continet, in quâ de *Britanniâ* & *Hiberniâ* (quædam ſcilicet in iis perſtringendo quæ *Scotiam* ſpectant) agitur, de *Scotiæ* Situ & limitibus: Ejus Longitudo & Latitudo, Dierum & Noctium ſpatium, ejus Figura, Clima & Paralleli explicantur; variæ ejus Diviſiones traduntur; Præfecturæ Seneſcallatus, Balivatus & Diœceſes enumerantur, Inſulæ quoque ad *Scotiam* pertinentes; De Naturâ Qualitate Soli, Nativiſque ejus bonis agitur; De Mari Fluviiſque inſignioribus, Lacubus & Fontibus; De Aeris Ventorumque ſalubritate; De Sylvis & Nemoribus, Deſertis & Paludibus.

De Incolis Modernis, iiſque *Montanis* & *inferioris Plagæ*; De eorum educatione, fortitudine, eruditione. De *Scotis* apud exteras Regiones. De præſenti Statu *Scotiæ*: ubi de Commerciis, de Exercitiis & Ludis, de Veſtitu, de Linguâ, de tribus

bus Ordinibus, de Religione *Scotorum*, de Academiis & Collegiis, de Epiſcopatibus, de Menſuris & Ponderibus; De Nobilibus *Scotiæ*, eorum Ordinibus; omnes enumerantur. Regii quoque Burgi enumerantur.

De Republicâ *Scotica* agitur: ubi explicantur Regis Prærogativa, ad Regnum Succeſſio, Dominium, Reditus, Poteſtas Regia: De Miniſtris Regni & Coronæ agitur. De Clero etiam *Scoticano* agitur, de Archiepiſcopis, Epiſcopis, Decanis, Archidecanis, Presbyteris. De Baronibus agitur, de Ordine Equeſtri: de Plebe quoque ejuſque variis Ordinibus.

De Regni Comitiorum Conſtitutione, de Parliamento & Conventu Ordinum. De Senatu Regio dicto Concilio privato; de Conventu Juridico vulgò *the Seſſion* dicto, ubi de Legibus *Scotiæ*; de Conventu pro rebus Capitalibus; quem vocant *the Juſtice Court*; de Conventu pro Regis Reditibus, Scaccario ſcilicet, vulgò *the Exchequer* dicto; De Curiâ Maritimarum Controverſiarum. De Curiâ Magni Conſtabularii, de Curia Regalitatis dictâ Curiâ Vice-comitis. De Curiâ (ut vocant) Commiſſariatus; De Curiis *Seneſcalli* et Balivi; De Curiâ Leonis ſive Regis Armorum; de Burgorum Regiorum Curiis; de Conventu Burgorum generali. De Conſtitutione Burgorum Regiorum, Regalitatis & Baroniæ. De Irenarchis

De *Militiâ Scoticanâ* ejuſque Regimine. De Monetâ *Scoticanâ*, ubi de Officio pro Monetis cudendis. De Regimine Eccleſiaſtico, ubi de Curiâ infima *the Seſſion* dictâ, de Presbyteris quæ enumerantur; de Synodo Provinciali, de Synodo Generali *Convocatione* dictâ. De harum Curiarum Conſtitutione, de numero Parœciarum in *Scotiâ*.

Atque hæc in Generali Deſcriptione,

Quæ Partem Primam Deſcriptionis *Scotiæ Modernæ* conſtituit.

SCOTIÆ MODERNÆ ILLUSTRATÆ

PARS SECUNDA,

In quâ agitur

De SCOTIÆ *Regionibus & Inſulis ſpeciatim*.

S*Cotia* dividitur in *Continentem* & *Inſulas*.

Continens aptiſſimè, ad naturæ mentem, per tres Iſthmos in tres Peninſulas dividitur, que tres partes Auſtralem, Mediam et Borealem Conſtituit.

Auſtralis pars (quâ Angliam Attingit) ea verſus Auſtrum ab Angliâ dividitur fluvio *Tweda*, & quà is deficit, Lineâ inter *Twedam* et Æſtuarium *Solvæum* vulgò *Solwa-Firth* ductâ; & Adverſa parte verſus *Boream* a reliquo *Continente* Æſtuario et fluvio *Forthæ* et brevi lineâ a *Forthæ* fontibus ad *Glottam* ductâ, per quam et ejus Æſtuarium a parte *Scotiæ* verſus Occaſum Æſtivum dividitur, unâ Tabulâ nova exhibetur. In ea autem Regiones hæ ſunt, quarum Tabulæ exhibentur.

Marcia.		*Evia & Eſcia.*
Lauderia.		*Anandia.*
Lothiana.	*Orientalis, Media, Occidentalis.*	*Nithia.*
Tuedia.		*Gallovidia tota.*
Teviotia.		*Ejus Præfectura Victonienſis.*
Lidalia.		*Regio inter Deam & Cream Fluvios.*
		Ejus Seneſcallatus Kircubrienſis.
Carifta	*Meridionalis, Borealis.*	*Inferior Glottiana & Baronia Glaſcoenſis.*
		Superior Glottiana.
Coila.		*Renfroana.*
Cunigamia.		*Sterlinenſis Præfectura.*

 Pars

Pars media *Continentis* habet verſus Auſtrum Æſtuarium & Fluvium *Forthæ* & lineam ab eâ ductam ad Fluvium & Æſtuarium *Glottæ* : verſus occidentem & Orientem mare; & verſus *Boream* à reliqua Scotiæ *Continente* dividitur per Fluvium & lacum *Lochtoum* in *Abriâ* & lineam ab eo lacu per brevem *Iſthmum* ad lacum *Neſſum* & Fluvium *Neſſum* ductam. Pars hæc *Media* Tabulâ quoque novâ per ſe exhibetur. In eâ ſunt Regiones hæ, quarum Tabulæ exhibentur, *viz.*

Fiſa univerſa.

Ejus Pars (Occidentalis,
Orientalis.

Anguſia.

Præfecturæ *Perthenſis* Pars Meridionalis, ubi *Strathierna*, *Bequhidria*, *Strathalana* & *Taichia.*

—— Pars Borealis, *Braid-Albina*, *Atholia*,
Rannocha, *Gorea* ſuperior & inferior.

Clacmanana.
Levinia.
Præfectura *Argathelienſis*; ſeu *Cnapdalia*, *Cantiera*, *Covalia*, *Lorna.*

Cnapdalia.
Lorna.
Cantiera.
Abredonia & *Bamſia.*
Braid-Albina, *Atholia*, *Marria* ſuperior; *Badenacha*,
Speia & *Abria.*
Abria.
Mernia.
Moravia.

Pars Borealis continet extimam *Scotiæ* Oram ultra *Iſthmum* inter Neſſum & *Lochtoum* lacus ſitam. Habet *autem verſus Auſtrum* Fluvium & lacum *Lochtoum* & lineam ab eo ductam ad Lacum & Fluvium *Neſſum*; verſus Occidentem & Orientem & verſus *Boream* habet mare. Ea exhibetur in Tabula, cui Titulus, *Extima Scotiæ Septentrionalis Ora.* Continet autem has Regiones, quæ ſequuntur, *Abriæ* partem ultra *Lochtoum Edirchilis* & *Aſſin* &

Roſſiam, ſcil. quæ in Tabulâ propriâ habetur, ſicut reliquæ,
Sutherlandia,
Stranavernia,
Cathaneſia.

Præter has ſunt Tabulæ hæ,

Fluvii *Forthæ* & ejus Æſtuarii Tabula Hydrographica.

Fluvii *Tai* & *Jernæ* Tabula, cui adjecta eſt Ichnographia Caſtri *Romani* apud *Airdoch.*

Fluvii *Glottæ* Tabula Hydrographica.

Inſulæ *Scotiæ* vel ſunt Occidentales, quæ *Æbudæ*;
Vel *Boreales*, quæ Orcades & *Hethlandicæ*;
Vel Orientales, quæ in *Forthæ* Æſtuario ſunt:
Orientales adjectæ ſunt in Tabulâ *Forthæ.*
Occidentalium autem, ſive *Æbudarum* hæ Tabulæ ſunt

Æbudæ Inſulæ.	} *Skia.*
Arania	} *Leogus* & *Haraia.*
Bota Inſula.	} *Leogus*, *Haraia* & *Skia* ſimul.
Ila Inſula.	} *Mulla* Inſula.
Jura Inſula.	} Inſulæ minores *Rum*, *Canna*,
Viſtus.	} *Muck*, *Egga.*

Inſu-

Inſularum Borealium *Tabulæ ſunt.*

Orcadum & *Shetlandiæ* Tabula.
Nova *Orcadum* Tabula cum Stationibus & Portubus.
Alia nova accuratiſſima Domini *Wallſii* Paſtoris in *Kirkwâ*.
Nova *Shetlandiæ* Tabula.
His adjecta Tabula Hydrographica Maritimam *Scotiæ* Oram ab Inſulâ *Cocket* ad *Orcadas* exhibens.

S C O T I Æ
MODERNÆ ILLUTSRATÆ
PARS SECUNDA.

IN parte autem ſecundâ, quæ ſingularum Regionum, Præfecturarum & Inſularum Deſcriptiones tradit, explicatur Regionis natura, & ejus Producta enumerantur; Sylvæ, Nemora, Vivaria, Fontes, Amnes, Lacus, cum variis eorum proprietatibus, apponuntur. Animalia ſingularia, Mineralia & Metalla, & ſubſtantiæ e Mari ejectæ traduntur.

Quod Fluvios autem ſpectat, eorum Origines & Oſtia explicantur. In Mari autem adjacente Navium ſtationes, Sinus & Portus, cum eorum Deſcriptione, Scopuli, Brevia juxta Oram Maritimam notantur; Lunæ tempus, quod Æſtum efficit, obſervatur.

Vetera etiam Monumenta, Munimenta & Caſtra Antiqua, Inſcriptiones; Saxa figuris ſignata, aut literis ſculpta; ſingularia, quæ jam ibi ſint, vel aliquando reperta fuerint, enarrantur.

Monaſteria, Eccleſiæ Cathedrales, Templa tam vetuſta quam nova, Academiæ & Scholæ Publicæ.

Loca, quæ cuivis Nobili Titulum dederint. & quæ illic Nobilium Sedes conſpiciuntur.

Urbes in eâ Regione inſigoiores, præſertim Municipia; Burgi Regii, Regalitates et Baroniæ; Eorum Magiſtratus; Urbium Delegati ad Regni Comitia, earum Commercia, Ædificia publica, Antiqua præſertim; qualis ſit Urbium Juriſdictio, exponuntur.

In quâ Diœceſi Regio ſit; Quis Præfectus Juridicus, Vicecomes ſive Seneſcallus, aut Balivus. Quis Militiæ præpoſitus ſit Quas Arces, Munitiones, Sylvas; Quæ Vivaria, Nemora Regia Majeſtas ibi habeat: Regionis Regimen, ſive Præfectura ſit, ſive Seneſcalli aut Balivi Juriſdictio.

Ritus et mores Incolarum cujuſque Regionis, et quo ingenio ſint, ubi eorum Artificia notantur.

Inſignia Prælia ibi commiſſa, et memorabile quodvis factum et eventum enarrantur.

Ad Operis quoque illuſtrationem Nobilium Dignitates et Privilegia, et Familiarum Origines demonſtrantur.

Regiorum Burgorum Conſtitutiones, eorum Juriſdictio et Privilegia, Longitudo et Latitudo Urbium exponuntur.

Academiarum quoque Conſtitutio, Privilegia, Fundationes, Bibliothecæ et Inſtrumenta rariora enarrantur.

Et quæcunque ex his enumeratis in Inſulis occurrunt, eadem quoque in earum Deſcriptione traduntur.

Atque hæc ſecundam Partem abſolvunt.

Catalogus Manuſcriptorum *quæ undique conquiſivi*, *ut* Atlantem Scoticum *melius concinnarem.*

MANUSCRIPTA LATINA.

1. VIndiciæ *Buchanani* contra *Cambdenum*, per D. H.
2. De Unione Inſulæ *Britanniæ* Tractatus ſecundus per *Davidem Humium*.
3. Epiſcopi *S. Andreæ* à tempore *Kennethi* ſecundi filii *Alpini Scotorum* Monarchæ, qui *Pictos* ejecit.
4. Collectanea quædam de Regiſtro Prioratus S. *Andreæ*, ubi, præter alia multa eſt Catalogus Regum *Scotorum* à *Fergusio* primo ad *Alexandrum* tertium; ubi etiam nomina ſunt ſexaginta Regum *Pictorum*, cum annis per quos regnârunt.
5. Excerpta varia è Fordoni *Scoto-Chronico*.
6. *Chronicon Melroſenſe* incipiens ubi *Beda* deſinit: anno ſcil. 735. et continuatum ad annum 1270.
7. Relationes quædam *Arnaldi Blair* Monachi de *Dumfermeline* & Cappellani D. *Wilhelmi Wallas* Militis ad annum 1307.
8. Cancellarii *Scotiæ*.
9. Clavis in *Buchananum*, *h.e.* Nominum propriorum aliorumque Elucidatio.
10. Rerum *Scoticarum* Compendium per *Alexandrum Humium*.
11. Catalogus Archiepiſcopatuum, Epiſcopatuum, Præpoſiturarum, Abbatiarum, Prioratuum et Cellarum, Monaſteriorum, Religioſorum, Clauſtrorum Monialium et Collegiorum Regni *Scotiæ*, unà cum Provinciis ubi ſint, eorum Ordinibus, omniumque eorum Fundatoribus.
12. Nomina Monaſteriorum, cum Prioratibus et Cellis, Monialium Clauſtris; Præpoſituris et Monachorum Ordinibus in Regno *Scotiæ*, unà cum Provinciis ubi ſita ſunt, et eorum Fundatoribus.
13. De Antiquitate Gentis *Scotorum* Manuſcriptum tradens Originem *Scotorum*, Religionem et Mores, Antiquitates et Regni Conſtitutionem, uſque ad tempora *Malcolmi Canmore*.
14. Analecta *Scoto Britannica* ex optimis quibuſque Hiſtoricis tam *Græcis* quàm *Latinis*, *Italis*, *Gallis* & *Anglis* per me collecta.
15. De Origine Familiæ *Hayorum* Carmen.
16. Literæ directæ ad Dominum ſummum Pontificem per Communitatem *Scotiæ*, datæ an. 1320.
17. Tractatus explicans modum, quo Reformatio Religionis in *Scotiâ* peracta.

Manuſcripta Anglica.

1. DEſcriptio Montanarum Regionum *Scotiæ*.
2. Nuncius *Scoto-Britannus*, ſive Fragmentum D. *Gulielmi Drummundi* de *Hawthornden*, quo *Scotiæ* Hiſtoriam vindicat à Cambdeni Calumniis.
3. Recenſio maximè vetuſtarum & inſignium Familiarum in *Scotiâ*.
4. Genealogia nobiliſſimæ & antiquiſſimæ Drummundorum Familiæ.
5. Familiarum Generoſorum in *Scotiâ* Inſignia deſcripta, cum Figuris.
6. Relatio Inſignium, quibus Nobilium in *Scotiâ* Familiæ antiquiſſimæ dignoſcuntur.
7. Nobiliores *Angliæ* Familiæ à Regno ſubacto, cum earum Inſignibus, ſub quibus floruerint *Regibus*, una cum ipſarum Collateralibus Proſapiis; Opus collectum per inclytum Fecialem *Robertum Cook*, alias Clarentium Armorum Regem, cum Figuris graphicè deſcriptis, unde variarum Familiarum ortus in *Scotiâ* elucidatur.
8. Hiſtoria *Scotiæ* Manuſcripta ad Religionis reformatæ tempus.
9. Hiſtoria *Scotiæ* Manuſcripta incipiens à *Scotis* in *Hiberniâ*, eamque deducens ad *Robertum Stuartorum* primum, quæ Hiſtoria videtur conſcripta olim fuiſſe in Monaſterio aliquo.
10. *Lindeſii* de *Pitſcotty* Hiſtoria *Scotiæ* incipiens à *Jacobo* ſecundo et deducta ad *Jacobum* ſextum.
11. Adverſaria commemorantia Donationes, quibus Sigillum Magnum appenſum eſt, ab anno 1623 ad annum 1635.
12. Relatio de Metallis in *Scotiâ*, quibus locis reperta; quomodo et à quibus effoſſa. Auctore *D. Atkinſono*, qui ibidem Auri et Argenti Conflator fuit.

13. Ob-

13. Obſervationes in nuperos *Scotiæ* tumultus; Auctore M. *Henrico Guthræo Caledoniorum* Epiſcopo nuper defuncto.

14. Alia *Scotiæ* Hiſtoria Manuſcripta à primâ Gentis Origine ad annum 1611.

15. Catalogus Provinciarum, Abbatiarum et Nobilium *Scotiæ*, cum iis qui Proreges ſuere.

16. Deſcriptio *Scotiæ* & Inſularum Septentrionalium & Occidentalium.

17. Recenſio vetuſtiſſimorum Nominum Familiarum in *Scotiâ*.

18. Status Regni *Scotiæ* per *Marcum Alexandrum Bodium*. Manuſcriptum Gallicum.

19. Relatio de *Caſſiliſſæ* Familiâ & de *Kennedis*..

20. Relatio de iis quæ maximè notatu digna contigerunt ab anno 1588. ad annum 1641.

21. Adverſaria Præliorum aliorumque facinorum quæ notatu digna ſunt, tempore indicato quo contigerant.

Narrationes exhibitæ quæ Operi ſtruendo inſerviant.

1. NArratio de *Scotiæ* Regimine et Legibus per D. *Georgium Mackenzium* Advocatum *Regium*.

2. Narratio de *Ronâ* et *Hirtâ* per D. *Georgium Mackenzium* publicorum Archivorum Cuſtodem.

3. Obſervationes per eundem Virum præſtantiſſimum

4. Narratio de Metallis & Mineralibus in *Scotiâ* per D. *Borthwicum* Tribunum Militum.

5. Honores & Privilegia Celſi *Scotiæ* Conſtabularii.

6. Reſponſa ad Quæſita generalia de *Cathaneſiâ* exhibita per M. *Gulielmum Dundaſs* de *Wester Kincavile* Cauſidicum.

7. Narratio quædam de *Sutherlandiâ* & de Comitis *Sutherlandiæ* Familiâ, exhibita per D. *Duglaſſium*.

8. Narratio de rebus præcipuâ obſervatione dignis in *Orcadibus*, per M. *Matthæum Mackaile*, qui aliquot annis ibi commoratus eſt.

9. Narratio de Currentibus Æſtuum apud eas Inſulas, per eundem.

10. Obſervationes de variis rebus in *Cathaneſiâ* notatu dignis, per eundem.

11 Memoriale de Mineralibus in *Scotiâ*, denotans loca in quibus reperiuntur, per D. *Borthwicum* Tribunum Militum.

12. Deſcriptio *Hethlandiæ*, et de ingenti apud eam piſcatu, per *Jo. Smithium*, qui annum integrum ibi commoratus eſt.

13. Narratio de Burgo Regio *Hadinæ* exhibita per ejuſdem Urbis Magiſtratus.

14. Narratio de miraculoſa furioſorum ſanatione ad Fontem S. *Iſacidæ* in *Jerniâ*, Extracta de Inquiſitione ſuper eâ re habitâ per Presbyterium *Sterlinenſe*.

15. Deſcriptio ejus Partis Præfecturæ *Abredonienſis*, quæ verſus Orientem Æſtivum eſt, per Illuſtriſſimam Heroinam *Magni Conſtabularii Scotiæ* Conjugem, *Erollii* Comitiſſam & Nobiliſſimi Comitis *Perthenſis* Sororem.

16. Relatio de Æſtu Anomolo in Flumine *Forthâ*, per Reverendum Dominum *Wright* apud *Alloam* Paſtorem.

Scriptorum Opera in lucem edita, quæ Scotiæ *Hiſtoriam illuſtrant, & quæ ad manus meas pervenerunt.*

1. NAvigatio *Jacobi* ejus nominis quinti, *Scotorum* Regis, circa Regnum ſuum et Inſulas *Hebridas* et *Orcadas*, navem gubernante *Alexandro Lindeſio* Navarcho *Scoto* eximio. Tractatus *Gallicâ* linguâ conſcriptus.

2. Theatrum *Scotiæ*, Auctore doctiſſimo illo Viro *Roberto Gordonio* de *Straloch*. Tractatus Latinâ linguâ compoſitus.

3. *Edinburgi* Deſcriptio, Auctore ejuſdem clariſſimi Viri Filio Eccleſiæ *Rothumaienſis* Rectore, quæ *Anglicâ* linguâ compoſita eſt.

4. Deſcriptio Regni *Scotiæ* et Inſularum adjacentium, Auctore *Petruccio Ubaldini*. Tractatus *Italicâ* linguâ compoſitus.

5. *Hectoris Boethii* Hiſtoria *Scotorum.*
6. *Joannis Majoris* de Geſtis *Scotorum* Libri,
7. *Gildas Britannus* de calamitate, excidio & Conquæſtu *Britanniæ.*
8. Commentarioli *Britannicæ* Deſcriptionis Fragmentum, Auctore *Humfredo Lhuyd Cambro Britanno.*
9. Hiſtoriæ *Britannicæ* Defenſio, *Joanne Priſeo* Equeſtris Ordinis *Britanno* Auctore.
10. De Origine, Moribus & rebus geſtis *Scotorum* Libri, Auctore *Joanne Leſleo Scoto*, *Epiſcopo Roſſenſi.*
11. *Georgii Conæi* de duplici ſtatu Religionis apud *Scotos* Libri duo.
12. Apparatus ad Hiſtoriam *Scoticam Lib* 2. Auctore *Thomâ Dempſtero.*
— Ejuſdem Martyrologium *Scoticum*,
— Et Scriptorum *Scotorum* Nomenclatura.
13. Hiſtoria Eccleſiæ *Scoticanæ*, Auctore *Joanne Spotſwodo* Fani *Andreæ Archiepiſcopo.* Tractatus *Anglicâ* linguâ ſcriptus.
14. *David Camerarius* de *Scotorum* fortitudine, doctrinâ & pietate.
15 *Joannis Ionſtoni* Heroes *Scoti.*
16. *Danielis Langhorni* Elenchus Antiquitatum *Albionenſium.*
— Ejuſdem Introductio ad Hiſtoriam *Angliæ*, *Anglice* ſcripta.
17. *Scotia Gallica.* Tractatus *Gallicus.*
18. Hiſtoria Bellorum *Scotiæ*, Auctore *Ioanne de Beaugué* Nobil. *Gallo.* Tractatus *Gallicâ* linguâ compoſitus.
19. Rerum *Scoticarum* Hiſtoria, Auctore *Georgio Buchanano.*
20. *Cambdeni Britannia.*
21. *Sammeſii Britannia* Antiqua illuſtrata. Tractatus *Anglicus.*
22. *Burtoni* Commentarius in Itinerarium *Antonini*, quatenus *Britanniam* ſpectat. Tractatus *Anglicus.*
23. Hiſtoria *Angliæ*, *Scotiæ* & *Hiberniæ*, Auctore *du Cheſne.* Tractatus *Gallicus.*
24. Reſpublica, ſive ſtatus Regni *Scotiæ.*
25 Chronicorum *Scotorum* Epitome. Tractatus *Scoticus.*
26. Catalogus Nobilium *Scotiæ.* Tractatus *Scoticus.*
27. Appendix Hiſtoriæ Eccleſiæ *Scoticanæ.* Tractatus *Scoticus.*
28. Hiſtoria Familiæ *Duglaſſiorum*, Auctore *Davide Humio* Theagrio, Tractatus *Scoticus.*
29. Hiſtoriæ *Scoticæ* Nomenclatura Latino-vernacula, quam concinnavit *Chriſtophorus Irvinus.*
30. Venerabilis *Bedæ* Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum.
31. De Præcedentiâ & Jure Feciali Tractatus *Anglicâ* linguâ conſcriptus, Auctore D. *Georgio Mackenzio* Advocato *Regio.*
32. Gloſſarium ad Scriptores Mediæ & Infimæ Latinitatis, Auctore *Carolo du Freſne* Domino *du Cange.*
33. *Andreæ Melvini* Gathelus.
— Ejuſdem Topographia *Scotiæ.*
34. *Davidis Humii* de Unione Inſulæ *Britannicæ* Tractatus primus.
35. *Petri Bertii* Theatrum *Geographiæ* Veteris, ubi ſunt
Claudii Ptolomæi Alexandrini de *Geographia* libri octo Græco-latini.
Tabularum *Ptolemaicarum* Delineatio.
Gerardi Mercatoris Notæ in Tabulas *Ptolomaicas*,
Itineraria duo *Antonini Pii*,
Provinciarum *Romanarum* Libellus,
Tabula *Peutingeriana*,
Abrahami Ortelii Veteris *Geographiæ* Aliquot Tabulæ.
37. Idem *Claudius Ptolemæus* Edition. *Magini* in Quarto, &
— Edit. *Baſilienſi* in Folio.
37. *Hornii* Introductio in *Geographiam* Veterem &
— Veteris *Geographiæ* Tabulæ.
38. *Strabonis* Libri *Geographici* 17. Græco-Latini ex Editione *Iſ. Caſauboni*,
39. *Dionyſius Alexandrinus* de Situ Orbis Græco-Latin. cum Commentariis.

40. *Pom.*

40. *Pomponius Mela* de Situ Orbis cum Notis *Iſaaci Voſſii.*

41. *Stephani Byzantini* de Urbibus & Populis Fragmenta.

42. *Bernardi Varenii* Geographia Generalis.

43. *Philippi Ferrarii* Novum Lexicon Geographicum, in quo Univerſi Orbis Oppida, Urbes, Regiones, Provinciæ, Regna, Emporia, Academiæ, Metropoles, Flumina, Maria, antiquis & recentibus Nominibus appellata ſuiſque diſtantiis circumſcripta recenſentur. Ex Recenſione *Antonii Baudrand* & Dominici *Magri.*

44. *Hannis Carthaginienſium* Regis Periplus.

45. *Philippi Cluverii* Introductio in univerſam Geographiam tam Veterem quàm Novam, cum Tabulis æneis.

46. *Gerardi Mercatoris Atlas* minor ex Recenſione *I. Hondii.*

47. *P. Bertii* Tabularum Geographicarum contractarum Lib. 7.

48. Parallela Geographiæ Veteris & Novæ, Auctore *Philippo Brietio.*

49. *Io. Magini* univerſi Orbis Terreni, ſecundum recentiorem noſtri temporis rationem, Deſcriptio.

50. *Io. Ianſonii Atlas* contractior, in quo totum Univerſum quàm exactiſſimis Tabulis ante oculos ponitur, additiſque Regionum omnium Deſcriptionibus illuſtratur.

51. Parallela Geographiæ Veteris ac Novæ, Auctore *du Val.* Tractatus *Gallicus.*

52. Orbis Terrarum Synoptica Epitome, unà cum Geographiâ Poetica *P. B. Ceſlii* operâ concinnata.

53. Deſcriptio omnium Inſularum Mundi cum Tabulis, Auctore *Thomaſo Porcacchi.* Tractatus *Italicus.*

54 *Samuelis Bocharti* Geographia Sacra cum Tabulis.

55. *Jo. Bleau Hibernia* cum Tabulis.

56. Relationes Univerſales, Auctore *Giovanni Botero.* Tractatus Italicus.

57. *C. Plinii* ſecundi Naturalis Hiſtoria cum Notis variorum.

58. *C. Julii Solini* Polyhiſtor Edit. Salmaſii

59. *Cl. Salmaſii Plinianæ* Exercitationes in Solinum.

60. *Joſephi Scalgeri Jul. Cæſaris Fil.* Opus de Emendatione Temporum.
-- Ejuſdem Theſaurus Temporum Euſebii Pamphili.
Chronicorum, Canonum Omnimodæ Hiſtoriæ Libri duo Interprete *Hieronymo* & Auctores omnes derelicta ab *Euſebio* & *Hieronymo* continuantes.
Item Chronicorum Reliquiæ Græcæ.
Notæ & Caſtigationes & Iſagogicorum Chronologiæ Canonum Libri tres.

61. *Iſaaci Voſſii* de ſeptuaginta Interpretum Tranſlatione & Chronologiâ Diſſertationes

62. *Io. Seldenus* de Dîs *Syris.*
Ejuſdem Analecta *Anglo-Britannica.*

63. *Elias Schedias* de Dîs Germanis, ſive veteri *Gallorum*, *Germanorum*, *Britannorum*, *Vandalorum* Religione.

64. Philippi *Cluverij Germania* Antiqua.

65. Iacobi *Uſſerij Epiſcopi Armachani Britannicarum* Eccleſiarum Antiquitates.
Ejuſdem Annales veteris & Novi Teſtamenti & Chronologia Sacra &
Diſſertatio de *Macedonum* & *Aſianorum* Anno Solari.

66. Dionyſii *Petavii* Rationarium Temporum.
Ejuſdem Tabulæ Chronologicæ.

Libri Impreſſi & Manuſcripti, quos nondum mihi contigit videre. Quocirca omnes penes quos ſunt, rogatos velim, ut eos ad me mittere non cunctentur: Nam, poſtquam ex iis collegero quantum huic operi inſervire poteſt, eos reſtituendos curabo.

1. NAvigatio *Iacobi* quinti *Regis circa* Regnum ſuum, cum Tabulis Geographicis; quocunque ſermone tradita ſit, & ſive ſit Libellus Manuſcriptus ſive Impreſſus.
2. *Cornelius Hibernicus.*
3. *Veremundus.*
4. Ioannes à *Campo bello* ſeu *Campbell.*
5. *Turgot.*

E 6. Li

6. Liber *Sconæ*.
7. Liber *Paſletenſis*.
8. Tractatus de Antiquitatibus *Scoticis*, Auctore *Gulielmo Elphinſtonio* Epiſcopo *Abredonienſi*.
9. Hiſtoria Scotiæ, Auctore *Dempſtero*, cujus ille mentionem fecit in ſuo ad *Hiſtoriam Scoticam Apparatu*
10. *Anderſonus* de *Sanctis Scotis*.
11. Hiſtoria Familiæ *Gordoniorum*.
12. *Scotiæ* Regimen, Auctore *Roberto Gordonio de Straloch*.
13. Obſervationes à quodam factæ, qui plurimas ex *Æbudis* peragravit.
14. Nova *Hetblandiæ* Tabula cum accuratâ ejuſdem Deſcriptione.

Et ſi quos alios apud ſe libros habeant (ſive Manuſcripti illi ſint, ſive impreſſi) qui aliquo modo conducere potuerunt ad hoc Opus promovendum & exornandum, eorum uſum modico temporis ſpatio nobis concedi obnixe rogamus; atque honorifica recognitio de iis fiet, a quibus hoc beneficium in nos conferetur. Interim bonâ fide ſpondemus nos ſuos cuique libros reddituros. Cumque publicum ſit hoc Opus, & non exiguum honorem Genti noſtræ allaturum, ſperamus cunctos ingenio præditos contributuros neceſsarias ſuas Informationes, reſpondentes Generalibus Quæſitis, quæ ſequentibus Propoſitis adjuncta ſunt; atque hoc facientibus merita quibuſque laus in Opere tribuetur.

ADMONITIO.

QUum Sacroſancta Regia Majeſtas Diplomate ſuo conſtituerit D. Robertum Sibbaldum *Equitem auratum, unum ex Medicis ſuis Ordinarius, Geographum ſuum pro* Scotiæ *Regno, & jubeat præcipiatque, ut edat* Scotiæ *Antiquæ &* Scotiæ *Modernæ Deſcriptionem, & Hiſtoriam Naturalem Productorum Antiqui ſui* Scotiæ *Regni: Hiſce obnixe rogantur omnes, quicunque illi ſint, ut dignentur* Reſponſa *ſua ad ſequentes has Quæſtiones, vel quaslibet ex iis, libere communicare, Ea inſcribentes eidem* D. Roberto Sibbaldo, *qui* Edinburgi *habitat in propriis ſuis Ædibus; aut* M Jacobo Bruno *commoranti in domo ſuâ conductâ, in Vico cui nomen eſt* Bells-Winde, *Delegato ab eodem* D. Roberto Sibbaldo, *ut ea recipiat & in Commentarios referat; aut* Roberto Mean *ibidem* τῶν Γραμματικῶν *Magiſtro; quæ Reſponſa ad quemvis ex ſuprà nominatis mitti poſſunt. Simul etiam deſignent ipſorum Literæ locum ubi habitant, ut ad eos, ſi res poſtulet, reſcribatur. Et honorifica de iis mentio in Opere illo fiet, pro eorum momento, de quibus inſtruunt.*

Quæſtiones communes, ad quas petuntur Reſponſa.

I. QUæ ſit Comitatus & loci natura? Aut quæ ſint præcipua ejus Producta?
II. Quæ Plantæ, Animalia, Metalla, Subſtantiæ à Mari ejectæ ſint loco illi peculiaria, & quomodo diſponantur?
III. Quæ Sylvæ, Nemora, Vivaria? Qui Fontes, Amnes, Lacus, cum variis eorum proprietatibus, & an Medico uſui conferant?
Quibus Piſcibus repleti ſint? Rapidi ne ſint, an placido Curſu? &c. Amnium Origines & Oſtia?
IV. Quæ Navium ſtationes. Qui Sinus & Portus, cum eorum Deſcriptione. Quæ Luna Maris Æſtum efficiat. Qui ſcopuli, quæ Brevia juxta Oram ipſorum Maritimam.
V. Quæ vetera Monumenta, Inſcriptiones, ſculpta aut figurata Saxa, Munimenta & Caſtra antiqua? Et quæ Artificia ſingularia nunc ſint, vel ibi aliquando reperta fuerint?
VI. Quæ inſignia Prælia ibi commiſſa fuerint, ſive ullum aliud memorabile factum aut eventum?
VII. Quos Ritus & Mores ſibi peculiares habeant cujuſque comitatus aut urbis Incolæ, quove ingenio ſint?
VIII Quæ Monaſteria, Eccleſiæ Cathedrales, ſive ulla alia Templa illic fuerint, & quomodo nuncupata?

IX. Quæ

IX. Quæ loca cuivis Nobili Titulum dent; vel antehac dederint?

Item, Quæ antiquæ Nobilium Familiarum ſedes conſpiciendæ occurunt?

X. Quodnam ſit Comitatus Regimen? Præfecturane.an Seneſcalli aut Balivi Juriſdictio?

XI. Quæ urbes inſigniores in eo Comitatu, præſertim Municipia? Urbium nomina tam antiquiora quàm recentiora? Sintne Burgi Regii, Regalitatis, an Baroniæ? Municipiorum Magiſtratus, & quando illa in Municipiorum numerum aſcripta? A quibus Urbes illæ Municipales conditæ? Quot Delegatos ad Regni Comitia mittant? Urbium commercia, quibus illæ Incolis repletæ ſint, & quam habeant Ædificiorum formam? Quæ publica aut antiqua Ædificia? Qualis ſit earum Juriſdictio?

XII. In quo Epiſcopatu ſinguli comitatus ſint, aut quælibet eorum pars? Quis præfectus Juridicus, Seneſcallus, aut Balivus? Quis Militiæ iſtius loci præſit? Quas Arces, Munitiones, Sylvas; quæ Vivaria, Nemora Majeſtas Regia ibi habeat?

Queſtiones ſpeciales propoſitæ.

1.

Nobilium Ordini.

Quas Præfecturas, Balivorum aut ſeneſcallorum Jurisdictiones, Regalitates, Baronias ſibi ſubditas habeant,& quos Burgos? Quod Militiæ Regimen? Quonam veſtiti ſint ſpeciali Privilegio, Dignitate & Hæreditario Regimine? Unde Familia Originem traxerit, quamdiu duraverit, & quæ aliæ Familiæ ex eà germinárint? Quæ ſint illis Sylvæ, Nemora, Vivaria, Lacus, Fluvii, Mineræ, Lapidicinæ? Qui Piſcatus, &c. Qui Portus? Quos habeant Titulos? Quæ memoranda facinora ipſorum Familias etexerint, aut auxerint?

2.

Sacricolarum Ordini.

Quæ ſint ipſorum privilegia & Dignitates? Epiſcopatuum Inſtitutio? Diœceſeos limites? capitulum? paræciarum in Diæceſi numerus? Eorum Juriſdictio & Fundationes ad publicos & pios uſus, una cum eorum Reditibus? Quæ prædia fide clientelari ex iis pendeant? Eorum Ædes?

3.

Ordini Equeſtri.

Cui Familia Originem ſuam debeat? Quæ ſint eorum privilegia & Dignitates? Quas Baronias ſibi ſubjectas habeant, aut quos Burgos? Qui ſint ipſis Portus? Quæ Sylvæ, Nemora, Vivaria? Ipſorum Ædes, earum deſcriptio et nomina? Quis ſit ex eo Nomine præcipuæ Dignitatis, et quæ aliæ Familiæ inde deſcenderint? quæ memoratu digna ab ijs geſta ſint, et qui viri ejus Nominis illuſtriores? Eorum Hæreditaria præfectura et Juriſdictio?

4.

Regiis Burgis.

Quamdiu ſteterint? Regiminis conſtitutio? Eorum privilegià, Juriſdictio, et quàm latè pateat? publicæ ipſorum Ædes, Templa, Munimenta, Monumenta, Academiæ, Collegia, Scholæ Gerontocomia, Pædotrophia, Prochodochia, Noſocomia, Opificia, portus? quam Latitudinem et longitudinem habeant?

5.

Academiis & Collegiis.

Quamdiu ſteterint? Eorum privilegia, Juriſdictio, et quàm latè pateat Eorum conſtitutio? profeſſorum numerus, nomina, et quid doceant? Fundationes et Fundatores? Eorum Dependentiæ? Eorum Ædes, Templa, Sacella, Ædificia et Monumenta? Eorum Bibliothecæ, Inſtrumenta rara? Celebriorum virorum recenſio, qui in ipſis educati, aut Præceptores fuerint? quæ ſint a præceptoribus et ſtudioſis obſervata, quæ huic operi Lumen et Ornatum afferre poſſunt?

Reſponſa ad præcedentes haſce queſtiones in commentarios referenda ſunt et propriis quæque locis inferenda. Hæc itaque Reſponſa etiam atque etiam petuntur, nequis injuriam ſibi ſactam putet, ſi quid fortè omittatur, quod inſeri ipſorum intereſt: Auctori enim deliberatum eſt nihil prætenire, de cujus veritate et certitudine conſtabit.

F I N I S.

DIPLOMA REGIUM PRO OFFICIO GEOGRAPHI REGII CONCESSO

D°. ROBERTO SIBBALDO

Equiti aurato Medico Regis ordinario, cum Privilegiis infrà Scriptis.

CAROLUS Dei gratiâ Magnæ Britanniæ, Franciæ & Hiberniæ Rex, Fidei Defenſor, Univerſis & ſingulis Ligeis & Subditis noſtris quos ſpectat, & ad quorum notitiam præſentes hæ Literæ perventuræ ſunt, Salutem. Cum nos Regiâ noſtrâ conſideratione animadvertentes, Eſſe in antiquo noſtro Scotiæ Regno abundantiam eximiarum & utilium Plantarum, Animalium, Quadrupedum, Volatilium, Piſcium & Inſectorum; Et Mineralium, Metallorum & Subſtantiarum repertarum in & ejectarum à Mari: Quæ ſi nota eſſent, & eorum natura, virtutes & uſus, Plurimum conducerent ad variarum Artium & Artificiorum profectum, & Medicinæ ac Naturalis Hiſtoriæ Scientias multum promovere poſſent, quæ adeò neceſſariæ ſunt ad Ligeorum noſtrorum conſervationem. Animadvertentes etiam futurum, ut progreſſu temporis tenderet ad dictum noſtrum Regnum ditandum, conſervando in eo pecuniam quæ foràs emittitur (cum maximam partem eorum Simplicium, quæ uſurpantur, domi reperire liceat) Et conducendo operam variorum ex noſtris Subditis in iis indagandis & præparandis, cum tanta ſit eorum copia (Mineralium præſertim, Metallorum & Animalium) ut his finibus optimè reſponderi poſſit; Eademque etiam multò vilioribus pretijs venundari poſſent, quàm importari queant. Noſque expendentes, optimum medium ad eorum detectionem & profectum in eos fines eſſe, ut Naturalis illorum Hiſtoria edatur, quæ rationem reddat locorum in quibus invenienda ſunt, & viam aperiat quà detegantur, modum oſtendat quo præparentur, & eorum naturam, vires & uſus explicet. Et nos quoque animadvertentes, in honorem noſtrum & gloriam ceſſurum, ac magno uſui dicto Regno noſtro futurum, ſi juſta & plena Deſcriptio detur veterum dicti Regni noſtri Monumentorum, & Præfecturarum noſtrarum, Regiorum Burgorum, Urbium, Fluminum, Fretorum, Sinuum, Portuum, Stationum, Lacuum, & Caſtellorum ac Munimentorum noſtrorum, Ædium ad Nobiles & Generoſos pertinentium, & quicquid aliud obſervatu dignum eſt in dicto Regno noſtro. Et nos certiores facti de Integritate, Fidelitate, Eruditione & Qualitatibus fidelis & dilecti noſtri D. Roberti Sibbaldi Equitis aurati Medicinæ Doctoris ad Opus illud ſuſcipiendum idoneis, Et de Fidelitate & Perpeſſionibus Patris ipſius, aliorumque ſanguine ipſi conjunctorum, eò quòd conſtanter permanſerint in obſequio & obſervantiâ ſuâ erga Regium noſtrum Patrem: Et quòd, poſtquam ſe melioráſſet Studijs ſuis in celeberrimis Academiis tam domi quàm peregrè, Et diverſorum annorum peregrinatione in locis Europæ maximè celebratis ob Eruditionem & Artès Liberales, Nunc ille, ex ſtudio nobis inſerviendi, per viginti annos elapſos ſuum effecerit negotium, ſe inſtruere de omnibus quæ ad Naturalem Hiſtoriam ſpectant dicti Regni noſtri, Et de

rebus

rebus antiquis & curioſis in eo obſervabilibus ; Et multo labore & experientiâ fundamenta jecerit Naturalis Hiſtoriæ ejuſdem, & Deſcriptionum cum Scotiæ Antiquæ tum Scotiæ Modernæ, Ubi vetera Monumenta, Inſcriptiones & Ichnographia Caſtrorum deſcribuntur, & variæ Provinciarum Tabulæ Geographicæ nunquam antea deſignatæ accuratè delineantur, earum Sinus & Portus diſtinctè notantur : Similiter deſignandas & incidendas curaverit in æneis Tabulis Figuras ejuſmodi Subjectorum Naturalis Hiſtoriæ, quæ vel nunquam antea, vel non rectè factæ fuerant ; juſtaſque & plenas eorum Deſcriptiones formaverit ; Et naturam, vires & uſus explicet omnium Simplicium in Scotiâ inventorum, unà cum modis quibus adhiberi poſſunt ad augmentum Scientiarum, Artium & Artificiorum, & ad utilitatem & commodum Ligeorum noſtrorum. Sciatis igitur, Nos proprio noſtro impulſu & inclinatione, & ex noſtrâ curâ & tenero illo affectu quo felicitati dicti noſtri Regni Studemus, & Regio amore quo proſequimur omne Eruditionis genus, & potiſſimum Medicinæ & Naturalis Hiſtoriæ Studium, ex quo tanta Emolumenta Nobis & Subditis noſtris accreſcere poſſunt, Nominâſſe, conſtituiſſe & ordinâſſe, Sicut & Nos per has præſentes Literas nominamus, conſtituimus & ordinamus dictum D. Robertum Sibbaldum Equitem auratum Medicinæ Doctorem, ut ſit Geographus noſter pro dicto Regno noſtro, durantibus omnibus diebus vitæ ſuæ ; Dando, concedendo & largiendo illi dictum Geographi Officium ab ipſo poſſidendum & fruendum, plenè & liberè in omnibus reſpectibus & conditionibus, cum omnibus commodis, Beneficiis, Privilegiis, Libertatibus, immunitatibus, & cunctis adventitiis bonis quibuſcunque dicto Officio debitis, Aut quæ poſthac comperta erunt ad illud pertinere vel ſpectare, Cum plenâ poteſtate & auctoritate condendi Tabulas Geographicas & Deſcriptiones Provinciarum Regni noſtri, & Regni noſtri generatim, Fretorum, Sinuum & Fluminum ejuſdem, Et Regiorum noſtrorum Burgorum, Urbium, Caſtellorum ac Munimentorum, Ædiumque ad noſtros Nobiles & Generoſos pertinentium, Monumentorum, & aliorum quæcunque in eo obſervabilia ſunt; Et ſcribendi Naturalem Hiſtoriam & Deſcriptionem omnium Naturalium Productorum dicti Regni noſtri, eorum naturam, virtutes & uſus, & obeundi omnia munia pertinentia ad noſtrum Geographum, & fruendi omnibus honoribus illi debitis in eâ Relatione. Et ſpeciatim Imperantes & ordinantes, ut dictus D. Robertus Sibbaldus Eques auratus edat dictas ſuas Deſcriptiones tam Scotiæ Antiquæ quam Scotiæ Modernæ, & Naturalem Hiſtoriam dicti noſtri Regni Scotiæ, Cum plenâ Libertate & Privilegio dicto D. Roberto Sibbaldo Equiti aurato ea imprimendi in Latinâ vel Anglicâ Linguâ, vel utraque, & in quâ formâ ſibi viſum fuerit, ſive univerſum Opus, ſive ejus Prodromum, ſive quamlibet eorum partem ; Et adhibendi quemcunque vel quoſcunque Typographos voluerit. Prohibentes hiſce omnes alios Typographos in noſtris Scotiæ Dominiis, ſub pœnis uſitatis, imprimere, per decem annorum ſpatium ab his datis, in quâcunque formâ vel lingua, Omnia, ſive quamlibet eorum partem, abſque conſenſu & approbatione dicti D. Roberti Sibbaldi Equitis aurati Datum ſub Sigillo noſtro Privato in Palatio noſtro de Whitehall, triceſimo die Septembris, anno Milleſimo, ſexcenteſimo, octogeſimo ſecundo, & Regni noſtri anno triceſimo quarto.

Per Signaturam Manu S. D. N. Regis ſuprà Scriptam.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

Mirari ſatis non poſſum, quòd, cùm plurimi Hiſtoriam rerum geſtarum ſuæ gentis ſcripſerint, tam pauci ſint, qui naturalem cujuſvis regionis Hiſtoriam aggrediantur; ut in omni antiquitate ne unus quidem ad manus noſtras pervenerit, qui eandem tractârit: ac noſtro quoque ſeculo unus tantum & alter regionis alicujus *Europea* Hiſtoriam Naturalem de induſtriâ tradiderint. Pauci quidem *Americæ*, *Mexicæ*, *Braſiliæ*, Inſularum Caribearum, Indiarum Orientalium Hiſtoriam Naturalem accuratè ſatis ſcripſerunt. Atque hæc noſtra eſt vanitas, ut peregrinis & exoticis ſupra modum capiamur; quæ verò ad manus & ſub pedibus ſunt, omnino negligamus. Nec ſufficit, quòd aliqui ex veteribus & modernis Hiſtoriam Naturalem Univerſalem conſtruxerint: Laudandi quidem hi ſunt ob nobiles conatus; ſed, quod opus ſuis humeris impar aggreſſi ſint, in eo defeciſſe videntur: Hiſtoria ſiquidem naturæ univerſæ iiſdem, quibus hoc Univerſum, terminis circumſcribitur. Et cùm olim Florentiſſimorum etiam Imperiorum curioſitas Mundi tunc cogniti limites indagine ſuâ non attigerit, quantò minùs noſtrâ rerum omnium naturalium comprehenſio ſperanda? Nam ad ea pervenimus tem- In Medea.
pora, de quibus verè olim vaticinatus eſt *Seneca* Tragœdus;

——— Venient annis
Secula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat Tellus, Tiphyſque novos
Detegat Orbes.

Quantula autem, & quam impar ad tanta molimina hominis eſt conditio, quæ tam fragilis & tam limitata eſt, ut inter illam & naturam rerum nulla proportio intercedat? Brevis enim & incertæ vitæ ſumus, &, ut plurimum, certis terrarum plagis alligati; &, ſi totum tempus noſtrum in peregrinatione inſumeremus, ne Mundo quidem peragrando, nedum rebus omnibus naturalibus comprehendendis, ſufficere poterimus. Plurima mare gremio ſuo involvit; multa Tellus ſuis viſceribus abſcondit; varia inacceſſibiles Sylvarum receſſus tenent; nonnulla ſenſus noſtros præ tenuitate effugiunt, & nulla nobis ad harum rerum intellectum, niſi per ſenſus, via. Ut meritò dixerit ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, Hanc gravem occupationem dedit Deus filiis hominum, Eccl. 1:13.
ut affligantur in eâ. Et infra, Unumquodque fecit pulchrum tempore ſuo: mundum etiam poſuit in animo Cap. 3:11.
eorum, adeo ut non inveniat homo opus quod operatus eſt Deus ab initio uſque ad finem. Quod de ſtudio naturalis Philoſophiæ interpretatur celeberrimus *Valleſius*, qui hinc infert, Studium Philoſophiæ naturalis, Lib de Sacra
& deſiderium cognoſcendi rerum cauſas inſitum eſſe naturaliter hominibus, neque fluere ex aliquo vitioſo Philoſophiâ.
affectu, ut multas rerum pravarum appetitiones, ſed ab ipſo Deo rerum omnium & Naturæ Parente & Auctore illis eſſe tributum; ut optimè *Seneca*, Curioſum nobis ingenium natura dedit; & artis ſibi ac pulchri- De otio Sapientis.
tudinis ſuæ conſcia ſpectatores nos tantis rerum ſpectaculis genuit, perditura fructum ſui, ſi tam magna, tam cap. 32.
clara, tam ſubtiliter ducta, tam nitida, & non uno genere formoſa, ſolitudini oſtenderet. Propterea, ut idem, non erexit tantummodo hominem, ſed etiam ad contemplationem factum, ut ab ortu ſidera in occaſum Id. ibid.
labentia proſequi poſſet; & vultum ſuum circumferre cum toto, ſublime fecit illi caput; & collo flexibili impoſuit.

Sanè, ſi vel rei dignitatem & uſum ſpectes, vel impoſitum nobis officium à DEO optimo maximo perpendas, præferenda multis paraſangis eſt Hiſtoria naturalis ei, quæ res geſtas tractat. In hac hominum virtutes & vitia notamus; in illâ autem Dei celebramus opera, quæ, ut rei naturâ præcellunt; ita præſtantiores multò uſus nobis exhibent. Hinc enim Dei cognitio, animæ noſtræ notitia, magna intellectus noſtri perfectio, animorum confirmatio, multa in genus humanum beneficia, ſinceraque & nunquam pœnitenda ex divinorum operum contemplatione voluptas, hauriuntur.

Humana certè mens corporeïs hiſce vinculis irretita nequit altam illam Divinitatis Lucem inſpicere; ſed noſtræ imbecillitatis miſertus DEUS *Opt. Max.* (faciem cùm videre, & vivere non liceat) poſteriora oſtendit. Exod. 33:18. ad finem
Quæ profectò nihil aliud eſſe videntur, quàm pulcherrimum hujus mundi, hominiſque Microcoſmi Thea- cap.
trum: Illic enim, ex ipſâ rerum magnitudine, motu, diſpoſitione, conſtantiâ, utilitate, pulchritudine, temperatione, ea conſpicere eſt Divinitatis ſuæ argumenta, quæ menti noſtræ cognitionem ejus affundant, & in optimi & ſapientiſſimi Parentis noſtri amorem accendant, ut canit divinus Pſaltes, Pſal 19. Paraphraſis Buchanani.

Tot luce flammarum coruſcum
Cerne oculis animoque cœlum
Hinc diſce, prudens quam ſuit artifex
Qui Templa Olympi fornice Flammeo
Suſpendit, & Terra capacem
Et Pelagi ſinuavit arcam.

Quod

Quod verò ad animæ noſtræ notitiam attinet, vide quid de eâ ſenſerit *Plato*, qui cum *Socrate* ſuo maximè in ejus naturam ex omnibus Philoſophis penetravit, *ψυχῆς φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως;* Animæ naturam abſque totius naturâ ſufficienter & dignè cognoſci poſſe exiſtimas? Ut enim gradum reliquis animalibus ſuperiorem ſortitus eſt homo; ita non niſi horum & hiſce inferiorum entium ſeriâ collatione nobilis humanæ animæ natura in lucem erui poteſt, quæ, explicatis reliquarum facultatibus, tum demum diviniorem ſuam naturam per ſublimiores propriaſque ſibi operationes exerit.

Exhort. ad bonas Artes. Salust. Quàm verò turpe eſt hanc ipſam rationis vim, quæ nobis cum Diis communis ineſt (ut *Galeni* verbis utar) caducarum rerum Studio teneri, aut vitam ſilentio tranſigere, veluti pecora, quæ natura prona atque ventri obedientia finxit? Talibus profectò anima pro ſale tantummodo eſt, contraque naturam corpus voluptati, animæ oneri eſt. Quin potius homines, qui ſeſe ſtudent præſtare cæteris animantibus, ſummâ ope niti decet, ut hanc divinæ particulam auræ (quantum in hâc vitâ poſſibile eſt) exornent & perficiant: Quod ſanè, ſive cognitionem & ſcientiam, ſive firmitudinem & conſtantiam, ſive denique voluptatem & tranquillitatem ejus
Natural. Quæst. lib. 3. ſpectes, nullo meliùs quàm naturæ ſtudio perficitur; Ut cum *Senecâ* arguam, Quid anhelo? Quid ſudo? Nec multo opus eſt, nec diu. Ad hoc proderit nobis inſpicere rerum naturam. Primò diſcedemus à ſordidis, deinde animum ipſum, quo magno ſummoque opus eſt, ſeducemus à corpore. Deinde in occultis exercitata ſubtilitas, non erit io aperto deterior.

Nec ſpernenda beneficia, quæ quis ex rerum naturalium ſtudio patriæ, imo generi humano præſtare poſſit, cum vel latentes quorundam *Simplicium* facultates detegere queat, vel etiam *Simplicia* nonnulla invenire contingat, quæ patriæ morbis remedium, vel artibus incrementum contribuant, ipſumque mundum novo gloriæ additamento condecorent.

Nec tantùm in Medicinæ Indigenæ materiam ceſſuræ ſunt res naturales, artiumque incrementum non ſpernendum allaturæ, ſed & utilem & gratam materiam Diſquiſitionibus Philoſophicis Academiarum noſtrarum ſuppeditaturæ. Quantò enim meliùs inſtitueretur Iuventus in naturali Hiſtoriâ Patriæ ſuæ verſandâ, unde multa in vitam communem profutura ediſcat, quàm in ſpinoſis Quæſtionibus diſcendis, quæ nulli quidem Diſciplinæ inſerviant, nec ullum in vitâ uſum habeant; quin & præjudiciis mentem offuſcant; multumque ad Scientias aſpirantibus impedimento ſunt? Ab hac autem naturali Patriæ ſuæ Hiſtoriâ, in clarâ luce, & utiliſſimâ divinorum operum contemplatione, ſtatui poſſet. Quis enim eas naturæ res aſpicere poteſt, quin ad Dei, in quo vivunt & moventur, intuitum, ſenſus ſuos protinus convertat? Cùm cunctis manifeſtum ſit, eas, quibus pollent, dotes; eum, quo reguntur, ordinem; artificioſam denique ipſarum conformationem nequaquam ab ipſis eſſe, ſed ab eo, qui *αὐτὸς ὢν τὰ πάντα* ipſe eſt omnia, cujus benevolentiâ tam egregia in nos ubertim deſtillant bona, ab uſque benignitatis ſuæ rivulis grati & alacres ad fontem deducimur.

Et ideo certè hominem inter tot ſenſu motuque prædita animalia cæleſti altiùs emicantem aurâ in medio Univerſi poſuiſſe videtur DEUS *Opt. Max.* ut ad cuncta mundi ambitu concluſa aciem oculorum convertens variam illam œconomiam, quam quæque mundi partes exercent, diligenti indagine ſcrutaretur, atque ita ſingu-
Epict. 11 Diſſert. larem Numinis ejus potentiam, ſapientiam ac bonitatem certis æternisque argumentis agnoſcens, ſe *θεατὴν αὐτοῦ τε τῶν ἔργων αὐτοῦ ... ἀλλὰ καὶ ἐξηγητήν.* Non ſolum ſui atque operum ſuorum contemplatorem, ſed & enarratorem exhiberet.

Pſ. 19. *Sic tota concors fabrica perſonat*
DEI *tuenis cuncta potentiam, &c.*

Hinc nobiliores & oculatiores ab omni ævo Philoſophi in DEI operibus inveſtigandis, eorumque naturâ & uſu enarrandis, hoc, quodcunque vitæ eſt, ſummu animi oblectamento inſumpſere; & inde pulcherrima de DEO ratiocinia, inde utiliſſima generi humano inventa protulere. Ab illâ certè naturæ contemplatione & naturalis Religio, & tot egregiæ pro naturâ humanâ ſublevandâ & ornandâ artes originem traxere, ut ex *Cicerone*, *Lucretio*, *Senecâ*, *Plinio* abundè conſtat; ut *Galenum* noſtrum taceam, qui Libros ſuos de *uſu partium*, *Hymnum in Creatoris Laudes* appellavit, & in partium ſingularum ſtructurâ & uſu potentiam, ſapientiam & bonitatem Numinis agnoſcit. Quis eſt, qui vel minimum operum DEI examinare velit, quin eam videbit omnium partium fabricam, eam harum inter ſe diſpoſitionem, eum hiſce conſentaneum uſum, quæ vel invitum in Conditoris laudem rapiant, qui vilem materiam tàm artificioſè elaboraverit, & benigniſſimè in tot varios uſus aptaverit? Ita quodlibet animal, foſſile quodvis, uno

Præſentem monſtrat qualibet herba Deum.

Et cum nos quoque in hoc Mundi Theatro, tanquam Perſonæ, noſtras mirabilis illius Scenici operis partes peracturi, propterea immiſſi ſimus, ut DEO quidem in operibus ſuis enarrandis laudem debitam, hominibus verò in utilitate operum ejus explicandâ charitatem & amorem præſtemus, ſeriò perpendebam mecum, quo potiſſimum modo id officii commodiſſimè abſolvere poſſem. Variæ autem animum meum ſubibant rationes, id Patriæ meæ rerum naturalium Hiſtoriam ſcribendo optimè perfici poſſe.

Primò enim è re literariæ reipublicæ magis fore putarem, ſi ii quibus ejuſmodi genium Deus indiderit, operam ſuam impenderent in naturali Hiſtoriâ Patriæ ſuæ adornandâ, quod ibi magis ex rei naturâ, quàm aliorum relatu cuncta expendi, plurima quoque latentia in lucem erui poterint: Patriæ quoque (cui poſt Deum & parentes maxima debemus) debita officia præſtari, & obiter non ſpernenda auxilia pro univerſali Hiſtoriâ conſtruendâ conferri, quæ rum certis firmiſque fundamentis ex particulari Hiſtoriâ jactis in perfectiorem longè fabricam poterit erigi. Nec eſt, quod indignetur quis ſe arctiori ſpatio incluſum, cùm rerum naturalium cujuſvis regionis ſcrutinium inſtituenti apparebit, eam adeſſe copiam, quæ ingeniis multorum virorum, etiam in plura ſecula, exercendis ſufficiat.

Me, ut Patriæ meæ Hiſtoriam ſcriberem, varia ſuadebant argumenta: ex enim, ſiqua alia rerum geſtarum ſuæ gentis Scriptoribus illuſtris, neminem tamen hactenus habuit, qui vel plantas in eâ naſcentes, vel ani-

animalia, aut foſſilia, quidviſve quod ad Naturalem Hiſtoriam ſpectaret, de compoſito ſcriptis tradiderit. Nec hoc præ rerum ejuſcemodi naturalium inopiâ accidit (nulli enim, quod ſciam, regioni in ejuſmodi rerum affluentiâ cedit, ut poſtea conſtabit) ſed noſtrorum potius hominum faſtidio & incuriâ. pleroſque enim tantus luxus & rerum noſtrarum deſpectus tenet, ut nec Remedia placeant, niſi quæ ab extremis Indis petantur, abjectâque ſimplici Medicinâ, quæ paribus viribus morbum ejusque cauſam aggreditur,) pompoſæ tantum Medicamentorum moles in pretio ſint; perinde ac ſi morbi non contrariis, ſed numero ſuperarentur, aut eâdem, quâ nos, luxuriâ capti ſolis peregrinis & exoticis colla darent.

Hoc ergo officium à me petit cum Patriæ dignitas, tum Chriſtiana pietas. Cum enim non paucis morbis invadatur patria, iis tamen præſidiis, quæ in aliis regionibus pro tenuioris fortunæ hominibus proviſa ſunt, plane caret: nam, quod haud facilè quis credat, in antiquiſſimo Regno, in quo tam ampla Regio vix ſuo populo ſufficiat, ne unum (proh dolor!) Noſocomium eſt; in quo ægri publicis impenſis curentur. Et quotidie multi pereunt, qui, præ rei familiaris tenuitate, officinalia medicamenta ex exoticis, quod magno pretio væneant, comparare ſibi non poſſint. Cùmque Regio noſtra pars Inſulæ ſit à reliquo Orbe non parvo ſævientis maris intervallo diviſa, ſæpeque cum exteris (propter ſuborta cum vicinis bella) commercium liberum non habeamus, divites quoque (niſi inveniantur indigena) remediorum inopiâ periclitabuntur.

Sed & morbi nonnulli apud noſtrates graſſantur, qui exotica illa medicamenta reſpuunt, indigeniſque facilè curantur.

Et hæ quidem me movebant rationes, ut rerum naturalium patriæ meæ per viginti annos elapſos ſcrutinium, quantâ potui animi contentione, inſtituerem, & nullis laboribus aut ſumptibus parcerem, donec, favente honeſtis meis conatibus Numine; eam ejuſmodi rerum copiam deprehenderim, quæ patriæ noſtræ dignitatem ſuſtinerent, & Medicinæ Indigenæ ſufficientiam abundè demonſtrarent

Sed cùm earum, pro dignitate ſuâ, Hiſtoria arduum opus ſit, quod magnos ſumptus, & plurium auxiliatrices manus requirat, ea in longius tempus differenda eſt. Impræſentiarum, ut poſtulatis clariſſimorum aliquorum virorum ſatisfaciam, Prodromum ejus primò in publicam lucem emitto; In quo prima quaſi lineamenta totius Operis ac tegmen duco, colores & ſubtegmen poſtea (ſi Deus dederit) inducturus. Ipſum autem in duas Partes partitus ſum. In primæ Partis Libro primo agetur de Aere, Aquis & Locis *Scotiæ*. In ſecundo Libro de Morbis, iiſque medendi Methodo, & de Medicinâ Indigenâ. In ſecundæ Partis Libro primo agetur de Plantis *Scotiæ* Indigenis; ubi rariorum Deſcriptiones, quarundam figuras, & nonnullarum ſingulares vires à noſtratibus obſervatas apponemus. In ſecundo Libro agetur de Plantis *Scotiæ* Hortenſibus quæ Medici uſus ſint. In tertio Libro agetur de Animalibus *Scotiæ* tâm feris, quàm domeſticis. In quarto Libro agetur de Mineralibus, Metallis, & de Marinis. Operis diſpoſitio.

Tu verò, Lector benevole, mecum ſummi Numinis Majeſtatem & benignitatem, quâ decet venerantia & humilitate, adorato, & huic Hymno, quem ego in ejus laudes compono, mente voceque adeſto, dum tibi expoſuero, quæ ſit ejus ſapientia, quæ potentia, quæ bonitas. Quòd enim Inſulam ad ultimos Septentriones remotam conveniente cultu exornare, nullamque ejus partem beneficiis ſuis privatam eſſe voluerit; & quòd omnia ad vitæ uſus neceſſaria ſuppeditaverit; id perfectiſſimæ bonitatis ſpecimen eſſe ſtatuo. Hoc autem omne inveniſſe, quo pacto quæque potiſſimum adornarentur, ſummæ ſapientiæ eſt; effeciſſe verò omnia quæ voluit, immenſæ virtutis eſt & Inſuperabilis.

Sed cùm per loca devia & ſolitudinem nullis calcatam veſtigiis peragrem ſine Duce & Præmonſtratore, & in multis primus glaciem frangam; difficile admodum erit [illegible] Proinde tenuitatis meæ conſcius obnixè rogabo, ut, quâ ego erga alios Scriptores moderatione & [illegible] uſus ſum, tu eâdem erga me utaris. Ignoſcas autem velim, ſi Stylus neque tàm politus, neque tàm æqualis, neque tam uber ac copioſus eſt quàm decet. A me enim vitam activam agente, & alternis fere ſeptimanis per varia loca excurrente non expectandum eſt Opus ad Scholæ [illegible] accuratum & exactum. Conabor autem, ut ſtylus materiæ congruens eam clarè exprimens & facilè intelligibilis quibuſvis Lectoribus ſit. *Vale*.

PARS

PARS PRIMA

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ SCOTIÆ

DE

Aere Aquis, Locis & Incolis SCOTIÆ

DE

Morbis in Scotiâ graſſantibus

DE

METHODO MEDENDI ET

DE

MEDICINA INDIGENA,

IN
EXIMIUM HOC OPUS
Clariſſimi Viri,
D. ROBERTI SIBBALDI Equitis Aurati,
Medici & Geographi Regii.

CUncti huc adeſte, qui ſtudetis *Patriæ*,
Audite Dotes, queis manu haud parcà *Deus*
Ditavit hanc benignus, & ſimul Parens
Natura, quò poſſitis os occludere
Hoſti maligno, Dente Famam livido
Qui *Scotiæ* rodit, feracem illam negans
Ullius eſſe Mercis aut Fructûs boni.
Nam doctus hic *Sibbaldus* has Calumnias
Abſtergit omnes, dum Stylo compto gravi,
Dilucido Concivibus monſtrat ſuis,
Non indigere *Scotiam* ullis Commodis
Queis Incolarum vita fulciri queat;
Ut non neceſſe ſit Maria tranſcurrere
Gentes ad exteras, domi cùm ſuppetat
Satis ſuperque, quo ſibimet conſulant.
Qualis ſit Aër *Scotiæ*, quales Aquæ,
Venti Locaque ſint, qualis & ſit Incola,
Sermone puro pingit, imò melleo.
Locum *Dionis* pandit, obſurum priùs,
In quo *Britannos* fertur antiquos dies
Famem ſitimque ſuſtinere plurimos
Quiviſſe, ſumptâ portione parvulâ
Cibi, probatque hunc eſſe Plantam *Scotiæ*
Radice dulci, parva cujus Tubera
Famem ſitimque comprimunt his Incolis,
Qui confragoſa poſſident Regni loca.
Morbos recenſet, qui ſolent faceſſere
Popularibus perplurimum negotii;
Promptamque tradit his medendi formulam
Ex Pharmacis natis domi, haud Exoticis
Plantas in Agris ſponte naſcentes refert,
Et quas in Hortis nos vigentes cernimus,
Quas unaquæque poſſidet Vires docens.
Quæcunque *Terras*, *Aera* ac *Aquas* colunt,
Et quicquid abditus parit *Veſtæ* ſinus,
Felix recludit, omnibus communicans,
Quod difficulter & labore maximo
Opus peregit, & ſuis impendiis,
Bis bina luſtra hos dum labores pertulit.
Is promovere publicum ſtudens bonum,
Et Patriæ decus, ſibi non proſpicit,
Sed calcat aliis non probatum tramitem.
Laudem merentur illa certè duplicem,
Quæ Scripta proſunt & voluptatem movent.
Sibbaldus ille noſter hanc laudem feret
Ubique Scriptis hæc ſuis interſerens.
Non tempus ullum Nomen illud obruet,
Struxiſſe quod videtur hoc Præludio.
Aſt ille longè grandiora cogitat,
Deo favente, cujus unius manu
Opem ferente ponit hæc fundamina.
Hæc interim dum tractat, & Vires notat,
Quas ſingula inſitas habent, attollere
Nos à caducis tentat ad cœleſtia;
Deique ſummam prædicat potentiam,
Qui Fons perennis ſolus eſt omnis Boni,
Et nos benignè nutrit ex ſuo Penu.

J. BRUNUS.

I N D E X

Capitum Partis Primæ Prodromi Naturalis Hiſtoriæ SCOTIÆ.

LIBER PRIMUS.

De Aere, Aquis, Locis & Incolis Scotiæ.

CAPUT I. pag.

De Britanniâ *in Genere*, 1

CAPUT II.

De Scotiæ *ſitu & poſitu*, 4

CAPUT III.

De Igne, 6

CAPUT IV.

De Aere, 7

CAPUT V.

De Ventis, 10

CAPUT VI.

De Anni Tempeſtatibus, ubi agitur de Ventorum affectionibus, 13

CAPUT VII.

De Aquâ in genere, 14

CAPUT VIII.

De Mari Scotico, 15

CAPUT IX.

De Aquâ dulci, ubi de Fontibus, Fluminibus & Lacubus, 20

CAPUT X.

De Aquis Medicatis, 24

CAPUT XI.

De Meteoris Aqueis, 26

CAPUT XII.

De Locis Scotiæ: *& primò de Montibus*, 27

CAPUT XIII.

De Deſertis, Sylvis, Fodinis & Cryptis, 30

CAPUT XIV.

De *Terrâ Agriculturæ propriâ, ubi de Granis Scotiæ*, 32

CAPUT XV.

De *Incolis: ac primo de Moribus in genere, quid Corporis Temperamenta ſequantur; illa autem Regionis naturam & proprietatem*, 34

CAPUT XVI.

De Moribus & Victu priſcorum Scotorum, 35

CAPUT XVII.

De Cibo, quo parvâ quantitate ſumpto dicit Dion veteres Britannos *famem et ſitim per plures dies toleraſſe*, pag. 38

CAPUT XVIII.

Ubi varia enumerantur, quæ exiguo guſtu famem ſitimque ſedent, 39

CAPUT XIX.

Ubi accuratiùs expenditur Locus Dionis, *noſtræque de Cibo illo Conjecturæ traduntur*, 41

CAPUT XX.

De *Modernorum* Scotorum *Moribus*, 43

CAPUT ULTIMUM.

De [illegible] Scotiæ, *ſeu de ejus Fœcunditate in iis producendis, quæ ad vitæ uſus neceſſaria ſunt*, 45

LIBER SECUNDUS.

Ubi de Morbis in Scotiâ *graſſantibus, de Methodo Medendi & de Medicinâ Indigenâ.*

SECTIÒ PRIMA.

De Morbis *in Scotiâ.*

CAPUT I.

De Morbis *in genere*, 49

CAPUT II.

Ubi varii enumerantur Morbi, *qui in* Scotiâ *maximè graſſantur*, 51

CAPUT III.

Accuratior Morborum *in* Scotiâ *graſſantium expoſitio*, 52

CAPUT IV.

De *Cauſis* Morborum *in genere*, ibid.

CAPUT V.

Obſervationes quædam rariores de Morbis, *& primo de Febribus, quæ in Scotiâ graſſari ſolent*, 53

* 2

CA-

CAPUT VI.

De miris quibuſdam Affectibus Spaſmodicis, 55

CAPUT VII. pag.

Obſervatio de Dolore Rheumatico in Dorſo periodicè cum Paroxyſmo Febrili recurrente, & in Tabem Lethalem deſinente, 56

CAPUT VIII.

Obſervatio de Pyloro Concretione Cartilagineâ obturato, 59

CAPUT IX.

Relatio de Muliere Cornutâ, 60

CAPUT X.

Obſervatio de Venæ ſectione ante Variolarum eruptionem, ibid.

CAPUT XI.

De *immani ſanguinis vomitu, & ejuſdem per inſolitas vias rejectione*, 61

CAPUT XII.

De *Hydrope Tubæ Uteri*, ibid.

CAPUT XIII.

De Impotentiâ ad Rem Veneream humoris è Gutture ad Teſtes tranſlationem ſequente, Medicamentis *feliciter curatâ*, 62

CAPUT XIV.

De *Epilepſiâ in provectæ ætatis* Muliere *curatâ*, 64

CAPUT XV.

De *Lithiaſi ſeu Calculo*, ibid.

SECTIO SECUNDA.

De Methodo Medendi Morbis, *qui apud nos graſſantur.*

CAPUT I.

De Methodo Medendi in genere, 66

CAPUT II.

De *Diætâ*, 67

CAPUT III.

De *uſu Aquæ in Morborum curâ*, 68

CAPUT IV.

De *uſu Lactis in Morbis curandis*, 69

CAPUT V.

De Venæ ſectione, 70

CAPUT VI.

De Purgatione, ibid.

CAPUT ULTIMUM.

De *Alterantibus Medicamentis*, ibid.

SECTIO TERTIA. pag.

De *Medicinâ Indigenâ in genere.*

CAPUT I.

Quod antiquiſſima fuerit Medicina Indigena, 71

CAPUT II.

Cujuſque Regionis [illegible] *adſtruitur*, 74

CAPUT III.

Quænam Medicina in uſu fuerit apud antiquiſſimos et celeberrimos omnis ævi Medicos, *exquiritur*, 77

CAPUT IV.

Oſtenditur quod poſteriores Medici Latini, Græci, & Arabes *etiam* Medicamentis *Indigenis uſi ſint, in* Morbis *etiam difficillimis*, 81

CAPUT V.

Afferuntur Argumenta pro Medicinâ *Indigenâ*, 83

CAPUT VI.

Probatur Sufficientia *Medicamenta Alterantia ex Indigenis dari*, 86

CAPUT VII.

De *Cardiacis & Alexipharmacis Indigenis*, 89

CAPUT VIII.

Tabulam exhibens in quâ, è regione Exoticorum, ex Indigenis *ponuntur, quæ conſimiles vires habent*, 91

CAPUT IX.

De Medicamentis Indigenis *Evacuantibus*, 93

CAPUT X.

De *Evacuantibus per Vomitum*, Sudorem *aliaſque vias*, 95

CAPUT XI.

Probatur Mel, *Butyrum* & Hordei *Spiritum commodiſſime pro Sacchαro, Oleo & Vino ſubſtitui*, 96

CAPUT XII.

Quod pro novis Morbis *nova poſſint excogitari* Remedia: *ubi* Methodus *Simplicium* Medicamentorum *facultates deprehendendi traditur*, 98

CAPUT ULTIMUM.

Primæ Partis *Epilogus*, 101.

PARS PRIMA

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ *SCOTICÆ*, In quâ De

Aere, Aquis & Locis, deque Incolis agitur, & de Morbis in Scotiâ *graſſantibus & eorum Medecinâ Indigenâ.*

LIBER PRIMUS.

De Aere, Aquis, Locis & Incolis Scotiæ.

CAPUT. I.

De BRITANNIA in Genere.

CUm *Scotia* noſtra *Britanniæ* Magnæ pars Borealis ſit, & quædam cum reliquâ Inſulâ communia habeat: priuſquam de *Scotiâ* agamus, quædam de *Britanniâ* prælibanda ſunt.

Britannia magna (ad differentiam ab alterâ, quæ in *Galliis* eſt, dicta) generalius ſumpta omnes Inſulas ſuo nomine complectitur, quæ inter *Hiſpanias* & *Germaniam* magno terrarum ſpatio *Galliæ* prætenduntur. Ita *Albionem* & *Hiberniam* cum vicinis omnibus Inſulis comprehendit, quæ *Ariſtoteli* Νῆσοι Βρεταννικαὶ, tàm majores Albion & Jerna, quàm exiguæ περὶ τὰς Βρεταννικὰς, & Iberiam, quæ quaſi Coronâ hunc Orbem cingunt. *Britannia magna generalius ſumpta quid complectitur.* *De Mundo Cap. 3.*

Britanniæ autem nomen antiquiſſimum *Albion* fuit, quod *Plinius* confirmat; *Albion* ipſi nomen fuit, cum *Britanniæ* vocarentur omnes. Id quoque nomen majori Inſulæ ab *Ariſtotele* conceſſum loco citato, genuinum fuiſſe nomen ab ipſis Incolis uſurpatum, vel inde conſtat, quod *Scoti* Montani, qui priſcorum linguam & mores conſervant, communi Sermone ſe *Albanich*, ſuamque Regionem adhuc *Albin* vocant. Hinc, ad hunc uſque diem, *Braid-Albin* & *Drum-Albin* Regionis in Præfecturâ *Perthenſi* nomen eſt. *Hiſt. Nat. Lib. 4. cap. 16.* *Britanniæ antiquiſſimum nomen Albion.*

Britannia clara Græcis, clara Latinis monumentis, inter *Europam* & *Americam* formâ oblongâ jacet, *Belgio* & *Galliæ* vicina: à Mari Atlantico cingitur, & à toto reliquo Orbe dividitur, ut meritò Poëta dixerit,

> *Et penitus toto diviſos orbe* Britannos.

Virgil. Eclog. 1.

Eam *Cluverius* magni nominis Geographus ita deſcribit, Ipſa formâ triquetrâ in tres angulos ſe cuneat, quorum unus Septentriones proſpicit, nullis contra terris, vaſto atque aperto mari; Alter *Belgas* & *Rheni* oſtia; Tertius *Hiſpaniam*. Unum latus in orien- *Britanniæ deſcriptio ſecundum Cluverium.*

orientem *Germaniæ* (intellige veteri, cujus pars *Norvegia*) obtenditur; alterum in meridiem, *Galliæ*; tertium in occidentem, *Hiberniæ*. Oceano undequaque alluitur, ab Occaſu, *Hibernico*; a Septentrionibus, *Caledonio*; ab *Ortu*, *Germanico*; à Meridie, *Britannico*.

Britanniæ longitudo & latitudo.

Secundum eundem, Porrigitur Inſula in longum à *Tarvidio*, ſeu *Orcade* Promontorio (vulgo nunc *Dunsby-head*) ad *Dubrim* portum (vulgò *Dover*) milliaria *Germanica* circiter CL. Latitudo maxima patet inter *Dubrim* ac *Bolerium* Promontorium (vulgò the *Lands-end*) milliaria *Germanica* LXX. Sed à Scriptoribus Anglicis major extenſio tàm in longum quam in latum Inſulæ tribuitur. A *Tarvidio* enim (ſive *Dunsby-head*) ad *Dubrim*, *Sammeſius* ponit milliaria DC & aliquot milliaria *Anglica*, quæ Longitudo Inſulæ; & a *Dubri* ad *Bolerii* extremitatem (vulgò *Lands-end*) CCLXXX, quæ Latitudo ejus. Alii verò ſic computant: A loco dicto *Lizard-point* in *Cornubiâ* (qui Latitudinis eſt L graduum & minutorum VI) ad *Stratium* Promontorium in *Scotiâ*, vulgò *Straithy-head* (quod Latitudinis eſt LX graduum, & minutorum XXX) in longum extenditur milliaria DCXXIV; & à loco *Lands end* in *Cornubiâ* (qui Longitudinis XIV graduum & XXXVII minutorum) ad Inſulam *Thanet* in orientali parte *Cantii* (quæ graduum XXII & XXX minutorum) in Latitudinem porrigitur CCCXL milliaria. Recentiores, qui cœli ſpatia terræ tractibus accuratius compararunt, partes Inſulæ magis Auſtrales ponunt in Latitudine L graduum & minutorum VI, in initio Paralleli XVI & octavi Climatis; partes autem maxime Boreales in Latitudine LX graduum & XXX minutorum, Parallelo viceſimo ſexto & Climate decimo tertio. Ita ut dies longiſſimus in Auſtrali parte ſit horarum XVI, in Boreali XVIII cum ſemiſſe. Verſus Boream & Auſtrum, in Oceanum dirigitur; verſus Occidentem, *Hiberniam* habet; verſus Orientem, ejuſdem eſt Latitudinis cum parte *Galliæ*, *Flandriæ*, *Zelandiæ*, *Hollandiæ*, *Saxoniæ* Inferioris & *Daniæ*, adeo ut illic per Continentem menſurari ejus extenſio poſſit.

Quid veteres de Britannia cenſebant.

Inſularum certè omnium, quæ *Europæ* adjacent, quaſque *Romana* notitia complexa eſt, communi Doctorum cenſu maxima, veteribus amplitudine ſuâ nomen alterius Orbis mereri viſa eſt: *Cæſar* namque alium ſe terrarum Orbem reperiſſe ſcripſit, & *Solinus* de eâ tradit, Finis erat Orbis ora *Gallici* littoris, niſi *Britannia* Inſula non qualibet amplitudine nomen pene Orbis alterius mereretur. Et hinc *Græcis* ἄλλη οἰκουμένη, ob magnitudinem, μεγάλη νῆσος. Inſula magna dicta.

Figura Britanniæ.

Quod ad Figuram *Britanniæ* attinet, in eo conveniunt antiqui & moderni, quod formæ ſit oblongæ. Ita enim *Tacitus*, Formam totius *Britanniæ Livius* veterum, *Fabius Ruſticus* recentium, eloquentiſſimi auctores, oblongæ ſcutulæ vel bipenni aſſimilavere. Et eſt ea facies citra *Caledoniam*, unde & in univerſum fama eſt tranſgreſſa: ſed immenſum & enorme ſpatium procurrentium extremo jam littore terrarum, velut in cuneum tenuatur. Recentiores autem, ut *Europam* magno *Draconi*, ita & *Britanniam* Angui magno comparavere. Et quidem, licet multis malè ceſſerint hujuſmodi ſimilitudinum commenta, inſpicienti accuratius figuram illius, magni propemodum Anguis reclinati, capite nonnihil elevato, ventre prominulo, & cauda adductâ, effigiem habere videtur; cujus caput *Scotia* parulo & hiante ore verſus *Norvegiam* & *Daniæ* partem, cauda verſus Occaſum & *Indiam* Occidentalem torquetur.

In vitâ Julii Agricolæ.

Sheringam, de Orig. Angl. p. 1.

Sammes Antiquitates p. 1.

Situs Britanniæ commodiſſimus commercii opportunitate.

Situs *Britanniæ* eam, commercii opportunitate, cœlo, ſolo, & rerum naturalium affluentiâ, fortunatiſſimam definit. A Regionibus enim circumjacentibus commodo undique intervallo disjuncta, & tanquam ad juvandos mortales avide in mare omni ex parte ſe projiciens, patentibus gremiis pro univerſi Orbis commercio commodiſſime diſpoſita eſt.

Camden in Brit.

Britanniæ cœlum mite & temperatum.

Cœlo quidem felici & miti eſt, *Cæſari* etiam *Gallico* temperatiori: æſtates enim minus fervidæ, auris perennibus calores mitigantibus, quæ cum terræ naſcentia recreant, tum homini pecorique ſaluberrime & jucundiſſime adblandiuntur. Hyemes quoque non ita penetrabili frigore ſævientes: frigoris enim vim frequentes & ſedatæ pluviæ ita retundunt, & mare circunfuſum ita moderato tepore terram fovet, ut multò remiſſius ſit apud nos Frigus, quàm in nonnullis *Galliæ*, *Italiæ* & *Belgii* Regionibus. In hujus autem temperati aeris ratione reddendâ, eſt quod cum *Minutio Felice* ſummam Dei Providentiam agnoſcamus, quòd non Univerſitati ſolummodo, ſed & partibus conſulat. Si enim, propter Septentrionalem ejus ſitum a Solis orbitâ remotum, *Britannia* (ut ille) Sole deficitur, *h. e.* tam directos radios non accipit: at propterea quod in medio mari longè à terris ſita diutius ejus radiis exponatur, nec aliæ terræ interpoſitæ ejus influxum intercipiant: & quod pro ſitu ſuo inter veterem & novum Orbem, tanquam Hemiſphærii Centrum, inæquali terrarum ſuarum ſuperficie à mari verſus Inſulæ meditullium aſſurgente, tanquam

In Octavio.

quam Vitri urentis gibboſâ et convexâ ſuperficie radios ſolis aliorumque Planetarum et Aſtrorum colligat, benigniſſimo et clementiſſimo cæli influxui ſubjicitur. Et hinc, ſiqua ab Arctoi Poli viciniâ frigoris ſævitia incurrat, eadem (ut ait ille) circunfluentis maris tepore recreatur et temperatur. Accedit, quod (ut ait *Strabo*) aer imbribus magis eſt, quàm nubibus, obnoxius; ac ſereno etiam cælo caligo quædam multum temporis obtinet, unde frigoris vis multum obtunditur.

In loco ſupra citato.

Britanniæ ſolum.

Solum verò fertiliſſimum, etiam *Corneli Taciti* tempore, præter *oleam vitemque*, et cætera calidioribus terris oriri ſueta, patiens frugum, fœcundum: Ita ut *Cereris* ſedem fuiſſe dixerit *Orpheus*, & (referente *Zozimo*) Occidentalis Imperii quaſi horreum & cella penuaria fuerit, unde Nongentis navibus, quæ lembis majores erant, magnum frumenti numerum in *Germaniam* ad limitaneos exercitus alendos exportaverint Romani, ut notat *Virdungus*. Et hodie quoque fruges tantâ ubertate profert, ut & Incolis ſufficiant, & magnâ quantitate exporteotur ad exteros. Non enim ſolùm adeſt *Britanniæ* materia frugum ex humoris abundantiâ, ſed & ſufficiens calor ad eas maturandas, modò debito tempore ſementem faciant.

Notis in *Tacit.*

Panegyric. *Conſtantino* Conſtantii filio dictus.

Britanniæ encomium ex Panegyricis.

Pro *Britanniæ* encomio duo tantum teſtimonia ex Panegyricis adducemus. Primum eſt hoc, O fortunata, & nunc omnibus beatior terris *Britannia*! Meritò te omnibus cæli ac ſoli bonis natura donavit, in quâ nec rigor eſt nimius hyemis, nec ardor æſtatis; in quâ ſegetum tanta fœcunditas, ut muneribus utriuſque ſufficiat & *Cereris* & *Liberi*; In quâ nemora ſine immanibus beſtiis, terra ſine ſerpentibus noxiis; Contra, pecorum mitium innumerabilis multitudo lacte diſtenta & onuſta velleribus &c. Alterum eſt hoc, Et ſanè non ſicut *Britanniæ* nomen unum, ita mediocris erat jacturæ Reipublicæ, terra tanto frugum ubere, tanto læta numero paſcuorum, tot metallorum fluens rivis, tot vectigalibus quæſtuoſa, tot accincta portubus, tanto immenſa circuitu. Atque hinc, per illam frugum pecorumque redundantiam, factum eſt, ut ex cibo, corio, vellere, velut exundantis terræ muneribus, populus in ocio, & plerumque oblivione laboris diteſcat. Et meritò quidem habita eſt *Britannia* velut alter Orbis extra Orbem conſtitutus: magni enim Orbis compendium eſt, & parva quaſi imago, in quâ omnibus ſuis donis ornandâ eximium bonitatis, ſapientiæ & potentiæ ſuæ ſpecimen præbere voluit Magnificus rerum Parens *Deus Opt. Max.* Quæ enim ſtupenda ſua opera per magnum Orbem latius diffuderat, ea cuncta in hâc Inſulâ pulcherrimè contraxit. Nec mirum, cùm activa Elementa (ex quorum variâ miſtione cuncta ſublunaria proveniunt) Calor à Sole & ambientis maris tepidò vapore, Frigus ab Arctoi Poli viciniâ, hic æquis ferè viribus in ſe agant, cœlique benignus & liber influxus in hâc Inſulâ, in vaſti maris inter veterem & novum Orbem interfuſi ſinu ſitâ, tanquam in Centro colligatur. Quæcunque ſingula aliàs ſub ſingulis tantum cœli Cardinibus reperiuntur, ea quidem univerſa ſimul hic reperire eſt.

Panegyr. Maximiano Aug. dictus.

Barclaius Icon Animorum.

Britannia dives Metallis, & aliis præſtantiſſimis uſus.

Et, pro innatâ quidem aëris clementiâ, *Britannicus* ager utriuſque Orbis ſemina facilè concipit & ſervat; quæque ſoli felicitas eſt, quæ aliæ gentes ultimo Occidenti, Orienti, Meridiei, aut Septentrioni invident, in fertili *Britanniæ* gremio inveniuntur Aurum, Argentum, Ferrum, Stannum, Plumbum, Æs, Cuprum, Hydrargyrum, Antimonium, Plumbum nigrum, Sulphur, Auripigmentum rubrum & flavum, Cinnabarum naturale, Alumen, Vitriolum, Minium, Bitumen, Chryſocolla, Lapis mineralis ex quo conficitur Petroleum, Lithanthrax, Nitrum, Sal, Soda. Ut Plantas taceam, Fontes habet medicatos Thermaſque; In mari Corallia, Ambram-griſeam; in littore Succinum, Sperma ceti; in mari utriuſque Orbis piſces, inter quas claræ olim Balenæ *Britannicæ*. In Inſulas & Rupes marinas omnis generis Aves aquaticæ ex reliquo Orbe convolant: Quadrupeda & Inſecta, mitiora & vitæ utilia ferè omnia habet; pauciſſima ex pernicioſis; In fluviis Margaritas, etiam olim celebres. Ut verbo dicam, Incolis non ſolum cibum & amictum, ſed & quæ Igni, Architecturæ, quæ Commerciis, quæ Bello, Voluptati denique Lucrove inſerviunt, omnia ſuppeditat. Quin & Regionum ſub diverſis cœli Cardinibus variam quodammodo naturam imitatur ejus terra: Illic enim perpetuis ferè nivibus obducta riget, hic Lacus nunquam congelaſcit; alibi ſolum bituminoſis plenum lapidibus ardet; hic optimarum frugum ferax, & paſcuorum viriditate amœna; illic ſaxo ſterili & lacubus horrida ſolam ericam producit. Denique *Britannia* per tot ſpatia diffuſa, tam diverſis pulſata fluctibus, tamen magis ad magnitudinis ſuæ fidem poteſt varios civium mores, quam tantorum littorum ſinus & nomina proferre. Tanquam alium in Oceano Orbem faceret, omnis animi genera Incolis inſevit. In eâ enim cernere licet populos linguâ, moribus, inſtitutis, vivendi genere, habitu diverſiſſimos: In Meridionali parte An-

Variarum Regionum naturam imitatur.

Barc. Icon animorum.

Populos diverſiſſimos intra ſe continet, &c.

glos,

glos, *Wallos*; In Boreali parte *Scotos* humilioris plagæ, & *Montanos Hibernos-Scotos* dictos; omnes ſub uno *Britanniæ* Rege in obſequium & commercium amicè conſpirantes. Ex his multos videre licet viros optimâ corporis conſtitutione, maximis animis, ſummis ingeniis, commodiſſimis moribus, tàm Marte quàm Mercurio, domi forisque claros. [Multos egregios viros produxit.]

[*Britanniæ diviſio.*] *Britannia* [illegible] dividitur commodiſſimè per Flumina & Montes in *Valliam*, *Angliam* & Scotiam. *Vallia* triplex regionibus diſtincta includitur *Devâ* & *Sabrinâ* Fluminibus in Mare Hibernicum decurrentibus. *Anglia*, quicquid terrarum â *Sabrinâ* & *Devâ* interjacet Mare inter & *Scotiam*, comprehendit. *Scotia* autem ab *Angliâ* dirimitur *Tuedâ* fluvio, *Zeviotâ* monte altiſſimo, &, quâ mons deficit, Vallo, ac deinde *Eſcâ* & *Solvæo* fluminibus. Ab illo Limite, quicquid *Britanniæ Boream* verſus excurrit, *Scotia* eſt.

Valliam & *Angliam* Scriptores Angli fuſè deſcripſerunt; & in iis repertas res naturales abundè explicàrunt. Reſtat, ut nos, pro viribus, quam nacti ſumus Spartam, *Scotiam* ſcilicet, ornemus.

C A P U T II.

De SCOTIÆ ſitu & poſitu.

[*Scotiæ vetuſtiſſimum nomen Albania.*] SEptentrionalis *Britanniæ* pars *Scotia* dicitur, *Tacito Caledonia*; ſed vetuſtiſſimum nomen fuit *Albania*; quorum nominum rationes, propitio Numine, in *Scotiâ* Antiqua dabimus.

[*Scotiæ limites.*] *Angliam* ab Auſtro habet; ab Occaſu Mare *Hibernicum*, verſus Boream Mare *Deucaledonium*, verſus Ortum Mare *Germanicum*; Adeò ut, quâ *Angliam* attingit ſolùm, libera mari, reliquâ ex parte Oceano cingatur: Ea tàm longè ſe in Mare *Germanicum* diffundit, ut, quæ in Auſtrali parte LIII Latitudinis gradui ſubeſt; [Ejuſdem Latitudo & Longitudo.] remotiſſimam in Septentrione Inſulam *Hethlandiam* (quorundam *Thulen*) ſub gradu LXIII habeat. Continentis autem ſuæ (ſecundum quoſdam) extimam partem ſub gradûs LIX & XL ſcrupulorum diſtantiâ ab Æquatore. [*Edinburgi* Latitudo & Longitudo.] Civitatis *Edinburgenæ* (quæ *Scotiæ* Metropolis eſt) Latitudo, ſecundum *Varenium*, LVI graduum, X minutorum; ejuſdem Longitudo XIX graduum. Aſt Urbis *Edinburgenæ*, ſecundum quoſdam Aſtronomos noſtrates, Latitudo eſt LVI graduum, IV minutorum; Longitudo verò XXI graduum, L minutorum.

[*Scotiæ figura.*] Figura *Scotiæ* oblonga eſt, ad ovalem quodammodo accedens, ſed inæqualis admodum. Latior extremitas verſus *Angliam*; Latus Occidentale verſus Mare *Hibernicum*, Orientale verſus Mare *Germanicum*; Extremitas arctior verſus Mare *Deucaledonium*, nonnihil in Ortum verſus Mare *Germanicum* deflexa.

Variis in locis, mari quaſi interſecta, ſæpe in altum excurrens, & quaſi in totidem fimbrias ab intercurrente mari diſciſſa; in medio latiſſima; quâ in Septentrionem vergit, in arctius ſpatium conſtringitur, & in Mare *Deucaledonium* & *Germanicum* procurrit.

[Continentis *Scotiæ* menſura.] Continentis *Scotiæ* Longitudo eſt à Meridie in Septentriones, *i. e.* à Promontorio, quod Accolis *the Mule of Galloway*, quâ Hiberniam ſpectat, ad Promontorium *Dunſby-head*, quod ab Orcadibus Inſulis conſpicitur. Longa eſt, ſecundum *Bertium*, milliaria Germanica LXVII, lata LII. At, ſecundum recentiores, qui accuratius obſervârunt; longa eſt milliaria Anglica CCCLXXX; lata ab Occaſu in Ortum, *h. e.* [Tab. Geogr. p. 121.] à *Navantum* Promontorio (nunc *Ardermouth-head*) prope *Mulam* Inſulam, ad *Buchanæ* Promontorium, vulgò *Buchan-neſs* CXC milliaria *Anglica*. Alias Oceani Æſtuariis ita interſecta eſt, ut nulla ferè domus in eâ ſit, quæ ab aquâ marinâ ultra viginti Leucas diſtet.

[Longiſſimus dies, & breviſſima nox.] Longiſſimus dies XVIII horarum, & XXV ſcrupulorum; breviſſima nox V horarum, & ſcrupulorum XLV.

[*Æbudæ* inſulæ.] Ab *Hiberniâ* longè in Mari quoque *Deucaledonio*, Lateri *Scotiæ* Occidentali prætenduntur *Hebrides* Inſulæ (ut appellant) vel *Æbudæ*, vulgò *Occidentales* Inſulæ.

Verſus Septentrionem, partim in *Deucaledonio*, partim in *Germanico* mari, jacent

Orcades

Orcades Inſulæ; & ultra has, verſus Septentrionem, ſitæ ſunt Inſulæ *Hethlandicæ.* Apud *Orcades* dies horarum XIX.

Orcades & Hethlandicæ Inſulæ.

Leſlæus in Hiſt. Scot.

Lucidiſſimæ noctes circa Solſtitium æſtivum.

Atlas novus Bleau Part. 5. p. 139.

In totâ *Scotiâ*, ad duos ferè menſes, Radii ſolares totâ nocte conſpiciuntur, & quidem apud *Orcades*, *Cathaneſiam* & *Roſſiam* tantâ claritate, ut horum beneficio ſcribi, legique haud difficile poſſit. Imo in montibus quibuſdam *Hojæ*, quæ *Orcadum* una eſt (qui tantæ ſublimitatis ſunt, ut navigantibus à terrâ longiſſimè diſtantibus curſum quò dirigantur rectà *Phari* quaſi præſtantiſſimi ſpeciem & vicem præbeant) circa Solſtitium æſtivale conſiſtentibus in apice horum montium hominibus ipſiſſimum corpus Solis, obſcurius tamen paulò quaſi nebulâ obductum, à mediâ nempe horâ undecimâ noctis ad mediam primam diei ſubſequuturi ſupra Horizontem conſpicitur, reſumptâque Statim ſuâ luce Radios ſuos fulgentiſſimos per totum hoc Hemiſphærium diffundit. Adeo ut de *Scotiâ* & Borealibus ſuis Inſulis intelligendum veniat illud Panegyriei, Certè, quod propter vitam diligitur, longiſſimæ dies, & nullæ ſine aliquâ luce noctes, dum illa littorum extrema planities non attollit umbras, noctiſque metam cœli & ſyderum tranſit aſpectus, ut ſol ipſe, qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire. Quod & Juvenalem movebat ut diceret,

Panegyr. Conſtantino Conſtantis filio dict.

Sat. 2.

Minimâ contentos nocte Britannos.

Ad quod vetus *Scholiaſtes*, Circa Solſtitium in *Britanniâ* prope nox nulla eſt; hâc ſcilicet cauſâ, quia vicinus occaſus & ortus ibidem Solis: ex obliquo enim terræ margine lux redundat & proximam ſibi Inſulam & noctibus & diebus illuſtrem reddit.

Dierum & noctium ſpatium in Auſtrali parte.

Nobis in Auſtrali parte *Scotiæ* viventibus (*Edinburgi* ſcilicet) breviſſimus dies octo aut novem horarum; longiſſima nox ſedecim aut quindecim horarum. In extimâ Boreali parte haud dubiè dies multo brevior & nox longior.

Zona, Clima, Paralleli.

Scotia cum vicinis Inſulis ei adjacentibus jacet in Zonâ temperatâ Septentrionali. Climati undecimo, duodecimo & decimo tertio ſubeſt. *Hethlandia* verò, quæ extima eſt Inſula, decimo ſexto ſubjacet. *Scotia* ipſa incluſa eſt Parallelis viceſimo ſecundo & viceſimo ſexto: *Hethlandia* verò Parallelis triceſimo ſecundo & triceſimo tertio.

Propter alluentis maris planitiem, & quod terræ longè remotæ ſint, ſerenâ tempeſtate, multa idque clare videntur ſydera, ea præſertim quæ magis Septentrionalia ſunt.

Quibus Scoti Antipodes.

Sunt Heteroſcii.

Incolæ *Scotiæ Antipodes* ſunt terræ Auſtrali prope Fretum *Magellanicum*. Sunt etiam *Heteroſcii*, quòd umbra Meridiana in plagam tendat Septentrionalem omnibus anni diebus.

Mons Grampius.

Scotiæ diviſio.

Scotiam mediam interſecat Mons *Grampius* Romanorum ſcriptis nobilitatus. Hic in *Marriæ* atque *Merniæ* confinibus exoritur, non procul à Littore apud *Abredonias*, excurrens per Mediterraneas Regiones; nunc latior, nunc conſtrictior ad Mare occiduum, uſque ad *Brittannodunum* & *Argatheliam*. Per *Taum* fluvium communiter dividitur *Scotia* in Auſtralem, cis *Taum*; & Borealem partem trans *Taum*. Sed mihi magis ſecundum Naturæ mentem videtur illa diviſio, quâ per tres Iſthmos in tres Peninſulas dividitur. Primus eſt inter *Tuedam* & *Solvæum* fluvios; Secundus inter *Cludam* & *Fortham*; Tertius inter *Lochtoum* lacum & *Neſſum* lacum. Quæ primum & ſecundum Iſthmos interjacet Regio partem *Scotiæ* Auſtralem conſtituit: & in eâ inſigniores Provinciæ ſeu Præfecturæ ſunt *Teviotia*, *Marcia*, *Evia*, *Lidalia*, *Eſcia*, *Annandia*, *Nithia*, *Tuedia*, *Landeria*, *Lothiana*, *Gallovidia*, *Carricta*, *Coila*, *Cunigamia*, *Glottiana*, *Levinia*, *Sterlinenſis* Præfectura.

Inſigniores Provinciæ in Scotiâ Auſtrali.

Media & Borealis.

Regio, quæ jacet inter ſecundum & tertium Iſthmos, mediam illa *Scotiæ* partem conſtituit: & in eâ Præfecturæ ſunt *Argathelia*, *Cantiera*, *Lorna*, Præfectura *Perthenſis*, *Fiſa*, *Anguſia*, *Mernia*, *Marria*, *Buchania*, *Badenachiæ* & *Abriæ* pars, *Boina*, *Ainia* & *Moravia*.

Ultra tertium Iſthmum eſt Borealis *Scotiæ* pars, quam in unâ *Tabulâ* exhibet *Gordonius* de *Straloch*, ſub titulo Extimæ & Septentrionalis *Scotiæ* oræ. In eâ Præfecturæ ſunt *Roſſia*, *Sutherlandia*, *Stranavernia* & *Cathaneſia*.

C A P U T. III.

De I G N E.

Totius Compoſiti Partes integrantes.

TOtum hoc, quo continemur, unum licet ſit, ex quatuor tamen Membris ſive Partibus integrantibus componitur, Igne viz. Aere Aquâ & Terrâ. Et ſic quidem Ignis cum Cœleſtis à Sole, tum Subterraneus in Terræ viſceribus natus conſiderandus venit. Aer etiam, ſubtile illud Corpus, quod inter Cœlum & Terram diſfunditur, Anni Tempeſtates & Ventos comprehendit. Aqua Mare, Fontes, Fluvios, Lacus Aquaſque Medicatas includit. Terra notat ſicciorem & ſolidiorem Naturæ partem: adeoque Montes, Valles, Deſerta; et in iis mineralia & Metalla ſub ſe continet.

Regionis ergo alicujus rerumque in eâ Naturalium Hiſtoriæ neceſſariò præmittenda eſt horum conſideratio, illi præſertim, qui Morbos illius Regionis & illorum curam ſcripto traditurus eſt.

Nam cùm (ut *Hippocrates* Medicorum Princeps aſſerit) Temporum varietates potiſſimæ ſint, quæ Naturam ipſam permutant; deinde etiam Regio in quâ quis nutritur; poſtremùm autem Aquæ: invenias enim ſere ſemper & ſormas hominum & mores Regionis naturæ compares. Quicunque igitur Artem Medicam integrè adſequi velit, primùm quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentiâ quodlibet eorum valeat: non enim ſimile quicquam in illis exiſtit, verùm differunt invicem propter varias, quæ in iis fiunt, mutationes: deinde Ventorum Calidorumque & frigidorum, maxime, qui ex his omnibus hominibus ſunt communes, & mox qui in unaquâque Regione ſunt indigenæ & proprii. Neque verò negligentiorem ſe, circa Aquarum facultates cognoſcendas, exhibere convenit: Quemadmodum enim guſtu differunt, & pondere & Statione; ſic quoque virtute aliæ aliis longè præſtant. Et infrà paulò; Terra etiam ipſa conſideranda, nudane ſit & aquis carens, aut denſa & aquoſa; & an concava ſit et æſtuoſa, vel alta & frigida. Hominum inſuper diæta perquirenda, quâ maximè capiantur, an bibuli ſunt et lurcones, et otio dediti; aut exercitiis variis utentes, et tolerantes laborum, ciborumque plus appetentes quàm poculorum: ex his enim ſingula ſunt inveſtiganda. Nam qui hæc omnia probe cognoverit, aut horum plurima, eum non latere poſſunt neque Morbi Regioni peculiares & patrii, neque communis Regionis natura, quæcunque tandem ea fuerit, ut non poſſit in cognoſcendis Morbis diutius hærere, aut errare, ſicubi ad Morborum medicationem adhibeatur: quæ ambo illis evenire ſolent, qui non prius providè hæc diligenter cognoverunt.

Lib. de Aere, Aquis & Locis Sect. 57.

Id ibid. Sect. 1.

Nos itaque tanti Præceptoris veſtigiis inſiſtentes, de Igne, Aere, Aquâ et Terrâ, de Regionis naturâ, de Incolarum victu et moribus, ea ſcripturi, Auſpice Deo ſumus, quæ magis neceſſaria ſunt ad complementum præſentis *Prodromi* Operis (in quo de Rebus *Scotiæ* Naturalibus tractatur, et Morborum illic graſſantium per indigena curatio traditur) ab Igne incipientes.

Ignis præcipuum Naturæ Organum et maximè actuoſum, *Hippocratis* (ut mihi videtur) τὸ ἐνορμῶν, ſeu impetum faciens, primum et perpetuum Mobile, et ſubtilis illa materia, quæ partium ſuarum ſubtilitate et perniciſſimo motu omnia penetrat, exagitat et movet, Duplex eſt; Innatus, et aliunde fluens.

Ignis duplex.

Lib. 1. de Victus ratione.

Innatus.

Primo omnibus rebus congenitus eſt, magis aut minus pro earum naturâ: in Animalibus maximè conſpicuus eſt. Ut enim ait magnus *Hippocrates*, Omnia Animantia, tum Homo ipſe, ex duobus facultate quidem diverſis, uſu verò conſentientibus conſtant, Igne et Aquâ. Ubi per Aquam quatuor Humorum invicem permixtorum et ſimul attemperatorum maſſam intelligit; per Ignem verò intelligit Ignem in corde, qui circulari jugique motu, quem habet, per totum corpus diſtribuitur.

Quæſt. nat. Lib. 3. cap. 15.

Ignis aliunde fluens duplex eſt; Cœleſtis à Sole, et Subterraneus in terræ viſceribus natus.

Externus, qui & duplex.

Cœleſtis,

Et quidem, ſi, cum *Senecâ*, placeat naturâ regi mundum, ad noſtrorum corporum exemplar, Sol princeps Mundi Sidus, naturæ miraculum, totius caloris et luminis fons et origo, Macrocoſmi Cor eſt, quod æthereo ſuo calore motuque perpetuo vigorem et fœcunditatem omnibus corporibus ſuppeditat. Verùm et naturale Ignis Elementum, cujus Radii, tanquam totidem Rivuli, ſalutares ejus vires undiquaque diffundunt. Et cùm *Britannia* noſtra in Oceani ſinu inter Novum et Veterem Orbem

bem

bem ſita ſit, Eam Sol lætiſſimis, quàm diutiſſimè poteſt oculis, intuetur, ac Radiis non magis illuſtrat, quàm fœcundam facit: Æſtate enim longiſſimè producit diem, qui (ut ſuprà dictum eſt) in *Scotiâ* noſtrâ octodecim horarum et viginti quinque ſcrupulorum eſt; et per totam noctem, per duos menſes, in quibuſdam locis Radii ejus conſpiciuntur. Hyeme verò, cùm alter ei luſtrandus eſt Orbis, quaſi invitus avertens currum, ſeptem horarum, cum breviſſimus eſt dies, moram facit.

Sed præter hunc Cœleſtem Ignem alius eſt Subterraneus in Terræ viſceribus accenſus. Subterraneus.

Kirch. Lib. 4. Mundi Subter. Eſt autem Ignis Subterraneus portio Ignis Elementaris, non puri, ſed variâ combuſtibilium rerum miſcellâ infecti intra terræ cavernas à *Deo Opt. Max.* ab ipſo mundi exordio ad Sublunaris Naturæ tutelam, conſervationem et omnium proventum concluſa. Fingitur autem variè hic ignis, pro diverſa fomitis naturâ. Si Sulphuri puro jungatur, candicat; ſi Bitumini, fuſcâ flammâ mæret; ſi Bitumini una cum Ærugine, viret; rubet, ſi Minio aut ſimilibus rubri coloribus Mineralibus jungatur; ſi Arſenico, Ochræ, Sandarachæ, flavet; ſi Uliginoſæ materiæ, pingui et oleaginoſæ applicetur, omni ferè luce deſtituitur, fumo tantum indolem ſuam prodens. Hic ſi violentus erumpat, tranſmutat quodcunque occurrit in ſui ſubſtantiam, et terras, imò ipſa ſaxa monteſque in ſuum pabulum convertit.

Montes ignivomi in *Scotiâ* nulli ſunt; ſed reperiuntur *Campi Phlegræi*, ex quibus per diem erumpunt fumi: per noctem verò flammæ, quales adſunt in *Lothianâ* Orientali, propè prædium de *Elphinſton*, et in Provinciâ *Fifenſi* paulò ſupra Oppidum *Dyſart*; Utrobique planities larga, flammis perpetuis exhauſta, foraminibus permultis cavernoſa eſt, ex quibus paſſim fumi erumpunt. Quæ propè *Dyſertum* oppidum planities eſt, mari vicina eſt, à quo milliare Scoticum vix diſtat; Ibi mihi à Pagi vicini Incolis relatum eſt, Ventorum tempeſtatibus ingruentibus, audiri illic magnos fragores et tremendos ſonitus ardentis ignis, et flammas hinc inde erumpere. *Campi Phlegræi in Scotiâ.*

Ab Igne Subterraneo originem trahunt Igneæ Impreſſiones Fulmen, Fulgetrum, Coruſcationes, Caumata, Ignes Fatui, ſimiliaque.

Fulgura et Tonitrua nec ita frequentia, nec ita periculoſa apud nos ſunt ac in aliis Regionibus, quæ tamen quandoque ſummas feriunt Turres, eaſque tum impetu, tum flammis demoliuntur. Fulmen & Fulgur.

In Aquilonari parte *Scotiæ* obſervantur per noctem *Capræ ſaltantes*.

Sæpiſſimè autem accidit in Mineris Carbonum, quæ in *Scotiâ* frequentes ſunt, Carbonarios Operas ab Igne Subterraneo aduri et inſigniter *vulnerari*. Perniciſſimus autem (ut mihi à Præfectis relatum) cum magno fragore, eſt hujus flammæ motus. Atque hæc de Igne ſufficiunt: de Aere nunc agendum. Ignis Subterraneus in Mineris Carbonum.

CAPUT IV.

De Aëre.

MAteria illa fluida et ſubtilis, quæ immenſo ſpatio inter cœlum terramque diffunditur, *Aer* dicitur. Pars ejus ſuperior et ordinatior et propinqua Syderibus (quæ, Æther. Lib. 3. de Irâ Sect. 6. ut ait *Seneca*, nec in nubem cogitur, nec in tempeſtatem impellitur, nec verſatur in turbinem, & omni tumultu caret, utpote à terrâ remota, puriſſima, et à miaſmate quovis terreſtri immunis) *Æther* appellatur. Altera, quæ Terræ propinqua incumbit, et quæ Vaporibus et Exhalationibus oppletur, *Atmoſphæra* nuncupatur, Fluminum et Tempeſtatum ſedes. Ex hâc omnis inconſtantia tumultuſque eſt. Atmoſphæra.

Lib. 2. Quæſt. Nat. Sect. 4. Ex Senecâ, Mundi pars eſt Aer, et quidem neceſſaria: hic eſt enim qui cœlum terramque connectit, qui ima ac ſumma ſic ſeparat, ut tamen jungat. Separat, qua medius intervenit: jungit, quia utrique per hunc inter ſe conſenſus eſt. Supra ſe dat, quicquid accipit a terris. Rurſus vim ſiderum in terrena transfundit. Et cœlo enim et terris cohæret, et utrique innatus eſt.

Permeat ab Æthere lucidiſſimo Aer in terram uſque diffuſus, agilior quidem, tenuiorque et altior Terris, nec minus Aquis: cæterum Æthere ſpiſſior graviorque, frigidus per ſe et obſcurus. Lumen illi colorque aliunde ſunt, adeò ut in ipſo ſit corpus Aer ex ſpiritu & corpore conſtat.

quoddam et materia, aqua fortè expanſa et dilatata, et anima ſive ſpiritus Dicebatur enim in ipſo Creationis initio Spiritus Dei moveri ſuper Aquis; &, homine creato dicitur *Deus* inſpiráſſe in faciem ejus ſpiraculum vitæ: & *Hippocrati* Aer πνεῦμα ſive Spiritus dicitur.

Gen. 1. 2. & 2.7.

Lib. 2. Nat. Quæſt. Sect. 10.

Aeris partes tres ex Seneca.

Aër per omne ſparium ſui ſimilis non eſt, mutatur enim à proximis. Summa pars ejus ſicciſſima calidiſſimaque; ob hoc etiam tenuiſſima, propter viciniam æternorum ignium & illos tot Siderum motus aſſiduumque cœli circumactum.

Pars ima & vicina terris denſa & caliginoſa eſt, quia terrenas Exhalationes recepiat. Media pars temperatior, ſi ſummis imiſque conferas, quantum ad ſiccitatem tenuitatemque pertinet, cæterùm utrâque parte frigidior: nam ſuperiora ejus calorem vicinorum Siderum ſentiunt, inferiora quoque tepent, primùm Terrarum halitu, qui multum ſecum calidi affert; deinde, quia Radii Solis replicantur, & quouſque redire potuerunt, duplicato calore benigniùs ſovent. Deinde etiam illo ſpiritu, qui omnibus animalibus, arbuſtiſque ac ſatis calidus eſt: Nihil enim viveret ſine calore. Adjice nunc ignes manu ſactos & certos, ſed opertos terris: quorum aliqui eruperunt, innumerabiles in abſcondito flagrant & obſcuro ſemper. Etiamnum tot partes ejus fertiles rerum, habent aliquid teporis: quoniam ſterile eſt frigidum, calor autem gignit. Media ergo pars Aeris ab his ſubmota in frigore ſuo manet, ejuſque natura gelida eſt.

Aer, quem ſpiramus, *Mixtum* imperſectum eſt: cæruleus enim ejus color procedit à reflectione ſeu refractione Radiorum, quæ fit in admixtis corpuſculis heterogeneis. Et cùm quorundam Tractuum Aer craſſior, aliorum tenuior, neceſſe eſt aliquid admiſtum eſſe halituum, qui ex *Sphærâ Terraqueâ* perenni effluvio ſurſum avolant.

Aer hyeme frigidior eſt, æſtate calidior, quia æſtate plures ſunt Ignis particulæ admixtæ: plures enim majoris vi æſtus e Terreſtri Globo tunc educuntur. Hyeme verò frigidior, tum quia præfatæ particulæ Ignis abſunt, tum quia major purioris Humoris vis admiſta eſt, quæ certè maximum frigus conciliat.

Aër optimus quis.

Aer optimus eſt, qui nec plus æquo calidus, nec plus æquo frigidus eſt, ut in illis Terrarum Tractibus, qui nec ſummos Montium vertices adæquant, nec ad imas Vallium profunditates deprimuntur, nec Fodinas Metallicas habent, nec Sulphure conſtant nec Bitumine, nec Subterraneas Specus tegunt, nec altas Rupes imminentes timent, nec pinguius ſolum vel aridius habent, nec Stagnantes aquas continent. Quibuſcunque ſitus eſt in Collis radice, Soli meridiano & purioribus Ventis expoſitus, ii Incolæ ſalubri Aere fruuntur.

Purior Hyeme quam Æſtate.

Aer Hyeme purior eſt quàm Æſtate, quia ille Aër purior eſt, qui à permiſtione ſeu contagione aliorum Elementorum liberior. Atqui Hyeme liberior eſt Aer: Æſtate enim major vis æſtus ſolum urget, ac proinde majorem halituum vim educit, quæ Aeri admiſta ipſum impurum reddit. Porrò halitus ex particulis Humoris, Ignis & Terræ conſtat, plus minus, pro diverſâ illius qualitate vel ratione. Hinc Brumali nocte plures Stellas in Cœlo videmus, quàm Æſtate, quia, ſcilicet, Aer defæcatior radios Stellularum facile in nos tranſmittit, quibus impurior liberum tranſitum intercludit. Hyeme quoque *Hydrargyrus* in *Barometro*, etiam durante ſtrictiſſimo gelu, altius multò quam Æſtate aſſurgit, ut mihi veriſimile videtur, propterea quòd liberior ab omni alio corpore Aer partes ſuas magis unitas ſibi invicem babeat: adeoque fortior eſt vis ejus elaſtica, quæ *Hydraggyrum* ſurſum pellit.

Aer quanto uſui ſit mortalibus.

In *Atmoſphærâ* Animantia Terreſtria cujuſcunque generis verſantur, nec ultra ejus limites poſſunt ſubſiſtere, non magis quàm Aquatilia extra Aquas. Aeri tantum certè ab *Hippocrate* tributum eſt, ut mortalibus vitæ, morborum autem ægrotis auctorem eſſe pronunciàrit: imò etiam membris & motum & ſapientiam præſtare crediderit. Sic enim habet ille, Qui verò ad venas pervenit Aër, confert ad Ventriculos ingreſſus ad Cerebrum, atque ſic ſapientiam & motum membris exhibet. Ingenii certè operationes Organum ſupponunt debito modo diſpoſitum, quod Aer purus præſtat: Hic enim inſpiratus, ſubſtantiam Cerebri pervadendo; haud dubiè plurimum facit ad hoc, ut fibræ Cerebri magis flexibiles, ductiles, ſenſibiles ac dociles ſint, motibuſque proinde excipiendis, imprimendis & traducendis aptiores. Hinc facilior memoria, acutior inventio, paratior ac prudentior diſpoſitio; etiam vis ſanguinis vegetior, & motus appetitus liberior eſt. Quamobrem vitæ valetudiniſque noſtræ ſummòperè intereſt, ut optimo, *i.e.* temperamentis noſtris maximè conducibili Aëre perfruamur. Tanta enim omnibus ſpiritus (ita Aër *Hippocrati* dicitur) neceſſitas exiſtit, ut, ſi

Lib. 2. de Morbo Sacro.

Lib. de Flatibus n. 6.

quidem

quidem omnibus aliis abſtineat homo, neque cibum ſumat neque potum, poſſit tamen dies duos, vel tres & plures ducere: Si vero ſpiritûs vitæ in corpus intercipiantur, brevi parte unius diei intereunt. Meritò proinde dicit *Hippocrates*, [illegible]. Nec aliunde unquam veriſimile eſt morbos evenire, quàm inde, ſi is aut plus minùs cumulatior, aut morbidis ſordibus inquinatior in corpus ſe ingerat. Quocirca Aër per ſe Animantibus eſt neceſſarius ad vitam conſervandum, & non infectus ad ſalutem.

Aëris mutationes unde.

Si enim Aër temperatus eſt, confert ad vitam conſervandam & ad ſalutem. Verùm, cum temperamentum excedit, evadit calidior quàm opus eſt, vel frigidior, vel ſiccior, vel humidior. Haſque accipit facultates, aut à corporibus continentibus, à corporibus cæleſtibus, & ab Elementari Igne; aut a contentis, quemadmodum ab Aquâ & Terrâ. Ab his quidem cauſis alteratur Aër: ſiquidem a calido fit æſtuoſus, ac ab eodem & ſicco fit ſqualidus, ut & à frigido. Ab humido & frigido fit caliginoſus, nebuloſus atque obſcurus: nam in Aëre Exhalationes ac Vapores non condenſantur niſi à frigore, & per accidens à calore. Hæ profectò Exhalationes, ſi à cauſis inferioribus corruptis aut putrefactis proficiſcuntur, inficitur Aër ac ſordibus inquinatur. Idem quoque corrumpitur à corporibus cæleſtibus, ſed per accidens, ſi, viz. corpora eorum, ut *Hippocratis* eſt ſententia, Aërem nimiùm alterent.

Lib. de Præcept. n. 11. Lib. de Morbo Sacro, n. 18. De Morbis vulgaribus in principio Com. 3.

Quomodo factæ, & quales.

Atque hæ alterationes ſive mutationes vel ſunt paulatim factæ, vel repentè: & utræque vel fortes, vel vehementes, vel debiles. Fortes nimirum ac repentinæ cavendæ ſunt; ut vult *Hippocrates*. Nunc verò, ſi Aër mutetur, continens corpora Animalium, & ipſa alterabuntur: Continens enim gerit vicem *Formæ*, ratione habitâ ad Contentum. Nam (ut *Galenus*) ſi continens nos Aër immoderatius calefiat, vel frigeſcat, corporum ſymmetriam (quæ ſanitas eſt) confundit, interturbat, ac corrumpit. Si nimiùm eſt calidus, trahit in partem extrinſecam; ſi valdè frigidus, conſtipat & obſtruit; & alia efficit, ſi humidus aut ſiccus.

Ex quibus partibus conſtant Atmoſphæræ Vapores.

Conſtant *Atmoſpheræ* Vapores partibus Sulphureis, Nitro-ſalinis & Aqueis; quorum duæ priores aptæ ſunt in ſe invicem agere & efferveſcentias producere, niſi ab Aqueïs temperarentur. Et hinc eſt quòd, licet *Scotia* noſtra multas bituminoſas & Sulphureas Evaporationes ex ſe emittat, propter *Arctoi* quoque *Poli* viciniam cum Ventis Aquilonaribus plurimæ particulæ nitroſæ ad eam deferantur, & ex circumjecto Mari cum Ventis multæ quoque particulæ Salinæ advehantur. neque tamen vel Solis calore torretur, vel frigore extinguitur, propter copioſos Vapores Aqueos à Mari, Lacubus & Fluviis emanantes. Hi enim, cùm ſulphureos & bituminoſos halitus attemperant, tum & aculeata nitroſorum & ſalinorum copuſcula obtundunt, &, ne altiùs penetrent, impediunt.

Cap. 38. v. 22. Pſ. 135. v. 7.

Duæ Atmoſphæræ Regiones.

Duæ ſunt hujus *Atmoſphæræ* Regiones, in quarum ſuperiori Vaporum & Exhalationum *Apothecas*, ſeu (ut ſummus ille Philoſophus *Jobus* exprimit) Theſauros Divina Sapientia condidit; unde, quoties libet, Nubium, Fulminum & Ventorum materiam depromit. Hinc *Regius Pſaltes*, *Qui educit Ventos de Theſauris ſuis*. In inferiore autem Focum ſeminibus rerum fovendis idoneum, & eorum in vitam productorum conſervationi aptum conſtituit.

Aëris nomina quid innuunt.

Univerſus Aër Hebræis *RAKIANG Firmamentum* ac *Expanſum* dicitur. Quæ duæ voces inſignes ejus proprietates innuunt: propter raritatem enim expanſiblis eſt, *h. e.* facile expanditur; & propter unitatem & continuitatem firmus & fortis eſt. Quapropter valdè expanſus ſe denuò comprimit, & in priſtinam unitatem reſtituit: atque hæc expanſio & compreſſio nomine *Virtutis Elaſticæ* communiter exprimitur, quam innuiſſe videtur Locus *Jobi*, *Num extendiſti cum eo cælos, qui ſunt fortes, ſicut ſpeculum fuſum*? Quamvis enim, rarus, fluidus & tenuis Aër ſit: ob unitatem tamen & continuitatem impetus ejus commoti prævalidus eſt, ut ex horrendo Tonitrus ſtrepitu & violento ejus impulſu abundè conſtat.

Cap. 37. v. 18.

Virtus Aëris Elaſtica.

Virtutis Elaſticæ Aëris cauſa.

Et licet cauſa hujus Elaſticitatis non ita facilè eruatur, veriſimile tamen eſt, eam profluere à ſpiritu Aëris in Nitroſalinam ejus partem agente. Nitrum enim (ut conſtat) violento motu concitatum, cùm robur & pondus ei à fixo quodam Sale accedit, vehementem impulſum eum ſonitu magno producit. Atque hinc eſt, quod *Hippocrates* vult, Aërem externum motum præbere membris, & cum innatis ſpiritibus miſtum eſſe cauſam motus. A vitali certe aurâ Aëris, cum Igne innato & ſpiritibus noſtris commixti, tum primus cordis motus, tum omnes reliqui in corpore proveniunt: Vitalis enim Aër, quâ pollet vi [illegible] & Elaſticâ, cordi vim, quâ ſe dilatat & contrahit, & in ſpiritibus vim inſitam exſuſcitat. & novas iis vires, novumque ſan-

guini

guini vigorem affundit, quod apprimè convenit cum eo quod prius notavimus, Deum poſt formatum corpus hominis inſpirâſſe in nares ejus ſpiraculum vitæ.

Obſervatum eſt à Clariſſimo Viro *Dom. Gardeno*. Aſſurgente Mercurio in *Barometro* in Augmento Gravitatis *Atmoſphæræ*, opaciſſimum & quaſi fumoſum fuiſſe Horizontem, objectaque remota undulantia apparuiſſe, Vaporeſque copioſos ab Aquis & Stagnis elevatos fuiſſe; Solem verò rubicundum & facilè inſpiciendum longè ante Occaſum: Mercurio verò depreſſo, exiſtente *Atmoſphæræ* Gravitate minore, nulla ex his viſa fuiſſe: Sed è contrà Montes remoti conſpicui, nullaque obſervabilis in Aere ondulatio, nec ab Aquis Vapores. Conſtanti obſervatione quoque deſcendunt Vapores in Montium cacumina, & caliginoſum cœlum eſt, pluviæque ſuccedunt vel nives, ſubſidente Mercurio, minore, ſcilicet exiſtente tum Aeris gravitate.

Ex Obſervatione *Georgii Sinclari* Mathematici noſtratis, In vertice illius Montis, cui nomen vulgò *Arthuri* ſedes, ob id imprimis celebris, quod Civitati *Edinburgi* ob vicinitatem immineat, Mercurialis Cylindri Altitudo reperta eſt 28 digitorum cum Quadrante; apud Radices autem Montis, 29.

Atque hæc de Aere; nunc de Vento agamus.

CAPUT V.

De Ventis.

Ventus magno *Hippocrati* ἀέρος ῥεῦμα καὶ χεῦμα *Ariſtoteli*, ἀέρος κίνησις. Aeris impulſus. Utrumque conciliat *Seneca*, dum ait, Quid enim eſt ventus, niſi aer fluens impetu, aut curſus Aeris concitatior? Quæ Definitio etiam Neotericis placet, ut Ventus ſit Motus & agitatio Aeris ab Exhalationibus & Vaporibus producta; Et Vulgo ſanè quivis ſenſibilis Aeris motus Ventus dicitur. Ut autem Aer placidus & compoſitus Stagno aut Lacui comparatur, ita & violenter agitatus & motus Torrenti aut Fluvio ſimilis eſt: unde Ventum *Hippocrates* χεῦμα appellavit. Et (ut ait *Seneca*) hoc intereſt inter Aera & Ventum, quod inter Lacum & Flumen. Et Ventus certè ipſius Aeris fluctus & unda eſt. Et ſiquis ad Analogiæ Leges mentis oculum rectà defixerit, is idem quod in Aquæ Elementaris motu, id & in Ventorum concitatione fieri comperiet. Quemadmodum enim Maria varias à Sole, Lunâ atque Igne Subterraneo alterationes ſubeunt, ita et Venti. Mare Subterraneis Exhalationibus fœtum intumeſcit, varioſque tumultus in extimâ ſuperficie concitat. Hinc ab Ortu in Occaſum, ad Siderum ductum, curſum ſuum perficit; jam Currentibus innumeris agitatum, & ad varia terrenæ Regionis Littora et Promontoria illiſum Circulos affectat; modò contrariis Fluctibus exacerbatum Turbines et Vortices agit. Pari prorſus modo, Halitus in Aeream Regionem, Siderum, aut Ignis Subterranei virtute ſublimati, dum rarefacti majorem locum requirunt, ſummâ violentiâ circundatum Aerem, nunc in hanc, nunc in illam Aeris partem magno impetu diſpellunt, et Ventos, Procellas et Turbines excitant.

Lib. de Flatu, n. 5. *Nat. Quæſ. Lib. 5. c. 1.* *Ibid. cap. 6.* *Kirch. Mun. Subt. lib. 4. Sect. 2.*

Ventorum Apothecæ. De Matrice, unde Venti prodeant, non ita conſtat, Ut enim Sacroſanctus Salvator noſter, Spiritus, inquit, ubi vult, ſpirat: ſed neſcis unde venit, aut quò vadit. Eſſe tamen Ἀποθήκας quaſdam, vel ex loco Regii Vatis apparet, *Qui educit Ventos de theſauris ſuis*. Et duæ quidem videntur eſſe Ventorum Apothecæ. Una eſt in ſuperiori Atmoſphæræ Regione; alia eſt in interiori Terrarum receſſu. De primâ non eſt dubitandum, cùm Radii à Sole primario Motus Inſtrumento perpetuò emanantes, & per Æthera ad Aera tranſmiſſi illas Exhalationes & Vapores, qui Nubes conſtituunt, in tranſitu neceſſariò moveant, adeóque motum in ipſo Aere concitent, & Ventos producant. De poſteriore expreſſus eſt locus *Senecæ*, Non tota ſolido contextu terra in unum uſque fundatur, ſed multis partibus cava,

Iohan. 3. 8. *Pſal. 135. v. 7.* *Nat. Quæſ. Lib. 5. cap. 14.*

—— Et cæcis ſuſpenſa latebris,

Alicubi habet inania ſine humore. Ibi, etiamſi nulla lux diſcrimen Aëris monſtrat,

dicam

dicam tamen nubes nebulaſque in obſcuro conſiſtere. Flumina illic ſcias licet, noſtris paria, ſublabi: alia leviter ducta, alia confragoſis locis præcipitando ſonantia. Quid ergo? Non & illud dabis, eſſe aliquos & ſub terrâ lacus, et quaſdam aquas ſine exitu ſtagnare? Quæ ſi ita ſunt, neceſſe eſt & illud, Aera onerari, oneratumque incumbere, et Ventum propulſu ſuo concitare. Ex illis ergo ſubterraneis Nubibus ſciemus nutriri inter obſcura Flatus, qui, cùm tantum virium fecerint, quanto aut terræ obſtantia auferant, aut aliquod apertum ad hos Efflatus iter occupent, tunc per hanc cavernam in noſtras ſedes efferantur.

Ventorum materia & vires.

Materia Ventorum eſt Aer, vel qualiſcunque e Terrâ effluxus: videmus enim agitatum à velocibus et penetrantibus Solis Radiis Aera, omnia conturbare infra ſe et circum ſe ſita, eo impetu, turbine, tempeſtate et ſonitu, ut fragore domos quatiat, arbores extirpet, ſata convellat, ſuſque deque convolvat converratque maria, et vaſtos ad cœlum tollat fluctus. Loca quoque, ubi magni Fluvii et multi Lacus, ubi multæ Mineralium et Metallorum Fodinæ (qualis noſtra *Scotia* eſt) quòd plurimas de ſe fundant Evaporationes, Ventis maximè concitantur, propterea quod Aeris dilatatio et expanſio, novæve materiæ acceſſio motus iſtos undulantes neceſſariò acceſſant. Quid enim aliud Ventus eſt quam Atomorum agitatio, lucta et pugna, quâ perturbata locum et ſitum ſibi commodum rurſus obtineant.

Quæ loca Ventis maximè obnoxia.

Ventus quid.

Ventorum cauſa.

Cauſa Ventorum eſt, quicquid *Atmoſphæræ* Æquilibrium alterat, commodamque partium ejus ad ſe invicem poſitionem, adeò ut Aer in unâ parte denſior ſit quàm in alterâ. Ideoque in Stagnis vel Lacubus, ubi frigus Aërem magis condenſat, Vaporeſque majori copiâ attolluntur, perpetuò ferè perflat aura quædam.

Natur. Quæſt. Lib. 5. Cap. 5.

Prima et maximè generalis Ventorum cauſa eſt Sol ipſe (ut ait *Seneca*) fundens rigentem Aerem, et ex denſo coactoque explicans. Hinc enim calore ſuo multos ex Aquâ & Terrâ Vapores & Halitus educit, ſulphureos, ſalinos, præſertim nitroſos & aqueos, qui vicinum Aerem protrudunt & dilatant. Et ſanè, ſiquis attentè conſideret, quantum Aer dilatari poſſit, ita ut (demonſtrante Clariſſimo *Boylio*) in millecuplum & amplius ſpatium citra calorem in *Machinâ Pneumaticâ* dilatetur; is mirari deſinet, ſi Aer Solis fervore adeò dilatatus tantam *Atmoſphæræ* mutationem interdum afferat, ac tantus fiat impetus irruentis Aeris in locum penè vacuum. Vehemens quoque Aeris motus Ventum perſæpe efficit. Sic Nimbus cadens magnum Ventum excitat. Sæpe Ventus, inſtar Turbinis, pluviam impellit: & quandoque evenit, ut eam non antecedat, ſed comitetur, &, ceſſante pluviâ, Ventus quoque ſubſidat. Cùm etiam Nubes ſe invicem comprimunt, Ventum de ſe protrudunt: & hinc Venti quidam violentiores pluviam immediate præcedunt, quod Nubes pluviis gravidæ & nimium oneratæ magis tunc comprimant Aera. Et fere ſemper, cum incraſſatur *Atmoſphæra*, & ponderoſius capitibus noſtris incumbit, Ventum ſentimus parùm indè diſtantem, qui, ingruente pluviâ, ceſſat. Virtus quoque Aeris Elaſtica, quâ preſſus ſeſe reſtituit, Ventos ſæpius immediate producit. Aer enim, ſive à Vaporum aut Nivium incumbentium gravitate, ſive ex materiæ redundantiâ, aut aliâ quâcunque cauſâ conſtrictus & oppreſſus ſubitò ſe expandit (inſtar Velleris lanei poſt compreſſionem) uſquedum ad priſtinam dimenſionem ſuam accedat: & dilatatus, explicatus, & quaſi remiſſus & relaxatus, neceſſario debet corpora contigua agitare & propellere, quæ ipſum in eas redegerant anguſtias. Eſt autem Aer ſuſceptibilis minimarum impreſſionum, ut patet ex propagatione Sonorum, cùm Campanarum aut Tormentorum majorum ſtrepitus auditur: ea enim tempore imperceptibili Aerem per multa milliaria concutiunt, æquali præſertim exiſtente Medio, per quod Sonus transferatur. Et hinc certe eſt, quod Ventorum mutationes ex aſcenſu & deſcenſu *Hydrargyri* in *Barometro* conjicere poſſumus, ut diſertè explicat *D. Mariotte*, & *Dominus Garden* Theologiæ in Academiâ *Abredonienſi* Profeſſor, Amicus meus ingenioſiſſimus, rerum Naturalium Serutator idem probat in eruditâ Epiſtolâ, quam ſcripſit ad Dominum *Scugall* in eâdem Academiâ Theologiæ quoque Profeſſorem, de Obſervationibus ſuis circa inſignes Aeris mutationes, ſcilicet pleraque circa Ventos Phænomena per Hydrargyri motus in Barometro explicari poſſe.

Tentamina de Aere Epiſt. ſua ad D. Scugall.

Vapores dilatatio præcipua Ventorum cauſa.

Sed præcipua Ventorum cauſa eſt Vaporum dilatatio. Hinc Procellæ in Mari & crebriores ſunt & magis pertinaces: nam maxima Vaporum copia de Mari erumpit, qui calore aut Solis aut ſubterraneo, penè ut in *Æolipylis*, cum impetu diffunduntur. His accedit, quòd *Seneca* meminit, Edi e ſpecu Ventos, receſſuq; interiore terrarum. Unde, qui in profundioribus laborant Fodinis, ex cœruleo candelæ accenſæ colore, Vaporibus & aliis ſignis, futuras tempeſtates præſagiunt. Hinc ſpiritus flatulenti è ſuccis Mineralibus prorumpunt; hinc ſæpe, tranquillo Aere, repentè intumeſcit Mare, et magno ſtrepitu incluſus ſpiritus erumpit, ingentis Procellæ velut prænuncius. Nives quoque in Montibus &

Glacies exolutæ interdum Ventos generant: neque enim in ſolam Aquam diſſolvuntur. Sæpius accidit, ut Vapores in Ventos difflentur, antequam in Nubes coaleſcant; tumque eos Ventos tremulus foliorum. imò et arborum motus, Stellarum ſcintillatio, *Halo* ſeu *Corona* Lunam cingens imminentes præſagiunt. Interdum quoque evenit, ut flatulentæ Exhalationes in Nubes concreſcant. Hinc Nautæ, cùm Nubes conglomeratas circa Horizontem, eaſque latiores et minùs opacas, ſed paulò ſplendidiores contuentur, augurantur fore ut Ventus ex eâ parte, et plerumque vehemens, brevi oriatur: ſive hæc Nubes ſubjectum Aera magis premat, ſive ex ea conſtet materiâ, quæ in Ventum facilè diſſolvitur.

Quando tranquillum eſt cœlum.

Cùm fervet dies, plerumque tranquillum eſt cœlum, quòd nimiùm extenuati Halitus Ventum non creent: mediocris enim condenſatio ad Ventum requiritur. Hinc Auſtrales Venti ſæpius de nocte quàm de die ſpirant; quod frigore nocturno Halitus in fervidis Regionibus, unde prodeant, nimis extenuati, moderato noctis frigore denſentur: atque, eam ob rationem, Vere & Autumno Venti ſunt crebriores. Cùm nimium denſantur Vapores, in Pluviam abeunt; cùm nimis extenuantur, ſtagnat Aër. In celſiſſimis etiam Montibus noſtris Venti fiunt.

Ventorum differentiæ.

Apparet itaque Ventos conflari ex ſubtilibus ac tenuibus quibuſdam Vaporibus, qui è terrà et aquis exhalantur, qui proinde ſine dubio tales erunt, qualis ſola et aquæ, ex quibus oriuntur; qualia item loca et regiones et unde efflabunt, et quò perflabunt. Quot igitur ſunt locorum differentiæ, tot et Ventorum: propter ſitum enim Regionum & locorum, per quæ Venti ad ſingulas Regiones accedunt, diverſi inter ſe fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, ſicciores, morboſiores, ſalubriores. Quoniam igitur Mundus in quatuor dividitur partes, & ab his partibus Venti exurgunt, eapropter quatuor erunt Ventorum ſpecies; ſcilicet Ventus Orientalis, Occidentalis, Auſtralis & Borealis: & quicunque inter hos medii exiſtunt, pro appropinquationis ad Cardinem gradu, naturam ſapiunt unius aut amborum.

Venti generales & certis locis affixi.

Sunt quoque Venti alii generales, alii certis locis affixi. Generalis eſt Ventus, qui magno Telluris Tractu per totum ferè annum in Mari ſpirat: quales in *Zonâ Torridâ*, qui plerumque ab Oriente ſpirant, qui Venti à Sole ſunt, qui eam viam inſiſtit: vegetior enim eſt de die quàm noctu. In noſtris autem Regionibus nulli penè ſunt conſtantes aut Anniverſarii Venti. Circa *Æquinoctium* utrumque crebriores ſunt Venti, quòd Halitus nec nimiùm extenuentur, ut in Æſtate; nec plus ſatis denſentur, ut in Hyeme; ſed mediocriter denſentur & frigeant. Tunc quoque Sol mediam *Zonæ Torridæ* viam inſiſtens utrinque Vapores magno impetu verſus *Polos* protrudat.

Locus, quem percurrunt Venti, videtur eſſe ſpatium inter Nubes & Terram intermedium. Regiones ſingulæ, pro ſitu & figurâ, Lacuumque, Fluviorum & Maris Æſtuariorum copiâ aut paucitate, magis vel minùs Ventis agitantur. Et cùm *Scotia* noſtra in medio Mari ſita ſit, niſi quà *Angliam* attingit, undique fluctibus circundata; multos quoque habeat Lacus, multos Fluvios, & Rivos; &, undique intercurrentibus Maris Æſtuariis, ſit veluti in Lacinias diſciſſa, *Regnum Ventorum* dici poteſt, in quo, per totum annum, imperium ſuum exerceant. Non quòd Turbines & Ventorum Tempeſtates in eâ frequentes ſint (vix enim in Hiſtoriâ traditum eſt, inſigne aliquod damnum Regioni accidiſſe à Ventis, niſi quòd intempeſtivi quandoque maturas fruges decutiant) ſed quòd eam Aeris tranquillitatem, quæ in aliis Regionibus per multos dies durat, nos vix per unam horam habeamus; quin vel lenis aura Aerem quaſi ventilet, vel violentior flatus ſtrepitum excitet horriſonum.

Scotia Regnum Ventorum, quo ſenſu dici poteſt.

Venti in Macrocoſmo idem, quod Spiritus Animales & Vitales in Microcoſmo.

Quod autem Spiritus Animales & Vitales agunt in corpore humano, hoc in Macrocoſmo facit Ventorum ſpirituoſa natura. Et quemadmodùm, ſpiritibus labefactatis & languentibus, varios Morbos patitur homo; ita &, ſilentibus Ventis, putreſcit Aër & corrumpitur.

Aëris [illegible] puritas.

Et quoniam, quæ Exhalationes *Anglis* in Pluvias vertuntur, nobis ſæpius in Ventos reſolvuntur, quòd nudior & aſperior noſtra Regio ſit, ex quâ ſicciores & puriores fiunt Exhalationes, quas frequentiſſimæ Auræ magis quidem exaltant et depurant: ea ratio mihi videtur, quòd raro ſæviat apud nos Peſtis præ vicinis Regionibus; et quòd Sudor Anglicus nunquam ad noſtrates pervaſerit, purioris et ſalubrioris Aeris non leve argumentum.

CAPUT

CAPUT VI.

De Anni Tempeſtatibus.

Ubi de Ventorum affectionibus agitur.

S*Cotia* noſtra ad ultimos ferè Septentriones detruſa eſt, nec arcto Freto à Continente diviſa; ſed, niſi quà *Angliam* attingit, undique ſævientis *Oceani* injuriis expoſita eſt Montana Regio, ut plurimùm, eſt ſæpe in Valles ſubſidens, raro in Planitiem effuſa. Hinc non ita freqnentes Pluviæ apud nos ut in *Angliâ*, quæ magis ad Planitiem vergit, longéque pluribus, iiſque grandioribus multò Fluviis ſcatet. Cœlum ideò nos ſerenius et minùs caligne denſâ obſcurum habemus; cœlum quoque, eaſdem ob cauſas, inclementius expetimur, Hyememque et longiorem et aſperiorem, magiſque nivoſum, ut plurimùm, quàm pluvioſum.

Ne tamen arbitreris planè inclemens cœlum noſtrum eſſe: id enim, ſi non temperatum, tamen noſtris corporibus accommodatiſſimum ſentimus. Hic enim Activa Elementa (ex quorum variâ miſtione cuncta ſublunaria proveniunt) æquis ferè viribus in ſe mutuò agunt; ſcilicet Frigus ab *Arctoi Poli* viciniâ, & Calor à Sole & ambientis Maris tepido Vapore. Et, ob circumjecti Maris planam certè vaſtamque ſuperficiem, largiùs de Solis influxu participat. Et hinc in totâ *Scotiâ*, ad duos ferè menſes, Radii Solares totâ ferè nocte conſpiciuntur, magnâ apud *Orcades*, *Cathaneſiam* & *Roſſiam* claritate. Hinc Hyems mitior, nec ita penetrabile Frigus adurit, ut in viciná Continente, ubi præ frigoris violentiâ ipſa Maris Æſtuaria congelant.

Anni autem Tempeſtates tales, ut plurimum, apud nos ſunt. Hyems, licet non ita ſæva, per quatuor menſes durat, à medio ſcilicet *Novembris* ad medium *Martii*. *Conſtitutionem* potius *Hyemalem* dicam. Per Hyemem flant maximè *Boreas*, qui Gelu, & *Euro-Boreas*, qui Nives nobis adducit. Illis autem flantibus, Hydrargyrus in Barometro attollitur; ſive quòd Aerem & graviorem & denſiorem efficiant, ſive quod in terram ex alto demiſſi Aerem inferiorem premant, & ejus Elaterium augeant. Et *Edinburgenſibus* quidem *Boreas* ſiccior Ventus eſt; dumque is penetrantrior eſt, obſervatum eſt Mercurium ad ſummitatem ferè Tabulæ æneæ in Barometro aſcendiſſe, longè ſupra altitudinem quam Æſtate, vel ſicciſſimâ Tempeſtate attingit — *Anni Tempeſtates. Hyems.*

Hyems noſtra, ut plurimùm, magis nivoſa quàm pluvioſa eſt, intermedio præſertim tempore, ſcilicet Menſibus *Decembri*, *Januario* & *Februarii* parte. Quandoque tardius cadunt Nives, & tunc per *Februarium* & *Martium* partemque *Aprilis* durant. Longâ autem obſervatione compertum eſt Hyemes aſperiores multa Nive & Gelu comitatas tum corporibus noſtris, tum ſolo maximè conducibiles eſſe: Contra Pluvioſas mitioreſque (quas *Apertas* vocant) & ſolo, corporibuſque humanis pecorique valdè nocere. *Boreas* enim, qui tunc maximè flat in *Auſtrali* & *Mediterraneâ* parte *Scotiæ*, quibus per terram flat, purus, ſubtilis & ſalubris Ventus eſt, qui licet frigidior & aſperior ſit, corpora tamen obfirmare & corroborare cernitur: Rheumaticis autem & phthiſicis noxius eſt. *Euro-Boreas* et *Zephyro Boreas* tunc quoque flant. — *Qualis Hyems, & cujus durationis. Quæ Hyemes ſalubriores.*

Ver Menſe *Martio* et per initium *Aprilis* ſæpe Hyemalem conſtitutionem redolet, nivoſum et aſperius quandoque, reliquo tempore temperatum eſt, niſi quòd tunc frequentius cadant Pluviæ, et Venti violentiores ſint. Venti *Eurus*, *Euro-Boreas* et *Euro-Notus* tunc maximè flant. — *Ver.*

Æſtas nobis temperatiſſima, à medio *Junii* uſque ad medium *Septembris*: neque enim brevior eſt Æſtas, quòd diſtantiam Solis a nobis longior ſuper Horizontem mora compenſet. Neque Solis calore torretur tunc terra, neque aquarum penuriâ reſiccatur: ſed rore multo, frequentibus imbribus et fontibus perennibus irrigatur. Et calor benignus eſt, et maturandis frugibus ſufficiens, quemque perennes auræ mitigant, et, ob magnam Aeris puritatem et ſubtilitatem, in Montanâ utpote Regione, eum homini pecorique, ut gratiſſimum, ita ſaluberrimum reddunt. Venti, qui tunc magis flant, ſunt *Zephyrus*, *Zepcyro-Boreas* et *Zephyro-Notus*. — *Æſtas.*

Zephyrus Orientali parti *Scotiæ* ad Mare *Germanicum* ſitæ, per terram ſcilicet flans, ſaluberrimus eſt. Occidentali parti *Scotiæ* Mari *Atlantico* obverſæ humidior et inſalubris eſt.

Autumnus nobis maxime inæqualis eſt, nunc perpetuis pluviis gravis, nunc caliginoſo- — *Autumnus.*

ginoſo Aëre inamænus, nunc Ventorum Tempeſtatibus ferox; aliquando primis menſibus Æſtatem ſapit leni & temperato Aëre.

Hac Tempeſtate flant maximè *Auſter*, *Euro-Notus* & *Auſter*, qui humidiores Venti ſunt, qui inferioris Aëris Elaterium imminuunt, unde Hydrargyrus in Barometro deprimitur, quod adventantis pluviæ indicium eſt: tùm enim Aër levior eſt, & minus comprimitur. Cumque Vaporibus ſuſtinendis ſit impar, ſuperiores delabuntur in ſubjectos, & Nubes denſant, quæ tandem in pluvias reſolvuntur. Mare enim pertranſeunt hi Venti, adeoque multis Vaporibus ſunt prægnantes, & citò in pluviam coguntur.

Hac Tempeſtate, ut & medio Vere, Morbi maximè erumpunt, atque per aliquod tempus graſſantur: qui tamen nec ita frequentes, nec ita maligni hîc, ut in vicinis Regionibus ſunt. Propterea enim, quod *Scotia* Montana Regio ſit, Lacubuſque tam marinis quàm aquæ dulcis abundet, frequentes idcirco ſunt Venti, aut Auræ perpetuæ. Qui Venti cùm Aëris ſint fluxus, & (ut magno Verulamio placet) *Aëris Scopæ* (eum enim, atque ſimul Aërem evertunt & emundant) purior multò & defæcatior, nec ita aptus eſt putreſcere. Salubrior proinde, & minus morbidus eſt noſter Aër.

Eurus. *Eurus* (ut dictum eſt) Vere per multas Septimanas ſæpe flat. Hic Orientali parti *Scotiæ* marinus Ventus eſt, minuſque ſaluber: intermittentes enim Febres aut progignit in diſpoſitis ad eas, aut reducit. Is tamen Occidentali parti *Scotiæ*, quibus per terram flat, Ventus ſalubrior eſt.

Auſter. *Auſter* ſæpe moleſtus eſt, caliginoſus, ut plurimùm, & nimboſus, quique ingratum & gravem Aëris teporem inducit, quo Humores colliquantur, & homines [illegible] fiunt. Malignæ quandoque Febres tunc graſſantur; &, ſi diutius duraverit conſtitutio Auſtrina, Febres gignuntur Epidemicæ, ex quibus tamen plures convaleſcunt quàm moriuntur, & quæ *Scorbuticam* magis quàm *Peſtilentialem* ſapiunt naturam. Certè *Auſtro* flante, Aër Calore & Humore laxatur Putredinis Parentibus; Stupor & triſtitia homines invadunt.

Aquilo. Sed rarò diu durat *Auſter*, quin *Aquilo* ſupervenit, qui Poros adſtringat, Calorem Nativum contineat, nec facilè eum expirare patiatur. Is vegetiores homines efficit; Humores à putredine, & corpora ab Epidmicis Morbis tuetur. Aliquando tamen deſtillationes acriores & pungentes dolores per corpus excitat, dum inſenſibilium perſpirationem prohibet. Atque hæc de Anni Tempeſtatibus ſufficiant.

CAPUT VII.

De Aquâ in genere.

Aquæ definitio. AQua eſt Subſtantia quædam corporea, quæ ſuâ natura fluida eſt, liquida & reſolvi facilis, omnis liquationis cauſa in concretis; humida & humectans, & ſummè frigida.

QuidAqua Thales. Aqua (ait *Thales*) valentiſſimum Elementum eſt, hoc fuiſſe primum, ex hoc ſurrexiſſe omnia putat. Ex terreſtri certè ſubſtantiâ producta mundi corpora, ſine aquâ, ſiccitatis ſuæ cauſâ, in pulverem converterentur, niſi illa, veluti mundi hujus gluten & vinculum indiſſolubile, eadem connecteret. Aqua quàm neceſſarium Elementum. Eadem aqua à Solis æſtu ſuâ frigiditate & humiditate defendit, & ab ejus inexhauſtis uberibus univerſa mundi machina neceſſarium ſibi nutrimentum trahit; &, quod nimio perennium ignium æſtu conſumitur, aqueæ humiditatis ſubminiſtratione reficitur & inſtauratur. Quin & quidam opinantur, quòd cœleſte illud infinitæ capacitatis Expanſum æthereum (quod perenni motu cæleſtes Aſtrorum Globi permeant) ſpatium nihil aliud eſt quam tenuiſſimum, agillimum ſubtiliſſimumque Aqueæ Subſtantiæ effluvium, unde & Hebræi illud *SHAMMAJIM* (*i.e.* ibi Aquæ) indigitandum cenſuere. Kircher. Iter Extat. 2. Dialog. 1. Ad quod facit, quòd divina ſapientia ineffabili ſpiritus ſui incubitu ante omnia Aquas fœcundaverit, & mox ad Chaoticæ Maſſæ diviſionem perrexerit: Unde primùm Lux educta eſt, & dein produxit Deus Firmamentum in medio Aquarum. Specialius verò dixit Deus, *Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cæli.* Gen. 1. 20. Quod in omnibus animan-

Lib. 1. de Victus ratione. mantibus expreſſè tenet *Hippocrates*, dum ait, *Omnia animantia, tum homo ipſe, ex duobus facultate quidem diverſis, uſu verò conſentientibus, conſtant, igne* (inquam) *& aquâ.*

Aqua Geocoſmi, ſive terreſtris Globi, non ſolum peripheriam, ſive externam ſuperficiem per Oceanum ambit, ſed & interiores penetralium ejus receſſus per ſubterraneos meatus permeat. Et, veluti Mundi Semen & Univerſi Menſtruum, deciduis ſingulorum, quæ perreptat, corporum qualitatibus & [illegible] (ut exprimit *Hippocrates*) potentiis fœta, ubicunque, pro locorum naturâ, diſpoſitam materiam reperit, eam nunc in Metallum, modò in quandam Mineralium ſubſtantiam laborioſâ, at nobiliſſimâ, coagulatione tranſmutat.

Et inſigne quidem divinæ bonitatis, ſapientiæ & potentiæ ſpecimen præbet Aqua, dum vel univerſam Telluris ſuperficiem innumeris Fontium Rivorumque ſcatebris, veluti quibuſdam Geocoſmici Sanguinis Venarum Ductibus veſtit, ornat, rigat & nutrit. Aquæ ſunt veluti Telluris Venæ.

Sen. Nat. Quæſt. Lib. 3. Sect. 15. Hanc autem Venarum appellationem auctoritate ſuâ ſancit inſignis *Philoſophi Latini* locus, *Placet naturâ regi terram, & quidem ad noſtrorum corporum exemplar, in quibus & venæ ſunt & arteriæ: illæ ſanguinis, hæ ſpiritus receptacula. In terrâ quoque ſunt alia itinera, per quæ aqua; & alia, per quæ ſpiritus currit: adeoque illam ad ſimilitudinem humanorum corporum natura formavit, ut Majores quoque noſtri Aquarum appellaverint Venas.*

Et quoniam in externâ Terræ ſuperficie illis Aquæ Fontibus & Rivis perpetuis rigatæ Plantæ creſcunt, Aquâque inde depromptâ animalia omnis generis nutriuntur, hinc Veteribus habita eſt Aqua rerum omnium principium, ſemen mundi, Menſtruum & Fermentum totius Naturæ. Aqua veteribus rerum omnium principium.

Aqua ſub amplitudine ſuâ (ut prius dictum) *Mare*, *Fontes* & *Fluvios*, *Lacus*, *Aquas Medicatas*, & quæ *Meteora* dicuntur *Aquea* comprehendit. In hocce ergò Naturalis Hiſtoriæ *Scotiæ Prodromo* de hiſce omnibus ordine agendum. A *Mare* autem incipiemus.

CAPUT VIII.

De Mari Scotico.

MAre quod & in Sacris Literis *TEHOM*, *i.e.* Abyſſus, dicitur, eſt Immenſa illa Aquarum congregatio & collectio, quam Deus tertio Creationis die fecit, Fluviorum & Aquarum per Terram ſparſarum receptaculum, imo penu quoddam & theſaurus, è quo poſtea emergunt & ſcaturiunt, ſecundum illud *Salomonis*, *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum unde exeunt flumina revertuntur, ut iterum fluant.* Mare quid. Eccleſiaſt. Cap. 1. v. 7.

Quamvis autem latum ſit Mare, & quâdam expanſione (quæ vaga & effrænis eſſe videtur) effuſum; certos tamen Terminos habet, quos non egreditur neque ſuperat. Mari Termini à Deo conſtituti. Job. 26. v. 10. Ut enim divinus *Jobus*, *Terminum præſtituit Aquis* (Deus ſcil.) *dum conſummarentur lux cum tenebris.* Quod quidam fieri putant propter incumbentes Mari Nebulas & Caliginem, quæ quaſi Faſciis illud comprimunt & coercent, ut longius Aqua effluere non poſſit, ſecundum illud *Jobi*, *Quis cohibuit mare valvis, cum erumperet ut egrederetur ex utero? Cùm ponerem nubem veſtimentum ejus, & caligine illud quaſi pannis infantiæ obvolverem. Circumdedi illud terminis meis, & poſui vectem & oſtia. Et dixi, Hucuſque venies, & non procedes amplius: & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Job 38. v. 8. ad 12. Alii Arenam ipſam, quæ eſt in Littore Maris, obſtare credunt, quò minus Aqua, quanquam ſuâ naturâ fluida, longius vagetur & ſeſe diffundat. Illam enim Arenam, tanquam fortiſſimum obicem, à Deo oppoſitam eſſe Mari, & idcirco eam præſertim in littore ſparſam eſſe, ſecundum illud *Hieremiæ*, *Qui poſui arenam terminum mari, præceptum ſempiternum quod non præteribit: & commovebuntur, & non poterunt, & intumeſcent fluctus ejus, & non tranſibunt illud.* Cap. 5. v. 22.

Mare hoc, quod & *Oceanus* dicitur, continuo tractu univerſam Tellurem parteſque Terreſtres ambit, neque ejus ſuperficies per interpoſitas terras omnino alicubi interrumpitur, ſed tantum latior continuitas & liber congreſſus impeditur. Oceanus

Ejus aquæ ſpecies.

Oceani aqua in tres quaſi ſpecies dividi poteſt, quæ ſiot 1. *Oceanus particularis* ſive *Maria*. 2. *Sinus Maris*. 3. *Freta*.

Oceanus particularia.

Sic *Oceanus particularis* ad *Scotiam* eſt *Oceanus Atlanticus*, *Deucaledonius*, *Germanicus*, *Vergivius*, *Hibernicus*.

Oceanus *Atlanticus*.

Oceanus Atlanticus eſt es pars Oceani, quæ inter Veteris Orbis Littus Occidentale & Novi Orbis Littus Orientale ſita eſt: quo ſitu fit, ut in Mari *Scotico* utriuſque Orbis Piſces & Aves marinæ reperiantur. Varen. Geograph. Lib. 1.

Sinus Maris.

Sinus Maris dicitur pars Oceani ſive Aqua, quæ inter duas terras ex Oceano vel alio Sinu decurrit, donec ad aliquam terram ſiſtatur.

Fretum.

Fretum dicitur pars Oceani vel Sinûs Oceani pars inter duas terras anguſto tractu decurrens, & duo Maria connectens, ſive ab utrâque extremitate cum Mari conjunctus: per quod ex uno Mari in alterum navigatur.

Oceani ſuperficies.

Oceani atque omnium liquidorum ſuperficies eſt rotunda, ſphærica; ſive eſt pars ſuperficiei ſphæricæ, cujus Centrum idem eſt quod Telluris totius ſive Terræ.

Terra & Aqua ejuſdem ferè altitudinis.

Oceanus non eſt majoris altitudinis quàm terræ littora; atque ideò Terra & Aqua ejuſdem ferè ſunt altitudinis ubique, exceptis Montibus altiſſimis.

Scotia ab Inundationibus & Aquarum Stagnatione maximè immunis.

Hinc, quæ Dei erga nos ſumma benignitas eſt, *Scotia* noſtra ab Inundationibus Maris & Aquarum Stagnatione immuniſſima eſt, quòd ejus Terrarum altitudo à Littoribus verſus Mediterranea accreſcat, & in Meditullio per totam Inſulam, tanquam in Umbilicos aſſurgat. Hinc quoque neceſſarius Aquarum in depreſſiora loca defluxus, quæ ſuas rurſus in Mare, utpote Littori in Planitie æquum projiciunt. Unde pauciora ex noſtris Fluminibus navigabilia ſunt, quòd Aquæ ex alto defluæ tum velociter currant, tum Alveos minùs profundos habeant.

Salſedo Oceani.

Salſedo Maris oritur ex Salis particulis in Aquâ ſolutis: Sal enim ex aquæ marinæ exhalatione concreſcit. Retulit mihi ſanè Nauclerus quidam, in ſummitate Rupis, quæ Mari pleno aquâ tegitur, Mari recedente detegitur, Sal egregium reperiri Rupi adhærens. Eſt autem ea Rupes in Æſtuario *Forthæ* ab Inſulâ *Kethâ* paulum verſus Ortum remota. Apud nos etiam in Ripis [illegible] à regione *Angliæ*, Incolæ coacervando, atque Arenam aquâ decoquendo Salem optimum conficiunt.

Illæ autem Salis particulæ Mari admiſtæ vel ſunt Mari ipſi coævæ, vel Fodinæ Salis ſunt in Mari diſſolutæ: nec dubitari poteſt, quin in Maris Alveo Montes Salini reperiantur. Aqua Oceani eò minùs ſalſa eſt, quò proprior eſt Polis: contrà eo magis ſalſa, quò Æquatori vel Zonæ Torridæ magis vicina exiſtit. Hinc præſtantius multò Sal conficitur ex aquâ Oceani *Hiſpanici*, Inſularum *Canariarum* et *Viridis Promontorii Africæ*, quam ex aquâ Oceani *Germanici* et Septentrionalis. Noſtrum certe Sal, quod ex aqua marinâ conficitur, licet ad uſum ordinarium in cibis ſatis aptum ſit, non tamen æque valet ad Piſcium et Carnium conſervationem diutinam. Id, quale eſt, tantâ copia apud nos conficitur, ut etiam ampli reditus ex eo in vicinas Regiones tranſportato, ſint. Aqua marina non ita facile congelat, quàm aqua dulcis, idque propter Salem, qui congelationi reſiſtit. Nulla pars Maris *Scotici*, quod ſciam, congelat.

Motus Maris.

Tandem, ut de Motibus Maris agamus, Aqua nullum habet Motum naturalem, præter unum, quo ex altiori loco ad depreſſiora loca movetur. Et ſi vicinus locus vel vicinum corpus ſit vel æqualis, vel majoris altitudinis quàm ſuperficies Aquæ, tunc Aqua naturaliter quieſcit, *h. e.* non movetur, niſi violentâ à cauſâ pellatur et protrudatur. Et tunc, cùm pars Oceani movetur, totus Oceanus movetur, ſive omnes reliquæ etiam partes moveotur; ſed eò magis, quò parti motæ vicinior unaquæque fuerit. Motus Maris vel eſt directus, vel Vortex et Gurges, vel Concuſſio. Directus eſt, qui verſus plagam aliquam tendit. Vortex, cùm aqua in gyrum agitur, et alicubi abſorbetur et rejicitur. Motus Concuſſionis eſt, cùm tremit. Varen. Geograph. Lib. 1.

Motus directus vel eſt generalis, qui in omnibus ferè Oceani partibus deprehenditur, et quidem omni tempore; vel proprius et ſpecialis, quo tantum quædam Oceani partes moventur. Iſque duplex eſt, perpetuus vel Anniverſarius: ille qui ſine mutatione vel ceſſatione perſiſtit, hic qui certis menſibus vel diebus in aliquo Mari deprehenditur. Eſt quoque Motus contingens, qui ſine certo ordine modo ceſſat, modò incipit, cujus cauſa Ventus eſt impellens Mare verſus plagam Vento oppoſitam. Generalis Motus Maris duplex eſt: unus continuus ab Oriente in Occidentem; alter compoſitus ex duobus contrariis Motibus, qui dicitur *Fluxus* et *Refluxus* Maris, quo Mare certis horis fluit ad Littora et certis horis refluit a Littoribus. Quidam *Acceſſum*, & *Receſſum*; alii *Intumeſcentiam* & *Detumeſcentiam* Maris dicunt.

Motus reflexus eſt vel ex Motu generali, quo Mare ad oppoſitarum Regionum Littora

tora appellitur, vel Maris ad oppoſita Littora vi Ventorum refluxione in aliam partem factâ, quos *Currentes* vocant.

Motûs univerſalis ex Oriente in Occidentem cauſa eſt Solis ex Oriente in Occidentem motus, quòd in Zonâ Torridâ fortior & ſenſibilior ſit hic motus: huic enim Zonæ maxima Oceani pars ſubjicitur, & Sol perpetuo ferè hanc Plagam alicubi normaliter Radiis ſuis ferit, atque adeò ingentem Aquarum molem quotidie Radiis ſuis attractam, attenuatamque vel in Aerem, vel in Vapores Nubeſque convertit. Hinc neceſſe eſt, ut, in conſumptarum attractarumque Aquarum locum, aliæ ab Ortu aut ab utroque latere ſubſtituantur. Cùm verò hæc Aquarum attractio ſemper continuetur, effectum hunc Fluxus Maris in Occidentem pariter duraturum videre eſt. Magnam autem Aquarum copiam Solis virtute ex Oceano attrahi, quotidianæ & copioſiſſimæ pluviæ iis in Regionibus, quibus Sol Verticalis eſt, abunde teſtantur.

Hunc Motum Maris generalem Venti ſæpe immutant, imprimis ſtati illi, quos *Motiones* appellari dicemus. Quoniam enim hi ſpirant plerique ab Auſtro & Boreâ, vel ab horum Collateralibus, inde fit, ut Mare; quod propter generalem Motum tendit Verſus Occidentem, moveatur verſus Plagas Collaterales Occidentis, nempe verſus Zephyro-Boream, vel Zephyro-Auſtrum. Imò generalis Ventus, cùm rarò ab ipſo Oriente, plerumque à Collateralibus Plagis Orientis ſpiret, immutat hunc generalem Maris Motum. Multò magis faciunt id Venti Septentrionales in Mari Septentrionali, ubi generalis Motus in paucis Oceani partibus eſt ſenſibilis.

Secundus Maris Motus generalis eſt Maris Fluxus & Refluxus, quo Mare intervallo duodecim horarum cum dimidiâ circiter ad Littora pleraque fluere & ab iis refluere animadvertitur: affluere quidem, cùm Luna accedit ad Meridianum ſupremum vel imum; refluere, quando Luna recedit à Meridiano verſus Occaſum et verſus Ortum.

Duplex hic Motus eſt: unus Diurnus, quo Motus Maris Motum Lunæ diurnum ſequitur ex Ortu in Occaſum, uſque ad eum à quo mota fuit locum, ſpatio ferè viginti quinque horarum; Alter Menſtruus, quo defluxus et affluxus Maris ſequitur. Motum Lunæ proprium contra Signorum ſucceſſionem, integro Menſe Lunari, quo Mare bis paulatim creſcendo, ad ſummum incrementum circiter octo dierum ſpatio pervenit, et bis Decrementum totidem diebus patitur. Tempore enim Novilunii Mare omnium maximè tumet fervetque uſque ad quartum ferè ætatis Lunaris diem incluſivè: nam a quarto uſque ad ſeptimum notabiliter Aquæ incipiunt decreſcere, ita ut circiter die à Novilunio octavo ſint humillimæ uſque ad undecimum, et ab hoc uſque ad decimum ſeptimum incrementum reſumunt; à decimo ſeptimo verò uſque ad vigeſimum ſecundum decreſcunt, uſque ad vigeſimum quintum; et hinc uſque ad Conjunctionis tempus continua incrementa denuò ſuſcipiunt, durante perpetuò alternâ hac incrementorum decrementorumque viciſſitudine.

Exiſtimandum autem eſt, Æſtum hunc reciprocum, ſeu Fluxum et Refluxum Maris, Quo mare duodecim fere horarum ſpatio ad eadem littora fluit et refluit, ex priore Motu ab Oriente in Occidentem ſic pendere, ut nihil ſit niſi ejus affectio aut modus. Nam et in eaſdem partes, nimirum ab Ortu in Occaſum Oceanus movetur, & Æſtus ille eſt tantùm intumeſcentia et detumeſcentia Maris. Cùm Aqua ad certum locum majore copiâ fluit, tum *Fluxus* nominatur; deinde cùm ille impetus remittit ſeſe, ac minus Aquæ advehitur, tum *Refluxus* vocatur. Atque hæc intumeſcentia et detumeſcentia in patenti et libero Oceano ſpectari debet, non tantum in ipſis Littoribus: nam in quamcunque partem moveatur Mare, cùm in loca decliviora Aqua profluat, ſemper ad Littora fertur, neque ex ſitu locorum, qui varius eſt et multiplex, judicare poſſumus in quam partem Oceanus moveatur. Verùm illud eſt vero proximum, in Fluxu Mare ab Oriente in Occidentem ferri: nam in Zonâ Torridâ longè à Littoribus non alius Oceani motus obſervatur. In Fretis etiam, quæ ab Oriente in Occidentem diriguntur, Mare intumeſcit ſex horarum ſpatio: Tum aliquantulùm in eodem ſtatu permanet, nimirum per duodecim unius horæ minuta; Deinde eodem temporis ſpatio detumeſcit. Sed continenter ab Oriente in Occidentem delabitur per Freti orificium, nunquam remeat in contrarias partes.

Cauſa intumeſcentiæ & detumeſcentiæ Maris.

Jam, quæ ſit cauſa hujus intumeſcentiæ aut detumeſcentiæ Maris, et cur certis temporibus aut locis ita ſit adſtricta, ut ferè intra viginti quinque horas Mare ad idem Littus bis accedat, et ab eo bis recedat; Cur in Noviluniis et Pleniluniis longè ſit major aut minor, quàm in Quadraturis; Cur Lunæ motum adeò religioſè conſequatur; Hæc ſanè ab ipſa Naturâ omnino videntur involuta. Illud tamen omnes penè fatentur, hunc motum à Lunâ pendere, cum tanta ſit inter Lunæ et Oceani motum

connexio. Cum enim Luna ad Meridianum noſtrum non redeat, niſi poſt viginti quatuor horas & quinquaginta ferè minuta. Eodem prorſus temporis ſpatio æſtus redit, adeò ut, ſi hodie Æſtus horâ ſextâ incipiat, cras poſt ſextam horam, & quinquaginta minuta revertatur. Vix autem tanta inter res naturales occurrit neceſſitudo, quin una alterius ſit cauſa. Cùm videmus Umbras ad motum Solis loca commutare, illas à Sole projici non dubitamus. Cum igitur Æſtus Maris reciprocus cum Lunari motu adeò ſit colligatus, vix negare poſſumus, quin Luna eum motum moderetur, quanquam id nos fugiat, quâ ratione Luna eum Maris motum temperet. Mirandam certè Dei Providentiam venerari decet, quæ tam regulariter Maris Fluctus excitat & excurrere jubet, & eoſdem intumeſcentes rurſus coercet, & in ſuum Alveum revocat, tamque fero Elemento potentiſſimè imperat.

Libro dicto Philoſophia vetus & nova.

Miranda Dei providentia.

Quandò hæc intumeſcentia major ſit.

Tempore Æquinoctii Verni & Autumnalis, ſive in Vere & Autumno intumeſcentia major & vehementior eſt, quàm aliis Anni temporibus; in Solſtitiis minima.

In quibus locis nondum deprehenſus ſit hic Maris Fluxus & Refluxus.

In Mari Septentrionali ad *Norvegiam*, & *Groenlandiam* nondum deprehenſus eſt Fluxus & Refluxus, ſicut neque in *Pacifici* Maris Boreali littore. Cauſa nondum ſatis cognita, niſi dicas illam eſſe, quòd à Lunæ viâ longè remota ſint illa Maria, & ſimul quod ab Occidente in Orientem & Septentrionem extendantur, prætereà multæ Inſulæ & procurrentes Terræ impediant.

Magnum eſt hoc Aquæ incrementum & decrementum in Mari Scotico.

In Mari verò *Scotico* magnum eſt incrementum & decrementum Aquæ in *Fluxu* & *Refluxu*, imò ſenſibilis eſt defluxus. An id ob ſitum Inſulæ declivem eveniat, an quòd Inſula ab Occidente verſus Septentrionem & Ortum magis porrigatur?

Qualis Motus ſit Fluxus & Refluxus.

Affluxus Maris eſt violentus nempe impulſus; ſed Refluxus eſt naturalis Aquæ motus, utpote a loco altiori ad depreſſiorem.

Mirum quoddam de Faucibus ubi Cantiera Cnapdaliæ conjungitur.

Mirum eſt quod de arctis Faucibus refertur, ubi *Cantiera* (*Argathelienſis* Præfecturæ pars) *Cnapdaliæ* conjungitur, quæ vix mille paſſus explent. Idque ſpatium nihil aliud quàm Arena eſt adeò humilis, ut per eam Naviculis traductis Nautæ plerumque navigandi compendium quærant. Illic enim, uno eodemque tempore, ex uno latere Mare fluit, ſeu accedit; ex oppoſito autem latere recedit & defluit: ſuſpiciendo certè divinæ potentiæ ſpectaculo, quæ Maris impotentiæ fræna imponit, ne adverſi ejus Fluctus tam brevem humilemque Iſthmum perrumpant.

Inſignes uſus quos præſtat Maris Motus.

Maris motus multos uſus præſtat in Univerſo. Per eum enim Oceanus, continuâ ſcilicet agitatione, ab omni putredinis pernicie expurgatur; & concitatus Oceanus, & magnâ Aquarum mole aggravatus illiſuſque in obviam terreſtrium Regionum ſtructuram, perque meatuum ſubterraneorum epiſtomia tranſiens perpetuam Aquarum per Univerſum circulationem efficit, ſemenque, quod in Aquis latet, per motum potentiùs ad omnium quæ in Terræ meditullio fiunt generationem excitat, ac ſingulis mixtis ad innumerabilem rerum in Geocoſmo varietatem producendam aptè committit. Quin Maris motus vicem ſupplet Reſpirationis in Univerſo: Sicut enim in corporibus noſtris *Commercia* ſunt *Spiritualia*; ita quoque in profundis vaſti Oceani, Nares quaſi Mundi conſtitutæ, per quas, remiſſi Anhelitus & reducti modo, efflent Maria cum impetu Aquas, quo modo effœtæ Univerſi vires reſtaurantur & exuſcitantur, unde ejus Accolæ imprimis non parùm afficiuntur.

Specialis Motus Maris varietas.

Specialis ſeu proprii motus Maris, quo nempe una aliqua Oceani pars vel perpetuò & continuò, vel certis menſibus movetur, magna eſt varietas. Nos aliquot ejuſmodi ſingulares motus in *Scotiâ* & Inſulis *Scoticis* commemorabimus. Et imprimis enarranda venit exotica Æſtus marini conſtitutio in *Æbudibus* à D. Roberto *Moravio* Equite aurato, & olim *Regiæ Societatis Londinenſis* Præſide obſervata, & ipſius quidem verbis:

Miri Maris Motus in Inſulis Scoticis.

Res, inquit, *Nauticæ perutile eſſet, hiſtoriam juſtam Maris Æſtus & motus omnes tam regulares quàm anomolos ubivis occurrentes fusè explicantem condere. Quicquid hucuſque de hac re videre contigit, mancum puto, &c. Miræ ſunt in quibuſdam locis Fluxus & Refluxus alternationes. Ego hic narrabo quod in Inſulis Hebridum partim propriis oculis obſervavi, partim ab Incolis fide dignis didici. Eſt locus in Freto Inſulis minuſculis, Rupibus & Syrtibus frequentibus conſperſo inter majores, vulgò* Euſt & Herres *Inſulas ſito. Æſtus maximi*, i. e. *tempore Conjunctionis Solis & Lunæ, quo plemmyra fit horâ ſextâ, ordinatè procedunt: Fluxus ab oriente in occidentem, ſex horarum ſpatio, ſicuti & refluxus ab occidente in orientem perficitur. Hoc duobus diebus ante Plenilunium ejusque oppoſitum, ac totidem poſtea, ſemper ſic ſe habet. Tertio autem die & deinceps longe aliter: toto enim tempore diurno, ſive fluat, ſive refluat curſus Aquæ ſemper occidentem verſus dirigitur; nocte verò in orientem*

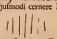
tem vergit. Hoc ego ipſe deprehendi. Sed ferunt inſuper Indigenæ, aliud adhuc magis mirum hic accidere: toto ſcilicet die, dum Sol Signa Borealia perluſtrat, curſus Aquæ dictos in Occidentem tendere; totâ autem Hyeme in contrarium.

Difficile eſt tam mirandi effectus cauſam excogitare, ratio tamen quædam à Sole petenda videtur, cujus certè motus (ut ſupra dictum) motûs Maris ab Oriente in Occidentem cauſa eſt. Dum ergo Sol propius ad Terras haſce accedit, videtur motum verſus Occidentem concitare; aſt, quando oppoſita Signa luſtrat, tunc fieri poteſt, abſente Maris impulſore Vento, aliâve preſſurâ a Sole, Mare quidem, ob ſitum illius Terræ ſundive Maris decliviorem, verſus Ortum ſe movere. *Miri hujus motus cauſa.*

Proximo loco adjiciemus ea quæ D. *Matthæus Mackaile* Pharmacopœus Abredonienſis & Artis Spagyricæ peritiſſimus ex propriâ ſuâ obſervatione refert de Currente Æſtuum circa *Orcadas*, quæ in hunc modum tradit. In *Faræ* Freto (quod eſt inter Inſulas *Faram* et *Æstham* apud *Orcadas*) Mare movetur in Orientem æſtivum, per trium tantùm horarum ſpatium, dum fluit, et horis novem in Occidentem Hybernum, dum refluit. Hic curſus Æſtûs eſt in medio tantum Freto, quod mille paſſuum latitudinem non excedit. *De Currente Æſtuum circa Orcadas.*

In ſula quæ *Faræ* proximè adjacet, verſus Occidentem æſtivum, *Weſtra* eſt, quinque circiter milliaria longa, et tria aut quatuor milliaria lata. In latere hujus Inſulæ, quod Orientem æſtivum ſpectat, ſita eſt alia exigua Inſula, mille paſſus a Littore diſtans, quæ non eſt, in ambitu, quingentorum paſſuum. Ab his duabus Inſulis ad Auſtrum et Occidentem hybernum navigantibus occurrit *Weſtræ* Fretum, octo milliaria latum, inter illas & *Pauſam* Inſulam fluens. Hoc Fretum plerumque tranſeunt Anglicæ naves, dum *Iſlandiam* curſu petunt.

Per hoc *Weſtræ* Fretum Mari ſe movente ab Occidente in Orientem inter fluendum, non majores ſunt Fluctus, quàm in ullo alio Maris loco; et quo die ſilent Venti, æquè planum eſt hoc Fretum ac quivis Lacus, licet perpetuò rapidus ſit illic Currens in Fluxu et Refluxu Maris. Cæterùm ad extremitatem exiguæ Inſulæ ſuprà memoratæ, quæ Orientem æſtivum ſpectat, quamprimùm Occidentem verſus movetur Mare refluendo, Unda quædam ſe attollere incipit, quæ perpetuo augeſcit uſque ad ἄμπωτιν, *h.e.* donec media Receſſus Maris pars præterierit, et dein decreſcit, uſque dum aqua omnino detumuerit, quo tempore nihil ejuſmodi cernere licet. A latere ingentis hujus Undæ Orientali et Occidentali conſpiciuntur minores aliquot Undæ, quæ ad hunc modum gradatim minuuntur.

Cùm aliquando hoc mihi Fretum in ſcaphulâ tranſeundum eſſet (dies erat tunc decimus *Aprilis* ad horam primam pomeridianam) poſtquam ſuperatis Orientalibus Undis, mediam illam Vaſtiſſimam aſcenſuri eramus, Unda nobis oppoſita in eam altitudinem ſe efferebat, ut Solis aſpectum et aliquot Firmamenti graduum ſupra ſe nobis adimeret: Unda hæc eſt circiter ducentos quinquaginta paſſus longa. Vento aliquo ſpirante, quo rumpuntur Undarum ſummitates, nequaquam illac tranſire licet. Adeò vehemens eſt ibi Æſtûs Currens, ut neque opus ſit Velis neque Remis; ſed ſolo Gubernaculo, quo Cymbæ curſus dirigatur.

Diligenti etiam conſideratione dignum eſt, quod de *Forthæ* Æſtuario ad *Alloam* obſervatur; quod ſcilicet, ante plenam Maris accretionem, poſtquam in aliquantum tempus fluxerit, denuò decreſcat, idque tamdiu ut notari id poſſit: & tunc fluxum prius intermiſſum repetat, donec Mare ad plenum ſuum incrementum pervenerit. Atque hoc forte evenire poteſt ab impedimento, quod Inſulæ & ſinuoſi Alvei Mæandri aquæ curſui primùm objiciunt. *Obſervandus de Forthæ Æſtuario ad Alloam.*

Motus Maris, qui *Concuſſio* dicitur, provenit a ſpiritu ſubterraneo, qui vel Terram, vel ipſam Aquam agitat, vel ebullire facit. Similis intumeſcentia in Lacu *Lominio* apud nos deprehenditur. *Unde provenit Maris Concuſſio.*

Motus Maris Circulares, quos *Vortices* appellamus & *Gurgites*, triplices ſunt. Quidam enim Aquam tantum in Gyrum circumagunt; quidam abſorbent, ſed non expuunt; quidam materiam abſorptam rejiciunt. *Motus Maris Circularis triplices.*

Ad Orientalem Inſulæ *Sunæ* (quæ Orcadum una eſt) partem, Æſtu ab Oceano *Deucaledonio* ſeu *Occidentali* fluente, aqua marina horrendum in modum circumgyratur, adeò ut, ſi grandior Navis in *Gurgites* hos *Sunenſes* incidat, Trochi à pueris flagellis agitati adinſtar, circumagitur. Hunc motum Maris circularem optime exprimit Virg. Lib. 1. Æneid. *Gurgites Sunenſes.*

E — *Illam*

—— *Illam ter fluctus ibidem*

Torquet agens circum, & rapidus vorat æquore vortex.

Quo remedio utuntur Cathaneſiæ & Orcadenſes adverſus hos Gurgites.

Cathaneſiæ verò & *Orcadum* Incolæ talium periculorum gnari, eis obviam eunt, Dolium aliquod vetus vacuum, aut faſciculum ſtraminum colligatum in Gurgitum horum fauces injiciendo; quibus immiſſis & abſorptis, fauces hæ hiantes occluduntur, aqua complanatur, Naveſque aut Scaphæ, unà cum Vectoribus, has difficultates exuperant ſalvæque evadunt. Injecta autem quæ fuerant, tractu longo, milliare unum, aliquando ultrà, ſubter Fluctus feruntur, rurſuſque, quaſi vomitu, è Maris profunditate ejecta in Freti hujus ſuperficie apparent.

De fundo Maris.

Reſtat nunc, ut de fundo Maris quædam ſubjiciamus. Fundi Maris varia diſpoſitio eſt: Ut enim in Terreno Globo ubique ingentia Montium cacumina aſſurgunt, Valles profundiſſimæ in alias & alias Valles diſcriminatæ longiſſimo ſpatio in innumeras Regiones deducuntur, Flumina ex Montibus evoluta innumeriſque aliis ditata per immenſas terrarum ambages ſinuoſis voluminibus decircinantur; idem intra Mare fieri veroſimile eſt, in quo Inſulæ Præcelſis ſuis verticibus Montes quaſi altiſſimi ſunt imo Maris fundo inſerti, ſpatia verò Maris intra Inſulas & Inſulas Fretorumque ſubmarinorum Gurguſtia profundiſſimæ quaſi Valles ſunt. Sunt quoque Sylvæ ſubmarinæ ex Coralliis ſimilibuſque Fruticibus; ſunt Prata ſubmarina, in quibus variæ Plantæ creſcunt, & videntur quoque eſſe ſui generis Fodinæ, ex quibus Bituminoſæ ſubſtantiæ, Succinum & Ambra-Griſea proveniunt, quæ è noſtro quoque Mari quandoque ejiciuntur. Fundum certè noſtri Maris, ut ex *Forthæ* Æſtuario patet, in quibuſdam locis valdè profundum eſt, in aliis Rupibus & Inſulis ſcatet, atque adeo valde inæquale eſt. Kircher. Mund. Subter.

Maris Scotici fundum.

Ut capiti de Mari finem imponam, hoc ſolùm *Taciti* addam, quod *Scotiæ* noſtræ apprime convenit, Nuſquam latius dominari Mare, multum Fluminum huc atque illuc ferre: nec littore tenus accreſcere aut reſorberi, ſed influere penitus atque ambire, etiam jugis atque montibus inſeri, velut in ſuo. De Jul. Agricolæ vit.

CAPUT IX.

De Aquâ dulci:

Ubi de Fontibus, Fluminibus & Lacubus.

Mira Dei benignitas.

MAgna *aquæ dulcis* neceſſitas eſt, ut haberent & homines, et feræ, et plantæ adeò ipſæ, unde et biberent et irrigarentur Unde, pro ſuâ munificentiâ, benignitate et liberalitate, *Deus Op: Max:* multa paſſim *Hydrophylacia*, ſeu Aquarum Penuaria et Reconditoria conſtruxit, ex quibus abundè ſupplerentur. Hinc non ſolùm in Terræ ſuperficie multi ſcaturiunt Fontes, Flumina, Rivi, Torrentes et Lacus: ſed et quidam exiſtimant, Interiora terrarum abundare aquis dulcibus, nec minus illas ſtagnare, quam apud nos Oceanum et ſinus ejus: imò eò latius, quò plus terra in altum patet. Seneca Quæſt. Nat. Lib. 3. Sect. 3, &c.

Fons, & Puteus.

F*ons* autem eſt terræ locus, ex quo naturaliter *fluit* ſucceſſivè, *i. e.* ſcaturit aqua. Si non emittat aquam, P*uteus* eſt.

Flumen.

F*lumen* eſt ejus Fontis Rivus perennis, ſed magnâ aquarum mole fluens.

Rivus.

Rivus eſt, ſi parva aquarum copia è Fonte fluit.

Torrens.

Torrens eſt, non continuè, ſed per quædam tantùm temporis intervalla, vel anni tempeſtates fluens, maxime ex nivibus liquefactis, vel pluviâ cadente aquâ abundantior et copioſior: adeoque perennes et perpetuos Fontes non habet Torrens.

Lacus.

L*acus* eſt aquarum conſiſtentium et non fluentium, ſed tamen naturaliter illic enaſcentium, locus et receptaculum.

Scotia plurimos undique Fontes habet, & quoſdam in altiſſimorum etiam Montium ſummitatibus.

Scotia autem noſtra eruptionibus Fontium abundanter irrigatur. Cùm enim montana et inæqualis admodum ſit Regio, undique ferè ex Montibus et Collibus Fontes ſcaturiunt. Et, quod mirum eſt, in altiſſimorum etiam Montium cacuminibus Fontes vivi ſunt, ut in *Lomundo* Monte altiſſimo Præfecturæ *Fifenſis*, Et in *Hoia Orcadum* Inſulâ Vide Theatrum Scotiæ.

Inſulà tres altiſſimi Montes ſunt, qui ſublimitate ſuà mirandà navigantibus a Terrà longiſſime adhuc diſtantibus, curſum quo dirigant rectà, *Phari* quaſi præſtantiſſimi ſpeciem et vicem præbent. In ipſo cacumine unius ex hiſce tribus Montibus hic contiguis Fons eſt ex ipſo corde ſeu fundamento Montis ortus, miræ claritatis, raræ dulcedinis, ſiti ſedandæ convenientiſſimus, et ſtupendæ adeo levitatis, ut, ſiquis potando integrum Dolium de illius aquà in ſtomachum trajicere poſſet, nullatenus ſe graviorem inde effectum ſentiret.

Fons miræ dulcedinis & levitatis.

In Inſulà *Baſs*, quæ ingens Rupes videtur, Fons vivus eſt, et in Inſulà Sancti *Columbi* Puteus eſt aquæ dulcis. In *Buchaniâ*, prope Caſtrum de *Slaines*, quod ſub ditione eſt nobiliſſimi Comitis *Errolliæ* Magni *Coneſtabularii Scotiæ*, aqua e naturali fornice guttatim deſtillans ſtatim in lapidum Pyramidas vertitur. Lapis autem, qui ita gignitur, calcarius eſt et friabilis: nam per calcarii lapidis Mineram defluit aqua, quæ petrificans eſt, ut mihi relatum eſt à D. Matthæo *Mackaile* Pharmacopæo *Abredonienſi* et Chymiſtà egregio.

Fons Petrificans.

Eſt etiam alius Fons petrificans in Sylvà *Hamiltoniâ*. Habeo ex eo lapides quoſdam, qui inſtar Muſci putrefacti ſunt. Quod inſigne documentum eſt, dari in Macrocoſmo, non minùs quam in Microcoſmo, ſpiritum quendam (ſeu ſuccum malis) lapideſcentem, qui concretiones ejuſmodi lapideas producat.

Item alius.

Monachopoli (qood Prædium eſt propè *Edinburgum*) ut mihi relatum eſt, Fons eſt vulgò *The routing Well* dictus, qui Tempeſtates prædicit, ſtrepitu emiſſo ex illà Fontis parte, quæ Cœli cardinem reſpicit, unde Tempeſtas oritura eſt.

Fons tempeſtates prædicens.

Et mihi quoque relatum eſt de Fonte ad Occidentale latus Montium *Campſey*, qui agrum *Sterlinenſem* à *Leviniâ* Provinciâ dividunt, cujus aqua epota vim inebriandi habeat.

Fons inebriandi vim habens.

Flumina in *Scotiâ* multa ſunt. Ex hiſce celebriora ſunt *Fortha*, *Glotta* & *Taus*, per multa milliaria navigabilia. *Fortha* olim *Bodotria* Fluminum totius *Scotiæ* nobiliſſimum & ampliſſimum, Non procul a *Lemonis* Montis radice oritur, & ab Occaſu in Ortum currit, in tranſitu varios in ſe Amnes recipiens, ſub Urbe *Sterlinenſi* Pontem patitur. Inde in tot Mæandros ſe flectit, ut, cum terra quatuor tantum milliaria diſtet a *Sterlino* Urbs *Alloa*, viginti quatuor milliaria Fluminis curſus conficiat Aſpectu, præ argenteo Fluvii nitore, & ſaturata terrarum, quas lambit, viriditate, amœniſſimo,

Fluvii. *Fortha* deſcriptio.

Haud aliter Phrygiis ludit Mæander in undis:
Sæpe fluit trepidans, ſæpe recurrit aqua.

Dein, laxato Alveo, in aliquot milliariom latitudinem inter *Fifam* & *Lothianam* currit, donec, ad locum *Queensferry* dictum, irrumpentibus utrinque in ejus Alveum Promontoriis in arctius ſpatium coarctetur, proſpiciente ita Incolarum commodis divino Numine, ut fere ſemper tutus ſit illic Naviculis tranſitus. Eluctatum demùm ex iis anguſtiis majorem ſemper acquirit latitudioem, variis pulcherrimiſque Inſulis conſperſum, donec ad Promontorium S. *Ebbæ*, Mare *Germanicum*, quod illic *Scoticum* dicitur, ingrediatur.

Taus Fluvius *Cataractam* habet paulò infra Ædes nobiliſſimi Comitis de *Perth*, quæ *Stobhall* dicuntur. Cùm curſus concitatior eſt aquæ cadentis, fragor & ſtrepitus per multa milliaria exaudiuntur; alias placido murmure aures delectant.

Cataracta *Tai*.

Inſignes quoque Fluvii ſunt, et Salmonum capturà nobiles *Dona*, *Dea* ſive Deva, & *Spæa*.

Spæa Fluvius limpidiſſimus, rapidiſſimus omnium & ſecundum *Taùm* maximus, emergit ex Lacu ſui nominis in Iugis quæ *Badenacham* & *Abriam* interjacent. Inde per ſexaginta milliaria ad Mare decurrit, ut plurimùm, incitato curſu in Ortum æſtivum, altis undique Montibus ſeptus Sylviſque coronatus; multis Fluviis, innumeris Torrentibus è Montium præcipitiis auctus fertur, donec intra ſex milliaria Mari appropinquaverit. Tum rectà in *Arctum* deflectens, plana & culta ſecans, Oſtia ſubit, vix ad mille paſſus Æſtum ſentiens. Non raró æſtivis caloribus, nullis imbribus, flantibus Zephyris, qui Undas impellunt, intumeſcit.

Spææ deſcriptio.

Fluvius *Shin* in *Sutherlandia* nunquam gelat.

Fluvius nunquam gelans.

In Præfecturà *Perthenſi*, *Ketha* Amnis abruptiſſimà ſuà Cataractà celebris eſt: tanto enim impetu & fragore ruit aqua inter occurſantes Scopulos, ut nimià ſui vehementià auditus organum vitiet.

Cataracta *Kethana*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Rivulus ſubterraneus. In Præfecturâ *Lennuchenſi*, à Lacu vulgò *Loch-coat Lough* dicto Rivulus effluens ſtatim ſub Monte *Budenſi* mergitur, perque cautes irrumpentis murmur aliquando auditur, qui, poſtquam ſub Monte Conieulos per ducentos plùs minùs paſſus egit, magno impetu ex Fonte quodam duos tantùm aut tres pedes lato perrumpit; valloque coërcita ejus aqua Rotæ Molendinæ circumagendæ ſufficit. Fons, e quo rurſus emergit, in declive vergente terrâ interjectâ, præ Lacu valdè depreſſus eſt.

Lacus propriè quid. *Lacus* propriè & in ſpecie dicitur aquæ copia in aliquâ Mediterranei loci cavitate, inſignis amplitudinis, & tractûs exiſtens, undique terris cincta & mediocrem ad minimum profunditatem obtinens, qui fluvios recipit & emittit.

Stagnum dicitur *Lacus* parvus, qui nec recipit nec emittit *Fluvios*.

Stagnum, Palus. *Palus* dicitur aqua in Mediterraneo loco exiſtens, hinc inde extantes et eminentes terras habens, vel etiam terræ immixta.

Stagna in Scotiâ varia Varia ſunt *Stagna* in *Scotiâ*, in locis præſertim editionbus, quæ nec Rivos emittunt, nec recipiunt, aquâ tamen plena; quæ proinde neceſſe eſt habeant in fundo ſcaturigines, quæ aquam iis ſuppeditent, tantum ſaltem quantum Solis calor auferat.

Lacus etiam plurimi Fluvios emittentes. *Lacus*, qui emittunt Fluvios et Rivos recipiunt, in *Scotiâ* plurimi ſunt. *Lacus Taus Fluvium* emittit *Taum*; ſic *Neſſus Lacus Neſſum Fluvium*; *Levinius* in *Fifâ* Levinum *Amnem*, curſu ab ipſo Lacu incitatiore; et *Lominius Lacus Levinum Amnem* in *Leviniâ*; *Lacus Iernus* in Præfecturâ *Perthenſi Fluvium Iernam* curſu concitato emittit.

Lacus aliquot ſingularis naturæ. Singularis naturæ ſunt Lacus ſequentes. *Neſſus*, cujus aqua ſemper ferè tepida, nec unquam ita frigida, ut congelet: quin glaciei fragmina in eum aſperrimâ hyeme injecta tepore aquarum breviter ſolvuntur; aliquando de ipſo fumus aſcendit. An tam mirandi effectus cauſa ſit ignis quidam ſubterraneus? Neque *Lacus Taus*, neque *Jernus Lacus* congelant. Rarum autem eſt, quod de *Lacu Myrtoo* in *Gallovidiâ* refertur, cujus una pars hyeme congelat, altera nunquam congelare viſa eſt.

Lacus quidam mirus. Refert D. Georgius *Mackenuzis* Eques, Archivorum publicorum Cuſtos, auditum à ſe, Lacum quendam exiguum eſſe in loco dicto *Strath-errick*, in Domini *Lovetti* agris, cujus aqua nunquam tota congelaſcit (in vehementiſſimis etiam frigoris menſibus) uſque ad *Februarium*: verum, poſt illud tempus, unius noctis Gelu totam Lacûs ſuperficiem Glacie operiet. Quòd ſi per duas noctes duraverit Gelu, Glaciem efficiet non modicè craſſam. De hoc cum integerrimos & maximè ſobrios ex Incolis loco illi vicinos (inquit) ſtudioſiſſimè percontatus eſſem, a tot teſtibus comprobatum inveni, ut nullus ſit dubitandi locus de rei veritate relictus. Dicit idem ſe poſteà audiviſſe de duobus aliis Lacubus, quorum alterum ait eſſe in agris ad ſe pertinentibus, vulgo dictum *Loch-Monar*, ſatis ſpatioſum, qui eundem ſemper tenorem ſervat cum Lacu jam memorato; Atque hoc etiam ſibi a multis ex propriâ ſcientiâ comprobatum. Alter (inquit) Lacus in *Stragiaſh* ad locum dictum *Glencanich*, in agris ad *Chiſholmum* quendam pertinentibus. Situs eſt Lacus in ſolo quodam inter celſiſſimi Montis cacumina, adeo ut ipſum illud ſolum ſublime ſatis ſit. Lacus hujus media pars nunquam eſt ſine Glacie, cum maximè etiam fervet æſtatis ardor, licet propè ejuſdem Ripas regelet. Conſpicitur in eo hæc glacies, etiamſi Radii Solares à Montibus in eâ Regione repercuſſi vehementem calorem excitent, & alii ejuſdem Viciniæ Lacus in loco non minus ſublimi ſiti nihil ejuſmodi patiantur. Obſervatu etiam dignum eſt, quòd in locis Lacui proximè adjacentibus ſemper vireat gramen, quaſi perpetuum ibi Ver eſſet; idemque gramen pecudes unâ tantùm ſeptimanâ meliùs paſcat & pinguiores reddat, quàm ullum aliud gramen id præſtare poteſt.

Rivulus petrificandi vires habens. Iis quæ jam recenſuit hæc etiam addit clariſſimus & ingenioſiſſimus hic Auctor; Quòd ſcilicet in *Glevelg*, ad locum dictum *Achigniglium*, Rivulus quidam ſit, qui ita *Agrifolium* in lapidem ſubviridem mutat, ut plerumque ex eo *Formas* efficiant ad fundendas plumbeas Glandes Sclopetis inſervientes: Fabri etiam illi, qui in Ære operantur, ex eodem conficiant ſuas *Formas* & *Ollulas Fuſorias*, & Mulieres quoque rotundas ſuas *Verticulas*, quibus *Fuſos* cingunt, ut eò commodius fila deducant à *Penſo*. Deinde hanc ſuam de cauſâ iſtiùs mutationis conjecturam proponit. Annon fieri poteſt, ut diutinâ hujus ligni infuſione in aquâ de Montibus deſcendente, qui fortè *Margâ* abundant, materiâ quæ ſatis reſolvi capax eſt in minutas particulas, continuâ aquæ collutione; annon (inquam) fieri poteſt, ut particulæ illæ minutæ ſeſe inſinuent in poros *Agrifolii* purgatos, & ſic mollem illum Lapidem efficiant? Et quicquid ſubſtantiæ ligneæ in duriſſimâ illâ materiâ reliquum eſt, cum totum hoc *Margâ* incruſtetur, annon ab Ignis actione ita muniri poteſt? Hæc ille.

In

D. *Anderſonus* in tractatu de gelido Kingorum Fonte.

Duo Fontes diverſiſſimæ qualitatis.

In Rupe illâ præcelſâ Caſtri *Britannoduni* duo ſunt Fontes, quorum alter ab altero duos aut tres tantùm pedes diſtat Superioris (cujus curſus eſt à Boreâ verſus Auſtrum) aqua valdè ſalſa eſt; alterius (cujus curſus ab Auſtro verſus Boream) aqua dulcis eſt & limpida, quod mirandum ſatis Naturæ Phænomenon eſt. Inter duas Rupes quoque, quæ intra Caſtrum ſunt, Lacus eſt (an Stagnum potius? nam ſtagnantis aquæ eſt) 50 Orgyias à Mari diſtans: unde erumpat, non apparet.

Paludes duplices.

Paludes duplices ſunt. Quædam uliginoſa & mixtâ quâdam ſubſtantiâ ex aquâ & terrâ conſtant, ita ut hominum veſtigia vix ferant & ſuſtineant. Aliæ parva Stagna, vel Aquarum collectiones hinc inde parvis exſtantibus terræ portionibus. Priores noſtratibus dicuntur *Flow-Moſs*; poſteriores *Mires*.

Rarum quid à priori accidens.

Prioris (quæ *Flow-Moſs* dicitur) rarum fuit hoc ſeculo Accidens. In Præfecturâ *Sterlinenſi* ingens ejus plaga in tantam altitudinem, immiſſâ fortuitò aquâ, intumuit (ut *Kinardinus* Toparcha mihi retulit) ut aſpectum *Karnoci* à *Kinardiâ* viciná auferret, dein rupta atque à priori loco delata terram per integrum ferè milliare *Scoticum* verſus *Kinardiam* & *Lethenam* invaſit, atque in hunc uſque diem eam tegit.

Aquæ neceſſitas & commoditas magna.

Nunc de uſu Aquarum eſt agendum. Aquæ certè magna neceſſitas magnaque commoditas eſt: certum eſt enim, ſine eâ nil creſcere, nil vivere poſſe. Provida igitur Natura largam ejus copiam ubique præbuit. Et cùm Sitis à Calore & Siccitate oriatur, pro eâ ſedandâ; Aqua (quæ frigida & humida eſt) omnibus liquoribus certè præferenda. Et Frigidæ quidem hauſtus mirum quàm citò Sitim naturalem, ut ut gravem, compeſcat. Et certe quâdam neceſſitate impulſa Natura, quam in potu Frigidæ perſentiſcimus, voluptatem indidit, quò ad ejus uſum nos invitaret. Cujus uſus vel ex eo neceſſarius eſt, ut per totum corpus permeans illud humectaret, & humorem aſſiduâ evaporatione tranſpirantem ac decidentem reſtauraret; cui perficiendo ſolus Humor, tanquam paſſiva Qualitas, non ſufficit. Quocirca fortiori egebat adminiculo, activâ nempe Qualitate; hæc Frigus eſt in Potu, non Calor: quod hic Humorem abſumat, Frigus una & uſum & voluptatem corpori afferat, ac Humorem è veſtigio per corpus univerſum ita diſtribuat, ut ſingulæ partes, prout res earumque natura depoſcit, ejus uſum experiantur.

Gal. lib. 1. de Facult. Medic. Simpl. Ætius Tetra. lib. 2. Serm. 1. cap. 72.

Aquæ frigidæ vires.

Aqua autem frigida affatim hauſta vires recreat, Naturam Siti inextinguibili oppreſſam levat, quæ alacrior facta humores optimos utileſque retinens, inutiles per Urinam, Alvum & Sudorem extrudit; æſtuantem Calorem demulcet & contemperat, et, ob Oris Ventriculi corrugationem, appetitum ad cibum excitat; Calorem naturalem robuſtiorem efficit, actiones omnes roborat, ciborum aſſationem impedit, elixationi autem prodeſt; Labentes in Lipothymiâ ſpiritus excitat et extrà revocat, ut meritò de eâ cecinerit *Lucanus*.

Lib. 4.

Diſcite quàm parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat. Non erigit ægros
Nobilis ignoto diffuſus Conſule Bacchus:
Non auro, murrhaque bibunt: ſed gurgite puro
Vita redit. Satis eſt populis fluviuſque Ceréſque.

Sen. Epiſt.

Et inter Philoſophos *Epicurus* dixerit, Da mihi polentam et aquam, et cum Jove ipſo de felicitate contenderim. Certè, ſi vis mente & corpore acutiùs cernere, ſi vis ſapere omnemque ſtultitiæ mixturam effugere, bibas aquam ſapientiæ fomitem. Nutrit illa, coctionem juvat, vividos facit ſenſus, acre judicium, limpidum & aptum ſtudiis ingenium; adeoque ut animantibus, imò & viventibus omnibus, ſic cujuſlibet ætatis, ſexus & temperamenti hominibus [illegible].

Parisinus in Theſ.

Lib. de Aëre, Aquis & Locis Sect. 8.

Quæ ſit aqua bonæ notæ.

Videndum nunc eſt, quænam aqua maximè probanda ſit, & *Hippocrates* quidem ita ſentit. [illegible] h. e. *Deinde aquas, quæ ad Solis ortus ſunt, omnes ſplendidas eſſe neceſſe eſt, & odoratas & molles, & amabiles oriri in hâc Civitate. Sol enim emergens ac illuſtrans ipſas caſtigat.* Et infrà

Sect. 14.

[illegible]. *Optimæ verò ſunt, quæ ex ſublimibus locis ac terreis collibus fluunt.* Hæ enim & dulces ſunt, & albæ, et vinum modicum ferre poſſunt; et hyeme calidæ fiunt, æſtate verò frigidæ. Aqua optima eſt, quæ pellucida eſt et limpida; quam guſtus judicat neque ſalſam, neque dulcem; nec amaram, nec acrem; ſed inſipidam omnique peregrino ſapore privatam; quæ fœtidi nil oleat, nec

G putri-

putrida ſit, nec guſtu abominabilis; quam viſus turbidam non judicet, ſed pellucidam & tenuem, id quod eam à puriſſimo Aere elaboratam evincit. Ea enim facilè diſtribuitur, incaleſcit minimo negotio, citóque refrigeratur. Adhæc, ceu Aere refertiſſima, levis admodùm eſt; eò melior, ſi contra Orientem fluat, per loca pura, non cœnoſa, dummodo Aquilonem attingat, rapidi ac velocis curſus per Alveos calculis minutis & puriſſimâ arenâ refertos. Aquæ quoque bonæ nota eſt, carnes & legumina celeriter coquere & ſmegmati facilè immiſceri. Præferenda autem ſemper eſt Aqua Fontana, cui proximè accedit Aqua ex Puteis; tertio loco Aqua Fluvialis, modò non turbida, aut inquinamento aliquo Minerali infecta. Aquas certè omni ex parte ſinceras in *Scotiâ* Mineralibus abundante haud paſſim invenias; magna enim eſt Glebarum, quas tranſeunt, varietas: Quapropter Hydropotas decet accuratum aquarum examen inſtituere, ne damnum ſibi acceſſant. Ex *Hippocrate* autem, quæcunque paluſtres ſunt & ſtabiles ac Lacuſtres, eas neceſſe eſt æſtate eſſe calidas ac craſſas & olentes. Quùm enim non defluant, ſed aqua pluvia ſemper nova inferatur, & Sol urat, neceſſe eſt ipſas decolores eſſe & pravas & bilioſas; hyeme verò glaciatas & frigidas, ac turbatas præ Nive & Glacie, ut pituitoſiſſimæ & raucoſiſſimæ exiſtant. Bibentibus autem ſplenes ſemper ſunt magni ac pleni, & ventres duri, tenues & calidi, &c. Secundo verò loco eæ, quarum Fontes è Petris ſcaturiunt (duras enim eſſe neceſſe eſt) aut iſthìc ubi calidæ aquæ exiſtunt, aut ferrum naſcitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut ſulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum: hæc enim omnia præ Caloris violentia naſcuntur. Non utique ex hujuſmodi terrâ aquæ bonæ prodeunt; ſed duræ & æſtuoſæ, quæ & difficulter meiuntur, & ad Alvi egeſtionem contrariæ ſunt. Inſervire quidem poſſunt quædam ex iis ad morbos ſanandos, ſed ad communem potum aptæ non ſunt.

Aquarum quæ electio.

Ibid. Sect. 10.

Sect. 11.

CAPUT X.

De Aquis Medicatis.

Telluris interioris corpus heterogeneum.

TEllurís interioris corpus homogeneum non eſt, ſed ex ſubſtantiis diverſæ admodùm naturæ compoſitum, Inter quæ varia Salia variique Succi ſunt. Dum ergo Aquæ Terræ meatus perreptant, diverſas illæ vires induunt, pro diverſâ conſtitutione terreſtrium partium, quas in itinere ſuo ſubterreſtri lambunt. Quandocunque enim Cavernas ſale, vitriolo, ſulphure, bitumine, alumine, ſimilibuſque Mineralibus refertas pertranſit Aqua, certum eſt ejus Mineralis qualitate, cujus locus vi ſuâ nativâ ferax eſt, tinctum iri. Hinc ubique tanta Aquarum ſupradictorum Salium Mineraliumque virtute imbutarum varietas paſſim ſpectatur. Facile enim concipi poteſt, quod prima Metallorum exordia, quæ Vaporum ſpecie lapidibus adhæreſcunt, cum Aquæ Vaporibus aut Rivulis etiam in Terra manantibus miſceri poſſunt, cùm molliora ſint; & Salia quidem in Aquâ ſolvi, reliqua, quoad minimas ſuas partes arctè conjungi poſſunt; atque ita, pro ſuâ indole, acidam, amaram, ſalſam, adſtringentemve qualitatem Aquæ communicare queunt. Unde Aquæ Minerales aliæ ſunt acidæ, aliæ ſalſæ; quædam amaræ, quædam acerbi ſaporis cum aſtrictione quâdam. Quas autem ferrum aut vitriolum impregnat Aquas, illæ colorem ex rubro in atrum colorem degenerante Gallæ infuſione induunt.

Fons S. Catharinæ, cum ejus uſu.

Nos Aquas Medicatas, quæ in *Scotiâ* noſtrâ celebriores ſunt, enumerabimus. Inter illas agmen ducit Fons Sanctæ *Catharinæ*, qui duobus milliaribus ab *Edinburgo* ad Auſtrum ſcaturit, cui olei nigri guttæ innatant totâ ſuperficie. Ejus uſus eſt, non ſolùm ad cutem molliendam & tollendam ſcabritiem; ſed etiam experientiâ compertum eſt, bituminoſum ejus liquorem ad dolores à cauſâ frigidâ valere, roburque & vigorem languentibus membris procurare, ſi frequentiùs eo calefacto inungantur. Dicitur vulgò hic Fons *the Oily Well*.

Fontes Moffetenſes.

Proximè conſiderandi veniunt *Fontes Moffetenſes*, (bini enim ſunt) ſiti in Rupeculæ cujuſdam ſuperficie à *Moffeto* Villâ, Septentrionem verſus, per mille paſſus diſtantis. Inferior & major per duos vel tres pedes; ſuperior autem per ſeptem vel octo à præcipitio (per quod in Rivulum præterlabentem deſcendunt aquæ) diſtat. Superioris Fons Moffet. Marib. Mackaile.

aqua

aqua per lapides albicantes & cryſtallinos; inferioris autem per nigricantes (Antimonii Marcaſitæ non multum abſimiles) ſcatet. Fontis autem odor ſimillimus eſt odori fœcum pulveris pyrii in Tormentis uſitatiſſimis remanentium. Aqua Fontium argentum nigro colore inficit. In Fonte ſuperiore lapidibus albis adnaſcitur materia Antimonii ſulphuri putido rubicunde flaveſcenti ſimilis. Fontis inferioris lapides Antimonii colorem referunt, eorumque quidam materiam continent quaſi metallicam, & (ut Antimonium) ſcintillantem. Quà Fontis inferioris aqua in Rivulum deſcendit, Rupibus adnaſcitur materia albicans & ſalina (forſan nitroſa) in quà reſidet aquæ virtus diuretica. Habent hæ aquæ vim quoque alvum ſolvendi & vomitum ciendi.

Horum Fontium multæ prædicantur virtutes; quod, ſcilicet multum valeant adverſus dolores Colicos & Nephriticos, & quod Viſcerum obſtructiones reſerent potenter. Externus quoque uſus in ulceribus, juncturarum doloribus aliiſque morbis externis commendatur. Menſibus autem æſtivis & autumnalibus, cum ſiccitas maxima terram occupat, magis ſuccedit eorum uſus; vernis & hybernis diebus virtus, pluviâ admiſtâ, debilitatur & vitiatur. Edidit de hiſce Tractatum D. *Matthæus Mackaile* Pharmacopœus inſignis. *Fontium Moffetenſium virtutes.*

Conſimilis facultatis ſunt aquæ Fontis apud Ædem ſacram Sancti *Mahoni*, qui iiſdem dicitur imbutus qualitatibus, quibus Fons *Moffetenſis*, ſed quæ non adeò fortiter operentur. *Fons S. Mahoni.*

Idem aſſeritur de Fonte nuper detecto apud Prædium de *Halyards*, ad ſextum ab Urbe *Edinburgenâ* lapidem. *Fons apud Halyards.*

Fons *Kinghornenſis* olim admodùm celebris, cujus aqua ex ipſis Rupis commiſſuris erumpit limpidiſſima & frigidiſſima, quæque citiſſimè alvum permeat. Egregii uſus ad appetitum deperditum reſtaurandum, multùmque, adverſus Renum ab arenis & calculis obſtructiones, indeque natos dolores Nephriticos commendatur. Externus ejus uſus valet multùm in lippitudine & pruritu oculorum, & adverſus faciei rubores cum puſtulis. Ex eâdem Rupe exudat viſcidus quidam Liquor, albicans, qui Gelatinæ inſtar eſt: Hic eximium præbet Coſmeticum. Vires autem ejus videntur à Nitro & Cryſtallo provenire; multum certè Cryſtalli in vicinis locis reperitur: De hoc Fonte ſcripſit D. *Anderſonus* olim Medicus *Edinburgenſis*. *Fons Kinghornenſis.* *D. Anderſon. Tract. cui titulus, the Cold Spring of Kinghorn.*

Fons *Arthrey* ad duo milliaria ab Urbe *Sterlino* verſus Septentrionem diſtans. Ex Monte, ubi Æris Fodina eſt, profluit. Æris illa Minera Argenti quoque & Auri particeps eſt. Aqua frigidiſſima eſt, &, cùm Mineralium, per quæ fluit, viribus tincta ſit ad varios externos affectus utilis eſſe poteſt. *Fons Arthrey.*

Aquæ ferratæ & vitriolatæ apud nos variæ ſunt: Ex quibus celebriores ſunt hæ; Fons apud *Peterhead* in Præfecturâ *Abredonienſi*, cujus aquæ vires prædicantur adverſus obſtructiones viſcerum & Nephriticos & Colicos dolores. De eo librum ſcripſit Dominus *Moor* Medicus *Abredonienſis*, &, dum viveret, ibi Medicinæ Profeſſor. Præcipuas ille partes Vitriolo, quo Fons imprægnatur, tribuit. *Aquæ ferratæ & vitriolatæ. Fons apud Peterhead.*

Conſimilium virium eſt Fons apud *Abredoniam* de quo Tractatum ſcripſit eruditiſſimus Vir *Gulielmus Barclaius* Medicinæ Doctor et Practicus *Abredonienſis*, qui Virtutes ejus à Ferro & Vitriolo deducit, per quorum Mineras pertranſit. Comperitur multùm conducere Hydropicis, & Nephriticis & Colicis doloribus laborantibus. *Fons Abredonienſis.* *Gul. Barclaii Callirhoe.*

Celebris quoque Fons eſt apud Villam, quæ dicitur *Novæ Molendinæ* in Plagâ *Scotiæ* Occidentali, cujus aqua Ferri & Vitrioli Mineris tincta cenſetur. Ad affectus Hypochondriacos & Scorbuticos commendatur. *Fons apud Novas Molendinas.*

Et procul omni dubio multi alii Fontes Medicati in *Scotiâ* ſunt, licet nondum divulgata ſit eorum virtus. In omnibus enim *Scotiæ* Provinciis Mineralia & Metalla reperiuntur, quorum partes magis volatiles & ſpiritus aquæ perfluenti intimè commiſcentur, viresque eis, pro variâ ſuâ indole communicant. Atque hæ aquæ facilè ſuam naturam fatentur deſtillatione, vel Gallarum admiſtione, aliuſve rei, quæ Liquori mutationem [illegible] afferat. *Præter hos multi alii in Scotia Fontes Medicati.*

Thermæ autem nullæ (quod ſciam) apud nos hactenus detectæ ſunt. Noſtrates enim, quibus ejuſmodi Aquis calidis & Balneis opus eſt, *Bathonienſes* inviſunt. In affectibus tamen frigidis illarum defectum aliquomodo ſupplere poteſt externus Aquarum *Moffetenſium* & Olei, quod Aquæ Fontis Sanctæ *Katharinæ* innatat, in Balneis & Fomentis uſus. *Nullæ in Scotia Thermæ. Quomodo hic defectus ſuppleri poteſt.*

CAPUT XI.

De Meteoris Aqueis.

Ros. EX *Meteoris Aqueïs* Ros, pluvia, Nix & Grando conſideranda nobis veniunt. *Ros* autem Vapor eſt nocturno frigore concretus: inſenſibiles enim Aquæ particulæ, tranquillo maximè & ſereno cœlo, herbarum foliis adhæreſcunt, & collectæ fiunt ſenſibiles. Acrioribus corpuſculis Ros abundat: hinc Segetum Rubigo, cùm Ros Spicâ exceptus ardore Solis putreſcit. Fieri etiam poteſt, ut Nitrum ſubtiliſſimum in Rore contineatur: unde Inſectorum procreationi multum confert. Vere & Autumno Ros eſt uberior: nimio enim Solis ardore humor conſumitur, Hyeme parùm humoris evehitur. Ros Aquas omnes reliquas ſubtilitate, adeoque et penetratione antecellit, conſtans Liquore volatiliori Salèque acriori. Præfertur, *Majo* menſe qui decidit. Philoſophia vetus & nova.

Pruina. *Pruina* eſt Ros quidam acerrimo frigore congelatus: hac cuniculos brevi ſaginari volunt, quòd, inſtar Roris, ſit nitroſa et dulcis. Pruinæ autem *Scoticæ* olim celebres fuere: harum *Claudianus* meminit, De quarto Honorii Conſulatu.

Ille Caledoniis poſuit qui caſtra pruinis.

Crebræ enim uliginoſis locis, Lacubus et Fluviis, ipſoque Mari, à quo nulla domus toto regno ſexagiota milliaribus abeſt, Exhalationes eductæ Pruinas faciunt.

Filamenta. Quæ Aotumno *Filamenta*, inſtar Telæ Araneæ, volitant, et *Capillitium Veneris* vocant, nihil videntur eſſe præter Nebularum reliquias calore Solis exſiccatas.

Pluvia. *Pluvia* ex Vaporum concretione, ferè ut in Aquæ deſtillatione cernimus, generatur: ſublati enim Vapores in ſublimem Aerem frigore denſantur et in guttulas abeunt primùm inſenſibiles; ſed inter cadendum primùm augentur, dum aliæ aliis conſociantur, atque eò majores ſunt, quò ex ſublimiori loco delabuntur. Mediâ Æſtate uberrimi Vapores attolluntur, qui ſæpe hic, propter Ventos frigidos, in denſiſſimam Pluviam coguntur; &, quòd Nubes tunc ſublimiores, hinc Guttæ majores cadunt. Hyeme autem vel ſtatim Vapor etiam in infimâ Aëris Regione concreſcit, hinc minutæ Guttulæ; vel, ſi altius aſcendunt, in Nivem abeunt. Vere et Autumno calor eſt moderatus, magna quoque diurni æſtus et nocturni frigoris inæqualitas: hinc pluviæ uberiores.

Quando Nubes pluviam fundunt. Nubes Pluviam fundunt, dum denſantur. Eæ autem à Vaporum aſcendentium copiâ denſantur, tum a Vento Auſtrali & Orientali, qui nobis hic à Mari ſpirat, quod majorum Vaporum copiam ſuppeditat; interdum etiam ab oppoſitis Ventis Vapor conſtringitur. Altiſſimæ Nubes in Nivem potiùs quàm in Pluviam concreſcunt: cumque in ſubjectis Vallibus pluit, eodem tempore in præcelſis Montium jugis ningit.

Pluviæ ſignum ex Barometro. Certiſſimum futuræ Pluviæ ſignum ex Barometro colligitur, cùm magis in eo deſcendit Hydrargyrus.

Quibuſdam Aqua pluvia in potu commendatur. Aqua pluvia quibuſdam in potu commendatur, præſertim Verna aut Æſtiva, Meridie delata, utpote cæteris levior, pura & Radiis Solaribus excocta. Sed in ejus examine, Plagæ, unde oritur, ratio habenda: nam loci & cœli impuritatum participat, in locis quæ bono Solo & cœlo ſalubri fruuntur. Aqua pluvia, utpote pura & defæcata, commodè etiam cruda in potu uſurpatur; ſed meliùs deſtillata.

Scotia raro à Pluviis læditur. *Scotia*, cùm maximam partem ſit montana & ſiccior, raró à Pluviis læditur, niſi ſint loca quædam uliginoſa in plano ſita, è quibus Aqua deſcenſum non habeat.

Nix. *Nix* autem quædam Vaporis ſpuma eſt frigore concreta. Veriſimile certè eſt, quòd Aere vel ſpiritu quodam tepidiore turgeant inoumerabiles Bullæ quæ Nivem componunt. Unde, cùm Nix imminet, frigus Aëris non mediocriter temperatur, ac plerumque caput gravedine laborat, & Deſtillationes Cerebri excitantur: quod *Fromondus* inde eſſe vult, quod ſpiritus quidam tepentes ac Nivium Prodromi deorſum exprimuntur. Ut ut ſit, flocci Nivis non decidunt, niſi Vaporum filamenta frigore conglaciata in unum veluti globum plura conſpirent; nec coeunt, niſi extrema veluti fila calore modico liquata floccum reddant et denſiorem et graviorem. Quod ſi illi Globuli, priuſquam terram attingant, calore ſolvuntur, oon Nix ipſa, ſed pluvia quædam frigidior delabitur. Sed ubi inter cadendum flocculi calore liquantur, atque iterum frigore

concre-

concreſcunt, Grandinem præbent. Nix porrò in loco ſublimiore quàm Pluvia generatur, cùm excelſorum Montium juga Nive perpetuâ obducantur, quæ nullâ Pluviâ ſolvitur: certe quorundam etiam ex Montibus noſtris juga Nive ſemper obtecta ſunt. Mollis eſt Nix, quia ex tenuiſſimis compingitur Atomis. Frigus aliquantulùm remittitur, cùm Nix imminet, quia Nubes Nive prægnans coarctat Aerem Terræ finitimum atque Halitus e Terrâ erumpentes repercutit, qui Calorem augent. Poſtquam verò Nix delapſa eſt, tum Aer magis tepet: vel quia Sol Radios priùs nubilo oppreſſos jam liberius vibrat; vel quod nubes antè pendula frigore ſubjectum Aerem infeſtabat. Non autem prætereundum eſt, quod Nix ſtellatâ plerumque formâ decidat. Hic ſanè dicendum elucere æternam illam Sapientiam, quæ in Orbe terrarum ludens, ut intra Terræ viſcera figuras hominum, piſcium & alia id genus ex ſaxeâ materiâ conſormat; ſic ſupra Terram varia compingit ordinatiſſimis figuris. An rerum omnium naturalium ut peculiaria ſunt ſemina, ita peculiares figuræ? Atque adeò, ut animalia, ut plantæ, ut lapides non niſi certis delineantur formis, ſic delineantur cœteræ res ſeminum ſuorum neceſſitate, ut proinde poſſit Nix quoque ratione illâ ſibi propriâ concreſcendo figurari? In Aquâ autem etiam gelidâ Nix facilè ſolvitur, non ob tenuitatem modo pellicularum ſuarum, ſed maxime etiam ex ſolutione nitroſi Salis, quod & cauſa frigoris ſit & compactionis proinde ſive rigoris Bullularum. Et ideo Nivalis Aqua (etiamſi calefacta fuerit) in potu noxia eſt, quòd retineat ſemper complura corpuſcula Halinitri, quæ meatus interaneos occupantia ſpirituum motionem inhibeant, effectùmque frigefactionis proinde præſtantia calori nativo officiant.

Figura Nivis.

Gaſſendus de Meteoris.

Nat. Hiſt. Lib. 17. Cap. 2.

Sed illud obſervandum eſt, quod habet *Plinius*, quòd *Vota Arborum Frugumque communia ſint, Nives diutinas ſedere. Cauſa, non ſolum quia animam terræ evaneſcentem exhalatione includunt & comprimunt, retròque agunt in vires frugum atque radices: verum quòd & liquorem ſenſim præbent, purum præterea leviſſimumque, quando Nix aquarum cæleſtium ſpuma eſt. Ergo humor ex his non univerſus ingurgitans diluenſque, ſed quomodo ſititur deſtillans, velut ex ubere alit omnia quæ non inundat. Tellus quoque illo modo fermenteſcit & ſucci plena ac lacteſcentibus ſatis non effœta, cum tempus aperit, tepidis arridet horis.*

Nives diu ſedentes & ſenſim liqueſcentes multùm conducunt ad terrarum proventum.

Illud certè, quod in Nive nitroſum eſt, ſenſim terræ communicatum, conſtanti Agricolarum noſtrorum obſervatione, ad proventum facit. Reſtat ut de Grandine pauca adjiciamus.

Grando eſt Gutta Pluviæ acerrimo frigore congelata: hinc perſpicuitatem & rotunditatem ſuam obtinet. Verum, ubi Nivem jam liqueſcentem Ventus frigidior corripit, ac multos flocculos in unum colligit, tum Grando & maxima & polygonia præceps ruit. Æſtate frequentior eſt: nam Hyeme non ſatis eſt caloris, ut is ad Nubes uſque ſublimiores perveniat. Inferiores quidem attingit, ſed citiùs Nix ſoluta decidit, quam congelari frigore iterum queat. Congelatur autem Grando in mediâ Aeris Regione, ubi frigus intenſiſſimum regnat. Dum autem in Hiſtoriis legitur *pluiſſe lapidibus*, non videntur alii lapides intelligendi quàm Grandinei, ejuſce magnitudinis, & ex eâ uſque altitudine tantaque proinde vehementiâ decidui, ut ſtragem aliquam inſignem memorabilemque edere potuerint. In noſtrâ certè *Scotiâ* obſervati ſunt cecidiſſe quandoque miræ magnitudinis, qui (ut à viris fide dignis habui) tres aut quatuor pollices in ambitu haberent, à quibus Ruſtici, qui ſub Dio tunc erant, inſigniter læſi fuerant.

Grando quid, & Cur Æſtate frequentior quàm Hyeme.

Ubi congelatur.

Quid per Lapidum imbres in Hiſtoriis intelligendum.

C A P U T X I I.

De locis Scotiæ.

E T

Primò de Montibus.

Terra quid.

TErra ſiccior, craſſior ſolidiorque Mundi Globus eſt, humano generi ad inhabitandum a Deo deſtinatus, omnibus quæ deſiderari poſſunt rebus ad bene beatéq; vivendum neceſſariis inſtructus, & in medio Univerſi conſtitutus, ut ab omnibus mundi corporibus Aſtrorumque Globis undique illuminari, ſupernis influxibus fœcundari & in Generationum

Ejus ſitus commodiſſimus.

omnigenarum fœtus animari poſſit, Aquarum diffuſione totus circundatus, ne ullibi tam neceſſarium deeſſet Elementum. In eo Montes Aquarum diffuſioni, veluti Repagula quædam, oppoſuit, tum ad retinendam Fluctuum contumaciam, tum ad eundem perpetuâ humoris nunquam deficientis copiâ irrigandum. In eo innumeri perfoſſi Cuniculi Cavernæque exculptæ, veluti *Naturæ Officinæ*, quà ignibus, quà aquis refertæ, ad varios Naturæ effectus exhibendos; ut quæ *Vulcanus* in vaſtâ Culinâ longo labore decoxit Naturæ Nutrimenta in abditis Antrorum Receptaculis per Canaliculos, veluti per magni Corporis Venas, omnibus & ſingulis partibus aptè diſtribuerentur. Ex quâ admirandâ diſtributione, uti innumerarum rerum, tum intra terrenæ molis viſcera, tum in externâ ejuſdem ſuperficie varietas naſcitur; ita pulcherrima rerum latifundia in uberrimis Metallorum promis condis, & inexhauſta pretioſorum lapidum penuaria, tum ad vitæ oblectationem, tum ad neceſſarium humani generis uſum, prodierunt. In extimâ verò ſuperficie immenſa Sylvarum Viridaria Montium jugis, veluti Turribus quibuſdam, diſereta, latè patentes Camporum Paradiſi, Arborum, Plantarum, Florum Fructuumque omnis generis copiâ luxuriantes innumeriſque Fontium, Fluviorumque ſinuoſis voluminibus irrigatæ emerſerunt. *Kirch. Mund. Subter.*

Terra firma & immobilis. Hic Orbis terrarum Globus mirandâ Dei manu fundatus, nullâ licet baſium mole, nullo ſubſtructionum fulcimento ſubſiſtat, ſuis tamen libratus momentis totus immobilis hæret ævo, ita divinæ virtutis efficaciâ confirmatus, ut nullum ſit tantæ potentiæ robur, nulla tanta furentium Ventorum rabies, nullus Maris Fluctuumque tumultuantium impetus tantus ſit, qui eum vel hilum, non dicam à ſede ſuâ dimovere, ſed ne quoad minimam quidem partem eam loco movere queat. Ita enim, pro immenſâ ſuâ ſapientiâ & potentiâ, cunctos Mundi Globos pondere, numero et menſorâ ad ſe invicem temperavit immobileſque ſtabilivit *Deus Opt: Max:* ut nullo, niſi ejus ipſius, impetu deturbentur. Hinc divinus *Pſaltes*,

— Stat nullo mobilis ævo
Terra, ſuper ſolidæ nitens fundamina molis, *Pſ. 104.*
Pollenti ſtabilita manu. —

Nos autem jam de Terrâ & Solo *Scotiæ* acturi de Montibus, Planitiebus, Vallibus, Fodinis Cryptiſque ea tradituri ſumus, quæ ad Operis, quod in manibus eſt, complementum neceſſaria ſunt.

Scotia tota ferè Montana. *Scotia* noſtra, ut ex ſingularum Regionum Tabulis patet, tota ferè Montana dici poteſt, undique Montibus elata, aut Collibus tumens: in Mediterraneis locis altiſſima, verſus Littus depreſſior; paucis tantùm à Littore milliaribus ſe in exactam Planitiem, idque quibuſdam tantùm in locis, complanat. In Mediterraneis rarò perfectæ Planities ſunt, plerumque cum declivitate quàdam ſunt. Fere omnibus Montibus Valles infunduntur, quæ ex utràque parte in cavum, pro Fluvii Amniſve Alveo, declinant. In Montibus autem, Vallibus & Collibus perpetua ferè viriditas eſt, niſi quà Mineralibus Metalliſque ſcatent, ubi ſqualida ſunt, conſragoſa nigràque Ericâ tecta; aliis in locis, præ Soli bonitate, paſcuis & Segetibus commodiſſima. *Atl. 5ta Pars.*

Mons, Promontorium & Scopuli. Eſt autem Mons pars Terræ ad inſignem altitudinem pertingens, quæ, ſi minor, Collis dicitur & Clivus. Promontorium autem dicitur Mons in mare procurrens. Scopuli dicuntur partes extantes in Mari vel etiam Petris.

Tam Montes quàm Colles vel ſunt parvo circumſcripti intervallo, vel longo tractu ſe extendunt & progrediuntur.

Montes & Montes parvo intervallo circumſcripti quidam ſingulares ſunt qui noſtratibus *a Law* dicuntur, quales varii per *Scotiam* univerſam, ut *Northberwick-Law, Trampendar-Law, Largo-Law, Dundee-Law*: plures quaſi ſimul glomerati, qui, cum Montes, proprio nomine non explicantur: tales propè *Edinburgum* Montes qui *Arcturi ſedes* dicuntur.

Colles. Colles, ſi ſingulares, noſtratibus dicuntur *a Hill*, ut in *Lothianâ* Occidentali *Deichmond-hill*; ſi glomerati, *Knowes* dicuntur.

Juga. Montes, qui longo tractu ſe extendunt et progrediuntur *Juga* dicuntur, quorum multi per Inſulam ſparſi. Horum multi in Ortu oriundi ad Oceanum pervadunt. *Scotiamque* mediam ſecant, ut *Grampii* Montes, *Lamyru* quoque verſus Limitem Orientalem ſurgentes, longo tractu verſus Occidentem progrediuntur. Hos ſequuntur *Pictlandici* dicti, qui aliis *Tuediæ* junguntur. Hi aliis per Inſulæ latitudinem. Ita ſiti ſunt Montes altiſſimi *Ocelli* dicti trans *Fortham*. Quidam Montes tranſverſim per Inſulam currunt,

currunt, ut & Colles quidam; Hi breviore Catenâ à Boreâ in Auſtrum progrediuntur. In Catenâ autem Montium, qui altiſſimus eſt, noſtratibus *the Binn* dicitur, & in variis locis varias per adjectiones diſtinguitur. Porrò, quanta eſt Fluviorum declivitas tanta eſt locorum Mediterraneorum altitudo ſuper loca Maritima. In Auſtralibus ergò et Borealibus Plagis, Montes, ex quorum dorſo Fluvii in utrumque Mare fluunt, totius *Scotiæ* altiſſimi ſunt. Altitudine quoque inſignes ſunt in *Lothianâ* Orientali, *Drumpender-Law*, *Northberwick-Law*; in *Lothianâ Mediâ*, *Arthur-Seat*; in *Lothianâ* Occidentali, *Carnepapell*; in *Glottianâ Superiore*, *Tentocus*, qui, quod Mediterraneus ſit, eſt inter altiſſimos ejus Plagæ *Scotiæ*; in *Argathelâ*, *Binnemore*; in *Fifâ*, *Ocelli* Montes, *Lomundii*, *Largo-Law*; in *Anguſiâ*, *Dundee-Law* et *Grampii*; in *Cathaneſia*, *Ord*; in *Orcadibus*, Montes *Hojæ*.

Montes plurimi Fluviorum et Lacuum Fontes habent, ut *Tentocus*, qui tres Fluvios emittit in diverſa Maria currentes, *Tuedam*, ſcilicet, *Anandum*, *Glottam*; *Badenachæ* Juga *Speam* et *Luteam* in diverſa quoque Maria; *Lomundi* Montes *Levinum*, *Grampius Lominium* Lacum emittit. Montes Fluvios & Lacus emittentes.

In Montium faſtigiis Pluviæ, Nebulæ, Niveſque frequentes ſunt, cùm in vicinis Vallibus et Planis Aer ſerenus eſt ſine talibus Meteoris, Ob hanc rationem, quòd Vapores et Exhalationes, ubi in mediâ Aeris Regione (in quâ ſunt plerique Montium vertices) condenſantur in Guttulas, deorſum vergere incipiunt. Et quoniam Montium Vertices ſunt illis viciniores quam ſubjectæ Valles, ideò illæ Guttulæ, quæ ſupra Vertices illos exiliunt, priùs ad Terram pervenientes locum in Aeris Regione deſerunt, quem vicinæ Guttulæ ſtatim occupant, quia urgentur et truduntur ab aliis, vel ratione fugæ *Vacui*; vel quia Aquæ hæc natura eſt, ut ad illum locum fluat, ubi incipit fieri fluxus, vel ubi eſt locus magis depreſſus. Aer ſerenus in Vallibus, cùm in Montium faſtigiis frequentes, pluviæ, nebulæ, &c.

Ex Montibus noſtris quidam graminei, quidam Ericâ tecti; quidam in lateribus ſylvoſi, quidam Metalliferi, (de quibus poſtea capite de Fodinis) quidam Nivibus continue teguntur. Quales ſunt Montes.

Juga quædam nullum tranſitum ſeu aperturam præbent, quædam tantùm unum. Sic *Ord Cathaneſiæ* Mons unum tantùm tranſitum habet, quique difficilis ſatis eſt. Qualia Juga.

Promontoria apud nos celebriora ſunt, in *Gallovidiâ Novantum*, *Mula*, ſive *Rinus* noſtratibus; *Vervedrum* et *Betubium* in *Cathaneſiâ*; in *Naverniâ* altiſſimum *Tarvedrum*, quibuſdam *Orcas*. Promontoria celebriora.

In Montibus frequens eſt illa Vocis repercuſſio, *Echo* dicta, quæ fit, ſi primâ voce auditâ et primâ vi ſoni ſublatâ, facto gyro ſonus verſus aurem redeat. Haud dubiè ſecundò audietur, quia ſecundò aurem afficiet. Eandem autem vocem ſæpiùs aliquando eadem Echo repetit, quòd plures quandoque gyros ſonus efficiat. Echo vel ſimplex eſt, quæ vocem ſemel tantùm repetit; vel multiplex, quæ tum ſyllabas, tum voces Sæpiùs repetit. Ejuſmodi *Echo* ſimplex in Septo Regio *Edinburgenſi* eſt, quæ plures ſyllabas et *Muſicos* etiam ſonos repetit. Multiplex autem eſt in Prædio meo *Ciphiano* ad duodecimum ab Urbe *Edinburgo* lapidem verſus Occidentem. Ea ter vocem repetit; & primò quidem diſtinctè octo ſyllabas, ſecundâ vice obſcuriùs aliquot ſyllabas, tertiâ quoque ultimas ſyllabas; et conſiderabilis eſt diſtinctio inter repetitiones. Ego provenire cenſeo ex eo quòd Ædes meæ ſupra tres Fornices in unâ lineâ extructæ ſunt. Centrum autem phonicum, *h. e.* verus loquentis locus, adjactum ſere ſagittæ ab Ædibus verſus occaſum eſt. Centrum phonocampticum primum, Ædes; ſecundum, Mons verſus Septentrionem *Coclereuf* dictus; tertium, hiatus inter colles ad ejus Montis radices, qui verſus Orientem æſtivum eſt. Ultrà paulò, convertendo faciem ad Occidentem æſtivum, ubi in Convalle inter Montes Lacus eſt dictus *Loch-coat*, Echo eſt; quæ vocem circulariter repetit. Echo. Echo ſimplex & multiplex.

Lib. 2. Mun. Subter. Uſus Montium egregiè explicavit *Kircherus*: Quod in Microcoſmo Oſſa, hoc in Geocoſmo Montium ſtructura facit, qui totum terreni Globi molem ita ſtringunt, ut diſſolvi minimè poſſit. Cùm enim terra non unius generis Glebam in utero ſuo contineat, ſed innumeris diverſarum rerum ſpeciebus, uti Mineralibus et Metallicis fluoribus *fœta* ſit, certè illa conſiſtere non poſſent, niſi firmâ ſtructurâ intra intimas concavitates, Montium compage, veluti Dolia circinis, continerentur. Secundò, cum Mare terræ circumfluum perpetuo æſtu, tum fluxu refluxuque, tum Ventorum impetu agitetur, certè ſine Montium repagulis Terra durare non poſſet: hiſce enim intra ſinus ſuos Alveoſque, veluti Vectibus et Oſtiis, ne Terram immodicâ diluvione devaſtet, continetur, juxta locum *Jobi* priùs citatum. Cap. 38 v. 10. 11. Tertiò Montes ad Fontium Fluviorumque propaginem prorſus neceſſarii erant: his enim Terra declivior facilem in Mare fluxum præbet; Quod ſi Terra plana fuiſſet, fieri non potuiſſet. Sunt itaque Montes veluti Mammæ quædam in Geocoſmo protuberantes, et tanquam Naturæ quædam Penuaria et Re- Montium uſus inſignes.

H 2 cond-

conditoria, tum ad Liquorem perpetuò ſuppeditandum, tum ad ſubjectas Montium Regionumque Convalles beneficii Liquoris undiquaque diffuſi munere alendas fœcundandaſque a provida Naturâ inſtituta. Quartò, Montes, tum ad rabiem Ventorum coercendam, tum ad Herbarum, Arborum Plantarumque varietatem, quæ ſine Montibus cæteroquin non provenirent, producendam; cùm denique ad æſtum Solis temperandum Aeriſque ſalubritatem (quæ omnia non niſi in altioribus Montium receſſibus obtinentur) mirum in modum conferant. Quinto Montes ſunt Metallicorum corporum Repoſitoria, in quorum Concavitatibus per abditos Meatus, ignis ſubterranei virtute & energiâ, veluti in Fornace quadam decocta & ad maturitatem deducta, in uſum mortalium egeruntur. Ut taceam hic de amœnitate proſpectus, de utilitate, quam Umbrâ ſuâ in ſubjectis agrorum planis, Vallibus conferunt.

In Naturâ locorum conſtituendâ tanti certè momenti Montes ſunt, ut diverſarum Regionum, Provinciarum Urbiumque proprietas qualitaſque non niſi a Montium circumſitorum conſtitutione proveniat.

Unum eſt quod Natura provida in Montium conſtitutione & partium Terreſtrium exaſperatione potiſſimùm intendit, Caloris, ſcilicet, proportionatum incrementum, ſine quo nihil rectè diſponi potuiſſet. Hinc enim fit, ut Solares cœterorumque Siderum Radii intra Montium anfractus ſaxoſarumque Molium diſpares conditiones, vario reflexu, vehementer intendant calorem; halitus vaporeſque ad Meteorologicas impreſſiones efficiendas eliciant, ex quibus innumera in Geocoſmi OEconomiâ emolumenta naſci neceſſe eſt. Cui non experientiâ conſtat Plana Montibus ſuppoſita mox ad primum Solis in *Arietis* ingreſſum ſolutis Nivium, quibus Vertices Montium operti ſunt, Molibus, Terram circumſitam mirum in modum fovere & ad fœturam ſollicitare. Et, ne humore nimio Terra inebriaretur, declivitate ſuâ humorum ſtagnationem impediens Montium Eminens tumor humorem continuo fluxu intra Alveos fluminum coactum in Mare detrudit, ut ſic ſuperfluo humore Terra exonerata apta reddatur proventibus.

Et quidem non minimam ſuæ felicitatis partem Montibus debet *Scotia*: ab hiſce enim eſt, quòd fortiori Solis influxu fruatur, Aere ſalubri & ſereno gaudeat & Aquarum libera Inundationibus, propter declivem à Montibus ſitum, nec ab irrumpentibus, Animantium ſuorum ſtrages, nec a ſtagnantibus & putreſcentibus, peſtilentiales corruptiones metuat.

CAPUT XIII.

De Deſertis, Sylvis, Fodinis & Cryptis.

Deſerta. DEſerta dicuntur Terræ Tractus, qui ab hominibus non coluntur, propriè quorum ſolum ſeu terra ſterilis & infœcunda eſt. Hæc vel ſunt arenoſa, petroſa, ericoſa; vel paludoſa Arenoſa & petroſa Deſerta, quod ſciam, in *Scotiâ* nulla ſunt.

Deſerta Ericoſa. Deſerta noſtra Ericoſa ſunt, quæ *Moors* noſtratibus dicuntur. Plurima ex hiſce in pleriſque Regionibus ſunt: ſed minora ea, niſi in extimis Regionibus; præſertim verſus Septentrionem. Hæc præterquam quòd paſtum præbeant ovibus commodiſſimum, quem Armenta quoque expetant, ingentem alunt numerum Sylveſtrium Avium, quæ delicatiſſimos cibos præbent Venationique comparata ſunt.

Soli aſperitas quomodo mitigata. Nuper quoque à noſtratibus multis in locis ejus Soli aſperitas mitigatur, eo Aratro proſciſſo, Algâque marinâ aut calce, &, ubi ſuppetit, fimo conſperſo, Frugum fertiſe reddunt.

Paludoſa loca, *Moſs* dicta. Paludoſa propriè ſunt quæ noſtratibus *Moſs* dicuntur. Eorum terrea ſubſtantia æſtate in Teſſellas, Ligone ad id operis concinnato diſciſſa probe exſiccatur & pro ignis fomento uſurpatur, iis in locis, in quibus carbones & ligna deſunt. Videtur autem paludoſa iſta terra, quæ *Moſs* dicitur, nihil aliud eſſe quam nigra quædam Terræ ſuperficies ex Sylvis vetuſtate putribus Aquâ lutoſâ & Muſco Arborum & Terreſtri corruptis & in unam maſſam ſubactis coalita. Ea breviore gramine *Ling* noſtratibus dicto plerumque veſtitur, quod Armentis Ovibuſque maximè in eſcam cedit. Ex ejuſmodi

Palu-

Paludibus ſæpe eruuntur Arbores tum Abietinæ, tum Quercinæ Ebeni inſtar nigricantes, quæ nullo modo corruptæ aut exeſæ ſunt.

Sylva & Nemora.

Sylva eſt Arborum multitudo longo & continuo tractu Terræ protenſa & ſine culturâ propagata. Nemus minore ambitu terminatur.

Sylva Caledonia. *Quid ea quæ Moſs dicuntur videntur eſſe.* *Sylvæ celebriores in Meridionali Plaga & Boreali.*

Plurimæ erant in *Scotiâ* olim ingentes Sylvæ: imprimis celebris erat *Caledonia*, cujus nunc obſcura admodùm ſunt veſtigia. Veriſimile eſt quæ *Moſs* dicuntur Sylvas olim fuiſſe, quod ea Terra (ut ſupra relatum) Sylvas putreſcentes materiam ex quâ ſit agnoſcat. Et in hunc uſque diem ſæpiſſimè Arbores grandes ex talibus Paludibus eruuntur, quædam Abietinæ, quædam Quercinæ, &c. Nunc rariores ſunt Sylvæ in Meridionali *Scotiæ* parte, Celebriores ſunt *Hamiltonia*, *Kalendaria*, propè *Varium Sacellum*, *Torwood* propè *Sterlinum*. In Plagâ Boreali ingentes Sylvæ ſunt, præſertim in Præfecturâ *Perthenſi*, *Abriâ*, *Badenachâ*, *Roſſiâ*, & *Marriâ* ſuperiore; quædam viginti & triginta Milliaria *Scotica* longæ, Abietibus præſertim ſtupendæ magnitudinis refertæ. Et quidem videntur Sylvæ noſtræ *Abietinæ* olim apud Græcos claruiſſe. *Athenæus* enim, ubi ingentem *Hieronis* Navim deſcribit, hæc habet, *Ex Malis Navis ſecundus & tertius facilè reperti ſunt, primus difficulter, in Britanniæ Montibus ab homine quodam ſubulco* Quod certe de Boreali hac parte *Scotiæ* intelligendum venit, cùm in hac ſolum & olim fuerint & nunc ſint Sylvæ Abietinæ prodigioſæ magnitudinis. Juniperus quoque ibi ad juſtam Arborem adoleſcit, quæ in plagâ Meridionali repens eſt:

Deipnoſoph. Lib. 5.

Ex quibus Arboribus hæ Sylvæ & Nemora conſtant.

Nemora multa paſſim per *Scotiam* reperiuntur. Conſtant autem Sylvæ & Nemora noſtra Quercu, Abiete, Alno, Fago, Junipero, Acere, Fraxino, Ulmô, Salice, Betulâ, Corylo, Agrifolio, &c.

Fodinæ.

Fodina dicitur Locus in Terrâ, ex quo Terræ Metallicæ, vel Minerales, vel aliæ Terræ ſpecies, Metalla, Lapideſque effodiuntur. Ideò varias quoque denominationes Fodinæ recipiunt, quoniam varia ſunt quæ ex Terrâ effodiuntur, ut *Auri Fodinæ*, *Argenti Fodinæ*, *Cupri Fodinæ*, *Ferri Fodinæ*, *Plumbi Fodinæ*, &c. Cumque omnes hæ in *Scotiâ* noſtrâ reperiantur, operæ pretium erit celebriores enumerare, ex quibus Metalla effoſſa fuerint. In hiſce autem Manuſcriptum Domini *Atkinſon* Metallurgi egregii ſequemur: ille enim Obſervationes ſuas circa Auri & Argenti Fodinas fideliter tradidit, ſimulque ſuam & Præfectorum Metallis Opiniones de Metallis in *Scotiâ* repertis.

Leſleus De ſcript. Scotiæ p. 12. Rom. Edit.

Aurifodina Crafordiæ.

Celeberrima imprimis eſt Aurifodina in *Crafordiæ* Teſquis, vulgo *Crawford-Moor*, tempore *Jacobi* quarti reperta. Hanc (ait *Leſleus*) Auri fluvium potius appellare libet: ſiquidem non tam arte & labore, quam ſuâ ſponte per agros fluit. Illud autem, quod *Azurum* dicunt, ſine ullo labore illic eruitur.

Lib. 9. p. 432. Rom. Edit.

Idem *Leſleus* in hiſtoria *Jacobi* quinti refert, quòd in *Crafordiæ* Teſquis ſubterraneæ quædam Venæ auro copioſiſſimo oppletæ inveniebantur. Id quod cùm *Germani* quidam Metalli effodiendi, aurique à reliquis generibus & ſingula Metalla à ſingulis internoſcendi partim uſu, partim perceptione gnari intellexiſſent, pecunioſiſſimi in *Scotiam* hoc circiciter tempore tranſmiſerunt, ut exoratâ a Rege veniâ Terræ viſcera diligenti indagatione explorarent, & quicquid eſſet purioris Auri implicitum ſolertiſſimâ ac laborioſiſſimâ ſuâ operâ eductum ad humanos uſus traducerent: in quo labore plurimis conductis Operis, ingentem Terram in Globulos quoſdam artificioſè coegerunt. In his Globulis maximam puriſſimi Auri vim incluſam fuiſſe exploratè cognovimus, quod illi grandi pecunia a Rege conduxerant, ut ſecum inde in Germaniam importarent. Conſtans autem apud noſtrates traditio eſt, Nummos aureos noſtros, qui *Pileati* (vulgò *Bonnet-pieces*) dicuntur, ex hoc Auro confectos fuiſſe. Hujus Ramenta quædam habeo à Patre meo P.M. ad me tranſmiſſa.

Auram colligendi modus.

Modus autem, quo colligitur, hic eſt. Ad Flumen aliquod, cum cujus Arenâ Aurum mixtum invenitur, certum Fodinæ ſpatium determinant: deinde ad pedes unum atque alterum Glebam effodiunt & in Foſſam, Fluminis aquam immittunt, quæ poſtquam per aliquod tempus illic ſteterit, Glebam effoſam affuſâ aquâ per cribra trajiciunt, ut elutione limus ab Arenis Aureis ſeparetur. Si verò nonnihil adhuc terreſtris limoſæque materiæ relictum fuerit, id iteratâ elutione expurgatur, donec ſola Aurea Ramenta Scobemque relinquat, quod purum Aurum ſummæ bonitatis eſt. Quandoque, ubi magni incidunt imbres, pauperes ejus loci Arenam & Limum colligunt & ex his per Cribra trajectis Auri Ramenta eluunt & pulviſculum. Inventum autem eſt illic fruſtum (Bolus potius) auri, qui quinque Uncias pendebat. Mihi quidem duos Auri Bolos monſtravit Dominus *Hope* de *Hopetoun* (quem infelici Navis Gloceſtrienſis naufragio ſublatum dolemus) ab Operariis Aurifodinæ hujus illic repertos, qui duas drachmas pendebant. Fuſiorem hujus Fodinæ relationem in Hiſtoriâ Naturali trademus.

Argentifodina in Lothianâ Occidentali.

In *Lothianâ* Occidentali, ad tria milliaria à *Limnucho* Auſtrum verſus, in Monte qui *Carnepapel* dicitur, tempore *Jacobi* ſexti primi *Britanniæ* Monarchæ, ab

Alexandro *Mund* Carbonario inventa eſt Argentifodina, ubi purius Argentum, idque majore proportione, ex Lapide rubro extractum fuit. Ejus Hiſtoriam ex Manuſcripto fuſiùs tradimus in *Hiſtoriâ* noſtrâ *Naturali*.

Cupri Fodina.

In Terrâ dicta *Airthrey* (quæ pertinet ad Dominum *Hope* de *Hopetoun* & ad duo milliaria à *Sterlino* diſtat) Mons eſt, ex cujus Auſtrali latere effodiuntur Glebæ Minerales Cupri: Habent illæ Cruſtam Metallicam, reliquum Glebæ Venis viridibus, cæruleis, violaceis aliorumque colorum pulchre diſtinguitur. Ex centum autem libris hujus Glebæ quinquaginta libræ optimi æris conficiuntur. Quidam ajunt Argentum quoque notabili proportione ex eâ Glebâ elici. Accuratam ejus Hiſtoriam in *Hiſtoriâ Naturali* tradimus: neque enim plura nunc admittit *Prodromum* hoc *Opus*, in quo prima tantum lineamenta *Hiſtoriæ* noſtræ *Naturalis* ducuntur.

Plumbi Fodinæ.

Multæ ſunt Plumbi fodinæ paſſim per *Scotiam*, quas in *deſcriptione* noſtrâ *Scotiæ* ſingulatim tradimus. Omnium vero celeberrimæ ſunt, quas in ſuperiore *Glottiana* Præfecturâ poſſidet dictus dominus *Hope* de *Hopetoun*, qui opimos Reditus habet ex illâ quantitate, quam ſingulis annis ad *Batavos* tranſmittit.

Ferri Mineræ.

Ex lapidibus prope *Fermilodunum* excoquebatur Ferrum, ut & in Inſulâ *Leogo* & paſſim per Montana *Scotiæ*.

Carbonum Fodinæ.

Per totam ferè *Scotiam* ſparſæ ſunt Carbonum Fodinæ, qui optimi paſſim eruuntur, & multis in locis Maritimis tantâ copiâ, ut ingens reditus ſit ex iis, qui Navigiis ad vicinas gentes tranſportantur.

Lapidum Fodinæ.

Multæ etiam ſunt ejuſmodi Lapidum Fodinæ, quæ noſtratibus *Free-ſtone* dicuntur, quorum in ædificiis extruendis uſus eſt. Marmor quoque optimum variorum colorum multis in locis eruitur, & ubique Lapis calcarius, Lithoſtrati etiam ſive Tegulæ tum nigri, tum cœrulei coloris. Atque hæc de Fodinis *Scotiæ* nunc ſuffecerint.

Barathra, Specus & Abyſſi.

Huc quoque ſpectant Barathra, Specus & Abyſſi; cujuſmodi inter Montes Borealis Plagæ multa reperiuntur adeò profunda, ut aſpicientibus horrorem inducant.

Cryptæ naturales.

Cryptæ quoque Naturales in *Scotiâ* reperiuntur, qualis illa, cujus meminit *Buchananus* in Inſulâ *Scutâ Æbudarum* unâ: ad Orientale latus hujus Inſulæ iter eſt ſubterraneum ſupernè fornicatum longum ultra Sagittæ jactum, ſub quam Cryptam minores Naviculæ Velis aut Remis agi ſolent, dum fugiunt violentiam æſtûs, qui ad propinquum Promontorium magno cum fragore & navigantium periculo ſævit. Rerum Scot. Lib. 4.

In Inſulâ quoque *Leogo Æbudarum* unâ Spelunca eſt ingens, in quâ, recedente Æſtu, Aqua duas Orgyias alta manet: ubi vero redit Æſtus, ſupra quatuor eſt profunda.

Inſula etiam *Baſſana* in *Forthæ* Æſtuario ingentibus ejuſmodi Speluncis ferè perfoſſa eſt.

CAPUT XIV.

De Terrâ Agriculturæ *propriâ*, *Ubi de Granis* Scotiæ.

TErra etiam ſtrictiùs ſumpta varia Naturæ Corpora complectitur, Arenam nempe, Sabulum, Glaream, Argillam; & varias Minerales; Ochram, Terram Lemniam, Cimoliam aliaſque multas. Propriè Terra eſt Corpus foſſile, quod irrigatum ab humido primùm emolleſcit, mox avito humido redditur liquidum. Terra autem pura magis ſpecialiter Sal eſt coagulatus: per Salem enim eſt, quòd Terra Corporibus præbeat [illegible], conſiſtentiam, firmitudinem & durabilitatem. In terræ etenim Centro eſt Salis quidam ſpiritus, qui virtute ſuâ omnia figit, denſat & animat, ita ut Sal ſit Terræ quædam anima. Nam ſi Terræ Salem ſubtrahas, unà te virtutes fixandi, pullulandi, germinandi enutriendique dempturum certum eſt: quod reliquum eſt, tantùm *Caput mortuum* eſt, ut vocant Chymici. Omnia verò reliqua Terræ corpora impura dici poſſunt, & nihil aliud ſunt quàm veluti excrementum & menſtruum quoddam Terræ eo à Naturâ fine inſtitutum, ut Ortus & Interitus rerum ſucceſſivâ quâdam

dam alteratione perennique tranſitu unius ad aliud promori inceſſanter in Mundi conſervationem incumberent. Sic particulæ Auri, Argenti, Plumbi in Fodinis repcriuntur cum inutili terrâ mixtæ ſecundum minimas particulas ſic, ut non primo aſpectu, ſed aliis indiciis deprehendant Artifices, quid in quâvis Terrâ Metallicâ contineatur. Sic in Agris miſcetur Arenæ, Argillæ, Limo, Sali, &c.

Arena foſſilis.

Arena vel eſt foſſilis, vel Fluvialis, vel Marina. Foſſilis eſt illa, quando Lapidoſa ſubſtantia, aut Metallicis Glebis vel acri humore exeſa in ſubterraneis foſſis collecta, vel alluvione, intra Montium Fodinarum vacuitates congeritur.

Foſſilis & Marina.

Fluvialis & Marina eſt, quæ Fluminum Mariumque Ripis fluctuum agitatione advolvitur; & videtur nihil aliud eſſe quàm Lapidum & variarum Glebarum Terreſtrium & Mineralium Ramenta ex perpetuâ allambentis Aquæ attritione abrepta: hinc Arenæ Lapidis aut Glebæ quam atterunt colorem referunt. Unde ex Arenis de Minerâ, per quam defluunt Arenarum devectrices Aquæ, indicium ſumi poteſt. Et hinc patet Auriferarum Arenarum in nonnullis Fluminibus ingens proventus. Sic noſtræ in ſuprà dictis *Crafordiæ* Teſquis Arenæ auriferæ ſunt; aqua enim præſertim ſalſuginoſa per Mineras Auri fluens ſemper nonnihil ex ambeſis Ramentis devehit; & hinc Fontes Rivique vicini Fluminaque tantò in ſe majorem aurearum Arenarum copiam continent, quantò aut Flumina Fontibus, aut Fontes Cuniculis auriferis fuerint viciniores.

Arenæ noſtræ auriferæ.

Arena autem naturam & proprietatem ejus Subſtantiæ aſſumit, ex quâ detrita eſt. Si ex lapidoſâ ſubſtantiâ, ſicca; ſi ex bituminoſâ materiâ terrâque craſſâ, pinguis erit; ſi ex nitroſâ terrâ, nitroſa erit. Et hinc quidem fertiliſſimæ illæ Planities ſunt, quæ ad Fluminum confluentiam, aut in Mare ingreſſum ſitæ ſunt. Et pro omnibus Lætaminibus ad agros meliorandos maximè conducit Arenoſa illa Terra cum Fluminibus advecta, quòd quintam quaſi eſſentiam & Salia volatilia contineat, omnium Lapidum, Glebarum & Mineralium, per quæ Fluminis Aqua perrepravit.

Arenæ uſus.

Arenæ uſus eſt in Ædibus conſtruendis, quod ex eâ & Calce cœmentum fiat, ad quem uſum ſicciſſima & tenuiſſima Arena maximè commendatur. Ad Vitri quoque confectionem Arena inſervit & ſecandis Marmoribus confert. Figuli etiam in coquendis Vaſis, ut plurimùm, Arenæ mixturâ utuntur: Argillaceam maſſam enim roborant Cryſtallina Arenæ Corpuſcula Ignis vehementiâ in Fornace liquefacta.

Sabulum.

Sabulum Arenæ ſpecies eſt, ſed illâ craſſius, durum & molle Hortorum Ambulacris ſternendis ſervit.

Glarea.

Glarea Arenâ & Sabulo adhuc craſſior eſt, rotundæ, ovatæ & lenticularis figuræ.

Argilla

Argilla, uti omnis Terra quæ in Figulorum-uſum cedit, debet eſſe craſſa, lenta, ſpiſſa & mollis. De Terris Medicis & Metallicis poſteà agemus. Nunc de eâ, quæ ad uſus Agriculturæ ſervit, eſt agendum.

Terræ Agriculturæ utiles.

In *Scotiâ* omnes Terræ Agriculturæ utiles reperiuntur; in Vallibus quidem, & ad Mare præſertim, Pinguis, modicè nigra, quæ omnibus Frugibus & Leguminibus ferendis peridonea eſt; Solis clarioribus, pinguis & rara, quæ facile arabilis eſt; pinguis & ſpiſſa, pinguis mediocriter, quæ ex Seminum genere Secale & Hordeum maximè amat; ex Leguminibus, Fabam, Linum, Cannabim. Macra mediocriter, in quâ optimè proveniunt Avenæ noſtræ. Spiſſa mediocriter requiſita, quæ Rapas & Raphanos amat. Et quæ ad culturam agrorum nobis quoque ſuppetunt, Marga ſcilicet, pinguis illa & ſpiſſa Terra agris fœcundandis aptiſſima; Fimus quoque Sale & Nitro ſuo commendabilis. Pro agris fœcundandis quidam Terram ſpiſſam & lutoſam effodiunt, & ex eâ cum Fimo commixtâ Lætamen parant.

Agrorum in multis Scotiæ locis fertilitas.

Ea autem eſt multorum Agrorum fertilitas, ut pro ſingulis Granis ſedecim, imò in quibuſdam locis octodecim reponant. Pleraque ex his Sola Arenoſa ſunt, in quibus Alga marina pro lætamine conſperſa eſt. Reſtat, ut de Granis agamus.

Grana. Triticum, idemque præſtantiſſimum.

De Segetibus *Britanniæ* olim obſervavit *Panegyricus* Scriptor, *Segetum tanta fœcunditas, ut muneribus utriuſque ſufficiat & Cereris & Liberi.* Magnâ quoque quantitate ad exteros exportantur. Apud nos autem feliciter proveniunt meliora Grana Triticum optimè provenit, cujus laudes pro me recenſebit *Julius Scaliger*, qui in *Scotiâ* fuit, cujus verba ſunt, *In Angliæ parte ultimâ, quam Scotiam vocant, adeò probum oritur Triticum, ut cum eo pane nullus præterea totâ ex Europâ comparari mereatur.* Et iterum: *Quin ea Inſulæ pars, quæ Scotia dicitur, longe quam hæc, quæ nobis adjacet, ſeptentrionalior, adeo bonarum frugum ferax eſt, ut optimo univerſæ Europæ veſcantur pane, candidiſſimo, leviſſimo, maximè ſolutili.* Hordeum quoque optimum eſt, atque communis Incolarum potus ex eo conficitur. Præſtantiſſimæ hic naſcuntur Avenæ, ex quibus ſaluberrimus panis conficitur.

Exercit. 140. Exercit. 200.

Hordeum, ex quo potus conficitur.

Avenæ

Piſa & Fabæ. Secale.

Piſa & Fabæ quoque optimè proveniunt, quibus Operarii maximè veſcuntur, quòd robuſtioris nutrimenti ſint. Naſcitur hic quoque Secale, quo plures quoque utuntur.

In locis quoque cultis optimè proveniunt plantæ culinariæ & omnis generis fructus, delicati ſatis ſaporis.

In agris autem ſponte proveniunt innumeræ Plantæ, quarum complures Medici uſus ſunt; ſed de his poſteà.

CAPUT XV.

De INCOLIS:

Ac primò de Moribus in genere, quòd Corporis Temperamenta ſequantur; illa autem Regionis naturam & proprietatem.

Naturæ peritia in operibus ſuis elaborandis.

EA providæ eſt & ſagacis Naturæ peritia, ut quod opus deſtinat producere, illud eâ ex materiâ eoque artificio elaboret, quæ illud muneri præſtituto aptum & obtemperans reddant. Renitantur licet obluctenturque Legibus humanis quidam homines, primis tamen & divinis Naturæ Legibus (liberè, an neceſſario, magis, dubites) parent, imò favent omnes & præmonſtrantem ſequuntur *Deum*. Nec aliam ob cauſam videre eſt tantam ingeniorum varietatem (nam ſicut facies diverſa, ita diverſum in ſingulis ingenium) quam quòd ſapientiſſima, potentiſſima prima ut ultima Cauſa, quam in ſe poſſidet perfectionem infinitam, eam in Operibus ſuis, variâ diſpenſatione, ſingulis quidem propriâ, univerſis verò immenſâ & ineffabili, tributâ, adumbrare & demonſtrare voluerit.

Unde ſit tanta ingeniorum varietas.

In primo hominum ſeminio ſecuturæ vitæ fundamenta poſita.

Nec magis in Semine tota Plantæ ratio, quàm in primo hominum ſeminio ſecuturæ vitæ, ſive bona ſive prava ſit, fundamenta poſita ſunt. Sic enim temperavit vitæ Artifex ſeriem ſui operis, ut præcedentium Cauſarum Catena præſentes quoſque Nexus ſibi conjungat, &, quam illi à prioribus derivant temperiem, illam inevitabili fato futuri operis regulam agnoſcant & cauſam.

Quæ ad hominis formationem concurrunt.

Ad futuri Hominis formationem concurrunt Semen & Menſtruus ſanguis. Nec eadem illa in omnibus, ſed in ſingulis proprio charactere ſignata, decidua ab omnibus partibus ſunt, Verum in conceptaculis ſuis novum Fermentum acquirunt & miro artificio perficiuntur in novam Formam.

Mores & Studia Corporis Temperamentum ſequuntur.

Hæc ſunt, quæ pro ſuâ conditione Fœtum immutant & quæ Telam illam texunt, quæ Vitæ filum brevius aut longius, craſſius aut tenuius habeat, Virtutum pulchris clarum, aut Vitiorum fœdis coloribus obſcurum: Hinc Mores & Studia ſemper ſequuntur Corporis Temperamentum. Poſſunt quidem extrinſeca coercere Naturæ impetum, ſi contraria ſint; incitare magis, ſi faveant: ſed mutare non valent. Quippe illa, pro diſpoſitione ſubjecti, operantur, & poſitas ἰδιοσυγκρασίας Leges ſtabiliunt magis quàm oppugnant; & ſemper

Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ. Propert. Lib. 3. Eleg. 9.

Et (ut habet Seneca) *Quæcunque attribuit conditio naſcendi & corporis temperatura, cum multum ſe diuque animus compoſuerit, hærebunt. Nihil horum vitari poteſt, non magis quàm accerſi* Epiſt. 11.

Et quemadmodum ab Humorum permiſtione peculiari, varia fluunt hominum Temperamenta, quæ Ingenia & Mores proprios efformant, ita tale hominum Temperamentum, qualis Soli natura & proprietas, ut pluribus cum rationibus tum exemplis probat *Hippocoates*. Temporum itaque varietates potiſſimæ ſunt, quæ Naturam ipſam permutant; deinde etiam Regio, in quâ quis nutritur; poſtremùm autem Aquæ: invenias enim ferè ſemper & Formas Hominum & Mores Regionis naturæ compares. Lib. de Aëre, Aquis & Locis per totum. Textu 57.

Regionis Scotiæ natura & Incolarum mores.

Cum autem *Scotia* noſtra eas conditiones habeat, ut in eâ magnæ ſint & frequentiſſimæ temporum mutationes, ipſaque Regio agreſtis & maximè inæqualis ſit, Montes plurimos & denſos, itemque Campos et Prata habeat: hinc mentes percelluntur ſæpe, corpora quoque fortem tranſmutationem incurrunt, à quibus veriſimile eſt

iram

iram exaſperari, cognitionemque & calorem amplius excitari. Mutationes enim ſunt, quæ hominis mentem ſemper excitant, neque ſinunt quieſcere. Hinc vivida certe *Scotorum* ingenia: magnanimi quoque ſunt *Scoti*, & bellicoſiores ob eandem rationem ſunt. Et certè tum Regionis noſtræ naturæ tum Incolarum ejus moribus apprimè conveniunt illa *Hippocratis* in fine ejuſdem libri: *Ubi autem regio eſt nuda, naturâ munita & aſpera; quæque & a frigore hyberno prematur, & à Sole æſtivo exuratur, ibi duros & robuſtos, & articulis probè disjunctis, vegetoſque & hirſutos reperias homines, & in quibus à naturâ laboris tolerantia & vigilantia inſit, quique mores habeant pertinaces, ad iram procleves & contumaces, magiſque feritate participantes quàm manſuetudine; inſuper ad artes etiam acutiores & plus ſolertes, & ad res bellicas gerendas aptiores. Quin & omnia, quæ è Terrâ proveniunt, Terræ ipſius naturam reſipiunt & ſequuntur.*

Ibid. Textu. 38.

Fortitudinis autem eorum inſigne argumentum eſt, quod meminit *Hippocrates* [illegible] conſpicui enim Articuli & firmi corpus firmius atque robuſtius ſignificant. Siquidem ubi natura opus habet validis & gravibus functionibus, ibi non ſolum magna facit, ſed etiam dura ligamenta; ubi autem levibus, ut in fœminis, imbecilla atque tenuia, latentes enim & modici ſunt earum Articuli. Et generaliter Natura tria hæc fermè ſemper ſervat, ut magnis actionibus grandia ac firma oſſa accommodaret; grandibus Oſſibus grandia Vincula & Muſculos, tum firma adnecteret; & ut firmis & magnis Oſſibus etiam Appendices robuſtæ adnecterentur.

Gal. lib. 2. de Uſu partium. Idem lib. 1. de Uſu partium.

Articuli firmi & conſpicui corpus firmius ac robuſtius ſignificant, qui & fortitudinis Scotorum inſigne Argumentum.

Sunt quoque aptiores ad Diſciplinas, quòd in nudâ & Montanâ Regione purior & ſubtilior ſit Aer, unde defœcatiores & agiliores generantur ſpiritus; qui cùm Animæ immediata Inſtrumenta ſint in ejus facultatibus obeundis, hinc ejus Regionis Incolæ ad Artes acutiores & plus ſolertes, ut habet *Hippocrates*. Nunc autem de *Scotorum* tum priſcorum, tum modernorum moribus ſpecialiùs eſt agendum.

Scoti ad Diſciplinas aptiores.

CAPUT XVI.

De Moribus & Victu priſcorum Scotorum.

Deſcript. & ita Fol. 18.

PRiſcorum noſtrorum *Scotorum* Mores & Victum optimè deſcribit *Hector Boethius* noſter: proinde ejus verbis ea tradam, quod rariora jam ſint Libri ejus Exemplaria. Sic autem ille: Domi bellique Majores noſtri cùm reliquas Virtutes, tum earum omnium Matrem imprimis coluere Temperantiam. Similes ſomni, cibi potuſque etiam ex facilè parabilibus obviiſque comparatorum parciſſimis. Panem enim domi faciebant ex iis frumentis in quâque Regione, quorum ager ferax erat, atque ut ea Terra producebat. Carne veſcebantur aut Ferinâ (in Venatione plurimum capientes voluptatis, roburque haud exiguum per eam corporis adjicientes viribus) aut animantium Domeſticorum, idque maximè Bubulâ. Piſcium autem frequens uſus erat, non modo quòd abundantem copiam Maria Fluminaque ſuppeditarent, ſed, quòd, per continua bella vaſtatis agris, deſerta turſum occupare loca protinus (etſi pecora deerant) licebat, victum Mari Fluminibuſque abundè ſuppeditantibus. Ex his igitur tenue ſumentes jentaculum in cœnam uſque ſuſtentabantur, nec cibis pleno ventre gravatus animus ad munia ſua obeunda erat ineptus. Cœnâ utebantur largiore, ut tamen unum non excederent Ferculum. Si quando verò animos exhilarare libebat, potùs genus, quam *Aquam vivam* vocant, non ex Aromatibus exoticis, ſed patriis Herbis Thymo, Mentâ, Aniſo ſimilibuſque odoratis, per deſtillationem, ut nunc quoque fit, conficiebant. Vulgaris alioqui illis quoque potus in uſu quotidiano fuit, quam *Cerevisiam* appellamus. Sed in Caſtris Potum Larices præbebant, Panem, ſibi quiſque, tantâ acceptâ in diem Farinâ, quanta uni ſatis erat; eaque aquâ mixta ſubactaque atque in maſſam compacta, ſubjectis Carbonibus, faciebant: quod & *Romanos* aliquando & ipſum etiam *Antoninum Caracallam* Imperatorem apud *Herodianum* factitâſſe legimus. Carnium illic rarus uſus, niſi quas ex prædâ accepiſſent, eaſque ſemicrudas delumebant, ſucci ita optimi plurimum ineſſe aſſerentes. Piſcium verò ſiccatorum ad Solem crebrior, atque adeò ſolus uſus, ſi pecora nulla hoſtilis præbuiſſet ager.

Priſcorum Scotorum diæta domi.

Diæta in Caſtris.

K Rurſum

Eorum Exercitia.

Rurſum, ubi Pax & ab Hoſtibus otium erat, corpora non molli ſegnitie corrumpebant; ſed aut Venatu (cui plurimus apud nos ſemper honor habitus fuit) aut curſibus longinquis, imò impetu Montium Juga ſuperantes, rurſumque dicto citiùs in planum ſeſe præcipitantes; aut Luctis reliquiſque Palæſtricis Certaminibus aſſiduis exercebant: Nudis ſemper capitibus idque tonſis, relictâ modò in fronte, veteri *Hiſpanorum* more, Tortulâ capillorum ac cirro quodam, niſi ægritudo obſtaret, incedebant. Hinc nullus, propter continuam capitis tonſuram, calvus olim apud nos viſus eſt. Pedibus verò aut nudis, aut in calceamentis de induſtriâ humefactis, idque potiſſimùm hyeme, ut, calvariâ ad Solem induratâ & pedibus ad nives & caloris et frigoris ubique patientes eſſent.

Veſtitus.

Veſtimenta autem non ad luxum, ſed ut maximè uſibus accommoda eſſent, ferre gaudebant: Caligas non ultra genua ſurſum ductas, quas ex lino aut lanâ fecerant, Femoralia plerique ex Cannabe; Chlamydes Æſtate quidem ex lanâ ſubtiliore, Hyeme verò ex rudiore contextas, complicatas et in idoneam figuram conſutas.

Cubile.

Cubili Pavimentum, aut ſtrata Sacco Scamna probebant.

Liberorum educatio.

Eam liberis curam parentes ab ineunte ſtatim ætate adhibebant. Neque enim accerſebant lactandis infantibus Nutrices, ſed ſuo ipſæ ſucco Matres Proles ſuas educabant, probri id loco ducentes, nec Adulterii ſuſpicione carere, ſiqua, forte fortunâ, lacte deficiente, ad nutricationem haud ſufficeret. Hoc enim pacto legitimas proles probari ajebant, ſi, quas utero foviſſent, eaſdem in lucem editas enutrire natura non recuſaret. Matriſque munus ſolæ implentes nullam liberorum partem Nutricibus cederent. Degenerare item nonnihil prudentiſſimi homines à parentum naturâ filios arbitrabantur, familiari Matris in Utero alimento aſſuetos, ubi ad aliena Ubera admoverentur.

Diſciplina Caſtrenſis.

Itaque ferendis omnibus ex aſſuetudine laboribus pares, cùm opus erat, non Æſtate Solem, non Hyeme Frigus metuere, pedibus plerumque iter facere; impedimenta ſua ac ſarcinas interdum onerariis equis, interdum humeris ipſimet ſuis ferre; nullum laborem recuſare, quem Duces aut Caſtris faciendis, aut itinere præceperant. Si quando verò Mars cecidiſſet adverſus, pernici curſu, quo plerique equis haud erant inferiores, Montium Iuga ſuperantes, incumbentium manus Hoſtium evadere. Acceptam autem contumeliam pariter omnibus æqualem inuſtam exiſtimantes, non priùs unquam dolere ceſſabant, animumve curâ laxabant, quam ignominiam ſanguine hoſtium eluiſſent.

Virtus Bellica.

Id quod ſingularis efficiebat Militiæ Diſciplina: certatim enim Nobiliſſimus quiſque in primâ Acie verſari, ac, dum facinus aliquod egregium perpetraret, conſpici, pro magnâ gloriâ ducere; benevolentiâ invicem Primares fideque ſubditi ſuperare contendere. Hac re, ubi Nobilium quiſpiam periculoſe medio prælio verſari conſpectus erat, qui illum ad bellum ſecuti fuerant, Dominorum diſcrimine commoti, in medios ſeſe hoſtes immittere, & aut pro Domino, aut cum ipſo animam profundere ſæpe niſi ſunt.

Sepulchrorum ornatus.

Nobilium Sepulchra Obeliſcis decorare mos erat, totidem affixis, quot ipſorum ductu hoſtium occidiſſent Nobiles.

Armatura.

Si quiſpiam autem, aut in itinere, aut in Caſtris, Igniario non inſtructus, & Gladium non lateri accinctum, nec manu geſtare deprehenſus eſſet, Loris per magnam ignominiam cædebatur.

Levis tum ferè Armatura erat. Loricam aut ferream aut ex corio, Lanceam aut Arcum & Gladium oblongum individuè lateri accinctum, Umbone à Zonâ, propendente, ferebant. Ita enim ad invadendos hoſtes expeditos, nec quicquam, ubi ſuccumberent, fugæ impedimento fore arbitrabantur. (a) Ea autem Arma magná cum curâ colebant, præcipuas clariſſimaſque opes in illis ponentes, neque id temerè. Nam ſi quiſpiam Gladium oppignoraſſet, exauctoratus mox commilitii conſortio, ut indignus, prohibebatur, quæ perjuro quoque pœna erat, eaque longè maxima ignominioſiſſimaque. Qui verò metu ſuit aciem deſeruiſſet, aut Caſtris quòpiam, non obtento à Duce commeatu, profugiſſet, impunè à quovis necabatur, omneſque ejus Fortunæ Fiſco aſcribebantur.

(a) Idem de *Hibernis* refert *Solinus* cap. 22. Qui ſtudent cultui, dentibus mari nantium Belluarum inſigniunt Enſium capulos: candicant enim ad eburneam claritatem: nam præcipua viris gloria eſt in armorum nitelâ.

Mulierum Virtus bellica.

Nec minor propè tùm imbecilliori ſexui virtus inerat, quàm ipſis viris. Nam aut Virgines, aut unà cum Maritis Uxores, ſi nec gravidæ eſſent & ætate etiamnum florerent, ad Militiam dabant nomina, haud parvo rebus gerendis auxilio. Cœterùm ad bellum exeuntes, occiſo quod primum obviàm ocurriſſet animali, ſanguine ejus gladii cuſpidem tingentes deguſtabant, ea ſibi proſpera fore auſpicia pollicentes. At ſi in pu-

gna

gnâ proprium effundi vidiſſent ſanguinem, non ſtatim proſtrato animo concidebant, ſed, irritato potius, viribus omnibus in hoſtes, velut furentes, incurrebant. (b)

(b.) *Solinus* ibid. Puerpera, ſi quando Marem ediderit, primos cibos gladio imponit Mariti, inque os parvuli ſummo mucrone auſpicium alimentorum leviter infert, & Gentilibus votis optat, non aliter, quàm in bello & inter arma, mortem oppetat.

Virorum generoſitas & ſinceritas.

In bellis autem gerendis, aut privatis etiam inimicitiis, nihil dolo, nihilque fraude agebant, aperto Marte decernere ac vincere, generoſum ducentes. Turpe verò arbitrabantur inimicitias blandiloquio occultantes per dolum poſteà nec opinantibus inſultare, cenſentes id imbecillum eſſe, nec ſuis viribus confidentium, Simplicitatem omnes ſinceritatemque ex æquo ſemper colebant.

Sumptus bellici.

Quum ad bellum eſſet proficiſcendum, unuſquiſque proprio ſumptu & id ferè abſque conductitio Milite (qui mos adhuc à noſtris obſervatur) ſub Rege militabat.

Severitas in Morbidos.

Morbo Comitiali, amentiâ, maniâ aut ſimili Tabe (quæ facilè in prolem transfunditur) laborantes inter eos, ingenti factâ indagine inventos, ne genus fœdâ contagione ab iis qui ab illis prognati forent læderetur, caſtraverunt: Mulieres hujuſmodi morborum quâvis tabe Lepràve infectas procul a virorum conſortio ablegaverunt. Quod ſi harum aliqua concepiſſe inveniebatur, ſimul cum Fœtu nondum edito defodiebatur viva.

Helluones & ebrioſi.

Voraces, Manducones, ſupra quàm erat humanum, Helluoneſque & perpetuæ Ebrietati indulgentes aut addictos, ne tam fœda Monſtra in Patriæ dedecus ſupereſſent, flumine mergentes, prius, quantum libuit & cibi & potûs vorare ac ingurgitare, eis præbentes, miti ſupplicio exterminârunt.

Juſtitia.

Juſtitia, ut belli temporibus penè exulabat, ita cum pace reducta primas ubique partes agebat, uſque adeo, ut in hanc eſſent partem plus æquo interdum ſeveriores. At in privatis Contractibus ita ſuum unicuique reddunt, ut ad definitam menſuram Auctarium ſemper quoddam accedat.

Diſciplina.

Diſciplinis utebantur *Ægyptiis*, unde & oriundi erant, Characteribus in rebus ſecretioribus non vulgaribus, ſed figuris animantium quod (c.) Monumenta etiamnum oſtendunt Epitaphia depictorum animalium præ ſe ferentia. Cœterum ea Ars neſcio quâ hominum negligentiâ intercidit.

(c.) Quale adhuc extat in *Angleſia* in Cœmiterio Eccleſiæ de vico *Mergel*.

Literæ, quibus uſi ſunt.

Remanent autem peculiares adhuc literæ, quæ tum illis vulgares erant, Sed apud eos, qui priſcâ utuntur Linguâ, aſpirationes diphthongoſque omnes & quantumvis barbaras voces optimè exprimentes. Non autem eis nunc vulgò utuntur, ſed ſunt qui eas ruri profitentur, magnis ceremoniis Poetas Regiâ auctoritate creantes.

Medicina eaque ex indigenis.

Præter autem varias Artes, quas in eam Linguam aut traductas, aut à Majoribus traditas acceperunt, imprimis Medicinam excolunt, nec mediocriter cæteris præſtant, qui ab illis didicerunt herbarum illic natarum naturas, vireſque perſpectas habentes, eaſque propè ſolas curandis Morbis adhibentes. Nulla enim Regio adeò averſa a Sole infœcunditatis ſterilitatiſque damnata eſt, quin ad uſus humanos omnibus abunde per divinam Providentiam cuncta ſuppeditentur, ſi ſit modò qui uti ſciat. Huc uſque *Boethius*.

Quantùm nos à Majorum diſciplinâ receſſimus, idque maximo noſtro damno.

Hæc erat antiqua Majorum noſtrorum ſapientia, hæc illorum virtus inclyta fuit. Nunc, poſtquam docti prodiêrunt, boni deſunt. Simplex enim illa & aperta virtus in obſcuram & ſolertem ſcientiam verſa eſt, docemurque diſputare, non vivere. Noſque tam rigidâ ac pertinaci Diſciplinâ, quæ priſcos illos penè aeternos & [illegible] efficiebat, prætendimus mundi ſenium, ſub quo noſtra hæc tractari mollius ætas imbecilla velit. Adeò nempe noſtram amamus intemperantiam, eam ut excuſare quam excutere malimus; ſicque nunc plures interimat Gula quàm Gladius.

CAPUT XVII.

De Cibo, quo parvâ quantitate ſumpto dicit Dion *veteres* Britannos *famem & ſitim per plures dies toleráſſe.*

Cibi mirum genus apud Britannos famem & ſitim arcens.

DIon Caſſius de Severo ſcribens hæc de *Britannis* habet; Famem friguſque & labores omnes perferunt. Nam merſi paludibus capite tenùs, per multos dies inediam ſuſtinent: in ſylvis autem, corticibus atque radicibus Arborum aluntur. *Certum cibi genus parant ad omnia, quem ſi ceperint, quanta eſt unius fabæ magnitudo, minime eſurire aut ſitire ſolent.* Hiſt.Rom. Lib.76.

Sæpiùs autem animum meum ſubiit cogitatio, Quiſnam cibus ſit à *Dione* memoratus, adeò ut operæpretium cenſerem inquirere de iis quæ ἄλιμα & ἄδιψα, eâ obſervatione commendata ſint, quòd parvâ quantitate ſumpta famem & ſitim ſedent, ut, ſi fieri poſſit, eum cibum deprehenderem a *Dione* memoratum.

Quid Græcis ἄλιμα & ἄδιψα.

Græci ἄλιμα & ἄδιψα vocant, quæ famem & ſitim arcent Pharmaca. Sic Ἄδιψος Palmæ genus *Ægyptiæ*, quæ guſtata ſitim ſedat. Et veriſimile eſt Glycyrrhizam ἄλιμον ab effectu dici, quod admorſa famem prohibeat. Ita enim cenſet *Plinius*, *Quædam exiguo guſtu famem ſitimque ſedant, conſervantque vires, ut* Butyrum, *Hippace, Glycyrriza.* Idem dicit, *Glycyrrhizam* ἄδιψον *appellari.* Nat.Hiſt. lib.21. cap. ult. Nat.Hiſt. lib.22. c.9.

Quid nomen ἄλιμα & ἄδιψα meretur.

Certè nomen ἄλιμα & ἄδιψα meretur: id ſolum, quod exiguo guſtu famem ſitimque per diutinum tempus arceat, ut in hoc a vulgaribus cibis diſtinguatur, quòd alii cibi magnâ quantitate & ſæpiùs ſumantur; illa parva idque uno die ſumpta, vel rariùs, id muneris præſtent, ut poſteà videbimus.

Cibus cur adeò neceſſarius.

Magna cibi neceſſitas eſt quòd Corporis noſtri compages ex contrariis tum ſubſtantiâ, qualitate, tum figurâ compoſita mutuâ partium componentium luctâ & pugnâ perpetuò diſſolvatur & interitui obnoxia ſit, niſi Natura ſagax & provida alimentum, ſeu præſens quoddam particularum exhauſtarum ſupplementum dediſſet, ut egregiè *Lucretius*,

Multaque per ſudorem ex alto preſſa feruntur,
Multa per os exhalantur, cum languida anhelant.
His igitur rebus rareſcit corpus & omnis
Subruitur Natura, dolor quam conſequitur rem.
Propterea capitur cibus, ut ſuffulciat Artus
Et recreet vires interdatus, atque patentem
Per Membra & Venas ut amorem obturet edendi.

Alimenta neceſſaria facilè parabilia.

Cùm enim perpetuo ſubſtantiæ noſtræ fluore imminuuntur vires, & partium omnium inde imbecillitas conſequatur: ideo reſtauratione occurrendum, quæ ciborum aſſumptione peragitur. Quorum multiplex ſubſidium liberali manu nobis ſuppeditavit Natura benigna, ut fluxam & momentaneam vitam alimentorum varietate proferre poſſimus; nec ad hoc longe petitis cibis, & qui magni conſtant, opus eſt; ſed εὐπορίστοις facilè parabilibus & ad manum, ut canit Poeta, Petron.Arb. Fragment.

Omnia quæ miſeras poſſunt finire querelas,
In promptu voluit candidus eſſe Deus.
Vile olus, & duris hærentia mora rubetis
Pugnantis ſtomachi compoſuere famem.
Quod ſatiare poteſt, dives Natura miniſtrat;
Quod docet infrænis gloria, fine caret.

Ex cibo multiplici & copioſè ingeſto multi oriuntur Morbi.

Sed, cùm ex cibo multiplici affatim ſumpto multi oriantur Morbi tum animi tum corporis, & vita noſtra multis obnoxia reddatur. Rectè *Seneca*, *Magna pars libertatis; eſt bene moratus venter & contumeliæ patiens.* Et, ut idem aliàs, *Nunquam major eſt animus, quàm ubi aliena ſepoſuit; & fecit ſibi pacem nihil timendo, fecit ſibi divitias nihil concupiſcendo.* Via igitur ad tranquillitatem animi & bonam corporis valetudinem maximè expedita erit per ſobrietatem, ſi diſcamus membris noſtris inniti, & Epiſt. 123.

uſu,

uſu, rerum ornamenta metiamur; ſi cibus famem ſedet; potio ſitim; eaque fugiamus quæ excitant alliciuntque veluti præſtigiis captam appetentiam: cibus enim & potus vitæ & mortis viaticum ſunt, quæ itâ ſumenda ſunt, ut ſimus ad animi & corporis functiones rite perficiendas alacriores. Subtilis animus molem ventris refugit; corpore meliuſculè habito ad cognatas illi actiones inclinatur, venterque repletus deſpumat in libidinem. Mens ſicco corpore fulget, ut ſtella nitido cælo, quóque ipſi minus eſt commercii cum corpore, minus eſt & vitii. At corpus heſternis cibis onuſtum

Horat. lib. 2. Sat. 2.

—— Animum quoque prægravat unà,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.

Certè in hoc beati Angeli, quòd nullo alimento egeant. Ab hoc proximum, quàm minimum requirere. Os regi patiens, pro centum Medicis eſt. Eximii ergo uſus erit hæc Diſquiſitio tum Philoſophis, tum Religioſis, tum Militibus & cujuſvis conditionis hominibus peregrinantibus, quà ejuſmodi cibos explicemus, qui exiguo guſtu famem ſitimque per multum tempus arceant, præſertim cùm faciles paratu ſint & ubiq; reperiantur.

CAPUT XVIII.

Ubi varia enumerantur, quæ exiguo guſtu famem ſitimque ſedent.

Mortalibus alimenta primùm ſuppeditârunt Herbæ & teneriores Radices, deinde Arborum fructus: adeo ut Glandibus promiſcuè, pecorum inſtar, veſcerentur, priuſquàm panis uſus inventus eſſet, quod eleganter expreſſit *Ovidius*, (Primordial hominum alimenta.) (Faſt. Lib. 4.)

Panis erant primis virides mortalibus herbæ,
Quas tellus nullo ſollicitante dabat.
Et modo carpebant vivax è ceſpite gramen;
Nunc epulæ tenerâ fronde cacumen erat.
Poſtmodo glans nata eſt. Benè erat jam glande repertâ,
Duraque magnificas quercus habebat opes.
Prima Ceres homini ad meliora alimenta vocato
Mutavit glandes utiliore cibo.

Frumenta certè ſaluberrimum firmiſſimumque nobis alimentum præſtant; neque unquam illorum ſatietas, vel in maximâ copiâ ſubit, cum cæteri vel ſuaviſſimi cibi ſtatim faſtidium pariant. Priuſquàm vero panis conficiendi ratio innotuerat, *Pulte* veſcebantur Romani. Pulte *autem, non Pane vixiſſe* Romanos *manifeſtum, quoniam inde & Pulmentaria hodieque dicuntur.* Et *Ennius* antiquiſſimus Vates Obſidionis famem exprimens, *Offam eripuiſſe plorantibus Liberis Patres* commemorat. Et hodie *Sacra priſca* atque *Natalium* Pulte fritillâ conficiuntur. Parabatur autem Puls ex farre, Polenta ex hordeo mediocriter frixo. Poſterioribus etiam ſeculis in Caſtris Pulte uſos fuiſſe Romanos Auctor *Ammianus Marcellinus*, Et *Imperatori Juliano, cui non cupidiæ ciborum regio more, ſed ſub columellis tabernaculi parcius cœnaturo Pultis portio parabatur exigua.* Hinc *Pultiphagi* & *Pultiphagonides* dicti apud *Plautum*. Apud *Scotos* ex avenâ & aquâ parabatur, & in uſu ad hunc uſque diem eſt. Hinc D. *Hieronimus*, quendam Adverſarium ſuum dicit *Scotorum Pultibus prægravatum*. Mox Panis uſus ſucceſſit, qui ex omni quidem frumento conficitur, ſed ex Tritico præſtantiſſimus: & multi quidem populi Pane & Aquâ cum paucis Leguminibus & Fructibus contenti ſunt. Sed relictis alimentis propriè dictis, videamus quæ facultate ſuâ [illegible] & [illegible] ſunt.

(Plin. Nat. Hiſt. Lib. 18. Cap. 8.) (Frumenta ſaluberrimum firmiſſimumque alimentum, & minimè faſtidium pariens.) (Puls vetuſtius cibus ex quibus parabatur, & ex quibus Polenta.) (In Moſtellariâ & Pœnulo.) (Puls Scotorum.) (Præfat. in 4. Comment. Hieremiæ.) (Panis uſus.)

Et primò quidem Theophraſtus hæc habet, [illegible Greek] Et infra paulò, [illegible Greek] H e. *Sitim quoque extinguit, ſi teneatur in ore. Quâ de causâ tum eâ tum Equeſtri vocatâ Scythas undecim & duodecim dies tolerare affirmant ſitim*, [illegible] reddi debet tranſigere ut ex *Plinii* loco patet. Eſt autem *Hippace* caſeus equinus, ut explicat *Dioſcorides*, qui

(Hiſt Plant. Lib. 9. Cap. 13.) (Lib. 2. Cap. 10.)

qui quidem virus redolet, at magnoperè alit. *Plinius* autem fallitur, dum Herbam facit. Invenere Herbas univerſæ gentes: *Scythæ* eam quæ *Scythice* vocatur. Magna & ea commendatio, quòd in ore eam habentes famem ſitimque non ſentiunt. Idem præſtat apud eoſdem *Hippice*: traduntque his duabus herbis *Scythas* etiam in duodenos dies durare in fame ſitique. Ab eodem *Plinio* Butyrum & Glycyrrhizon commendantur, quòd exiguo guſtu famem ac ſitim ſedant. Nat. Hiſt. Lib. 25. Cap. 8.

Tabaci uſus apud Indos ad famem ſitimque ſedandam.

Nicolaus Monardes in Hiſtoriâ Medicamentorum Novi Orbis refert, quod uſus ſit etiam *Tabaci* apud *Indos*, famis ſitiſque ſedandæ gratiâ, hoc modo: Conchylia quædam Cochlearum Fluviatilium urunt; deinde atterunt calcis modo. Hujus & foliorum Tabaci æquas partes ſumunt manduntque, donec ex utriſque maſſa fiat, quam in Pilulas Piſo majores atque in umbrâ ſiccatas in uſum reponunt. Facturi iter per deſerta, ubi neque cibum neque potum inventuros ſe putant, harum Pilularum ſecum delatarum unam inter labrum inferius & dentes reponentes, ejus liquorem aſſiduè ſorbent; quâ abſumptâ, aliam reponunt, atque item aliam, donec peregrinationem triduanam aut quatriduanam abſolvant. Iſtaque ratione toto iſto tempore neque famem ſibi moleſtam eſſe neque ſitim aſſerunt. Cujus cauſam eſſe puto, quòd ſorbentes aſſiduè Pilulas illas etiam Humores pituitoſos e cerebro eliciunt, qui deglutiti & in ventriculum demiſſi naturalem ejus calorem humectant, ſed ab eo tandem abſumuntur, aliorum ciborum defectu, ut in multis animalibus obſervare licet, quæ totâ hyeme ſe in ſuis Latibulis continent ſine alicujus alimenti copia, quia calor naturalis occupatus eſt in pinguedine abſumenda, quam Æſtatis tempore collegerunt. Hiſt. Simpl. Medicament.

Nicotiana ad eoſdem uſus conducit.

Hodie quidem Nicotiana fumans a multis præſens & certiſſimum famis ſævientis levamen prædicatur. Imò dicunt quidam ſe expertos maſticatam quoque eſſe ad famem & ſitim remedium.

Xyris aliaque [illegible]

Vir admodùm doctus *Hen. Mundy* Med. dicit ſe à puero expertum eſſe famis aciem poſſe à Xyride aliiſque rebus [illegible] retundi, ſed non vires inde ſervari, nedum Faticentes refici. Comment. de Eſculentis.

Vinum.

Vinum generoſum aliique liquores generoſi modicè ſumpti optimè id præſtant. De Vino generoſo ita *Horatius*. Lib. 1. Epiſt. 15.

Ad mare cum veni, generoſum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum ſpe divite manet
In Venas animumque meum, quod verba miniſtret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.

Alia adverſus ſitim remedia.

Raymundus Mindererus in Medicinâ ſuâ Militari varia ad famem & ſitim arcendam exiguo guſtu commendat: ea ſunt panis ſecalini cruſta maſticata adverſus ſitim remedium. *Imperatoriæ* & *Carlinæ* fruſtum maſticatum idem præſtat, ut & *Coſtus* verus Indicus, Radix Officinalis, piſi magnitudine maſticatus idem præſtat.

Recens Mulſum.

Recens Mulſum apud *Plinium* commendatur, qui hæc habet, *Invenio apud Authores hunc potum bibendum alſioſis, item animi humilis & præparci, quos illi dixere Micropſychos. Eſt & ratio ſubtilitatis immenſæ a* Platone *deſcendens. Corpuſculis rerum levibus, ſcabris, anguloſis, rotundis magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus, ideò non eadem omnibus amara aut dulcia eſſe; ſic & in laſſitudine proniores eſſe ad iracundiam & in ſiti. Ergò & hæc animi aſperitas, ſeu potius animæ, dulciore ſucco mitigatur, lenit tranſitum ſpiritus & molliores facit meatus, ne ſcindant euntem redeuntemque. Experimenta cuique in ſe. Nullius non ira luctuſque, triſtitia & omnis animi impetus eibi mollitur. Ideoque obſervanda ſunt, quæ non ſolum corporum medicinam, ſed & morum habent.* Pliniani autem Argumenti vis in eo ſita eſſe videtur, quòd fames ſitiſque ab acidis, acribus & ſalſis ſive Humoribus, ſive Vaporibus excitentur. Quamdiu enim ſufficit iis temperandis, frænandis & coërcendis Humidum dulce ſanguini cum chylo affuſum, tamdiu ſopiti & compoſiti ſunt iſti Appetitus: at illo in partium nutritionem abſumpto, aſſurgunt Halitus iſti, commoventur & fermentantur & effervefcunt; & niſi ſedetur æſtuantium à cibo potuve aſſumpto tumultus, efferati evadunt, vellicant mordentque ſuperius Ventriculi orificium, ipſum partium Humidum primigenium deprædantur, multaſque turbas excitant, imò debilioribus Lypothymias acceſſunt. Quæ omnia, ut pulchrè *Plinius* ex *Platone* innuit, ab anguloſis eorum partibus minùs ad aliorum naturam accedentibus, & poros proinde diſtendentibus. Eaque omnia, ut ille ait, dulciore ſucco aſſumpto mitigantur: illorum enim aſperitas hujus oleoſis partibus oblinitur, & commodior an rotundior redditur. Acrimo- Nat. Hiſt. Lib. 22. Cap. 24.

nia

nia parte ſpirituoſa edulcoratur, aqueâ diluitur, terreſtri figitur & concentratur. Ideò ira, luctus & graviora quæque animi pathemata cibo molliuntur, imò franguntur & ad temperiem reducuntur.

CAPUT XIX.

Ubi accuratius expenditur Locus Dionis *noſtræque de Cibo illo Conjecturæ traduntur.*

Xiph. in Severo. JOannes Xiphilinus, qui Epitomen *Dionis* ſcripſit, dum *Severi* Expeditionem in *Britanniam* tradit, *Britannorum* duo facit genera *Caledonios* & *Mæatas*: nam cæterorum (inquit) nomina ad hos ferè referuntur. Incolunt *Mæatæ* juxta eum Murum, qui Inſulam in duas partes dividit. *Caledonii* poſt illos ſunt. Poſſident utrique Montes aſperrimos, &c. Quod *Caledonii Picti* fuerint, voluit *Buchananus*. Quæritur autem, quinam *Mæatæ*? Et ego quidem *Scotos* eos fuiſſe contendo, eoſque ex iis eſſe, qui Senecæ dicuntur *Scoto-Brigantes*. Sed quoniam quidam contendunt eſſe aliter legendum *Senecæ* locum, & ſic quidem, Caledonii & Mæatæ duo Britannorum genera. Rer. Scot. Lib. 2. In Apocolocyntoſi.

Ille Britannos *Ultra noti Littora Ponti,*
Et cæruleos Scuta Brigantas *Dare Romuleïs*
Colla Catenis Juſſit, & ipſum Nova Romanæ
Jura Securis Tremere Oceanum. Alii Cæru

Ego duorum clariſſimorum hujus ſeculi Criticorum Teſtimonia pro nobis adducam. Primus eſt *Ioſephus Scaliger*: is enim Notis ad Lib. 4. *Tibulli* Panegyrico ad *Meſſalam*, ad hunc Verſum Joſephi Scaligeri Teſtimonium.

Te manet invictus Romano Marte Britannus,

Hæc habet, *Invictus ſanè adhuc eo tempore: nam hactenus ne Cæſar quidem eos ſubjugavit. Primus Cæſarum Claudius de eo triumphavit, quod teſtatur Seneca in Apocolocyntoſi in Choricis Anapæſtis. [Et Cæruleos Scoto-Brigantes] pro quo ineptiſſimè hodie editur Scuta Brigantas.* Alter locus *Ioſephi Scaligeri* eſt in Animadverſionibus ejus in Chronologica *Euſebii*, p. 190. *Seneca & cæruleos Scoto-Brigantes*, ut olim feliciter à nobis emendatum eſſe aſſerimus. *Brigantes* ſunt populi *Hiberniæ Ptolemæo*, qui in *Britanniam* trajecerunt. De his Juvenalis,

Dirue Maurorum Attegias, caſtella Brigantum.

Ab *Antonino* Pio in ordinem redacti finibus ſuis ſeſe continuerunt, adhucque *Hibernicam* linguam retinent, homines ſemiferi, quos *Sylveſtres Scotos* vocant. Pauſanias Arcadicis de *Antonino Pio*. [illegible] Hodieque Inſcriptiones in *Scotiâ* extant, in quibus mentio eſt Legionis II. & Cohortis cujuſdam, quâ *Antoninus. Pius* indomitæ feritati illius gentis frænum impoſuit. In Pago Miniabruch: D M. C. Julii MARCELLINI. PRÆF. COH. I HAMIOR. In Turri quâdam pervetuſtâ in *Glaſco Imp. Cæſ.* TITO. ÆLIO. HADRIANO. ANTONINO AUG. PIO. P. P. LEG. II. AUG. PER. M. P. III. DCIX. VI. S. Ibidem in elegantiſſimo Saxo LEG. II. AUG. FEC. Has tres *Scoticas* Inſcriptiones habuimus ab optimo & ornatiſſimo Viro *Criſpino Gericio Elbingenſi Boruſſo*. Et infra; Quos hodie *Wilde Scotten* vocant qui ſunt veri *Brigantes*. Et inferius adhuc; Qui igitur *Brigantes* dicuntur *Pauſaniæ*, *Ptolemæo*, *Juvenali*, illi *Claudiano* & inferioris Seculi Auctoribus ſunt *Scoti*.

Alter eſt magnus *Salmaſius*, qui in Exercitationibus ſuis *Plinianis* ad *Solinum* p. 189. hæc habet: Et ſane *Pictos*, ſive *Agathyrſos*, ſive *Gelonos*, haud aliter interpretari liceat, quam aliquo colore fucatos. Sic *Picti Scoto-Brigantes* Senecæ, & *Picti* populi *Britanniæ* ab eadem ratione dicti. Salmaſii Teſtimonium.

Geograph. Lib. 2. Cap. 2. 1. & 6. Certè *Ptolomæo* in *Hiberniâ Brigantes*, & in *Albione* quoque *Brigantes*. Sub *Elgovis* & *Ottadinis* ad utraque Maria habitant *Brigantes*, in quibus Urbes *Epiacum*, *Vinnovium*, *Caturactonium*, *Calatum*, *Iſurium*, *Rhigodunum*, *Olicana*, Eboracum;

& in *Hiſpaniæ Tarraconenſis* Septentrionali latere F*lavium Brigantium*. Nam *Brigantes Britanniæ* [illegible] fuere *Brigantum Hiberniæ*; Qui quoque, & eorum in *Britanniâ* vicinis *Silures*, ex *Hiſpaniâ* utrique venerunt. Pingebantur veteres *Britanni*, non ad decorem, ſed ut cæruleus color terribiliorem pugnantium ſpeciem in Acie hoſtibus offerret. Is verò color quomodo in anguſto Scuto terribilis videri poſſet, non intelligo. Itaque veriſimile eſt, ab homine doctiſſimo & *Britannicarum* rerum perito, ut qui totam Inſulam, juxta D*ionem*, uſuris oppreſſam teneret, *Scoto*-B*rigantes* ſcriptum fuiſſe, ut diverſi ab *Hiſpanis* & *Gallis Brigantibus* intelligerentur. Eodem quoque pertinet illud, quòd eodem carmine *Britannos* & B*rigantes* ſeparavit, velut diverſas nationes: quod a nonnullis B*ritannicis* ſcriptoribus eſt factum, qui B*ritanniæ* finem H*umbrum* faciunt. Ipſe certè *Cæſar*, dum de Incolis B*ritanniæ* agit, huic diviſioni dat locum, dum ait, Interior pars ab iis incolitur, quos natos in Inſulâ ipſi memoriâ proditum dicunt: maritima pars ab iis, qui, prædæ ac belli inferendi causâ, ex B*elgio* tranſiérant, qui omnes fere iis nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eò pervenerunt, & bello illato ibi remanſerunt, atque agros colere cœperunt.

Buch. Rer. Scot. Lib. 2.

De Bello Gal. Lib. 5.

Quòd verò *Claudius* de B*ritannis* triumphaverit, præter hunc locum *Senecæ*; confirmat alter *Seneca* in *Octavia* Tragædiâ,

Et qui Britannis *primus impoſuit jugum.*

Hiſtorici præterea, Lapides & Nummi. Eadem verba *Caſſiodorus* retulit, *Criſpino* & *Tauro* Coſs. Hoc ipſo anno. Debellatæ B*ritanniæ* autem ductu P*lautii* Præfecti virtute *Veſpaſiani*. Inde ſummam Victoriæ ei attribuit *Valerius Flaccus* Poëta,

T*uque ò Pelagi cui major aperti*
Fama, *Caledonius poſtquam tua carbaſa vexit*
Oceanus, *Phrygios prius indignatus* J*ulos.*

Manifeſtò ait B*ritanniam* à C. J*ulio* C*æſare* fruſtra tentatam, à C*laudio* repetitam & domitam fuiſſe, ejuſque Victoriæ majorem partem ad *Veſpaſianum* pertinere. *Pomponius Mela*: B*ritannia qualis ſit*, *qualeſque progeneret*, *mox certiora & magis explorata dicentur: quippe tamdiu clauſam aperit ecce* P*rincipum maximus. Nec indomitarum modo ante ſe*, *verùm ignotarum quoque gentium victor*, *qui propriarum rerum ut bello affectavit*, *ita triumpho declaraturus portat* *Iſaacus Voſſius* celeberrimus Criticus legit, *Qui propriarum rerum fidem ut bello adſectavit*: & notat, quòd ſic omnes etiam antiquiſſimi Codices locum hunc exhibent: Senſus eſt, C*laudium* C*æſarem* affectaſſe bello iſtud efficere, nequis in poſterum de B*ritanniâ* & rerum ſuarum fide dubitaret. Antequàm enim C*laudius* eam patefaceret, incerta erant omnia, quæ de B*ritanniâ* ſcrebantur, nec conſtabat, utrùm eſſet Inſulâ, an alterius Orbis initium, an Nomen vanum: quia non ſatis credebatur iis, quæ de hâc ſcripſit C*æſar*. In veteri Epigrammate ad C*laudium* de capta B*ritanniâ*,

In Obſervat. ad Pompon. Mel. Lib. 3. C. 6.

Fabula viſa diu, *medioque recondita* Ponto
Libera victori quam cito colla dedit.

Addit dein M*ela* illum etiam triumpho declaraturum B*ritanniam* non eſſe Nomen tantum.

Poſteà autem, cùm iidem *Scoto-Brigantes* (ut habet P*auſanias*) *Genunios* P. R. Socios armis laceſſiérant, ab *Antonino* P*io* magna agri pars iis adempta: unde magis Septentrionem verſus ſedes ſuas movere coacti ſunt. Et ex hiſce neceſſariò fuere M*eatæ*, quos dicit X*iphilinus* incolere juxta *Murum*. Doctiſſimus *Langhornius* dictos *Meatas* dicit, quod orti ſint à *Meotis*. Et quidem veriſimile admodùm eſt, & argumentum nobis præbet *Scotos* fuiſſe, ut habet quoque Epiſtolâ ad Pontificem *Romanum* ſcripta a Communitate *Scotiæ* data apud Monaſterium de *Aberbrothok* 6. *Aprilis* 1320. cujus Originalem Membranam cum appenſis Nobilium Sigillis per aliquod tempus, conceſſione illuſtriſſimi Comitis de *Hadingtoun*, habui. Talis illic traditur *Scotorum* Origo; *Scimus ſanctiſſime Pater*, *& ex Antiquorum geſtis & libris colligimus*, *quòd inter cæteras nationes egregias noſtra ſcilicet* Scotorum *natio* multis præconiis *fuerit inſignita*, *quæ de Majori* Scythiâ *per* Mare *Tyrrhenum & Columnas Herculis tranſiens*, *& in Hiſpaniâ inter ferociſſimos per multa temporum curricula reſidens.* Et

In Arcadicis Lib. 8.

In tractatu, cui Titulus Introduction to the Hiſtory of England pag. 40.

Qualis fuit Scotorum Origo apparet ex Epiſtolâ ſcriptâ ad Pontificem Romanum à Communitate Scotiæ an. 1320.

infra

intra: *Indeque veniens poſt mille & ducentos annos à tranſitu populi Iſraelitici ſibi ſedes in Occidente, quas nunc obtinet, adquiſivit.*

Mæatæ Scoti, & unde ſic dicti.

Hinc conſtat *Mæatas* illos (*Mæotas* legendum) *Scotos* fuiſſe, ita dictos, quòd ex locis circa *Mæotidem* Paludem exorti ſunt. Illa enim loca in Majori *Scythiâ* ſunt. Et (ut Capite præcedente obſervatum eſt) *Scythica* illa herba, quam *Theophraſtus* ad ſitim tolerandam commendat, naſcitur ad *Mæotim*; ut nunc reſtet tantum inquirendum, num *Scoti* noſtri priſci ſimile quid in uſu habuerint. Et primo quidem, Cibus ejuſmodi in uſu apud eos fuit, quem ita deſcribit Hector *Boethius*, *Semper autem maſſam quandam ex farinâ, butyro, caſeo, lacte atque aceto temperatam contra extremam famem domo aſportabant, multos nonnunquam dies, ubi extrema commeatûs inopia premebat, ejus ſuctu appetitum lactando, vitam ſuſtinentes.*

Hiſt.Plant. Lib. 9. Cap. 13.

Scythica herba ſupra memorata ad Mæotidem Paludem naſcitur.

Fol. 12.

Quo cibi genere priſci Scoti diu famem tolerabant.

Sed quoniam *Xiphilinus* ex *Dione* tradit, quòd Corticibus atque Radicibus Arborum aluntur, ne ille quidem à Boethio appoſitus cibus mihi videtur eſſe is à *Dione* & *Xiphilino* memoratus. Et cùm in hunc uſque diem *Scoti* noſtri Montani (qui priſcorum victum & mores magis retinent) Tubera rotunda & nigra adnaſcentia radicibus Plantæ cujuſdam (quæ apud illos *Karemyle* dicitur, quæ Tubera adnaſcentia ſaporem habent *Glycyrrhizæ*) ad famem & ſitum tolerandam maſticant, & aquam cum iis temperant pro potu, ut mihi relatum eſt à plurimis, præſertim a nobiliſſimo & doctiſſimo Viro D. *Georgio Mackenzio* de *Tarbut* Equite et *Archivorum Regni Cuſtode*; ejus ego Plantæ Tubera cibum fuiſſe ſentio à *Dione* memoratum. Utque id credam, inde perſuaſus ſum, quod docti communiter Plantam à *Theophraſto* traditam interpretantur eſſe *Glycyrrhizam vulgarem*: quod ideo probabile eſt, quod in illis locis & vicinis ſponte proveniat *Glycyrrhiza*; quæ cum non ſponte naſcatur in ullâ *Britanniæ* parte (in cultis quidem plantata lætè et copioſè ubique provenit et magnâ quantitate exportatur) Majores noſtri, qui ex *Majori Scythia* oriundi ſunt, ubi *Glycyrrhiza* ſponte provenit, cùm hujus Plantæ Tubera invenirent eſſe ſaporis *Glycyrrhizæ*, eaque ad eoſdem uſus valere, eadem uſurpârunt.

Cibus Dionis hujus Planta indigena Karemyle dicta.

Planta autem ea eſt, quæ *Aſtragalus Sylvaticus Thalii* dicitur: *Sylvaticus foliis oblongis glabris* B. P. *Aſtragaloides ſive Aſtragalus Sylvaticus Fuchſii*, *vel Chamæbalano leguminoſo* affinis Planta J. B. *Orobus ſylvaticus noſtras perennis ſiliquis propendentibus radice tuberoſâ Hiſtoriæ Oxonienſis Moriſonii* noſtri, Cujus Iconem libro tertio dabimus atque fuſe de eâ agemus.

CAPUT XX.

De *Modernorum* Scotorum *Moribus*.

Scoti Montani & inferioris plagæ.

Scoti in *Montanos* (qui ſe *Scotos* priſcos dicunt) & *Scotos inferioris plagæ* dividuntur, qui linguâ, veſtitu, vivendi modo, inſtitutis & moribus vitæque genere admodùm differunt.

Scotorum Montanorum deſcriptio.

Lib. 4. Epiſt. 20.

Scotis Montanis planè conveniunt illa Sidonii *Apollinaris*, *Pedes primi perone ſetoſo, talos adusque, vinciebantur, genua, crura ſuræque ſine tegmine. Veſtis alta, ſtricta, verſicolor vix appropinquans exertis poplitibus: Manicæ ſola Brachiorum principia velantes: viridantia* Saga *limbis marginata puniceis: penduli ex humero* Gladii: *Lanceis uncatis ſecuribuſque miſſilibus dextræ refertæ, clypeis lævam partem adumbrantibus, quorum lux in orbibus nivea, fulva in umbonibus, ita cenſum prodebat ut ſtudium.* Eorum mores graphicè deſcribit *Buchananus* noſter in hunc modum, In victu, veſtitu, totâque rei domeſticæ ratione, antiquâ utuntur parſimoniâ. Opſonatio illis eſt venatus & piſcatio. Carnem aquâ in omaſum, aut cæſi pecoris pellem infuſâ coquunt: in venationibus interim, ſanguine expreſſo, crudâ veſcuntur. Pro potu eſt jus carnium elixarum. Serum lactis aliquot annos ſervatum in conviviis etiam avidè bibunt. Major pars aquâ ſitim ſedat. Panem ex avenâ et hordeo (quæ ſola frugum genera in illis regionibus proveniunt) conficere non injucundum ex diuturno uſu peritiâ quadam adhibitâ conſueverunt. Manè ex eo paulum deguſtant, eòque contenti

Rer.Scot. Lib. 1.

,, ve-

„venantur: aut, ſiquid aliunde operis eſt objectum, uſque ad veſperum cibo abſti-„nent. Veſte gaudent variâ, ac maxime virgatâ. Colores amant maximè purpureum „ac cæruleum. Majores ſagis verſicoloribus plurifariàm diſtinctis utebantur, ut adhuc „pleriſque mos eſt. Verùm plures nunc magis fuſcas, & ericæ frondes proxime imi-„tantes, ne in ericetis cubantes luce floridâ veſtis agnoſci poſſint, ferunt. His involuti „potius, quam tecti ſæviſſimas tempeſtates ſub dio tolerant, ac interdum nivibus ob-„ruti ſomnum capiunt. Domi etiam ſuæ humi cubant. Subſternunt filices aut ericam, „ſed hanc radicibus deorſum, frondibus ſurſum verſis: adeóque ſeitè hâc ratione le-„ctos concinnant, ut mollitie eum plumâ certent, ſalubritate longè ſuperent. Erica „enim naturali ſiccandi vi prædita ſupervacuos humores exhaurit, nervíſque eorum „moleſtiâ liberatis ſuum vigorem reſtituit, ita, ut qui veſpere languidi & laſſi decubue-„runt, manè vegeti & alacres reſurgant. Omnibus non negligentia modò in culcitris & „ſtragulâ veſte, ſed affectatio inculti horroris & duritiei ſumma eſt. Siquando uſus, „aut neceſſitas eos in peregrinum ſolum trahit, culcitras & hoſpitum ſtragula humi „provolvunt, ac ſuis veſtibus involuti ſe quieti componunt: ſolliciti videlicet, ne bar-„bara illa (ut ipſi vocant) móllities patriam & ingenuam duritiem contaminet. In „bello autem, quibus corpora tegunt, arma ſunt caſſis ferrea & lorica ferreis annulis „confecta, plerumque ad talos uſque demiſſa. Tela adverſus hoſtem arcus & ſagittæ, „maximâ ex parte hamatæ, ferreis utrinque barbulis eminentibus, quæ niſi vulnere la-„te patefacto è corpore extrahi non poſſunt. Sunt qui enſibus latis, aut ſecuribus pu-„gnent. Loco tubæ tibiâ utuntur utriculari. Muſicâ maximè delectantur, ſed ſui gene-„ris fidibus, quarum aliis chordæ ſunt æneæ, aliis è nervis factæ, quas vel unguibus „prælongis, vel plectris pulſant. Unica illis ambitio eſt, ut fides multo argento exor-„nent & gemmis. Tenuiores pro gemmis cryſtallum adhibent. Accinunt autem car-„men non inconcinnè factum, quod ferè laudes fortium virorum contineat. Vetere Gallorum ſermone paulum utuntur. Itinerantes aſperrimâ hyeme, intenſiſſimis frigo-ribus, lagenulâ aquæ vitæ & caſeolis aliquot muniti (nam de opſonio aut pane parum ſolliciti ſunt) longiſſima itinera ſine incommodo pedibus emetiuntur.

Orcadenſium deſcriptio ex Buch. libro citato.

Orcadenſes quoque linguâ a *Scotis* & *Anglis* diverſâ utuntur, & quæ à *Gotthicâ* non multùm diſcrepet. In convictu quotidiano multum è vetuſtâ parſimoniâ adhuc vulgus retinet; itaque perpetuâ ferè corporis & animi ſanitate omnes fruuntur. Rari morbis, plerique ſenio ſolvuntur; pluſque apud eos deliciarum ignorantia, quàm apud alios Medicorum ars & diligentia, ad ſalutem tuendam prodeſt. Eadem parſimonia & ad formæ elegantiam & ad ſtaturæ proceritatem plurimùm facit. Frugum proventus eis exiguus eſt, præterquam avenæ & hordei, ex quibus eis & panis & potus ſuppetit. Ex gregalibus animantibus oves, boves & capræ non infrequentes, unde multis eis lactis, caſei & butyri eſt uſus, aves marinæ innumeræ; ex his ferè & piſcibus victus eorum magnâ ex parte conſtat. Nullum ibi venenatum animal, ac ne deforme quidem aſpectu apparet. Sunt eis equulei, ſpecie quidem contemptibiles, ſed ad omnes uſus, ſuprà quam credi poteſt, ſtrenui. Nunc autem, vicinis nationibus invaleſcente luxuriâ corruptis, paulatim diſciplinâ vetere labefactatâ, blandientibus quoque deliciis ipſi ſeſe dedidere. Multùm etiam præcipitantem temperantiam impulere Piratarum commercia, qui ex Inſulis aquantur, & vina merceſque alias aut commeatibus mutant, aut vili pretio diſtrahunt. Inſulani autem non omnino inviti ſecuritatem cum lucro conjunctam, adblandiente etiam voluptate, vel receperunt vel non rejecerunt.

Hethlandicorum deſcriptio ex eodem lib.

Victus quoque ratio *Hethlandicis* eadem quæ *Orcadenſibus*, niſi quod juxta copias domeſticas paulo aſperior. Veſtiuntur *Germanico* ritu, ſed juxta facultates non indecorè. Proventus illis eſt ex panno ſui generis craſſo, quem *Norvegis* vendunt, ex oleo è piſcium inteſtinis confecto, è butyro, è piſcatu. Piſcantur naviculis duorum ſcalmorum, quos factos è *Norvegis* coemunt. Quos ceperint piſces, partim ſale condiunt, partim vento ſiccant. Ex iis ferè rebus divenditis pecuniam conficiunt. Menſuris, numeris ac pondere, ad morem *Germanicum*, utuntur. *Germanicus* etiam, aut penè vetus *Gotthicus* eſt illis ſermo. Ebrietatem ignorant, niſi quod ſingulis menſibus ſe mutuò invitant, eóſque dies hilarè & ſimpliciter, ſine rixis & cæteris, quæ fert ebrietas, vitiis tranſigunt, eamque conſuetudinem ad mutuam amicitiam retinendam facere ſibi perſuadent. Salubritatis firmitudo in *Laurentio* quodam noſtrâ ætate apparuit, qui poſt centeſimum annum uxorem duxit. Centeſimum quadrageſimum annum agens ſæviſſimo mari in ſuâ naviculâ piſcatum prodibat, ac nuper nullâ vi gravioris morbi labefactatus, ſed ſenio ſolutus deceſſit.

Qui-

Inferioris plagæ populus ex quibus oriundi ſit, & ad quorum mores proximè accedat.

Qui inferiorem plagam *Scotiæ* habitat populus, mixtus eſt ex antiquis *Scotis*, *Gallis*, *Anglis*, *Danis*, *Germanis*, *Hungaris* aliiſque. Et gentium, ex quibus oriundi ſunt, naturam redolent, ad *Gallorum* autem temperaturam & mores maximè accedunt, propter longum fœdus inter utramque gentem *Caroli Magni* & *Achaii* noſtri tempore initum, mutuaque inde commercia & connubia, & mutua quoque rebus periclitantibus ſubſidia. Accedit, quod, qui ſcientiis & belli artibus ſe applicant, prima tyrocinia ferè omnes in Galliâ ponunt.

Parel. Icon. animorum. — Scotorum Ingenia & mores.

Scotis autem eſt animus ad humanæ conſuetudinis culturam facilis, & corporis habitus ſupra multas gentes. Præceps iis ad omnia animus, quæ ſpes ſemel perſuaſit, cui maximè credunt: Iracundia in promptu, ſed quam facilè poſt primos impetus mitigant. Ingenia *Scotorum* vivida ſunt, excitata, ignea, ſapientiæ capeſſendæ maximè idonea. Animi illis, in quæcunque ſtudia inclinant, mirifico ſucceſſu inclyti, ut nullis major patientia Caſtrorum, vel audacia pugnæ, & Muſæ nunquam delicatiùs habeant, quam cùm inciderunt in *Scotos*. Etiam urbanis negotiis pares, ad omnis fortunæ vitæque genera ſuam induſtriam aptavere. Nihil eſt, quod non ſuperare potuiſſet ingenium *Ioannis Duns-Scoti*, ſi tempora modò cultum animi elegantiorem ipſi non invidiſſent. Nunc in Scholaſtico illo (curioſone magis an utili) de rebus ſacris diſputandi genere nihil eo acutius, nihil accuratius, nihil abſolutius. *Subtilem Doctorem* vulgus, *Scaliger* etiam *Limam veritatis* vocat. Alterum *Scotiæ* Lumen fuit *Geo. Buchananus*, Poeta incomparabilis, qui Odâ, Elegiâ, Tragœdiâ non ſolum noſtri ſeculi homines ſuperavit, ſed antiquiſſimos æquavit. *Ioannes* quoque *Barclaius Argenide* ſuâ immortale ſibi nomen peperit. Illos nominâſſe ſufficit qui extra omnem controverſiam ſumma ſeculi ſui ornamenta fuere.

Joan. Duns-Scotus. — Exercit. 324. — G. Buchananus. — Jo. Barclaius.

Scotorum varia exercitia.

Scoti omnis generis exercitiis utuntur. Jactu brachia, ſaltu crura, curſu pedes exercent. Quidam ad ſcopum jaculantur. Nobiliores, præter Venationem, quâ valdè delectantur, diſcunt equos in gyrum flectere, ac pilâ, choreis, haſtiludiis, militaribuſque Velitationibus ſe exercent. Sed maximè ſeſe oblectant certaminibus de curſu equorum, quos parant in eam rem velociſſimos, & diætâ & exercitiis alunt, quò magis diſpoſiti ad curſum ſint. Hoc certè præ multis gentibus laudis habet *Scotia*, quod invicta bello, viginti jam Seculis *Imperii* formam longâ ſerie ad hunc uſque diem ſervavit. Centum enim & decem Reges numerantur à *Ferguſio* ad *Carolum* ſecundum, qui nunc regnat, quem diu ſoſpitem conſervet Deus, & faxit, ut in perpetuum regnet ejus Stemma.

CAPUT ULTIMUM.

De Αὐταρκείᾳ SCOTIÆ.

Seu de ejus fœcunditate in iis producendis, quæ ad vitæ uſus neceſſaria ſunt.

Scotia diverſarum Regionum indolem redolet.

SCotia noſtra, arcto licet ſpatio concluſa ſit, propter Soli ſui inæqualitatem, tamen Regionum etiam ſub diverſis cœli cardinibus variam indolem redolet. In quibuſdam enim locis terra perpetuis ferè nivibus obducta riget; in aliis Lacus nunquam congelaſcit, ſolum bitumine accenſo fumat. Hic Saxo ſterilis ac Lacubus horrida, adſpectu triſtis eſt, ſolamque Ericam producit; illic optimarum Frugum ferax felicibus quoque Paſcuis abundat. Nec ſuperficie tantùm ſuâ varias diverſaſque Terras imitatur: ſed &, quoniam eam benignioribus Radiis Sol per Æſtatem diutius fovet, quæcunque ferè ſunt in Regionibus aliis cœlo & ſolo diverſiſſimis (quaſi utriuſque Orbis opes in hoc Terræ punctum congereret liberalis Natura) ea omnia in fertili ejus gremio inveniuntur.

Ejus Soli felicitas.

Fruges.

Et ſummâ quidem copiâ proveniunt optimæ Fruges Triticum, Hordeum, Avena, Secale; & Legumina meliora Fabæ et Piſa, quæ in cibum et potum nobis cedunt, ut, licet (quæ noſtra fœcunditas) abundet populus, levi tamen pretio quilibet ea, quæ ad vitam neceſſaria ſunt, comparare poſſit.

Vino quidem caremus magno noſtro commodo, quòd frequens ejus uſus plurimorum inæquali temperamento non conveniat, in quibus ſcilicet exteriora frigeant, interiora urantur. Potuum varii. Varios autem potus habemus, nobis certe cum commodiores tum ſalubriores, Zythum & Cerviſiam, quæ ex Hordeo quoque, ſed cum Lupulo paratur. Noſtri autem *Montani* bibunt ſerum lactis aliquot annos ſervatum, etiam in conviviis, idque potionis genus *Blandium* appellant. Nobiles Pomaceum quoque bibunt ex patriis pomis expreſſum, quod quidem in Scorbuticis & Melancholicis Morbis aliiſque valdè commendatur: nervoſum autem genus minùs quàm Vinum tentat, & ſtomacho gratus potus eſt. Nobiles quoque potùs genus e Groſſulis & è Rubi Idæi fructibus parant refrigerans & gratum. *Montani* autem *Scoti* ſpiritum ex hordeo & herbis quibuſdam indigenis & hortenſibus parant, qui multi uſus apud illos eſt. Illi quoque aquam fontanam (quâ ſolâ ferè apud illos plebs utitur) temperare ſolent Tuberibus illis rotundis, quæ Radicibus *Aſtragali ſylveſtris Thalii* adnaſcuntur, in ea maceratis, quæ dulcem Glycyrrhizæ ſaporem ei conciliant.

Butyri copia. Oleo quoque caremus: ſed ejus defectum abundè ſupplet magna Butyri abundantia, quod nobis quidem & uberius alimentum, & ſuavius & gratius condimentum præbere videtur. Et, ſi ſublato quandoque per Bella commercio, ſaccharo & aromatibus privemur, Mellis & Salis. Mel ſatis abundè habemus & Sal, quæ ejus uſum commode ſatis ſupplere poſſunt: Plantæ aromaticæ. Rhaphanum autem Ruſticanum, Angelicam, Caryophyllatam, Scorzoneram, Roſmarinum, Betonicam, Mentham, Abſinthium, Lilii Convallium flores, Crocum, Cepam *Askelonicam*, Allium, Cochleariam & Naſturtia, quæ magis corporibus noſtris quam Aromata conveniunt.

Succi acidi, qui nobis abundant. Et, ſi Citriis, Limonibus, Malis Granatis & Aurantiis careamus, præter Pruna varii generis Ceraſaque, non minùs utiles & gratos ſuccos nobis conceſſit Naturæ benignitas, cùm Acetoſam, Acetoſellam, Berberim, Ribeſia & Uvas criſpas dederit.

Plantæ culinariæ. Quæ verò Culinariæ Plantæ ſunt, Cepa, Allium, Moly, Porrum, Napus, Rapum, Raphanus, Beta rubra, Tragopogon, Siſarum, Paſtinaca tenuifolia, Apium ſeu Petroſelinum, Braſſica, Naſturtium, Eruca ſativa, Beta vulgaris, Spinachia, Lactuca, Cichoreum, Intybus, Urtica minor & major, Cerefolium, Tanacetum, Thymum, Satureia, Borago, Bugloſſum, Portulaca, Pimpinella ſpicata minor, Valerianella, Dracunculus hortenſis, Crithmum, Naſturtium *Indicum*, Sinapi, Fœniculum, Cuminum, Carvi, Aniſum, Coriandrum, Anethum, Aſparagus, Lupulus, Sambucus, Cinara ſativa, Malùs variæ ſpecies, Pyrus, Cydonia, Perſica, Armeniaca, Nux Juglans, Corylus, Rubus *Idæus*, Rubus, Ribes, Uva criſpa, Myrtillus *Germanorum*, Fragaria, eæ omnes læte & copioſe apud nos proveniunt.

Animalium quadrupedum carnes. Quæ in cibos veniunt animalia omnis generis, ea magno proventu apud nos ſunt, & quidem egregii ſaporis, Boves, Oves, Capræ, Sues, Lepores, Cuniculi, Cervi.

Lac, Butyrum, Caſeus. Et, quæ ex mitioribus Animalibus Bove & Ove proveniunt, Lac, Butyrum, Caſeus magnâ copiâ ſunt.

Aves. Aves autem, quæ cibum ſuppeditant, Gallinaceum genus, Columbæ, Urogallus major, Gallus paluſtris, & qui niger dicitur, Perdices, Gallinagines, Turdi, Alaudæ, Coturnices, Rallæ, Anſeres domeſtici & feri, Anates quoque domeſticæ & feræ. Quædam etiam marinæ aves, noſtræ peculiares Regioni, egregii ſaporis, Lyiæ, Anas Arctica & Anſeres *Solanæ*, quæ mixto ex carne & piſce ſapore, gulæ mirè adblandiuntur.

Piſces. Mare verò noſtrum piſcibus adeò ſcatet, iiſque optimæ notæ, ut non ſolùm nos habeamus, quæ uſui noſtro ſufficiant & quæ exteris divendamus, ſed & *Batavi* ex piſcatu è noſtro Mari, quæ ipſis pro victu inſerviant, & quæ vel ad remotiſſimas oras diſtrahant, nanciſcuntur. Valde enim apud nos abundant Tructæ variarum ſpecierum, Lucii, Percæ, Anguillæ, Salmones, Sturiones, Aſelli, Haleces, Scombri, Squatinæ, Soleæ, Rhombi, Lupus marinus *Schonveldii*, Eperlani, Cancri, Aſtaci, Oſtrea, Mituli, Cochleæ, Pectunculi.

Metalla & Mineralia. Sed & Mineralia & Metalla omnis generis apud nos reperiuntur Aurum, Argentum, Cuprum, Ferrum, Plumbum, Sulphur, Alumen, Vitriolum, Et, quæ inſtrumenta Luxuriæ ſunt, Non ſolum apud nos Lapides Architecturæ utiles, ſed & Marmora omnis generis & Alabaſtrum, Achates, Jaſpis, Corneolus, Talcum; & quæ Terræ, Artificibus utiles, Ochra, Rubrica, paſſim reperiuntur.

Quæ Fluvii, Mare & Fontes Medicati ſuppeditant. Fluvii Margaritas ſuppeditant, etiam melioris notæ; & Mare in uſus noſtros evomit Sperma Ceti, Succinum et *Ambram Griſeam* fatiſcentis naturæ ſubſidium.

Fontes

Fontes quoque Medicati variis in Morbis ſalutares paſſim ebulliunt.

Magnam verò pro commerciis opportunitatem præbent Flumina inſigniora & ferè undique circumfluum Mare.

Quod Regionis incommoda attinet, ſi Aëris intemperiei frigidæ diu expoſiti videmur, in Montanis Regionibus frequentes Sylvas, in humiliori plagâ Carbones foſſiles, aut aridæ illius Terræ *Moſs* dictæ Teſſellas habemus, ex quibus peti poſſunt optima ignis fomenta. Quòd ſi ex ſalſuginoſo craſſiorique Maris vapore attracto, & impeditâ, propter Aëris frigiditatem, diapnoe, ſanguis diatheſin Scorbuticam alioſque Morbos à redundante ſero contrahere aptus eſt, etiam adverſus hæc mala proviſum eſt nobis Plantis Indigenis ſponte naſcentibus, ut Cochleariâ, Naſturtio & Trifolio Aquaticis, Acetoſellâ, Rhaphano Ruſticano & aliis, quæ contractam ſanguinis labem emendent. Proindéque nos ſummi Numinis bonitatem omnibus viribus noſtris laudare, ejus ſapientiam mirari, potentiam adorare decet, operumque ejus non ſolum contemplatores, ſed & gratos enarratores nos exhibere. Optimè adverſus Regionis incommoda proviſum eſt.

Pſal. 8. v. 3. ad finem.

Luce quum cœlos vitreâ ſerenos,
Pollentis opera dextræ
Cerno: quum Lunam nitidaſque ſtellas
Per te creatas conſpicor;
Quantulus (mecum tacitus revolvo)
Homo eſt, ut ejus ſis memor?
Quantula humanæ eſt ſobolis propago,
Dignere ut illam viſere?
Hunc Deo æqualem propè reddidiſti:
Ornâſti honore & gloriâ:
Et tuæ dextræ ſuper univerſa
Opera creâſti principem:
Cuncta, vitalis quibus hauſtus auræ eſt,
Illi dediſti ſub pedes.
Huic boves parent & oves, pecuſque
Quodcunque campis paſcitur.
Quique pennarum celeri volatu
Metitur ales aera:
Quique pinnarum celeri natatu
Piſcis pererrat æquora.
Gentis humanæ pater atque cuſtos,
Quàm ſancta Majeſtas tui
Nominis terras ſtupefecit omnes,
Sol quas recurrens adſpicit!

Partis primæ Libri primi

F I N I S.

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ *SCOTIÆ*,

PARTIS PRIMÆ LIBER SECUNDUS:

Ubi de

MORBIS in SCOTIA Graſſantibus,

De Methodo medendi & de Medicinâ Indigenâ,

SECTIO PRIMA

De MORBIS in SCOTIA.

CAPUT PRIMUM.

De MORBIS in genere.

HOMINEM primævâ ab origine, ab omni labe immunem, in Voluptatum Deliciarumque Horto ex limo terræ coagulatum divinoque Spiritu animatum poſuerat Altiſſimus. Illi erat [illegible] vitæ cuſtos *Arbor Vitæ*, cujus fructus aderat homini cibus, ne eſuriret; potus, ne ſitiret; & lignum vitæ, ne Senectus eum deprimeret ac diſſolveret: *Vitæ*, inquam, *Arbor*, Medicinæ modo, homini corruptionem prohibebat. At, fractis Potentiſſimi Legibus, Anima ab origine primâ ſceleris pura & convenientem ſibi ſortita Baſilicam, ſimul atque, ſupra modum, inſoleſcente genio ad deteriora deflexit, in aurâ cœleſti caliginem, in mole terrenâ mortem, inter utrumque bellum aſſiduum miſer homo expertus eſt. Unde lucidus Intellectus interiores primùm tenebras ſenſit, & Appetituum regina Voluntas Senſuum illecebris delinita Rationem deſpexit commonentem; tandemque divina licet Anima, tanquam *Apellis* Tabula demerſa cœno, propter Corporis impuritatem, aliquâ mortalitatis maculâ fœdata eſt: ab eo tamen, ſine maximo cruciatu, ſejungi non poteſt; quòd amet iis in partibus ſtabulari, quarum operâ diutius uſus eſt. Hinc perfecta, æterna & immaculata apud *Deum* & *Angelos* permanſit Sanitas; homini verò naturalis vitreaque, quæ tantùm conſtans in ſuâ levitate, & innumeræ Morborum ſpecies, morſque inevitabilis fuit illi ex peccato hæreditas. Morborum origo.

Morbus eſt affectus præter naturam, actionem per ſe lædens. Morbus quid.

Morborum differentiæ

Morborum alii σποράδες, *h. e.* diſperſi, qui ſingulos ſeparatim corripiunt. Sunt plures ſimul Morbi vagantes & genere diverſi, quorum alius alium invadit; non ab Aere, ſed à ratione Victûs naſcuntur, quam ſinguli habent propriam & peculiarem.

Alii κοινοὶ, *h. e.* communes, qui certi ſunt morbi & ſingulares, qui alicubi vagantur et multos æque ſimul corripiunt. Cauſam habent hi communem, ut Aerem, Aquæ malæ potum, vel cibum aliquâ de cauſâ vitiatum, gravem tetramque Exhalationem, vel ſimile quid, quod vitari nullo modo poteſt.

Atque hi communes ſunt ἐνδήμιοι, *h. e.* Patrii, Vernaculi, & alicui Regioni familiares. Hi in aliquâ Regione frequentes ſunt & perpetui, & omnes ex æquo corripiunt, ob cauſam quæ omnium communis eſt. Atque de his maximè in hoc libro agitur.

Vel ἐπιδήμιοι, qui communes quidem Morbi & a communi cauſâ nati; non tamen Patrii & familiares, ſed potius externi & adventitij. Hi ſunt vel λοιμώδεις peſtilentes, qui contagioſi & omnium pernicioſiſſimi; vel non peſtilentes, ſed peſtilentibus mitiores.

Cauſæ Morborum

A malâ corporis diſpoſitione variæ Morborum differentiæ oriuntur. Nam ut bona valetudo videtur eſſe à ſanguine & partibus ritè conſtitutis; ita mala ſeu morbus à ſanguine peccante, vel partibus à proprio naturalique ſtatu recedentibus. Sanguis autem comprehendit Limpham quoque & ſuccum Pancreaticum, alioſque humores qui ſanguini admiſcentur. Hâc de re egregius eſt locus *Hippocratis*; At verò cor- Lib. de Natura humana, Text. 5. & 6.
„pus hominis habet in ſeipſo ſanguinem, & pituitam, & bilem duplicem, flavam *viz.*
„& nigram: atque hæc ſunt ipſi corporis natura, & per hæc & ægrotat & ſanus eſt.
„Sanus equidem maximè eſt, ubi temperamentum hæc inter ſe habuerint moderatum,
„tum facultate, copiâ, & ubi maximè fuerint permixta. Ægrotat autem, cùm ho-
„rum quid minus aut amplius fuerit, aut ſeparatur in corpore, & non fuerit reliquis
„omnibus contemperatum. Neceſſe eſt enim, cùm quid horum ſecretum fuerit et per
„ſe ſteterit, non ſolum eum locum, unde ſeceſſit, morbidum fieri, ſed etiam eum,
„in quo ſtat, et in quem propter nimiam copiam diffuſum eſt, dolore ac morbo vexari. Hinc ſi ſanguis ſpiritibus orbatus et effœtus evadat, debilitas pulſus, virium languor, partium refrigeratio, et totius corporis hebetudo præſtò ſunt. Ut macies et tabes, ſi amiſſo glutine ſolvatur; ſi verò vel acidus, vel acer, vel motu celerior fiat, inflammationes, puſtulas et ſimiles morbos affert. Si plus juſto feroſus evadat, hydronoſi vel aquei morbi exoriuntur.

Ad partes quod attinet, ſi à propriis locis recedant, magnitudine augeantur, ſcindantur, corrumpantur, vel obſtruantur illorum ductus, aut alio modo afficiantur, luxationes, tumores, ulcera, putredines, obſtructiones et alia hujuſmodi emergunt.

In ſemine quoque latent morborum et mortis germina, quæ & paria his ex quibus orta ſunt faciunt, et citius corpore adoleſcunt. In illo viget repugnantia primordiorum quæ ut vivendi cauſa ſunt, ita et viæ mortis, vitæque tam ſanæ quam ægræ ſtamina, nec minùs morborum Elementa quàm corporum. Ac licet in permiſtionem quodammodò paria venerint, brevi tamen impari prælio ſeſe vehementer exagitant: et dum in nos intus foriſque ſæviunt, ſanitatem quam fecere ſubvertunt, adeò infida eſt ex contrariis origo. Eſt et à ſemine inſitus calor, qui eâdem manu nos fovet ac conficit: et quia ſalutarem humorem ſuâ efficientiâ furtim, ſed avidiùs carpit, ipſum quoqoe ſe perimit, ita ut qui auctor eſt vitæ idem ſit et necis.

Procatarctica præcipuè morborum cauſa eſt intemperantia, poſtquam (ut ſcribit Epiſt. 95.
„*Seneca*) cœpit cibus non ad tollendam, ſed irritandam famem quæri, et inventæ ſunt
„mille condituræ, quibus aviditas excitaretur: quæ deſiderantibus alimenta erant, one-
„ra ſunt plenis. Inde pallor et nervorum vino madentium tremor, et miſerabi-
„lior ex cruditatibus quam ex fame macies. Inde incerti labantium pedes, et ſem-
„per qualis in ipſa ebrietate, titubatio. Inde in totam cutem admiſſus humor diſtentuſque
„venter, dum male aſſueſcit plus capere quam poterat. Inde ſuffuſio luridæ bilis et de-
„color vultus, tabeſque in ſe putreſcentium, et retorti digiti articulis obrigeſcentibus.
„Nervorum ſine ſenſu jacentium torpor, aut palpitatio ſine intermiſſione vibrantium.
„Quid capitis vertigines dicam? quid oculorum auriumque tormenta, & cerebri æſtuan-
„tis verminationes, & omnia per quæ exonerantur internis ulceribus affecta? Innu-
„merabilia præterea Febrium genera, aliarum impetu ſubeuntium, aliarum tenui peſte
„repentium, aliarum cum horrore et multâ membrorum quaſſatione venientium? Quid
„alios referam innumerabiles morbos ſupplicia Luxuriæ?

CAPUT

CAPUT II.

Ubi enumerantur Morbi, qui in Scotiâ *maximè graſſantur.*

Tellutis inæqualitas (unde temporum mutationes) morbos parit.

Aphor. Sect. 1. Aph. 1.

Cùm (ut ſuprà tradidimus) *Scotia* noſtra ad ultimos ferè Septentriones detruſa ſit, ex reliquo Orbe diviſa, niſi quâ *Angliæ* jungitur, omni ex parte ſævientis Oceani injuriis pateat; Aerque ſæpius craſſus, nebuloſus pluvioſuſque ſit; Hyems etiam diu duret, & frigus penetrantius ſit; Tellus quoque valdè inæqualis ſit, ubique aut montium verticibus elata, aut humilioribus vallibus iiſque declivioribus depreſſa: neceſſe proinde eſt, varias temporum mutationes in eâ frequenter accidere. Quæ *mutationes temporum* (ut ait magnus *Hippocrates*) *maximè pariunt morbos: & in ipſis temporibus magnæ mutationes aut frigoris, aut caloris.* Fieri igitur non poteſt, quin nos *Scoti* maximè inæquali ſimus temperamento, multique apud nos morbi ſint: cum per totam *Scotiam* nunc tellus ſuo gremio mare excipiat, nunc (quaſi indignata reſtringi) fluctibus prævaleat longéque in mare excurrat; hic montes emineant, illic minus profundum mare cum terra luctetur. Hæc enim terræ facies, figura & ſitus multis evaporationibus inter huſce anfractus ſemet involventibus & magis in ſe incumbentibus originem præbent, cauſamque & materiam tempeſtatum dant, quæ ſuâ inconſtantiâ & inæqualitate debitam corporum diapnoen impediunt & morbos procreant: ut veriſſimum ſit, quod habet *Galenus*; „ [illegible]

„ [illegible]

„ [illegible]

„ [illegible]

Lib. 2. de Sanitate tuenda cap. 7. Edit. Charterii.

„ *h. e.* Quum nec optimo temperamento, nec inculpabili conſtitutione ullum corpus in „ iis Regionibus, quæ à temperamenti modo receſſerunt, gigni poſſit; ſicuti tum ratio „ docet, tum experientia commonſtrat. Quippe ſicci, graciles & veluti torrefacti in „ æſtuoſis tractibus homines fiunt; Rurſus frigidioris Plagæ incolæ inæquali tempera„ mento viſuntur, ut quibus exteriora frigeant, interiora, atque in his viſcera, immodice caleant.

Corpulentiores & minus graves morbi Majores noſtros tenuerunt.

Boeth. Hiſt. Scot. Lib. 2.

Id. Lib. 9. Fol. 171.

Olim quidem, pro Majorum noſtrorum temperantiâ & validis exercitiis, quibus utebantur, tum pauciores, tum minus graves erant morbi. Ab Hiſtoricis enim noſtris relatum eſt, quod ignota fuere noſtris Majoribus tot morborum genera, quot noſtrâ ætate conſpiciuntur. Vix quiſpiam tum elanguebat, niſi aut calculo, aut exundante pituitâ, ſimilive morbo frigido aqueove humanum vincente temperamentum cauſam præbente: probe enim degebant, parſimonia corpora ab adverſâ valetudine tutabatur, vitamque noſtratibus in longum ævum protraxit. Morbi autem ex frigore & pituitâ redundante enati erant: qualis fuit morbus *Kennethi Keyr Convalli* Regis filii, qui Catarrhi in Tracheam Arteriam defluxu ſubitariâ morte eſt extinctus. Paralyſis & ventris profluvium à frigore quoque quoſdam invadebat. Primus autem *Congallus* Rex notatur Articulari Morbo, ſeu Podagrâ correptus, quem ex frigore ac multis laborioſis expeditionibus in juventute peractus contraxiſſe in ultimâ ſenectute dicitur. Febres quoque ex nimio labore nonnullos invaſerunt. At ubi, patrio victu poſthabito, omnium deliciarum genere defluxere, ſimul cum peregrinis deliciis peregrini & eatenus incogniti erupere morbi. Ordinarii autem morbi præcipuè ſunt illi, qui *Hippocrati Hyemales* & *Autumnales* dicuntur. Imprimis vero Hyemales, qui enumerantur Aph. 23, ſcil. Pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, gravedines, raucedines, tuſſes, dolores pectorum, laterum ac lumborum, capitis dolores, vertigines, ſiderationes. Frequentes etiam ſunt morbi Autumnales Aph. 22. enumerati; *viz.* Febres erroneæ, ſplenes, & hydropes, & tabes, & urinæ ſtillicidia, & inteſtinorum lævitates, & dyſenteriæ, & Coxendices, et anginæ, & anhelationes, & volvuli, & comitiales, & inſaniæ, & atræ biles.

Aph. 22. & 23. Sect. 3.

Morbi Hyemales.

Morbi Autumnales.

Morborum noſtrorum cauſæ.

Cauſæ autem morborum noſtrorum ferè ſemper ſunt aliquæ ex his, Aëris ſcil. vitium, ſoli cælique natura, victus, conſtricti nimio frigore pori, redundans in maſſâ ſanguineâ ſerum, aut ejus in caput aliaſve partes raptus; ſanguis ipſe vel nimium redundans, vel in motu concitatior aut ſegnior, vel acrior aut acidior, vel miaſmate ſcorbutico contaminatus.

CAPUT III.

Accuratior Morborum in Scotiâ *graſſantium expoſitio.*

MOrbi alii caput, alii thoracem, alii ventrem inferiorem; quidam artus, nonnulli totum corpus afficiunt; aliqui externas tantùm partes; quidam epidemici.

Capitis Morbi. Morbi autem capitis, qui frequentius apud noſtrates occurrunt, ſunt hi; Catarrhus, gravedo, odontalgia, auris dolor, tumor genæ, parotis, aquoſi tumores circa maxillas, viſus debilitas, *Scotoma*, hypochyma, paraſynanche, hydrocephalus, capitis dolor, hemicrania quandoque periodica, vertigo, caros, apoplexia levis quæ in paralyſin mutatur, apoplexia fortis, lethargus periodicus ſeu hydrops cerebri, epilepſia, eryſipelas capitis & faciei.

Pectoris morbi. Morbi pectoris, Raucedo, tuſſis, dyſpnæa; aſthma periodicè recurrens, continuum; pleuritis, lateris dolor, peripneumonia, phthiſis, ſyncope, palpitatio cordis, hydrops thoracis, ſanguinis ſputum, vomitus ſanguinis.

Morbi Ventris inferioris. Ventris inferioris morbi, Diarrhœa ſeroſa, vomitus aquei, ventriculi cruditas, oppreſſio, cardialgia, cholera, colicus dolor, colica in paralyſin deſinens, hydrops aſcites, tympanites; affectus hypochondriacus, hyſtericus; ſcorbutum, affectus quidam ſpaſmodici; calculus renum, veſicæ; iſchuria, hydrops uteri, lumbrici, obſtinata alvi conſtipatio, ſanguinis nimii fluores.

Artuum Morbi. Morbi Artuum, Arthritis, Rachitis, ſcrophulæ & ſtrumæ, Arthritis vaga ſcorbutica, iſchiadicus dolor, artuum tremor.

Morbi totum corpus afficientes. Morbi, qui totum corpus afficiunt, ſunt Febres, rheumatiſmi, dolores qui membranaceum & nervoſum genus afficiunt, leucophlegmatia & habitus aquoſus cum tumore, icterus, chloroſis, exanthemata, ſcabies, paralyſis fortior, ſtupor circa partes nervoſas, tabes.

Febres variæ. Febres autem variæ ſunt; diariæ, quales hemicraniam & ſimiles affectus comitantur, & eryſipelata præcedunt, ſynochi quoque imputres & putres, febres catarrhales; nervoſum genus afficientes, comatoſæ, cum deliriis, ſpaſmis & ſimilibus ſymptomatis comitatæ; febres malignæ, purpuratæ, peſtilentiales; hecticæ, lentæ febres; febres puerperarum; variolæ & morbilli, iique regulares vel anomali; Febris *Scarlatina*, Febres intermittentes, Quotidiana, Tertiana, major Quartana, Semitertiana, intermittentes Anomalæ

Morbi externi. Morbi externi, Tumores Scirrhoſi, œdematoſi; Hydrocele, Cancer, ſphacelus ſcorbuticus, gangrenæ poſt febres, ſpina ventoſa, ulcera mali moris.

Morbi Epidemici. Morbi Epidemici, Febres quædam malignæ Autumno maxime graſſantes, & Vere febres intermittentes, quæ ſingulis ferè annis differentibus comitatæ ſymptomatibus, Dyſenteriæ, Paraſynanche, Tuſſis ferina, Variolæ, Morbilli.

CAPUT IV.

De Cauſis Morborum in genere.

UT commodiùs de cauſis agam, Incolæ *Scotiæ* dividendi ſunt in Plebem & Nobiles. Plebs iterum in eos qui in Urbibus, & eos qui in Agris degunt: quoniam victu, exercitiis & toto vitæ genere inter ſe differunt.

Quomodo Nobiles. Nobiles tam majores quàm minores ſplendidè, ut plurimùm, vivunt, & venationibus & equitationibus ſatis exercentur, vinoque è *Galliâ* & *Hiſpaniâ* delato multùm utuntur. Hi paucioribus morbis tentantur, hiſque, ut plurimum acutioribus, et *&* qui feliciùs terminantur, niſi ſint qui Venere et Crapulâ graviores ſibi morbos progignunt.

Plebeii morbos ſibi accerſunt. Plebs, quæ in Urbibus degit, paucis utitur exercitiis, & non pauci ex iis vino dediti temperamentum, quod in illis non ita validum eſt, nimio potu et deſidiâ corrumpunt, et multos ſibi morbos accerſunt intempeſtivo cereviſiæ potu ſæpéque ſpiritus vini, manè præſertim, jejuno etiam ventriculo: unde fibræ ſtomachi nimium ſolvuntur,

calor

calor imminuitur, fermentum ſtomachi diluitur & obtunditur, omniſque digerendi vis infringitur. Cruditates etiam ſtomachi, Inflationes, oppreſſiones, imò cachexia, paralyſis, convulſio, tabes, multique alii morbi oriuntur. Videre etiam eſt frequenter inter eos febres erraticas mali moris, pleuritidas nothas, anhelitûs difficultates, totius abdominis turgeſcentiam & ſaburrationem, hydropes, imò ſtupores, Lethargos & Apoplexias.

Plebs autem ruſtica, licet tenui admodùm victu validiſque exercitiis utatur, ex quo tamen maleſana libido reditus augendi noſtrates invaſit, non paucioribus nec levioribus morbis infeſtatur. Teſqua enim, Ericeta & ſimilia, quæ antea in Paſcua (dicam etiam cum non ſpernendo proventu) cedebant, nunc calcis cumulis conſperguntur, ſicque conſperſa aratro proſcinduntur, ut ſanè fruges producant, quæ ſoli calciſque naturam reſipiant, calidaque (ut jam dictum de Septentrionalibus populis) viſcera magis inflamment & accendant, novamque morborum ſuppellectilem quotidie producant. Hinc ventriculi æſtuationes, vigiliæ, deliria, affectus hypochondriacus, mania, dyſenteria, ſcrophulæ, cancer & dira morborum cohors, quæ Agricolas olim à morbis immunes nunc paſſim invadit.

Plebs ruſtica non minùs, quàm urbana, morbis obnoxia.

Morborum autem enarratorum cauſa, ut plurimùm, à victu eſt, quod pravi cibi potuſque aſſumantur majori quantitate, quàm commode à nativo calore concoqui & à nutritivæ facultatis adminiſtris diſtribui queant, & quòd corpora non ritè exerceantur. Et qui non ab hac cauſâ fluunt, ii, ut plurimùm, ab impeditâ tranſpiratione fluunt, quod inæquali tempeſtatum anni conſtitutioni tribuendum eſt. Quæ tempeſtates ſæpe pervertuntur, ita ut Hyemis conſtitutio quandoque Auſtrina ſit & Ver magis redoleat; Veris autem Borealis, & Hyemem ſapiat. Nec Æſtates ipſæ hac à perverſione immunes, quæ Vernam aut Autumnalem ſapiunt conſtitutionem, non ſine frigidiſſimis Ventis quandoque. Quin in unâ eâdemque anni tempeſtate ſummus quandoque urget calor, quem ſtatim frigus penetrantiſſimum ſequatur: unde, conſtipatis à frigore poris, ſit anadrome & raptus ſeri verſus caput, et multi progignuntur morbi rheumatici et febres catarrhales, quæ nervoſum maximè genus afficiunt. Nec aliter fieri poteſt in Regione tam inæquali, in quâ tot ſint evaparationes corporum valdè inter ſe differentium, quæ tempeſtates pro ſuâ naturâ alterant et graves in corporibus noſtris mutationes inducunt.

Morborum enarratorum cauſa ſæpe à victu eſt, vel ab impeditâ tranſpiratione; atque hoc tempeſtatum inæqualitati tribuendum eſt.

Aer quoque ſæpe craſſus et (quòd magna pars *Scotiæ* Mari vaſtiſſimo exponatur) ſalſuginoſus eſt, à quo inſpirato ſanguinis craſis corrumpitur: acrior enim et fæculentior evadit. Et cum ſal in fluore reliquis prævaleat; concitatior evadit et efferveſcere incipit: unde venarum [illegible], per quam tranſlato in varias partes ſanguine, rheumatiſmi, dolores varii, imò phthiſis ſatis frequens aliique conſimiles morbi ab humorum [illegible] oriuntur; et à craſſo fæculentoque ſanguine, ob acredinem ad nutritionem inepto, viſcerum infarctus et obſtructiones, humorum in præcordiis congeſtio, ſcorbutus, atrophia, tabes, hydropes, febres lentæ, icterus, calculus, et morbi, qui a tartaro in partibus depoſito; et in iis qui liberaliùs indulgent corpori illudque ſaginatum et ſaburratum nimis reddunt; adeo ut regendis humoribus impar natura ſit, copioſæ accidunt ſanguinis et humorum ejectiones per vomitum, et per alvum aliaſque vias. Imò humorum abundantiâ ſic opprimitur natura, ut Apoplexiæ, Syncopæ et ſubitaneæ mortes ſequantur, à quibus omnibus immunes vivunt, qui appetitibus irregularibus fræna imponunt, et temperatè ſobrieque vitam tranſigunt.

Aër craſſus & ſalſuginoſus eſt etiam horum morborum cauſa.

CAPUT V.

Obſervationes quædam rariores de Morbis, & primo de Febribus quæ in Scotiâ *graſſari ſolent.*

MUltæ ſunt Febres, quæ in *Scotiâ* graſſantur, Vere quidem intermittentes magis (nam rariſſimæ apud nos Quartanæ Autumno invadere ſolent) Vere quoque quædam etiam malignæ, quandoque Epidemicæ ſunt: ſed Autumno ſæpiùs malignæ Epidemicæ ſuboriuntur, & tunc mali moris ſunt.

Febres Verno & Autumnali tempore.

Febres noſtræ intermittentes irregulares & anomalæ.

Intermittentes noſtræ ſæpe irregulares & anomalæ ſunt: non enim ſuas ſervant periodos, ſed ex Tertianis Quotidianæ fiunt & ex Quotidianis nonnunquam Tertianæ. Aliquando ſeptimo, imo etiam decimo quarto die recurrit Paroxyſmus, ut in nobili quodam viro obſervavi, qui Paroxyſmus acutiſſimus erat, cum deliriis & magna corporis jactatione. Quinetiam aliquando continuæ evadunt, ſummo Ægrotum periculo.

Febres continuæ.

Continuæ autem rariſſimas habent criſes apud nos. Superveniunt quidem plures ſudores; aliquando alvi fluxus, & maxime in iis ſalutaris, ſalivatio copioſa: ſed his non obſtantibus, aliquando ad 15. 17. 21. 25. 29. imo 31 dies producuntur. Sæpe autem accidit, ut, priore febre in [illegible] deſinente, nova quædam lenta febris ſuboriatur cum exacerbationibus; unde diu languent Ægri. Imo cum hanc lentam alvi fluxus, aut frequentiores ſudores comitantur, hectici fiunt Ægri.

Febres Purpuratæ.

Febres Purpuratæ dictæ (ut & Variolæ & Morbilli,) apud nos aliquando maculas Lividas, imo nigras purpureis admiſtas habent: neque illæ tunc adeo periculoſæ ſunt, niſi maculæ latiores ſint. Maximum apud nos periculum eſt à ſubito macularum recurſu, cùm febris cum dyſpnœâ intenditur & alvi fluxus ſupervenit: raro enim tunc Ægri mortem effugiunt.

Aliæ Febres.

Et generatim quidem Febres noſtræ miaſma quoddam ſcorbuticum magis, quàm peſtilentiale virus redolent, nec ita frequentes ardentes Febres ſunt, ac illæ quæ Lympham & genus Nervoſum afficere videntur, in quibus non tam accenditur & conflagrat ſanguis, quàm à raptu colluviei ſeroſæ ſpiritus opprimuntur & perturbantur.

Sunt etiam Febres à ſanguine accenſo, ſed mitiores plerumque, niſi in iis, in quibus magnus humorum apparatus: iis enim putreſcentibus peſtilentiales febres ſuboriuntur quandoque, quarum unam hic apponam.

Obſervatio de Febre quadam peſtilentiali.

Nobilem quendam virum tenuis & rari corporis habitus febris anniverſaria invadere ſolebat, ſemper fere Menſe *Aprili* (quo natus eſt) aut *Majo*: à quà tamen per duos annos, ob cœlum forſan & ſolum mutatum, quod tunc peregrinaretur, immunis fuerat. Sed anno ſequente, dum primo *Junii* apud Conſanguineum ruri ageret, & in Valle quâdam ad Amnem reclinatus cum Amico confabularetur, loci amœnitate captus (planities enim fere rotunda erat, quam Rivus placidè fluens interfluebat, quæ ambientibus undique collibus arborum varii generis ſylvâ tectis & per gradus in faſtigium aſſurgentibus, Amphitheatri ingentis caveam et gradus repræſentabat) ſenſit ſubitò turbatos ſibi ſpiritus, impeditos & in [illegible] quandam actos fuiſſe, nullo ſe prodente ſigno externo; conſurrexit & domum reverſus eſt. Sequente die, pluvioſa tempeſtate et flante in faciem ſubſolano, in urbem reverſus eſt ſine ocreis, quod multum ſibi nocuiſſe putavit. Tertio die alterationem ſenſit. Quarto die ſubortus eſt ſupra Laryngem tumor durus indolens primùm magnitudine ceraſi, qui exinde quotidie magis augebatur. Sexto et ſeptimo die magna aderat anxietas. Purgatus tunc fuit leni medicamento. Die ab invaſione ſeptimo, circa horam quintam matutinam, rigorem in regione lumbari, poſtea per totum corpus ſenſit. Duabus poſt horis levem Lipothymiam paſſus eſt, quam ſecutus eſt vomitus humoris ſeroſi amareſcentis, quæ prima febris invaſio erat. Die nono dolor in tumore ſubortus, auctus autem tumor pugnum ſuperabat. Ægrè panem deglutiebat Æger, et febris ſenſim creſcebat. Decimo die cibum faſtidiebat et magnum calorem per totum corpus ſentiebat: nec dormire poterat noctu, ſed huc illuc ſe jactabat. Volebat ſanguinem mittere ſtatim, percepto tumore; ſed amici impediebant. Advocatus Medicus cenſuit abſtinendum etiam tunc à venæ ſectione, niſi tumor magis augeretur. Die ſequente auctus tumor, et tunc ſanguis ad uncias ſex è brachio miſſus. Sanguis ſpumoſus erat, putridus et ſeroſior; cruſta quoque cærulea aliquà ex parte obductus. Tumor magis magiſque augebatur, adeò ut ab illo die per ſex aut ſeptem ſequentes panem deglutire non licuerit. Juſculum aut Ptiſanam tantum, Julapium et ſimilia, poculenti formà, ſtillatim hauriebat. Tumori varia applicata fuere Emplaſtra; Diachylum ſimplex cum æquà parte Diachalciteos: dein Emplaſtrum de Mucilaginibus, Diachylon magnum, cum Gummi cum Unguento Baſilico. Auctus magis tumor, unàque aucta febris, cum vigiliis perpetuis; dejectus planè appetitus; collum anterius & regio thoracis uſque ad mammas inflammata, valdè dolebant et inquietudinem augebant. Applicatum fuit tumori Cataplaſma de foliis Acetoſæ Hortenſis, cum Ficubus toſtis. Febris ſenſim augebatur, et mille rerum ſpecies menti obverſabantur; querebaturque ſibi non ſolùm ſpecies rerum occurrere, ſed et populi clamores et ſtrepitus: quæ tamen phantaſiæ illuſiones eſſe ſatis clarè perſpiciebat. Imaginatio (ut ipſe referebat) valdè exaltata erat, adeò ut ſibi temperare nequiret, quin Orationes mente tacitus verſaret.

ſaret. Oculi rubicundi erant et phreneſin minabantur, quod *Deus* pro ſuâ miſericordiâ avertebat. Advocati in conſilium alii Medici, ex quorum conſilio Clyſter injectus; & ſub noctem Potio ſomnifera cum grano Ladani exhibita. Turbata fuit mens à Ladano, ita ut deliraret: dormiebat parùm tamen. Quoniam cum tumoris incremento valdè augebatur febris, ſuadebant quidam tumoris apertionem Cauterio aut Lanceâ; ſed alii malebant ejus maturationem expectare. Injectus ſub noctem Clyſter, in quo reddendo Lipothymiâ correptus eſt, & per tres horas pòſt, pulſus intermittebat, delirabatque Æger: dicebat enim ſe ad Ripam Rivi cujuſdam inter Cautes jacere, auxiliumque, ut inde eriperetur, implorabat. Die ſequente ruptus eſt tumor, & per quinque ſequentes dies multum puris effluxit. Remiſere ſenſim omnia Febris Symptomata, & ſedatior factus Æger dormiebat paulùm, nec menti obverſabantur illæ rerum ſpecies. Poſt ruptionem tamen exorti infra mammillam dextram intra coſtas tumores duo piſi magnitudine, qui adeò dolebant, ut nec Linteorum tactum paterentur, inflammatâ quoque circumcirca cute. Poſteà etiam in axillâ dextrâ duo tumores ſimiles exorti, qui tamen poſt duos dies omnes evanuere. Ruptionem quoque ſtatim inſecuta copioſa ſalivatio per aliquot dies, quâ multa phlegmata craſſa per ſputum reddebat. Eam ſecuta eſt tuſſis ſicca, quæ Ægrum valdè quaſſavit, ut à debilitate per morbum contractâ per ſex ſeptimanas poſteà non niſi baculo innixus incederet, quamvis ptiſanâ laxativâ purgatus fuiſſet & bechicis multùm uteretur. Divinæ benignitatis certè munus fuit, quod evaſerit, cum multi robuſtiores paſſim tunc morerentur ex febribus mitiùs mali moris: hæc enim per hauſtum in illâ Convalle miaſma quoddam putridum, quod ſpiritus & totam ſanguinis maſſam corrumpebat, contracta, Febris planè Peſtilentialis typum expreſſit. Nunc de novâ Febris ſpecie agemus.

Quemadmodùm indies creſcit hominum luxuria, ita & novi ſuccreſcunt morbi, ſi non veteribus incogniti, intacti ſaltem. Nec mirum, cùm ab inſolitis cibis & variâ eorum mixturâ novæ oriuntur humorum depravationes. Inter multos autem morbos, qui huic Seculo originem debent, nuperrimè Febris obſervata eſt, quæ *Scarlatina* dicitur a coccineo colore (noſtratibus *Scarlet* linguâ Vernaculâ appellato) quo cutis ferè univerſa tingitur. Hujus Morbi non ita frequentes Obſervationes ſunt, ut inde accurata ejus theoria tradi & curandi methodus extrui poterit. Unam Obſervationem apponam: reliqua accuratior obſervatio poſtea complebit. Obſervatio de Febre Scarlatina.

Puella quædam nobilis Senatoris in Foro Juridico filia, octavum plùs minùs agens annum, cœpit de dolore gutturis queri, quem ſecuta eſt Febris. Vocatus deprehendi pulſum valde concitatum; magnus quoque aderat ad tactum calor; facies ſummè rubebat, ita ut Variolas metuerem; delirabat & ſe in lecto jactabat. Sequenti die eam viſens videbam rubedinem quandam non ſolum per faciem, ſed et per brachia & pectus, una cum levi quodam tumore ad tactum aſpero, per cutem undiquaque diffuſam. Perſeverabat delirium. Ego ejuſmodi temperata Cardiaca ſuadebam, quæ in Variolarum eruptione familiaria ſunt. Die tertio reperi Febrem minorem, quarto adhuc leviorem; & evanuerant rubedo et tumor. Quinto ſurrexit è lecto Febre libera.

In adultis autem obſervavi cuticulam ferè per totum corpus decidiſſe. Quibuſdam quoque (ut ab aliis Medicis mihi relatum eſt) poſt rubedinem illam puſtulæ per totam cutem eruperunt, minimæ quidem illæ inſtar capitis aciculæ, quæ tamen maturaverint, et areſactæ cruſtam depoſuerint. Videtur autem à ſalis in ſanguineâ maſſa fluore miaſma quoddam Scorbuticum in hâc Febre prævalere, à quo fermentante et effervescente natura materiæ tenuioris efflorescentiam in corporis Ambitum protrudat, quæ pro materiæ ſubtilitate et raritate, citius et tutius periodum ſuam abſolvat: pauciſſimi enim ex hâc Febre mortui ſunt. Aliæ de hâc Febre Obſervationes.

CAPUT VI.

De Miris quibuſdam Affectibus Spaſmodicis.

PUella quædam undecim annorum, filia Coloni prope *Limnuchum* in *Lothianâ Occidentali*, poſt malignam Febrem cœpit horridis Spaſmis agitari, ita ut, cùm muſculi in [illegible] à motibus convulſivis agerentur, à viris robuſtiſſimis vix teneri poterit, quin ad ipſum domùs tectum ſe levaret. Parentes et qui in Viciniâ degebant rei novitate obſtu- Miri motus convulſivi in Puellâ quadam.

peſacti eam Dæmoniacam judicabant, & quòd illi horrendi motus à Dæmone corpus ingreſſo excitarentur. Cùm ego tum in iis oris agerem, à Parentibus vocatus ſum, ut Ægram inviſerem: ita autem illam affectam inveni. Jacebat in pavimento ſupinus Pater, eamque brachiis & pedibus arctiſſimè adſtringebat. Erat illa tunc Paroxyſmo libera: ſed vix per quadrantem horæ aſſederam, cùm illa primum cœpit [illegible] & ſonum inconditum proferre; dein per totum corpus horrendum in modum convelli. Facies verſus colli poſteriorem partem retorquebatur, manus pedeſque quoque retrò vertebantur; & tunc cœpit motibus convulſivis violentiſſimis agitari cum maximis ſubſultibus, adeo, ut, quamvis Pater vir robuſtus illam omnibus viribus deprimeret, ſe tamen ad trium pedum altitudinem à ſolo una cum Patre elevaret. Qui adſtabant narrabant eam alias multò altius evectam fuiſſe. Duravit hic Paroxyſmus per horæ dimidium, quo durante murmur quoddam inarticulatum edebat, donec ſenſim ſe remitterent motus convulſivi; & tunc per aliquod tempus ab iis immunis erat. Ego in eo eram animo, quod morbus eſſet contractus ex recrementis acribus quæ Febris reliquerat: decumbebat enim Ægra in tugurio adverſus Aëris injurias parum munito, unde à frigore impediebatur ſudor, per quem Febris judicari ſolet, & tranſpiratione læſâ magna ſeroſi humoris erat in cerebro (ad quod maximè in iis Febribus rapitur) coacervatio, Unde vellicatæ cerebri fibræ illos ſpirituum animalium motus inordinatos inducebant. Cerebrum certe primò affectum fuiſſe argumento eſt, quòd facies primùm, dein totum corpus convelleretur. Suaſi igitur, ut Parentes bono eſſent animo, morbus cum eſſet intra naturæ vires, nec ab ullo Dæmone excitatus: ſperare me, quód ordinariis remediis debellari poſſit, modò in eorum uſum conſentirent & Ægram ad Urbem vicinam deducerent. Conſenſere, & exhibita meo juſſu fuere ea Medicamenta, quæ in affectibus Spaſmodicis maximè valent, quorum uſu, aſpirante divino Numine, ab illis motibus convulſivis plane liberata fuit. Sed diu erat, antequam artus firmi evaderent, quod a f equentibus convulſivis motibus nervi admodum debilitati eſſent.

Motus Spaſmodici Abdomen afficientes. Sunt etiam motus quidam Spaſmodici, qui cum ſævis doloribus Ventrem inferiorem afficiunt; quales in Cive quodam *Linnuchenſi* vidi, qui ſæviſſimis cruciatibus in Abdomine fere per annum integrum affectus erat, qui nullis remediis nec Opiatis cedebant, ſed miſerum Ægrum primò ad tabem, dein ad mortem ultimum malorum remedium deduxere.

Multi dolores Spaſmodici Splenetici, Hyſterici, Nephritici perperam appellantur. Multi ex his doloribus Splenetici dicuntur vulgò, quidam Hyſterici, quidam Nephritici; in quibus tamen Splen, Renes, Veſica & Uterus ab omni labe immunes ſunt Peritonæum autem & Nervi ſexti Paris per Abdomen ſparſi ab acrium humorum recrementis vellicantur, indeque motus illi Spaſmodici dirique dolores proveniunt. Scorbuticis autem maximè familiares ſunt, à quibus etiam Appellatio *Germanica* SHORAUTT originem traxit.

CAPUT VII.

Obſervatio de Dolore Rheumatico in Dorſo periodicè cum Paraxyſmo Febrili recurrente, & in Tabem Lethalem deſinente.

Rarus quidam affectus. QUidam honeſto apud ſuos loco, validæ & robuſtæ Conſtitutionis vir [illegible], circa ætatis annum triceſimum ſextum, cœpit Ventriculi debilitate & doloribus Colicis laborare, cum diſpoſitione quadam Scorbuticâ, ut apparuit poſtea ex laxiore facto corporis habitu obeſioreque, alvique nunc conſtipatione, nunc mollitie, in Diarrhæam trium aut quatuor dierum erumpente.

Circa quadrageſimum annum invaſerunt dolores Nephritici, qui per ſex aut ſeptem ſeptimanarum periodos primò leniùs, dein ſæviùs, tandem atrociſſimè infeſtabant. Dolores colici, nephritici & alvi fluxus cum frequentiùs, tum atrociùs vexabant, poſtquam graviſſimam animi ægritudinem contraxerat propter illatam ſibi à potentiore quodam Cive injuriam, nonnullaque in ſe publicè cum multâ indignatione exprobrata:

ab

ab eo enim tempore, rebus ſuæ partis indies pejus cedentibus, graviſſima animi pathemata contraxit, quæ dolores illos & alvi fluxus ſæpe excitabant. Demum ex lapſu de Curru dolorem in Hepatis regione contraxit, à quo tempore cæpit doloribus Rheumaticis cruciari, ſine ullo ſemper tumore, aut cutis diſcoloratione. Et hi quidem primo pectus invadebant; dein, menſe elapſo, dolor humeros & interſcapulium invaſit, urgentibus ſimul Colicis & Nephriticis doloribus; & dolor verſus lumbos tunc repebat, qui poſtea Os ſacrum occupavit.

Poſtquam vero Rheumaticus hic dolor Os ſacrum occupaverat, ita pertinaciter huic parti inhæſit, ut per tres ferè menſes nec Venæ ſectionibus, nec Anodynis cederet, donec tandem applicatis binis Cucurbitulis cum Scarificatione remitteret quidem parum, & verſus Iſchium ſive Coxendicem magis vergeret. Sanguis de Venâ, ut & Scarificatione eductus ſtatim colorem albo-palleſcentem inſtar ſeri lactis contraxit, eamque viſciditatem, ut vix ſcindi poſſet.

Dolor hic rebellis, ſine tumore aliquâve partis coloratione, dextræ quandoque, aliquando ſiniſtræ natis partem interiorem invaſit, & inde in crus, ac tandem in pedem ipſum prorepſit. Et (quod mirum) primò, inſtar Paroxyſmi Febris alicujus intermittentis, ſtatis horis invadebat, citato & pleno, robuſtoque ſub initium Paroxyſmi pulſu, qui ſub finem rarus, debilis & tenuis evadebat. A dolore liberè bene ſe habebat ad oblata, cibumque & appetebat & digerebat, donec invaleſcente morbo & taliſcentibus viribus dejiciebatur Appetitus.

Ultimò extenuatum vigiliis & doloribus Febris Hectica invaſit, quæ vix poſteà remiſit, licet ſemper de frigore conquereretur, & frigidæ manus tactum non pateretur. Hanc tuſſis cum ſanguinis excreatione ſecuta eſt. Quatuor ante mortem diebus Febris leves delirationes inducebat. pulſus autem, qui alias ad miraculum validus perſtiterat, debilis & tenuis evaſit.

Omnia fere ſolamina, quæ Æger admitteret, ex Medicorum conſilio tentata ſunt: ſed vel levem, vel nullum effectum habuere, abeunte ſenſim affectu in tabem, quæ mihi videtur, ſi non eadem, conſimilis certe illi, cujus meminit *Hippocrates* ſub nomine *Tabis dorſalis*, ab humoris in Spinalem Medullam defluxu, qui ita apud eum deſcribitur.

Lib. de Glandulis, Sect. 18. „Alius morbus oritur ex defluxione Capitis per Venas in Spinalem Medullam: *Affectus hujus Ætiologia ex Hippocrate.*
„inde autem in Sacrum Os impetum facit, quò Medulla ipſa fluxionem perducit, &
„in Coxendicum acetabula ſive juncturas deponit; &, ſi tabem fecerit, homo marceſcit. Atque hoc modo contabeſcit & vivere non expetit: ſtatim enim ſcapulæ dolent amboque pedes & crura conſequuntur, & ſemper tandem pereunt multo tempore curati; atque ſic defloreſcit homo & moritur. Idem ait: Quam vero in Me-
Lib. de locis in homine, Sect. 10. „dullam fluxio contigerit, tabes occulta ac inconſpicua oboritur. Quod apprime in hoc morbo tenebat: nam per totum morbi decurſum nunquam vel tumore, vel cutis diſcoloratione ſe prodebat dolor.

Ut autem tam rari affectus Ætiologiam ex divini Senis mente inſtituam, mirari primùm ſubit tanti Viri judicium: in morbi enim hujus Deſcriptione ea apposuit ſigna Pathognomonica, quæ cauſas cum antecedentes, tum proximas, tum ab aliis morbis differentiam abunde denotent. Inter [illegible] quidem ſe offert [illegible] *Ταλαιπωρία quid.*
[illegible], quæ non ſolùm laborem et immoderatas actiones (ut Interpretes vocem communiter reddunt) ſed et ærumnas ex miſeriâ perceptâ, luctum, animi afflictionem et ægritudinem ſignificat. Et, quantam vim habeat mœror & triſtitia in tabe procuran-
Prov. 15.13. Cap. 17.22. Cap. 25.20. dâ, oſtendit Regum ſapientiſſimus, *Solomon*, dum ait, *Lætum cor exhilarat vultum: at in mœrore cordis langueſcit ſpiritus.* Et, *Animus gaudens ætatem facit floridam: ſpiritus triſtis exiccat oſſa.* Et, *Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno; ita triſtitia viri nocet cordi.* Ea enim eſt triſtitiæ vis, ut cor conſtringat arctius quam decet, arteriarum motus comprimat ita, ut nec ſanguini recipiendo, nec expellendo et diffundendo ſufficiant. Hinc à diminuto cordis et arteriarum motu, ſanguiniſque acceptione et expulſione et per corpus diffuſione, primò languor virium totius corporis conſequitur, dein præcipuarum functionum notabilis læſio: quin & mœror ipſis humoribus alimentariis acidam, lentam et fixiorem qualitatem imprimit motui et nutritioni ineptam, unde partes ſuo nutritio ſucco defraudantur.

Lib. de internis affectionibus Sect. 13. Cauſam autem affectus proximam optime explicat *Hippocrates*, dum ait, Tabeſ-
„cit autem ſimiliter à cavis Venis; hæ verò pituitâ hydropiformi et bile replentur.
„Patitur autem eadem, ab utris tandem tabeſcat, et homo ſtatim niger fit ac ſubtu-
„midus, et partes ſub oculis pallidæ fiunt. Et venæ in corpore pallidæ, diſtentæ ſunt;

„quædam

„ quædam verò valdè rubicundæ. Et infra: Ubi revomuit, levior ſibi eſſe videtur;
„ deinde, modico tempore interpoſito, in iiſdem doloribus jacet. Hic etiam acutiùs
„ loquitur, quàm eùm ſanus eſſet; & rigor ac febris interquieſcens rurſus ſudoroſa corripit. Quæ ut ſpeciem morbi egregiè delineant, ita et cauſam ejus proximam optimè demonſtrant: quod ut magis conſtet, aliqua ex eodem divino Sene altius repetere operæpretium erit.

„ Corpus hominis (ut ille refert) habet in ſeipſo ſanguinem et pituitam et bilem du- Lib. de natura hominis Sect. 5.
„ plicem, flavam *viz.* et nigram: atque hæc ſunt ipſi corporis natura, et per hæc ægro-
„ tat et ſanus eſt. Sanus equidem maxime, ubi temperamentum hæc inter ſe habuerint,
„ moderatum tum facultate, tum copiâ, et ubi maxime fuerint permixta. Ægrotat au-
„ tem, cùm horum quid minus aut amplius fuerit, aut ſeparatur in corpore, et non
„ fuerit reliquis omnibus contemperatum. Tunc enim quodcunque fuerit, quod in uno-
„ quoque fortè [illegible], et humanâ naturâ poten- Lib. de vetere medicina Sect. 24.
„ tius eſt, quodque non poſſit ſuperare, hoc ipſum lædere duxerunt, et hoc auferre
„ quæſiverunt. Fortiſſimum eſt autem inter dulcia dulciſſimum, inter amara amariſſi-
„ mum, inter acida acidiſſimum, et in omnibus adeò rebus, [illegible], vigor ipſe ac ſum-
„ mum. Hæc enim in homine ineſſe viderunt, et hominem lædere. Ineſt enim in ho-
„ mine et amarum et ſalſum, et dulce et acidum, acerbum et fluidum, et alia infini-
„ ta omnigenas facultates habentia, copiamque ac robur. Atque hæc quidem mixta;
„ ac inter ſe temperata neque conſpicua ſunt, neque hominem lædunt. Ubi verò quid
„ horum ſecretum fuerit, atque ipſum in ſeipſo fuerit, tunc et conſpicuum eſt, et ho-
„ minem lædit. Ampliùs porrò etiam alia quæcunque mala homo patitur, omnia à fa- Ibid. Sect. 34.
„ cultatum potentiis [[illegible]] proficiſcuntur. Itaque cùm amaritudo quædam dif-
„ fuſa fuerit, quam bilem flavam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates, et æſtus,
„ et impotentiæ occupant? Verum, ubi liberati fuerimus ab illâ et purgati, aut ſpon-
„ te, aut per medicamentum, ſi modo tempeſtivè quid ipſorum fiat, manifeſtè et à
„ doloribus et à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem elevata fuerit, et
„ cruda, et meraca ac intemperata, nullâ arte neque dolores, neque febres ſedare poſ-
„ ſis. Et quos quidem acuta acriſque ac æruginoſa bilis affligit, quales mox rabies, &
„ morſus viſcerum ac pectoris, & deſperatio? Non ſedantur autem hæc, priuſquam Id. ibid.
„ eadem expurgetur & proſternatur, & aliis permiſceatur. Cæterùm & hæc cognoſce- Textu 39.
„ re oportere mihi videtur; nimirum, quæ affectiones homini ex facultatibus & poten-
„ tiis, quæ item ex figuris adveniunt, [illegible]. Quod autem dico tale eſt: Nempe
„ facultatem quidem eſſe, humorum ſummas vires ac robur noſſe. Figuras autem di-
„ co, quæ in ipſo homine inſunt: aliæ enim cavæ ſunt, & ex amplitudine in arctum
„ coactæ; aliæ expaſſæ; aliæ ſolidæ & rotundæ; aliæ latæ & penſiles; aliæ extentæ;
„ aliæ longæ; aliæ denſæ; aliæ raræ & hiantes; aliæ ſpongiformes ac molles. Et infra: Textu 42.
„ De potentiis autem humorum, quid ſinguli ipſorum in homine facere poſſint, per-
„ ſpectum habere oportet; quomodò cognationes inter ſe habeant, an *viz.* dulcis hu-
„ mor in aliam ſpeciem mutetur, non à contemperamento, ſed ipſe deſciſcens &
„ immutatus ab ipſo, qualis primùm fuerat, amarus, aut ſalſus, aut acerbus, aut aci-
„ dus. Sit ſane acidus: ergo acidus humor cæteros præcellens, maximè incommodus
„ fuerit, ſi utique dulcis omnium commodiſſimus exiſtit.

Et hæc ſiquis forinſecus quærens conſequi poſſit, is ſemper, quod melius eſt, ex omnibus eligere queat. Et cum contraria contrariis curentur, is qui de humorum potentiis, quid ſingulæ ipſorum in homine facere poterint, perſpectum habet; etiam quomodò minuantur, temperentur, expellantur, aut in aliam ſpeciem mutentur, ſcire poterit.

Hinc autem juſta cauſarum proximarum hujus affectus delineatio elici poteſt. Prævaluiſſe enim tam bilioſos quam pituitoſos humores in hoc Ægro, Argumenta ſunt Colici dolores ſub initium morbi frequenter invadentes: dein à graviſſimo illo animi pathemate, acidum in ſanguine prævaluiſſe arguit tum paſſionis ſpecies mæror & animi ægritudo, tum doloris ſpecies; obtundens ſcil. & gravativus primùm fuit, ut & rebellis naturæ, in viſcidâ tenacique pituitâ hoſpitans, quæ acidi, ut plurimùm, ſedes eſt & materia. Accedit, quod per totum morbi progreſſum nullos Spaſmodicos motus expertus ſit, qui acriorem & volatiliorem cauſam arguunt. Sed & ſanguis univerſus in pallidam & lentam pituitam degeneravetat, ut ex autopſiâ apparuit, in quâ neceſſariò eminebat acidum, quod recrementa multa de ſe demittens dolores pariebat, cum præſertim per totum morbum de frigore (quod acidum potens eſſe declarat) conquereretur, nec frigidæ manûs tactum pati potuerit. Acidum tamen hoc una cum bilis ſale

lixivioſo

lixivioſo fermentationem ſubiiſſe probat Paroxyſmus Febrilis, & lancinantes atrociter tunc dolores, qui tandem, bile quoque ſanguinem corrumpente, Hecticam & ſanguinis ſpurum induxere. Modum autem, quo dolores afficiebant, ex *Hippocrate* ſic elicimus, eum Venas diſtentas narrat: illa enim Venarum tenſio fuit inde, quòd acidum à reliquis humoribus ſecretum potenſque factum tum qualitate tum quantitate ſuâ [illegible] fuerit, bili in maſſâ ſanguineâ occurrerit, unà cum eâ ferbuerit & exæſtuaverit, adeóque ſimul exaltati fuerint humores acidi & bilioſi. Hinc ſecutæ [illegible] Venarum, Nauſeæ, *h.e.* ſanguinis ex Venis refuſiones, eùm Venæ tam ex propriâ imbecillitate, quam ex acribus recrementis ab iſtâ humorum luctâ depoſitis irritatæ, velut nauſeabundæ, ſanguinem humoreſque effundunt aut evomunt. Sic enim neceſſe fuit, non ſolùm ſanguinem, unde ſeceſſit, malè ſe habere à ſolutâ partium ejus unitate; ſed & locum, in quo depoſitus humor, propter humoris cum copiam, tum qualitatem potentem. Recrementa enim illa acria unà depoſita, nervorum fibras & oſſium membranas vellicando, atroces illos dolores producebant; primò quidem periodicè, pro cius ſcil. ſecretis & congeſtis recrementis; demum corrupto toto ſanguine, iiſque perpetuò in partes illas ſtillantibus, conſtanter excitabant. Quòd autem tam pertinaciter in dorſo, lumbis, Oſſe Sacro & Coxendice inhæſerint, cauſa fuit illarum partium figura ad eos recipiendos & hoſpitandos opportuna. Pro variâ autem humorum metaſtaſi, nunc pectus, nunc crura, tibias ipſumque pedem afficiebant. Agmen claudat Prognoſis *Hippocratica*, *Et ſemper tandem pereunt*, quod hic Æger quoque expertus eſt.

CAPUT VIII.

Obſervatio de Pyloro concretione Cartilagineâ obturato.

LEctiſſima & laudatiſſima quædam Domina variis Ventris torminibus per aliquot menſes miſerè divexata, cum Abdominis inſigni diſtentione, & mitis rugitibus & βορβορυγμοῖς (qui Tonitrûs ſonum æmulabantur) immani etiam vomitu omnium aſſumptorum & non rarò humorum viſcidorum, & totali Alvi ſuppreſſione laborabat, ita ut vix Enematum uſu quicquam excerneret (conquerebatur enim nihil aſſumptorum ultrà Umbilicum deſcendere unquam) menſes etiam toto illo tempore ſiſtebantur; de pondere in Ventriculo conqueſta ſæpe eſt; appetitus non imminutus tantùm, ſed abolitus ferè. Varia Medicamentorum genera, purgantia, carminantia, roborantia, anodyna incaſſùm exhibita & adhibita, toto ægritudinis decurſu, vocatis in conſilium Dominis Doctoribus D. *Haio* & D. *Sibbaldo*: tandem die ſexto *Novembris* anni 1678 cruciari & vivere deſiit. Conſenſu mœſtiſſimi Mariti & reliquorum Amicorum, Cadaver aperuimus, cauſam abditam tam miſerandi caſus & obſtinati morbi rimatum. Non ultra infimam corporis regionem ſecando progreſſi ſumus, eùm ibi morbi & mortis cauſa abundè pateſceret. Inteſtina inſigniter erant diſtenta, & flatibus cum liquore fœcibus liquidis aliquantùm fœdato (forte à Clyſteribus injectis reſtitante) repleta, qui ex Inteſtinis cultello leviter apertis magnâ vi & ſonitu ad diſtans exiliit. Ventriculus non tantùm valdè tumidus à contentorum copiâ, ſed flatuum vi & torſionibus ita figuram, quam ſecundum naturam ſolet habere, amiſerat, ut vix ab Inteſtinis diſcerni potuerit, divulſis ferè ejus tunicis. Pylori ſitus (vi eorundem flatuum ibi contentorum) immutatus, & in lævam corporis partem detruſus. Sed (quod maximè obſervandum, & cui fatalis mali initium & finem aſcribere viſum eſt) loco Sphincteris Pylorum ſecundum naturam aperientis & conſtringentis, aderat Circulus ferè Cartilagineus, immobilis, latus circa pollicem unum, craſſus circiter digitum unum, in quem cultellus non ſine magno conatu potuerit adigi, quique ipſum Pylorum ita coarctaverat, ut non niſi exili ſtylo tranſitum concederet. Hinc Ventriculi capacitatem invenimus fœcibus liquidis & fœtidiſſimis repleram: unde demirati ſumus Dominam Ægram nec iſta Stomachi contenta evomuiſſe unquam, nec de fœtore unquam queſtam. Utero aperto, Gravidam obſervavimus Maſculo Embryone, quod ab initio ſuſpicati ſumus, contra ipſius Dominæ opinionem.

Relatio hæc mihi communicata fuit à D *Gilberto Rule* celebri Practico *Bervicenſi*, qui Dominæ ægrotæ Medicus ordinarius fuit. Narravit autem mihi ipſa Domina, narrárunt Propinqui, Maritus & Pater Dominæ, ipſam æſtate prægreſſâ pruna multa immatura & adhuc viridia comediſſe, nec ab eorum eſu abſtinuiſſe monitam de periculo: unde congeſta fuit in Ventriculo magna humorum acidorum & viſcidorum ſaburra.

CAPUT IX,

Relatio de Muliere Cornutâ.

MUlieris Cornutæ meminit *Thomas Bartolinus*: Similem caſum obtulit hæc Urbs. *Elizabetha* quædam Cornu (cujus Iconem vides Tabulâ VII.) exciſum habuit decimo quarto die *Maij* anno 1671 à Chirurgo hujus Urbis ſatis celebri *Arcturo Temple*. Accreverat autem capiti ad tres pollices ſupra dextram auriculam, & per ſeptem annorum ſpatium, in eam magnitudinem & formam crevit.

Fama erat abſciſſum renaſci, licet quinquaginta annorum eſſet, cum abſcinderetur. Ipſum autem Cornu abſciſſum in Bibliothecâ Academiæ *Edinburgenſis* conſervatur, ubi illud vidi, ejuſque Iconem ab ingenioſo Mathematico & Mechanico *Ioanne Adair*, depingendam curavi.

Similem Subſtantiam, ſi non planè corneam (quam & in eâdem Tabulâ depictam videre eſt) ſuper digitos pedum accreſcentem habet paupercula quædam in Urbe *Selkirk*. Hujus Icon ex ipſa ſubſtantiâ deraſâ delineata quoque eſt.

CAPUT X.

Obſervatio de Venæ ſectione ante Variolarum eruptionem.

Variolæ cum ſanguinis vomitu erumpentes.

SOlent noſtrates à Venæ ſectione in Variolis abhorrere, quæ tamen, ubi magna ſebris eſt, &, præ ſanguinis æſtuantis nimiâ copiâ, in nobiles partes metaſtaſis metuenda, ſæpe ſalutaris eſt, ut ex ſequente caſu videre licet. Mercatoris *Edinburgenſis* filius *Ioannes* nomine, quintum agens ætatis annum, ſatis benè ſe habuit, dum horâ ordinariâ ſe ſomno componeret. Circa tertiam verò matutinam cœpit malè ſe habere & ſanguinem vomere. Hoc ſubito affectu conſternati Parentes me accerſiverunt; reperi vomentem adhuc purum ſanguinem. Parentes autumabant, aut in Scholâ ab uno ex Sodalibus ictum fuiſſe, aut ex caſu læſum, cum nulla alterius affectûs ſe proderent indicia. Ego tam periculoſo morbo præſens ſuadebam remedium Venæ ſectionem. Proinde de Medianâ Brachii Chirurgus quatuor plùs minùs uncias emiſit: dein ex temperatis adſtringentibus Julapium exhibitum eſt pro ſanguine ſiſtendo, à quo aſſumpto ſiſtebatur Vomitus. Horâ decimâ ſputum ſanguine leviter tantùm tinctum erat; Ante undecimam, ſputum ſanguinis planè expers fuit. Sed circa duodecimam accrevit Febris, & poſt meridiem ſecuta eſt Variolarum eruptio. Trepidabat tunc Mater, & de ſuo Filio actum eſſe clamabat. Ego contrà omnia tuta fore promittebam, quòd ſanguis eâ quâ gravabatur plenitudine levatus faciliùs, quod concoqui erat habile, eſſet concocturus; quod expelli habile, expulſurus. Nec me ſefellit animus: optimè enim eruperunt Variolæ, & ab earum eruptione febris remiſit, & ſine ullis ferè Medicamentis adhibitis. Reliqua pro voto ſucceſſerunt, & citiſſimè convaluit Æger Ubi ergò corpus plethoricum eſt, ſummaque eſt ſanguinis ebullitio & efferveſcentia, & ruptionis alicujus vaſis eſt metus, locum habere poteſt ſanguinis miſſio, ſi vires ferant & nulla adſit malignitatis ſuſpicio.

Sed ubi ſubita virium proſtratio eſt, humorumque ſumma putredo & corruptela adeſt, abſtinendum eſt à Venæ ſectione, quòd ab eâ tum minuantur vires, miaſma venenatum ſe latius ſpargat, totamque ſanguinis maſſam inficiat. In quo caſu Cardiaca & Alexipharmaca temperata, quæ ſpiritus refocillent & reſtaurent, corruptelam ſanguinis emendent, putredinem arceant & expellant, maximè ex uſu erunt.

Inter

Inter quæ, acida & pulveres teſtacei primum locum tenent. Caute tamen naturæ motus obſervandus eſt, ut laboranti ſuppetias, non afflictæ ταραχῇ addamus; & ſummâ curâ ſunt vitanda, quæ vel ſanguinem nimium colliquare, vel magis accendere poſſint.

CAPUT XI.

De immani ſanguinis vomitu & ejuſdem ſanguinis per inſolitas vias rejectione.

SAnguis ſæpe inordinatos motus affectat, quando vel nimia copiâ redundat, vel æſtuat & effervеſcit nimium, vel ab humorum acredine ſtimulatur.

Sanguinis quando inordinati ſunt motus.

Nobilis quædam Virgo, annorum nunc viginti quatuor, per tres annos Vere ingruente Vomitum ſanguinis immanem paſſa eſt, quo plures patinas ſanguine puro, quandoque in magna ſtuſta coagulato, replevit. Cùm vires eſſent inde imminutæ, ſuaſi ego, ut Diætâ refrigerante & incraſſante uteretur; & Iulapium refrigerans, adſtringens & roborans præſcripſi, pro ſanguinis effervеſcentiâ nimiâ & motu nimio comprimendis. Nihilominus tamen Vomitus perſeverabat, etiam (quod mirum) erumpentibus Menſtruis & per aliquot dies fluentibus, quod bis in hâc Ægrâ accidit. Vomitum præcedebat angor & dolor in pectore gravativus. Nunc, ex quo nupta eſt, nullæ de eo Vomitu querelæ.

Vomitus ſanguinis immanis.

Solet certè ſanguis in Vaſis æſtuans & ebulliens (quando præ obſtructione, vel materiæ diſpoſitione ſe nequit διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων exonerare) inſolitas quandoque vias tentare, per quas ſe deponat. Dum rure agerem, venit ad me ancilla annorum viginti, auxilium in gravi affectu petitura: conqueſta enim eſt, periodo menſtrui fluxûs recurrente, ſe, loco Menſtrui per Uterum fluxûs, magnam pati hæmorrhagiam ex auriculâ, nec aliud prætereà pro Menſtruis habere. Ego, ut motum ſanguinis naturalem reducerem, conſului ut purgaretur & eis uteretur Medicamentis, quæ curſum ſanguinis per Uteri vias reſtituerent. A quibus uſurpatis Menſes ordinatè fluebant; uſque dum ingruente Autumno ſervitiis in agro occuparetur, præſertim in frugibus demetendis: quo opere calefacto (ut veriſimile eſt) nimiùm corpore, præternaturalem per aurem curſum ſanguis ebulliens repetebat, eóque nimium fluente exhauſtis viribus brevi periit.

Sanguinis per aurem rejectio.

CAPUT XII.

De Hydrope Tubæ Uteri.

M*Argarita* quædam honeſto loco nata apud ſuos, annum agens decimum ſextum, poſtquam halecem ſalitam comederat, circa decimam noctis horam valdè ſitiens aquæ frigidæ largiorem hauſtum ſumpſit, nec aliam ipſa narrabat fuiſſe ſui Morbi originem. Ab eo tempore cœpit male ſe habere, licet & tunc, & (quod mirum) ad mortem uſque rite fluerent Menſtrua & periodum ſervarent. Venter ſenſim tumere incipiebat, & per octennium augebatur magis magiſque, ita, ut anno poſtremo tumor vel quatuor Infantibus Gravidæ molem longè ſuperaret: adeò enim diſtentum Abdomen, ut ſuper Umbilicum ſederet, idque in ſedili abſque fundo ſubſtrato: Nec præ tumore per aliquot annos Tibias ſuas videre poterat. Ita autem augebatur indies tumor menſibus aliquot mortem præcedentibus, ut præ pondere aquæ contentæ ambulare nequiret, & valdè metueret, ne præ nimiâ tenſione Venter rumperetur. Quapropter tumore ad eam delato, Virum quendam Hydropicum in Comitatu *Perthenſi* à D. *Moravia* Vicecomitis de *Stormont* fratre, D. *M. Perthi* Praxin tunc exercente, inſtitutâ Paracenteſi fuiſſe ab Hydrope liberatum, dies noctéſque amicos rogabat, ut ſuprà dictum Dominum acceſſirent, quò Paracenteſis in ipſâ perficeretur: aliquam enim ſpem ſibi affulgere per eam ſe liberatum iri, cùm dira mors alias præ foribus inſtaret. Accitus ergo fuit D. *Moravius*, & una cum eo conſultantibus D. *Junio* D. M. Celeberrimo Practico, Clariſſimo D. *Balfurio*, & expertiſſimis Chirurgis *Iacobo Borthvico* & *Gulielmo Borthvico*, Paracenteſis

facta fuit per *Gulielmum Borthvicum*, & parum tantùm aquæ primâ vice eductum, conſultò, ne vires laberentur. Eâ nocte ad Urbem veni, & ſequente manè me parabam ut Operationi intereſſem (inter alios enim me advocaverat in conſilium) cum ecce horâ nonâ, quæ erat conſtituta pro Operatione, nobis relatum eſt, illam manè ſolito maturius è lecto ſurrexiſſe & bono alacrique animo, omnia benè ſibi ſucceſſura ominatam ſuis manibus crines capitis compſiſſe: à quo motu (uti veriſimile eſt) conquaſſata aqua amurcam in fundo excitaverat, unde putridi malignique Vapores elevati convulſivos motus ei procurârunt, qui horâ ejuſdem diei undecimâ ipſam è vivis abſtulerunt. Sequente die conceſſum ab Amicis, ut Abdomen Cadaveris aperiretur, ut tam prodigioſi tumoris cauſam ſcrutaremur, quod factum præſentibus ſuprâ nominatis Dominis, me etiam præſente. Et (quod vix credibile eſt) ne una quidem aquæ gutta in Abdominis cavitate reperta: imò Viſcera omnia ſana, nullâ labe tacta reperta ſunt. Sed Tuba Uteri (quæ & *Fallopii* dicitur) dextra in eam molem extenſa erat, ut totam Abdominis mire diſtenti cavitatem repleret. Figurâ autem accedebat ad ſacculum coriaceum largiſſimum, quo Cauſidici Chartas recondunt. Erat autem plus quam duos pedes longa, pedem & dimidium lata, prodeuntibus è lateribus ſaccis minoribus inſtar perarum majorum, quibus in femoralibus utimur. Ex illo ſacco vidimus eductas quadraginta quatuor Pintas *Scoticas* (Pinta autem *Scotica* continet quinque Libras Medicas & Uncias quatuor) aquæ atro-rubentis. In fundo autem aderat magna quantitas materiæ craſſioris & lentæ, inſtar amurcæ, quæ erat atro-virentis coloris.

CAPUT XIII.

De Impotentiâ ad rem Veneream humoris è Gutture ad Teſtes tranſlationem ſequente, Medicamentis feliciter curatâ.

QUidam Theologiæ Candidatus temperaturæ aliàs in Venerem pronioris, circa quadrageſimum ætatis annum, ex commoratione in domo humidiſſimâ, paluſtri loco ad *Forham* ſitâ, paſſus eſt ingentem humorum decubitum in fauces & guttur; ex quo tumor ſubortus, quem paulo poſt Teſtium tumor & reſolutio ſecuta. Tumoribus diſcuſſis, remanſit abſoluta ad maritale debitum perſolvendum impotentia, de quâ graviſſimè mihi conqueſtus eſt, Se jam per aliquot menſes ad hoc munus planè ineptum eſſe, & obnixe rogavit, ut in tam deplorato affectu opem ferrem. Ego eùm ex ſympathiâ, quæ inter Teſtes & Organa Vocis intercedit, facilè poſſe contingere ejuſmodi humorum μετάστασιν intelligerem, juſſi bono eſſet animo, ſperare me, ipſum reſtitutum iri, modò obſequentem ſe præberet præſcriptæ methodo pro valetudine ipſius recuperandâ, quod ille quidem alacriter ſuſcepit ſe peracturum. Inſtitutâ ergo primùm diætâ, ut ſcil. ab omnibus piſcibus, à ſalitis & exiccatis carnibus avibuſque paluſtribus abſtineret, cibiſque boni ſucci & multi nutrimenti uteretur, vinoque ad cibos generoſo, corpus aliquoties purgavi; et tum quæ partes illas flaccentes et evanidas corroborarent tam intus quam foris utenda imperavi; quibus peractis priſtino vigori reſtitutus eſt, ſæpiuſque gratias mihi quàm potuit maximas egit.

Ætiologia hujus affectus. Ut hujus Affectûs cauſam explicem operæpretium erit Sympathiæ inter partes rationes reddere. Et quidem nihil in rerum naturâ majorem ſui parit admirationem, quàm, quæ paſſim obſervatur, rerum aliquot diverſarum, quarundamque omni ſenſu carentium *Variæ enumerantur Sympathiæ.* συμπάθεια & ἀντιπάθεια. Conſpicua illa συμπάθεια in Magnete ad *Polum Arcticum* ſe non aliter, quàm flamma ſurſum, lapis deorſum, convertente; ad ſe verò ferrum vi non minus abditâ attrahente. Sic Electrum Paleæ conjungi amat. Hinc etiam animalium τὰ ἰοβόλα totam demorſi corrumpunt ſubſtantiam: nonnulla alicui tantum parti bella indixere, ut veſicæ Cantharides. Quin et feras ipſas præſentiſſimo veneno turgentes, atque imprimis Scorpionem, ſuæ plagæ remedio eſſe non impoſitas tantum, ſed et comeſtas, Veteres prodiderunt, ipſaque Viperarum carne conſtans Theriaca convincit.

Cauſa Sympathiæ & Antipathiæ. Cauſa autem eſt illa, quæ ex variâ Elementorum permiſtione intercedit. Subſtantiarum

tiarum ſimilitudo et diſſimilitudo, cujus tamen [illegible] humanum intellectum hucuſque effugit. Multum ſanè efficit hîc perpes & aſſiduum (quod dari conſtat) ex quolibet corpore tenuium & ſpirituoſarum partium effluvium & [illegible] quam ab animatis tanta cum ſagacitate indagat & inſectatur canum [illegible] induſtria: quippe naturali inſtinctu & pondere partes hæ à corpore egreſſæ deſiderant ad illud, tanquam ad ſuum centrum & locum remeare, qood ſæpe non vacuæ reviſunt; Sed impregnatæ corpore aliquo ipſarum tanquam aculeis transfixo, ſicut filamentum ſubtile et inviſibile partium à Succino evaporatarum ad illud ſecum revehit paleam, & a Magnete exhalantes particulæ ponderoſum ſecum ferrum apportant.

Sympathia in noſtro corpore quid.

Quæ in noſtro corpore eſt Sympathia fit, cum ſuperſtite priore ſoco pars in alterius affectum trahitur. Et talis vel eſt abſolutè & poſitivè, vel privativè.

Sympathia poſitiva.

Abſolute et poſitivè talis (quæ etiam [illegible] dicitur) fit materiæ ſcil. morbum committentis propagatione, cum vapor nempe, vel humor a parte primariò affectâ in aliam effertur. Sic vitioſi vapores è Ventriculo vel Utero ad Cerebrum delati dolorem vel delirium inferunt; ad oculos delati, in iis excitant ſimilia, quæ per ſuffuſiones cernuntur. Sic clauſis Veſiculæ Bilariæ ductibus, Corycio tincta croco, præ cæteris, oculi ſunda, auratur corporis ſuperficies, ceſſat naturalis Clyſter, argillacea dejiciuntur, cum [illegible]. Sic Aura ex parte inferiore ſublata Epilepſiam.

Sympathia privativa.

Privativè talis eſt, quoties, parte aliqoâ primariò affectâ, pars alia privatur affluxu materiæ, vel facultatis ad agendum neceſſariæ. Sic Larynx per Sympathiam læditur, cum, perfoſſo Thorace, vocis materia illi præripitur. Sic Spinæ dorſi obſtructio crurum reſolotionem infert; nervi Optici, cæcitatem: quia facultas Opifex influere prohibetur.

Tribus modis pars alteri compatitur.

Compatitur autem pars alteri tribus modis. Primò [illegible], ſeu Vicinitate, propter quam Uterus compatitur Recto Inteſtino & Veſicæ, viciſſimque illa Utero. Unde Utero vel Inteſtino Recto inflammatis, [illegible]; et viciſſim Veſicâ ab Ulcere, Phlegmone vel Calculo obſeſſâ, Teneſmus oritur, qui Stranguriam et Abortum inducit, ut Pleuritis Febrem. Ad hanc ſpectant Continuitas, Contiguitas, Cohæſio et quæ medio aliquo copulantur.

Secundò [illegible], operis ſocietate, quæ ſpectatur in partibus communem actionem habentibus. Sic Abortum facturis Mammæ graciles fiunt. Sic Muſculis congeneribus in unâ parte reſolutis, in aliâ convelluntur, ut in caninâ reſolutione ſana oris pars affectæ compatitur. Hinc facilis [illegible]. Hâc difficilior evadit Reſpiratio, malè affectis Hepate & Liene; in Sympathia Renis alterius urina crebrè & parcè mittitur.

Tertiò [illegible], generis communione. Huc reducitur Vaſorum communio, quâ nervoſa nervoſæ, glanduloſa glanduloſæ, arterioſa arterioſæ, membranoſa membranoſæ condolet. Hinc Vomitus læſo Cerebro, aut Meningibus; Cephalagia, Ventriculo impurâ quâvis illuvie (præſertim bilioſâ) referto ſupervenit. Hâc Diaphragma inflammatum, generis ſimilitudine & ſocietate, principium, *i.e.* Cerebrum, in contagionem adducendo, paraphoricum affectum: nam [illegible]; percuſſum, riſum accerſit Sardonium. Hâc Muſculus Temporalis, læſo oculo, læditur, fit Syncope, læſo Ventriculo; Veſica, Vertebris Oſſis Sacri affectis, læditur; ac denique Vox Teſtibus malè conſtitutis.

Natura bene ſe habente, omnia rectè ſuccedunt in nobis.

Dum viget mirabilis illa Elementorum in corpore noſtro Harmonia, dum temperatæ exinde conſurgunt Qualitates, parteſque principes ſuum pro debito in inferiores exequuntur imperium; & eæ non minùs morigeræ partes ſuas quoque agunt: neutræ præ nimiâ felicitate ſuperbiunt, valet Natura, & ſuas omnes ad ſalutem animantis functiones obit, immutabili conſtantiâ ex cibis ingeſtis idoneum partibus concoctione præparat humorem; præparati portionem utilem et familiarem ab inutili ſecernit; illum deducit & exportat in partes; earum ſubſtantiam ſupremâ concoctione mox futuram, hanc in ea, quæ huic muneri deſtinavit conceptacula, recondit, donec per vias convenientes foras exturbet. Quem ardenti ſtomacho hærens cibus imperfectus languorem pepererit, hunc, niſi novi exhibitione cibi diſtrahatur, perfectè ſummovet; ac ſiquid crudi congeratur humoris, qui eas Meſenterii vias, per quas Chylus traducitur, inferciat, hunc ſubigit, mutat, coquit, aut mitigat. Quin & impuros humores omnium ferè Morborum cauſas continentes in Vaſis majoribus concluſos, aut in cavis Viſcerum deliteſcentes, Veniſque minoribus coercitos priſtinæ reſtituit bonitati; lentos detergit, craſſos incidit, compactos imminuit et varie disjungit; ferocientes, turgentes & quoquoverſum impulſos compeſcit; exuſtos blandè repurgat, & quovis alio modo contaminatos, niſi quid peccatum fuerit quod ejus geſtiones interpellet, ab utilibus ſegregat, ſecretos per cæcos aliquando arctoſque receſſus extrudit, ſæpius per ductus tritos & idoneos bonis ægri rebus excernit. Hinc illæ in Morbis ſubitæ ad ſalutem ægrotantis, præter ſpem imperitorum, mutationes; in quibus quamvis,

Multi Morbi a naturâ noſtrâ ſuperantur.

R humo-

rituum officinâ, ſuffocatus obiit. Diſſecto Cadavere præſente Medico Ordinario, vix credibile eſt, quàm magnus Calculus, duarum prorſus unciarum ponderis ejuſdemque pariter cum Corde figuræ, Ventriculos ipſius ambos undiquaque occupans ſit intus repertus.

Calculus in Corde.

In Veſiculâ quoque Felleâ Viri nobiliſſimi Domini *Sinclair* lapis repertus figurâ & quantitate ad Nucem Moſchatam accedens, quæ in Muſæo clariſſimi Viri D. *Andreæ Balfurii* Equitis aurati ſervatur.

In Veſicâ Fellis.

Lapidem è Renibus Viri nobilis D. *Dromundi* de *Ricarton* extractum oſtendit mihi Conſanguineus meus D. *Patricius Dromundus* ; μακαρίτης Philoſophus Chriſtianus Puritatis primævæ æmulus, qui, quam alii profitentur verbis, vitâ & moribus ſimplicitatem expreſſit, ſummâ quoque doctrinâ & rerum variarum peritiâ præditus. Erat is Lapis tantæ magnitudinis, ut Renem in quo erat impactus ita dilataret, ut alterum adverſi lateris attingeret. Fuit autem inæqualis admodùm figuræ, cum appendicibus quibuſdam, quæ formâ Renis erant.

Lapis in Rene maximus.

Vidi quoque Lapillum ex apoſtemate digiti cum pure ejectum; & reperti ſunt in Linguæ radice adnati Lapides.

Lapillus in digiti apoſtemate, &c.

Habeo etiam Lapidem ex Inteſtinis, poſt ingentes in Ventre dolores, à Mercatore quodam cum fœcibus alvi depoſitum. Eum videre eſt delineatum in Tabulâ nonâ, unà cum dimidio alterius minùs duri per ſeceſſum quoque ejecti. Sed hic, de quo nunc agimus, fungoſus dici poteſt. Coloris eſt fuſci &, ſi leviter tangas, mollis inſtar panni holoſerici cernitur, quem tamen unguibus penetrare nequeas. In quibuſdam partis ſiliceі coloris & duritiei eſt.

Lapis in Inteſtinis.

Lapides, qui in Renibus et Veſicâ reperiuntur, variæ naturæ ſunt. Quidam friabiles et facile ſolubiles, aliæ ſiliceæ planè duritiei; et hi variis Tunicis ſeriatim coagmentatis conſtant ita ut, detritâ exteriore Tunicâ, quæ tactu aſperior eſt, interior duriſſima et lævoris politiſſimi cernatur.

Lapides in Renibus & Veſica variæ naturæ.

Cùm frequentiſſimus ſit in *Scotiâ* Morbus *Lithiaſis*, operæpretium certè erit in ejus naturam et cauſas accuratius inquirere. „Calculo verò maximè laborant homines (inquit *Hippocrates*) et ex renum affectionibus, et urinæ ſtillicidio, et coxendicum „morbo corripiuntur, et herniæ fiunt, ubi aquas omnigenas bibunt, et de magnis flu„minibus, in quæ alia deferuntur, & de ſtagno, in quod fluxiones multæ ac omnis „generis deveniunt; & qui aquis invectitiis utuntur, quæ ex longo & non brevi loco„rum intervallo afferuntur. Non enim fieri poteſt, ut alia aqua ſit ſimilis alii: ſed „aliæ dulces ſunt, aliæ ſalſæ & aluminoſæ, aliæ de calidis fluunt. Ubi verò hæ ſimul „inter ſe miſcentur, diſſident, & quæ fortiſſima eſt ſemper ſuperat: prævalet autem „non ſemper eadem, ſed alias alia.

Lib. de Aere, Aquis & Locis, Sect. 81.

Hujus affectus Ætiologia ex *Hippocrate.*

Et quidem cùm multæ Aquæ Minerales ubique in *Scotiâ* ſint, quæ tartareas ſalinaſque partes Mineralium, per quæ fluunt, ſecum devehunt; & cùm illâ aquâ tum cibus tum potus paretur: hinc certè eſt, quod tot Calculoſi hic reperiantur. Inter Mineralia autem, quæ eam virtutem λιθοποιητικὴν maximè aquæ communicant, præcipuè ſunt Marmora, ea præſertim ſpecies, quæ Lapis Calcarius dicitur, & ex quâ Calx communiter conficitur; tum Cryſtallum, Alumen, Vitriolum, Bitumina quædam, & Marga, & Argilla; ipſæque arenæ, ſabulum lutumque. Ab his enim deraduntur ab aquâ ramenta et tenuiſſimæ particulæ, quæ cum aquâ hauſtæ infarctus primo et obſtructiones in partibus producunt: dein congeſta magis magiſque illa materia, accedente quoque ſucco petrifico, in lapidem coagulatur. Et cùm rectè liceat argumentari à cauſâ, quæ lapides in Macrocoſmo ſive Univerſo conficit, ad eandem quæ in Microcoſmo ſeu Homine idem peragit, quandoquidem autopſiâ conſtet lapidem illum Stalagmitem, qui in Speluncâ apud *Slains* reperitur, ut & alios plures, qui ad me tranſmiſſi fuere è Mineris ex quibus Lapis Calcarius effoditur, quæ præſertim in *Limnuchenſi* Præfecturâ ſunt in loco propè Argentifodinas, qui *Knock-hill* dicitur, ex ſucco lapideſcente eſſe, qui ab ipſis Calcariis lapidibus deſtillet: crediderim ego frequentiſſimam Calculorum in noſtratibus cauſam eſſe aquam ramentis Lapidis Calcarii impræegnatam. Quod eò magis adducor ut credam, quòd is morbus frequentiùs Agricolas invaſerit, ex quo receptus eſt uſus Calcis pro lætamine ad agros meliorandos. Neceſſe enim eſt Terram et Aquas Calcis qualitates imbibere, ac proinde grana, quæ ibi naſcantur, tum materiam, tum efficientem Calculi in ſinu geſtare, eò potentiora quidem, quòd Calx (quæ ex Lapide igne fortiſſimo ex carbonibus combuſto conſtat) præter Tartaream ſubſtantiam, ſal coagulativum in ſe habeat, in quo veriſi-

Mineralia aquis virtutem λιθοποιητικὴν communicant.

mile eſt δύναμιν ſeu facultatem [illegible] ſitam eſſe, quæ à calore noſtro magis in actum reducitur. Et, ſi aggeſti ſimul ſint viſcidi & tenaces humores, tum par eſt illum in firmiorem & indiſſolubilem Calculum coagmentari. Non diffitebor tamen ab Argillâ, ſabulo, alumine, vitriolo, ſulphure aliiſque Mineralibus, concurrente virtute petrificâ iſtâ, lapides ſiliceæ conſiſtentiæ & duritiei quoque confici poſſe; imo & ſalem communem pani & potui ab eorum confectoribus nequiſſimè commixtum ſuas quoque partes in Calculo ſtruendo habere. Atque hæc de Morbis ſufficiant; nunc ad methodum iis medendi tranſibo.

SECTIO SECUNDA

De

METHODO

Medendi MORBIS, qui apud nos graſſantur.

CAPUT I.

De Methodo medendi in genere.

Medicina quid. MEdicina quondam (ut ait *Seneca*) paucarum fuit Herbarum ſcientia, quibus ſiſteretur ſanguis fluens & vulnera coirent paulatim. Nunc poſtquam tot Morbos, qui in humanum genus graſſantur, multa induxit luxuria, eſt adjectio deficientium & detractio ſuperfluentium, ſingulare φιλανθρώπου Θεοῦ in homines beneficium. Ejus finis eſt ſanitas, quæ omnium actionum integritate concluditur; officium eſt, citò, tuto & jucundè curare, quod legitimè minimaque morâ perficit, cum paucis judicio delectis & uſu probatis remediis, temperatis quidem, ſed morbo valentioribus & morbi cauſam penitus evellentibus. Epiſt. 95.

Medicinæ faciendæ plane neceſſaria ſunt hæc duo lumina, Ratio atque Experientia. Utrumque per ſe indigens, alterum alterius auxilium poſtulat, & ex iis duobus vera morborum curandorum methodus elicita eſt, à quâ ſua Medicamina *Dei* manus depromunt Medici.

In perfectâ Methodo ritè adminiſtrandâ pars affecta, cauſæ Morbi ejuſque ſpecies ſedulò ſunt indaganda, cùm ex eorum propriis ſignis certa indicatio ſequatur, & inde ad Morborum curationem deveniendum, quæ tota ſic perficitur, ut Contrariorum contraria exiſtant Remedia.

Et cum principales communiſſimæque Morborum cauſæ, apud nos præſertim, ſint Plethora & Cacochymia; ſic & totidem ſunt prima & communiſſima remedia, ſanguinis miſſio & purgatio. Et quia Plethora nimio ciborum maxime nutrientium uſu acquiritur, & Cacochymia ab uſu eorum, quæ [illegible], minus corpori proportionata ſunt, præſertim congeritur: priori vitio Diætâ quoque ſeu recto Alimentorum uſu, poſteriori verò etiam alterantibus Medicamentis occurrit, quæ peccantes illas δύναμιν in ſanguinem introductas attemperent et in ordinem redigant. De his ergo nunc erit agendum; et primò quidem de Diætâ, ut, unde communiter oriunda ſunt mala, inde pro iis primum petatur remedium.

CAPUT

CAPUT II.

De *Diæta*.

QUidam Morbi non, niſi ferro et igne, curantur; quidam Medicamentis evacuantibus et alterantibus; nonnulli ſolâ Diætâ.

Quid per Diætam intelligitur.

Per Diætam verò intelligimus, primò quidem et largiùs ſumendo, rectum ſex rerum naturalium (ut ea vocant) uſum. Strictiùs verò ſumentes intelligimus non ſatiari cibis, impigrum eſſe ad labores, et vitale ſemen conſervare. Senſu autem ſtrictiſſimo cibum quendam certo Morbo appropriatum, qui qualitate ſuâ morbo contrariâ naturam aberrantem ad ſtatum ſuum temperatum reducit. Priuſquam autem agamus de eâ in hac tertiâ acceptione, de quâ fuſiùs agendum erit, quædam de Exercitatione et Balneatione (quæ ſub laxiore ſenſu comprehenduntur) tradenda ſunt.

(a) Libro de Sanitate tuenda.
(b) Lib. de Arte Gymnaſtica.
Exercitatio
Exercitii commoda.

De Exercitatione fuſè agit (*a*) *Galenus* et (*b*) *Mercurialis*; cujus quidem commoda multa ſunt: nam tum ad Excrementorum inanitionem, tum ad ſolidarum partium bonam & firmam habitudinem confert. Etenim, quoniam exercitatio vehementior motus eſt, inſtrumentorum duritiem, genuini caloris augmentum & ſpirituum valentiorem motum neceſſariò inducit. Ex inſtrumentorum duritie ſequitur robur ad labores & renitentia; ex calore autem aucto diſtributio validior, immutatio expeditior, nutritio abſolutior, omniumque corporum tuſio, ob quam ſolida molleſcunt, craſſa tenuantur & exigui meatus laxiores fiunt. Sed & ex valentiori ſpiritûs impetu, & purgari omnes hos meatus neceſſe eſt, & excrementa expelli.

Balneatio.
Ejus commoda.

Balneatio quoque varii uſûs eſt: iis enim quibus, ob excrementa fumida ſub cute collecta cohibitaque, febris excitatur, utiliſſimum eſt balneum aquæ dulcis, cum & fumidum evocet & univerſum corpus commode humectet. Ex balneis quoque commoderatis, ſiquis eis opportunè utatur, *viz.* ubi defeſſi fuerimus, incaluerimus, refrigerati, reſiccati, nauſeave affecti, aut inæquali intemperie fuerimus, aut denique evacuationem deſideraverimus, manifeſte corpus juvatur. Nam corpori reſtituunt mediocritatem temperamenti, vires corrigunt, opportunum calorem augent, denique unâ cum ſudoribus nonnihil flatuum diſcutiunt.

Lib. de attenuante Victus ratione.

Solis autem alimentis ritè adhibitis multi morbi curantur. De Diætâ certè magnificè ſentit *Galenus*, ubi ait, „Victûs ratio attenuans pleriſque diuturnis morbis, ut „Arthritidi, Dyſpnœæ, tumoribus lienis & hepatis, nec non morbo comitiali incipienti adeò confert, ut ſolâ eâ, ſine ullo alio Medicamento, ſublati ſæpe ii fuerint.

Diætâ multi morbi curantur.
Sect. 2. Aph. 22.
Lib. 2. Cap. 10.

Morbi, qui à nimiâ repletione fiunt, abſtinentia aut parciſſima diætâ optimè curantur, ſecundum Aphoriſmum *Hippocratis*, „Quicunque morbi ex repletione fiunt, „evacuatio ſanat, & quicunque ex evacuatione, repletio, & aliorum contrarietas. Et „(ut habet *Hippocrates Latinus* nobiliſſimus *Celſus*) initia morborum famem ſitimque „deſiderant, ipſi deinde morbi moderationem, ut neque aliud quam expedit, neque „ejus ipſius nimium ſumatur. Et infra, Neque ulla res magis adjuvat laborantem, „quam tempeſtiva abſtinentia.

Diætâ certè ſecundum quantitatem & qualitatem cibi exactâ multos morbos curari, vel hinc apparet, quod quæ aſſumuntur victu ritè inſtituto talia ſint, quæ facilè ſubigi, diſſolvi & confici a Ventriculo poſſint. Hinc in ſanguinem deducta ſpirituoſum eum reddunt, à quo ſanguine ſpirituoſo cruda digeruntur, aut perſpiratione foras amandantur & eliminantur: ſic enim Natura ſofficienti copiâ proborum ſpirituum inſtructa pravam ſanguinis diatheſin in meliorem commutat. Hoc ſane modo tabes aliique affectus chronici frequenter curantur, & multi alii morbi ſuperantur à Diætâ materiæ peccanti contrariâ: ſic plurimæ febres ſolâ Ptiſanâ, Hecticæ Lacte, tabes quædam Limacibus variè præparatis, morbi quidam calidi humectante & refrigerante Diætâ, frigidi & humidi calidâ et ſiccâ curantur. Quidam morbi imminuuntur et compeſcuntur, imò curantur, ſubtrahendo de Alimenti parte liquidâ, ut Catarrhi. Et à quibuſdam Auctoribus relatum eſt, Hydropicos quoque totali abſtinentiâ à potu per aliquod tempus curatos fuiſſe. Alii verò morbi partem Alimenti liquidam augendo curantur, ut de horribili illo morbo conſtat, qui Cholera morbus dicitur, in quo ſi Æger magnam quantitatem Poſſetæ, vel dilutioris Juſculi ex pullo Gallinaceo hauriat, horrenda illa Vomitûs et alvi fluxus ſymptomata brevi ceſſant, liquore illo diluente et dilatante corroſivam et acerrimam illam materiam ſalinam, quæ, Ventriculi tunicas ut et Inteſtinorum irritando et pungendo, violentas illas ſurſum deorſumque humorum rejectiones producebat. Et hoc quidem præſentaneum eſt, et ſemper ferè in hoc morbo ſalutare remedium.

Chamæmori Norvegicæ vires contra Scorbutum.

Claſ. Lib. 2. Hiſt. rariorum plantarum, Cap. 85.

Quidam etiam cibi ſunt, qui ſpecificâ quâdam qualitate Morbos curant. Sic refertur de *Norvegis*, quòd deſperatiſſimi Scorbutici apud illos in Inſulas quaſdam amandantur, in quibus copioſè proveniunt baccæ ejus plantæ, quæ Botanicis *Chamæmorus Norvegica* dicitur, quibus ſolis per aliquod tempus victitant, & ab eo victûs genere valetudinem priſtinam recuperant. Sic & apud nos Scorbutus, qui ſuper mari à Nautis contrahitur à ſalſo Aere inſpirato & ſalſis cibis aſſumptis, ad quæ ſummum frigus aut calor excedens concurrunt quoque, etiam cùm incurabiles videantur Ægri, ciborum recentium & præcipuè eorum quæ ex viridibus plantis conficiuntur uſu, is quoque planè profligatur. Imò conſtat terrâ quoque contractum Scorbutum ſimileſque Cachexias pravas à cibis ſalſis, ſucco tritici uſurpato facile ſanari. Nautarum verò Scorbutum, piſorum tenellorum variè præparatorum uſu, præſertim verò ſucco juſculis miſto certiſſimè curari.

CAPUT III.

De uſu Aquæ in Morborum curâ.

Gal. Lib. de Euchymis & Cacochymis.

INter ſanos Aqua maximè convenit pueris & juvenibus, fœmellis, bilioſis & iis qui rari habitûs ſunt, actuoſam vitam agentibus, & conſuetis eam potare: horum enim corpora calidiora ſunt, & hi quoque commodiùs eam trajiciunt. Videndum nunc, quibus in morbis ejus uſus maximè conveniat.

Quibus in morbis aquæ uſus maximè conveniat, oſtenditur ex *Hippocrate*.

Lib. de Corde Sect. 3.

Et *Hippocrates* quidem de vento & aquâ crudâ loquens hæc habet, Sed ſunt magis cognatæ affectionis Caſtigatio & Medela. Affectiones autem prævii motus ad morbum ſunt, quæ cognatæ dicuntur, quoniam ab Elementis ſibi ipſi cohærentibus ad formationem fœtûs producuntur, quibus in poſterum carere non poſſunt ſic permixta, uſque dum diſſolvantur. Affectiones igitur emendat aqua, quæ cognatæ natæque cum partibus jam pathos & pathemata ſuſtinentibus. Sic bilis humectatur ab aquâ, ſanguis frigeſcit ab eâdem, paulum a temperaturâ decedentes.

Et quidem libros *Hippocratis* de affectionibus, de morbis, de internis affectionibus legentibus apparet ſatis, *Hippocratem* in multo uſu apud Ægros aquam habuiſſe, aliquando puram, aliquando cum polline maceratam; aliquando aceto mixtam, aliquando melle. Sic enim bilem alioſque acres in ſanguine humores, imò acidum & alias in ſanguine potentias (ut verbo utar *Hippocratis*) optimè temperat, diluit & corrigit aqua humidâ ſuâ ſubſtantiâ; & frigidâ ſuâ qualitate Viſcerum exæſtuantem calorem lenit & ad mediocritatem redigit. Et ob has ſane rationes cum multo fructu uſurpari poterit à noſtratibus, utpote Septentrionalibus, quibus viſcera ut plurimùm immodicè caleant, & in quibus ſanguis retorridus eſt & aptus ad efferveſcentias nimias. Iis quoque valdè conducet aquæ potus, qui granis veſcuntur, quæ acriorem qualitatem ex calce agris conſperſâ contraxerint, & in quibus, ob vim calcis glutinantem, humores viſcidiores & tenaciores ſunt. Salſedo etiam ab ambientis nos maris vapore attracto maſſæ ſanguineæ & humoribus inducta optimè edulcoratur aquâ ſincerâ, quæ frigidâ & humidâ qualitate ſalis tum calorem acrem, tum ſiccitatem ejus apta nata eſt corrigere. Experientiâ quoque compertum eſt, multos Arthriticos, qui nimio vini uſu eum morbum, ſibi accerſunt, ſolo aquæ potu (vitatis aliis potûs generibus) planè à tam ſævo morbo liberatos fuiſſe. Et qui aquæ potu utuntur (ut multi ex Montanis *Scotis* & inferioris quoque Plagæ Ruſticis eam ſolam pro potu adhibent) ii tum melius cibum concoquunt, tum à morbis immuniores & longæviores multo ſunt. Otioſis tamen, non aſſuetis, obſtructione laborantibus ægrotiſque pravâ corporis intemperie præditis; iis qui Ventriculo ſunt debili, qui plurimum utuntur re Venereâ; Aſthmaticis quoque & iis qui Thoracis infirmitate laborant, nervorum item morbis nocet potus frigidæ. Et ideò tales ab eâ abſtinere debent; aut, ſi eâ uti volunt, eam debent iis medicamentis corrigere, quæ illis proficuum ejus uſum reddant. Et omnibus omnino cavendum eſt, ne aquam impuram, aut Minerali aliquo ſucco infectam pro potu ordinario uſurpent.

CAPUT

CAPUT IV.

De uſu Lactis in Morbis curandis.

Lib. 2. de Re Ruſtica, Cap. 11. Lib. 4. Faſt. v. 369.

LAc (inquit *Varro*) omnium rerum, quas cibi cauſâ capimus, liquentium maximè alibile: & hinc mortalium antiquiſſimis non minùs in cibum, quàm in potum, ordinariò cedebat. Teſtis *Ovidius*;

Lac priſci ſeculi hominibus uſitatus cibus,

Lacte mero veteres uſi memorantur & herbis,
Sponte ſuâ ſi quas terra ferebat, ait.

Quæ conſuetudo manſit apud plures gentes, & apud nullos frequentiùs, quàm apud Majores noſtros priſcos *Scotos*, & *Montanos*, qui eorum mores tenaciùs retinent, quorum multis, per omnem fermè vitam, lac eum caſeo & butyro & potûs & cibi loco ſervit. Et ex Ruſticis multi bibere ſolent ſerum lactis, aut lac ebutyratum.

Nullibi frequentiùs uſurpatum quàm apud priſcos Scotos &c.

Et quidem naturæ noſtræ alimentum eſt maximè [illegible] accommodatiſſimum, propter triplicem ſubſtantiam corporis alendam: pro ſolidis enim partibus eſt caſeus, pro humidioribus ſerum, pro ſpiritibus butyrum.

Alimentum eſt accommodatiſſimum.

Bubulum lac maximè nobis eſt in uſu cibario. Craſſum eſt & pingue, eique plus materiæ butyraceæ ineſt, quàm aliorum Animalium lacti: quocirca etiam magis nutrit, & corporibus humanis maximè convenit.

Varia lactis genera.

Ovillum terreſtris ſeu caſeoſæ ſubſtantiæ plus continet.

Aſininum poſt humanum omnium tenuiſſimum eſt. Proximè ad illud accedit Equinum.

Lac Caprinum medio ſe loco habet.

Lac certè optimum alimentum: temperatæ enim & humidæ naturæ, ſanguineque noſtro pauló frigidius eſt.

In Medicinâ multi uſûs eſt, quod ei & ejus ſero omnes inſint medendi intentiones, quæ adeò apud *Cnidios* percrebuerunt Medicos, ut, aliis quibuſcunque relictis Pharmacis, in omnibus morborum generibus, in quibus purgatione, alteratione, aut nutritione opus eſſet, hiſce ſolummodò uſi ſint.

Lacti inſunt omnes medendi intentiones.

Prodeſt autem ad humorum acrimoniam abluendam et attemperandam; in urinæ ardore, mictione purulentâ & arenoſâ, ſaucium inflammatione, dyſpnæâ cum ſputo ſanguinis, ſcabie terâ & ulcere fiſtuloſo ſalutiferum eſt. Multum quoque adverſus venena valet, quæ præſertim acerrima & cauſtica ſunt. Hecticis autem et Phthiſicis imprimis commendatur Os lacte colluere anginoſis prodeſt. Si ferrum in eo ſit extinctum, diarrhϾ & dyſenteriæ medetur. Arthridi quoque & rheumatiſmo conducit.

Quibus morbis medetur.

Bettus de Ortu & natura ſanguinis.

In Ægris autem, quibus purgatione & deterſione opus eſt, maximè commendatur Aſininum; poſt hoc Equinum.

In Catarrhis & Fluxibus coctum lac maximè convenit.

Lactis autem nutritiva facultas eximii uſus eſt Hecticis & iis, qui diuturnis lentiſque laborant febribus, Tabem dorſalem patientibus & ſimilibus.

Coagulum quò vetuſtius, eò magis aceſſit atque efficacius eſt ad quemcunque ſanguinis & alvi fluxum ſiſtendum.

Lac autem in calidis et biliofis temperamentis fit nidoroſum: et ideò febrientibus et capite dolentibus malum eſt.

In ventriculis quoque frigidis, qui acidis humoribus ſcatent, coagulatur, non ſine periculo. Sed huic incommodo occurritur ſaccharo, melle, aquâ, ſale, Lacti admiſtis, quæ coagulationem impediunt.

CAPUT V.

De Venæ Sectione.

QUi morbi igne curantur, eos videre eſt fuſè tractatos apud M. *Aurelium Severinum* libro de *Chirurgiâ efficaci.*

Inter Curas, quæ ferro perficiuntur, maximè celebris eſt Venæ ſectio, de quâ nunc agendum.

Quando adhibenda eſt Venæ ſectio.

Ubi ſuccorum omnium æquabilis redundantia eſt, ſive ſanguinis ſincerioris ſumma ubertas in venis & corporis habitu, Plethora dicitur, cujus unicum & proprium remedium eſt Venæ ſectio. Omnium quoque tum interiorum tum exteriorum partium inflammationibus medetur: imprimis autem ſanguinis ſputo, incipienti tabi, ſanguinis vomitioni & eruptioni, quæ ex naribus, utero, vel hæmorrhoide pleniùs erumpit. Febribus quoque omnibus ſaluberrima eſt, in quibus non eſt ſubita virium proſtratio, aut alia malignitatis ſigna non adſunt. Sed & in apoplexiâ, cordis palpitatione & acribus oculorum fluxionibus ſummi uſûs eſt.

Sed ratio habenda eſt temperamenti & virium in iis, in quibus inſtituenda eſt: nam qui pleniore victu & lautiore utuntur, ut Nobiles, de quibus jam dictum eſt, ii meliùs Venæ ſectionem ferunt; ut & Agricolæ, qui firma & robuſta habent corpora. Sed Plebeii, qui in urbibus degunt, & qui ut plurimùm cacochymici ſunt, corpuſque humorum ſaburrâ onuſtum eſt, & vires debiles, ii non ferunt Venæ ſectionem, quin animi deliquia et convulſiones ab eâ patiuntur.

CAPUT VI.

De Purgatione.

Cacochymia quid.

CAcochymia vitioſitas humoris eſt in omnes et ſingulas corporis partes diffuſa. Ejus proprium & accommodatum remedium purgatio eſt.

Purgatio per Clyſteres.

Facillima purgandi via per Clyſteres abſolvitur, qui non modo inferiora expurgant, ſed et ſuperiora conſecutione exonerant, dum preſſa viſcera et præcordia liberant. Sæpe etiam valdè conducit purgatio per [illegible], quæ Ptiſanis laxantibus perficitur. Sed etiam duro nodo neceſſe eſt ut durus ſit cuneus, et valentioribus purgantibus in rebelli morbo opus eſt. Adeoque Vomitio, quoties facilis et moderata eſt, eximii uſûs in morbis alioquin obſtinatis eſt. Sed et tunc præſtat ſæpius Medicamentum evacuans repetere, quàm mochlico validiori Ægri vires nimium proſternere. Inter varias autem Evacuationes, ea Evacuatio, quæ per urinas et ſudores perficitur, noſtris morbis accomodatiſſima eſt, qui ut plurimùm à læſâ diapnoë et ſeri anadrome ſunt. De variis autem evacuandi modis poſteà dicetur; nunc de alterantibus agendum eſt.

CAPUT ULTIMUM.

De *Alterantibus Medicamentis.*

Quid; ſint Facultates Hippocrati.

H*Ippocrates* (ut loco ſupra citato videre eſt) ait, Quæcunque mala patitur homo, omnia à facultatum potentiis proficiſcuntur. Iſtæ autem facultates (ut ipſe explicat) humorum noſtri corporis ſummas vires et robur deſignant, recitatis ſaporibus

ab

ab eo definitas. Ineſt enim in homine & lædit & amarum & ſalſum, & dulce & acidum: & acerbum & fluidum, & alia infinita omnigenas facultates habentia, copiamque & robur: quæ quidem mixta inter ſe & temperata neque conſpicua ſunt, neque hominem lædunt. Ubi verò quid horum ſecretum fuerit, atque ipſum in ſeipſo fuerit, tunc & conſpicua ſunt, & hominem lædunt. Reſtituuntur autem & curantur, ubi temperatæ fuerint & concoctæ, & ab omni acrimoniâ liberatæ hæ facultates: atque tunc febres & alia hominem lædentia ſolvuntur.

Temperatio autem [illegible], ſive Potentiarum *Hippocraticarum*, & coctio et edulcoratio Medicamentis perficiuntur, quæ *alterantia* dicuntur. Summo ergo ſtudio ea inveſtiganda ſunt, quæ præſertim acidum et amarum validiſſimos naturæ hoſtes oppugnant et ſubigunt, et ad temperiem redigunt. Inquirendum quoque in ea eſt, quæ Humoribus ſupra modum fluidis conſiſtentiam tribuant, et quæ acriores, et volatiliores, et concitatiores partes obtundant, figant et compeſcant: et quæ e contra craſſos, tenaces, & torpentes humores incidant, attenuent et exeitent, ut motus debitos perficiant. Qualiſcunque denique humoris proprietas eſt, quæ nos exceſſu ſuo lædit, ea adhibenda ſunt, quæ eam naturæ noſtræ proportionatam et commodam reddant. Medicamenta alterantia.

Et hæc quidem Alterantia è triplici Regno petenda ſunt, Vegetabili ſeu Animali et Minerali, de quibus in Libris ſequentibus proinde agemus. Nunc ad Medicinam Indigenam in genere accedendum eſt.

SECTIO TERTIA.

DE

MEDICINA

INDIGENA in genere.

CAPUT I.

Quod antiquiſſima fuerit Medicina Indigena.

NOvum et ab hujus ſeculi genio planè alienum videbitur de Medicinâ Indigenâ ſcribere, cùm tantus nos luxus teneat, ut nec remedia placeant, niſi quæ ab extremis Indis et diverſo Orbe petantur. Sed, cùm Medicina, quæ hodie in uſu eſt, Medicamentorum exoticorum lenocinio multùm fucata ſit, operæpretium erit primævam inſpicere. Primævi enim homines ut ſeſe magis ad Naturæ ductum componebant et Rationis Legibus magis obtemperabant, ita et Medicinam puriorem et ſaniorem habuiſſe eos cenſendum eſt. Medicina primæva.

Qui autem voluerit antiquiſſimos quoſque in rè Medicâ Scriptores verſare, et Hiſtoricos, qui de Medicinæ Origine et Progreſſu tractârunt, inſpicere: quid multa? Ipſos Medicinæ Fontes puriſſimos, in *Hippocratis*, *Celſi*, *Dioſcoridis*, *Galeni*, aliorumque Medicinæ Principum monumentis ſcaturientes adire; is certè non aliam reperibit Medicinam quam quæ à facile parabilibus, iiſque ut plurimùm Indigenis deſumeretur. Et ſiquæ alia ab *Hippocrate* et memoratis Medicorum Principibus uſurpabantur, ea ejuſmodi fuerunt, quæ facili cultu in agris aut hortis regionis lætè provenirent, aut à vicinis facili trajectu recentia et viribus integra apportarentur. A remotiſſimis certè oris alio ſolo & cœlo gaudentibus nulla advehebantur: non enim, niſi multis poſtea ſeculis, detecta fuit *India Occidentalis*, ex quâ tot exotica ad nos deferuntur. Argumento ſanè irrefragabili, bene ſine peregrinis iſtis ſubſiſtere poſſe Medicinam, quod nec horum quidem ſomniârunt Principes Medici; et, quæ etiam à non ita remotis Regionibus petebantur, non niſi pauca quædam apud illos extant, præ Indigenorum Medicamentorum numero. Tantus iis Patriæ ſuæ & Medicinæ, quam Patria benignè de ſe fundebat, amor fuit. Veteres & celebriores Medici Indigenis, ut plurimum uſi ſunt.

Quando Medicina Indigena exulavit.

Et hæc quidem Medicina tamdiu obtinuit, quamdiu virtus & ſobrietas apud mortales valuerunt. Ut verò labentibus ſeculis mores labefactari, & prodiga luxuries diraque habendi cupido animos hominum invadere cœperunt, ſimul & Medicina vacillare cœpit & illis Luxuriæ fucis inquinari, ut meritò hic illud Poetæ uſurpare liceat,

Namque ut opes nimias mundo fortuna ſubacto Lucanus Lib. 1.
Intulit, & rebus mores ceſſere ſecundis;
Prædaque, & hoſtiles luxum ſuaſere rapinæ:
Non auro tectiſve modus, menſaſque priores
Adſpernata fames, cultus geſtare decoros
Vix nuribus, rapuere mares: fœcunda virorum
Paupertas fugitur, totoque arceſſitur orbe,
Quo gens quæque perit.

Cùm enim ii plurimùm apud Principes tunc valerent, qui libidinis eorum miniſtri eſſent, nec aliud curarent illi, quàm ut rebus ſuis vili adulatione conſulerent, opes ſcil. & honores ſibi accumulando: hinc factum eſt, ut quemadmodum morbos plurimos antea incognitos malis ſuis artibus arceſſirent Principibus, ita & quò plus apud eos poſſent, quotidie nova quædam excogitabant, quæ quod præ raritate & novitate iis blandirentur, falsò iiſdem Remediorum nomina & vires tribuebant. Sic demum prævalente Luxuriâ &, quæ illam comitari ſolet, fœdâ ignorantiâ & bonarum diſciplinarum incuriâ, irruentibus præſertim in eas Barbaris, corrupta Medicina fuit. Et tunc

Ignotum vobis Arabes *veniſtis in Orbem.*

Cùm enim *Græci Romanique* (apud quos cultiores Diſciplinæ florebant) ſæviſſimis bellis diu attriti tandem Barbaris Gentibus Imperium cederent, Rationalis etiam Medicina Empiricæ ceſſit, eamque *Arabes* Barbarum & infidum genus occupârunt. Et hi maximè Medicinam corruperunt, invectis in illam tot inutilibus & tot pompoſis Medicamentis, ut nec ipſe *Hippocrates* & *Galenus*, redivivi ſi eſſent, eam ita conſpurcatam agnoſcere poſſent. Car. Gallemar Th. Parſ. Sect. 4.

Arabes Medicinæ corruptores.

Mercatoribus tribuendum, quod exotica nunc plus placeant.

Nunc verò poſtquam Luxuries eò proceſſit, ut noſtra nobiſmet ſordeant, nec ulla niſi à remotiſſimis oris devecta nobis arrideant, doloſi Mercatores lucrum ex noſtrâ ſtultitiâ captantes ſingulis annis nova Medicamenta apportant, &, confictis, de eorum viribus in variis morbis curandis, fabulis, Mundo, qui vult decipi, imponunt et illudunt. Tantum Arti ſalutari detrimentum attuliſti

—— O prodiga rerum Lucan. Lib 4.
Luxuries, nunquam parvo contenta paratu,
Et quæſitorum terrâ, pelagoque ciborum
Ambitioſa fames, & lautæ gloria menſæ!

Quàm probè inſtructa ſit Scotia iis omnibus quæ præcipui ſint in Medicinâ uſus.

Ut itaque veræ Medicinæ nativus ſplendor & vetus gloria reſtituerentur, & ſimul Patriæ noſtræ & egenis in eâ præſertim conſuleretur, Medicinam pro nobis Indigenam extruere conatus ſum, cùm illa apud antiquiſſimos et celeberrimos omni tempore Medicos recepta fuerit, et apud conſultiores Medicos adhuc in multo uſu ſit. Plantæ namque jam repertæ plùs minùs ſeptingentæ ſunt ſponte naſcentes; Animalia autem ſupra quadringenta; et Mineralia omnis generis, præcipuè cuncta ea, quæ aliquem uſum in Medicinâ præſtare poſſint. Nec deſunt Fontes Medicati ad morbos varios utiles, ut priore libro videre eſt.

Quæ nobis deſunt, aliis non minùs utilibus ſuppleantur.

Priuſquam autem agam de Plantis, Animalibus et Mineralibus, quæ ſunt materia Medicinæ Indigenæ, quædam tradenda ſunt de Medicinâ Indigenâ in genere; cum ut oſtenderem eam unicuique Regioni ſufficere, ſicque ejus dignitatem illuſtrarem; tum ut difficultates de purgantibus et cardiacis, quæ deeſſe illi putabantur, clarè diluerem; et non deeſſe populis, qui vino, oleo et ſaccharo carent, æquè commoda, quæ illorum vicem ſupplerent, demonſtrarem; & Methodum quandam generalem Simplicium facultates deprehendendi traderem. Et ſic ad particularem noſtræ Regionis Medicinam Indigenam deventum eſt, quæ in amplam ſatis molem excrevit. In numeroſâ enim, quæ occurrit, materiâ Medicâ Simplicis cujuſvis nomina, vires probatiſſimæ, et ſi prius deſcriptum non eſſet, deſcriptio quoque accurata adjicienda erat; et, num apud Veteres in uſu fuerit, oſtendendum erat, quod multi temporis et non exigui laboris opus erat.

Plantæ

Plantæ.

Plantæ enim non tantum ſylveſtres in Indigenarum cenſum veniunt, ſed & hortenſes, præſertim quæ facile & læte hic proveniunt in hortis, & quæ in agris ſatæ naſcuntur.

Animalia.

Animalia quoque tam fera quàm domeſtica, ſive ea ſemper hic extiterint, ſive aliunde devecta, commode hic vivunt & fœtus de ſe producunt. Et hic quidem Patriæ noſtræ gratulandum eſt, quòd, cum omnia ferè ad uſus ſalutares utilia producat, nulla venenata, nec ſæva & truculenta alat, Buſone & Colubro exceptis, quorum venenum non ita noxium hîc ut in aliis Regionibus eſt.

Mineralia.

Idem quoque in Mineralibus obſervandum eſt: cùm enim ferrum, cuprum, plumbum, argentum & aurum in variis locis reperiantur; alumen quoque, vitriolum & ſal commune ex aquâ marinâ, & multæ etiam terræ & lapides, quæ ſalubris uſus ſint, nullibi tamen, quod ſciam, videre eſt arſenicum, aliave quæ perniciosa ſunt.

Poſtquam itaque tot Plantæ, tot Animalia & tot Mineralia Medici uſûs in Patriâ noſtrâ reperiuntur, Medicinam certè noſtram Indigenam ad multos ex morbis noſtris curandos ſufficientem admiſerit is, qui meminerit plurimos morbos tam ab antiquis quam modernis Medicis ferro, & igne & diætâ (ut ſupra traditum) curari.

Seneca.

Quid ſanitatem tueatur, & quid morbos afferat.

Indigena exoticis præferenda.

Exotica certè quiſquis accuratè ponderaverit, is ea plerumque ex eo genere reperiet, cui (ut ait Philoſophus *Latinus*) non ex naturâ ſuâ, ſed ex opinione noſtrâ magnitudo eſt. Sanè debita eſt humorum noſtri corporis temperies, ſeu [illegible], quæ ſanitatem facit, ſicut eorundem præter naturam diſpoſitio morbum. Eos autem ad temperiem & citiùs & tutiùs & jucundius multò reducunt, quæ familiaria & amica noſtræ naturæ ſint, ut quæ ſolo & cœlo cum eo conveniunt, qualia Indigena ſunt: ea enim commodiùs à naturâ noſtrâ ſubigi & confici poſſunt. Illa verò exotica, licet pretio vel raritate commendabilia ſint, ſæpe nullas, vel exiguas vires habent, eaſque a natura noſtrâ alienas; imò ſæpe fictitia, ſæpe carie & ſitu corrupta ſunt.

Optandum ergo eſſet (cùm multa ex illis exoticis parùm, aut nihil juvent, imò multum ſi non noceant) ut clariſſimi quique in Medicinâ facienda viri Indigena Medicamenta magis in uſum reciperent, quæ & nullo aut facili pretio haberi poſſint, cum exotica non parum damni patrimoniis inferant. Certè ſperandum eſſet multos tunc morbos curabiles fore, qui nunc, quòd minùs proportionatis Medicamentis oppugnantur, non cedunt remediis, & tanquam deplorati & incurabiles prognoſtico relinquuntur.

Pauperibus & egenis conſulere decet.

Et ſi minùs apud eos poſſint noſtra vota, humanitas certè & Chriſtiana pietas pauperibus & egenis nos ſuccurrere jubet, quibus non adſunt ſumptus pro peregrinis illis emendis, ut vel in illorum gratiam recipienda ſit Medicina Indigena, ex qua multum emolumenti percepturi ſunt illi, cùm familiaria illorum naturis remedia paſſim ferè gratis reperiantur.

Nihil de Pharmacopæorum lucro minuetur recipiendo Medicinam Indigenam.

Nec timere debent Pharmacopæi, ne, ſi admittantur ſemel Indigena, de eorum lucro ſit actum: longe enim aliter ſe res habet. Pauci nunc ſunt, qui ſumptus in valetudinem neceſſarios impendere poſſunt; tunc autem omnes poterint, nec amplius Vetulas, Circumforaneos et Empiricos quoſque conſulent, ſed Medicos veros et doctos adibunt; qui pro iis Medicamenta (ut moris eſt) apud Pharmacopæos præſcribent, qui proinde, licet minore pretio pharmaca ſua vendant, ex minore ſane impenſo majores reditus habituri ſint.

Medicina Indigena Medicis etiam utilis futura eſt.

Medici autem illud boni inde conſecuturi ſint, quòd de Medicamentorum operationibus futuri ſint certiores, cum pauca eaque recentia præſcribant, quorum vires illis exploratæ ſint: nec metus eſt à ſuccedaneis, quæ peregrinis ſæpe male à Pharmacopæis ſubſtituuntur.

Atque hæ me rationes movebant, ut Medicinam Indigenam exponerem, ut repræſentatâ Indigenorum Medicamentorum copiâ, tum eorum etiam convenientiâ in morbis cujuſvis Regionis curandis, peritiores ad ea in praxi adhibenda excitarem. Hæc ſi minùs poſſim, aliquem ſaltem uſum mihi et ægris, qui me vocant, inde derivarem.

CAPUT II.

Cujuſque Regionis αὐτάρκεια *adſtruitur.*

Philoſophiæ cum Theologiâ conſpiratio.

IN eo mihi videtur Philoſophia cum ſacrâ noſtrâ Diſciplinâ conſpirare, quòd ad vitam beatè agendam ubique præcipiat, ut ſorte noſtrâ contenti ſimus. Et eadem certe Sapientum mentes omni ævo verſavit cura: ſiquidem omnis ſtultitia laborat faſtidio ſui, at Sapiens apud ſe neceſſaria quærit & invenit, nec alienis bonis inhiat. Fortunam ille nec venientem ſentit, nec recedentem: terras omnes tanquam ſuas videt, ſuas tanquam omnium; unumque ſe à naturâ donatum credit omnibus, omnes uni ſibi. Et quidem Natura, ſi eâ ſapienter utamur, omnibus favet: & quanquàm haud pari modio mortalibus ſua munera admetiatur, ſingulis tamen ſufficientia contribuit. Æquiſſimus certe idemque liberaliſſimus Parens *Deus Opt. Max.* unicuique noſtrum, ut proprium ingenium, ita & conditionem naſcendi accommodatiſſimam dimenſus eſt. Quamvis enim ſingulæ Regiones diverſâ Aeris Soliſque temperie gaudeant, & vario cæleſtium corporum influxui ſubjiciantur, variiſque proinde diverſiſque Naturæ donis præditæ ſint: Sol tamen undique ſupra, ſtataſque annorum vices omnibus mundi plagis deſignat, nec patitur, ut, præter Incolarum genium, vel frigus nimis infeſtum habeamus vel æſtum; ſed ad cujuſque Regionis conditionem caloris frigoriſve vim ita temperat, ut ad ſuſtentanda omnia & gignenda, mirabili *Dei* providentiâ, hanc terrarum ſolique varietatem excogitatam ſuſpiciamus.

Deus ſingulis Regionibus ſufficientia largitus eſt.

Th. Bartkol. Diſſertat. 1. de Medicinâ Danorum.

Hominum ingenia pluriorum de Regionis naturâ participant.

Bartl. Icon. Animorum.

Ad Regionum quoque temperiem ingenia hominum ſe attemperant, & in omni gente, per ſuccedentium ſeculorum lapſus mores animoſque mutantium, hæret quædam vis inconcuſſa, quam cujuſvis terræ Incolis, in quâ naſci contigit vel educari, ſua fata diviſerunt. Et merito quidem: quod, licet aliæ terræ præ aliis pluribus naturæ bonis abundent, nulli tamen terrarum angulo tam Noverca fuit Parens Natura rerum, ut profutura indigentiæ foris cogatur emendicare. Quaſcunque Barbarorum ſedes glacieque perpetuò rigentes cogitatione adeamus, ubique experiemur Incolas, ſine exterorum commercio, ſuo more ſplendide vivere, patrii ſoli & cœli beneficio grandem ætatem attingere, ſibique in pompoſâ rerum penuriâ & climatis ſolitudine adeò placere, ut fortè in cultiorem terrarum orbem delati, propter mutatum vitæ inſtitutum, Patriæ deſiderio, quaſi furiis agitati, inquietentur & lentè contabeſcant.

Amor Patriæ omnibus ingenitus.

Ronæ Incolæ.

Buch. Rerum Scot. Lib. 1.

Id certe ſatis apud nos conſtat de *Ronæ* Inſularum *Æbudarum* unius Incolis, quibus Dominus Inſulæ certum familiarum numerum finit, qui eam colant, eiſque majorum & minorum pecorum aſſignat, quantum ſatis videtur, unde & ipſi commode vivant, & vectigalia ſolvant. Quod ultra victum provenit, *Leogum* ſingulis annis ad agri ſui Dominum mittunt. Et quando multitudo capitum abundat, ſupernumerarios quoque Domino annumerant. In hoc certè beati, quod illis nihil unquam deeſt, omnia ad ſatietatem redundant. Juxta luxûs & avaritiæ ignari, innocentiam ſanè & animi tranquillitatem, quam alii magnis laboribus ex inſtitutis & præceptis ſapientiæ petunt, hi ex ignoratione vitiorum comparatam habent. Tantâ autem hujus Inſulæ Patriæ ſuæ dulcedine capiuntur, etiam ad hæc uſque tempora, ut ſupernumerarios illos, qui ad Dominum amandantur, tanquam omnium infeliciſſimos lachrymis proſequantur, quòd à dulci ſua Patriâ exules futuri ſint.

Semedo Hiſt. Chinæ.

D. Drakenſtein Hortus Malabaricus.

Naturæ in nos benignitas.

Lib. 4. de Beneficiis.

Teſtis quoque ejuſdem eſt Novus Orbis à noſtris mercibus tantùm, quantùm à noſtris vitiis remotus. Illic integræ gentes telluris ſuæ dotibus contentæ vivunt, ſibique de ſuis & Victum & Medicinam provident. Et in noſtro Orbe *Sinenſes* politiſſimi, *Indi*, *Perſæ*, *Turcæ*, omnes dicam Aſiatici & Africani iis quæ offert tellus ſua utentes, exoticis facilè carent. Summâ enim naturæ benignitate, non ſolum ad vitam neceſſaria ubi-„que proſtant, ſed (ut optime *Seneca*) Uſque in delicias amamur. Tot arbuſta non „uno modo frugifera, tot herbæ ſalutares, tot varietates ciborum per totum annum di-„geſtæ, ut inerti quoque fortuita terræ alimenta præberent. Jam animalia om-„nis generis, alia in ſicco ſolidoque, alia in humido innaſcentia, alia per ſub-„lime demiſſa: ut omnis rerum naturæ pars tributum aliquod nobis conferret. „Flumina hæc amœniſſimis flexibus campos cingentia, illa præbitura commerciis viam, „vaſto & navigabili curſu vadentia: ex quibus quædam ſtatis diebus mirabile incremen-„tum trahunt, ut arida & ferventi ſubjecta cœlo loca, ſubita vis æſtivi torrentis ir-„riget. Quid medicatorum torrentium venæ? Quid in ipſis littoribus aquarum calen-

„tium

„tium exundatio? Et infra Tot metalla deſodit, tot flumina emiſit in acra, ſuper „quæ decurrunt ſola aurum vehentia; argenti æris, ferri immane pondus omnibus lo- „cis obrutum, cujus iovestigandi tibi facultatem dedit, ac latentium divitiarum in ſum- „mâ terrâ ſigna diſpoſuit. Ingens domicilium ſine ullo incendii aut ruinæ metu ſtruxit, „in quo vides non tenues cruſtas, & ipſâ quâ ſecantur laminâ graciliores, ſed integras „lapidis pretioſiſſimi moles, ſed totas variæ diſtinctæque materiæ, cujus tu parvula „fruſta miraris; tectum verò aliter nocte, aliter interdiu fulgens. Injuſtiſſima ergo foret in *Deum* accuſatio ſi limites Naturæ figeremus, aut *Dei* Majeſtatem huic illive Circulo circumſcribi poſſe exiſtimaremus, cùm neceſſaria, imò & utilia pleraque ubique ſuppetant, & incommodis telluris, ſiquæ ſint, abundè proviſum ſit.

Hujus veritas in omnibus regionibus ac populis quàm maximè elucet. Oræ Orientis, quas Sol ferventibus & acutis valiatus radiis majorem in modum æſtuare facit, gratiſſimâ quotannis Ventorum frigidorum aurâ recreantur. *Ægyptum*, ubi raræ è cœlo pluviæ, *Nilus* irrigat; & poſtquam totâ æſtate obrutam oppletamque tenuit, cùm recedit, mollitos atque oblimatos relinquit agros, *h. e.* pingues et veluti ſtercore ſaturatos. Proinde (ut ait *Seneca*) ſterilis annus aut fertilis eſt, prout ille magnus influxerit, aut parcior. *Ruſſis* et aliis ſub Septentrione degentibus, quorum corpora penetrabile frigus adurit, abunde proviſum eſt villoſis pellibus. Sic in humiliori *Scotiæ* parte rariores Sylvæ; ſed Lignorum inopiam egregiè compenſat Carbonis foſſilis et uſtibilis Teſſellæ, ſive Ceſpitis, ſumma abundantia, quæ paſſim è terrâ eruuntur.

Cujuſque Regionis incommoda abundè proviſum eſt.

Bevrrovicii Antiquitates Batavia.

Adverſus æſtum & frigus remedia.

Optimum alimentorum panis, quo nomine ideo Servator peti à Deo voluit ea omnia, quæ ad vivendum hominibus neceſſaria. At in regionibus, quæ tritico carent, panis loco Oryzam comedunt, aut pani quid analogum ex caſtaneis aut eſculentis radicibus conficiunt, quod etiamnum hodie apud *Indos* obtinet.

Quid panis loco ſumant, quibus deeſt triticum.

Aquâ ſolâ, aut cum Aſtragali Sylvatici radicum tuberibus temperatâ pro potu utuntur *Montani* noſtri, et vegeti ac robuſti ſunt. Humilioris plagæ Ruſtici ſerum lactis, ut lac ebutyratum, ſive oxygala bibere ſolent; Et plerique ex omnibus ordinibus Ceviſiam, quem potum veriſimile eſt noſtrates ab *Ægyptiis* habuiſſe: nam parum differt a Zytho veterum, quo *Alexandrinam* plebem uſam fuiſſe author eſt *Strabo*, Unde *Columella*,

Potus Scotorum varii.

Lib. 17. Lib. 10. de Cultu Hort.

Ut Pelusiaci *proritet pocula Zythi.*

Inventor autem fuit *Oſiris* ſeu *Dionyſius*, ut refert *Diodorus Siculus*. Ex cereviſiâ noſtrâ ſpiritus elicitur, quem *Aquam vitæ* vulgò vocant, quâ multùm utuntur *Montani* noſtri *Scoti*.

Biblioth. Lib. 1. & 4.

Zythi Inventor. Aqua vitæ, in multo uſu Scotis Montanis.

Optimum panis omniumque ciborum condimentum eſt Sal, unde *ſalus* derivari putatur, et pro ſapientiâ uſurpatum, quòd ſit præditum ſiccitate ingenio appropriatâ. Inter præcipuas ejus facultates eſt, quòd unit et denſat: unde in fœderibus unionis teſſera. Sal prætereà à putredine conſervat. Gentes tamen ſunt quæ eo carent, et aliunde hunc defectum ex ſuo ſupplere nôrunt. Sic ſcribit *Varro*, in *Galliâ Tranſalpinâ* intus ad *Rhenum* ſuo tempore aliquas regiones fuiſſe, ubi ſalem nec foſſitium, nec marinam haberent, ſed ex quibuſdam lignis combuſtis, carbonibus ſalſis pro eo uterentur. Quod non de atris & ſordidis Carbonibus, ſed de ſale ex cinere eorum admixtâ aquâ tepidâ extracto, colato et exſiccato intelligendum eſt. Ex memoratis ergò conſtare poterit, nullam eſſe Regionem, quæ inquilinis ſuis non contra æſtum et frigus, contra famem et ſitim ſubminiſtret remedium.

Salis facultates. Quomodo ejus defectum ſuppleant gentes, quæ eo carent.

1. de Re Ruſticâ, Cap. 7.

Nunc videndum pariter, num etiam adverſus Morbos ſingulæ Regiones ſua habeant remedia. Nec de hoc dubitare patitur ſumma *Dei* bonitas: quæ enim ad vitam neceſſaria, cuncta benignè providit, etiamque ad benè eſſe conducentia ſubminiſtravit, cum (ut *Martialis*.)

Lib. 6. Ep. 70.

Non eſt vivere, ſed valere, vita.

Haud ſanè dubitandum, quin beneficum Numen *Opt.* *Max.* cuique Regioni elargitum ſit contra morborum ſævitiem ſolatia, neque miſeros cogere voluerit mortales ex terris remotiſſimis ea petere. Certè quandoquidem homo peccator jure morti, et (qui via ad mortem) morbis obnoxius, ab immenſâ *Dei* miſericordiâ, pro ægritudinibus remedia impetraverit: æquum pariter eſt, iſta ubivis terrarum æque ac pro ratione morborum [illegible] pene [illegible] provenire. Sic obſervare licet morbis epidemiis ſive communibus medicamenta

Cuique Regioni parata ſunt adverſus morbos remedia.

omnia omnem ferre tellurem, ad endemios verò ſive proprios abigendos in ſingulis Regionibus ſingula & propria gigni ſponte. Sic nobis Septentrionalibus, quibus Sol parciorem calorem metitur, quique craſſiore & ſalſuginoſo maris vapore verberamur, plantis indigenis paſſim ſponte naſcentibus, Cochlearia, Naſturtio & Trifolio Aquaticis, Trifolio acetoſo aliiſque, quæ contractam inde ſanguinis labem & noxam emendent & corrigant, abunde proviſum eſt. Cum *Italia* tamen, quæ ex *Columelli* curæ mortalium obſequentiſſima eſt, ut quæ totius pene orbis fruges adhibito ſtudio Colonorum ferre didicerit: quod tamen morbus ibi ignotus non ferat Medicamenta illa Antiſcorbutica, & illata in eâ ægerrime propagentur, ac vix in alterum annum conſervari poſſint. *Africa*, quæ (ut proverbio conſtat) ſemper quiddam mali apportat, atque aliquid venenati monſtri alit, ſimul alit editque pharmaca & aromata. Lues venereæ vernaculum & peculiare *Occidentalibus Indis* malum: & tale *Guajacum* apud illos iſti morbo remedium præſentaneum.

Beverov. *ἀυτάρκεια*

Non fruſtra ſunt tot plantæ in Scotia ſponte naſcentes.

Porrò quandoquidem nihil pulchri temerè & fortuitò naſcitur, ſed ab Arte aliquâ Opificè efficitur; & natura nihil ſupervacuum, nihil fruſtra agit: cui veriſimile fieri queat, ſapientiſſimum ſimul & potentiſſimum ac benigniſſimum *Deum Opt. Max.* quem *Galenus optimum Artificem* vocat, in pratis, montibus, paludibus ſylviſque noſtris, imo & in Ericetis ipſiſque Arenis ſupra ſeptingentas plantas ſponte naſcentes nulli uſui producere? Quis credat tam varias plantas multigenis figuris diſtinctas, tot amœnos flores, quorum alii pupureo lucent colore, alii nitent candido, alii fulgent aureo, quidam flagrant igneo, nonnulli ipſum cœlum cœruleo, atque Arcum cœleſtem varietate referunt, hos (inquam) fruſtra naſci, cùm tantâ omnes colorum diverſitate animum & oculos reficiant ac recreent, & odore, guſtu formâque non obſcura virium ſuarum præbeant indicia? Si delectamur artificioſis hortis, in quibus nihil niſi humanâ manu coactum creſcit, quantò magis affici debemus naturali horto divinâ veluti manu conſito, qui omnia ſponte, & nullo cogente, ubertim producit? Admiramur vires, quas *Deus* peregrinis infuderit, merito quidem; ſed admiremur magis, nec ingrati, quas non minus, imò magis efficaces experimur in noſtris, *Non maria plus temerata Medicinæ, non in rubrum littus Indicumve petitæ merces, quàm rus noſtrum & loca inculta conferre poſſunt.* Et quænam profectò ratio, cur tot plantæ ſalutares ubique floreant, niſi in uſum Medicinæ deſtinatæ ſint ab optimâ illâ rerum parente, quæ nihil ſine ingentibus cauſis genuit, & quæ nec fruſtra quicquam facit, nec deficit in neceſſariis? Cur voluerit illa populo Orientis eſſe tam pia Mater, ut etiam ſuperflua largiatur; nobis vero tam dura Mater aut injuſta Noverca, quibus ne neceſſaria quidem ad ſalutem concederet, eaque nos cogeret petere velut ex alieno Orbe? Terra ſane *Apollonio* apud *Philoſtratum* dicitur *Communis omnium mater, propterea quod juſta* eſt. At juſti eſt unicuique ſuum tribuere. Quomodo igitur juſtè noſtra potuere tribui *Indis*?

Beverov. L. ſuprà citato.)

—— Quando omnibus omnia largè
Tellus ipſa parit, Naturaque Dædala *rerum.*

Lucret. Lib. 5.

Quælibet Regio inſtructa eſt iis rebus, quæ ad vitæ uſus neceſſaria ſint & ſanitati conducant.

„ Rectè *Columella*, Si rerum naturam velut acrioribus mentis oculis intueri velimus, „ reperiemus parem legem fœcunditatis eam dixiſſe virentibus, atque hominibus, cæteriſque animalibus: nec ſic aliis nationibus, regionibuſve proprias tribuiſſe dotes, ut aliis in totum ſimilia munera denegaret. Et rem ita ſe habere conſtat: *Americani* enim ſuis Medicamentis ſponte naſcentibus ad Morbos ſuos feliciter utuntur, ut videre eſt ex *Piſone*, & *Margravio* aliiſque; & *Indi* quoque, præſertim *Chinenſes* & *Malabarici* non aliis niſi Patriis Remediis utuntur, quorum vires exploratiſſimas habent, ut apud Hiſtoricos videre eſt. Ac fuſe in *Horto Malabarico Drakeiſteinii* ea traduntur ab ipſis *Brachmanis*. Majores quoque noſtri Morbos apud ipſos graſſantes, adhibitis Herbis illic natis feliciter curabant. Refertur enim de *Joſinâ* Rege, quod *Herbarum vires, quibus ſolis eo tempore noſtrates in Morbis Vulneribuſque medendis utebantur, probe admodum calleret.* Et ubique terrarum hæc Medicina ex Indigenis reperitur, ut ait Celſus, Hæc nuſquam quidem non eſt: ſiquidem etiam imperitiſſimæ „ gentes Herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum morborumque noverunt. Et „ *Plinius*, Ne ſylvæ quidem, horridiorque naturæ facies Medicinis carent, ſacrâ illâ „ Parente rerum omnium nuſquam non remedia diſponente homini, ut Medicina fieret „ etiam ſolitudo ipſa. Et infra, Hinc nata Medicina hæc ſola Naturæ placuerat eſſe Re- „ media

Lib. 3. de Re Ruſtica, Cap. 8.

Joſina Scotorum Rex Herbarum vires callebat.

Boeth Hiſt. Scotorum Lib. 2.

De Medicina Præfat. Lib. 1.

Nat. Hiſt. Lib. 24. Cap. 3.

„ media parata vulgo, ioventu facilia, & ſine impendio, ex quibus vivimus, quæ re-
„ media vera pauperrimus quiſque cœnet.

Cornelius Boy.

Proſpexit natura ſibi. Quod habere neceſſe eſt,
Sub quovis Cæli Climate mundus habet.
Eſt ſtupor in nobis, gravis ignorantia mentes
Poſſidet, & quæ ſunt proxima ſpernit homo.
Quod procul eſt curat, longinquis quærit in oris,
Sponte licet tellus det meliora domi.

Medicinæ Indigenæ Scriptores.

Primus, quod ſciam, qui hanc Medicinam Indigenam excoluit, fuit *Symphorianus Campegius* Eques auratus, ac *Lotharingorum* Archiater, qui fuſe Medicinam Indigenam pro *Galliâ* tradidit Libris ſuis, ſcil. Horto *Gallico*, pro *Gallis* in Galliâ ſcripto; & in *Campo Elyſio Galliæ amœnitate referto* (in quo Medicinæ compoſitæ, herbit & plantæ virentes: in quo, quicquid apud *Indos*, *Arabes* & *Pœnos* repertur, apud *Gallos* reperiri poſſe demonſtratur) & in Libello de *Theriacâ Gallicâ*. Hanc etiam Medicinam Indigenam pro Patriâ ſuâ adornârunt *Antonius Conſtantinus* D. M. Libro, cui Titulus *Pharmacie Provinciale & Familiere*; *Joannes Beverovicius* Libro, cui Titulus *Antiqua Batavia*; & nuperrimè Th. *Bartholinus* libro, cui Titulus *Medicina Danorum Domeſtica*.

Scotiæ ſitus Medicinam Indigenam poſtulat.

Horum ego veſtigiis inſiſtens Medicinam Indigenam pro *Scotiâ* noſtrâ tradere conabor, ad quod me ducit Regionis ſitus & fabrica: non enim Montibus, ſed æſtuoſo & ſæviente Mari à reliquâ Continente diſſita eſt, quæ proinde Indigenam & propriam ſibi Medicinam petit. Cujus quoque materiam (ut in ſequentibus libris parebit) *Deus Opt: Max*. benigniſſimè ſuppeditavit: Prius autem eam, quæ ex cujuſque loci Indigenis petitur, Medicinam, apud antiquiſſimos & omnis ævi celeberrimos quoſque Medicos in uſu fuiſſe demonſtrabo.

CAPUT III.

Quænam Medicina in uſu fuerit apud antiquiſſimos & celeberrimos omnis ævi Medicos, exquiritur.

Singulis Morbis apud Ægyptios ſui Medici erant, qui Plantis Indigenis utebantur.

Hiſt. Nat. Lib. 25. Cap. 2.

APud *Ægyptos* Medicina in primis floruit, apud quos, ex *Herodoto*, ſinguli Morbi ſuos Medicos habebant. Hi autem Plantis Indigenis utebantur, ſi *Plinio* fides „ habenda ſit: Ita enim ille; *Homerus* quidem, primus Doctrinarum & Antiquitatis Pa„ rens, multus alias in admiratione *Circes*, gloriam Herbarum *Ægypto* tribuit. Her„ bas certe *Ægyptias* a Regis uxore traditas ſuæ *Helenæ* narrat, &c

Unde Ægyptii Sapientiam ſuam hauſerunt.

Ægyptii autem omnem ſuam ſapientiam, quanta quanta fuit, ab *Hermete Triſmegiſto* Auditore *Noachi* ac *Chuſi* Pædagogo ejuſque Liberorum *Iſidis* ac *Oſiridis* Præfecto, & ab *Aſclepio Hermetis* Diſcipulo acceperunt. Hanc apud eoſdem fovit *Abraham* cùm ex *Phœnicia* in *Ægyptum* ſe contuliſſet. Similiter *Jacob* & *Joſeph* Prorex ille *Ægypti* conſervârunt & plurimùm auxerunt iſtam *Ægyptiorum* ſapientiam, Inter *Ægyptios* longe ante *Trojanum* Bellum excelluit *Apollo*, de quo Poeta,

Apollo floruit in Ægypto longè ante Bellum *Trojanum*.

Ovid. Lib. 1. Metamorph.

Inventum Medicina meum eſt, Opiferque per Orbem
Dicor; & Herbarum ſubjecta potentia nobis.

Æſculapius Apollinis Filius unde Medicinam didicit.

Ipſius Filius *Æſculapius* ex *Ægypto* in *Græciam* tranſtulit Medicinam, de quo *Heurnius*. Sed dubium non eſt eum apud *Ægyptios*, aut eorum Magiſtros *Judæos* dico, Artem didiciſſe, & inde Græciæ intuliſſe. Eſt & nomen ipſum peregrinum ab *Ez* & *Keleph* factum, quorum illud *Capram*, hoc *Canem* ſignificat: nam Caprillum Lac intus, & Canis Lingua ad Ulcera foris, Medelæ loco erant. Et quæ de *Æſculapio* expoſito, à Capra lactato, à Cane cuſtodito Græci fabulantur, omnibus nota ſunt.

Æſculapii nomen peregrinum & ejus Etymon.

Veterum Græcorum Medicina Indigena.

Ante Empiricam conditam Sectam *Græci* eos, qui hac Arte excellebant, Deorum Filios vocabant, qui profectò Herbariam potiùs quandam Experientiam habuiſſe videntur, quam Artem Medendi. Ejuſmodi apud *Græcos Chiron Centaurus* & ab eo eruditi Heroës noverant: nam Principibus viris tantùm Medicinam exercere licebat, eamque ſuis Poſteris per manus tradebant, ut ſcribit *Ælianus*. Ea autem tunc fuit (ut ex *Senecâ* relatum eſt) paucarum Herbarum ſcientia, quibus ſiſteretur ſanguis fluens, & vulnera coirent paulatim; & tunc, ut ait *Ovidius*, De Remed. Amoris.

Auxilium multis ſuccus & herba fuit.

Judæorum etiam Medicina ex Indigenis.

Quoniam autem *Judæos Ægyptiorum Magiſtros* fuiſſe legimus, nunc videamus, quænam Medicina apud ipſos in uſu fuerit: certè non alia, quàm quæ ex Plantis Indigenis conſtat. Hinc ſapientiſſimus Rex *Salomon* exactâ erat inſtructus notitiâ Herbarum, Fruticum, Arborumque à Cedro ad Hyſſopum, & quibus viribus præditæ eſſent in numerato habebat. (1 Reg. 4. 33.) Verùm non comperimus eum peregrinas Herbas è longinquis Regionibus devehendas curâſſe, ſed tantùm ſanitatis causâ uſum fuiſſe maximè vulgaribus, ſobrio victu, &, ſi aliquando ſtomachus ſaburratus eſſet, Vomitu. Nec Eſaias Propheta aliter curavit ulcus Regis *Ezechiæ*, quam Cataplaſmate ſcil. è Ficubus fructu inquilino. (2 Reg. 20. 7.) *Tobias* junior Patris cæcitatem perſanavit felle Piſcis è vicino Flumine. (Tob. 11. 11. &c.) Samaritano præterea ſuffecit ad vulnus à Latronibus ſauciati oleum & vinum, quæ peregrinanti ad manum erant. (Luc. 10. 34.) De vini autem & olei uſu in vulneribus curandis integrum Tractatum ſcripſit Doctor *Petrus Paris* Medicus & Philoſophus *Drepani* in *Sicilia*. Apoſtolus *Iacobus* præcipit, ut Ægri, invocato Dei nomine, oleo inungantur. (Epiſt. cap 5. v. 14.) *Nunquid reſina non eſt in Galaad?* inquit Propheta *Ieremias*. (Cap. 8. v. 22.) Et quis negabit Mentham, Rutam, Anethum, Cuminum, Plantas inquilinas in uſu Medico fuiſſe, cùm ita diſtraherentur præ frequenti uſu, ut *Phariſæi* pro ſuo commodo Decimas de iis exegerint? Taceo argumentum eſſe, Plantas Indigenas in uſu fuiſſe, quod ubique videre eſt in Sacris Literis Similitudines ab iis deſumptas fuiſſe: hæ autem, niſi ſint à rebus vulgò notis ob freqoentem uſum, non illuſtrant, quæ illarum intentio eſt.

Reliquæ etiam Gentes hac Medicinâ uſi ſunt.

Eadem quoque Medicina Indigena apud reliquas olim Gentes obtinuit, ut jure merito laudet *Plinius* in ſponte naſcentibus obſervandis & inveſtigandis curam & diligentiam Antiqoorum.

„Ipſa, inquit, quæ nunc dicetur, Herbarum claritas, Medicinæ tantùm gignente „eas tellure, in admirationem curæ priſcorumque diligentiæ animum agit. Nihil ergò „intentatum inexpertumque illis fuit, nihil deinde occultatum, quod non prodeſſe Po„ſteris vellent. Non æque hæc cura eorum mira eſſet in his, quæ ſatu blandiuntur, „aut cibo invitant: ſed culmina quoque montium, invia & ſolitudines abditas, om„niſque terræ fibras ſcrutati invenere, quid quæque radix polleret, ad quos uſus her„barum folia pertinent, etiam quadrupedum pabulo intacta ad ſalutis uſus vertentes. (Plin. Hiſt. Nat. Lib. 25. Cap. 1.) „Et idem *Plinius*, Hæc, inquit, erat Antiqua Medicina, quæ tota migrabat in *Græ*„*ciæ* Linguas: ut ſpecialiùs oſtendit idem, *Hippocratis* certe, qui primus medendi „præcepta clariſſime condidit, referta herbarum mentione invenimus volumina. Nec „minus *Dioclis Cariſtii*, qui ſecundus ætate famaque extitit: item *Praxagoræ* & „*Chryſippi*, ac deinde *Eraſiſtrati*. *Hierophilo* quidem, quanqoam ſubtilioris Sectæ „Conditori, ante omnia celebratam rationem eam. (Hiſt. Nat. Lib. 25 Cap. 2. & Lib. 26. Cap. 2.)

Hippocrates Indigenis uſus eſt, ut ſuo ipſius teſtimonio conſtat.

Et *Hippocrates* quidem vix ullis quàm Indigenis cujuſque Regionis uſus eſt, ut libros ejus legentibus conſtabit. Unum tantùm pro omnibus locum inſignem adducam, qui „in Epiſtolâ ad *Cratevam* habetur. Verba autem ſunt, Scio te, amice, optimum „radiciſecam eſſe, & propter tuam ipſius exercitationem, & propter Progenitorum „gloriam: adeò ut in hac facultate *Crateva* Proavo minimè cedas. Proinde nunc, „ſi unquam aliàs, herbas collige, quot & quales poteris (urget enim neceſſitas) at„que has mihi tranſmitte, ad virum toti Civitati comparandum, *Abderitam* quidem, „verùm *Democritum*. Ægrotare enim ipſum dicunt, & purgatione valdè opus habe„re, ut qui inſaniâ ſit correptus. Non utemur fortaſſis Medicamentis, quemadmodum „etiam credo: Attamen undiquaque inſtructum eſſe oportet. At verò rem Herbariam „apud te ſæpe admiratus ſum. Et infrà, Tu verò, quod fieri poteſt, nobis monta„nas maximè & in altis collibus naſcentes herbas radicitus reſeca. Conare tamen, ut „etiam de his, quæ circa ſtagna naſcuntur, & de paluſtribus, & fluviatilibus flores „colligas, &c. Si unquam certè aliàs Exoticis uſus fuiſſet *Hippocrates*, hic veriſimile uſurum fuiſſe, ubi ad tam celebrem Ægrum, decem Talentis ab *Abderitis* promiſſis, invitabatur. At hic ſolis Indigenis uſus eſt, nec alia fere per univerſos ejus Libros conſpiciuntur.

Dioſcorides

Lib. de Venenis C. 19.

Di[illegible] commendat facilè parabilia.

Dioſcorides celeberrimus Rei Medicæ ſcriptor non alia ferè, quàm quæ Indigena
fuere Regionum, per quas peregrinatus eſt, deſcribit, & quæ ex iis . . . . . . facile
„parabilia ſunt, maximè commendat, ut ex hiſce verbis apparet, *Eraſiſtratus* autem
„non injuſtâ reprehenſione eos inceſſit, qui incognitas ad hunc uſum facultates con-
„ſcripſerunt, ut Elephanti fel, Crocodilive ſanguinem, ovaque Teſtudinis & ſimi-
„lia: nam cùm juvantia quædam literis tradidiſſe videntur. plane in hæc ſola inciden-
„tibus impoſuerunt. Quare talia devitanda ſunt, cum difficile niſi regiis facultatibus
„perveſtigari & redimi poſſint, neque, quo noſtra fides iis obſtringatur, frequenti ob-
„ſervatione ſufficiens experimentum præſtiterint. Quæ autem ad communem uſum
„pertinent, quæque facile ſuppeditari, & omnibus a Serpente percuſſis auxilium ferre
queunt, ſubjungenda videntur. De facilè autem parabilibus tam Simplicibus, quàm
Compoſitis Medicamentis idem duos Libros conſcripſit.

Multus eſt etiam Plinius in Horum commendatione.

Hiſt. Nat. Lib. 24. Cap. 1.

Plinius certe multus eſt in commendatione Indigenæ Medicinæ. Hinc nata, inquit, Me-
„dicina, hæc ſola naturæ placuerat eſſe remedia, parata vulgo, inventu facilia, ac ſine
„impendio, ex quibus vivimus. Poſteà fraudes hominum & ingeniorum capturæ Of-
„ficinas invenere iſtas, in quibus ſua cuique homini venalis promittitur vita. Et in-
„fra, *Arabia* atque India in medio æſtimantur, ulcerique parvo Medicina à rubro
„Mari imputatur, cùm remedia vera quotidie pauperrimus quiſque cœnet. Et nos
„nec *Indicarum Arabicarumque* mercium, aut externi Orbis attingimus Medicinas.
„Non placent remediis tam longe naſcentia, non nobis gignuntur: imò ne illis qui-
„dem, alioquin non venderent. Odorum cauſâ, Unguentorumque & Deliciarum,
„ſi placet, etiam ſuperſtitionis gratiâ emantur, quoniam Thure ſupplicamus & Coſto.
„Salutem quidem ſine his poſſe conſtare, vel ob id, probabimus, ut tantò magis ſibi
„Delicias pudeat.

Hiſt. Nat. Lib. 22. Cap. 23.

Mithridatis Antidotum ex Indigenis.

Hiſt. Nat. Lib. 23. Cap. 8.

„Non aliis autem, quam *Indigenis* conſtabat nobile *Mithridatis* Antidotum: ſic
„enim *Plinius*, In Sanctuariis *Mithridatis* maximi Regis devicti *Cn. Pompejus* inve-
„nit in peculiari Commentario ipſius manu compoſitionem Antidoti è duabus Nucibus
„ſiccis, item Ficis totidem, & Rutæ foliis viginti ſimul tritis, addito Salis grano: &
„& qui hoc jejunus ſumat, nullum venenum nociturum illo die. Quod ita Serenus
tradit,

> *Antidotus verò multis* Mithridatica *fertur*
> *Conſociata modis. Sed Magnus Scrinia* Regis
> *Cum caperet Victor, vilem deprendit in illis*
> *Syntheſin, ut vulgata ſatis Medicamina riſit.*
> *Bis denum Rutæ folium, Salis & breve granum,*
> *Juglandeſque duas, totidem cum corpore Ficus.*
> *Hæc oriente die parco conſperſa Lyæo*
> *Sumebat, metuens dederat quæ pocula Tutor.*

Galenus Medicinâ Indigenâ uſus eſt. Quomodo Arthriticum, cui Tophi in Articulis, ſanavit,

Lib. 10. de Simplic. Medicam. Facultatibus Edit. Charterii.

Nunc videndum, quænam Medicina apud *Galenum* obtinuerit. Maximo autem in
uſu apud illum fuiſſe Medicinam Indigenam, univerſa ejus Scripta comprobant, & in-
„ter alia celebris hic locus. Interea cum ad me Arthriticus quiſpiam in curru conve-
„ctus eſſet, Tophos in Articulis habens, ſubiit mihi, crure ſuillo ſalſo, quod erat in-
„tus, decocto, Caſeum eo decocto macerare, ac probè in Mortario ſubigendo unitum
„Tophis imponere. Et ſanè Arthriticus ab hoc Medicamento magnificè adjutus eſt:
„ruptâ ſponte ſua cute, abſque inciſione videlicet, effluxere quotidie citra dolorem
„Tophorum particulæ. Ubi autem totus, qui apud me (erat autem Bubulus vetu-
„ſtate acris) erat, Caſeus fuiſſet abſumptus, talem ſibi alium comparans Arthriticus,
„in poſterum ſervavit, & poſteà turſum uſus eſt inveterato. Atque ubi tunc quoque
„idem percepit commodum, ſæpius deinceps uti perſeverabat, & quoſdam amicorum
„ſimiliter docuit. Portò recentem, qui inveterato contrarii eſt temperamenti, quan-
„doque homini in agro degenti, moderatæ magnitudinis vulnus habenti impoſui, an-
„tea viz. ad lævorem tritum. Extrinſecùs autem illi imponebam folia Lapathi. Poſ-
ſint verò etiam, ſi hæc non adſint, folia ſuperponi Vitis, aut Platani, aut Betæ, aut
„Lactucæ. At ipſe quidem Caſeus vulnus glutinavit, eratque etiamnum mollis. De
„vulneribus Nervorum quoque agens, Novi (inquit) etenim meipſum in agro propo-
„lim recentem, liquidam & pinguem, quam Agricola habebat, Vulneri impoſuiſſe,
„interdum fermentum ſolum, interdum ambo commixta. Et paſſim ſimilia habet ex
Indigenis petita Medicamenta.

Et quomodo alium quendam vulneratum.

Lib. 2 de Medicam. Compoſ. per genera, Cap. 2.

X Nos

Galeni Inſignes Curationes per Indigena Medicam.

Nos quaſdam tantùm Curationes ejus inſigniores iis peractas adducemus. Sic Achores exuſta chartâ aceto dilutâ loco affecto illitâ ſanati. Lib. 1. de Compoſitio. Medicam. Secundùm loca Cap. 8 in principio. Galenus.

1. Achores ſanati. Convulſio ex humore æruginoſo in ore Ventriculo ſito prognata, curatur vomitu ex aquâ tepidâ exhibitâ concitato. Lib. 12. Method. Cap ult.

2. Convulſio. Ophthalmia Balnei uſu curata. Lib. 6. Aphoriſ. Comment. 31.

3 Ophthalmia. Linguæ tumor, purgato corpore, collutione ex ſucco Lactucæ ſedatus. Lib. 14. Method. Cap 8.

4. Linguæ tumor. Uvæ inflammatio cortice nucum externo cum melle percocto curatur. Lib. 6. de Compoſit. ſecundum loca, Cap. 1. Ad idem commendatur ſtercus Caninum Lib. de Simpl. Med. Facult. 10.

5. Uvæ inflammatio. 6. Angina. Ibidem Srercus Humanum adverſus Anginam commendatur.

7. Ventriculi languor. Ventriculi languor vini Abſinthitis potu ſanatus. ;Lib. de Theriacâ ad *Piſonem*, Cap. 2.

8. Ventriculi dolor. Ventriculi dolor ob pituitæ copiam Medicamentis ipſam incidentibus, Sinapi, Porro, Betâ ſumptis curatus. Lib. 1. de Aliment. Facult. Cap. 1.

9. Fames Canina. Fames Canina copioſi vini generoſi potu curata. Lib. 2. Aphor. Comment. 21.

10. Colicus dolor. Ruſticus Colico dolore correptus Allii eſu ſanatur. Lib. 12. Meth. Cap. ult. Ad Colici doloris præſervationem & curationem utiliſſimum Stercus Lupinum. Lib. 10. de Simpl. Med. Facult.

11 Murmur Hypochondriorum. Sero Lactis, Sale & Melle condito Murmur Hypochondriorum miteſcit. Lib. 5 Aph. Comment. 64.

12. Urinæ retentio. Urinæ retentio ex Perinæi inflammatione ſuborta, aquâ calidâ affuſâ, oleoque perúncto curatur. Lib 1. de locis affectis, Cap. 7.

13. Priapiſmus. Priapiſmo laborantes, venâ ſectâ, cerato ex ſimplici Roſaceo ſacto, ac aquâ frigidâ imbuto, lumbis impoſito curantur. Lib. de Locis affectis, Cap. ult. & 14. Meth. Cap. 7.

14. Gonorrhæa nocturna. Gonorrhæa nocturna Balneo, Omphacio & Roſaceo, ſuccisque Pſyllii, Solani, Sempervivi, Umbilici Veneris, Polygoni, Tribuli & Portulacæ & Lini ſemine, Laminaque Plumbeâ ſuper Renes geſtatâ, mollibus Rutæ & Amerinæ frondibus. Lib. 6. de Sanitate tuendâ, Cap. 1.

15. Dolor Articulorum. Dolore Articulorum laborantes quidam, Oſſium humanorum pulvere aſſumpto curantur. Lib. 11. de Simpl Facult. tit. de Oſſibus.

16. Gracile corpus & Tophi. Gracili corpore præditus & Tophis affectus, Ptiſanæ cremore & piſcibus ſaxatilibus, tum qui in alto mari degunt, aliiſque in quibus nihil eſt glutinoſum, Lacte ſolo Aſinino conceſſo curatur. Lib. 6. de Sanitate tuendâ, Cap. 11.

17. Diaria. Diaria ex meatuum conſtipatione Balneo & Diætâ curatur, Lib. 8. Meth. cap. 2. Alia oleo Roſaceo ſincipiti admoto & Balneo. Lib. de Cauſis Procatarcticis, Cap. 1.

18. Febris ardens. Febris ardens Gelidæ potu ſanatur. Lib. 10. Meth. Cap. 5.

19 Maraſmus. Quidam Maraſmo laborans Lacte Aſinino, Balneo aliiſque humectantibus auxiliis curatur. Lib. 7. Method. Cap. 6.

20. Syncope. Syncope & alia ſæviſſima Symptomata ex eſu fungorum ſuborta Oxymeli per ſe ſumpto, tum Hyſſopo & Origano ipſi mediocriter incoctis, vomitu excitato curantur. Lib. 2. de Alim. Facult. 69.

21. Mortiferi Animalium ictus. Saliva humana adverſus mortiferos Animalium ictus præſentaneum eſt Antidotum. Lib. 10. Simpl cap. 16

22 Elephantiaſis. Viperarum uſu curatur Elephantiaſis. Lib. 6. Aph. Comm. 47.

23 Extremè refrigeratus. Extremè refrigeratus vini potu ſervatus. Lib. 3. de Simpl. Med. Facult, cap. 20.

CAPUT

CAPUT IV.

Oſtenditur quòd poſteriores Latini, Græci & Arabes *etiam Medicamentis Indigenis uſi ſint in Morbis etiam difficillimis.*

Celſus.

INter *Latinos* ſummum illum Medicinæ Principem *Celſum* adducam, qui varias tradit Curationes Indigenis Medicamentis peractas: ut

Struma Anguis eſu Sanata. Lib. 5. cap. 28. Struma.

Aſininum Lac ad Arthritidis præſervationem utiliſſimum. Lib. 4. cap. 24. Arthritis.

Diaria Febris ex ebrietate orta aquæ frigidæ potu ſanata. In Præfatione. Febris Diaria.

Puer ab Aſpide ictus aceto ſuperbibito liberatur. Lib. 5. Aſpidis ictus.

Paulus.

Ex Græcis Paulus *varias habet.*

Hemicrania radice Cucumeris ſylveſtris & Abſinthio, hydrelæo incoctis parti illitis. Lib. 3. cap 5. Rubr. 2. Hemicrania.

Ventriculi debilitas ob Pituitæ copiam Rhaphanis ex Oxymelite ſumptis, incredibili craſſioris Pituitæ copiâ vomitu egeſtâ curatur. Lib. 1. cap. 41. Ve..ricull debilitas.

Colicus dolor peſtilens ac contagioſus, ex quo plerique in morbum comitialem, alii in artuum reſolutionem ſenſu incolumi, nonnulli in utraque ſunt prolapſi, Lactucis non coctis refrigeratiſque Intyboque, Uvis, Malis, Piſcibus durâ carne præditis, cruſtaceis, pedibus bubulis, aliiſque non ſolùm facultate ſed & tactu frigidis curatur, vino raro exhibito, eique frigidâ miſtâ, imò & poſcâ frigidâ exhibitâ. Lib. 3. cap. 43. Colicus dolor.

Arthritis Hermodactylorum ope curatur. Lib 3. cap 78. Arthritis.

Ætius.

Ætius quoque celebris Medicus Indigenis uſus eſt, ut ex ſequentibus Curationibus conſtabit.

Dolor dentium, nivis cum melle roſaceo miſtæ in ore detentæ uſu ſanatus. Tetrabibl 2. Serm. 4. cap. 17. Dolor dentium.

Ad lapidem Renum Paſſerculus Troglodytes, remedium laudatiſſimum. Tetrab. 3. Serm. 3. cap. 11. Lapis Renum.

Mola ſanguinea provocantibus Menſtrua Rutâ & Anetho exhibitis expellitur. Tetrab 4. Serm. 4. cap 80. Mola ſanguinea.

Tumor antiquus genu ſtercore equino cum poſcâ & farinâ hordeaceâ in Cataplaſmate adhibito curatur. Tetrabibl. 1. Serm. 2 cap. 94. Tumor antiquus genu.

Podagricus, immiſſis in frigidam aquam pedibus & aliquando in eâ detentis, præclaram opem tulit. Tetrabibl. 3. Serm. 4. cap. 28 Ad quem uſum Aqua marina præſtat Podagra.

Febris Lipyria gelidæ potu curatur. Tetrab. 2. Serm. 1. cap. 89. Febris Lipyria.

Stercus Caprinum ad Viperæ morſum auxilium celeberrimum. Tetrabibl. 2. Serm 2. cap. 94. Viperæ morſus.

Senex quidam morſos a Cane rabido acido rumice (Oxalidem vocant) curabat. Tetrabibl. 2. Serm. 2. cap. 24. Canis rabidi morſus.

Agrorum terra, quæ colitur & pinguis eſt, utilis eſt ad curationem omnium partium reſiccatione indigentium. Quare in *Alexandriâ* & *Ægypto* eâ utuntur Lienoſi & Hydropici. Tetrabibl. 1. Serm. 2. cap. 3. Lienoſi & Hydropici.

Trallianus.

Trallianus etiam Indigenis uſus eſt, ut videre eſt in variis Morbis.

Lethargus Caſtorei potu curatus. Lib. 1. cap. 14 & Balneo ex Aquâ calidâ. ibid. Lethargus.

Epilepſia Rutæ ſylveſtris odore curata. Lib. 1. cap. 15. Epilepſia.

Oculi denſitas Mulſi beneficio curata Lib. 2. cap. 4. Oculi denſitas.

Sanguinis ſputum uſu Lapidis Hæmatitis, cum ſucco Mali Punici & granis & ſucco Polygoni curatur. Lib. 7. cap. 1. Sanguinis ſputum.

Quidam ſputo puris laborans Lactis uſu cum Frumentaceo aliquo aut Similagine, aut Alicâ, aut Panico incocto liberatus eſt. Lib. 7. cap. 1. Sputum puris.

Dyſenteria cum Tabe Balneis & refrigerantibus auxiliis, ut Pepone ſine medullâ, Intybis, &c. curata Lib. 8. cap. 9. Dyſenteria cum Tabe.

Dolor ex ulcere Veſicæ exortus ovis crudis recentibus abſorptis mitigatus. Lib. 9. cap. 5. Dolor ex ulcere Veſicæ.

Pedis œdema Salis fomento curatum. Lib. 11. cap. 1. Pedis œdema.

Febris ardentis acceſſio ſucco Peponum curata. Lib. 12. cap. 6. Febris ardentis acceſſio.

Tertiana exquiſita. Tertiana exquiſita Peponibus, Lactucis & Ptiſanâ, victuque humectante & refrigerante curatur. Ibid.

Quod autem Indigena Medicina maximi uſûs fuerit apud *Actuarium*, patet ex ejus Lib. 5. Meth. cap. 2. de Potionibus febricitantium. *Actuarius.*

Febricitantium Potiones. „Simpliciſſimum igitur inter Potiones febricitantium eſt Medicamentum, quod ex „ſaccharo & aquâ coquentes paramus. Verum, cùm frigus magis prævalet, præſtat „cum melle Potiones concinnare. Ex Violarum ſucco dein, quod Thoracis viriis ob „ſuum lentorem opitulatur, atque alioqui Bilis acrimoniam obtundit, ex Nymphææ „floribus, imò & ſolo aceto, vel ex cortice radicum Apii, Fœniculi & Intybi ſativi „in eo coctis. Ex Cotoneis quoque, ex Roſis, è Malis dulcibus & acidis, ex Uvis „acerbis. Si tantùm refrigerandum eſt, Violis, Lactucæ ſemine, ac Nymphææ flo„ribus peragitur. Quòd ſi calidam putremque materiam ad Urinas deducere volu„mus, iis Intybi ſativi vel erratici radicem, & Aſparagorum coliculos, & Cucumerum „ſemina, nec non Solani fructum, atque alia ejuſmodi admiſcemus. Si ventrem mol„lire eſt animus, tum Portulaca integra, Atriplex, Mercurialis & Malva in uſum ve„niunt. Quod ſi ſævum ſiſtere, & corpus refrigerare tentemus, tum ſuprà dictis re„frigerantibus Roſas & Myrti baccas adjicimus, &c.

Epilepſia. Epilepſia Ebore ſumpto cum melle curatur apud *Scribonium Largum*, Lib. de Compoſit. Medic. cap. 16. *Scribonius*

Iliacus dolor. Iliacus dolor Clyſtere ex Oleo prius Rutâ & Aphronitro decocto parato ſanatur. Lib. de Comp. Medic. Comp. 118.

Familiaris quoque illa Medicina *Oribaſio* fuit. *Oribaſius.*

Ulcus cancroſum. Ulcus cancroſum Helleboro aſſumpto curatur. Lib. 7. Collectan. cap. ult.

Coctio debilis. Ventriculus Vulturis ad debilem coctionem juvandam ſtrenuum auxilium. Lib. 14. Collectan. cap. 37.

Aſcarides. Adverſus Aſcarides Auriculæ muris ſuccus. Celebre auxilium faciunt quoque Muria, vel Centaurii decoctum, vel Abſinthii, vel Lupinorum. Lib. 1. Synopſ. cap. 19.

Arabes quoque Medicinam Indigenam multùm in uſu habuere, ut *Avenzoar*. *Avenzoar.*

Melancholia ex potu vitioſæ aquæ. Melancholia ex potu vitioſæ aquæ contracta Aquâ Roſaceâ cum ſucco Pomorum, & Aquâ Menthæ cum modicâ quantitate pulveris Santalorum & Maſtiches levata. Lib. 1. Theiz. Tract. 9. cap. 9.

Aurium inflammatio. Aurium inflammatio cum acuto dolore oleo ex Vitellis ovorum tepido in aurem injecto, aliiſque facilè parabilibus perſanata. Lib. 1. Theiz. Tract. 4. cap 1.

Phthiſis. Phthiſis uſu Panis bene fermentati cum Oleo Olivarum & cum Saccharo Roſaceo curatur. Lib. 1. Theiz. Tract. 11. cap 2.

Hepatis dolor. Hepatis dolor Unguento ex Oleo Nucum & de Vitellis Ovorum facto perſanatur Lib. 1. Theiz. Tract. 13. cap 4.

Medicinâ quoque Indigenâ uſus eſt *Avicenna*, ut ex ſequentibus apparet. *Avicenna.*

Convulſio. Convulſio Gelidæ perfuſione ſanata. Tem. 23. Tract. 1. cap. 7.

Phthiſis. Phthiſis ſolius Sacchari roſati uſu omnino perſanata. Fen. 10. Tract. 5. cap. 18. & cap. ult.

Spleneticus. Spleneticus Urinâ ſuâ epotâ ſanatur. Lib. 2. Tract. 2. cap. 725.

Hydrops. Hydrops Malis Granatis comeſtis curatur. 14. 3. Tract 4. cap. 13.

Apum ictus. Apud *Albaravium*, ictus ab Apibus cinere ſuperpoſito curatus. Lib. 29. Pract. Sect. 2. cap. 29. *Albaravius.*

Medicinâ quoque Indigenâ uſus eſt *Rhaſis*, ut ex ſequentibus videre eſt. *Rhaſis.*

Alopecia. Alopecia frictione cum Cæpis curata. Lib. de Mirabilibus raris.

Vigilia. Vigilia Oleo Nenupharino naribus appoſito, & Lactucarum eſu ſanata. Lib. 3. Aph. in fine.

Melancholia antiqua. Melancholia antiqua radice Bryoniæ albæ curata. Lib 1. Cont. Tract. 18. cap. 2.

Convulſio Canina. Convulſio Canina Cataputiæ majoris corticis ſuperioris uſu ſanata. Lib. 1. Cont. Tract. 11. cap. 2.

Phthiſicus. Phthiſicus Lacte & pane Similæ victitans curatur. Lib. 9 Cont. cap. 2.

Ventriculi dolor diuturnus. Ventriculi dolor diuturnus ex frigore originem ducens vini generoſi potu curatur. Lib de Mirabil. Curis.

Sitis. Sitis orta ex phlegmate ſalſo Capparibus cum Sale datis curatur. Lib. 2. Contin. Tract. 1. cap. 2.

Hydrops. Hydrops Laureolæ vi perſanatur. Lib. 1, Contin. Tractat. 19. cap. 1.

Ulceris Veſicæ dolor. Ulceris Veſicæ dolor ſemine Hyoſcyami, Citrullorum & Lactucæ & Portulacæ & Opio uſurpatis lenitus. Lib. 23. Contin. Tract. 3. cap. 1.

Diabetes.

Diabetes mitigatur infrigidantibus, ut Salicibus ſolriſque roratis, cum aquâ Nivis ſuper dorſum adhibitis, ſerique Lactis uſu. Lib. 23. Contin. Tract. 2. cap. 3.

Iſchiadicus dolor.

Iſchiadicus dolor tempeſtivo Enematum actium uſu et Emplaſtro ex Sinapi curatur. Lib. de Mirabil. Curis.

Anchæ dolor.

Anchæ dolor Clyſtere ex aquâ Piſcium ſalitorum curatur. Lib. de Mirabil. Curis.

Coxendicis dolor.

Coxendicis dolor Colocynthidis uſu curatur. Ibid.

Semitertiana maligna.

Semitertiana maligna Ptiſanâ et Syrupo acetoſo, vomituque horâ Paroxyſmi excitato curatur. Lib. de Mirabil. Curis.

Atque hæc quidem ſuffecerint pro Antiquitate et Dignitate Medicinæ Indigenæ aſſerenda.

CAPUT V.

Afferuntur Argumenta pro Medicinâ Indigenâ.

Variant Morbi, & hominum Conſtitutiones, pro Regionum varietate.

IN variis Regionibus varii Morbi contingunt, variaque eſt hominis vita, prout Regionis natura à temperie declinat. Hac ratione, qui frigida et humida loca occupant, ſunt Capirones, obeſo corpore, labris tumidis, buccis protuberantibus. Quædam Regiones Pumiliones producunt et coactæ brevitatis homunculos, ut *Lapponia*; aliæ gutturoſos et ſtrumis deformatos; quædam ſimis naribus, variis repandiſque cruribus producunt homines; aliæ corpora ad Phthiſin parant, ad ſerinas Tuſſes et Deſtillationes, quæ *Britanniæ* noſtræ vernacula mala ſunt. Quædam Regiones corpora ad Peſtem diſponunt, quædam ad Elephantiaſin. In aliis accidit pilorum implexio intricata, quâ affectu *Poloni* quidam prælongas capillorum tricas et ciocinnos mirifice intricatos, digiti ſæpe craſſitie ex reliquo capitis et barbæ capillitio ad humeros, pectus et aliquando ad Umbilicum uſque demiſſos geſtare ſolent: idcirco *Plicæ Polonicæ* nomen illi affectui inditum eſt.

Affectus animi motionis corporeæ affectionem ſequuntur.

Imò et eodem modo ex Regionibus, quantum ad timiditatem et audaciam, voluptatem & dolorem ſpectat, non parvam in moribus hominum extare differentiam certum eſt, quaſi affectus animi motionis corpo:ez affectionem (quam ex aliis Continentis temperatura non parùm contigit variari) ſubinde conſequantur, ut 5. de Placitis cap 5. dicit *Galenus*.

Aer præcipua hujus varietatis cauſa.

Et hujus quidem varietatis plurimæ cauſæ ſunt. Prima et præcipua eſt Aer, qui, ob Solis acceſſum et receſſum, et Planetarum varium influxum, perfuſus calore, frigiditate humiditate & ſiccitate corpora noſtra afficit & pro ſui ratione immutat. Sicut enim moderatus noſtri intimi caloris conſervator eſt optimus; ſic ſi calidus eſt et à temperie deflectit, ſudorem æſtumque parit, urinam minuit, ſitim infert, coctionem perturbat, vires debilitat. Frigidus contrà refrigerat, denſat, adſtringit, coctionem caloris intro repercuſſi robuſtiorem facit. Humidus corpus emollit, lenit, pigros facit, ingenio tardos. Siccus corporis habitum reſolvit, excrementa minuit. Turbidus corpus pravis humoribus implet.

Corpora ab alimentis alterantur.

Alimenta quoque corpora alterant et ſuis qualitatibus imbuunt. Cum enim ſolum pro varietate Regionum varium ſit, varios quoque ſuperiorum corporum influxus patiatur, illud etiam ſuas Qualitates Vegetabilibus et Animantibus communicat, quibus cùm veſcatur homo, neceſſe eſt pro illorum conditione varias alterationes ſubeat. Corpus enim

Lib. de Locis in Homine, Text. 32.

„ (ut ait *Hippocrates*) a cibis æqualibus æqualiter nutritur, a corpore verò cibi ſuperantur.
„ Poſtquàm verò plus aut minus in ipſum ingeſtum eſt, aut alia quæpiam tranſmutatio fa-
„ cta eſt, ſuperatur; ſuperant autem cibi. Et quum ſanè ſuperatur corpus ab his quæ ipſi
„ offeruntur, florere hæc ipſa facit, et ſuperant hæc ſimul corpus & contraria ipſi faciunt.

Certè cum alimentum in corporis noſtri ſubſtantiam mutetur, et vires ſuas in ſanguinem transferat, Aer quoque inſpiratus (ſine quo nec temporis momentum vivere poſſumus) Qualitates etiam ſuas ſanguini communicat. Hinc ſanguinis variæ exurgunt alterationes et varii motus, qui varios morbos, imo pathemata varia et mores varios pro Regionis conditione producent.

Quæ cum ita ſint, et Medicatoriæ Indicationes ſecundum *Galenum* ſumantur à Morbo ipſo, a corporis temperamento et ambiente nos Aere (ſiquidem corporis temperies, quæ illo tempore fuit, quo ægrotare id cœpit, quæque ad invenienda remedia eſt utilis, ex natura, ætate, conſuetudine et ambiente nos Aere ortum habet: ambiens verò ipſe ejuſmodi eſt redditus propter tum Regionem ipſam, tum anni tempus, tum cœli ſtatum, qui proinde neceſſe eſt in

variis Regionibus valde differat) hanc certè ob rationem dicendum eſt cum *Celſo* differre „quoque pro naturâ locorum genera Medicinæ, & aliud opus eſſe *Romæ*, aliud in *Æ-* „*gypto*, aliud in *Galliâ*. Quòd ſi morbos hæ cauſæ facerent, quæ ubique eædem eſſent, remedia quoque ubique eadem eſſe debuiſſe. In Præfatione Libri de Medicinâ.

Medicina Rationalis.

Et quidem cum de Medicinâ agimus, Rationalem intelligimus, quæ Morbi ſpeciem, peculiarem Ægri naturam, Aëris ambientis conditionem, Regionis ſitum & qualitatem, victûs rationem, & Ægri mores & exercitia conſiderat: non Empiricam, quæ ne uni horum innititur, ſed ſoli Experientiæ, quâ ſimilem morbum tali remedio curatum vident, unde neceſſe eſt, ea periculoſa plena aleæ ſit, & experimenta per mortes faciat. Empirica.

Rationalis Medicinæ præſcripta.

Hæc autem Rationalis Medicina ſemper ea præſcribit, quæ Ægrorum temperaturæ maximè accommodata ſunt. Nam ea Facultas, quæ corpus noſtrum regit, talis eſt, quæ familiaria, proportionata & (ut cum *Hippocrate* loquar) εὐπειθέα facilè amplectatur, digerat & in ſuos uſus convertat (quippe illa apta nata ſunt vires naturæ deficientes, vel oppreſſas reſtaurare & refocillare) & iis ad cauſas morbificas debellandas & expellendas uti poſſit. Sed quæ peregrina, ἀπειθέα, imò fortiora ſunt calore noſtro, ſive calor illorum noſtrum calorem longè excedat; ſive alia quædam qualitas iis inſit, quæ naturæ noſtræ repugnet, nec commodè concoqui & ſubigi à calore nativo poſſit: illa neceſſe eſt naturæ noſtræ ταραχὰς exhibeant, tantumque abeſt ut ei corroborandæ inſerviant, ut potiùs ſorti & exoticâ ſuâ qualitate moleſtiam creent, & naturæ opus perturbent & impediant. Si enim natura noſtra in ſtatu ſano cibum inaſſuetum & minus familiarem minùs commode concoquat, peregrinum verò planè reſpuat & averſetur: quantò magis debilis illa, cui cum Morbo lucta eſt, & cujus vires ferè proſtratæ ſunt, a Medicamento peregrino opprimetur? Et hæc certè ratio eſt, propter quam tot Ægri Medicinam, quæ in uſu eſt, averſentur, & non niſi coacti eam admittant, quòd illa, ut plurimùm, ex exoticis conſtet, quæ ingrata & illorum naturis valde contraria ſint. Quod ſi illa ex Indigenis reciperetur in uſum, procul dubio magis ſuccederent Curationes, quòd eam ſine averſatione ſumerent, & naturæ grata effectum ſuum facilius attingeret. Apud Hiſtoricos certè videre eſt, Medicinam primam *Diæteticam* fuiſſe: illa enim amica naturæ Morbum ſine moleſtiâ Ægri commodè expugnabat; &, quæ *Hippocratis* aliorumque Principum Medicorum ſeculo floruit, ex illis maximè conſtabat, quæ facilè à natura conficerentur, ut, tum antiquitate, tum commoditate & ſummâ pro morbis curandis aptitudine, præferenda ſit *Medicina Indigena*.

Medicamenta peregrina moleſta ſunt & incommoda, non ita Indigena.

Medicina prima Diætetica.

Domi nata Medicamenta aptiſſima.

Propria certè & domi nata & adulta Medicamenta optatiori eventu Regionis cujuſvis affectionibus oppugnandis ſeliguntur: illa enim & qualitate temperatiora & naturis Incolarum ejus magis amica. Et, quod maximè expetendum eſt, quum cœlo ſoloque cum illis conveniant, ad Morbos illorum magis proportionata & efficaciora ſunt: ineſt enim in Morbis omnibus, qui Regiones qualvis infeſtant, miaſma quoddam ab Aëris vitio contractum ſolo cœloque peculiare, quod illa maximè oppugnant & expugnant. Medicamentorum certè qualitates non totius naturæ, ſed hominum reſpectu definiendæ ſunt, quatenus corpus noſtrum afficere poſſunt: & quidem non quatenus hominem in genere, qui nullus eſt; ſed ut tali temperamento præditum, talem Aërem inſpirantem, & tali cibo gaudentem, talique morbo detentum, ut conſtat ex *Galeno*. Hac ratione experimento fidiſſimo compertum eſt in quibuſdam Regionibus, ut in *Galliâ* & *Hiſpaniâ* copioſè eſſe Venam ſecandam: nam in his, ob ſoli cœlique temperiem & alimenta ubertim nutrientia, ſanguis abundat in corpore, & ab ejus nimiâ copiâ & multitudine morbi plerique illic emanant. Quem ſi ſectâ iterum atque iterum venâ emittere recuſes, vel ægrotantes in graviora conjicies pericula, vel nativus ignis, præ copiâ ſanguinis, veluti ignis congerie lignorum ſuffocatus, extinguetur. Contrario modo in Septentrionali Tractu ſanguis parcè mittendus: nam ſanguis in corpore genitus ut plurimùm eſt aquoſus, qui nec ita valenter nutrit, nec vires roborat, & præ Regionis frigore alii humores ſeroſi ex alimentis frigidis & non ita ſucculentis prognati in corpore abundant, qui magis purgante medicamento quàm Venæ ſectione ſunt extrahendi. Quòd ſi liberales in utroque Sexu ætate & temperamento vacuationes exerceas Phlebotomiæ ope, vel Ægros ad frigidorum cruditatem, extracto ſanguine in quo calor nidulatur, deduces; vel, exhauſta & evacuatâ puriſſimâ hac ſubſtantiâ, plurimâque ſpirituum copiâ effuſâ, ipſos præcipites dabis in mortem.

Lib. 3. de Simpl. Medicam. Facult.

Sanguis parcius in Septentrionalibus quàm in aliis Regionibus mittendus.

Cuique Regioni aptanda Remedia.

Hoc modo in variis Regionibus hæc vel illa vacuatio, ob Aëris varietatem magis confert; in hac Vomitus, in illâ Medicamentum per alvum expurgans, in aliâ quod

urinam

urinam movet, in plurimis quod ſudorem provocat eſt ex uſu; & ſic de cæteris præſidiis eſt judicandum. Quapropter Medici uſu edocti eo utuntur alimento & remedio in unaquaque Regione, quod experimento in pluribus feliciter contigiſſe obſervant.

Quamobrem ſane ſingulis Regionibus peculiaria quædam Medicamenta conceſſit *Deus Opt. Max.* quæ apud illos paſſim proveniant ſponteque naſcantur; apud alios cultu & mangonio non creſcant, niſi quod horum morbi ea petant Remedia, aliorum verò Morbi diverſa expetant & his non indigeant.

Singulis Regionibus peculiaria Medicamenta largitus eſt Deus.

Certè diſſident toto cœlo Morbi noſtri a Morbis populorum Orientalium. Diverſa eſt corporum temperies, aliud prorſus ſolum, ut felicem ſucceſſum ex Medicamentis ibi natis ſperare apud nos vix poſſimus, niſi in pauciſſimis iiſque contagioſis ferè Morbis. Propter ſoli enim cœlique ſtatum, & victus rationem, quæ apud illos valde ſobria eſt, purgatiora longe habent corpora; & propter poros apertos & liberam perſpirationem, ſiquod iis inhæſit ex errore in victu vitium, facilè diſcutitur. Maximam iis imminet à venenatis Animalibus periculum, & (quæ illorum pravitas eſt) pernicioſiſſimis, quæ paſſim ibi reperiuntur, Toxicis in mutuam perniciem ſæviunt. Et hiſce ſanè malis aliiſque, quæ ab Aeris, Regionis cœlique naturâ profluunt, Indigenis Medicamentis, quæ apud ipſos ſunt, conſultum eſt. Licet enim illa calidiora ut plurimùm ſint, cùm tamen ſpirituoſa & adverſus illorum Morbos peculiari quodam ſubſtantiæ modo alexipharmaca ſint, deperditos ex nimiâ Venere, aut Solis nimio calore abſumptos, aut quâdam malignitate venenatâ aut peſtilentiali proſtratos aut oppreſſos ſpiritus ſine noxâ reſtaurant, redintegrant, & adverſus peſtiferos inſultus eos communiunt. Illis enim illorumque morbis familiaria & aſſueta ſunt iſta Medicamenta, cœloque & ſolo cum illorum naturis conveniunt. Et non ſpernendum argumentum pro Medicinâ Indigenâ eſt, quod illis ſua ſufficiant Medicamenta, & quod noſtris non indigeant. At, quæ apud illos tam ſalutares ſortiuntur effectus, naturis noſtris plerumque non conveniunt, quod inæquali ferè temperamento ſimus, & pleriſque exteriora frigeant, interiora, atque in his viſcera, immodicè caleant. Et quidem calidiſſima illa Medicamenta, quæ ex ultimo Oriente & Occidente petuntur, inſtar fomitis & ſuccendiculi, præternaturalem iſtum Septentrionalium calorem magis accendunt et inflammant, et torpentes languenteſque illorum ſpiritus longe lateque devaſtant. Quilibet enim videre poteſt Boreales illos, qui Aromatibus plurimum utuntur, aut Vino ejuſque Spiritui nimium dediti ſunt, variis Morbis detineri, vitamque laborioſam cum morte brevi commutare coactos eſſe.

Maximum eſt inter nos & Orientales diſcrimen.

Non nobis conducunt, quæ Orientalibus.

Morbi quoque noſtri ſeroſæ, ut plurimum, colluviei fœturæ ſunt, qui, ob conſtrictos â frigore poros et hauſtum craſſiorem et pravum Aerem, plurimùm nos infeſtant; et frigidiori Aeris conſtitutioni aſſueta corpora calidiora iſta non admittunt, nec ea commodè in ſuos uſus digerere poſſunt. Accedit, quòd iis non indigeamus, cùm nec venenata iſta animalia, nec illa ex Plantis venena naſcantur. Et Dei benignitate abſunt longè a nobis pernicioſiſſimæ iſtæ Artes in aliorum vitas per venena graſſandi, adeò ut decantatis iſtis Alexipharmacis opus non habeamus. Sed eſto, ſint quædam ex iis præclara Medicamenta, in contagioſis quibuſdam morbis et obſtinatis valde efficacia, Qui, quæſo, certi eſſe poſſumus, quæ ad nos e longinquis Regionibus deferuntur ea ipſa eſſe, quorum vires ab Antiquis deſcriptas legimus, cum in ſignis ſæpe tam parci ſint Veteres, ut incerti ob eam rem certare cogantur Botanographi, et de multis adhuc ſub Judice lis ſit? Cui jam notum Amomum Veterum? Quis monſtrare poteſt verum Opobalſamum? Quis Unicornu decantatum hoc adeo Alexipharmacum? *Bezoar* Orientale rariùs (ut referunt quidam) in *Indiâ* et *Perſiâ* quam apud nos; et, ſi clariſſimis viris credimus, nullæ ejus deprehenſæ vires, nulli ab eo exhibito obſervati effectus ſaluriferi. Etiam ex iis, quæ ſummis Europæ Principibus, quæ Pontifici Maximo habere licuit, multa fictitia artificio quodam conficta fuiſſe deprehenſa ſunt.

Quales ſint morbi noſtri.

Exoticis Remediis non indigemus.

Incerti ſumus veræne ſint, an fictitia.

Gullemeau in Theſi & Obſervat. Collego de la Surna lib. de Infantis alendi ratione.

Sed eſto ſumamus nec varietate, nec diſſimilitudine, aut jejunâ Plantarum deſcriptione nos decipi, ſed certis et indubitatis ſignis ipſiſſimas Veterum ad nos Plantas apportari; non dubium eſt, quin in tam longo itinere, apud Mercatores vel Pharmacopolas, dum utrique Emptorem præſtolantur, ſitum et cariem paulatim contrahant. At Indigena recentia haberi poſſunt, et in noſtro ſolo cœloque diu viribus integra conſervantur.

Exotica ſitum contrahunt, at Indigena recentia haberi poſſunt.

Sed advehant illa Exotica recentia, Quis affirmare auſit ſincera ea eſſe, nec vilioris ſucci miſtione adulterata, quod paſſim ab Impoſtoribus fit? Quin & Exotica iſta tanti conſtant, ut vulgus impenſis impar ſæpe cogatur Morbi vehementiam & quoſvis tolerare dolores, donec naturæ vi victa ſymptomata labaſcant, aut ipſa eorum vehementiâ ſuccumbat. Sed quod apud nos naſcitur vili ære comparari poteſt, et

— Æque pauperibus prodeſt, locupletibus æquè.

Exotica ſæpius adulterantur & magni conſtant, cùm Indigena facilè comparantur.

C A P U T VI.

Probatur, Sufficientia Medicamenta Alterantia ex Indigenis dari.

POſtquam in ſuperioribus oſtenſum eſt, Medicinam Indigenam *Hippocrati* aliiſque Antiquiſſimis Medicis in uſu fuiſſe, eamque ob varias rationes in Morbis cujuſvis Regionis curandis Exoticæ Medicinæ præferendam eſſe, tempus eſt nunc, ut, diſquiramus, num ſufficientia Medicamenta Indigena in Regione noſtrâ reperiantur.

Medicamenta autem vel ſunt Alterantia, vel Purgantia, vel Cardiaca & Alexipharmaca.

Medicamenta Alterantia duplicia. Medicamenta Alterantia ea ſunt Simplicia, quæ Qualitatibus ſuis humani corporis humores præter naturam affectos ad temperiem debitam reducere apta nata ſunt. Et ea quidem duplicia ſunt.

Alterantia generis generis. Quæ ſcil. apertis ſuis Qualitatibus Caliditate, Frigiditate, Humiditate, Siccitate, attenuante, incraſſante, adſtringente, relaxante, & ſimilibus Qualitatibus id præſtant. Cujus generis ſunt Aqua Fontana, Serum Lactis, Nymphæa, Acetoſa, Acetoſella, Rubus Idæus, Fraga, Roſæ, Portulaca, Plantago, Semina recentia Cucurbitæ, Cucumeris, &c. Quorum vires in ſequentibus Libris ſecundæ Partis trademus.

Medicamenta appropriata partibus. Vel ſunt ſpecifica (ut vulgò vocantur) quæ figurâ & conſormatione ſuâ & totius ſubſtantiæ proprietate parti vel affectui alicui magis accommodata & quodammodo appropriata ſunt.

Capiti. Sic capitis cerebrique peculiaria Medicamenta ſunt Betonica, Primula veris, Nymphæa, Verbena, flores Tiliæ, Lilii Convallium flores, Viola tricolor, Cynogloſſum, Pœonia, Majorana, & Roſmarinus, Salvia.

Oculis. Oculis dicata Euphragia, Chelidonium majus.

Auribus. Auribus dicata Alſine, Anagallis, Geranium tuberoſum, Acanthus, Aparine.

Dentibus. Dentes in Alveis confirmant, aut eorum dolores mitigant Hyoſcyamus, Millefolium, Rubus Idæus, Argentina, Plantago, Pentaphyllum, Ononis, Equiſetum.

Faucibus. Gulam et ſauces juvant Rubi Idæi fructus ſuccilus, Trachelium, Jacæa nigra, Auricula Judæ, Verbena, Nummularia, Liguſtrum, Equiſetum.

Pectori. Pectori conducunt Hyſſopus, Lapathum, Pulmonaria utraque, Veronica, Tuſſilago, Viola Martia, Conſolidæ majoris radix, Urtica, Caryophyllata, Scabioſa, Marrubium album, Ruta muraria, Hedera terreſtris, Bellis major, Sonchus, flores Papaveris Rhæados, Saponaria, Scordium.

Cordi. Cordi robur conferunt Angelica, Calendula, Petaſites, Roſa, Pentaphyllum, Cardiaca, Borago, Bugloſſum, Geranium Robertianum.

Ventriculo. Ventriculo conducunt Mentha, Abſinthium, Angelica, Portulaca paluſtris, Hieracium.

Inteſtinis. Inteſtinis proſunt Pulmonaria petræa, Burſa paſtoris, Plantago, Quercus, Tormentilla, Lyſimachium, Myrtilli noſtri, Regina prati, Argentina, Rubus, Millefolium.

Hepati. Hepati Hepatica, Acetoſa, Agrimonia, Cichoracei generis Plantæ, Geniſta, Lupulus, Centaurium minus.

Lieni. Lieni proſunt Fumaria, Filix, Polypodium, Lonchitis.

Renibus & Veſicæ. Renibus & Veſicæ Parietaria, Fragaria, Lithoſpermum, Eruca, Rhaphanus, Chamæmelum, Lappa major, Eryngium, Cardous lacteus, gramen caninum, Ononis, Malva, Althæa, Serpyllum, Erica, Lupulus, Alliaria, Scordium, Hedera terreſtris, Nymphæa lutea, Valeriana, Salvia ſylveſtris, Naſturtium Aquaticum, Virga aurea, Geniſta.

Utero. Utero proſunt Matricaria, Artemiſia, Cotyla fœtida, Leucoion luteum, Rubia, Carduus Mariæ, Hypericum, Daucus, Atriplex olida, Senecio, Pulegium, &c.

Appropriata Indigena Scorbuto. Inter ea, quæ Affectibus dicata ſunt, primò occurrunt, quæ Scorbuto ſunt appropriata ex Indigenis Remedia.

Scorbutum ſanant Abies, Cochlearia, Becabunga, Naſturtium hortenſe et aquaticum, Sinapi, Eryſimum, Acetoſa, Acetoſella ſeu Trifolium acetoſum, Piſa viridia, Panis Cuculi, Nummularia, Trifolium aquaticum, Eruca, Scorodonia, Rhaphanus ruſticanus, Rubi vulgaris mora et Rubi Idæi fructus, Rapa, Chamæmorus *Norvegica*, Chelidonium majus, Sorbus ſylveſtris, Ros Solis; et in externo uſu Illecebra et Ranunculus paluſtris.

Rachitidi Filix, præcipuè Mas & florida, ſeu Oſmunda Regalis, & Adiantha, ſeu Capillares herbæ apud nos. Rachitid.

Colico dolori reſiſtunt Trifolium pratenſe, Argentina, Erica, Verbenà, Atriplex, Malva, Melilotus, Herba *Gerardi*, Anethum, Avena cum Sale, Baccæ Agnicoli, Juniperi, Chamæmelum, Ruta, Serpyllum, Tanacetum. Colicæ & Ventris tormentibus,

Convulſivo motui Chamæmelum, Ceraſa nigra, Helenii radix, Lilium Convallium, Phyllitis. Convulſivo motui,

Epilepſiæ conducunt Ceraſa nigra, Eryngii radices, Pæoniæ radices, ſemen Sinapi, radices Valerianæ ſylveſtris, Viſcus, Lilium Convallium, Filipendula, Ruta, flores Tiliæ, flores Roſmarini & Lavendulæ, oleum Succini, Cranium humanum Epilepſiæ,

Ad ambuſta valent Hyoſcyamus, Populi albæ cortex, Sambuci cortex interior, Sedi minoris ſuccus, Solanum vulgare, Filicis mucilago, Telephium, Tiliæ folia. Ambuſtis,

Anginæ Fragaria, Fungus Sambucinus, Prunella, Ribes nigrum, Papaver Rhœas, Scabioſa, Sedum majus Succiſa, Trachelium. Anginæ,

Apoplexiæ conducunt Eruca, Crocus, Ceraſa nigra, Leucojum luteum, Lilium Convallium, Pœoniæ ſemina, Primula Veris, aqua florum Tiliæ. Apoplexiæ,

Arthritidi Barbaræa, Braſſica, Bryonia nigra, Caryophyllata, oleum è nucleis Ceraſorum, Chamædrys, Conſolida major, Ebulus, Erica, Geniſtæ ſemen, Geranium, Helenii radix, Hyoſcyamus, Hypericum, Lens paluſtris, Pentaphylli radix, Primula Veris, Rhamnus catharticus, Scabioſa, Sambucus, Sedum majus, Ulmus. Arthritidi,

Arthriticis doloribus Artemiſia in Cereviſiâ vel aquâ marinâ decocta, Herba *Gerardi*, Bellis, Hedera terreſtris, Alcyron, Radix Bryoniæ. Arthriticis doloribus,

Ad Aſthma valent Bellis major, Crocus, Eryſimum, Lichen Arborum, Marrubium album, Origanum, Periclymenum, Petaſites, Pimpinella ſaxifraga, Saponaria, Scabioſa, Sonchus, Urticæ ſemen. Aſthmati,

Ad Calculum valent radix Caryophillatæ, Acori, Cardui, Fullonum, Eryngii, Graminis, Helenii, Filipendulæ, vulgaris Filicis, Peucedani, Pimpinellæ ſaxifragæ, Rhaphani ruſticani, Rubiæ, Tragopogi, Urticæ, Radix & folia Althææ, ſemen & radix Ononidis, Aſparagus, Avellanæ ſylveſtris cortex, Capillares herbæ, Virga aurea, Carduus ſtellatus, Parietaria, Cerefolium, Percepier, ſive Alchimilla montana, Perſicaria, Piloſella, Saxifragia alba, Thalictrum, Veronica, flores Chamæmeli, Ericæ, Geniſtæ; ſemen Bardanæ majoris & minoris, Dauci ſylveſtris, Ononis, Juniperi baccæ; ſemen Lithoſpermi, Oxyacanthi, Roſæ ſylveſtris, Peucedani, Solani, Halicacabi fructus, Violæ purpureæ ſemen, Gummi Ceraſi, oleum è nucleis Ceraſorum. Calculo;

Diarrhæam alioſque Fluxus quoſcunque tam maris quam fœminæ ſiſtunt Argentina, Althæa, Auricula Muris, Berberis, Biſtorta, Burſa paſtoris, Cotonea, Cannabis, Equiſetum, Hepatica alba, Juli nucum, Lagopus, Lapathum acutum, Lunaria, Millefolium, Nummularia, Perſicaria maculoſa, Pimpinella, Plantago, Polygonium, pruna ſylveſtria, Pſeudo-iris, Pyra, Quercûs folia, Muſcus, Quinquefolium, Roſa rubra, Symphytum majus, Tormentilla, Virga aurea, Sorbus, Lens paluſtris, Ulmaria. DiarrhϾ & Fluxibus quibuſcunque,

Dyſuriæ conducunt Daucus, cineres Spongiolæ Roſæ Caninæ, Syrupus Mororum Rubi vulgaris. Dyſuriæ. Appropriata Indigena Febri,

Febri Acetoſa, Acetoſella, Cichoreum, Ceraſa arida, Ribes, Dens Leonis, Papaver Rhœas, Portulaca, Roſæ Caninæ fructus, Mora Rubi Idæi, Vaccinia, Violaria.

Tertianæ Caryophyllata, Centaurium minus, Pentaphyllum, Verbena. Tertianæ;

Quartanæ Hypericum, Lunaria vulgaris, Pentaphyllum, Sambuci baccæ. Quartanæ,

Quotidianæ Lupulus in Epithemate. Quotidianæ,

Proſunt Flatibus ſemen Cari, Mei, Fœniculi, radices Ari ſiccatæ, Tanacetum. Flatibus;

Fluori albo mulierum conducunt flores Lamii albi, Paronychia folio Rutaceo, Tanacetum. Fluori albo,

GonorrhϾ Cichoreum, Cynogloſſum, Millefolium vulgare, Nymphæa, Plantago, Polygonum. Gonorrhœæ,

Sputo ſanguinis Argentina, Conſolida major, Aſplenium, Plantaginis ſuccus, Urticæ ſuccus, Vinca pervinca, ſemen Hyoſcyami. Sputo ſanguinis;

Hæmorrhagiæ Biſtorta, Clematis Daphnoides, Gallium Luteum, Geranium ſanguineum, Gnaphalium, Glaſtum, Pentaphyllum vulgare, Ros Solis, pulvis baccatum Tiliæ. Hæmorrhagiæ,

Hæmorrhoidibus Chamædrys, Chelidonium minus, Cynogloſſum, Fungus Betulæ, Fungus pulverulentus Equiſeti, Galeopſis ſuccus, Filipendula, Linaria, Scrophulariæ radix, Sideritis, Verbaſcum, Vinca pervinca, Veronica. Hæmorrhoidibus,

Herniæ & Inteſtino prolapſo conducunt Alchimilla, Bugula, Conſolida major, Cruciata, Herniæ & Inteſtino prolapſo,

Dentaria, Equiſetum, Filix florida, Geranium Columbinum, Herniaria, Lens paluſtris, Lunaria, Nummularia, Perfoliata, Polygonatum, Valeriana major, Telephium, Typha, Verbaſci flores.

Hydropi, Hydropi proſunt Abſinthium, Alnus nigra, Ebulus, Geniſtæ ſemen & ſummitates, Kali, Linaria, Bryonia, Centaurium minus, Fraxinus, Fumaria, Lupulus, Polypodium, Rhamnus Catharticus, Solanum lignoſum, Soldanella, Sambucus.

Ictero, Ictero Apium, Aquilegia, Aſparagus, Aſperula, Berberis cortex interior, Centaurium minus, Chamædrys, Chelidonium majus, Crocus, Cyani flores, Cichoreum, Chryſanthemum ſegetum, Eryngium, Eupatorium *Avicennæ*, Fumaria, Fragaria, Hedera terreſtris, ſemen Geniſtæ, Lichen, Hypericum, Mercurialis, Origanum, Oxylapathi radix, Pulegium, Ruſci radix, Thalictrum, Urtica.

Lienteriæ, Lienteriæ farina Fabarum.

Lui Venereæ. Ad Luem Veneream valent Lignum Buxi, Saponaria, Scorodonia, Succiſa.

Lumbricis, Ad Lumbricos valent Abſinthium, Allium, ſemen & ſuccus Cannabis, Centaurium minus, Corallina; filicis ſemen, radix, Gramen Caninum, Petaſitidis radix, Scorzoneræ radix, Lupuli ſemen, Hypericon, Juniperus, Marrubium album, Artemiſia, Carduus benedictus, Sabina, Senecio, Scordium, Tanacetum, Enula, Nux Iuglans, Ruta Capraria, ſemen Urticæ.

Melancholiæ, Melancholiæ Epithymum, Hypericum, Meliſſa, Fumaria, Poma dulcia, Pimpinella, Scorzonera.

Odontalgiæ, Odontalgiæ Argentina, Chelidonium minus, Clematis Daphnoides, Lepidii radices, Primula Veris, Ptarmica.

Paralyſi, Paralyſi Ceraſa nigra, Ericæ flores, Lavendula, Salvia, Leucoium luteum, Lilium Convallium, Primula Veris, Majorana, Baccæ Iuniperi, Sinapi.

Peſti, Contra Peſtem valent Anagallis mas, Arum, Hederæ baccæ, Herba Paris, Petaſites, Scordium, Scorodonia, Scorzonera, Thalictrum.

Phthiſi, Proſunt Phthiſi Bellis major, Conſolida major, Crocus, Glycyrrhiza, Helenium, Tuſſilago, ſuccus Betulæ, Scabioſa, Urtica, Papaver Rhæas, Violaria.

Scabiei, Scabiei Anagallis, Chamædrys, Fumaria, Scabioſa, Scrophularia, Veronica, Radix Lapathi, Succiſa, Helenium, Braſſica.

Scrophulis, Scrophulis Aparine, Bardana minor, Bellidis minoris radices, Chamædrys, Clematis Daphnoides, Cynogloſſæ radices, Digitalis, Geniſta, Lamium album, Malus ſylveſtris, Paronychia folio Rutaceo, Scrophularia, Perfoliata, Umbilicus Veneris, radix Xyridis

Surditati, Surditati Fraxini lignum & ſemen, Lavendula, Majorana, Alſine, Fœniculum.

Tabi, Ad tabem valent Anagallis, Eryngium, Marrubium album, Parietaria, Pimpinella, radix Tragopogi.

Tuſſi, Ad Tuſſim Helenium, Eryſimum, Glycyrrhiza, Marrubium album, Scabioſa, Tuſſilago, Verbena, Violaria, Urticæ radix & ſemen.

Catarrho ferino, Tuſſi convulſivæ ſive Catarrho ferino proſunt Muſcus Pyxidatus, ſuccus Pulegii, Origanum, Roſmarinum, Mala dulcia.

Variolis & Morbillis, Ad Variolas & Morbillos conducunt Aquilegia, Crocus, ſemen Rapi.

Vomitui, Contra Vomitum valent, Sal Abſinthii, Mentha, Polygonum, Rubus Idæus, Vaccinia.

Vertigini, Vertigini Primula Veris, flores Tiliæ, Viſcus.

Urinæ ardori, Ad acrimoniam Urinæ proſunt Malva, Glycyrrhiza, Portulaca, Lac recens, & ſerum Lactis & tenuis Cereviſia

Tumoribus, Tumoribus Malva, Althæa, Mercurialis, Abſinthium, Lappa major, Galeopſis, Ceretolium, Cicuta, Fagi folia, Lamium, Chamæmelum, Cynogloſſum, Linum, Orchidum radix, Parietaria, Rapum, Sphondylii radix, Urtica, Saponaria.

Eryſipelati, Eryſipelan Fimus Bovinus; Lens paluſtris, Mali ſylveſtris ſuccus, Malva hortenſis, Solanum vulgare, Tuſſilago, Umbilicus Veneris.

Ulceribus, Ulceribus Brunella, Bugula, Veronica, Millefolium, Anagallis aquatica, Hypericum, Aſcyron, Trifolium aquaticum, Verbena, Lunaria, Marrubium nigrum, Rubia, Equiſetum, Hedera terreſtris, Nummularia, Polygonatum.

Phagedænis, Phagedænis Perſicaria, Geranium Robertianum, Chelidonium majus, Chamædrys Scordium, Conſolida major, Filix, Lepidium, Plantago, Filago, Carduus Mariæ.

Cancro ulcerato, Cancro ulcerato Elatine, Pimpinella, Solanum, Cicuta.

Anodyna, Anodyna Lac, Farina Tritici, Melilotus, Plantago, Sambucus, Violaria, Malva, Althæa, Chamæmelum, Verbaſcum, Crocus, Cynogloſſum, Telephium.

Narcotica, Narcotica, Crocus, Hyoſcyami ſemen, Papaver hortenſe & erraticum, Lactuca ſylveſtris, Lolium, Cynogloſſum, Primulæ Veris flores.

Adſtrin-

Adſtringentia. Radix Acori adulterini, Biſtortæ, Conſolidæ majoris, Geranii cujuſque, Pentahylli, Tormentillæ; folia Alchimillæ, Argentinæ, Burſæ paſtoris, Chamæciſti vulgaris, Gallii, Glaſti, Gnaphalii, Herniariæ, Lunariæ minoris, Millefolii, Muſci; Quercûs, Piloſellæ, Plantaginis, Polygoni, Saniculæ, Ulmariæ, Ulmi Cortex & folia, fructus & ſemen Berberis, Caſtaneæ nucis membrana interior, Glandium calices, Pruna ſylveſtria, Pyra ſylveſtria, Mora Rubi immatura, Sorba. Adſtringentia.

Ad Vulnera valent Agrimonia, Alchimilla, Anagallis aquatica, Androſæmum, Argentina, Bellis major & minor, & Betonica, Bonus Henricus, Bugula, Centaurium, Chamædrys, Cicuta, Conſolida major, Cynogloſſum, Eupatorium *Avicennæ*, Geranium, Hedera terreſtris, Hypericum, Jacobæa, Lamium, Lilium Convallium, Lunaria minor, Millefolium, Nummularia, Ophiogloſſum, Panax Coloni, Panetaria, Pentaphyllum, Piloſella, Plantago, Prunella, Salvia agreſtis, Sanicula, Scordium, Sophia Chirurgorum, Succiſa, Tanacetum, Telephium, Tormentilla, Valeriana, Verbena, Virga aurea, Veronica utraque. Vulneraria.

C A P U T VII.

De Cardiacis & Alexipharmacis Indigenis.

ANtequam de Cardiacis Medicamentis agamus, videndum primò, quænam verè Cardiaca dicenda ſint.

Et quidem *Hippocratis* & *Galeni* Monumenta legentibus nihil occurrit, quod facultates illas vulgò dictas *Cardiacas* tantopere extollat atque commendet. Solis Alimentis verè ea tributa gloria eſt atque commendatio: illa enim = [illegible], Optima ſcil. & laudabilia Alimenta, quæ in corporis noſtri ſubſtantiam facillimè faceſſunt, atque convertuntur, Spiritus puriſſimos generant, quorum ope noxii humores alterantur & emendantur; & reſtitura natura, ſuis tandum recreatis viribus, inſurgit potentius ad redundantium nimis & ſibi gravium humorum expulſionem. Atque tum demum reſtituitur Natura ſibi ipſi, & perfectior ſanitas evadit, nullis inſuper indiga præſidus. Cardiaca *Hippocrati* & *Galeno* quæ.

Jo. Gorreus Theſ. de Meth. Pariſienſi. Guillemeau Obſerv. 3. Galloc. in Theſin ſuam.

Novos certè & puros Spiritus, ſive ab humorum redundantium copiâ oppreſſum, ſive à laboribus aut evacuationibus nimis exhauſtis ſpiritibus imbecillum & invalidum cor, pro ſuis viribus reſtaurandis & corroborandis poſtulat. Quod ſola Alimenta laudabilia præſtare poſſunt; illa enim Naturæ amica ſtatim in probum ſanguinem convertuntur, qui puros & validos ſpiritus gignit. Spiritus autem puri & validi ſunt, qui humorum illuc appellentium [illegible] arcere & eorum putredines diſſipare poſſint. Ac proinde in omnibus ægritudinibus, in quibus ſpiritus vitales opprimuntur & deficiunt, Juſcula temperata optima Cardiaca ſunt, quòd præ omnibus ſpiritus maxime reficiant, neque ab excedenti aliquâ in iis qualitate metus eſt, ne Natura perturbetur. Juſcula temperata optima Cardiaca.

Cardiacorum quoque titulo digna, quanquam minus propriè, quæcunque medentur Spirituum & Corporis noſtri diſſipationi nimiæ atque immodicæ, propter acerbiſſimos dolores, evacuationes immoderatas, aut quæ levant & ſolantur ægrorum laſſitudines, aut quæ Humorum putredinem exhauriunt, qualia ſunt Venæ ſectio & Purgatio. Vel ea quæ blandam corpori [illegible] conciliant, recluſis meatibus & excluſis excrementis fuliginoſis per ſudores, frictiones atque balnea, ſicque corpus perſpirabile cum grato ſenſu reddunt. Vel quæ Humorum putredini obſiſtunt, aut quâ pollent vi noxios & impuros humores & vapores à corde arcent. Denique, quæ quovis modo corporibus noſtris otilia & grata ſunt, quòd ſe illorum uſu levatos, refectos & ſolatos dicant Ægri, ea ipſa Cardiaca quidem jure, quanquam minus propriè appellaveris. Nos igitur Cardiaca in varias Claſſes diſtribuemus. Cardiaca minùs propriè dicta. Cardiacorum in varias Claſſes diſtributio.

Primo loco ponenda ſunt ea, quæ ſpiritus reficere & reſtaurare poſſunt, imprimis boni ſucci Alimenta, & quæ Naturæ ſimilitudine cum ſpiritibus noſtri corporis ita conveniunt, ut ea ſolentur valde & excitent, imò reficiant quoque & reſtaurent, ut Vinum generoſum cujuſcunque generis, Ala & Cereviſia fortior, Spiritus Vini, & Spiritus Hordei, Ambra Griſea, Spiritus Succini, Spiritus Salis Armoniaci, Spiritus Cornu 1. Reficientia & reſtaurantia.

Cervi; Cortices Citri, Limonum, Aurantiorum; Flores quatuor *Cordiales* dicti, ſcil. Boraginis, Bugloſſi, Roſarum, Violarum; flores Lilii Convallium, Ulmariæ, Leucoii lutei.

2. Refrigerantia. Secundo loco ponenda ſunt, quæ frigiditate ſuâ, aciditate & concentrante, ſive fixante ſuâ qualitate humorum effervеſcentias comprimunt putredini reſiſtunt, & malignitatem coercent, ut ſuccus Limonum, Granatorum, Aurantiorum, Acetoſæ, Acetoſellæ, Berberis, Groſſulariæ, Ribeſiorum, Spiritus Sulphuris, Vitrioli.

3. Calida, Diaphoretica & Alexipharmaca. Tertio loco ſunt Calida & Diaphoretica, quæ propriè Alexipharmaca dicenda ſunt, quòd venenatos vapores & humores à corde expellunt, eoſque à Centro ad Circumſerentiam educunt; ut radices Allii, Biſtortæ, Carlinæ, Caryophyllatæ, Eryngii, Helenii, Petaſitidis, Pimpinellæ vulgaris & Saxifragæ, Succiſæ, Tormentillæ; folia Abſinthii, Agrimoniæ, Calaminthæ Montanæ, Cardiacæ, Centaurii minoris, Pimpinellæ, Sanguiſorbæ, Pentaphylli vulgaris, Rutæ, Scabioſæ, Scordii, Veronicæ, Ulmariæ; flores Centaurii minoris, Croci, Ericæ, Hyperici, Nymphææ; fructus & ſemina; Acetoſæ, Hyperici, Herbæ Paridis, Nux Juglans; Baccæ Juniperi, Sambuci. His accenſet *Prævotius* Argemonen, Boni Henrici ſuccum, Cruciatam, Cyanum minorem, Helleborinen ... Irionis ſemen, Mentaſtrum, Perſonatæ ſuccum cum Vino hauſtum, Rapi ſemen, Sparganii & Valerianæ minoris radices.

4. Siccâ, terreſtri & adſtringente ſubſtantiâ operantia. Quarto loco, quæ qualitate ſuâ frigidâ, & ſiccâ terreſtrique ac adſtringente ſuâ ſubſtantiâ Serum imbibendo & exhauriendo putredinem cohibent, humorum acrimoniam mitigant, cor firmant & roborant, venenum coercent, ne tam facile in totum corpus diffundatur, ſanguini conſiſtentiam & robur & [illegible] quandam tribuendo nimiam ejus rarefactionem impediunt, partiumque diſſolutioni compreſſione quadam obſiſtunt. Cujuſmodi ſunt Terræ quædam pingues, raſura Cornu cervi, Cranium humanum, Margaritæ, oculi & chelæ Cancrorum, Auri Argentique folia, pulviſcula; Tormentilla, Biſtorta, Caryophyllata, Myrtilli noſtri, Pentaphyllum.

5. Sanguinem depurantia. Quinto loco, quæ ſanguinem corrigunt, io quo tanquam in ſubjecto ſpiritus ſiti ſunt, eumque à bile aduſtâ & lymphâ incraſſatâ alteratum temperant. Qualia Bugloſſus, Borago, Cichoracea, radix Scorzoneræ, Fumaria, Papaver, Rubus Idæus, Ceraſa nigra, flores Caryophylli.

6. Cauſam morbificam evacuantia. Sexto denique loco, quæ affectum, ipſius cauſas atque ſymptomata [illegible], & velut armis paribus exterminant. Talia ſunt Venæ ſectio & purgatio conveniens. Sic quoque, ſi ſpiritus depravati fuerint, ac imaginatio læſa, præ Seri Biliſve abundantiâ, proſunt Helleborus uterque, Lapis Cœruleus, Polypodium, Diuretica, Sal Prunellæ, Corallium et Margaritæ, ob Salem, qui putrefactionem prohibet, acidum imbibit, tranſpirationem promovet, ac Serum per Urinam detrudit.

Quò verò magis appareat ſatis *Scotiæ* noſtræ de Indigenis Alterantibus & Cardiacis proviſum, eaque omnes intentiones implere; ſequentem Tabulam, in quâ Exotica et Indigena παραλλήλως poſita ſunt, placuit apponere.

CAPUT

CAPUT VIII.

Tabulam exhibens in quâ, è regione Exoticorum, ex Indigenis ponuntur quæ conſimiles vires habent.

Tabula Exoticorum & Indigenorum παράλληλος poſitorum.

ALTERANTIA Et CARDIACA.

Exotica.	Indigena.
Vinum ejuſque ſpiritus.	Ala, Cereviſia & ſpiritus hordei.
Saccharum.	Mel, Sal commune.
Piper.	Piper Aquaticum, Naſturtium hortenſe, Indicum, Rhaphanus ruſticanus, Cæpa, Sinapi, Coriandrum, Leviſticum, Cæpa Aſcalonica.
Been album & Coſtus.	Angelica, Caryophyllata, Eryngium, Scorzonera, Tormentilla, Paſtinaca ſylveſtris.
Baccæ Lauri, Cubebæ.	Baccæ Juniperi, Hederæ.
Bezoar.	Cornu Cervi & ejus ſpiritus, Margaritæ.
Origanum *Cretenſe*	Origanum noſtrum.
Scordium *Creticum*.	Scordium noſtrum.
Scorzonera *Hiſpanica*, quæ etiam in Hortis noſtris lætè provenit.	Scabioſa, Radix Chærephylli.
Succus Citri, Granatorum, Aurantiorum, Limonum.	Succus Acetoſæ, Acetoſellæ, Berberis, Ribeſiorum, Uvæ Criſpæ.
Nicotiana & ejus pulvis.	Petum noſtrum, Majorana, Hyſſopus, Thymus; pulvis Pulſatillæ, Majoranæ, Chamæpityos, Liliorum Convallium Florum.
Meum.	Meum noſtrum, Daucus, Radix Imperatoriæ.
Macer.	Summitates Meſpili vel Potentillæ.
Iris *Florentina*, quæ etiam lætè provenit in hortis noſtris.	Iris noſtra, Cyperus hortenſis.
Chermes Grana & ejus Confectio.	Rob Sambuci & Rubi Idæi.
Radix Chinæ, Sarſaparillæ.	Semen Fraxini, Sal Abſinthii, Ulmaria, Carduus Mariæ, aqua, Sal, ſemen Cardui benedicti.
Lignum Guajacinum.	Lignum Fraxini, Sambucus, Fumaria, Radix Lapathi acuti, Saponaria.
Lignum Nephriticum	Lignum Fraxini noſtræ.
Caſtaneæ.	Glandes terreſtres & Quercinæ.
Aſa fœtida, Caſtoreum.	Radix Coronæ Imperialis, Cotylæ fœtidæ, Ungulæ Equorum; Pennæ Anſeris & Perdicis.
Semen Aniſi.	Semen Fœniculi, Anethi, Cumini, Dauci.
Herba Theé.	Chamæleagnus, folia Betonicæ
Terra ſigillata et Bolus Armena.	Argilla quævis ſicca.

Exotica.	Indigena.
Cardamomum.	Carum.
Caryophylli Indici.	Radix Caryophyllatæ.
Cappares.	Florum Geniſtæ conditi Aceto & Muriâ et Gen. marita præparatæ.
Acacia.	Prunus ſylveſtris.
Nux Moſchata.	Juglans, Globi ex pulvere Uvæ Quercinæ & pane biſcocto, in ſuccos Rubi, Cydoniorum, vel Plantaginis.
Oleum Amygdalarum dulcium.	Ex Nuce avellanâ ſuccus.
Oleum Olivarum.	Butyrum, Oleum Ovorum; Adeps Anſerinus, Vervecinus, Suillus.
Opobalſamum.	Oleum ex Corticibus Radicum Juniperi arte Chymicâ, extractum.
Zingiber.	Rhaphanus ruſticanus.
Stœchas.	Lilium Convallium.
Zedoaria.	Rhaphanus.
Opium.	Extractum florum Papaveris, Rhœados, Semen Papaveris albi.
Myrrha.	Scordium, Chamædrys.
Maſtiche.	Roſæ, Biſtorta, Succinum.
Thus.	Roſmarinum.
Nardus.	Valeriana ſylveſtris.
Cinnamomum.	Angelica, Caryophyllata, Tormentilla, Pentaphyllum, Meliſſa, Bugloſſum, Roſæ, Violæ, Borago.
Anacardia.	Majorana, Betonica.
Schœnanthum.	Acorus verus.
Lignum Aloes.	Crocus.
Santala.	Flores Nymphææ, Plantago, Geranium Robertianum.
Dictamnus.	Flores Calendulæ.
Ammoniacum.	Centaurium minus, Rubia Tinctorum.
Elemmi.	Hypericum, Aſcyrum, Androſæmum.
Galanga.	Abſinthium.
Gentiana.	Mentha, Cyperus.
Macis.	Radix Petaſitidis, Flores Roſmarini
Moſchus.	Ambra Griſea, Ruta, Flores Lilii Convallium, Spiritus Cornu Cervi.
Lapis infernalis.	Cinis Fraxini, Calx viva.
Lapides pretioſi.	Corneolus, Margaritæ, Oculi & Chelæ Cancrorum.
Corallia.	Creta, Margaritæ.
Contrajerva.	Scorzonera, Cochlearia, Ros Solis.
Curcuma.	Centaurium minus, Becabunga, Naſturtium Aquaticum.
Cortex Peruvianus.	Allium, Eryngium, Carduus Benedictus, Vincetoxicum Carduus Mariæ, Succiſa, Veronica, Chamæmorus, Millefolium, Rubus Idæus.

C A P U T IX.

De Medicamentis Indigenis Evacuantibus.

MEdicamenta Evacuantia ſunt quæcunque Medicamenta materiam peccantem è corpore educunt, adeò ut in hac latitudine purgantia propriè ſic dicta, ſudorifera & diuretica, imò menogoga & veſicantia comprehendant.

Medicamenta Evacuantia quæ.

Quoniam autem maxima difficultas, quæ contra Medicinam Indigenam urgetur, ea eſt, quòd purgantibus careat: primo de purgantibus agemus, deinde de reliquis.

Purgantia propriè ſic dicta alia deorſum movent, alia Surſum. Priora dicuntur Purgantia, Poſteriora Vomitoria.

Purgantia propriè ſic dicta.

Ex hiſce, quæ deorſum movent, quædam leniter alvum emolliunt et ſubducunt, quædam mediocriter alvum ſolvunt, quædam vehementer purgant.

Purgantia deorſum moventia.

Creduntur vulgò Purgantia electivè agere, et appropriatos Humores ſingula evacuare. Sed electivè purgantia auctoritatem ſuam Antiquitate magis quàm Veritate tuentur: magnis enim et emunctæ naris viris creditur Electio iſta falſa, cum per ἐρεθισμὸν, ſive irritationem duntaxat agant purgantia, et irritata natura expellat quemcunque humorem. Ita Rhabarbarum pari effectu purgat Serum ac Jalappa; hæc bilem æque ac illud; folia Senæ utrumque; et ſingula horum omnes Humores expellunt, ſi in procinctu ſint, vel moveri poſſint. Et ſi Electio illa tenenda eſſet in Purgantibus, Morbi certè Boreales, quia plerique à Sero nati ſunt, ob pororum obſtructionem, ſurſum rapto, aut in partes depoſito, petunt Hydragoga maximè, qualia multa Indigena Purgantia ſuppetunt: ſudorifera item et urinam cientia. Imò multi ex illorum Morbis fortiora Purgantia non ferunt (ut Tabes, Phthiſis, Hectica, Atrophia, et in quibuſcunque gracilis et tenuis venter eſt) ſed ſiquid Hypochondriis obſtructis tentandum, per ἐπίκρισιν ſatius eſt, vel Enematis ſollicitare Inteſtina ad Expulſionem.

Purgantia non electivè, ſed per irritationem duntaxat agunt.

In Medicamento exhibendo habenda ſumma ratio eſt corporis purgandi, et Morbi quo quis laborat: ex proportione enim, quam ad præſentem Ægroti ſtatum habent, Medicamenta ſuos effectus ſortiuntur, Videre enim eſt ſæpe illos, qui à fortiori Medicamento non moventur, ſed laborem et moleſtiam multam exinde ſentiunt, exhibito leviori, ſed convenientiore pro illorum temperaturâ, commode et facilè purgari. Peregrina namque et ab illorum temperie aliena tantum averſatur Natura, ut in iis ſubigendis et ſuas et Medicamenti vires atterat et conſumat; atque ita, quod Alvum ducere debuerat fortè per inſenſibilem Tranſpirationem, per Sudorem, aut Urinæ vias, ſæpius per Vomitum evacuat. E contrario nihil in Operatione certius, nihil nobis familiarius eſt Indigenis, quæ cœlo & ſolo cum Naturis noſtris conveniunt, et, quod quotidie videtur, facile eſt cognoſcere, Ut jure dicat *Plinius*, Multò memorabilius „duxerim id, cujus experiundi quotidie occaſio eſt. In cæteris (ut idem alibi) nihil, „ præter nobilitatem longinquitate faciam, memorandum occurrit, et hinc minor nobilitas Picæ quam Pſittaco.

Corporis purgandi et Morbi ſumma ratio eſt habenda in Medicamento exhibendo.

Indigena in operatione certiſſima & nobis maximè familiaria.

Nos igitur de Purgantibus Indigenis acturi memoratum ordinem ſervabimus; Et primò de Eccoproticis, ſive leniter moventibus Alvum, dein de iis quæ mediocriter ſolvunt, poſtremò de Mochlicis & vehementer purgantibus agemus.

Quæ leniter movent et (niſi ſæpius, aut magnâ quantitate ſumantur) parum educunt, ea ſunt, Roſæ pallidæ, Violæ, Syrupus florum Perſicorum, Spinachia, Beta, Acetoſa, Braſſica, Urtica, Lupulus, Atriplex, Mercurialis, Blitum, Malva, Filix, Thalictrum, Bonus Henricus, Centaurium minus, Fumaria, Abſinthium, Pruna, Polypodium, Hydromel, et Serum Lactis, in quibus iſtæ herbæ commodè decoqui poſſunt; Jus Galli veteris (teſte *Diſcoride*) & quæ Celſus habet. Panis „ fermentatus, magiſque ſi cibarius vel hordeaceus eſt, Braſſica, ſi ſubcruda eſt, La„ctuca, Anethum, Naſturtium, Ocimum, Urtica, Portulaca, Radicula, Capparis, „ Allium, Cæpa, Malva, Lapathum, Beta, Aſparagus, Cucurbita, Ceraſa, Mora, „ Poma omnia mitia; Ficus etiam arida, ſed magis viridis; Uvæ recentes pingues, mi„ nutæ Aves, Cochleæ, Garum, Salſamentum, Oſtrea, Pelorides, Echini, Muſculi, „ & omnes ferè Conchulæ, maximeque jus earum; Saxatiles & omnes teneri Piſces, „ Sepiarum atramentum. Siqua caro aſſumitur pinguis, eadem vel jurulenta vel elixa;

Leniter purgantia.

Lib. 2 Cap. 33. Lib. 2. Cap. 29.

„ Aves quæ natant; Mel crudum, Lac, Lactentia omnia, Mulſum, Vinum dulce „ vel ſalſum, Aqua; omnia tenera, tepida, dulcia pinguia, elixa, jurulenta, Salſa. „ diluta.

Enemata inter leniter Purgantia, & ex quibus compoſita. Enematum Laus.

Huc Enemata ſpectant, quibus inſerviunt Aqua marina, vel Lac, vel jus Carnium, vel Decoctum Herbarum Inquilinarum, Hordei, Betæ, Violariæ, Malvæ, Mercurialis, Parietariæ, Senecionis, Chamæmeli, Meliloti; Mulſa quoque. Magna certe laus Enematis debetur, quæ repetita vicarias purgantium operas præſtare poſſunt; & non tantùm inferiora expurgant, ſed & ſuperiora conſecutione exonerant, dum preſſa viſcera præcordiaque liberant, faciuntque meliùs ſpirantia. Materiam certè in Inteſtinis hærentem, factâ deobſtructione, educunt, nec corpus turbant, nec debilitant. Inſtrumenta autem ubique ad manum ſunt Veſicæ Suillæ vel Bubulæ fortiores, Syringa ex Ligno, quæ Pennâ Anſerinâ ſuppleri quandoque poteſt.

Enematum Inſtrumenta.

Mediocriter purgantia.

Mediocriter alvum ſolvunt Lapathum paluſtre (quod nonnulli Rhabarbarum Monachorum appellant) Decoctum ligni Dulcamaræ, ſemen vel ſuccus Polygonati, teneri ſurculi aut radices Bryoniæ; ſurculi, flores, baccæ, folia, ſemina, radices Ebuli & Sambuci, Lapathum acutum, Colutea, Aqua Florum Ceraſorum nigrorum, medius cortex Berberis arboris, jus Braſſicæ, Decoctum Lichenis, radix Imperatoriæ, Linum Catharticum.

Vehementer purgantia.

Vehementer purgant ramorum Sambuci medius cortex, Frangulæ corticis decoctum, ſuccus ſeu pulvis Rhamni ſolutivi, Soldanella, ſemen Geniſtæ, radix Pſeudohellebori nigri, ſuccus Illecebræ; ſuccus, ſemen, radix, & imprimis cortex Tithymali; radix Eſulæ in aceto macerata & ſiccata, radicis Cyclaminis ſuccus, ſuccus radicis Iridis noſtratis.

Quomodo horum acrimonia corrigatur, & violentia minuatur.

Quædam ex his acriora ſunt, alvum validè movent & univerſum corpus turbant: ſed hæc non minori violentiâ efficiunt tertii ordinis Exotica. Et quemadmodum eorum acrimonia corrigitur leniturque aliorum mixtione, idem hic commode fieri poteſt, aut exhiberi queunt parvâ quantitate, aut cum butyro, vel pingui juſculo, in quibus acris illa & mordicans vis ſopitur.

Panchymagoga.

Panchymagogum præſtans ad Bilem, Pituitam & Serum expurgandum ſpondent folia Ebuli in Oleribus ſumpta. Pari laude commendatur ſuccus Iridis noſtratis cum Melle & Lacte Caprino mixtus, ut & Aqua Corticum Sambuci; Frangulæ Corticum Decoctum, cum corrigentibus Seminibus, ſurſum deorſumque ex Ventriculo eliminat congeſta omnis generis Excrementa.

Externa purgantia.

Externa pro Umbilico purgantia, ex felle bubulo cum adipe Suis confici poſſunt, ut & ex Cylamine, quorum tamen uſus non ita tutus eſt. Nunc brevem Tabulam ſubjiciemus, in quâ purgantia Indigena è regione Exoticorum apponuntur.

Tabula, in quâ Purgantia Indigena è regione Exoticorum apponuntur.

Exotica.	Indigena.	Exotica.	Indigena.
Rhabarbarum.	Rhabarbarum Hortenſe noſtras, Lapathum acutum, Roſæ pallidæ, Syrupus Violaceus, Jus Braſſicæ.	Caſſia, Tamarindi, Pruna, Myrobalani.	[I]ruta noſtra, Mercurialis, Malva, Polypodium, Atriplex.
Sena.	Colutea, ſurculi Sambuci, ſemen Polygonati, ſemen Geniſtæ, Epithymum, radix Bryoniæ.	Manna, Carthamus.	Linum Catharticum, Medius cortex Berberis arboris, Syrupus florum Perſicorum, Syr. Roſ. ſolutivus.
Mechoacan & Jalappa.	Succus Iridis noſtratis, ſemen Ebuli, Syrupus de Rhamno Cathartico.	Agaricus, Turbith, Elaterium, Colocynthis.	Soldanella, Cortex Frangulæ, Cyclaminis radix, Ramorum Sambuci medius cortex.
Aloë.	Semen Sambuci, radix Imperatoriæ, Centaurium minus.	Scammonium, Hermodactyli, Gutta Jemu, Euphorbium & Sagapenum.	Radix Eſulæ, Tithymali, Helleborus niger, Pſeudo-hellebori nigri radix.

CAPUT

C A P U T X.

De Evacuantibus per Vomitum, Sudorem aliaſque vias.

Alii Evacuandi modi.

PRæter ea, quæ deorſum movent, quædam ſunt quæ ſurſum expurgant humores & Emetica dicuntur; Quædam etiam per Nares, quæ Sternutatoria; quædam per Sudores, quæ Diaphoretica & Sudoriſera; & nonnulla per Urinas, quæ Diuretica. Alia per Uteri vias, quæ Emmenagoga, ſeu Menſes moventia. Quædam denique Veſicas excitant, è quibus multum ſeri effluit, & Veſicantia dicuntur. Et de hiſce quoque agendum, ut oſtendamus ſufficientia Medicamenta etiam ad hoſce uſus nobis ex Indigenis ſuppetere.

Leniter Vomitum moventia.

Quæ Vomitum excitant, ex iis quædam leniter, alia violentiùs id præſtant. Inter lenia *Hippocrates*, poſt tepentium Balneorum uſum, aſſumi jubebat omnis generis edulia, donec gravatus ſtomachus ea rejiceret. Inſuper & aderant variorum vinorum potiones cum Lenticularum Decoctis additis, nonnunquam Melle & Aceto. Nobis quoque in uſo pro lenioribus Vomitoriis Aqua tepens, Serum Lactis tepens affatim hauſtum: cui ſi Oxymel, quod ex Aceto & Scillâ (quæ in hortis noſtris provenit) adjicias, optimum & tutiſſimum paratur Emeticum, per quod tenaciſſimi humores omnis generis expurgantur. Aqua tepida cum Butyro magnâ quantitate hauſta, plumâ Anſerina faucibus inditâ, Vomitum commode excitabit. Idem præſtat aqua mulſa calida, Juſcula quoque pinguia & aqua Hordei cum Oxymelle ſimplici et Syrupo Acetoſo. Augent conatum ſummitates Sambuci, radices Juglandis, ſuccus Rhaphani, Urtica in Mulſa vel Sero cocta.

Quæ violentius Vomitum excitant.

Si uſus fortiora poſtulat, id præſtant Aſari folia, Atriplicis radix et ſemen, Diaſarum *Fernelii*, Betonicæ radix, Digitalis flores, Ebuli radices, Evonymi baccæ, Eupatorii Cannabini radices, Geniſtæ ſemina et flores in mulſa, additis (ne Ventriculo noceant) floribus Roſarum, Hederæ baccæ, Juli et cortex interior Juglandis radicis, Laureola, Narciſſi Lutei bulbus, Polygonati baccæ, Sambuci Aquaticæ baccæ, Sedi minimi ſuccus, Senecionis herba, Spergulæ ſemen, Radix Bryoniæ, Raſura Unguis, et quæ ex Vitriolo et Antimonio parantur.

Ea, de quibus nunc agemus, minùs propriè Purgantia dicuntur: quoniam autem Humores peccantes evacuant, de iis quoque tractandum.

Diaphoretica.

Diaphoretica ſeu Sudoriſera, quæ poros corporis aperiunt et per Sudorem Humores peccantes eliminant. Qualia ex Indigenis ſunt Sambuci baccæ, Petaſitidis radix, Cornu Cervi et ejus maxime Spiritus; Fraxini ſemen, cortex et lignum; Buxi ligni Decoctum et Extractum, Crocus et ejus Extractum, Oculi Cancrorum, Carduus Mariæ, Carduus benedictus, Bardana, Sal Abſinthii, Aqua Linariæ, Cuſcuta, Chamædrys, Chamæmeli Decoctum, Aqua Chelidonii majoris, Fumaria, Juniperi ligni Decoctum et Extractum, Lupuli radicis Decoctum, Milii Decoctum, Pimpinellæ radix, Polygoni ex vino Decoctum, Saponaria, Tormentillæ radix, Veronica, Ulmaria.

Diuretica.

Lotium cient et per Urinæ vias evacuabunt Abſinthium, Acorus, Adiantum, Agrifolii ſummitates, Anonis, Apium, Aquilegia, Aſparagus, Barbaræa, Bryonia nigra, Carduus quicunque, Cereſolium, Chamæmeli flores, Cichoreum, Capriſolium, Crocus, Daucus, Eryngii radix, Eryſimum, Filipendula, Fœniculi radix et ſemen, Geniſtæ flores, Baccæ Iuniperi, Hedera terreſtris, Iris noſtra, Fraga, Ebulus, Linaria, Semen Lithoſpermi, Hypericum, Kali, Lupulus, Meum, Percepier, Perſicaria ſiliquoſa, Rubia, Ruſcus, Salvia agreſtis, Saxifragia alba et pratenſis, Sium; Solani, Halicacabi baccæ, Valeriana, Veronica, Urticæ ſemen et racemuli.

Emmenagoga.

Menſes moventia, quæ per Uteri vias redundantem ſanguinem et humores expurgant, radix Acetoſæ, Alliaria, Apium, Artemiſia, Arum, Aſarum, Aſparagi radix, Calamintha, Cardiaca, Cæpa, Centaurium minus, Chamæmelum, Chamæpitys, Crocus, Eupatorium *Avicennæ*, Filicis radix, Graminis radix, Helenii radix, Hypericum, Leucoii lutei flores, Matricaria, Meliſſa, Mentaſtrum, Mercurialis, Meum, Naſturtium, Phyllitis, Polytrichum, Praſium ſive Marrubium nigrum, Pulegium, Salvia agreſtis, Sabina, Saponaria, Serpyllum, Tanacetum.

Sternutatoria.

Quæ ſternutationem excitant, atque per Nares purgant, ſunt Radicis Hellebori albi pulvis, Ptarmica, Saponaria, Sinapi, Betonicæ folia, Violariæ folia, Thlaſpios ſemen; Roſmarini, Majoranæ pulvis, florum Lilii Convallium pulvis.

Veſicantia.

Veſicas excitant, atque ita humores ſeroſos educunt ſequentia, Ranunculus, præſertim Flammula dictus, Chamelæa, Pulſatilla, Sinapi, Naſturtium Tithymalus.

CAPUT XI.

Probatur Mel, Butyrum & Hordei Spiritum commodiſſimè pro Sacchero, Oleo & Vino ſubſtitui.

QUi Medicinæ Indigenæ minùs favent, objicere ſolent, quòd Medicina ſine Saccharo, Oleo & Vino ſubſiſtere nequeat. Videndum ergo eſt, an noſtra Regio, quæ his caret, ea habeat, quæ illorum locum ſupplere commodè poſſint. Et de Saccharo primò agendum eſt, quòd id ad Medicamentorum compoſitiones & varios uſus apprimè neceſſarium videatur.

Recens eſt apud Europæos Sacchari uſus, neque illud antiquiſſimis Medicis in uſu fuit.

Et primò quidem conſtat, recentem planè eſſe Sacchari apud *Europæos* uſum. Antiquiſſimis certè Medicis in uſu non fuit; & apud *Hippocratem* mentio ſolum fit Herbarum decoctarum in Aquâ, in Hydromeli, in Vino; & pulveres cum Melle miſcebantur. Et *Galenum* ipſum, pro præparandis ad Purgationem Humoribus, uſum legimus Melicrato ſolo, in quo decoctum ſit aliquid Hyſſopi vel Origani, vel Tragorigani, vel Thymi, vel Pulegii, ſive alterius cujuſvis, quod vires haberet extenuandi. Et celeberrimi quique ex modernis Medicis Juſcula ex Alterantibus & in Purgantibus infuſa & decocta præferunt Compoſitionibus iſtis Saccharatis: illa enim longè gratiora ſunt Ægris & à naturâ facilius multò ſubiguntur & conficiuntur.

Comment. 1. in Aph. 24.

Polypharmacia à Sectâ Empiricâ introducta, & unde.

Et quidem obiter inquirendum eſt, undenam Polypharmacia iſta profluxerit? *Hippocrates* enim pauciſſimis utitur Medicamentis, hiſque Indigenis & *exiguis*, iiſque juxta Morbi Indicationes & Ægrorum Temperamenta commodè mixtis & temperatis. Secta fuit Empirica, quæ operoſam Medicamentorum molem introduxit. Nam (ut arguit „*Galenus*) ſi aut corporis naturam invenire poſſent, aut adhibiti Medicamenti facul„tatem, non eſſet fortaſſe iis tali varietate opus, ut quibus unum illud Medicamentum, „quod cui corpori conveniret, in promptu ſemper eſſet. Nunc quum ignorant utrum„que, malè omnia miſcent; unum ſcilicet, quod omnibus naturis quadret, moliri Me„dicamentum ſtudentes. Et hinc pompoſæ illæ Medicamentorum moles ex tot pugnantibus inter ſe miſtis. Et hunc Medicinæ faciendæ modum ſecuti ſunt *Arabes*, qui tot componendi formulas induxerunt, quæ ferè omnes cum Saccharo parantur.

Lib. 3. Method. Cap. 2. Edit. Chart.

Arabes hunc modum ſecuti ſunt.

Saccharum quid.

Saccharum autem Sal Plantæ *Indicæ* eſt, ex Arundinis *Indicæ* ſpecie quadam variis coctionibus paratum, Hepati, Dentibus, imò & Pulmoni inimicum. In *Britanniâ* certè, ubi humidior & craſſior eſt Aer, Viſceraque obſtructa plurimis ſunt, & corpora Humoribus Seroſis & Pituitoſis ſcatent, eximiâ quâ pollet acredine Viſcerum ſubſtantiam corrumpit, & aciditatem & acrimoniam humoribus inducit. Hinc rectè obſervat Dom. *Clarenciers*, Tabem Pulmonum maximè graſſari in *Angliâ* & *Luſitaniâ*, ubi frequentior Sacchari uſus etiam in cibis eſt: nec mirum, cùm in eo dealbando calcem admiſceant, quod Viſcera adurat & Sanguinem corrumpat.

Tractatu de Tabe, qui Flagellum *Angliæ* inſcribitur.

Nimia ſuavitas multorum Medicamentorum vires obtundit.

Pauciſſima Medicamenta diu à Saccharo conſervantur.

Sed videamus cui bono cum Medicamentis miſceatur, ut ſcil. ſuavitate ſuâ gratiorem guſtum iis conciliet, & ut ea conſervet à putredine. Primum quod attinet, certè nimia ſuavitas multorum Medicamentorum vires obtundit & minuit; Dulcia quoque in Bilem facilè vertuntur: & proinde quibuſdam naturis & morbis quibuſdam noxia eſt dulcedo. Ad alterum verò quod ſpectat, pauciſſima diu à Saccharo conſervantur: acidum enim quid ex Aere attrahit, quod lentorem primò, dein corruptelam patit. Et inde eſt, quod ingenioſiſſimus *Franciſcus Redi* Iconem habet horrendi cujuſdam Inſecti, quod *Conditorum* & *Pharmacorum Vermem* appellat Tab. 17. apud eum. Suavitatem certè Medicamentis tutius multo Glycyrrhiza, Paſſulæ & Ficus conciliant, & utrique ſcopo, tum ad gratum ſaporem procurandum, tum ad præſervandum à putredine, Mel ſanè, quod ab Apibus noſtris è Plantis Indigenis conficitur, multò utilius eſt. Nam quod ad ſaporem, nihil Melle dulcius, & quidem proprio ſapore. Hinc, quicquid ſuave, gratum, amabile, Melli comparant Poetæ, ut habet *Voluſenus* noſter,

Tract. de Inſectis.

Glycyrrhiza, Paſſulæ & Ficus tutiùs adhibentur ad gratum Medicamentis ſaporem conciliandum.

Nihil Melle dulcius.

Hæc rurſus mage dulcia
Sunt, quæ mella imitantur redolentia.

De Animi Tranquillitate Od. in fine.

Veteribus loco Sacchari in opere dulciario erat, & hoc illiſque erant acriora, ſaporis gratia conciliabatur. Multi ex Veteribus vehementer eo delectabantur, & ab ipſo maximè vitam credebantur

Hiſt. Nat. Lib. 22. Cap. 24.

Multis ex veteribus Mellis uſus vitam produxiſſe creditur.

debantur protraxiſſe. *Zeno* modicè eo cum pane utebatur. *Pythagoram* ſolo, ſive favo & pane contentum quidam autumant. *Democritus* in annum centeſimum & nonum diem fati diſtuliſſe creditur, quòd eo oblectaretur. De *Pollione* ita *Plinius*, Mul„ti Senectam longam mulſi tantùm nutritu toleravere, neque ullo alio cibo, celebri „*Pollionis* exemplo. Centeſimum annum excedentem eum Divus *Auguſtus* Hoſpes „interrogavit, quanam maximè ratione vigorem illum animi corporiſque cuſtodiſſet. At ille reſpondit, Intus Mulſo, foris Oleo. Apud *Lacedæmonios* initium cœnæ fuit, ſed & in ſecundis menſis apponebatur.

Mel optimè Medicamenta conſervat.

Acrimoniam Mellis Aqua temperat, cum quâ Mel ad Medicamenta conficienda decoqui ſolet. Mel certè Medicamenta conſervandi egregiâ facultate præditum eſt, ut patet ex Theriacâ & Mithridatico, quæ quam diutiſſimè ætatem ferunt, modò Mel bonum, benè coctum & ritè mixtum ſit, cum quo conficiuntur. Hinc *Plinius*, *Mellis quidem ipſius natura talis eſt, ut putreſcere corpora non ſinat.* Et Veteribus in uſu erat cum aliis pro conditurâ mortuorum, ut de *Alexandri* Cadavere teſtatur *Statius*,

Hiſt. Nat. Lib. 22. Cap. 24. In Sylvis.

Duc & ad Æmathios *manes, ubi belliger Urbis*
Conditor Hyblæo *perfuſus nectare durat.*

Lib. 1. de Re Culinariâ Lib. 3. de tuendâ Valetudine. Dioſc. Lib. 4. Cap. 94. Gal. Lib. 4. ad Glauconem.

Condita ſua omnia ex Melle conficit *Apitius*, & Cardos ex Aceto et Melle diluto condit *Platina*. Veteres etiam Melle in Medicamentis præparandis uſi ſunt. *Dioſcorides* ſemen Urticæ cum Melle delinctum in orthopnœâ lateris et pulmonum inflammationibus commendat. *Galenus* Abſinthium cum Melle ad Ventriculum laudat. Mel enim Medicamentis, quibus miſcetur, commodum affert: præparantibus nimirum aperiendi et attenuandi facultate, purgantibus abſtergendi qualitate. Syrupi proinde, qui hos ſcopos habent, utilius è Melle quam Saccharo conficiuntur.

Ad noſtros uſus multò conducibilius Mel, quàm Saccharum.

Cum itaque Mel habeamus à noſtris floribus petitum, ab Apibus noſtris confectum, cœlo ſoloque nobis conveniens, Saccharo carere poſſumus. Certè ad noſtros uſus multo conducibilius eſt Mel. Nunc de Oleo et Vino agendum.

Oleum et Vinum multæ Regiones *Europæ* producunt, et ad eas, quæ iis carent, facillimè multâ ſatis copiâ devehuntur. Sed quoniam, exorto inter Vicinos bello, non apportantur ita commode, videndum eſt, num ea adſint, quæ illorum uſum commodè ſupplere poſſunt.

Lib. 28. Cap. 9. & 10. Lib. de Medicam. Facult. 10.

Butyrum Olei vicem commodè ſupplet.

Et Oleo quidem facilè carere poſſumus, cùm tam abunde nobis ſuppetat Butyrum. Butyrum apud *Plinium*, *Gentium Barbararum laudatiſſimus cibus* dicitur et *qui* „*divites à Plebe diſcernat*. Si Oleum (inquit) non ſit, vicem ejus repræſentat. Ma„gnarum eſſe virium apud *Galenum* et *Dioſcoridem* prædicatur, Butyrum (inquit *Ga*„*lenus*) ex eo quòd in Lacte pinguiſſimum eſt, facultatis eſt concoquentis, paulum „habens etiam digerendi potentiæ, in mediis nimirum corporibus ſecundum duritiem „et mollitiem. Quæ enim in mollibus ſunt Phlegmonæ, eas et concoquit et digerit „perfacilè: nam Parotidas et Bubones et oris Phlegmonas illo ſolo curavimus, ni„mirum puerilibus corporibus et muliebribus perpetientibus. Sed et gingivis pue„torum dentientium aſſiduè illitum nihil imbecillius Melle gingivas extenuat, per quas „exitus eſt dentibus. Et alios omnes in ore Affectus Phlegmonoſos, poſteaquam fluxio „ceſſiterit, digerit pariter & concoquit: proinde Cataplaſmatibus inditur, quæ extrin„ſecus imponuntur Parotidibus, Hypochondriis et Bubonibus. Sed et in ventrem de„voratum, et ex eo diſtributum magnificè confert expuitionibus ex pulmone, idque in „Pleuriticis et Peripneumonicis affectibus, cum hoc quod eos etiam concoquat. *Dio*„*ſcorides* verò ita de eo. Molliendi facultate præditum eſt, vimque habet Olei: un„de et largius epotum et alvum relaxat, et contra venena, ſi deſit Oleum, uſurpatur. „Et infra, Foris illitum corpus reddit habitius, et ad Dyſenterias et Coli ulceratio„nem infunditur. Denique in Suppuratoria Medicamenta utiliter additur. Recens „etiam Opſoniis pro Oleo admiſcetur, uti et Placentis Adipis vice. *Montani* certè *Scoti*, etiam qui inter eos Praxin Medicam exercent, & olim et ad hunc uſque diem eum multo ſucceſſu Butyrum ad omnes uſus (ad quos alii Oleum) uſurpant; nec minor ei, quam Oleo, emolliendi et maturandi facultas eſt. Diu autem (etiam ſine Sale) ſervari poteſt, ſi in Vitro Soli oppoſitum, quotidie ab emergente Sero liberetur: et utiliter tum miſcetur Linimentis, Cataplaſmatis, Emplaſtris.

Lib. 2. Cap. 81.

Vinum.

Reſtat nunc de Vino agendum. Vinum quidem utiliſſimus Potus eſt, et de Opſoniis omnibus gratiſſimum palato noſtro,

Quæque hilarent mentes jucundi pocula vini. Buch. Pſ. 104.

Vini Incommoda. — *Patimus in Theſi.*

Voluptatis tamen, non neceſſitatis potus eſt, & doloſus luctator. Hepar captat primùm, mox caput atque pedes. Splendet color ejus: ſed ſtatim mordet ut Coluber, & tanquam Regulus venenum ſuum in totum corpus diffundit; ab eo non ſolos Reges, ſed etiam, ſi quiſquam ſibi Rex eſſe debet, cæteros homines abſtinere ſatius foret. Merum nulli non noxium: quo potentius, hoc nocentius. Mel eſt ori, fel capiti. Sapit in ore, ardet in ventre, fumat in capite, ſuique amantiſſimis jugulum petit. Et ſane ſummâ *Dei* Providentiâ factum eſt, ut in magis Borealibus *Europæ* Plagis Vinum non producatur, cùm (ut ex *Galeno* obſervavimus ſuprà) Incolæ earum Regionum Viſcera calidiora habeant, & iis Morbis plurimùm obnoxii ſint, qui à Vino exacerbentur. Vinum certè amatores ſuos aridos reddit & exuccos, & propter Tartari copiam Calculorum Articulariſque Morbi cauſas accelerat.

Vini ſuccedanea.

Videndum ergò quid commode in ejus locum ſubſtitui poſſet. Et varia quidem illa ſunt, Ala, Cereviſia, Hordei Spiritus, Herbarum Indigenarum Spiritus, Pomatium, Hydromel, Acetum & Spiritus ex eo confectus. Et illa quidem iiſdem viribus prædita deprehenduntur, licet quædam ex iis minore gradu eas poſſideant cum Vino collata. Vires certè reficere, imò animum exhilarare poſſunt; ſitim multò meliùs extinguere queunt. Quædam ex iis, cùm temperate frigida ſunt, abundant quoque partibus pinguibus & ſpirituoſis, quæ vires iſtas Vino conciliant, nec tantum ſalis habent, quod in Vino acrius nervoſis partibus inimicum valdè eſt. *Cereviſia.* Cereviſia certè ſi vetuſtior, non alit tantùm nutritque, ſed & Ventriculo robur addit, Podagram ab Articulis avertit, Calculos expellit, Viſcerum Oppilationibus inſervit, ſi Abſinthio vel Lupulo condiatur: affectionibus denique internis & externis, Balſami inſtar, medetur. *Pomatium.* Pomatium inſigne adverſus Calculos Renum remedium eſt. *Spiritus Hordei.* Spiritum Hordei pro languente ſtomacho viribuſque celerrimè reſocillandis valde commendant etiam illi, qui Liberi Patris Patriæ aſſueti ſunt; cui ſi Herbarum Indigenarum Spiritus jungantur, inſignes in Morbis noſtris curandis vires acquiret. *Mulſum.* Et ſi Vinum dulce ad Tuſſim commendetur, Mulſum certè in affectibus pectoris & retardandâ morte generoſiſſimis etiam Vinis Palmam præripit, quòd moderatâ dulcedine, remiſſi caloris, nec pulmonibus officit, nec inſitum partibus calorem depaſcitur, etiam lentis Febribus à *Celſo* conceſſum. Lib. 1. Cap. 9.

Ad omnes in Medicinâ uſus Vino carere commodè poſſumus.

Quod autem Medicamentorum præparationes ſpectat, conſtat Alam & Cereviſiam noſtram & Hydromel aliaque ſupra memorata æquè Simplicium Medicamentorum infuſorum vires trahere; &, quâ Qualitatum moderatione prædita ſunt, noſtris corporibus longe convenientiora ſunt, ut proinde Vino quoque ad omnes uſus in Medicinâ carere commodè poſſimus.

CAPUT XII.

Quòd pro novis Morbis nova poſſint excogitari Remedia: ubi Methodus Simplicium Medicamentorum facultates deprehendendi traditur.

Abundè à Deo proviſum eſt de Remedia Indigenis adverſus Morbos cujuſvis Regionis.

QUidam Medicinæ ab Exoticis petitæ neceſſitatem hinc aſtruunt, quòd ſingulis ferè annis novi quidam Morbi ſuboriuntur, quibus multiplici illâ Medicinâ, quæ ab exteris Regionibus devehitur, ſit occurrendum. Sed ſi attentiùs res ponderetur, faciet magis hoc Argumentum à novis Morbis pro Medicinâ Indigenâ, cum illi Morbi ferè ſemper tales ſint, ut peculiarem Aeris conſtitutionem, Incolarum victum & vivendi rationem ſequantur: Indigenis proinde Medicamentis commodiùs curandi. Et ſi jam inventa Remedia minùs ſufficiant, poſſunt nova ex Indigenis excogitari. Multa certè adhuc latent Indigena, multa apud ſolos Ruſticos in uſu ſunt, ex quibus novorum Morborum Remedia peti poſſint: non enim permittit divina bonitas Morbos in ullâ Regione graſſari, niſi ſimul & de Remediis proviſum ſit. Sic antequam Scorbutus & Rachitis in hac Regione ſævirent, ſpreta latebant illorum Remedia, quæ nunc vulgò nota ſunt.

Sed

Sed quoniam latebunt diu iſta novorum Morborum Remedia, niſi diligenti ſcrutinió eruantur, hoc capite videndum eſt, quâ Methodo Simplicium facultates optimè deprehendantur.

Et cùm novi iſti Morbi unam aut plures ex functionibus humani corporis lædant, ex functionum læſarum notitiâ ad morbi notitiam pervenire poterimus. Sed non ita facile in conſpectum veniunt Simplicium facultates, quæ proinde magnâ diligentiâ inveſtigandæ ſunt.

Simplicium facultates quomodo conſiderandæ veniunt.

Cum autem Contrariorum contraria ſunt Remedia, & Morbi plerique (ut ait *Hippocrates*) à potentiis, *h.e.* ab humoribus quibuſdam à Sanguinis maſſâ ſeparatis, & in ἀκμῇ & robur exaltatis profluant: eorum certè Morborum apoſſima Remedia illa erunt Medicamenta, quæ contrariis hiſce potentiis facultatibus maximè gaudent. Conſiderandæ ergo veniunt Simplicium facultates, & quidem non per ſe & naturâ ſuâ abſolutè conſideratæ; ſed quatenus in nobis operantur hos aut illos effectus: *h.e.* non quatenus in genere calidæ, frigidæ, humidæ, ſiccæ ſunt, ſed quatenus corpora noſtra ejuſmodi qualitatibus mutare poſſunt.

Simplicium Facultatum tres ordines.

Simplicium vires atque facultates in tres ordines diſtribuuntur. Primus ordo eſt primæ Qualitatis, quæ cæteris in miſto antecellit: quomodo Planta dicitur calida, frigida, humida, ſicca. Secundus Materiæ eſt, & ea ratione dicitur eam habere tenuem, craſſam, mediocrem. Tertius Ordo ſeu tertia Facultas ex prioribus deducenda, licet gradus miſtionis & qualitas non ita innoteſcat. Hæc in Purgantibus, Alexipharmacis & iis quæ Specifica dicuntur ſpectatur, et non niſi experientiâ deprehendi poteſt. Omnes

Lib. 4. has Qualitates detegunt Senſus, ut rectè *Lucretius*,

Qualitates Simplicium à Senſibus deteguntur.

Invenies primis à ſenſibus eſſe creatam
Notitiam veri, neque ſenſus poſſe refelli,
Qui niſi ſint veri, ratio quoque falſa ſit omnis.

Περὶ [illegible]

Et quidem *Hippocrates*, *Theophraſtus*, *Dioſcorides*, *Galenus* petiere omnes ſigna facultatum è Saporibus: cùm enim illi prodeant ex Plantarum materiâ primis Qualitatibus inſtructâ, indicare poſſunt, Calidumne quippiam an Frigidum ſit, tenuis an craſſæ materiæ. Novem autem Saporum differentiæ Guſtui ſe offerunt, Acer, Acidus, Pinguis, Salſus, Auſterus, Dulcis, Amarus, Acerbus, Inſipidus. Qui omnes quod per contactum Linguæ fiant, & Tactu *Galenus* certiſſimè Temperamenta judicari demonſtraverit: de his primò agendum eſt, & ex quibus conſtant, quid ſint, & quomodò qualitates manifeſtas indicent, explicandum eſt, ut demum de Odoribus, de Coloribus & Figuris agamus, quantumque Experientiæ in Simplicium Facultatibus inveſtigandis tribuendum ſit, exponamus. Ex hiſce autem novem tres primi è tenui materiâ prodeunt, ſecundi è mediocri, poſtremi è craſſâ atque terrenâ. Hanc autem doctrinam optimè tradit egregius ille Medicinæ Reſtaurator, *Fernelius*, cujus proindè veſtigiis inſiſtemus, noſtram obiter opinionem inſerentes.

Novem Saporum differentiæ.

Lib. de Temperamentis.

Meth. Med. Lib. 4. C. 3.

1. *Sapor acris.*

Sapor acris eſt, qui linguam & os acrimoniâ ferit atque compungit, ſimulque calefacit & interdum quaſi exurit. Is maximè conſpicuus eſt in Pipere, Pyrethro et Euphorbio: In eo, tenui & ſubtili materiæ junctum eſt Sal lixivioſum, et pro dominio hujus acrior eſt, adeoque incidit et attenuat, acidum corrigit; ſed et in ſummo gradu veſicas excitat, et corrodit Acre.

2. *Acidus Sapor,*

Acidus ſapor guſtum quoque penetrat et tenuitate ferit, ſed citra ullum ſenſum caloris. Talis maximè in Aceto deprehenditur et in ſucco Mali Citrii. In hoc acidus ſpiritus prævalet, qui tum attenuat et incidit, tum etiam volatiles nimiùm humores figit et comprimit, et lixivioſum Sal in Acri temperat; aliàs excedens lancinat et pertundit, et ſiccæ et terreſtri ſubſtantiæ junctus coagulat, et ita obſtruit Acidum.

3. *Pinguis Sapor.*

Pinguis ſapor nec calore nec acrimoniâ guſtum ſollicitat, ſed linguam otiſque partes lentore quodam oblinit. Is in Oleo maximè percipitur, in Butyro et Adipe, in Althæâ, Pſyllio et Tragacanthâ. In eo aereæ partes magis prævalent, adeoque tum Acidum, tum Sal lixivioſum obtundit et corrigit. Propriâ autem facultate relaxat, emollit et humectat Pingue.

4. *Salſus Sapor.*

Salſus Sapor linguam acriter ſiccando corradit. Hic imprimis elucet in Sale atque Nitro, et moderatius in Crithmo herbâ. In eo Sal aqueis et terreis partibus adjunctis temperatur et mitigatur. Penetrat quidem et incidit mediocriter, et abſtergendo expurgat, Acidum corrigit, Ichores ſiccitate ſuâ abſorbet, et à putredine corpora conſervat. Si tamen prævaleat Sal, corrumpit Sanguinem, et minùs nutritioni proprium et ad motum ineptum reddit. Quæ Salſi qualitates ſunt.

Cc Auſterus

5. Auſterus Sapor. Auſterus Sapor os & linguam moderatè conſtringit, & quadam aſperitatare coarctat, immaturis fructibus peculiaris. In eo terreæ & aqueæ partes magis prævalent: proinde refrigerat, fluxiones moderatè ſiſtit atque repellit id, in quo is Sapor prævalet.

6. Dulcis Sapor. Dulcis Sapor guſtu ſuavis atque jucundus oblectat, conſpicuus in Melle, Saccharo, Glycyrrhizâ, Polypodio & fructibus variis. In hoc materia magis terreſtris eſt, quàm aut aerea aut aquea. Acidum et acre corrigit: lenit enim, maturat et concoquit id quod dulce eſt.

7. Amarus Sapor. Amarus Sapor dulci ex adverſo oppoſitus, inſuavis ac triſtis ſenſum ipſum velut divellit. Is apparet in Aloe, Abſinthio, Centaurio minore et Colocynthide. In eo materiæ terreſtri partes igneæ junctæ ſunt, magnâ ſatis copiâ. Unde conſpicua ſunt in ipſo calor et ſiccitas. Hinc detergit et meatus expurgat, ulcera quoque detergit. Siccitate quoque ſuâ id, in quo is Sapor dominatur, putredinem arcet et corpora diu conſervat.

8. Acerbus Sapor. Acerbus Sapor Auſtero finitimus, eo tamen gravior moleſtiorque eſt, ac magis linguam omnemque guſtum conſtringit et exaſperat, magiſque ſiccat et refrigerat. Is in Malicorio, Gallâ et Nucibus Cupreſſi conſpicitur. In eo terrenæ partes dominantur: Adeoque frigidum eſt, repellens ideò et aſtringens humorum impetum ſiſtit et cohibet, incraſſat quoque et vulnera cicatrice obducit id, in quo ejuſmodi Sapor prævalet.

9. Inſipidus Sapor. Inſipidus Sapor ἄποιος dictus propriè Saporis privatio eſt: nullâ enim manifeſtâ qualitate guſtum ferit. Quale Farris genus univerſum eſt, Cucurbita, Citrullus. In hoc materia terrena humore perfuſa eſt. Lenit exaſperata, ſoluta agglutinat, meatus obſtruit Inſipidum.

Dicti ſunt hi Simplices Sapores. Et hi quidem ſimplices Sapores ſunt, ex quibus Medicamenti temperatura et materia cognoſcuntur, et quibus tum primis tum ſecundis Qualitatibus præditum ſit.

Sapores miſti. Cœterùm ex prædictis Simplicibus Sapores Miſti componuntur, qui omnibus ferè Medicamentis inſunt. Raró enim ſimplex Sapor ſolus percipitur ſine alio Sapore comite, etſi prædominans nomen ſibi aſciſcit: et quoniam Simplices variis modis miſcentur, inde peculiares Medicamenti cujuſque Sapores fluunt.

Ubi varii Sapores, ibi diverſæ quoque Subſtantiæ ac Facultates. Quibus autem Medicamentis varii Sapores ineſſe deprehenduntur, in iis diverſæ quoque Subſtantiæ ac Facultates inſunt: in quibus vero Sapor non exprimit Medicamenti vim atque facultatem, Experientia ſuccurrit ac ſupplet.

Saporum gradus. Ad gradus autem Saporum attendendum, prout intenſiores aut remiſſiores fuerint: Qualitates enim ſuas eò potentiores aut debiliores habent, quò Saporis gradus intenſior aut remiſſior eſt. Nunc de Odore agendum.

Odor. Odor quidem Sapore incertius præbet indicium; quoniam Sapor immediatè tangit objectum ſuum; ſed in Odore Aer intercedit, qui ſæpius nobis non ſentientibus mutatur ab aliquo alio quàm quod odoramus: & Medicamentorum ſubſtantia plerumque inæqualis eſt, ac proinde non poteſt uno Odore exhibere ſignum facultatis. Nonnulli è Veteribus omnia, è quibus ſuavis vel gravis odor afflatur, calida & ſicca credidere.

Color & Figura. Similitudo à recentioribus inter ſigna facultatum adducitur, ut, quos humores colore referunt, eos corrigere & purgare magis apta ſint Medicamenta. Sed non multùm coloribus fidendum eſt. At magis urget ſimilitudo Plantarum cum partibus corporis & morbis. Sic radices Chelidoniæ minoris medentur Hæmorrhoidibus, ſimilitudine id ipſum indicante. Papaver, Juglans, Pæoniæ flos concluſus habent ſignaturam capitis, & ideò ejus affectibus conducunt. Alleluja in cauliculorum ſummo profert folia Cordis figurâ, & Meliſſophyllon Cordis ſpecie fert folium: & ideò harum Plantarum eximiæ vires ad Cordis affectus. Sic Capillares Capillis, Hepatica Hepati, Lingua Cervina Spleni, Satyria Teſtibus proſunt, quarum partium ſimilitudinem gerunt. Sed nec ex hoc, nec ullo alio uno ſigno protinus de Simplicium viribus judicandum eſt; ſed quando plura amicè conſpirant, & in idem conveniunt. Et hic Experientiâ maximè opus eſt, quæ ex memoriâ hominibus fit, quâ non quid in uno vel altero Experimento fiat, verum quid in pluribus certâ ratione proveniat, Obſervatio inſtituatur.

Ratio & Experientia vera judicandi κριτήρια. Et cùm Veteres Ratione & Experientiâ veris judicandi κριτήρια Herbarum vires in ſuis Regionibus didicerint, eadem nobis patet via, quâ & nos noſtrorum Simplicium vires & Facultates detegamus.

CAPUT

CAPUT ULTIMUM.

Primæ Partis Epilogus.

IN primo Libro abundè mihi videtur probatum, peculiarem noſtræ Regionis ſitum, Aëris temperiem & locorum in eâ diſpoſitionem apta eſſe, quæ Morbos quoque peculiares & proprios progignant, qui in ſecundo Libro enumerati ſunt. Et (quæ *Dei* erga Patriam noſtram benignitas eſt) oſtenſum quoque eſt, omnia nobis adverſus illos Morbos Remedia ſummâ copiâ ſuppetere, nec opus eſſe ut externas adeamus Regiones, quo Medicamenta nobiſmet paremus. Certè Majores noſtri feliciter Morbos ſuos Indigenis Remediis curaverunt, cùm pauciora eſſent cognita Simplicia. Quòd nos non niſi Exoticis capimur, Luxuriei tribuendum eſt. Hac enim

Petron. Arbit. Cap. 55.

Ales Phaſiacis *petita* Colchis,
Atque Afræ *volucres placent palato*,
Quod non ſunt faciles: at albus Anſer
Et pictis Anas enovata pennis
Plebeium ſapit. Ultimus ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis
Siquid naufragio dedit, probatur,
Mullus jam gravis eſt: amica vincit
Uxorem: roſa cinnamum veretur.
Quicquid quæritur, optimum videtur.

Paucioribus certè Morbis obnoxii erimus, ſi ſobriè vivamus, &, ſpreto externo luxu, ſecundum Naturæ leges, patrio alimento & antiquo Majorum noſtrorum victu contenti fuerimus. Ingluvies enim illa, cui multi dediti ſunt, onerat ſtomachum & copiam Excrementorum cumulat, quæ per tot purgantia educi debet. Etiam peregrinus luxus, peregrina fercula, peregrina aromata, Majoribus noſtris felici illo ſeculo ignota, accendunt in corpore noſtro Ignes, naturam noſtram depravant, & novos & incognitos Majoribus noſtris Morbos progignunt, ad quos ferè ſolos peregrina illa Medicamenta advocanda ſunt. At ſi noſtræ Patriæ bonis ſapienter & moderatè frueremur, *Montanorum* noſtrorum *Scotorum* more, qui Majorum inſtituta & vivendi morem ſequuntur, integrâ eſſemus valetudine, nec alienis Medicamentis & valide pugnantibus alienam in corpore colluviem expurgare cogeremur. Pœnæ loco nobis Exoticarum Medicinarum imponitur neceſſitas, quia vivendi mos, quo Canos meruerunt Majores noſtri, neſcio quo morum Domeſticorum faſtidio exolevit.

Sen. de Tranquill. tate Animi Sect. 9.

„ Aſſueſcamus à nobis potiùs removere pompam, & uſu rerum ornamenta metiri. „ Cibus famem domet, potio ſitim. Diſcamus membris noſtris inniti: cultum victumque non ad nova exempla componere, ſed, ut Majorum ſuadent mores. *Deo Opt. Max.* in nos munificentiâ fruamur, noſtris Patriæ bonis ſobriè utendo; &, qua decet nos venerantiâ grati, benignitatem ejus adoremus.

Buch. Pſ. 103. v. 13. ad finem.

Qualis in natos placidi parentis
Lenitas, talis Domini *benigni eſt,*
Quiſquis illius pietate verâ
Nomen adorat.

Tu ſinus mentis penitus repoſtos,
Tu pater noſti penetrale cordis:
Quippe nos terræ memor è Rubentis
Pulvere factos.

Herba ceu, lactens pueri venuſtas
Prodit, occultoque adoleſcit ævo,
Donec ut fænum cadat areſactum
Falce Senecta.

Iuſtar aut Floris Tyrio *comantis*
Murice, ut vultu modicè ſereno
Riſit, afflatu tepidi repentè
Concidit Auſtri.

Sed Dei *æternâ bonitate in ævum*
Tutus æternum, remanet piorum
Cœtus, & longâ ſerie propago
Sera nepotum:

Si nec æternas violabit icti
Fœderis leges, memorique juſſa
Mente ſervârit, referatque vitâ
Puriter actâ.

Ille flammantis ſuper alta cœli
Culmina immotum ſolium locavit,
Et ſuo nutu facilè univerſum
Temperat Orbem.

Angeli juſſis Domini *miniſtri,*
Sub jugum jus eſt quibus & poteſtas
Cuncta cogendi, Domino Deoque
Pangite laudes.

Quique Caſtrorum comites meretis
Sub Ducis tanti imperio, audientes
Sedulò dictis, Domino Deoque
Pangite laudes.

Quæque per vaſtos ubicunque fines
Imperi pollens Opifex creavit,
Plaudite, auctors Domino Deoque
Pangite laudes.

Mens Deo *grates cane, redde grates*
Mens Deo *hunc ſenſus petat, et remotis*
Quiſquis eſt fibris vigor, & beatum
Nomen honoret.

Partis Primæ F I N I S.

PRODROMI

I N D E X

Locupletiſſimus rerum præcipuarum, quæ in Parte Primâ Prodromi Naturalis Hiſtoriæ Scotiæ *continentur, ubi agitur de Aere, Aquis, Locis & Incolis* Scotiæ, *de Morbis in* Scotiâ *graſſantibus, de Methodo medendi & Medicinâ Indigenâ.*

A

Abyſſi, 32
Alhumarus Medicinâ Indigenâ uſus eſt, 82
[illegible] quid Græcis, 38
Adſtringentia Medicamenta ex Indigenis, 89
Æbudæ Inſulæ *Scotiæ*, 4
Ægyptii ſingulis Morbis ſuos habebant Medicos, qui Plantis Indigenis utebantur, 77
Ægyptii unde Sapientiam ſuam hauſerunt, *ibid.*
Aër ex ſpiritu & corpore conſtat, 7
Aër optimus quis, 8
— purior Hyeme quàm Æſtate, *ibid.*
— quanto uſui ſit Mortalibus, *ibid.*
Aër ſalſuginoſus & craſſus plurimorum Morborum cauſa, 53
Aër ſerenus in Vallibus, cùm in Montium faſtigiis frequentes Pluviæ, Nebulæ, *&c.* 29
Aëris mutationes unde, quomodo factæ, & quales, 9
Aëris nomina quid innuunt, *ibid.*
Aeris Virtus Elaſtica, & hujus cauſa, *ibid.*
Aëris partes tres ex *Senecâ*, 8
Aëris *Scotiæ* puritas, 12
Æſculapius unde Medicinam didicit, 77
Æſculapii nomen peregrinum, & ejus Etymon, *ibid.*
Æſtas nobis qualis, & quamdiu durat, 13
Æſtatis Venti, *ibid.*
Æſtuum *Curſus* circa *Orcadas*, 19
Æther quid, 7
Ætius Indigenis uſus eſt, 81
Agriculturæ quæ Terræ utiles in *Scotiâ*, 33
Agrorum fertilitas in multis *Scotiæ* locis, *ibid.*
Albania vetuſtiſſimum *Scotiæ* nomen, 4
Albion antiquiſſimum *Britanniæ* nomen, 1
Alharavius Medicinâ Indigenâ uſus eſt, 82
Alimenta neceſſaria facilè parabilia, 38
— primorum hominum, 39
Alimenta corpora alterant, 83
Alterantia Medicamenta, 71
Alterantia Medicamenta duplicia, 86
Ambuſtis appropriata Remedia, 87
Anginæ quæ Plantæ opem ferunt, *ibid.*
Animalia *Scotiæ* qualia, 73
Animalia quadrupeda nobis ſuppeditant Carnes, Lac, Butyrum, Caſeum, 46
Animi affectus motionis corporeæ affectionem ſequuntur, cujus varietatis cauſa eſt Aër, 83
Anni Tempeſtates, 13
Anodyna, 88
Antidotum. Vide *Mithridatus.*
Antipathia. Vide Sympathia.
Apollo floruit in *Ægypto* longè ante Bellum Trojanum, 77
Apoplexiæ appropriata Remedia, 87
Aqua quid *Thaleti*, 14
— quàm neceſſarium Elementum, *ibid.*
— Veteribus rerum omnium Principium, *ibid.*
Aqua & Terra ejuſdem ferè altitudinis, 16
Aqua bonæ notæ, 23
Aqua pluvia quibuſdam in Potu commendatur, 26
Aqua vitæ in multo uſu *Scotis* Montanis, 75
Aquæ definitio, 14
Aquæ magna neceſſitas & commoditas, 23
Aquæ frigidæ vires, *ibid.*
Aquæ incrementum & decrementum in Mari *Scotico*, 18
Aquæ uſus in quibus Morbis maximè convenìat, 68
Aquæ Ferratæ & Vitriolatæ, 25
Aquarum quæ electio facienda, 24
Aquarum Rivi ſunt veluti Telluris Venæ, 15
Aquis Virtutem [illegible] Mineralia communicant, 65
Aquilo qualis Ventus, 14
Arabes Medicinæ corruptores, 72
— Polypharmaciam ſecuti ſunt, 96
Arena Foſſilis, 33
— Fluvialis & Marina, *ibid.*
Arenæ uſus, *ibid.*
Arenæ noſtræ Auriferæ, *ibid.*
Argentifodina in *Lothiana* Occidentali, 31
Argilla, 33
Aromaticæ Plantæ *Scotiæ*, 46
Arthritidi & Arthriticis doloribus appropriata Remedia, 87
Articuli firmi & conſpicui corpus firmius ac robuſtius ſignificant, 35
Artuum Morbi, 52
Aſthmati quæ Medicamenta conducunt, 87
Atlanticus. Vide Oceanus.
Atmoſphæra, 7
Atmoſphæræ Vapores ex quibus partibus conſtant, 9
Atmoſphæræ Regiones duæ, *ibid.*
Avenæ *Scotiæ*, 33
Avenzoar & *Avicenna* Medicinam Indigenam uſurparunt, 82
Aves in *Scotiâ* cibum Incolis ſuppeditantes, 46
Auribus dicata Medicamenta, 86
Aurifodina *Crafordiæ*, 31
Aurum colligendi modus, *ibid.*
Auſter Ventus nobis moleſtus, 14
Autumnales Morbi, 51
Autumnus nobis maximè inæqualis, 13

B.

Balneatio & ejus commoda, 67
Barathra, 32
Jo. Barclaius laudatur, 45
Britannia dives Metallis & aliis præſtantiſſimi uſûs, 3
Britannia variarum Regionum naturam imitatur, *ibid.*
Britannia populos diverſiſſimos intra ſe continet, *ibid.*
— multos Viros egregios produxit, 4
Britannia magna generalius ſumpta quid complectitur, 1
De *Britanniâ* quid Veteres cenſebant, 2
Britanniæ Cœlum, *ibid.*
— Encomium ex Panegyricis, 3
— Deſcriptio, 1
— Diviſio, 4

Britanniæ Figura & Situs, 2
— Solum, 3
Geo. Buchananus laudatur, 45
Butyri copia in *Scotiâ* Olei defectum abundè ſupplet, 46, 97

C.

Cacochymia quid, 70
Calculus in Corde, 65
— in Veſica Fellis, *ibid.*
Calculi Remedia, 87
Caledonia. Vide Sylva.
Caledonii & *Mæatæ* duo *Britannorum* genera, 41
Caledonii fuere *Picti*, *ibid.*
Campi Vide Phlegræi.
Cancro ulcerato quæ Remedia conferunt, 88
Capitis Morbi, 52
Capitis & Cerebri peculiaria Medicamenta, 86
Capræ ſaltantes, 7
Carbonum Fodinæ in *Scotiâ*, 32
Cardiaca *Hippocrati* & *Galeno* quæ, 89
Cardiaca minùs propriè dicta, *ibid.*
Cardiaca optima. Vide Juſcula.
Cardiacorum in ſex Claſſes diſtributio, 89, 90
Cataracta *Kethana*, 21
— *Tai*, *ibid.*
Caumata, 7
Celſus Medicamentis Indigenis uſus eſt, 81
Cereviſiæ laus, 98
Chamæmori *Norvegica* vires contra Scorbutum, 68
Cibus cur adeò neceſſarius, 38
Cibus *Druid.* Vide *Druid.*
Cibi mirum genus apud *Britannos* & famem & ſitim arcens, 38
Ex Cibo multiplici & copioſè ingeſto multi oriuntur Morbi, *ibid.*
Climati 11, 12, & 13. ſubeſt *Scotia*, 5
Clyſteres. Vide Purgatio.
Cœlum quando tranquillum, 12
Colici doloris Remedia, 87
Colles, 28
Coloribus Plantarum non multum fidendum, 100
Commerciorum opportunitatem magnam *Scotiæ* præbent Flumina & Mare, 47
Compatitur pars alteri tribus modis, 63
Compoſiti totius partes integrantes, 6
Concuſſio. Vide Maris.
Continentis *Scotiæ* menſura, 4
Convulſivo motui medentia, 87
Convulſivi motus mari in Puella quadam feliciter ſanati, 55, 56
Cordi Medicamenta conducentia, 86
Cornuta Mulier, 60
Corporis temperamentum ſequuntur Mores & Studia, 34
Corpus totum afficientes Morbi, 52
Coruſcationes, 7
Cryptæ naturales in *Scotia*, 32
Culinariæ Plantæ, 46
Cupri Fodina in *Scotiâ*, 32

D.

Dentibus appropriata Remedia, 86
Deſerta quid, 30
Deſerta Ericoſa & Paludoſa, *Moſs* dicta, *ibid.*
Per Diætam quid intelligitur, 67
Diæta multi Morbi curantur, *ibid.*
Diætetica fuit Medicina prima, 84
Diaphoretica Medicamenta, 92, 95
Diarrhœæ & aliis Fluxibus medentia, 87
Dies longiſſimus & breviſſima Nox in *Scotia*, 4
Dierum & Noctium ſpatium in Auſtrali parte *Scotiæ*, 5
Druid. Cibus videtur eſſe Planta noſtra Indigena *Karemyle Scotis* Montanis dicta, 43
Dioſcorides commendat facilè parabilia, 79
Diſcrimen maximum inter nos & Orientales, 85
Diuretica, 95
Domi nata Medicamenta aptiſſima, 84
Jo. Duns-Scotus laudatur, 45
Dyſuriæ conducentia, 87

E.

Echo, 29
Echo ſimplex & multiplex, *ibid.*
Edinburgi latitudo, 4
Emetica, 95
Emmenagoga, *ibid.*
Enemata inter lenitet Purgantia, & ex quibus compoſita, 94
Enematum laus & Inſtrumenta, *ibid.*
Epidemici. Vide Morbi.
Epilepſia in provectæ ætatis Muliere curata, 64
Epilepſiæ appropriata Remedia, 87
Eryſipelati quæ medentur, 88
Evacuantia. Vide Medicamenta.
Eurus qualis nobis Ventus, 14
Exercitatio & ejus commoda, 67
Exotica Medicamenta æſtimationem ſuam debent Mercatoribus, 72
Exotica Remedia cum Indigenis conferuntur, & priora poſterioribus poſtponi debere oſtenditur, 85
Exoticis Remediis non indigemus, *ibid.*
Experientia & Ratio veri judicandi κριτήρια. 100
Externa Purgantia, 94

F.

Fabæ & Piſa optimè in *Scotiâ* proveniunt, 34
Facultates quid *Hippocrati*, 70
Famem ſitimque quæ optimè ſedant, 40
Fauces & Gulam juvantia, 86
Febri appropriata Remedia, 87
De Febre quadam Peſtilentiali Obſervatio, 54
De Febre Scarlatinâ Obſervationes, 55
Febres variæ in *Scotiâ* graſſantes, 52
Febres continuæ, 54
Febres Verno & Autumnali tempore, 53
Febres noſtræ intermittentes irregulares & anomalæ, 54
Febres Purpuratæ & aliæ, *ibid.*
Ferri Minera in *Scotiâ*, 32
Ficuum in Medicamentis uſus, 96
Figura & ſimilitudo Plantarum, 100
Filamenta inter Meteora Aquea, 26
Flatibus quæ Medicamenta proſunt, 87
Flumen quid, 20
Fluori albo quæ conducunt, 87
Fluvius nunquam gelans, 21
Fluvii noſtri quæ ſuppeditant, 46
Fluxus. Vide Maria.
Fons quid, 20
Fons miræ dulcedinis & levitatis, 21
Fons inebriandi vim habens, *ibid.*
Fons Tempeſtates prædicens, *ibid.*

Fons

Fons *Abredonenſis*, 25
— *Arthrey*, *ibid.*
— *Catharina*, 24
— apud *Halyards*, 25
— *Kingornenſis*, *ibid.*
— S. *Mahomi*, *ibid.*
— apud *Novas Molendinas*, *ibid.*
— apud *Peterhead*, *ibid.*
Fontes *Moffetenses*, 24
— Eorundem Virtutes, 25
Fontes duo diverſiſſimæ qualitatis, 23
Fontes Medicati in *Scotia* paſſim, 47
Fontes Medicati alii multi præter hos jam numeratos, 25
Fontes petrificantes, 21
Fontibus abundat *Scotia*, &c. 20
Fortha Fluvii deſcriptio, 21
De *Fortha* Æſtuario ad *Alloam* obſervandum, 39
Fretum quid, 16
Fruges *Scotiæ*, 45
Frumenta ſaluberrimum firmiſſimumque alimentum, & minimè faſtidium pariens, 39
Fulgetrum, Fulgur, & Fulmen, 7

G.

Galenus Medicinâ Indigenâ uſus eſt, 79
Galenus quomodo Arthriticum, cui Tophi in Articulis, ſanavit, & alium vulneratum, *ibid.*
Galeni inſignes Curationes per Indigena, 80
Glarea quid, 33
Glycyrrhizæ uſus in Medicamentis, 96
GonorrhϾ appropriata Remedia, 87
Græcorum Veterum Medicina ex Indigenis, 78
Grampius Mons, 5
Grana *Scotiæ*, 33
Grando quid, 27
— cur Æſtate frequentior quàm Hyeme, *ibid.*
— ubi congelatur, *ibid.*
Gurgites *Sunenſes*, 19
Gurgitum horum periculum quomodo evitent *Cathaneſii* & *Orcadenſes*, 20

H.

Hæmorrhagiæ & Hæmorrhoïdibus medentia, 87
Hepati Remedia appropriata, 86
Herniæ & Inteſtino prolapſo conducentia, 87
Heteroſcii ſunt *Scoti*, 5
Hethlandicæ Inſulæ, *ibid.*
Hethlandicarum deſcriptio ex *Buchanano*, 44
Hippocrates Indigenis uſus eſt, 78
Ad Hominis formationem quæ concurrunt, 34
Hordeum *Scotiæ*, ex quo Potus conficitur, 33
Hordei Spiritus, 98
In Hydrophylaciis mira *Dei* benignitas, 20
Hydrops Tubæ Uteri, 61
Hydropi quæ proſunt, 88
Hyems nobis qualis, & cujus durationis, 13
Hyemales Morbi, 51

I.

Ictero appropriata Medicamenta, 88
Ignis innatus & aliunde fluens, 6
Ignis externus ſeu aliunde fluens duplex, Cœleſtis n. & Subterraneus, 6, 7
Ignis ſubterraneus in Mineris Carbonum, 7
Impotentia ad Rem Veneream humoris è Gutture ad Teſtes tranſlationem ſequens Medicamentis feliciter curata, 62
Incommodis *Scotiæ* quomodo obviam itur, 47
Incommodis cujuſque Regionis abundè proviſum eſt, 75
Indigena in operatione certiſſima & nobis maximè familiaria, 93
Indigenis uſi ſunt veteres & celebriores Medici, 71
Ingenia hominum de Regionis naturâ participant, 74
Ingeniorum tanta varietas unde, 34
Inteſtinis quæ proſunt, 86
Joſina Scotorum Rex Herbarum vires callebat, 76
Judæorum Medicina ex Indigenis, 78
Juga quid, 28
Juga in *Scotiâ* qualia, 29
Juſcula temperata optima Cardiaca, 89

L.

Lac priſci ſeculi hominibus uſitatus cibus, 69
Lac nullibi frequentius uſurpatum quàm apud priſcos *Scotos*, *ibid.*
Lac alimentum accommodatiſſimum, *ibid.*
— quibus Morbis medetur, *ibid.*
Lactis genera varia, *ibid.*
Lacti inſunt omnes medendi intentiones, *ibid.*
Lacus quid, 20, 22
Lacus *Scotiæ* Fluvios emittentes, 22
Lacus aliquot ſingularis naturæ, *ibid.*
Lacus quidam miri, *ibid.*
Per Lapidum Imbres quid in Hiſtoriis intelligendum, 27
Lapidum Fodinæ in *Scotiâ*, 32
Lapilli in digiti apoſtemate & linguæ radice, 65
Lapis in Inteſtinis, *ibid.*
Lapides in Renibus & Veſicâ variæ naturæ, *ibid.*
Lieni quæ proſunt, 86
Lienteriæ conducentia, 88
Lithiaſis Ætiologia, 65
Lui Veneteæ & Lumbricis conducentia, 88

M.

Mactatæ *Scoti*, 41
Mare quid, 15
Mare quid evomit in uſus noſtros, 46
Maris Concuſſio unde provenit, 19
Maris Fluxus & Refluxus duplex, 17
Maris Fluxus & Refluxus qualis motus, 18
Maris Fluxus & Refluxus in quibus locis nondum deprehenſus ſit, *ibid.*
Maris Fundum, 20
Maris intumeſcentia quando major fit, 18
Maris intumeſcentiæ & detumeſcentiæ cauſa, 17
Maris motus, 16, 17
Maris motus quos uſus præſtat inſignes, 18
Maris motûs ſpecialis ſeu proprii varietas, 18
Maris motus miri in Inſulis *Scotiæ*, *ibid.*
— Eorundem cauſa, 19
Maris motus Circulares triplices, *ibid.*
Mari termini à Deo conſtituti, 15
In *Medicamento* exhibendo corporis purgandi & *Morbi* ſumma ratio habenda, 93
Medicamenta Alexipharmaca, 90
Medicamenta Evacuantia quæ, 93
Medicamenta cauſam Morbificam evacuantia, 90
Medicamenta ſanguinem depurantia, *ibid.*
Medicamenta ſiccâ, terreſtri & adſtringente ſubſtantiâ operantia, *ibid.*
Medicamenta Panchymagoga, 94
Medicamenta Purgantia propriè ſic dicta, 93
Medicamenta Purgantis deorſum moventia, *ibid.*
Medicamenta Purgantia non electivè ſed per irritatio-

nem duntaxat agunt, *ibid.*
Medicamenta leniter Purgantia, *ibid.*
— mediocriter Purgantia, 94
— vehementer Purgantia, *ibid.*
Medicamentorum vehementer purgantium acrimonia quomodo corrigatur, & violentia minuatur, *ibid.*
Medicamentis ſaporem gratum, quæ tutiùs conciliant, 96
Medicina quid, 66
Medicina primæva, 71
Medicina Indigena quando exulavit, 72
Medicina Indigena Exoticæ præferenda, 73
Medicina Indigena Medicis utilis, *ibid.*
Medicina Empirica & Rationalis, 84
Medicinæ Rationalis Præſcripta, *ibid.*
Medicinæ Indigenæ Scriptores, 77
*M*edicinam Indigenam commendat *Plinius*; 79
*M*edicinam Indigenam poſtulat *Scotiæ* ſitus, 77
*M*edicinam Indigenam recipiendo nihil de Pharmacopœorum lucro minuetur, 73
*M*edicinâ Indigenâ olim uſi ſunt omnes gentes, 78
*M*el optimè *M*edicamenta conſervat, 97
*M*el ad noſtros uſus multò conducibilius quàm Saccharum, *ibid.*
*M*ellis copia in *Scotiâ*, 46
*M*ellis uſus multis ex Veteribus vitam produxiſſe creditur, 97
*M*elle nihil dulcius, 96
*M*elancholiæ medentia, 88
*M*etalla & *M*ineralia in *Scotiâ*, 46
*M*ineralia *Scotiæ* qualia, 73
*M*irum quoddam de Faucibus ubi *Cantiera Cnapdalia* conjungitur, 18
Mithridatis Antidotum ex Indigenis, 79
*M*ons quid, 28
*M*ontes *Grampii*, *ibid.*
— *Lamyrii*, *ibid.*
— *Pictlandici*, *ibid.*
— *Ocelli*, *ibid.*
*M*ontes *Scotiæ* inſignis altitudinis, 29
*M*ontes *Scotiæ* quales ſunt, *ibid.*
*M*ontes Fluvios & Lacus emittentes, *ibid.*
*M*ontium uſus inſignes, *ibid.*
*M*orbillis. Vide Variolis.
*M*orbus quid, 49
Morbi noſtri quales, 85
Morbi & hominum conſtitutiones variant pro Regionum varietate, 83
Morbi externi & Epidemici, 52
Morbi pauciores & minùs graves priſcos *Scotos* tentarunt, & quamobrem, 51
Morborum cauſæ, 50
— differentiæ, *ibid.*
— origo, 49
Morborum in *Scotiâ* cauſæ, 51
Morborum cauſæ ſæpe à Victu, vel ab impedita Tranſpiratione, 53
Morbis obnoxia Plebs ruſtica non minùs quàm urbana, *ibid.*
Morbos *Scotiæ* parit Telluris inæqualitas, unde Temporum mutationes, 51
Morbos quomodo ſibi accerſant Nobiles & Plebeii *Scotiæ*, 52
Moſſi quæ dicuntur quid videntur eſſe, 31
Mulſum, 98
Mulſum recens, 40

N.

Narcotica; 88
Naturæ in nos benignitas, 74
Naturâ noſtrâ bene ſe habente, omnia rectè ſuccedunt in nobis, 63
Naturâ noſtrâ malè ſe habente, pervertuntur omnia, 64
A Naturâ noſtrâ multi Morbi ſuperantur, 63
Nemora. Vide Sylvæ.
Nicotianæ vires, 40
Nix quid, 26
Nivis Figura, 27
Nives diu ſedentes & ſenſim liqueſcentes multùm conducunt ad Terrarum proventum, *ibid.*
Noctes lucidiſſimæ in *Scotiâ* circa Solſtitium Æſtivum, 5
Nubes quando Pluviam fundunt, 26

O.

Oceanus, 15
Oceanus *Atlanticus*, 16
Oceanus particularis ad *Scotiam*, *ibid.*
Oceani tres ſpecies, *ibid.*
Oceani ſuperficies, *ibid.*
Oceani ſalſedo, *ibid.*
Oculis dicata Remedia, 86
Odontalgiæ quæ medentur, 88
Odoris indicium incertum, 100
Orcades Inſulæ, 5
Orcadenſium deſcriptio ex *Buchanano*, 44
Oribaſius Indigenis uſus eſt, 82

P.

Palus quid, 22
Paludes duplices, 23
Paludoſa loca *Moſſi* dicta, 30
Panchymagoga. Vide Medicamenta.
Panis uſus, 39
Panis loco quid ſumant, quibus deeſt Triticum, 75
Paralyſi quæ Remedia conducunt, 88
Paſſularum uſus in *M*edicamentis, 96
Patriæ amor omnibus ingenitus, 74
Paulus Indigenis uſus eſt, 81
Pauperibus conſulere decet, 73
Pectoris *M*orbi, 52
— Remedia, 86
Peregrina *M*edicamenta moleſta ſunt & incommoda, non ita Indigena, 84
Peſti appropriata Remedia, 88
Phagedænis quæ medentur, *ibid.*
Philoſophiæ cum Theologia conſpiratio, 74
Phlegræi Campi in *Scotiâ*, 7
Phthiſi quæ conducunt, 88
Piſa. Vide Fabæ.
Piſces in *Scotiâ* abundant, 46
Plantæ *Scotiæ* quæ in Indigenarum cenſum venire debent, 73
Plantæ tot in *Scotiâ* ſponte naſcentes non fruſtra ſunt, 76
Plumbi Fodinæ in *Scotiâ*, 32
Pluvia, 26
Pluviæ ſignum ex Barometro, *ibid.*
Pluviæ rarò *Scotiam* lædunt, *ibid.*
Polenta, 39
Polypharmacia à Secta Empirica introducta, & unde, 96
Pomatium, 98
Potus *Scotorum* varii, 46, 75
Promontorium quid, 28
Promontoria *Scotiæ* celebriora, 29
Providentia *Dei* miranda in *Maris* motu, 18

Pruina

Pruina quid, 26
Puls cibus vetus, 39
Puls *Scotorum*, *ibid.*
Purgantia. Vide *Medicamenta.*
Purgatio per Clyſteres, 70
Puteus quid, 20
Pylorus concretione Cartilagineâ obturatus, 59

Q.

Quartanæ Remedia, 87
Quotidianæ Febri quid prodeſt, *ibid.*

R.

Rachitidi conducentia, 87
Rarum accidens à Palude in Præfecturâ *Sterlinenſi*, 23
Regio quælibet inſtructa eſt iis rebus quæ ad vitæ uſus neceſſaria, & ſanitati conducant, 76
Regioni cuique aptanda Remedia, 84
Regioni cuique parata adverſus Morbos Remedia, 75
Regionibus ſingulis peculiaria Medicamenta largitus eſt *Deus*, 85
Regionibus ſingulis ſufficientia largitus eſt *Deus*, 74
Remedia adverſus Sitim, 40
— adverſus æſtum & frigus, 75
Remediis Indigenis adverſus Morbos cujuſque Regionis abundè à *Deo* proviſum eſt, 98
Renibus quæ proſunt, 86
Rhaſis Medicina Indigena uſus eſt, 82
Rheumaticus dolor in dorſo periodicè cum Paroxyſmo Febrili recurrens & in Tabem lethalem deſinens, 56
Ejuſdem Affectus Ætiologia, 57
Rivus quid, 20
Rivulus ſubterraneus, 22
Rivulus petrificandi vires habens, *ibid.*
Romæ Incolæ, 74
Ros quid, 26

S.

Sacchari uſus recens apud *Europæos*, neque illud antiquiſſimis *Medicis* in uſu fuit, 96
Saccharum pauciſſima *Medicamenta* diu conſervat, *ib.*
Sal optimum Condimentum, 75
Salis Facultates, *ibid.*
Salis defectum quomodo ſupplent gentes, quæ eo carent, *ibid.*
Sale abundat *Scotia*, 46
Salmaſii Teſtimonium, 41
Sanguis parciùs in Septentrionalibus, quàm in aliis Regionibus, mittendus, 84
Sanguinis motus quando inordinati, 61
Sanguinis per aurem rejectio, *ibid.*
Sanguinis vomitus immanis, *ibid.*
Sanitatem quid tueatur, & *Morbos* quid afferat, 73
Sapores ſimplices & mixti, 100
Saporum novem differentiæ, 99. 100
Scabiei appropriata Remedia, 88
Joſ. *Scaligeri* Teſtimonium, 41
Scopuli quid, 28
Scorbuto appropriata Remedia, 86
Scotia tota fere montana, 28
Scotia jacet in Zona temperata Septentrionali, 5
— incluſa eſt Parallelis 22 & 26, *ibid.*
Scotia diverſarum Regionum indolem redolet, 45
Scotia probè inſtructa eſt iis omnibus quæ præcipui ſunt in *Medicinâ* uſûs, 72
Scotiæ Auſtralis, *Mediæ* & Borealis inſigniores Provinciæ, 5
Scotiæ diviſio, *ibid.*
— Figura, 4
— Latitudo & Longitudo, *ibid.*
— Limites, *ibid.*
Scotiæ natura, & Incolarum mores, 34
Scotiæ quæ deſunt, aliis non minùs utilibus ſupplentur, 72
Scoti ad Diſciplinas aptiores, 35
Scoti moderni quantum à majoribus degenerarunt, 37
Scoti Montani & Inferioris Plagæ, 43
Scoti Inferioris *Plagæ* ex quibus compoſiti, & ad quorum *Mores* proximè accedant, 45
Scoti priſci quo cibi genere diu famem tolerabant, 42
Scotorum ingenia & mores, 45
Scotorum Origo qualis fuit, apparet ex Epiſtola ſcripta ad Pontificem *Romanum* à Communitate *Scotiæ* anno 1320. 42
Scotorum Montanorum deſcriptio, 43
Scotorum Priſcorum Diæta domi, 35
— Diæta in Caſtris, *ibid.*
— Exercitia, 36
— Veſtitus, *ibid.*
— Cubile, *ibid.*
— Liberorum educatio, *ibid.*
— Diſciplina Caſtrenſis, *ibid.*
— Virtus Bellica, *ibid.*
— Sepulchrorum ornatus, *ibid.*
— Armatura, *ibid.*
— Generoſitas & ſinceritas, 37
— Sumptus Bellici, *ibid.*
Scotorum priſcorum ſeveritas in *Morbidos*, *ibid.*
Scotorum priſcorum ſeveritas in Helluones & Ebrioſos, *ibid.*
Scotorum priſcorum Juſtitia, *ibid.*
Scotorum priſcorum Literæ, quibus uſi ſunt, *ibid.*
Scotorum priſcorum Diſciplinæ, *ibid.*
Scotorum priſcorum *Medicina*, eaque ex Indigenis, *ibid.*
Scotarum Mulierum Virtus Bellica, 36
Scribonius Indigenis uſus eſt, 82
Scrophulis medentia, 88
Scythica herba ad Mæotidem paludem naſcitur, 43
Secale in *Scotiâ*, 34
Simplicium facultates quomodo conſiderandæ veniunt, 99
Simplicium facultatum tres ordines, *ibid.*
Soli aſperitas in Scotiâ quomodo mitigata, 30
Soli *Scotici* felicitas, 45
Solini Teſtimonium de *Hibernis*, 36
— de *Hibernis* Puerperis, 37
Spaſmodici motus abdomen afficientes, 56
Spaſmodici dolores multi Splenetici, Hyſterici & Nephritici perperam appellantur, *ibid.*
Specus, 32
Stagnum quid, 22
Stagna in *Scotia* varia, *ibid.*
Sternutatoria Medicamenta, 95
Suavitas nimia multorum Medicamentorum vires obtundit, 96
Succi acidi qui in *Scotia* abundant, 46
Suروrgites. Vide Gurgites,
Surditati appropriata Remedia, 88
Sylva *Caledonia*, 32
Sylvæ & Nemora quid, *ibid.*
Sylvæ & Nemora ex quibus Arboribus conſtant, *ibid.*
Sylvæ celebriores in *Scotiæ* Plagâ Boreali & Meridionali, *ibid.*
Sympathia in noſtro corpore quid, 63
Sympathia poſitiva & privativa, *ibid.*
Sympathiæ & Antipathiæ cauſa, 62
Sympathiæ ratio inter Teſtes & Organa Vocis, 64
Sympathiæ variæ enumerantur. 62

T.

Tabaci uſus apud *Indos* ad famem ſitimque ſedandam, 40
Tabi quæ medentur, 88

Tabula, in quâ Alterantia & Cardiaca Exotica è regione Indigenorum poſita ſunt, 91
Tabula alia, in quâ Purgantia Indigena è regione Exoticorum apponuntur, 94
[illegible] quid, 57
Telluris interioris corpus homogeneum, 24
Terra & Aqua. Vide Aqua,
Terra quid, 27
Terra firma & immobilis, 28
Terræ ſitus commodiſſimus, 27
Terræ Agriculturæ utiles. Vide Agriculturæ.
Tertianæ remedia conducentia, 87
Thermarum defectus in *Scotiâ* quomodo ſuppleri poteſt, 25
Torrens quid, 20
Tranſlatio quid, quando & in quam partem fiat, 64
Trallianus Indigenis uſus eſt, 81
Triticum *Scotiæ* præſtantiſſimum, 33
Tumoribus quæ medentur, 88
Tuſſi quæ proſunt, *ibid.*

V.

Vaporum dilatatio præcipua Ventorum cauſa, 11
Variolæ cum ſanguinis vomitu erumpentes, 60
Variolis & Morbillis conducentia, 88
Venæ ſectio quando adhibenda, 70
Venæ ſectio ante Variolarum eruptionem, 60
Ventris inferioris Morbi, 52
Ventriculo conducentia, 86
Ventus quid, 11
Venti generales & certis locis affixi, 12
Venti in Macrocoſmo idem quod Spiritus Animales in Microcoſmo, *ibid.*
Ventorum Apothecæ, 10
— Cauſæ, 11
— Differentiæ, 12
— Materia & Vires, 11
Ventorum Regnum quo ſenſu *Scotia* dici poteſt, 12
Ventis quæ loca maximè obnoxia, 11
Vertigini quæ proſunt, 88
Veſicantia *Medicamenta*, 95
Veſicæ accommodata Remedia, 86
Vinum, 40. 97
Vini incommoda, 98
— Succedanea, *ibid.*
Vitæ ſecuturæ fundamenta poſita ſunt in primo hominum ſeminio, 34
Vomitui appropriata Remedia, 88
Vomitum leniter moventia, 95
— violentiùs excitantia, *ibid.*
Urinæ ardori quæ medentur, 88
Utero appropriata Remedia, 86
Vulneraria, 89

X.

Xyris aliaque [illegible], 40

Z.

Zythi Inventor, 75

PARS SECUNDA
SPECIALIS.

TOMUS PRIMUS

DE

PLANTIS SCOTIÆ

TAM INDIGENIS
QUAM HORTENSIBUS

QUÆ IN LIBRO PRIMO ET SECUNDO TRACTANTUR.

EDINBURGI,
Ex Officinâ Typographicâ JACOBI KNIBLO, JOSUÆ SOLINGENSIS
& JOHANNIS COLMARII, Sumptibus Auctoris.
Anno Domini M.DC.LXXXIV.

Nobiliſſimo & Illuſtriſſimo Domino

JACOBO PERTHI

Comiti, Regni SCOTIÆ Juſtitiario Generali & STRATHJERNÆ Seneſcallo Hæreditario, Nobilis & Inclytæ DROMUNDORUM

Gentis Principi,

Patrono ſuo plurimùm colendo.

UT Hiſtoriæ Naturalis Scotiæ eam Partem, quæ de Plantis tam Indigenis quam Hortenſibus agit, Nomini tuo inſcriberem, Illuſtriſſime Comes, multa eæque maximæ me movebant rationes. Imprimis, ut aliquo modo animi mei gratitudinem pro tot in me collatis beneficiis omnibus ſignificarem. Tu Operis cujuſce magnus promotor modeſtiam, quæ me retinebat, ne publicæ luci id exponerem, pro benigno tuo in me affectu expugnaſti, &, ut quamprimùm ederem Auctor fuiſti: ut ſiquid inde emolumenti in publicum redundet, id totum tibi debeatur. Cùm te etiam diſtinerent publica Regni negotia, non rarò tamen Horto Medico intereſſe dignabaris, ut Plantarum contemplatione te recreares. Adeoque ſpes affulget, te quandam animi à gravioribus curis remiſſionem ex Hiſtoriæ hujus lectione capturum. Nec tacere poſſum ſummam tuam in Regium Medicorum Collegium benevolentiam, quam & quavis occaſione teſtaris. Accedit, quod tanquam propitium Sidus Favoris tui Radios in omnes Diſciplinarum Liberalium cultores munificè diffundas, & tuis in omnes officiis benignis efficias, ut cum Poetâ Ævo noſtro gratulemur, quod

—— Sub Teſte benigno
Vivitur: egregios invitant præmia mores.
Hinc priſcæ redeunt Artes, felicibus inde
Ingeniis aperitur iter, deſpectaque Muſæ
Colla levant.

Suppreſſis quoque Furibus & Latronibus, eam Regni partem pacatam, & Legibus obedientem & morigeram reddidiſti, quæ abhinc Barbarie & Sævitie infamis erat: & unà Viatoribus & Domibus ſecuritatem procuraſti, magnumque Regionis Tractum Poſſeſſoribus legitimis utilem & Gregibus tutum feciſti. Sed in immenſum Æquor delatus ſum, ſi tuas Laudes propalare vellem, cùm

ex Nobiliſſimâ tuâ Domo per ANNABELLAM DROMUND *ejus Filiam* ROBERTO SECUNDO *Regi Scotiæ nuptam potentiſſimi* Europæ *Reges Genus traxerint. Natalitiæ autem Virtutes à præclaris tuis Majoribus cum ipſo Sanguine in te derivatæ ſunt erga* Deum *Pietas, intemeratâ in Regem Fidelitas, & erga omnes conditionis homines Æquitas: Doctrina quoque & bonarum Diſciplinarum peritia, Affabilitas & Urbanitas ſumma. Quæ cùm in te conſpiciantur maximè, omnium bonorum ad te corda trahunt.*

Ut te Patriæ Decus, doctorum quotquot ſunt & bonorum præſidium diu incolumem & felicem conſervet Deus *Opt. Max. Votis ardentiſſimis precabitur*

Dominationi Veſtræ addictiſſimus Servus

ROBERTUS SIBBALDUS.

I N D E X

Capitum Libri Primi & Secundi Partis Secundæ Prodromi Naturalis Hiſtoriæ Scotiæ.

LIBER PRIMUS.

De Plantis in Scotiâ *ſponte naſcentibus.*

SECTIO PRIMA.

Quæ de Plantis in genere agit.

CAPUT I. pag.

Ubi varii Plantarum uſus explicantur, 1

CAPUT II.

Plantæ Definitio traditur, & partes Plantarum explicantur, 2

CAPUT III.

Diviſio Plantarum adducitur, & modus ritè eas diſtinguendi exponitur, 5

SECTIO SECUNDA.

Plantæ in Scotiâ *ſponte naſcentes Ordine Alphabetico apponuntur.*

CAPUT I.

Plantas tradit à Literâ A *incipientes*, 6

CAPUT II.

Plantæ incipientes à Literâ B, 12

CAPUT III.

Plantæ incipientes à Literâ C, 14

CAPUT IV.

Plantæ incipientes à Literâ D, 20

CAPUT V.

Plantæ à Literâ E *incipientes*, 21

CAPUT VI.

Plantæ à Literâ F *incipientes*, 23

CAPUT VII.

Plantæ incipientes à Literâ G, 27

CAPUT VIII.

Plantæ incipientes à Literâ H, 29

CAPUT. IX.

Plantæ incipientes à Literâ I, 31

CAPUT X

Plantæ à Literâ K *incipientes*, 33

CAPUT XI.

Plantæ à Literâ L *incipientes*, ibid.

CAPUT XII.

Plantæ incipientes à Literâ M, 37

CAPUT XIII.

Plantæ incipientes à Literâ N, 39

CAPUT XIV.

Plantæ incipientes à Literâ O, 40

CAPUT XV.

Plantæ incipientes à Literâ P, 41

CAPUT XVI.

Plantæ incipientes à Literâ Q, 45

CAPUT XVII.

Plantæ incipientes à Literâ R, ibid.

CAPUT XVIII.

Plantæ à Literâ S *incipientes*, 47

CAPUT XIX.

Plantæ incipientes à Literâ T, 51

CAPUT XX.

Plantæ incipientes à Literâ V, 53

CAPUT ULTIMUM.

Literâ X, 55

Appendix, ibid.

CATALOGUS

Plantarum in Septo Regio Edinburgenſi *ſponte naſcentium*, 57

De Roſâ Ciphianâ *Ode*, 61

‡ L I-

LIBER SECUNDUS.

De Plantis Scotiæ *Hortenſibus, quæ Medici aut Mechanici uſûs, ſpecie inſignes, aut rariores ſunt.*

CAPUT I.

De re Hortenſi in genere, 63

CAPUT II.

Horti Medici Edinburgenſis *Deſcriptio*, 65

CAPUT III.

Plantæ Hortenſes à Literâ A *incipientes*, 66

CAPUT IV.

Plantæ Hortenſes à Literâ B *incipientes*, 73

CAPUT V.

Plantæ à Literâ C *incipientes*, 76

CAPUT VI.

Plantæ incipientes à Literâ D, 83

CAPUT VII.

Plantæ incipientes à Literâ E, 84

CAPUT VIII.

Plantæ incipientes à Literâ F, 85

CAPUT IX.

Plantæ à Literâ G *incipientes*, 87

CAPUT X.

Plantæ à Literâ H *incipientes*, 88

CAPUT XI.

Plantæ incipientes à Literâ I, 90

CAPUT XII.

Literâ K, 92

CAPUT XIII.

Plantæ à Literâ L *incipientes*, ibid.

CAPUT XIV.

Plantæ à Literâ M *incipientes*, 96

CAPUT XV.

Plantæ à Literâ N *incipientes*, 99

CAPUT XVI.

Plantæ à Literâ O *incipientes*, 100

CAPUT XVII.

Plantæ à Literâ P *incipientes*, 101

CAPUT XVIII.

Litera Q, 105

CAPUT XIX.

Plantæ à Literâ R *incipientes*, ibid.

CAPUT XX.

Plantæ à Literâ S *incipientes*, 107

CAPUT XXI.

Plantæ incipientes à Literâ T, 110

CAPUT XXII.

Plantæ à Literâ V *incipientes*, 112

Litera Y, 114

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ SCOTIÆ PARS SECUNDA,

Quæ de PLANTIS, ANIMALIBUS, MINERALIBUS & MARINIS *agit.*

LIBER PRIMUS

De PLANTIS in SCOTIA ſponte naſcentibus.

SECTIO PRIMA,

Quæ de PLANTIS in genere agit.

CAPUT I.

Ubi varii Plantarum uſus explicantur.

IN hoc vaſto pulcherrimoque Orbis Terrarum Theatro nihil eſt, quod non Creatoris ſui *Dei Opt. Max.* bonitatem, potentiam & ſapientiam demonſtret. Ea tamen potiſſimùm in Plantis elucent, quod hæ innumeris modis mortalibus in uſum veniant, & tum abſolute ad vitam neceſſariæ, tum ad vitæ commoda & oblectamenta utiliſſimæ ſint. *Dei bonitas, potentia & ſapientia potiſſimùm in Plantis elucent.*

Alimenti certè præcipuam materiam Triticum, Secale, Hordeum, Avenam, Oryzam, cæteraque Frumenti genera abunde largiuntur, è quibus Panis ille quotidianus paratur, quem à Deo petere nos edocuit *Chriſtus* ſacroſanctus Salvator noſter. Et ad cibi condimentum innumera è Plantis petuntur, Lactuca, Portulaca, Naſturtium, Sinapi, Capparis, Geniſta, Legumina, Fructus varii, Allium, Cæpæ, & Radices multæ eſculentæ, Acetum, *E Plantis Alimenta.* *Cibus à Plantis.*

Quique hilaret vultus ſuccus viridantis Olivi. Buch. Pſ. 104. v. 15.

Potum quoque ſubminiſtrant Plantæ, è Pomis, Pyris, è Vitis Uvis, Ceraſis Vina, & ſaluberrimam è Lupulo & Hordeo Cereviſiam & Alam. Et veriſimile admodùm eſt, quòd vetus illa Ætas, quæ Aurea dicebatur, *Potus à Plantis.*

Fœtibus arboreis, & quas humus educat herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.

Sed ſaluberrimo è Plantis victu contenti vitam ad ſtupendam ætatem produxerunt priſci illi viri.

Pharmaca.

Præſtantiſſima etiam Pharmaca è Plantis petuntur: illa enim, ut plurimùm, ſunt Radices, Ligna, Cortices, Folia, Fructus, Semina, Succi, Liquores, Gummi, Reſinæ, &c.

Amictus.

Quin & Indumenta & Amictum Plantæ ſuppeditant, non ſolùm illa prima corporis tegumenta ex foliis Ficulneis, ſed quæ è Lino & Goſſipio parantur, nobiliſſimis etiam Gentibus adhuc in uſu.

Domus.

Materiam quoque pro Domibus ſtruendis exhibent Plantæ: ex Lignis enim, ſi non totæ domus (ut quibuſdam Gentibus in more eſt) nobis extruuntur, ſpecioſiores ſaltem Ædificiorum partes, Columnæ, aliaque Ornamenta conficiuntur.

Naves.

Sed & Quercus & Abietes materiam pro Navibus conſtruendis ſuppeditant; Rudentes Cannabis, & Vela Linum.

Supellex domeſtica.

Supellex quoque domeſtica, quoad maximam partem, è Plantis deſumitur.

Deliciæ vitæ.

Vitæ etiam oblectamento inſerviunt Plantæ: nihil enim eſt, quod colorum varietate & figuræ elegantiâ oculos delectet magis, quam jucundus Florum intuitus. Ut taceam Glaſtum, Rubiam, Gallam, Coccum baphicum, aliàque, quibus Tinctores pro pulcherrimis Coloribus conficiendis utuntur. Pigmenta quoque varia Oleo aut Gummi macerato contrita, queis artificioſa Pictorum manus (Naturæ æmula) Tabellas ad miraculum illuſtrat.

Odores.

Odores, qui inter vitæ delicias ſunt, miniſtrant Plantæ: nec flores tantum odoratiſſimos, ut Roſæ, Violæ, Lilium Convallium; ſed & folia, Majorana, Thymum Citratum; Radices, Iris; Ligna quoque, Cortices & Gummi, Fructuſque.

Plantæ multis Artificibus materiam ſuppeditant, ideoque Reipub. utiles.

Plantæ multis Artificibus materiam ſuppeditant, ex quibus multa in Rempublicam redundant commoda, quæ obiter tangemus in ipſa Plantarum enarratione hocce & ſequente Libro. Hic ſolùm commemorabimus, ex Plantis paratas eſſe optimas merces, ex quibus opimi reditus tum ad Rempublicam, tum ad privatos quoſque homines perveniunt; Triticum ſcil. Hordeum, Glaſtum, Crocus, Rubia, Goſſipium, Linum, Gallæ, Saccharum, Ficus, Uvæ paſſæ, Vinum, Oleum, Quercûs trabes, Filix, Alga, Kali pro Vitris conficiendis materiam præbent; pro Coriis perficiendis Rhus Coriariorum, & (quæ paſſim in Ericetis noſtris creſcit) Tormentilla inſerviunt.

Quum igitur Plantæ Cibum, Potum, Medicamenta, Veſtes, Ædes, Naves & variam ſupellectilem ſuppeditent, ac etiam omnes Senſus ſummâ delectatione afficiant; Artificibus quoque materiam, A Mercatoribus merces exhibeant: operæpretium certè erit de iis, quas Regio noſtra producit, agere, ut videant noſtrates, quæ apud ipſos ad uſus prædictos conducentes vel ſponte naſcantur, vel in Hortis noſtris cultu læte proveniant.

CAPUT II.

Plantæ Definitio traditur; & partes Plantarum explicantur.

Planta quid.

PLantæ nomen hic ſumitur pro omni genere Stirpium, ſive pro eo omni corpore naturali, quod è terrâ erumpit, vel etiam ex aquis ſtagnantibus et limoſis, aut quoquo modo ita procreatur, ut vegetet, nutriatur & augeſcat, ſive cum Radice naſcatur, ſive non; vel cum fibris, caule, germine; ſive cum foliis, ſive non; ſive cum floribus et fructu, ſive cum radice ſolâ, ut Tubera.

Eſt igitur Planta Corpus Phyſicum perfectè ac exquiſitè mixtum, Organicum vegetans, quod ut plurimùm è terrâ, ſed interdum extra terram & ſine terrâ, item ex aquis, ſed parciùs exoritur et erumpit, atque ibi nutritur et augeſcit, ubi et unde ortum eſt, ac ſibi generat ſimile, et quadam ſemper pene viriditate nitet.

Plantæ partes.

Planta autem certis partibus diverſo modo temperatis et conformatis conſtat, quæ ipſum Plantæ corpus conſtituunt. Atque hæ partes ſunt ſimilares, vel diſſimilares.

Partes ſimilares.

Similares dicuntur, quæ ſunt ſimplices, neque ex aliis componuntur; ſed ex iis quaſi ex principiis aliæ, ita ut ſint ejuſdem rationis, et dividantur in particulas ſimiles. Partes ſimilares ſunt Humor, Nervus, Trachea, Caro.

Hu-

Humor quid.

Humor eſt pars liquida per Plantæ ſubſtantiam diffuſa, ſive ſuccus & quaſi ſanguis Plantæ: qui ſuccus, ſi exudet ſtilletque e parte aliquâ Plantæ, ſive ſponte ſuâ aut calore Solis, ſive ſectione vel abſciſſione, Lachryma appellatur.

Gummi. Reſina.

Lachryma autem duplex eſt. Una aqueæ veluti naturæ, ſed quæ ſimul terrenam quandam habeat conſiſtentiam, et vocatur Gummi; eſtque Liquor ille concretus et craſſior, qui è truncis arborum prodit, lente fluendo atque corticibus adhæreſcendo. Altera oleaginoſa & pinguis, quæ dicitur Reſina.

Succi nutritii in Plantis circuitus.

Et quidem veriſimile admodum eſt, ſuccum hunc, qui Plantæ quaſi ſanguis eſt, pro Plantæ nutritione Circulatione quadam præparari: non enim concipi poteſt, quomodo is variis Plantæ partibus nutriendis aptus eſſe poſſit, niſi circuitu quodam jugi motu agiterur, diſſolvatur & percoletur. Probabile proinde eſt, ſucco à radice in truncum ſublato partes Plantæ, quæ extra terram eminent, ali; ſuccum verò a trunco reducem nutriendis radicibus deſtinari. Qui ſurſum nititur ſuccus, magis eſt elaboratus & volatilis; qui refluit, crudior eſt, ſed percolatione & fermentatione cum puriore ſocco excoquitur, & radicibus nutriendis idoneus efficitur. Et ſuccus ille crudior, qui à trunco refluit in radices, facilè cum aquâ pluviæ & humore Aeris, quód ſint conſimilis naturæ, conſociatur, & in radicibus cum ſucco à terrâ in radices penetrante fermenteſcit, maximè cùm terra fertilis eſt, & ſucco pingui & ſale volatili impregnato diteſcit. Tunc enim aſcitis ſibi ſpiritibus novis, ſurſum rurſus viam affectat, donec in tranſitu depoſitâ ſpirituoſâ & oleoſâ ſuâ parte, pro partium nutritione, curſum deorſum ſumere cogatur, pro novo ſpirituum ſupplemento. Hic autem ſucci nutritii circuitus ex mechanicâ Fibrarum ſtructurâ pendet, quæ variâ ſuâ diſpoſitione eum motum abſolvere poſſunt. Unde pendeat hic Circuitus.

Nervi.

Fibræ autem illæ ſeu Nervi in Plantâ conſpicui ſunt ſimiliaris ſc. pars continua, prælonga, exilis; quæ non ſolùm mollioribus partibus conſiſtentiam & robur tribuit, ſed etiam per hos humor nutritius aſcendit: ſpiritus enim fibram contrahit & impetum humori conciliat, ut aſcendat; deſcendit autem per utriculos & membranoſos ductus.

Malpigh. anatom. Plantarum. — Spiritus.

In Plantâ autem, præter corpus ſenſibile, ineſt corpus ſubtile & vegetum, monomis opifex, Spiritus ſcil. qui per univerſum ejus corpus diſcurrit. Atque hi Spiritus per fibrillas et ſui generis veſiculas per omnes Plantæ partes deferuntur, et vigorem et motum Plantæ contribuunt.

Tracheæ.

Similaris quoque Plantæ pars eſt Trachea, quæ Vas patulum et amplum eſt, lamellis aut ſquamatim diſpoſitis, aut in ſpiræ modum contortis et tenuibus conſtans, colore plerumque argenteo, quæ Aere diſtenditur. Hæ diſtendi, premi et flecti facilè poſſunt. In Trunco ſurſum, ut Fiſtulæ ligneæ, excurrunt; in ſolus, inſtar Retis, ſe mutuò implicant, ubi ampla occupant ſpatia; ac potiſſimùm in ſurculis erumpentibus in ſpiras contorquentur, unde et Vaſa Spiralia à *Malpighio* vocantur. Tanta nempe Perſpirationis neceſſitas eſt, ut nec Plantæ Vaſculis carere poſſint, per quæ perficiatur, Et ſuccus quidem à terrâ nitroſo Aere permiſtus trahitur, qui Plantæ Tracheas implet et diſtendit, qui non ſolum Perſpirationi, ſed et Vegetationi Plantæ inſervit.

Caro. Cortex. Corticula. Liber. Medulla.

Caro pars ſimilaris Plantæ eſt, craſſior quidem, ſed mollicula, Hanc exteriòs veſtit Cortex, quaſi Cutis Plantæ, quæ ſub ſe continet tenuiorem pelliculum, quæ dicitur Corticula et ligno Arborum immediate adhæreſcit, diciturque Liber.

Medulla intima pars eſt Plantæ veluti Cor. Carne conſtat et humore, unde vitalis vigor, robur et fœtificandi facultas præcipuè emanant in Plantam Spongioſa eſt Medulla, ex innumeris velut Bullis compoſita. Ampli ſunt illius Pori.

Partes Plantæ diſſimilares.

Partes diſſimilares maximè propriæ ſunt hæ compoſitæ et organicæ, ut Radix, Caulis, Ramus, Folium, Flos, Fructus, quæ explicandæ quoque ſunt.

Ex partibus Plantæ diſſimilaribus enumeratis quædam permanentes et perennes ſunt, aliæ caducæ et anniverſariæ.

Radix.

Permanentes et perennes ſunt 1. Radix. Ea eſt pars Plantæ intra terram recondita ſuccum àlimentitium attrahens ad totius Plantæ nutritionem. Comparatur Radix nunc Ori animalis, quatenus ſc. trahit alimentum; nunc Ventri, quatenus illud aſſervat, atque ut poteſt concoquit, ad aliarum partium alimoniam.

Caulis.

2 Caulis eſt pars Plantæ diſſimilaris ſupra terram è radice conſurgens, è quâ alimentum excipit, ut eo nutriatur primo caulis ipſe, et illud alimentum perfectius excoquat, et quocunque tranſmittat, diſtribuatque in alias partes nutriendas. Dicitur quoque Caudex, Truncus, Stipes, Scapus, Thyrſus. Sed Caulis, Scapus et Thyrſus ferè attribuuntur Herbis et Fruticibus; Caudex verò, Truncus et Stipes Arboribus. Truncus conflatur ex fibris lignoſis et inſertionibus, quæ ſunt ductus à cortice per li-

gnoſum corpus in ipſam medullam penetrantes. Fibræ lignoſæ ſunt inſtar Tegminis et inſertiones inſtar ſubtegminis; et ſe mutuò interſecant.

Ramus. 3. Ramus eſt pars e Caule explantata et in Surculos diſtributa. Rami comparantur cum Brachiis humani corporis, quæ veluti è Trunco ipſius corporis humani explantantur, expanduntur et in digitos terminantur et deſinunt.

Lignum. Ad Ramum et Caulem pertinet Plantæ Lignum, quæ pars Plantæ durior et fiſſilis eſt, Cortici et Corticulæ ſubeſt. Pars autem hæc lignoſa nihil aliud fere eſt, quam Tubulorum congeries. Sic Inſertionum meatus Fibrarum lignoſi corporis poros interſecant, ſuntque breviores & magis interciſi. Medullæ vero meatus ſunt mellis favis non diſſimiles: hinc exiccata Medulla adeo levis eſt.

Plantæ partes caducæ. Partes caducæ, annuæ & viciſſitudinariæ in Plantâ, quæ viciſſim oriuntur ac pereunt, caduot ac renaſcuntur ſingulis annis, ſunt Folium, Flos, Fructus.

Folium. Folium eſt pars diſſimilaris Plantæ, ignobilis, è Caule, Ramo, Surculo exiens, & fructum cuſtodiens, aliaſque partes, ad totius Plantæ munimentum & ornamentum. Ex iiſdem partibus prædictis conſtat Folium, quibus reliquæ diſſimilares, licet tenuiores eæ & minus conſpicuæ ſint. Neque e ſummâ duntaxat Trunci ſuperficie, ſed & ex intimis partibus prodit. Purior ſuccus e Medullâ ipſâ proficiſcitur, & ex eo Gemmæ paulatim formantur.

Gemmæ. Gemmæ autem inter Truncum ipſum aut Ramum, ex quo prodeunt & Folii pedunculum naſcuntur, quo magis eorum ſecuritati caveatur. Tum in Ramulos paulatim creſcunt, ac ſimul Foliis veſtiuntur, quæ iiſdem prorſus partibus conſtant, quibus Truncus aut Rami: eadem eſt pellicula magis dilatata. Nervi per Folium diſperſi nihil ſunt præter corporis lignoſi fibras, eæque interfuſo parenchymate opplentur. Foliis in multis ſuccreſcunt ſpinæ, & aliquando pilis inſtar lanuginis veſtiuntur. Globuli quoque Foliis adnaſcuntur.

Surculus. Surculus eſt pars Plantæ foliata, Arborum propria & Frondes gerens, è Ramo quotannis prodiens.

Pediculus. Pediculus autem ea particula eſt, à quâ dependet Folium vel Frondes, Flos & Fructus: eoque tanquam adminiculo, aut nervo, aut funiculo nituntur, indeque prodeunt.

Flos. Flos eſt pars Plantæ pulcherrima ac nobiliſſima, paucis durans diebus, e calycibus ſive utriculis prodiens & quaſi ſtella emicans, ſive radius aut flamma. Floris cujuſque folia cor ipſum, imò & fructum tegunt, ut calyx florem conſervat & tuetur. Præcipua autem floris pars cor eſt. Plerumque id in granula diſtinguitur, ut in Lilio & Tulipâ, quanquam illa cava ſunt, non ſolida, & pulvere quodam implentur.

Fructus. Fructus ea Plantæ pars eſt, quæ ſemine & carne conſtat ſive pulpâ, ultimóque producitur, & idoneo ac juſto tempore exilit è thecâ & alitur ad perfectam maturitatem.

Plantarum partus & Educatio. Parere dicuntur Plantæ, dum florent, floſque ruptis exit utriculis; ſed educatio in fructu eſt, cujus ſc. gratia vivit Planta, quæ ſuorum fructuum mater eſt ac nutrix. Ex divinâ enim ordinatione et lege eſt, ut germinet terra herbam virentem et facientem „ſemen, et lignum pomiferum faciens fructum, juxta genus ſuum, cujus ſemen in „ſemetipſo ſit ſuper terram. *Gen. Cap. 1. v. 11.*

Ex quibus partibus Fructus conſtant. Fructus ex membranis, parenchymate et lignoſis partibus coaleſcunt: pellicula ex Rami ipſius membranâ dilatatâ, pulpa ex parenchymate oritur, quæ initio dura eſt, ſed paulatim miteſcit. Fibræ nihil ſunt, niſi corporis lignoſi ſoboles. Interior pars Nuclei ex parte medulloſâ prodit. Baccæ omnes, Uvæ et alia hujus generis conſtant itidem pelle, parenchymate et fibrillis.

Semen, cum ſuis involucris. Ut fructibus folia, ſic ſemini fructus ſerviunt et illius ſecuritati cavent. Granum enim et ſemen quatuor, ut plurimùm, involucris tegitur. Primum dici poteſt Capſula, atque ex eâ duæ ſeminis pelliculæ oriuntur. Exterior et penè cartilaginoſa (quæ in variis ſeminibus variam nacta eſt figuram, eaque vegetationis tempore granum tuetur ab Aeris injuriis, et fermentationi ipſi famulatur) ſemper aliquâ ſui parte perforatur, vel in pedunculi veſtigio, vel in ipſo apice, qua Fibræ nutriendo ſemini idoneæ ſubeunt. In multis radicula ſub vegetationis exordium per illud patens foramen erumpit, quod ea duriorem membranam non poſſit pertundere. Huic exteriori membranæ alia interior ſubjicitur. In eam fibra, quæ ſemini nutriendo deſtinatur, ſpargitur. Intima ſeminis tunica admodùm tenuis et pellucida eſt. In omnibus pene granis texturæ conſimilis et omnium fibrarum expers eſt. Hæc pellucidum liquorem complectitur, ex quo ſemen ipſum concreſcit. Quemadmodum autem ſemen ab omnibus Plantæ partibus deciduum eſt, ita et in eo totius Plantæ ratio eſt: non ſolùm ſubtiliores eorum partes, in ſe convolutæ et conglomeratæ, quæ ſeorſim per vegetationem extenduntur et explican-

explicantur in juſtas dimenſiones & figuras. Quod ut meliùs præſtetur, ex ſecundâ membranâ duæ fibræ, quaſi Vaſa Umbilicalia, per illam membranam intimam propè baſin in utrumque lobum ſeminis diffunduntur.

Malpigh. Anatome Plantarum.

Itaque ſuccus tam multiplici coctione & fermentatione expurgatus in radice, trunco & foliis, quod adhuc craſſiuſculum reſtat, in fructu aut ſiliquis deponit, dum pars defæcatior per cœcos meatus & fibram altricem ſeminis deducitur. Hinc in membranas, velut in uterum perfertur, in intimâ tunicâ percolatur, fitque ovi colliquamentum. Interim liquor ille puriſſimus lenti fermentatione in bullulas (ferè ut panis, dum coquitur) intumeſcit, atque ita ſenſim omnes Plantæ partes de ſe fundit.

CAPUT III.

Diviſio Plantarum adducitur, & modus ritè eas diſtinguendi exponitur.

PLanta, prout eſt genus quoddam ea quæ è terrâ gignuntur vegetantque ſolùm comprehendens, dividitur in ſpecies ſive genera ſubalterna omnino tria, quæ ſunt hæc, Arbor, Frutex, Herba.

Arbor eſt Planta princeps & omnium perfectiſſima, altiſſima, craſſiſſima, è cujus radice unus ac ſimplex conſurgit & attollitur Caudex, ſive Truncus. E Trunco autem Rami quaſi Brachia explantantur. E Ramis vero Surculi, in quibus Folia, Flores & Fructus ſuo tempore erumpunt. Arbor quid.

Frutex eſt Planta perfecta inter Arborem & Herbam media, ut & Suffrutex, è cujus Radice plures, ut plurimum exurgunt Caudices, iique graciliores; & ex iis Ramuſculi, è quibus & in quibus Folia, Flores & Fructus erumpunt. Frutex quid.

Herba eſt Planta in ſuo genere perfecta, omnium minima, à radice foliata, ſine Caudice quidem erumpens, ſed Caule unico ſemen ferens; quæ poſtquam ſemen ſuum protulit in multis ipſa perit. Quod de annuis & biennalibus, &c. Intelligendum venit: non paucæ enim Herbæ ſunt, quæ radicem perennem habent. Herba quid.

Ad Herbas accedit Suffrutex qui eſt Planta Frutice minor, eique ſuppar minimæ inter Lignoſas altitudinis & craſſitiei, cum Caudice perenni, multiplici et ſarmentaceo Suffrutex quid.

Sicut autem tria illa Plantarum ſumma genera egregie ſtabilita ſunt, ſic et ſtabiliri poſſe meritò videntur genera ſubalterna, ſpecieſve ac ſubdiviſiones tam Herbarum, quàm Arborum et Fruticum ex variis Seminum et Fructuum generibus, ita ut pro differentiis ac ſimilitudinibus Fructuum et Seminum abſolutè varient, ac ſpecie vel genere diſtinguantur aut conveniant Herbæ, Frutices, Arbores. Unde, cum in Fructuum et Seminum gratiam Natura varias in Plantis partes et organa effinxerit, propterea in quibuſcunque Plantis partes et organa illa eſſentialia (Fructus et ſemen ſc.) ſimili vel diſſimili modo conformata videbuntur, ex ſimilitudine illâ vel diſſimilitudine colligendæ erunt variæ vel eædem Plantarum ſpecies aut genera. Hunc ſi modum diſtinguendi Plantas Veteres ſecuti fuiſſent, non eſſent tot hodie controverſiæ de Plantis Veterum. Sed cùm, ut plurimùm, eas comparatione foliorum ad alias deſignarent, hinc factum eſt, ut cùm illæ Plantæ (quod tunc vulgo notæ eſſent) ad quas cæteras compararent, non deſcriberentur ab iis, ipſæ quoque, quas explicare voluerint, Plantæ incertæ et, ut plurimùm, ignotæ planè manſerint. Hunc autem optimum modum diſtinguendi Plantas ex Modernis primus *Andreas Cæſalpinus* ſecutus eſt. Poſt eum lynceus ille Botanicus *Fabius Columna*; et nuperrimè omnes, quotquot præceſſerunt, ſuperavit *Robertus Moriſonius* noſtras celeberrimus hujus Ævi currentis Botanicus. Quam viam quoque inſiſtit in Hiſtoriâ Naturali peritiſſimus Dominus *Ioannes Rajus*. Noſque quàm poſſumus accuratiſſimè eandem Methodum obſervabimus in Hiſtoriâ noſtrâ rerum in *Scotiâ* Naturalium, ſi *Deus Opt. Max.* vitam et ad id præſtandum facultates dederit. Nunc autem in hoc Prodromo Ordine Alphabetico Plantas apponemus, quarundam tantum notam Characteriſticam adjicientes.

Modus diſtinguendi Plantas optimus, Et qui illum primi ſecuti ſunt.

Prius autem monendum eſt, quòd libro hoc primo Plantas tantùm ſylveſtres, quæ paſſim in Sylvis, Montibus, Vallibus et Pratis noſtris ſponte Naturæ proveniunt, et ſine hominum culturâ, ſimus tradituri: Libro autem ſequente eas, quæ in Agris Hortiſque hominum

Aliæ Plantæ ſponte naſcentes. Aliæ Hortenſes.

arte excoluntur. Neque de omnibus in *Scotiâ* ſponte naſcentibus et Hortenſibus in hoc Prodromo agemus; ſed de iis quæ Medici uſûs, aut Artificiis utiles ſint, aut quæ non priùs deſcriptæ, vel figuris expreſſæ fuerint, vel quæ ſpecie inſigniores ſint.

SECTIO SECUNDA.

PLANTÆ

In SCOTIA ſponte naſcentes, Ordine Alphabetico apponuntur.

CAPUT I.

PLANTAS tradit à Literâ A. incipientes.

Abies. ABIES ALBA ſive *fœmina*. B. P. *The Fir-tree.*

Ejus Nota Characteriſtica ex J. Bauhino. Nota Characteriſtica ſecundum clariſſimum *J. Bauhinum* eſt, quòd Conos ferat oblongos, ovatos ferè, ſurſum vergentes, Piceæ vulgaris Conis breviores et craſſiores. Squamæ verò latiores multò brevioreſque, et velut hirſotæ, vel levi exiccatione, caducæ. Inter ſquamas ſingulas veluti lingua quædam eminet a ſquamæ radice exorta, ad cujus latera ſemina hærent alata, majora quam in Piceâ, odorata, mollia, oleoſa. Ex Conis Reſina quoque liquida extillat.

Hæc noſtra Abies ergo eſt ex Coniferis Reſiniferis una, perpetuâ fronde virens, fructu ſquamoſo, foliis pectinatim utrinque diſpoſitis, Conis brevibus erectis, ſeu ſurſum ſpectantibus.

Locus natalis. Vaſtiſſimæ ejus ſylvæ ſunt in Montanis *Scotiæ* locis verſus Boream ſitis.

Abietis vires. In deſperatâ fame poſſe & ſolere homines ex integris Conis, ſeu Fructibus Abietis Farinam ſuam adaugere, quò largius cibentur, Auctor eſt *Struppius*. Abies pro Navibus aptiſſima eſt, ut & pro Ædificiis extruendis. Uſus tabularum ex Abiete apud Veteres erat non infrequens in Libris conſervandis, ut apud Martialem obſervare licet, J. Bauhinus de Abiete.

Hæc Abies Chartis tempora longa dabit. Lib. 4 Epigram. 84.

Ipſa cacumina viridium Abietum & minutuli Coni maximoperè adverſus Scorbutum inveteratum commendantur in Vino vel Cereviſia. Abietis liquida Reſina calida ſiccaque ordine tertio acrimoniâ quadam ſuâ tergendi vim obtinet, & ad veræ Terebinthinæ qualitates proximè accedit, ſumpta ſemunciæ pondere per Alvum bilioſos humores vacuat, renes abſtergit, ulceratos ſanat, urinam ciet. Nucis magnitudine devorata cum Nuce moſchatâ & Saccharo ſtranguriam ſanat, pudendorumque ulcerationi maximè ſuccurrit.

Reſina Abietis arida qualitatibus ac viribus aridæ Pini Reſinæ valdè ſimilis eſt, ſed paulò acrior magiſque detergens. Uſum Thuris æmulatur ejus ſuffitus: ad corrigendam Aeris graveolentiam inſervit.

Abſinthium. ABSINTHIUM *PONTICUM*, ſeu *Romanum* Officinarum, ſeu *Dioſcoridis*, B. P. VULGARE MAJUS J B. *Common Wormwood.*

ABSINTHIUM SERIPHIUM BELGICUM. B. P. *English Sea-Wormwood.*

Integros de Abſinthio Tractatus ſcripſerunt varii. Inter hos eſt *Joannes Bauhinus*, qui de Plantis Abſinthii nomen habentibus ſcripſit. Cum ejus Libro conjunctus eſt *Claudii Richardi* Tractatus de Abſinthiis. Poſt hos *Pompejus Sprecchis* ſcripſit de Abſinthio *Alpino* Umbellifero. Et nuperrimè *Joh. Michael Fehr.* ſcripſit Analecta de Abſinthio, ubi fuſiſſimè ejus vires enumeravit.

ABSINTHIUM autem Herba Corymbifera eſt flore diſcoide nudo, ſeu non radiato, caule indeterminato, floribus eum non finientibus, verùm ſecundum ejus longitudinem velut in ſpicas diſpoſitis, foliis diſſectis, amarore inſignis, odore vehementiore, folio incano. Ejus Nota Characteriſtica ex J. Rajo.

Naſcitur ſponte ad utrumque Littus Æſtuarii *Forthæ*. Locus natalis.

Calidum eſt primo, & ſiccum ad tertium uſque gradum; facultaſque ei ineſt detergendi, aperiendi & diſcutiendi. Subaſtringit etiam, præſertim *Ponticum*. Hinc & Ventriculo et reliquis Viſceribus concoctioni potiſſimùm dicatis perquàm amicum eſt & conveniens, Stomachicum nimirum, Hepaticum et Spleneticum: adſtrictione enim illâ moderatâ roborat, acrimoniâ autem & tenuitate ſuâ bilem et alios excrementitios humores per Alvum, Menſes & Urinam eliminat, obſtructiones Viſcerum ac Meſenterii expedit; Tertianarios, Quartanarios, Ictericos, & ex Morbis diuturnis convaleſcentes juvat, Inflammationes diſcutit; Lienteriam et Fluxum Menſium compeſcit; Sudorem ciet, putredini Veneris ac ipſi etiam Peſti adverſatur. Obeſitatem minuit, fœcunditatem parit. In Paralyſi et ſurditate præſtans, Hydropicorum et Arthriticorum Ichores abſumit, Vermes enecat; Crapulam et maris Nauſeam, et alia Stomachi faſtidia tollit, ſomnumque inducit Vaporum copiâ, quos confertim emittit, præſertim cum vino ſumptum. Vires.

ACER MAJUS, multis falſò PLATANUS, J. B. MONTANUM CANDIDUM, B. P. *The great Mapple:* commonly, yet falſly *the Sycomore* and *Plaintree*. *Acer.*

ACER CAMPESTRE et minus, B. P. VULGARE MINORI FOLIO, J.B. *the leſſer Mapple.*

Arbor eſt ex iis, quæ habent vaſcula ſeminalia membranacea, ipſaque eſt cum vaſculis durioribus binis junctis, membranis extantibus alatis, foliis angulosis aut laciniaris. Ejus Nota Characteriſtica.

Majus frequens eſt obique, minus rarius. *It is found amongſt the Planting at Kinfauns near Perth.* Locus natalis.

Aceris radix, *Plinio* prodente, contuſa (è vino) Jecinoris doloribus utiliſſimè imponitur. Plerumque lautioribus dicatur Supellectilibus, Orbibus et Menſis. Ab Arcuariis quoque expetitur. Vires.

ACETOSA PRATENSIS, B. P. OXALIS VULGARIS FOLIO LONGO, J. B. *Common Sorrel.* *Acetoſa.*

ACETOSA ARVENSIS LANCEOLATA, B. P. PARVA AURICULATA REPENS, J. B. *Sheeps Sorrel.* Ejus Nota Characteriſtica ex Moriſonio.

ACETOSA ROTUNDIFOLIA REPENS *Eboracenſis*, FOLIO IN MEDIO DELIQUIUM PATIENTE. Hiſt. *Oxon. Moriſonii.* Acetoſæ Vires.

Herba molliens eſt, flore herbaceo, ſemine triangulari donata.

Acetoſa autem digerit, aperit et incidit nonnihil humores lentos; Ventriculum æſtuantem refrigerat, appetitum ciborum excitat, jecinoris calorem contemperat, biliosis ac peſtilentibus Febribus adverſatur. Radix Hepatis ac Meſenterii ſolvit obſtructiones, in Febribus quoque utilis. Semen Medicamentis additur Cordialibus. Aqua deſtillata et ſuccus in frequenti ſunt uſu Febrientibus contra æſtum, ſitim et lapſam appetentiam. Æſtivis menſibus Acetoſa ciborum multorum utile condimentum.

ADIANTUM ἀκρόσιχον ſeu furcatum *Thalii*, Filix ſaxatilis *Tragi*, J. B. Saxatilis corniculata, B. P. *Horned Maiden-hair.* Provenit in Septo Regio *Edinenſi.* *Adiantum.*

ADIANTUM album *Tab.* Ruta muraria, B. P. J. B. *Wal-rue.*

ADIANTUM album folio Filicis, J. B. Album *Plinii*, *Lob.* Filicula fontana major, ſive Adiantum album Filicis folio, B. P. *White Stone-Fern*, or *Maiden-hair.*

Adiantum iſtud album noſtras foliis eſt dilutè virentibus, non pulverulentis, pediculo viridi. Quædam ejus diverſitas apud nos eſt. Vulgare folio craſſiori paſſim reperitur in Montanis et Saxoſis; alterum in Cryptis *Vemienſibus* à D. *Chriſtophoro Irvino* repertum folio tenuiori et magis viridi eſt. Aliud foliis criſpis in Montibus Pictlandicis invenit D. *Sutherlandius.* Ejus Nota Characteriſtica.

Adianto vero affine Adiantum noſtras majus Coriandri folio, in apice nonnihil rotundo, pediculo pallide rubente, in Cryptis quoque *Vemienſibus* invenit prædictus D. *Irvinus.*

ADIANTUM nigrum Officinarum, J. B. foliis largioribus pulverulentis, pediculis nigris, B. P. Onopteris mas, *Ger.* *Common black Maiden-hair.*

Reperitur idem Majus apud nos foliis Vulgari duplo longioribus et latioribus, satu-

ratæ magis viriditatis, cauliculis quoque longioribus et nigrioribus, in *Loch-coat Hills near Linlithgow.*

Adiantum aureum. ADIANTO vero affine noſtras minus, folio obtuſo ſaturatè viridi, altius inciſo, cum pediculo viridi minore inveni in hiatu Saxi in Colle ad Occidentem Lacûs dicti *Loch-Coat* prope urbem *Linnuchum.*

ADIANTUM aureum majus, *Ger.* Polytrichum aureum majus, B. P. Polytrichum *Apuleii* majus quibuſdam, J. B. *Great golden Maiden hair*, or *Goldilocks.*

ADIANTUM aureum minus *Tab.* Polytrichum aureum minus, B. P. Polytrichum *Apuleii* minus quibuſdam, J.B. *little Goldilocks.*

ADIANTUM aureum humilius foliis latis rotundis, *I. Raii.* D*warf broad leaved Goldilocks.*

De ADIANTO vero integrum Tractatum ſcripſit *Petrus Formius* M. D.

Nota Characteriſtica. ADIANTUM noſtras eſt inter Plantas acaules, *epiphyllospermas* dictas, quòd ſemina earum adverſæ foliorum parti adnaſci credantur, in punctis illis, ſeu lineolis ferrugineis ibidem conſpicuis, craſſioribus et viridioribus, et foliis ſeu pinnulis.

Locus. Paſſim in locis montanis & ſaxoſis reperiuntur.

Vires. Tartaream & viſcoſam mucilaginem in pulmonibus contentam diſcutit, adeoque prodeſt tuſſientibus & difficiliùs reſpirantibus. Valet & ad renum obſtructiones, urinam elementer ciet, & calculos & arenulas expellit,

Ruta muraria multum commendatur ad puerorum Enterocelas.

Alcea. ALCEA VULGARIS, J. B. Vulgaris major, B. P. *Vervain-Mallow.*

Nota Characteriſtica. Planta eſt molliens, pentapetala, ſeminibus multis rotatim cingentibus ſtylum nutritivum.

Locus. Ad agrorum margines frequens.

Vires. Ex Emplaſticorum Medicamentorum numero eſt. Celebratur ad Caliginem oculorum in aquâ vel vino decocta; torminibus inteſtinorum remedio eſt; rupus quoque & convulſis conducit, & ad calidos corporis dolores apprimè valet.

Alchimilla. ALCHIMILLA VULGARIS, B. P: Perennis viridis major foliis ex luteo virentibus, Hiſt. *Oxon.* Pes leonis, ſive Alchimilla, J. B. *Ladies Mantle.*

ALCHIMILLA perennis incana, argentea ſeu ſericea ſatinum provocans, Hiſt. *Oxon.* Tormentilla *Alpina* folio ſericeo, B. P. Pentaphyllum, ſeu potius Heptaphyllum argenteum flore muſco, J. B. *Silver-leafed Tormentill*, or rather *Satin-leafed Cinque-foile-Ladies Mantle.*

ALCHIMILLA annua minima hirſuta foliis infernè albicantibus, Hiſt. *Oxon.* Minima montana, *Col.* Percepier *Anglorum* quibuſdam, J. B. Chærephyllo nonnihil ſimilis, B. P. *Parſly piert*, or *Parſly breakſtone.*

Nota Characteriſtica. ALCHIMILLA Planta eſt ſubrotundis floſculis & ſeminibus in ſummis caulibus & ramulis, marginibus foliorum eleganter denticulatis. Minimæ autem montana, ſc. *Percepier* floſcula & ſemina ad latera caulium è foliorum alis exeunt.

Locus. Prima & tertia in Septo Regio *Edinburgenſi* naſcitur; Media reperitur in *Calendar* Weſt-from *Perth.*

Vires. ALCHIMILLA Vulneraria inſignis eſt. Calefacit, ſiccat & adſtringit: ſed præcipua vis adſtrictoria eſt.

Alliaria. ALLIARIA, B. P. Heſperis ſepiaria allium redolens, Hiſt. *Oxon. Sauce alone*, or *Jack by the Hedge.*

Nota Characteriſtica. Herba eſt ſemine teretiuſculo, oblongo; flore minore tetrapetalo; foliis ſubrotundis Allium olentibus.

Locus. Naſcitur in aggeribus foſſarum.

Vires. Craſſos humores extenuat, & lentos incidit; vetera ulcera purgat, et ad cicatricem ex melle perducit. Ad venena efficax. Urinam quoque ciet.

Allium. ALLIUM latifolium paluſtre, Hiſt. *Oxon.* Sylveſtre latifolium, B. P. Urſinum bifolium, vernum, ſylvaticum, J. B. *Ramſons.*

ALLIUM campeſtre juncifolium capitatum purpuraſcens majus, B. P. *Crow-Garlick.*

Nota Characteriſtica. ALLIUM eſt inter Plantas hexapetalas, tricapſulares, radicibus bulboſis propriè dictis.

Locus. Naſcitur in ſylvis et nemoribus.

Vires. Traduntur vires in Sativo Allio, lib ſequente.

Alnus. ALNUS VULGARIS, J. B. Rotundifolia glutinoſa viridis, B. P. *Common Alder.*

ALNUS

Alnus nigra baccifera, B P. *Black Alder.*

Alni effigie lanato folio major, B. P. Sorbus *Alpina*, J. B. Aria *Theophraſti* dicta, *Parkinſ.* The white Beam tree.

Alnus nigra, & quæ lanato folio, bacciferæ arbores ſunt Vulgaris autem inter coniferas ſucco aqueo præditas; Foliis majoribus Coryli, conis aliquantum majoribus. Nota Characteriſtica ex Raio.

Vulgaris in aquoſis locis naſcitur, reliquæ in Sylvoſis. Locus.

E cortice Alni Vulgaris color ater conficitur: Infectores namque & Pilearii cortices Alni & ferrum vetus aquâ per aliquot dies macerant, hinc color efficitur niger atramenti ſimilis. Aliqui etiam cortice Alni & fructu viridi utuntur, Gallarum vice, ad Scriptorium atramentum conficiendum, addito Gummi & Chalcantho. Alnus ſub aquis durat nec putreſcit, quòd humidum habeat communis naturæ cum humore adventitio: & idcirco ad ædificiorum fundamenta à *Vitruvio* commendatur. Vires, ad uſus Mechanicos, &

Alni cortex refrigerantem & adſtringentem cum ſiccitate facultatem obtinet, & conducit ad oris & tonſillarum inflammationes ac tumores. Alnum autem nigram bacciferam quod attinet, ejus cortex interior (potiſſimum radicis) purgat humores noxios omnes, maximeque ſerum; unde & Hydropicis prodeſt. Debet autem in umbra ſiccari. ad uſus Medicos.

ALSINE MEDIA, B P Vulgaris, ſive Morſus Gallinæ, J B *Common Chick-weed.* *Alſine.*

Ejus multæ ſpecies ſponte apud nos naſcuntur, quas enumerare non hujus eſt loci.

Alſine inter Pentapetalas ad medium bifidas unicapſulares eſt. Nota Characteriſtica.

Humentia loca maxime amat. Locus.

Refrigerantem & humectantem obtinet facultatem. Vires.

AMBROSIA campeſtris repens, B P Coronopus *Ruellii*, ſive Naſturtium verrucoſum, J. B Verrucoſum capſulâ bivalvi aſperâ ſeu hirſutâ, Hiſt. *Oxon. Swines Creſſes.* *Ambroſia*, Coronopus Ruellii.

Eſt ſiliculoſa, Tetrapetala, Bicapſularis. Nota Characteriſtica.

In uliginoſis & ad vias creſcit. Locus.

Naſturtii ſpeciebus annumeranda eſt, flore, ſemine, ſapore & qualitate iis ſimilis. Cruda eſtur in Acetariis, & cocta cum aceto manditur. Vires.

ANAGALLIS flore Phœniceo, B P. Phœnicea mas, J. B *Male Pimpernell.* *Anagallis mas.*

Simplex habet ſeminis conceptaculum ſemina in medio continens, florum petalis ad ungues junctis, in ſingulis foliorum alis ſingulis. Nota Characteriſtica.

In marginibus agrorum provenit. Locus.

Vulneraria eſt, & adverſus peſtem commendatur. Aqua ejus aut ſuccus cum melle valet ad ſuffuſiones. Aqua quoque ad Phthiſim & Tabem Pulmonum commendatur, cum lacte vaccino & ſaccharo permiſta. Quibuſdam in uſu eſt pro torminibus recens natorum. Vires.

ANAGALLIS LUTEA nemorum, B. P. Lutea Nummulariæ folius, J. B. *Yellow Pimpernell.* *Anagallis lutea.*

In ſylvis & umbroſis frequens. Locus.

Anagallis aquatica major folio oblongo, B P. Aquatica flore cæruleo, folio oblongo maj. J. B Veronica aquatica major folio oblongo, Hiſt. *Oxon, the greater long-leafed Brook lime.* Anagallis aquatica.

Anagallis aquatica minor folio ſubrotundo, B. P. Aquatica flore cæruleo, folio rotundiore, J. B Aquatica vulgaris ſive Becabunga, *Park* Veronica aquatica minor folio ſubrotundo, Hiſt. *Oxon. Common Brook-lime* falſly called *Water-purpy.* Hæcque eſt, quæ in Officinis recipitur.

Anagallis aquatica rotundifolia, *Ger.* Aquatica folio rotundo, non crenato, B. P. *Samolus Valerandi*, J B. Verònica aquatica folio ſubrotundo, non crenato, Hiſt. *Oxon. Round-leaved Water-Pimpernell.*

Anagallis aquatica anguſtifolia, J B. Aquatica anguſtifolia ſcutellata, B P. Veronica anguſtifolia aquatica minor Polygoni inſtar, Hiſt. *Oxon. Narrow-leaved Brooklime.*

Anagallis aquatica floribus & ſeminis conceptaculis cum Veronicis convenit, floreque eſt tetrapetalo, parvo, petalis ad ungues junctis, floribus è foliorum alis exeuntibus ſingulatim. Nota Characteriſtica.

Anagallis aquatica in rivulis naſcitur & paluſtribus locis. Locus.

Calefacit & humectat moderatè. Viribus cum Naſturtio convenit, niſi quòd imbecillior ſit. Multi uſus eſt in Scorbuto & Calculo Renum. Extrinſecùs opitulatur Phlegmonis & Eryſipelati.

ANCHUSA DEGENERIS, facie Milii Solis, *Ger.* Lithoſpermum arvenſe radice rubrâ, B. P. Nigrum flore Albo, ſemine Echii. J. B. *Baſtard Alkanet*, or *Baſtard Gromell.* *Anchuſa degeneris.*

Inter Herbas aſperifolias eſt, quibus folia in caulibus alterna, flores monopetali, marginibus quinque partitis; inciſuris alias profundioribus, alias levioribus; ſeminibus ad ſingulos flores quaternis, perianthio breviore & ad modum floris expanſo; ſeminibus aſperis, rugoſis, caput viperinum referentibus; radicibus rubris, florum laciniis acutis. Nota Characteriſtica.

Locus. Inter ſegetes naſcitur.

Androſæmum. ANDROSÆMUM *Campoclarenſe Col.* Bifolium glabrum perfoliatum, non perforatum, Hiſt. *Oxon.* Aſcyrum, ſive Hypericum glabrum bifolium, non perforatum, B. P. Hypericum elegantiſſimum non ramoſum folio lato, J B. *Matthiolus his Tutſan*, or *Elegant S. Iohn's wort not perforate.*

ANDROSÆMUM alterum hirſutum, *Col.* Hirſutum, B. P. Androſæmum Aſcyrum dictum caule rotundo hirſuto, Hiſt. *Oxon. Hairy Tutſan.*

Nota Characteriſtica. Genere conveniunt Aſcyrum & Hypericum. Nota flos flavus, Coma terentium digitos velut cruentans, & pericarpium tribus carinis compoſitum.

Vires. Vulneraria planta eſt.

Anemone. ANEMONE nemorum, *Ger.* Nemoroſa flore majore, B. P. Ranunculus nemoroſus flore majore, Hiſt. *Oxon.* Ranunculus phragmites albus vernus, J. B. *White flowred Wood-anemonie.*

Nota Characteriſtica. Nota Characteriſtica communis eſt cum Ranunculis, in quibus enumerandis tradetur.

ANEMONE nemorum flore carneo. Hanc aliaſque varietates Inveni in nemore apud Caſtrum de *Drummond*, in nobiliſſimi Comitis *Perthenſis* ditione.

Angelica. ANGELICA major ſylveſtris, B. P. Sylveſtris magna vulgatior, J. B. *Wild Angelica.*

Locus. Naſcitur in aquoſis & ad rivulos paſſim.

ANGELICA ſylveſtris minor, ſive erratica, B P. Sylveſtris repens, J B. Herba *Gerardi Ger.* Podagraria vulg. *Park. Herb-Gerard, Goutwort*, or *Aſhweed.*

Locus. Ad ſepes naſcitur.

Nota Characteriſtica. Angelica umbellifera eſt, ſemine craſſiore, ſtriato, breviore, majuſculo & tumidiore, per maturitatem albente.

Vires. Minoris, ſive Podagrariæ vires in Podagricis commendantur. Radix aliquot diebus ex vino pota febres putridas ſanat. Vulneraria quoque Planta eſt; adduntur folia recentia tenera oleribus.

Sylveſtris magna vulgatior corrigit proventum ſaburramque craſſorum & viſcidorum humorum, atque fœtidum halitum emendat. Exhibita viridis in potu vel ſicca in morbis equorum, pecorum & Suum celebratur.

Anonis. ANONIS ſpinis carens purpurea, B. P. Non ſpinoſa purpureo flore, J B. Non ſpinoſa repens, Hiſt *Oxon. Purple Reſt-barrow without prickles.* Et hæc eſt, quæ in Officinis uſurpatur.

ANONIS non ſpinoſa flore albo, *White flowered Reſt-barrow without prickles.*

ANONIS ſpinoſa flore purpureo, B. P. Anonis ſive Reſta bovis vulgo purpurea et alba ſpinoſa, J. B. Vulgaris ſpinoſa flore purpureo, ſiliquis lentiformibus, Hiſt. *Oxon. Prickly Reſt-barrow.*

Nota Characteriſtica. Herba eſt Anonis flore papilionaceo, trifolia propriè ſic dicta, quæ terna duntaxat folia habet in extremo pediculo, floribus ſparſis & rariùs ſitis, ſiliquis brevioribus, ſemine reniformi.

Vires. Radix et ejus cortex urinam provocat, calculos renum et veſicæ atterit.

Locus. In paſcuis ſterilibus et agrorum marginibus naſcitur.

Aparine. APARINE, J. B. Vulgaris, B. P. *Common Gooſe-Graſs.*

Locus. Naſcitur paſſim in ſylvoſis.

Nota Characteriſtica. Inter herbas ſtellatas eſt, foliis ad caulium nodos aſperis, caulibus longis infirmis, cum plurimis ſeminibus, floribus albis.

Vires. Ad ſtrumas et Icterum commendatur, ad calculum etiam in vino albo decocta.

Artemiſia. ARTEMISIA VULGARIS, J B Vulgaris major, B. P. *Common Mugwort.*

Locus. Paſſim in agris naſcitur.

Nota Characteriſtica. Inter corymbiferas eſt, flore diſcoide nudo, caule indeterminato, floribus ſecundum ejus longitudinem velut in ſpicas diſpoſitis, foliis diſſectis fruticeſcens, folio ſubtus incano, ſuperne virente.

Vires. Menſes, fœtum et ſecundinas pellit; ſordes abſtergit. Artemiſia latifolia ſiccata vera Moxa eſt.

Arum. ARUM, J. B. Vulgare non maculatum, B. P. *Cuckow pint.* Eſt Planta Officinalis.

Locus. In umbroſis provenit.

Nota Characteriſtica. Inter bulboſis affines eſt, monopetala, flore ſedi fructûs cohærente, radice tuberoſa, piſtillo pro ſtylo in medio, flore nudo, ſapore acri, foliis integris.

Radix

Radix adverſus venenum & peſtem commendatur. Diuretica quoque eſt, & in morbis pectoris utilis. In Scorbuto & affectibus Lienis & Ventriculi frigidis, flatibuſque eximii uſûs. Vires.

ARUNDO VULGARIS, ſive Phragmites *Dioſcoridis*, B. P. Vulgaris paluſtris, J. B. *The Common Reed.* *Arundo.*

Herba culmifera major & elatior eſt grano minore, Nota Characteriſtica.

In lacubus naſcitur. Locus.

Abſtergentem facultatem poſſidet radix in vino decocta, Menſes & urinam ejicit. Radix trita fiſtulis & ulceribus inſperſa prodeſt. Quidam ex Arundinum radicibus tuſis, arefactis & in farinam molitis panem non inſuavem conficiunt Vires.

ASPERULA, ſive Rubeola montana odora, B. P. Rubiis accedens Aſperula quibuſdam, aut Hepatica Stellaris, J. B. *White flowered Woodroof.* *Aſperula.*

In ſylvis & dumetis naſcitur. Locus.

Herba ſtellata eſt floribus albis caules terminantibus in quaſdam velut umbellas congeſtis, foliis aſperiuſculis. Nota Characteriſtica.

Ad Hepatis affectus commendatur, Icterum præſertim. Vires.

ASPHODELUS minimus luteus paluſtris Acori folio, *Lob.* Hiſt. *Oxon.* Luteus Acori foliis paluſtris *Anglicus*, Lob. J. B. *Lancaſhire Aſphodill*, or *Baſtard Aſphodill.* Aſphodelus.

In paluſtribus naſcitur. Locus.

Inter bulboſis affines eſt, hexapetala, flore minore ſtellato, ſemine triquetro, radicibus fibroſis. Nota Characteriſtica.

Vulneraria eximia eſt, quemadmodum ſæpiùs experimento comprobavit nobiliſſimus D *Georgius Mackenzius* de *Tarbet* Eques auratus, Archivorum Regni Cuſtos Vires.

ASPLENIUM, ſive Ceterach, J. B. Aſplenium ſive Scolopendria, Ceterach Officinarum, B. P. *Spleenwort* or *Milt-waſt.* *Aſplenium.*

In ſaxorum crepidinibus naſcitur. Locus.

Eſt inter Herbas epiphylloſpermas, folio anguſtiore laciniato & velut dentato. Nota Characteriſtica.

In obſtructione lienis & hepatis adhibetur extrinſecus mundificat ulcera & vulnera. Vires.

ASTRAGALUS ſylvaticus foliis oblongis glabris, B P. Aſtragaloides, ſive Aſtragalus ſylvaticus, Aſtragalo magno *Fuchſii*, vel Chamæbalano leguminoſæ affinis planta. J. B. Orobus ſylvaticus noſtras perennis ſiliquis propendentibus, radice tuberoſâ, Hiſt. *Oxon. Wood-peaſe*, or *Heath peaſe.* *Aſtragalus ſylvaticus.*

Paſſim in montibus noſtris reperitur. Locus.

Inter legumina eſt, ſive ſiliquoſas papilionaceas bivalves, non ſcandentes, ſiliquis propendentibus donatas. Nota Characteriſtica.

Radice eſt fibroſâ, cui tubera parva piſi aut fabæ magnitudine adnata ſunt. Folia habet ala a coſtis conjugatim adnaſcentia, uno extremum claudente. Coſtæ foliis e regione ſic onuſtæ alternatim e cauliculis prodeunt eo intervallo, quo diſtinguuntur genicula ipſa. Siliquas habet bivalves unicam ſeriem ſeminum includentes, eaſdemque propendentes. Ejus Icon habetur Tabulâ primâ Deſcriptio ex Moriſonio.

Saporem habent hujus radicis tubera ad Glycyrrhizam accedentem, iiſque utuntur *Montani* noſtri ad eoſdem thoracis affectus, quibus Glycyrrhiza convenit. *Karemyle* illis dicitur, & ea tubera cum aquâ temperata ad famam & ſitim diutius tolerandam utiliſſima experiuntur: dulci enim ſua ſubſtantiâ humores in ventriculo acidos & acres corrigit & mitigat, imò figit & compeſcit, adeoque famis & ſitis remedium eſt. Et proptereà, ſi non ſit eadem Planta, quæ *Theophraſto Scythica* dicitur (quæ *Glycyrrhiza* eſſe communiter a doctis cenſetur) ei certè conſimilis eſt, leguminoſa, ſiliquoſa quoque & facultatis ejuſdem. Et veriſimile admodum mihi videtur, hujus Plantæ tubera cibum eſſe a *Dione* in *Severi* Imperatoris vitâ memoratum, quo uſos dicit *Britannos*, ut per aliquot dies (ab hoſtibus preſſi) famem et ſitim tolerarent. Hæc enim vires Glycyrrhizæ pares habet, paſſimque in montibus noſtris ſponte provenit planta, et ad hunc uſque diem à *Montanis* noſtris (qui priſcorum *Scotorum* mores et vivendi rationem retinent) ad eoſdem uſus ejus tubera uſurpantur. Glycyrrhiza autem (quod ſciam) nullibi in tota Inſulâ, niſi plantata, naſcitur. Vires.

ATRIPLEX ſylveſtris latifolia, B. P. Atriplex dicta Pes anſerinus, J. B. *Gooſe-foot.* Paſſim reperitur. *Atriplex.*

Atriplex ſylveſtris latifolia acutiore folio, B. P. Atriplex dicta Pes anſerinus alter, ſive ramoſior, J. B

Atriplex fœtida, B. P. Puſilla olida hircina vulvaria vocata, Garum olens, *Lob.*

Stinking Orach. Sponte provenit in Rupe marinâ in Æſtuario *Forthæ* dictâ *Hayſtack.*

Atriplex ſylveſtris anguſto oblongo folio, B. P. Vulgaris anguſtifolia cum folliculis, J. B. *Narrow-leaved wild Orach.*

Atriplex marina noſtras, J. Ray. *Engliſh Sea-Orach.*

Nota Characteriſtica. Atriplex eſt inter mollientes, floribus muſcoſis, luteis, ſemine nigro.

Vires. Vires in Atriplice ſativâ traduntur. Atriplicis olidæ folia Hyſtericis utiliſſima.

Avena. AVENA ALBA, J. B. Vulgaris ſive alba, B. P. *White Oats.* Seritur in agris communiter.

Avena nigra, B. P. J. B.

Nota Characteriſtica. Culmifera eſt, caule terete, geniculato, concavo, paniculata ſeu jubata, grano oblongo glumâ craſſiore tecto.

Vires. Avena alimentum ſatis commodum multis noſtratium exhibet. Ejus farina ad Cataplaſmata utilis eſt: caliditatis enim particeps eſt, nec ventrem ſupprimit, quin multis aperit potius. Avena toſta in ſacculo dolenti parti applicata anodyna eſt.

Auricula muris. AURICULA muris pulchra flore albo, J. B. Lychnis caulibus ad genicula folioſis, Hiſt. *Oxon. Mouſe-ear with a large white flower.*

Auricula muris pulchro flore albo, folio tenuiſſimo, J. B. Lychnis minima foliis Laricis, ſeu tenuiſſimè diviſis, Hiſt. *Oxon.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter pentapetalas ut plurimùm ad medium bifidas, non capſulares.

CAPUT II.

Plantæ incipientes à Literâ B.

Barba capri. BARBA CAPRI floribus compactis, B. P. Ulmaria, J. B. Regina prati, *Ger. Meadow ſweet*, or *Queen of the Meadow.* Planta Officinalis eſt, quæ naſcitur in pratis humidis et ad rivulos paſſim.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas ſemine nudo polyſpermas, flore nudo, polyphyllo, caule indeterminatè foliato ſpecioſum florum thyrſum proferente, radicibus fibroſis, ſeminibus incurvis in globulum congeſtis.

Vires. Planta ſudorifera et alexipharmaca eſt. Folia vino aut cerviſiæ immiſſa gratum ei ſaporem et odorem conciliant, non ſecus ac Pimpinellæ folia. Flores odoris grati cor exhilarant.

Bellis. BELLIS MAJOR, J. B. Major ſylveſtris caule folioſo, B. P. *The great or wild white Daiſy.* Officinalis eſt. In montanis et paſcuis naſcitur.

Bellis ſylveſtris minor, B P. Minor ſylveſtris ſpontanea, J. B. *Common ſmall wild Daiſy.* Officinalis eſt. In paſcuis provenit.

Bellis pratenſis duplici florum ſerie, Hort. Reg. *Bleſenſis.*

Bellis minor ſylveſtris flore pleno.

Bellis minor ſylveſtris flore cœruleo.

Bellis minor ſylveſtris ſimplex, flore albo, prolifera. Eam inveni in colle prope Villam *Welhouſe* dictam in viciniâ *Torphichen.*

Deſcriptio. Ex quatuor foliis humi repentibus oblongo-rotundis aſſurgit caulis tres digitos altus, quem ſex cingunt foliola, in quorum medio eſt flos, è cujus centro duo novi caules floribus albis ſimplicibus inſigniti protenduntur.

Nota Characteriſtica. Inter corymbiferas eſt Læves diſco radiato.

Vires. Majoris caule folioſo uſus eſt eximius in Phthiſi et Aſthmati. Minor frigida et ſicca eſt inſignis vulneraria. A quibuſdam exhibetur herba cum floribus infantibus ad alvum laxandam. Radices externis ad Strumas et ſcrophulas cum ſucceſſu exhibentur.

Beta maritima. BETA ſylveſtris maritima, B. P. Spontanea maritima communis viridis, Hiſt. *Oxon.*

Nota Characteriſtica. Inter mollientes eſt, foliis ſpiſſis, floribus herbaceis, ſemine rugoſo aut aculeato donatas.

Laxat

Laxat alvum ob nitroſitatem. Errhinum eſt, præcipue radix: Succus ejus naribus exceptus ſternutamenta proritat, & humores pituitoſos è cerebro magnâ copiâ elicit. Plantulæ recentes cum radicibus leviter bullitæ ex aceto devoratæ cibi appetentiam afferunt, ſitim compeſcunt, choleram in ventriculo reprimunt. Vires

BETONICA purpurea, B P. Vulgaris purpurea, J B. *Common Betony.* Officinalis Planta eſt. In a Bank near to *Echlin*, above the *Queensferry* in *Weſt-Lothian.* *Betonica.*

Inter Plantas verticillatas floribus in ſpicas diſpoſitis eſt denſiores, verticillis proximè admotis, folio crenato, clatior. Nota Characteriſtica.

Calefacit & ſiccat, acris eſt & amara; diſcutit, attenuat, aperit & abſtergit. Cephalica eſt, etiam vulneraria. Folia in uſum veniunt maximè. Vires.

BETULA, B. P. Betula *Plinii* & *σημύδα* *Theophraſti*, J. B. The *Birch tree.* Officinalis eſt. In ſylvis humidis naſcitur. *Betula.*

Inter coniferas eſt ſucco aqueo prædiras, foliis minoribus, conis minimis. Nota Characteriſtica.

Folia calefaciunt, ſiccant, attenuant, & abſtergunt & aperiunt, in Hydrope utilia Cortex, quia bituminoſus, adhibetur in ſuffitibus aeri corrigendo dicatis. Fungus ejus vi pollet adſtrictoriâ, & ejus ramenta Hæmorrhoidibus inſperſa fluxum cohibent. Veteres ante repertum chartæ uſum in hujus cortice candido ſcribere ſoliti erant. Vires.

Ventriculi pecorum, quibus coagulum lactis parant, ſucco Betulæ conditi & macerati caſeos omnes, qui eo coagulo cocunt, à vermibus aſſerunt. Trag.

Veris initiis, antequam folia prodiere, in trunco aut ramis vulnerata Betula dulcem ſuccum copioſè effundit, qui multum ad calculum commendatur à quibuſdam. Eodem ſucco partim mero, partim cum melle cocto Phthiſin Scorbuticam non ſemel curavit D. *Needham* apud *Raium.*

BIFOLIUM majus, ſive Ophrys major quibuſdam, J. B. Ophrys bifolia, B. P. *Twayblade.* In ſylvis naſcitur. *Bifolium.*

Inter bulboſis affines eſt, monopetala, radicibus fibroſis, foliis nervoſis binis in caule oppoſitis; floribus labiatis & galeatis eleganti thyrſo diſpoſitis, quibus utriculi ſuccedunt pulviſculo referti. Nota Characteriſtica.

Herba glutinans & vulneraria eſt. Vires.

BISTORTA major radice magis intortâ, B. P. Major rugoſioribus foliis, J. B. *Great Biſtort*, or *Snakeweed.* Officinalis planta eſt. *Biſtorta.*

Biſtorta Alpina minima ſobolifera, Hiſt *Oxon.* J. B. In the Park of *Drummond.*

Inter herbas pentapetalas eſt ſemine triangulari donatas. Nota Characteriſtica.

Adſtringit validè radix & roborat. Alexipharmaca quoque eſt & vulneraria. Vires.

BLITUM polyſpermum, B P Erectius ſive 3 *Tragi*, J B. *Upright Blite*, or *All-ſeed.* *Blitum.*

Inter mollientes eſt, floribus herbaceis, ſeminibus nigris, lucidis. Nota Characteriſtica.

Refrigerat & emollit. Vires.

BRASSICA maritima monoſpermos, B. P. Monoſpermos *Anglica*, J. B. Maritima major repens multiflora alba monoſpermos, Hiſt. *Oxon. Sea-Colewort.* Quidam pro olere edunt. *Braſſica.*

Braſſica ſylveſtris, J. B. Arvenſis, C. B.

Notæ Characteriſticæ & vires Braſſicæ in Sativâ traduntur Libro ſequente.

BRUNELLA major folio non diſſecto, B. P. flore minore vulgari, J. B. *Common Self-heal.* Officinalis eſt. Variat floris colore albo, carneo. In paſcuis provenit paſſim. *Brunella.*

Inter verticillatas eſt denſiores, ſpicatas. Nota Characteriſtica.

Vulneraria inſignis eſt, multi uſus in Anginâ & oris affectibus. Ardorem faucium & gutturis extinguit. Vires.

BUGLOSSUM ſylveſtre minus, B. P. Echium *Fuchſii*, ſive Borago ſylveſtris J. B. *Wild*, or *Corn-Bugloſs.* *Bugloſſum.*

Bugloſſum ſylveſtre caulibus procumbentibus, B. P. Borago minor ſylveſtris, *Col.* Alyſſum *Germanicum* Echioides, *Lob. Small Wild Bugloſs.* In arvis naſcitur.

Nota Characteriſtica & vires in Sativo traduntur.

Cordiales cenſentur hujus quoque flores. Vires.

BULBOCASTANUM, J. B. Minus, B. P. *Common Earth-nut.* *Bulbocaſtanum.*

Umbellifera eſt, ſemine minore & minus tumido, radice tuberoſâ. Nota Characteriſtica.

Radix eſtur cruda, cocta in jure carnium. Venerem ſtimulat, cruenta mingentibus & ſequentibus auxiliatur. Vires.

BURSA paſtoris, J. B. Major folio ſinuato, B. P. Major capſulâ cordatâ, foliis laciniatis, Hiſt. *Oxon. Common Shepherds-purſe.* Offic. Paſſim reperitur. *Burſa paſtoris.*

Burſa paſtoris minor foliis inciſis & *Thalii*, B. P. Parvo folio glabro ſpiſſo, J. B. Minor capſulâ brevi cordatâ, foliis ſinuatis. Hiſt. *Oxon.*

Burſa paſtoris minor loculis oblongis, B. P. Hiſt. *Oxonienſis.* Burſa paſtoria minima oblongis ſiliquis, ſive verna loculo oblongo, J. B. Paronychia vulgaris Alſinefolia, *Park Nail-wort.* or *Whitelow-graſs.*

Burſæ paſtoris ſimilis ſiliquoſa major, B. P. Burſa paſtoris, ſive Piloſella ſiliquoſa, J. B. Drabæ ſiliquoſæ ſimilis planta præcox annua, Hiſt. *Oxon. Great Nail-wort*, or *Codded Mouſe-ear.*

Vires. Burſa paſtoris refrigerat, exiccat, adſtringit, reprimit, in fluxibus alvi cruentis & ſputo ſanguinis utilis. Vulneraria eſt.

CAPUT III.

Plantæ incipientes à Literâ C.

Calamintha. CALAMINTHA arvenſis verticillata, B. P. Mentha arvenſis verticillata hirſuta, J. B. *Water Calamint with whorled Coronets.* In arvis naſcitur.

Nota Characteriſtica. Inter verticillatas eſt, floribus ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus pediculis innitenubus, oblongis foliis & odore Menthæ.

Vires. Calefacit, ſiccat, attenuat; Menſes, urinam movet, ſtomachum corroborat, hepar reſerat, tuſſi medetur.

Caltha paluſtris. CALTHA PALUSTRIS, J. B. Paluſtris flore ſimplici, B. P. *Single Marſh Marigold.* In aquoſis & ad fluviorum ripas naſcitur.

Nota Characteriſtica. Thecas habet membranaceas, Aconiti inſtar, ſemenque inibi contentum.

Vires. Apum ictui foliorum ſuccus illitus ſuccurrit. Decocta planta inſeſſu infantium torminibus muliercularum experimento medetur. *Schwenckfelt* de Stirpibus *Sileſiæ.*

Campanula. CAMPANULA minor ſylveſtris rotundifolia vulgaris, B. P. Parva *Anguillaræ Cantabrica*, J. B. Vulgaris minor, foliis imis rotundioribus ſinuatis non ſerratis, Hiſt. *Oxon. The leſſer round-leaved* Bell-flower. In montoſis naſcitur.

Nota Characteriſtica. Inter herbas eſt flore monopetalo, uniformi, vaſculo diviſo in loculamenta terna, ſeminibus in ſingulis cellulis pluribus exiguis, lucidis. Lacteſcens & erecta flore campanam referente, margine in quinque plurimùm lacinias ſecto, flore ejuſque calyce vaſculo ſeminali inſidentibus, conceptaculis ſeminum brevibus & habitioribus, foliis levioribus, radice lignoſiore aut tenuiore.

Vires. Succus ex Campanulâ cæruleo flore expreſſus viridem efficit colorem, *Schwenkfelt* de Plantis *Sileſiæ.*

Trachelium. CAMPANULA pratenſis flore conglomerato, B. P. TRACHELIUM pratenſe flore conglomerato, Hiſt. *Oxon.* Trachelium minus multis, J. B. *Little Throat-wort*, or *Canterbury-bells.*

Campanula maxima foliis latiſſimis, B. P. Hiſt. *Oxon.* Pulchra à *Toſſano Carolo* miſſa, J. B. *Giant Throat wort.*

Nota Characteriſtica. Convenit cum priore, niſi quòd ſit Trachelium hirſutis foliis.

Vires. Trachelium exiccat & aſtringit: unde decoctum illius ad oris, uvulæ et tonſillarum inflammationes et exulcerationes incipientes, aliaque ejuſmodi mala, quæ adſtrictione indigent, confert: Radix tenera in acetariis apta, jejunio verno præſertim. *Lob.*

Cannabis. CANNABIS ſativa, B. P. Mas et fœmina, J. B. *Hemp male* and *female.* Officinalis eſt. Seritur in agris.

Nota Characteriſtica. Inter herbas eſt flore imperfecto ſeu ſtamineo, erectis ſeminibus ex adverſo binis, digitatis.

Vires. Semen lacte decoctum tuſſi opitulatur. Emulſio ſeminis ictero prodeſt. *Perſæ* ſemen pro Veneris incentivo uſurpant. Herbæ ſuccus inſtillatus aurium dolores ab obſtructione natos ſanare traditur.

Ex ejus corticibus linteamina fiunt.

CAR-

CARDUUS vinearum repens folio Sonchi, B. P. Serpens lævicaulis, J. B. *Common Way Thiſtle*, or *Creeping Thiſtle*. In arvis frequens. Carduus.

Carduus viarum repens flore albo.

Carduus albis maculis notatus vulgaris, B. P *Marianus*, ſive lacteis maculis notatus, J. B. *The milkie Thiſtle*, or *Our Ladies Thiſtle*. Officinalis eſt. Ad agrorum margines naſcitur.

Carduus nutans, J. B. Cirſium tertium totâ ſuâ ſtirpe magis ſpinoſum, *Dod. Thiſtle with a bending head.*

Carduus polyacanthus primus, Ger Polyacantha, *Tab.* *Thiſtle upon Thiſtle.*

Carduus Polyacanthus ſecundus, Polyacantha, *Lob. Welted Thiſtle with ſmall flowers.*

Carduus paluſtris, B. P. Caule criſpo, J. B. *The Marſh Thiſtle.*

Carduus paluſtris flore albo.

Carduus lanceatus latifolius, B. P. Lanceatus ſive ſylveſtris, Dod. J. B. *The Spear Thiſtle.*

Carduus ſtellatus, ſive Calcitrapa, J. B. Stellatus ſive Stellatus foliis Papaveris erratici, C. B. By the Sea-ſide betwixt *Blackneſs* and the *Queensferry.*

Carduus tomentoſus Corona fratrum dictus, Park. Capite tomentoſo, J. B. Sphærocephalus quintus, ſive Carduus capite rotundo tomentoſo, C. B. cum priore.

Ex plagâ Auſtrali *Scotiæ* allatus eſt mihi carduus monſtroſus in agris ſponte naſcens, capite pyramidali a caule in latam baſin aſſurgente, flore quoque faſciato & compreſſo innumeris capitulis referto.

Inter herbas capitatas eſt, flore ex floſculis fiſtularibus compoſito. Nota Characteriſtica.

Hiſt. Nat. Lib. 22 Cap. 6. Egregius eſt locus *Plinii* de Aculeatis. „Rerum naturam certè non defuiſſe nobis „docebimus, & inviſis quoque herbis inſeruiſſe remedia: quippe cum Medicinas dede„rit etiam aculeatis. Hæc enim proximè reſtant ex his, quas priori libro nominavi„mus, in quibus ipſis providentiam Naturæ ſatis admirari ampleċtique non eſt. De„derat, quas diximus, molles cibiſque gratas. Pinxerat remedia in floribus, viſuque „ipſo animos invitaverat, etiam deliciis auxilia permiſcens. Inde excogitavit aliquas „aſpectu hiſpidas, tactu truces, ut tantùm non vocem ipſius fingentis illas, rationem„que reddentis exaudire videamur, ne ſe depaſcat avida quadrupes, ne procaces ma„nus rapiant, ne neglecta veſtigia obterant, ne inſidens ales infringat, his muniendo „aculeis, teliſque armando, remediis ut tuta ac ſalva ſint. Ita hoc quoque, quod in „iis odimus, hominum cauſâ excogitatum eſt. Egregius Plinii locus de Aculeatis.

Cardui cujuſque ſemen diureticum eſt. Vires.

Cardui viarum ſemen potum laterum doloribus remedio eſt. Cardui *Mariæ* decoctum datur utiliter ad jecinoris & vaſorum infarctus & remorantes urinas. Aqua è foliis deſtillata laterum morbo medetur. Semen uſus eſt eximii in Emulſionibus. Aqua deſtillata præcipui uſûs eſt in phagedænis & ulceribus erodentibus, ſi linteamina probè humectentur illâ aquâ & ulceribus imponantur.

Folia tenera, demptis aculeis, oleribus adduntur à quibuſdam. Caryophyllata.

CARYOPHYLLATA montana purpurea, *Ger.* Aquatica nutante flore, B. P. Aquatica flore rubro ſtriato, J. B. Aquatica nutante flore purpureo Calathi effigie, Hiſt. *Oxon. Purple Mountain-Avens.*

Caryophyllata montana purpurea, flore uno alteri innato, ſive duplici.

Reperta eſt à me hæc Caryophyllata, flore triplici, ſecundo primi, tertio ſecundi Calyci innato in *Carribber-Bank in Weſt-Lothian.*

Caryophyllata vulgaris, B. P. Flore parvo luteo, J. B. *Avens*, *Herb Bennet.* Officinalis eſt.

Caryophyllata flore majore, C. B. Montana vulgari ſimilis *Camerarii*. In the *Den of Bethaick.*

Caryophyllata Pentaphyllæa, *Ger.* Alpina quinquefolia, B. P. In the *Den of Bethaick*, & elſewhere.

Eſt inter herbas ſemine nudo polyſpermas, flore decaphyllo, ſeu in decem ſegmenta diviſo à flore ſuperſtite, ſeminibus caudatis appendicibus uncinatis aut plumoſis adhærentibus, foliis pinnatis radice aromaticâ. Nota Characteriſtica.

Subadſtringit, roborat, diſcutit in vino pota; cor exhilarat, cerebrum roborat, ſpiritus tum vitales tum animales recreans. Ventriculi inteſtinorumque dolores à flatibus ſubortos lenit, concoctionem provocat. Etiam contra venena utilis eſt, cephalica & cardiaca eſt. Radix cereviſiæ infuſa viſcera & articulos roborat, eximii uſus quoque in Febri- Vires.

D 2 bus

bus Tertianis Dyſentericis & ſanguinem expuentibus radicis pulvis epotus prodeſt. Vulneraria Planta eſt.

Caryophyllus. CARYOPHYLLUS virgineus, *Ger.* Sylveſtris humilis flore unico, B. P. Sylveſtris puſillus omnium minimus unico flore, Hiſt. *Oxon* Betonica coronaria, ſive Caryophyllea repens rubra, J. B. *Maiden Pink.* Upon a hill near *Perth.*

Caryophyllus pratenſis laciniato flore ſimplici, ſive flos cuculi, B. P. Lychnis Pratenſis flore laciniato ſimplici, Hiſt. *Oxon.* Flos cuculi, Odontis quibuſdam, J. B. *Meadow Pinks, wild Williams.*

Caryophyllus arvenſis glaber flore minore, B P. Lychnis arvenſis glabra flore minore, Hiſt. *Oxon.* Gramini *Fuchſii* Leucanthemo affinis & ſimilis herba, J. B. The *leſſer Stitch-wort.*

Caryophyllus minimus muſcoſus noſtras, *Park* Saxifraga *Anglicana* Alſinefolia, *Ger. Chick-weed Break ſtone.*

Caryophyllus montanus minor, B. P. Caryophyllus flos aphyllocaulos vel junceus minor, J. B. *Thriſt*, or *Sea-Gilloflower.*

Nota Characteriſtica. Inter pentapetalas eſt ut plurimum ad medium bifidas unicapſulares.

Vires. Caryophyllus ſylveſtris à *Schwenckfelt* adverſus calculum & morbum comitialem commendatur.

Caucalis. CAUCALIS ſemine aſpero, floſcolis rubentibus, B. P. Anthriſcus quorundam ſemine aſpero hiſpido, J. B. *Hedge-Parſly.*

Caucalis ſegetum minor Anthriſco hiſpido ſimilis, *I. Ray. Small* Corn Parſly.

Caucalis *Anglica* flore rubente, *Park.* Lato Apii folio, B. P. Lappula canaria latifolia, ſive Caucalis, J. B.

Caucalis nodoſa echinato ſemine, B. P. Nodoſa echinato ſemine Anthriſco hiſpido affinis, ſi non ejus varietas, J. B. *Knotted Hedge*-Parſly.

Locus. Inter ſegetes & in agrorum marginibus naſcitur.

Nota Characteriſtica. Inter umbellatas eſt ſemine echinato ſeu aculeato dentatas.

Vires. Urinas & menſes ciet, calculos & arenulas diſſolvit.

Centaurium. CENTAURIUM minus, B. P. Minus flore purpureo, J. B. *Small Centaury.* Officinalis planta eſt In agris ſiccioribus naſcitur.

Centaurium minus flore albo.

Nota Characteriſtica. Inter Anomalas eſt flore pentapetaloide, pericarpiis ſemine minutiſſimo refertis, nullâ intus lanâ, floribus in ſummis caulibus & ramulis crebris, ſapore amaro inſignes, flore è tubo oblongo in quinque ſegmenta acuta expanſo.

Vires. Alvum purgat, bilem craſſam pituitamque educit, jecoris & lienis obſtructiones tollit, tertianam & icterum ſanat, putredini reſiſtit, alvi tineas pellit, menſtrua movet. Vulneraria eſt, ulcera detergens. *Schwenckfelt* de Plantis *Sileſiæ.*

Ceraſus. CERASUS ſylveſtris fructu rubro, J. B. *Common wild Cherry.*

Ceraſus ſylveſtris fructu nigro, J B. Major ac ſylveſtris fructu ſubdulci nigro colore inficiente, B. P. *The common black* Cherry. Officinalis eſt.

Ceraſus racemoſa fructu non eduli, B P. Racemoſa quibuſdam, aliis Padus, J. B. Avium nigra & racemoſa, *Ger. Birds-Cherry.* In ſylvis.

Nota Characteriſtica. Inter pruniferas eſt, unoquoque ſeorſim privato ſuo pediculo hærente, pluribus ex eodem nodulo erumpentibus conſertis pulpâ copioſâ.

Vires. Recentia ceraſa alvum laxant, dulcia alvum ſubducunt, acida & auſtera refrigerant & adſtringunt parùm. Aqua acidorum ſtillatitia, ut & ceraſa ipſa, febrilem ardorem compeſcunt, ſitim extinguunt & cibi appetentiam conciliant.

Ceraſa dulcia, ut & aqua ex iis deſtillata, in Epilepticis, Paralyticis & Apoplecticis multùm commendantur. Melancholicis & Calculoſis conducunt.

Oleum è nucleis Ceraſorum per expreſſionem maculas & lentigines auſert. Utile quoque Arthritidi, Calculo Renum et Veſicæ. Gummi quoque Ceraſi celebratur ob vim lithontripticam.

Chærephyllum ſylveſtre. CHÆREPHYLLUM ſylveſtre, B. P. Anthriſcus *Plinii* quibuſdam, ſemine longo Cicotariæ aut Chærephylli, J. B. *Common wild Cherevill.*

Nota Characteriſtica et vires in Sativo tradentur.

Chamæciſtus vulgaris. CHAMÆCISTUS vulgaris flore luteo, B. P. *Dwarf Ciſtus*, or *little Sun-flower.* Paſſim. Reperitur flore albo quandoque.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore pentapetalo, foliis integris in caule conjugatim diſpoſitis, calycibus triphyllis ſeu trifidis, vaſculis ſeminalibus trigonis.

Vires. Vulneraria Planta eſt et adſtringens, in ſputo ſanguinis et alvi profluvio utilis.

CHA-

CHAMÆDRYS ſylveſtris, *Ger.* Spuria latifolia ſive fœmina, J. B. Spuria minor rotundifolia, B. P. Veronica minor foliis imis rotundioribus, Hiſt. *Oxon. Wild Germander*. In ſylvis. *Chamædrys ſilveſtris.*

Eſt inter plantas ſiliculoſas, tetrapetalas, bicapſulares, ſepto medio ſiliculam dirimente: eſt enim Veronicæ ſpecies.

CHAMÆMELUM inodorum, B. P. Inodorum ſive non fœtidum, J. B. *May-weed*, or *Dogs-Camomile*. *Chamæmelum ſylveſtre.*

Chamæmelum inodorum. ſive Cotula non fœtida flore pleno.

Chamæmelum fœtidum, B. P. Fœtidum ſive Cotula fœtida, J. B. *Stinking May-weed*. Paſſim.

Inter herbas corymbiferas eſt, flore compoſito, diſcoide, floribus ſparſis, foliis multifariam in ſegmenta tenuiſſima diviſis. Nota Characteriſtica.

Cotulæ fœtidæ decoctum à nonnullis ad ſcrophulas cum ſucceſſu propinari ſolet. Bilem atram atque pituitam per inferna ducit. Aſthmaticis, Calculoſis, Melancholicis & Vertiginoſis prodeſt. Vino decocta bibitur adverſus Hydropem, Cachexiam & uteri ſtrangulationem, & Icterum curat. Lotio pedum ex ejus florum decocto Hyſtericis prodeſt. Guſtu amara eſt, odore fœtido, ſubviroſo. *Schwenckfelt.* Vires.

Cotula non fœtida ad vulnera commendatur.

CHAMÆMORUS foliis Ribes *Anglica*, B. P. Rubo Idæo minori affinis Chamæmorus, J. B. *Knot-berry*, or *Cloud-berry*. *Chamæmorus.*

Inter Frutices bacciferos eſt foliis Ribes, fructu minore flavi coloris, Rubi Idæi fructui affini. Nota Characteriſtica.

Multum commendantur ejus fructus adverſus Scorbutum. Vires.

Chelidonia rotundifolia minor, B. P. Scrophularia minor, ſive Chelidonium minus vulgò dictum, J. B. Ranunculus præcox rotundifolius granulatâ radice, *Pilewort*, or *Leſſer Celandine*. In humidis. *Chelidonium minus.*

Nota Characteriſtica traditur in Ranunculis.

Extrinſecùs ſpecificè mariſcas ſive ficos ani curat, dentiumque putredini maximoperè ſubvenit. *Schroderus.* Vires.

CHRYSANTHEMUM ſegetum, folio minùs ſecto glauco, J. B. Bellis lutea foliis profundè inciſis major, B. P. *Corn-Marigold*. Inter ſegetes provenit. *Chryſanthemum.*

Inter corymbiferas eſt, radice fibroſâ, foliis laciniatis. Nota Characteriſtica.

CICERI ſylveſtri minori affinis, ſi non idem, B. P. Glaux *Dioſcoridis*, Ger. *Hiſpanica Cluſii*, Hiſt. *Oxonien. Cluſius his Spaniſh Milk-wort.* *Cicer ſylveſtre.*

Inter legumina eſt non ſcandentia ſiliquis erectis. Nota Characteriſtica.

CICHOREUM pratenſe luteum lævius, B. P. Hieracium luteum glabrum, ſive minus hirſutum, J. B. *Cichoreum pratenſe.*

Character & vires in Hieracio traduntur.

CICUTA major, B. P. Cicuta Veteribus & Neotericis, J. B. *Common Hemlock.* Officinalis eſt Paſſim propè urbes provenit. *Cicuta.*

Cicuta minor Petroſelino ſimilis, B. P. Cicutaria Apii folio, J. B.

Inter umbelliferas eſt, ſemine craſſiore, terreſtris fœtida, ſucco viroſo. Nota Characteriſtica.

Facultatis extremè refrigerantis eſt, venenata. Lac extinguit mammis impoſita. Succus Emplaſtro Splenetico incoctus extrinſecùs adhibetur in tumore Lienis. Anodyna eſt; tumores duros & Ganglia potenter diſcutit in Cataplaſmatis & in Emplaſtro de Cicuta cum Ammoniaco. Vires.

Alutarii noſtri Lixivio Cicutæ ad id genus Corii parandum (quod *Chambo* dicitur) utuntur. Uſus Mechanicus.

CIRSIUM majus ſingulari capitulo magno, vel incanum variè diſſectum, B. P. *Anglicum* radice Hellebori nigri modo fibroſâ, folio oblongo, J. B. The *Engliſh ſoft or gentle Thiſtle.* In paludibus provenit. *Cirſium.*

Inter capitatas eſt, flore ex floſculis fiſtularibus compoſito. Nota Characteriſtica.

Pabulum, dum tenellum & recens, pecori gratum. Vires.

Clinopodium Origano ſimile, B. P. Quorundam Origani facie, J. B. Acinos, *Ger. Great Wild Baſill.* In *Buden-hill* near the *Kippis* in *Weſt-Lothian.* *Clinopodium*

Inter verticillatas eſt, verticillis denſè ſtipatis, multis floribus congeſtis. Nota Characteriſtica.

Calefacit, ſiccat, caput & viſcera roborat, partes imbecillas confortat. *Schwenckfelt.*

COCHLEARIA folio ſubrotundo, B. P. Cochlearia, J. B. Major *Batavica* ſubrotundo folio, Hiſt. *Oxon. Dutch Scurvy-graſs.* Officinalis eſt. *Cochlearia.*

E Cochlearia

Cochlearia minor rotundifolia, *The leſſer round-leaved Scurvy-graſs.*

Cochlearia folio ſinuato, B. P. *Britannica* folio ſinuato, Hiſt. *Oxon. Common* Sea-Scurvy-graſs. Officinalis eſt. In the North by the Sea-ſide, and upon the Rocks of *Inch-Columb.* Rotundifolia in montibus quoque *Tuediæ* provenit.

Nota Characteriſtica. Eſt inter ſiliculoſas tetrapetalas bicapſulares.

Vires. Cochlearia calefacit & ſiccat. Sale volatili abundat. Morbis medetur, qui oriuntur à ſale fixo redundante. Scorbuto imprimis. Infuſa aut ſuccus expreſſus efficaciora ſunt.

Conſolida. CONSOLIDA media pratenſis cærulea, B. P. Media quibuſdam Bugula, J. B. *Common Bugle.* Paſſim provenit. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Reperitur etiam flore albo.

Verticillata eſt ex Galeâ carentibus labiatis.

Vires. Vulneraria eſt tam intrinſecus quàm extrinſecùs adhibita. Hepatis quoque obſtructioni confert.

Convolvulus. CONVOLVULUS minor arvenſis, B. P. Vulgaris flore minore albo vel purpureo, Hiſt. *Oxon.* Helxine Ciſſampelos multis ſive Convolvulus minor, J. B. Small Bind-weed. In arvis.

Convolvulus minor ſemine triangulo, B P. Helxine ſemine triangulo, J. B. Frumentum *Saracenicum* alterum Convolvuli modo ſcandens, ſemine triangulo minore nigro, Hiſt. *Oxonien. Black Bind-weed.* Inter ſegetes.

Convolvulus major albus, B. P. Major, J. B. Volgaris major albus, ſeu flore majore albo, Hiſt. *Oxon. Great White* Bind-weed Near the *Abbay.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas ſcandentes, campanulatas, lacteſcentes, flore monopetalo, uniformi, vaſculo diviſo in loculamenta terna, ſeminibus in ſingulis cellulis binis majuſculis.

Vires. Major Melancholiam purgat. Semen è vino Stranguriæ medetur. *Schwenckfelt.*

Niger alvum, ut Atriplex, lubricare creditur. Vulgus decocto contra tormina ventris utitur. *Schwenckfelt.*

Minoris arvenſis ſuccus alvum ſubducit. Cum ſale & aceto illitus cutis ſorditates & ſcabiem delet. Folia miſcentur inſeſſibus ad Calculum & Stranguriam. *Schwenkfelt* de Plantis *Sileſiæ* ſponte naſcentibus.

Quibuſdam, ob vim Catharticam, Scammonium *Germanicum* dictum.

Prævotius in *Medicina Pauperum* inter benignè Bilem evacuantia enumerat decoctum à M. j ad ij.

Corallina. CORALLINA. Vide Muſcus.

Cornus. CORNUS fœmina, B. P. Fœmina putata Virga ſanguinea, J. B. *The female Cornell or Dog-berry-tree.* In ſepibus & dumetis.

Nota Characteriſtica. Inter pruniferas eſt, flore luteo aut herbido, oſſiculo fructùs duriore, tereti.

Uſus mechanicus. E Cornùs fœminæ baccis *Ananienſia* rura in agro *Tridentino* oleum conficiunt ad Lucernarum uſum, expreſſis Torculari, decoctis priùs in aquâ. *Matthiolus.*

Coronopus ſylveſtris. CORONOPUS ſylveſtris hirſutior, B. P. Coronopus, ſive Cornu Cervinum vulgo, ſpicâ Plantaginis, J. B. *Buck horn-Plantain.* Officinalis eſt. Paſſim reperitur locis aridioribus

Nota Characteriſtica. Inter Herbas eſt flore tetrapetalo uniformi anomalas. Ipſa autem flores habet ſtaminoſos in ſpicas congeſtos. Floſculorum tubi in vaſcula ſeminalia elliptica intumeſcunt, ſeminibus intus binis puliciformibus.

Vires in Plantagine tradentur.

Corylus. CORYLUS ſylveſtris, B. P. Corylus, ſive Nux Avellana ſylveſtris, J. B. *Common Haſe nut.* Frequens in nemoribus.

Nota Characteriſtica. Inter nuciferas eſt arbores, nuce fragili & durâ ſeu teſtaceâ, tegumento exteriore ſummâ parte aperto, tenui & membranaceo.

Vires. Juli refrigerant & ſiccant cum adſtrictione, ventris fluxiones ſiſtunt.

Nuces Avellanæ ex *Plinio* pinguedini corporis conferunt.

Uſus mechanicus. Ex virgis ſeu ſtolonibus Coryli Circuli doliares confici ſolent. Ex ligno ejus Carbones parant Pictores ad delineationes commodos. *Raius* in Catalogo Plant. *Angliæ.*

Cotyledon. COTYLEDON hirſuta, J. *Raii Hairy Kidney-wort.* Loca humida ſectatur.

Nota Characteriſtica. Inter pentapetalas eſt, foliolis albis, mucrone acuto, duabus maculis flavis verſus ungues notatis. Stamina decem purpurantibus apiculis coronata continent flores. Vaſculum ſeminale breve eſt, craſſum, bicorne. Semen parvum, rotundum, obſcuriùs ruffum.

Crithmum. CRITHMUM, ſive Fœniculum marinum minus, B. P. Crithmum multis, ſive Fœnicu-

Fœniculum marinum, J. B. *Sampier*. Officinalis. It groweth upon the Rocks towards the Sea in *Galloway*.

Inter umbelliferas eſt ſemine ſtriato majore donatas. *Nota Characteriſtica.*

Crithmum in moriâ conditum ventriculo prodeſt, eſtque palato admodùm gratum. Urinam moderatè provocat. Viſcera ab obſtructionibus expedit, & appetentiam ciborum excitat. *Vires.*

CRUCIATA vulgaris hirſuta, B. P. Gallium latifolium, Cruciata quibuſdam flore luteo, J. B. *Croſs-wort*. Ad ſepes & in dumetis. *Cruciata.*

Inter ſtellatas eſt floribus quadrifoliis, floribus & ſeminibus caules ad genicula verticillatim ambientibus. *Nota Characteriſtica.*

Siccat, aſtringit, vulneraria eſt. Ad ramices valet in vino pota. *Vires.*

CYANUS, J. B. Segetum, B. P. *Common Blew-bottle*. Inter ſegetes. *Cyanus.*

Inter herbas eſt capitatas, calyce ſquamoſo in ventrem extumeſcente, capitulis mollibus ſeu ſpinis carentibus, floſculis marginalibus minùs profundè diſſectis. *Nota Characteriſtica.*

Refrigerat, ſiccat, glutinat. Venenis reſiſtit, præſtat ad peſtilentiales & perniciales febres. Aqua quoque in oculorum inflammationibus magnæ commendationis. *Schwenckfelt*. Succus florum inſtillatus valet ad putrida ulcera. *Vires.*

Flores in ſpiritu vini aut aquâ communi macerati ſuo eam colore imbuunt, itemque Saccharo elegantem colorem communicant. J. *Raius*.

CYNOGLOSSUM majus vulgare, B.P. Vulgare, J. B. *Common* Hounds-tongue. Officinalis eſt. Paſſim ad vias. *Cynogloſſum.*

Cynogloſſum majus flore albo, *White-flowered Hounds-tongue*.

Eſt inter Herbas aſperifolias, flore monopetalo, marginibus quinque partitis. Singulis floribus ſuccedunt ſemina quaterna perianthio breviore, & ad modum floris expanſo, ſeminibus aſperis & lappaceis, foliis graviter odoratis. *Nota Characteriſtica.*

Manifeſtè refrigerat & ſiccat, incraſſat, dolorem lenit & majorem affluxum prohibet. Radix ſanguinem excreantibus ex aquâ Plantaginis aut Prunellæ cocta exhibetur. Fotu dolorem Hæmorrhoidum demulcet egregiè. Folia igni ſacro medentur, ad canis rabidi morſum valent. Flores Saccharo conſervantur adverſus Pleureſin & Hæmoptyſin. *Schwenckfelt*. Uſus ejus quoque eſt in ſiſtendo fluxu alvi, Gonorrhœâ ac Catarrhis exiccandis. Ad omnis generis ulcera & vulnera conducit. *Matthiolus*. In Strumis & Scrophulis Cynogloſſæ radix cum intus in Decoctione, tum extra in Cataplaſmatis formâ ſummo cum ſucceſſu adhiberi ſolet. *Vires.*

Nobilis Vir D. *Patricius Moravius* Baro de *Leviſton* Rei Botanicæ ſtudioſiſſimus cultor (dum viveret) magno cum ſucceſſu Emplaſtro & Linimento (quorum ipſe Auctor fuit) & in ſe & in aliis ſcrophuloſis & ſtrumoſis uſus eſt. Quæ hic apponenda duxi, quòd Cynogloſſum unum ex Ingredientibus eſſet, & quod pro grata clariſſimi Viri memoriâ Monumenta publica futura ſint Remedia iſta Euporiſta, multæ in tumoribus & ulceribus ſcrophuloſis debellandis efficaciæ. Mihi autem communicata fuit eorum deſcriptio à Nobili Dominâ de *Elieſton* dicti Baronis Sorore.

Linimenti deſcriptio.

Sumantur tres Talpæ, quæ coquantur in tribus pintis Alæ ad remanentiam unius Chopinæ. Dein fiat expreſſio, colatura erit conſiſtentiæ Linimenti. Hoc pars affecta ungenda eſt. *Linimentum D. Moravii ad Scrophulas.*

Dein applicetur ſequens Emplaſtrum. *Ejuſdem Emplaſtrum ad ſcrophulas.*

Recipe *Axungiæ porcinæ* Libra unica
Solvatur moderato ignis calore.
Tunc
Recipe *Foliorum Scrophulariæ*,
Cynogloſſi,
Lamii flore albo,
Digitalis; ana partes æquales, *q. ſ.*

In minutas partes conſcindantur & in Axungiâ porcinâ coquantur igne temperato, repetendo ter aut quater coctionem, uſque dum Unguentum ſaturati viroris ſit. Tunc appendatur in Librâ Unguentum, ſumendo dimidium pondus ejus, Ceræ & Reſinæ tantundem, Terebinthinæ uncias duas, viridis æris unciam unicam. Diſſolvantur ſimul omnia, tunc per linteum colentur, & fiat Emplaſtri Maſſa.

Cujus ſufficiens quantitas pro parte affectâ extendatur ſuper Alutâ, & applicetur parti affectæ.

Et cùm hæc ex Indigenis Medicamentis conſtent, facili certè pretio parari poſſunt à cujuſvis conditionis hominibus.

CAPUT IV.

Plantæ incipientes à Literâ D.

Dens Leonis. DENS LEONIS latiore folio, B. P. Hedypnois, ſive Dens Leonis *Fuchſii*, J. B. *Dandelion*. Officinalis eſt. Paſſim provenit.

Nota Characteriſtica. Inter Herbas eſt flore compoſito, naturâ pleno lacteſcentes, ſeminibus papposis, minoribus foliis laciniatis, caule nudo, flore magno.

Vires. Adſtringit, roborat, amaricat, abſtergit; hepatis obſtructiones reſerat, urinas ciet. Herba contrita & impoſita omnem inflammationem nigricantium & adurentium puſtularum compeſcit. Liquor ſtillatitius cum ſucco Violarum à fœminis infantibus Epilepticis inſtillatur, medetur Pleuriticis & Tuſſientibus, & ſomnum conciliat. *Schwenckfelt.* Uſus quoque ejus eſt in Febribus putridis.

Digitalis. DIGITALIS purpurea folio aſpero, B. P. Purple Fox-gloves. Officinalis. Paſſim inter ſaxa in montibus.

Digitalis vulgaris flore albo. Said to grow in the *Forreſt*.

Nota Characteriſtica. Bicapſularis monopetala eſt. Vaſculum autem ejus pyramidale ſeu coniforme multa minuta ſemina continet.

Ephemerum *Dioſcoridis.* Ex mente *Fabii Columnæ* Ephemerum eſt *Dioſcoridis*, cum quo in multis tum figurâ tum viribus convenit.

Vires. Digitali vis calefaciens & ſiccans ineſt, & vulneraria eſt. Unde *Itali* dicunt, *Aralda* (quod Digitalis nomen apud illos eſt) *tutte piaghe ſalda*; Omnium ſc. vulnerum eſt ferruminatrix, ut tradit *Columna*. *Cæſalpinus* quoque dicit herbam guſtu amaram, & ſubacrem glutinoſamque ad omnia vulnera conſolidanda celebrem.

Aliqui Digitalem purpuream ad purgationes adhibent, ſed eæ minùs tutæ ſunt: mihi enim retulit Clariſſimus Vir D. *Brisby* M. D. Obſervatum à ſe ex quinque Ægris propè *Britannodunum*, qui Decoctum Digitalis ex conſilio cujuſdam Empirici aſſumpſerant, tres ex ſuperpurgationibus ſurſum et deorſum mortuos fuiſſe, duos ægrè admodùm valetudinem recuperaſſe.

Narravit mihi illuſtris Matrona apud ſuos in curationibus quorundam Morborum celebris, Se cum fructu uſurpare Digitalem vulgarem in Epilepſiâ curandâ. Plura adjicere noluit ſecreto ſuo confiſa.

Sed mihi non placet internus ejus uſus, cùm violentè nimis operetur: nec uſûs interni Ephemeri *Dioſcoridis* (quod ſciam) ulla mentio fit apud Veteres.

Externus uſus egregius eſt tam in vulneribus quam ulceribus ſanandis, præſertim in ſcrophuloſorum et ſtrumoſorum ulceribus humidis et purè manantibus, quibus unguentum ex floribus aut plantæ primis germinibus ſummæ efficaciæ eſt.

Narravit mihi illuſtris Matrona, Filiam ſuam natu maximam (quæ nunc aliquot liberorum mater eſt) infantem à Rachitide, quâ valde afficiebatur, curatam fuiſſe a Milite Anglo uſu Unguenti ex Digitali parati, quo partes affectæ inunctæ fuerunt, tempore operationis Medicamenti ad ſummas anguſtias redactam fuiſſe, evaſiſſe tamen à Morbo liberam.

Dipſacus. DIPSACUS ſylveſtris aut Virga paſtoris major, B. P. Sylveſtris, ſive Labrum *Veneris*, J. B The *great wild Teaſel*, or *Venus Baſon*. Officinalis eſt. Upon a Brae below the Caſtle of *Abercorn*.

Nota Characteriſtica. Inter capitatas eſt, capitulis è ſquamis ſinubus ſuis ſemina amplexis, in mucrones longos, rectos, molles exeuntibus,

Vires. Uſus, præcipuè in Rhagadibus ani ſolidandis (decoctæ in vino) commendatur, et in Verrucis abigendis. *Schroderus*. Aqua, quæ in foliorum concavo reperitur, caliginoſis et rubentibus oculis prodeſt. Eadem maculas faciei emendat et exterit. *Tragus*.

DRA-

DRACUNCULUS pratenſis ſerrato folio, B. P. Ptarmica *Ger.* Vulgaris folio longo ſerrato, flore albo, J. B. *Common Sneeſe-wort.* Officinalis eſt. In pratis naſcitur. *Dracunculus pratenſis.*

Inter corymbiferas eſt. Nota Characteriſtica.

Guſtu eſt acri & fervido. Siccæ pulvis naribus inditus ſternutationem movet. Radix commanſa caput purgat, & dentium dolores mulcet, pituitam eliciendo. Herba cruda additur Acetariis, ad frigiditatem eorum temperandam aut corrigendam. Vires.

CAPUT V.

Plantæ à Litera E *incipientes,*

ECHIUM Scorpioïdes arvenſe, B. P. Scorpioides Soliſſequium flore minore, J. B. *Mouſe-ear* Scorpion-Graſs. *Echium.*

Echium Scorpioides minus floſculis luteis, B. P. Myoſotis Scorpioides minor floſculis luteis, *Park. Small yellow flowered Scorpion-Graſs.*

Echium vulgare, B. P. *Common Vipers-Bugloſs.*

Echium flore albo.

In campeſtribus & inter ſegetes. Locus.

Echium eſt inter herbas aſperifolias, floribus monopetalis, marginibus quinquepartitis, ſeminibus ad ſingulos flores quaternis, perianthio breviore, ſeminibus rugoſis caput viperinum referentibus, flore corniculato parte ſuperiore longiùs excurrente, inferiore breviore. Nota Characteriſtica.

Adverſus Serpentum & viperarum morſus commendatur. *Schwenckfelt.* Vires.

EQUISETUM arvenſe longioribus ſetis, B. P. Minus terreſtre, J. B. *Common horſe-tail.* Officinalis eſt. Paſſim in arvis provenit. *Equiſetum*

Multæ ejus ſpecies apud nos reperiuntur, quas hic enumerare non eſt opus.

Eſt inter herbas, ſemine minutiſſimo, vix conſpicuo, polyphyllas, foliis teretibus caules ad nodos in orbem ambientibus radiorum in modum, foliis et caulibus pyxidatim articulatis. Nota Characteriſtica.

Siccat et adſtringit validè. Vulneraria eſt, ad Dyſenteriam et alios ventris fluxus utile Hæmorragias ſiſtit. Vires.

Ruſticæ mulieres utuntur ad purganda vaſa ſtannea, æneaque, atque etiam lignea. Pictoribus quoque in uſu eſt. *Schwenckfelt.* Uſus Mechanicus.

ERICA baccifera procumbens nigra, B. P. Baccifera, *Matth.* J. B. *Berry-bearing Heath.* *Erica.*

Erica vulgaris glabra, B. P. Vulgaris humilis ſemper virens, flore purpureo & albo, J. B. *Common Heather.*

Erica Myricæ folio, tomentoſis et incanis foliis *Cluſio*, J. B. Myricæ folio hirſuta, B. P.

Erica humilis cortice cineritio, Arbuti flore, B. P. Ramulis ternis floribus ſaturatioribus purpureis, J. B.

Erica ex rubro nigricans ſcoparia, B. P. Brabantica folio Coridis hirſuto quaterno, J. B. *Low-Dutch-Heath*, or Broom-Heath.

Inter Frutices eſt ſeminibus, vaſculis incluſis, foliis ſemper virentibus, parvis & anguſtis floſculis in pleriſque ſpeciebus urceoli figurâ. Nota Characteriſtica.

Apud *Dioſcoridem* Ericæ coma & flos impoſita Serpentum morſus ſanant. *Galeno* digerendi per habitum facultatem obtinet. *Paulo* vi pollet diſcutiente citra roſionem. Vires.

Florum Decoctum lumborum ac ventris dolores lenire poteſt. Succus ex foliis floribuſque elicitus oculis imbecillibus guttatim inſtillatus, aut foris iunctus confert. Aqua ſtillata ruborem oculorum tollit & dolorem mitigat. Aqua, in quâ Erica decocta ſit, ſumpta tepidè tam mane quàm veſperi triginta dies, quinque unciarum pondere, tribus horis ante cibum valet ad Veſicæ calculos comminuendos & expellendos, ſi Ægri in Balneo ejuſdem Ericæ Decocti ſuper Ericam decoctam ſederint aliquoties. Ex Ericæ quoque floribus Balneum paratur ad Podagram Sudatorium, quo viſcida materia doloris Articularis cauſa diſſipatur. Valent etiam ex iis Balneum & fomenta ad Paralytica membra roboranda. Oleum

ex Ericæ floribus confectum ad tollendos Herpetes fœdos & inveteratos faciem occupantes conducit. Calefacit & digerit, & in Lienis affectibus quoque commendatur, imo & Colicâ laborantibus utiliter exhibetur.

Flores Ericæ candido flore ex vino rubro poti album menſtruorum fluxum immodicum abſumunt, muliercularum experimento.

In *Hithlandis* (quæ *Schetlandia* noſtra eſt) ubi cœli rigiditas & ſoli aſperitas, duræque & longæ hyemes nullam ſinunt arborem, & quæ egenos admodum plantarum fœtus, parca medicamina ſuppeditat, illic benigna Natura Panaceam ex Ericâ Incolis moſtravit, quâ hæc Inſularum pauperies undique locupletatur. Ex hujus foliaceis florulentiſque capitulis Unguenta aliaque ad pleroſque morbos medicamenta faciunt. *Wilhelmus Ten Rhyne M. D. Diſſertatione de Arthritide.*

Uſus domeſtici & mechanici. Ericeta *Scotiæ*, referente *Jacobo Cargillo* M. D celebri Scoto apud J. *Bauhinum*, ſupplent in ignibus fovendis ſæpe lignorum vicem. Materiarii è terrâ pullâ inculcato ſtramine ex aquâ ſubactâ leviter & alternis Ericæ ſtratis, extrorſum utrinque ſpectantibus comis, concurrentibus in medio lignoſis radicibus, parietes tum Caſarum ruſticarum, tum hortorum artificioſè extruunt, qui vinculo ſtraminis & Ericæ nec pluvias metuentes, nec atterentium jumentorum affrictibus concuſſi in multos annos durant. In multis locis per *Scotiam* ruſticæ ædes Ericâ teguntur. Quidam olim, & aliqui etiam nunc Potum ſuum communem *Alam* dictam ſummitatibus Ericæ unà decoctis grati admodum ſaporis reddebant. Quidam ex radicibus Ericæ Calices affabrè componunt.

Montani pro lecto ſubſternunt ſæpe Ericam, radicibus deorſum, frondibus ſurſum verſis: adeòque ſcite hac ratione lectos concinnant, ut mollitie cum plumâ certent, ſalubritate longè ſuperent. Erica enim naturali ſiccandi vi prædita ſupervacuos humores exhaurit, nerviſque eorum moleſtiâ liberatis ſuum vigorem reſtituit, ita ut, qui veſpere languidi & laſſi decubuerunt, manè vegeti & alacres reſurgant. *Buch. L. 1.*

Erica ingentes ovium greges ſaluberrimo pabulo nutrit, & à pulmonis, lienis jecoriſque obſtructionibus præſervat & carnes laudatiſſimas reddit.

Nec Mel, quod de ejus floribus legunt Apes, adeò improbum eſt, ſed paulò duntaxat coloratius.

Eruca. ERUCA lutea latifolia, ſive Barbarea, B. P. Latifolia lutea, ſeu Barbarea major, Hiſt. *Oxon*. Barbarea, J. B. *Winter Creſſes*, or *Winter Rocket*.

Eruca ſylveſtris minor luteo parvoque flore, J. B. Sylveſtris, ſeu paluſtris minor procumbens & repens, luteo parvoque flore, Hiſt. *Oxon*. Eruca quibuſdam ſylveſtris repens, floſculo parvo luteo, J. B *Small Water-Rocket*.

Eruca maritima *Italica* ſiliquâ haſtæ cuſpidi ſimili, B. P. Cakile quibuſdam, aliis Eruca marina & Rhaphanus marinus, J. B. *Sea-Rocket*. In the Sands of *Leith*.

Nota Characteriſtica. Vires. Eſt inter herbas ſiliquoſas, tetrapetalas, bicapſulares. Eruca calefacit & ſiccat intenſe. Antiſcorbutica eſt egregii uſus in Apoplexiâ præſervandâ. Pituitam e cerebro prolicit in Apophlegmatiſmis, &, ut ait Poeta,

Excitat ad Venerem tardos Eruca Maritos.

Eryngium. ERYNGIUM maritimum, B. P. Marinum, J. B. *Sea-Holly*, or *Eringo*. Officinalis eſt. By the Sea-ſide in ſeveral places, but moſt abundantly near *Dumbar* and near *Largo* upon *Fife ſide*.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore compoſito anomalas minores & humiliores, foliis laciniatis, & per margines ſpinis acutis minacibus armatis, capitulis è ſquamis echinatis compoſitis.

Vires. Radix Eryngii marini Sacchato condita in frequenti uſu eſt. Cenſetur Veneris incentiva; utilis etiam adverſus peſtem & aëris contagionem; tabidis et macilentis proficua: valdè enim reſtaurat vires. Ad luem Veneream commendatur. Inſigne Diureticum eſt, et obſtructiones potenter reſerat.

Eryſimum. ERYSIMUM vulgare, B. P. Eryſimum *Tragi* floſculis luteis juxta muros proveniens, J. B. *Common Hedge-Muſtard*, or *Bank-Creſſes*. Officinalis eſt. Paſſim ad vias.

Eryſimo ſimilis hirſuta non laciniata alba, B. P. Eryſimum minimum annuum, Hiſt. *Oxon*. Barbarea muralis, J. B *Hairy Hedge-Muſtard with uncut leaves*, or *Daiſy-leaved Wall-Creſſes*.

Nota Characteriſtica. Siliquoſa, tetrapetala, bicapſularis eſt.

Vires. Uſus præcipue in mucilagine contumaci pulmonum incidendâ, attenuandâ et expectorandâ. Extrinſecùs in Cancro non exulcerato tumoribuſque renitentibus commendatur.

Euonymus. EUONYMUS vulgaris granis rubentibus, B. P. Evonymus multis, aliis Tetragonia, J. B. *The Spindle-tree*. Multis in locis.

Inter

Nota Characteriſtica.

Inter Arbores bacciferas eſt, foliis deciduis, pinnatis, floribus ſimplicibus, ramulis tetragonis, baccis per maturitatem rubris, tetracoccis.

Vires.

Hujus tres quatuorve baccæ tam per Vomitum quam per Seceſſum purgant. Pulvis exiccatarum in uſu apud Mulierculas eſt; ad pediculos interimendos, & furfures capitis abſtergendos. Lixivium ex eo capillos ſplendidos facit.

Uſus Mechanicus.

Ex hujus ligno Fuſi muliebri netu celebres in *Germaniâ* detornantur.

Eupatorium ſive Agrimonia.

EUPATORIUM Veterum, ſive Agrimonia, B. P. Eupatorium Veterum, ſive Agrimonia inodora, ſeu minùs odora, Hiſt. *Oxon.* Agrimonia ſive Eupatorium, J. B. *Common Agrimony.* Officinalis eſt. Paſſim reperitur.

Nota Characteriſtica.

Eſt inter Plantas flore perfecto, ſeminibus nudis ſolitariis, *h. e.* ad ſingulos flores ſingulis, in ſpicâ congeſtis, tenuiores & productiores; floribus hexaphyllis flavis, foliis pinnatis.

Vires.

Aperit, incidit, abſtergit, citra manifeſtum calorem exiccat & moderatè adſtringit, obſtructiones reſerat viſcerum, hepatis præſertim, intemperiemque omnem corrigit. Nervos luxatos reſtituit, vulgato uſu; urinas ciet & menſtrua provocat. Recens vel ſicca cum furfure triticeo in vappâ decocta luxatos articulos impoſita emendat. Vulneraria quoque inſignis eſt. Pulvis Agrimoniæ ſiccatus in idoneo vehiculo multum commendatur in mictu involuntario.

Eupatorium cannabinum.

EUPATORIUM cannabinum, B. P. Adulterinum, J. B. *Common Hemp-like Agrimony.* Ad rivos.

Nota Characteriſtica.

Pappoſa eſt, flore diſcoide nudo, foliis digitatis velut in umbellam diſpoſitis.

Eupatorium Aquaticum folio integro, *Park.* Cannabina aquatica folio non diviſo, B. P. Verbeſina pulchriore flore luteo, J. B. *Water Agrimony with undivided leaves.*

Eupatorium cannabinum, fœmina, *Ger.* Cannabina aquatica folio tripartito diviſo, B P. Verbeſina, ſive Cannabina aqoatica flore minùs pulchro elatior & magis frequens, J. B.

Vires.

Primum, quod Mas *Gerardo* dicitur, amaricantis eſt guſtûs, viribuſque accedit ad Agrimoniam. Hepatis ac Lienis affectibus, tumoribus ac obſtructionibus citra calefactionem mirè prodeſt. Datur Tertianâ ac Quartanâ laborantibus, nec non bile ſuffuſis poſt principia. Suffitus animalia fugat venenata. Additur Balneis ad uteri affectus, & Lixiviis adverſus inveteratos capitis dolores. *Schwenckfelt.* Radicibus vim purgativam ineſſe ſuo experimento confirmat *Geſnerus*, cui earum decoctum vomitum excitavit. Vulneraria eximia eſt.

Nota Characteriſtica.

Eupatorium Cannabinum fœmina inter corymbiferas eſt, flore nudo, herbacea, ſuperficie annua, foliis in caule bijugis, ſemine cornuto ſeu bidente.

Euphraſia.

EUPHRASIA, J. B. Officinarum, B. P. *Eye-bright.* In arvis & agrorum marginibus.

Euphraſia pratenſis rubra, B P. Parva purpurea *Eye-bright Cow-wheat.* In pratis.

Nota Characteriſtica.

Eſt inter herbas flore monopetalo difformi, galeato, florum calycibus minutioribus, foliis ad margines ſerratis.

Vires.

Alba calefacit parùm & deſiccat, abſtergit, roborat. Ad oculorum caligines & morbos pituitoſos multi uſûs. Ex vino pota lcterum tollit. Additur utiliter Cephalicis decoctis. Vinum Euphragiatum aufert omne oculorum impedimentum, memoriam quoque roborat. Valet ad Scotomiam & Imagines.

CAPUT VI.

Herbæ à Literâ F. *incipientes.*

Fagus.

FAGUS, B. P. Fagus *Latinorum*, Oxya *Græcorum*, J. B. *The Beech-tree.*

Nota Characteriſtica.

Inter nuciferas eſt, tegumento exteriore ſummâ parte aperto, pluribus nucibus communi tegumento incluſis, foliis brevioribus per margines æqualibus, cortice albente levi, nucleis triquetris.

Vires.

Folia refrigerant, adſtringant, ſiccant; calidis tumoribus et inflammationibus inci-

pientibus proſunt, imbecilles nervos roborant. Aqua, quæ in cavis Fagis et Quercubus quandoque repentur, ſingulare eſt remedium ad omnis generis ſcabiem, Lichenas et Impetigines.

Uſus Mechanicus & Domeſticus. Fructu Sues ſaginantur.

Lignum in tenuiſſimas laminas flexiles diſſectum enſium vaginis firmandis interſe ſi-tur. Sedilia quoque ex eo parantur. Oleo ex nucibus expreſſo paupercula plebs quibuſdam in regionibus tempore Quadrageſimali loco Butyn utitur.

Feſtuca. Feſtuca avenacea ſterilis elatior, B. P. Ægilops Matthiolo fortè, J. B. *Great wild Oat-graſs.*

Feſtuca utriculis lanugine flaveſcentibus, B. P. Ægilops quibuſdam ariſtis recurvis, ſive Aveoa piloſa, J. B. *Bearded wild Oats*, or *Haver*. Inter ſegetes.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Culmiferas grano minore, minores paniculatas. Ut Avena calida et ſicca

Vires. eſt, tenuium partium.

Filipendula. FILIPENDULA, J. B. Vulgaris, an Molon *Plinii*, C. B. *Common Dropwort.* In paſcuis montoſis.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas impropriè dictas, floribus in paniculæ modum ſparſis, ochroleucis; ſemine aſpero, compreſſo, Rhombi irregularis figurâ.

Vires. Radix amara eſt, abſtergit cum levi adſtrictione, urinas ciet; calefacit & ſiccat pota. Dyſuriæ ac urinæ ſtillicidio prodeſt, renum item ac calculi doloribus. Stomachi inflationes diſcutit, tormina inteſtinorum tollit & flatus reſolvit. Singulare, naturæ ductu, contra Ficatias remedium. *Schwenckfelt.* Diuretica inſignis eſt. Io albo mulierum profluvio commendatur, extrinſecus in tumore Hæmorrhoidum. Pulvis radicis cum melle, aut ejus decoctum valet adverſus morbum comitialem. Radix Filipendulæ in Lochiorum Fluxu nimio uſus eſt eximii

Filix. FILIX ramoſa non dentata florida, B. P. Floribus inſignis, J. B. Florida, ſive Oſmuoda regalis, *Ger. Flowring* Fern, or *Oſmund Royal.* Officinalis eſt. It groweth in great plenty in *Haining-Wood* in *Stirling-ſhire.*

Filix ramoſa major, pinnulis obtuſis non dentatis, B. P. Major & prior *Trago*, ſive Ramoſa repens, J. B. Fœmina vulgaris *Parkinſ. Female-Fern*, or *Common Brakes.* Offic.

Filix non ramoſa dentata, B. P. Vulgò Mas dicta, ſiva non ramoſa, J. B. *Male-Fern.* Officinalis eſt.

Filix mas ramoſa, pinnulis dentatis, *Ger.*

Filix mas non ramoſa, pinnulis anguſtis raris, profundè dentatis, *Ger.* Mollis, ſive glabra vulgari Mari non ramoſæ accedens, J. B. *Male-Fern with thin-ſet deeply dented Leaves.*

Filix mas non ramoſa pinnulis latis, auriculatis, ſpinoſis, *Ger.* Lonchitidi affinis, J. B. Mas aculeata major, B. P

Filix paluſtris, ſive aquatica, J. *Ray.* Minor non ramoſa, J. B.

Filix Querna, B. P. Filix minor non ramoſa, J. B.

Filix ſaxatilis ramoſa nigris maculis punctata, B P. Ramoſa minor, J. B.

Filix ſaxatilis non ramoſa nigris maculis punctata.

Filix ſaxatilis caule tenui fragili, J. *Ray.* Filicula Alpina criſpa, B. P.

Filicula montana florida perelegans, ſeu Adiantum album floridum, J. *Raii.*

In ſylvis & agris incultis naſcuntur.

Locus. Inter epiphylloſpermas pleræque Filices ſunt. Differentiæ in nominibus appoſitæ

Nota Characteriſtica. ſunt. Filicibus ſemen averſæ foliorum parti adnaſcitur in punctis illis aut lineolis pulverulentis ferrugineiſve, quæ ibi viſuntur.

Apud *Dioſcoridem* radix Filicis latum lumbricum, quem *Tæniam* vocant, excutit.

Uſus Medici. Sumpta drachmis quatuor ex aquâ mulſâ eadem laborantes ex Liene efficaciter reſtituit. Quinetiam cum axungiâ contrita & impoſita ictis ab arundine efficaciter auxiliatur.

Filix florida ſive Oſmunda nonnihil calida & acris eſt, odoris non ingrati. Radix *Dodonæo* calida & ſicca ad hernas & ulcera exploratiſſimi commodi eſt, quinetiam Colicis & Spleneticis plurimùm confert. Imò pars ejus media ſubcandida efficaciſſima putatur non modò vulneratis, ſed & cæſis, ruptis ex alto deturbatis, decocta vel etiam tuſa & cum liquore aliquo ſumpta; & propterea Decoctis Vulnerariis additur. Sunt qui tantam hujus potentiam exiſtimant, ut ſanguinem alicubi intra corpus hærentem ac concretum diſſolvere queat, & foras etiam per vulnus expellere. Rachitidi morbo remedium præſtantiſſimum, & quaſi proprium aut ſpecificum cenſetur, cui percurandæ vel ſola hæc radix ſufficiat. Ex Aſparagis ſeu germinibus hujus teneræ & primò erum-

pentis

pentis Conſerva paratur eximii in Rachitide uſus, ad quem morbum Conſerva ex germinibus Filicis maris, vel Aſpleoii, vel Phyllitidis apprimè valet.

Filicis ramoſæ majoris, pinnulis obtuſis non dentatis, radix naturâ ſuâ ſiccæ temperaturæ io pulverem redacta, ac pondere ſemunciæ, ex aquâ mulſâ ſumpta latis tineis ventris enecandis conducit. Eadem in vino decocta, ac per aliquot dies pota, laborantes lienis excremento recreat. Ad ambuſta, vel igne, vel fervidâ aquâ, aut oleo; ſingulari experimento radicis ſuccus expreſſus facit, miſtâ ci aquâ Roſarum, aquâ è fimo Vaccino, aut è flore Tiliæ, vel, ſi non ſuppetant, ipſâ aquâ fontanâ.

Uſus Domeſticus & Mechanicus.

Refert *Joannes Bauhinus* ex *Dalechampio Armoricos* & *Neuſtriorum* ultimos, qui vaſtas ſylvas colunt, in frugum inopiâ è radice Filicis panem conficere, ejuſdemque cineribus nitri loco injectis ſaxa liquare, & vitrea vaſa fingere colore viridi & ſubobſcuro.

Uſus Medicus & Domeſticus.

Propter ſal nitro ſimile in Filicibus in quibuſdam Regionibus Agricolæ cumulos Filicum comburunt, & cineres combuſtorum agris minùs fertilibus pro lætamine egregio inſpergunt.

Filicis maris non ramoſæ folia tenera adhuc decocta & comeſta ventrem emolliunt. Radix in pulverem redacta humidis ulceribus & cicatrici repugnantibus inſpergitur. Pari ratione jumentis adhibetur. Filices ſiccatæ vice ſtraminis aſſervantur pro pecoribus, maxime in iis locis quæ à cultâ terrâ longiùs abſunt.

Filix certè ſplenetica eſt, ſubaſtringit, aperit. Uſus præcipue in obſtructionibus viſcerum, imprimis lienis & uteri. Mucilago ad ambuſta commendatur. Inſulæ *Fero* incolæ, referente *Simone Paulo*, radices Filicis io Cereviſiâ coquunt, certoque experimento hoc decoctum adverſus Calculum uſurpant. Folia aſperſa Cimices necant.

Fragaria.

FRAGARIA vulgaris, B. P. Ferens Fraga rubra, J. B. *Common Strawberries*. Officinalis eſt.

Fragaria ſterilis, B. P. Sterilis ſeu minimè veſca, hirſuta minimè incana, Hiſt. *Oxon*. Non fragifera vel non veſca, J. B. In ſylvis & nemoribus.

Fragariæ ſylveſtri affinis planta flore luteo.

Hæc planta (quod ſciam) non deſcripta eſt. Tranſmiſſa fuit ad Hortum Medicum à Regione *Iernenſi*, ubi in ſylvis ſponte provenit. Ejus Icon habetur in Tabulis.

Nota Characteriſtica.

Trifolia eſt, pentapetala, fragifera.

Vires.

Fraga rubra refrigerant, alimentum conferunt exiguum, tenue & aquoſum; bilioſis æſtuantibuſque ventriculis proſunt; humectant quoque & venenis reſiſtunt. Aqua Fragorum deſtillata cor confortat; vitia Thoracis expurgat, Morbum Arquatum diſcutit, ſanguinem purgat & emendat, ulceribus oris & anginæ auxiliatur gargarizatu, faciei ruborem & maculas tollit collutu, calculum renum comminuit, referente J. B. Aqua ex infuſione Fragorum in aquâ ardente ad Calculum efficaciſſima eſt.

Rob Fragorum ſiticuloſis opem fert, febrientibus gratiſſimum. Eadem præſtat aqua ſtillatitia.

Folia modicè amara adſtringunt, refrigerant, ſiccant. Diuretica, uſuſque crebri in Ictero, in Gargariſmis, in Cataplaſmatis, ad ſiſtendos ſanguinis fluxus, ad ulcera ſordida purganda, & ad deſtillationes cohibendas. Plantæ integræ Decoctum optimo ſucceſſu Ictericis exhibetur.

Fraxinus.

FRAXINUS excelſior, B. P. Fraxinus vulgaris, Μελία *Dioſcoridis*, Μελίας genus excelſum & procerum *Theophraſto*, J. B. *Common Aſh-tree*. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica.

Eſt inter Arbores vaſculis ſeminalibus membranaceis, ſolliculis ſeminalibus ſingulis ſingula ſemina claudentibus oblongis, ſemine extremum quod ad pediculum eſt occupante, foliis Arboris pinnatis.

Vires.

Folia ſiccant validè, curantque ictus Serpentum. Cortex & lignum ſiccant itidem & attenuant; Splenis duritiem ſpecificè emolliunt, diuretica ſunt & lithontriptica. Sal Fraxini ſudores movere dicitur.

Semen calefacit & ſiccat tertio gradu, urinam ciet, Venerem ſtimulat, potum auxiliatur Calculoſis, Hepaticis & Pleuriticis. Pulvis ſeminum ad Lienem tumidum, Icterum & Hydropem inſigne remedium eſt, aquam quæ cutem ſubiit extrahit.

Radix Vulneraria eſt.

Andreas Cæſalpinus acris & ſubacti ingenii Auctor dicit quoſdam eſſe, qui Decocto Scobis Ligni Fraxini utantur vice ligni Guajaci cum felici ſucceſſu. Cortex internus aquam, in quâ maduerit, cœruleam reddit, quam apponunt Gallinis, cùm morbis vexantur.

Uſus Mechanicus.

Tantus eſt materiei uſus, ut Fraxinum præ aliis copioſiſſimæ materiæ causâ Naturam generaſſe, ſcribere non dubitarit *Plinius*, quippe quæ obedientiſſima ſit in quo-

Lib. 2. c. 13.

eunque opere, tandemque pro haſtis Corylo melior, Corno levior, Sorbo lentior. Eſt ſane Fraxini lignum tenaciſſimum ac duriſſimum. Ad Ephippia & Sariſſas conficiendas paſſim expetitur. Abacis, menſis, cochlearibus, poculis conficiendis commodiſſimum. Quicquid ex Ligno fieri debet ſubtile forteque fabrefactum, ut magnam vim ſuſtinere queat, non meliùs ex alio quam ex iſto Ligno parabitur: ad Cochleas proinde expetitur. Rhedæ quoque ex eo parantur. Ex radice Pugionum manubria, ex ſylveſtri præſertim, quæ pro undulatâ ſtriarum varietate præfertur. Obſervandum autem, quod *Oribaſius* ex *Heliodoro* monet, Baſes, crura, latera, tranſverſaria, cubitos, teſtudines, adjunctaque crura, cæteraque, quæ in Organis Chirurgicis ampliora expetuntur, ex Ilignâ vel Fraxineâ materiâ conficienda.

Fumaria. FUMARIA Officinarum & *Dioſcoridis*, B. P. Vulgaris, J. B. Vulgaris latifolia ſiliquis curtis, Hiſt. *Oxon. Common Fumitory.*

Fumaria major ſcandens flore pallidiore. J. *Ray.*

Fumaria claviculis donata. B. P. Hiſt. *Oxon.* Fumaria cum Capreolis, J. B.

Nota Characteriſtica. Inter Siliquoſas eſt bivalves, foliis tenuiter diſſectis, glaucis, floribus ad papilionaceos accedentibus, in ſpicas congeſtis

Vires. Acris ſimul & amaræ qualitatis eſt, abſtergit, aperit, educit bilem, omneſque ſalſos & aduſtos humores: vis enim ejus non modò ad jecur, ſed ad venas permeat & ſanguinem expurgat. Scabiem, impetiginem, Morbum Gallicum & alias cutis infectiones curat. Succus acris viſum acuit. Conſerva florum in Melancholicis affectibus & Cachecticis valde ſalutaris. In Scorbuto quoque herba valde efficax eſſe dicitur.

Succus Fumariæ cum ſucco Lapathi acuti, admixto modico Aceti & Melle temperatus, ita ut Unguentum fiat, ex relatione *Tragi*, omnis generis Scabiem perſanat illitu.

Fucus. FUCUS longiſſimo, lato craſſoque folio, C. B. Prodr. Fucus Balteiformis J. *Ray, Sea-Belt.*

Fucus phaſganoides & polyſchides, *Ger.* emac. Arboreus polyſchides, C. B. *Sea-girdle* and *Hangers.*

Fucus, ſive Alga Anguſtifolia 3. ſive longo craſſoque folio, C B. Quercus marina 2. *Geſneri.*

Fucus maritimus Gallo pavonis pennas referens, à Domino *Cargillo* in *Scotiâ* inventus.

Fucus maritimus, vel Quercus maritima veſiculas habens, C. B.

Fucus marinus rotundis, tenuibus longiſſimiſque loris, an anguſtifolius ligulas referens, C. B

Fucus noſtras latiſſimus, edulis, dulcis.

Nota Characteriſtica. Lactuca marina, ſive Intybacea, J. B. Fuci quoque ſpecies.

Inter Plantas imperfectas marinas, teneriores, cauliferas.

Vires. Fucus noſtras latiſſimus, tenui folio, edulis eſt grati ſaporis mixti inter ſalſum & dulcem. Inſtar Acetarii comeditur.

Ex Lactucâ marinâ in locis Borealibus juſcula parant pro cibo. Ea commodè in Arthritide applicatur.

Fucus ſive Alga marina pro pinguiſſimo lætamine habetur, non ſecus ac Marga. Eſt in frequenti uſu apud noſtros maris accolas ad agros emaciatos reficiendos.

Fungus. FUNGUS campeſtris albus supernè, infernè rubens, J. B. Eſculentus 13. ſive pileolo lato & rotundo livido, C. B. *The moſt common eſculent Muſhrome*, or *Champignon.* In the *Kings* Park at *Edinburgh.*

Fungus pulverulentus dictus *Crepitus Lupi*, J. B. Noxius 42. ſive Rotundus orbicularis. In the *Kings* Park at *Edinburgh.*

Fungus Sambucinus, ſive Auricula *Iudæ*, *Ger.* Noxius, ſeu membranaceus auriculam referens, ſive Sambucinus, C. B. Fungus Auriculæ *Iudæ*, coloris ex cineraceo nigricantis, pernicioſus, in Sambuci caudice naſcens, J. B. *Iews-ear.*

Fungi arborei ad ellychnia, J. B. Noxius 3. ſive Fungus in caudicibus naſcens, unguis equini figurâ, C. B. *Touch wood.*

Fungus phalloides. J. B. Noxius 38. ſeu Fœtidus penis imaginem referens. *In the Sands by the Sea-ſide upon both ſides of* Forth, *and at Carriber* Bank *among Planting.*

Nota Characteriſtica. Inter Plantas imperfectas eſt extra aquas naſcentes, ſubſtantiæ craſſioris, ad carnes aut ligna accedentes.

Vires. Fungus pulverulentus dictus. Ejus pulvis ſiccat admodum & aſtringit, unde vulneribus inſperſus ſanguinem ſiſtit. Ulcera inveterata deſiccat, Hæmorrhoidum fluxum cohibet. Oculis pernicioſus eſt.

Fungus Sambucinus in Lacte decoctus, aut Aceto maceratus, in Anginâ & oris aut

gutturis

gutturis tumoribus aut inflammationibus exhibetur multo cum ſucceſſu pro Gargariſmo. Oculorum affectibus medetur maceratus in aquâ appropriatâ & impoſitus.

Fungus eſculentus in aquâ coquitur, & Butyro & Aromatibus conditur. Quidam ſuper carbones aſſant & ſale aſpergunt. Oportet autem detrahere membranulas lividi coloris antequam in cibum veniunt.

Fungi phalloidis mucus, frigidiſſimus & lentus in ſcroto ſive volva coagulatus ad podagram utilis eſſe dicitur.

Fungus arboreus ad Ellychnia in lixivio cum nitro & ſulphure decoquitur & ſiccatus tunditur, rurſuſque nitro coquitur, ut igni concipiendo idoneus evadat.

CAPUT VII.

Herbæ incipientes à Literâ G.

GALLIUM album, J. B. Paluſtre album, B. P. *White Ladies Bed-ſtraw.* Gallium.
Gallium ſive Mollugo montana minor Gallio albo ſimilis J. *Raii.*

Gallium luteum, B. P. Verum *Dioſcoridis* & *Galeni*, J. B.

Inter Herbas ſtellatas eſt, floribus tetrapetalis, quorum ſingulis bina ſemina ſuccedunt. Nota Characteriſtica.

Herba aut pulvis Gallii lutei Hæmorrhagiam & ſanguinis profluvia ſiſtit, commendaturque contra Cancrum & cancroſa ulcera. Miſcetur Acopis. Fotu Articulos luxatos reſtituit. Vires.

Hujus coma coaguli modo lac condenſat.

GENISTA ſpinoſa major longioribus aculeis, B. P. Geniſtellæ ſpinoſæ affinis Nepa quibuſdam, J. B. *Common Whins.* Geniſta ſpinoſa.

Geniſta minor Aſpalathoides, ſeu Geniſta ſpinoſa *Anglica*, B. P. Geniſtella minor Aſpalathoides, J. B *Needle Furze*, or *Petty Whin.*

Inter Frutices eſt flore papilionaceo, ſiliquoſos, ſpinoſos. Nota Characteriſtica.

Geniſtæ ſpinoſæ adſtringentem cum amaritudine facultatem poſſident & valenter exiccantem. Semen ejus Serpentibus adverſari tradunt. Decoctum foliorum profluvium Menſtruorum ſiſtit. Idem etiam potum ventris fluori ſuccurrit. J. *Bauhinus* & *Schwenckfelt.* Vires.

GENISTA angulоſa & ſcoparia, B. P. Angulоſa trifolia, J. B. *Common Broom.* Geniſta.

Geniſta tinctoria *Germanica*, B. P. Tinctorius flos, J. B. *Dyers Broom.*

Frutex eſt flore papilionaceo, ſiliquoſus, non ſpinoſus. Nota Characteriſtica.

Geniſtæ flores apud Officinas in uſu ſunt. Sunt ex ſecundo ordine calefacientium & ſiccantium, incidendi & aperiendi vi commendabiles: eximii proinde uſus in obſtructione hepatis lienis & meſenterii Iidem in Hydromelite propinati pondere duarum drachmarum tartareos humores vomitu educunt. Seminis quoque Decoctum vomitum excitat, ſed (ne Ventriculum lædat) additis Roſis & Maſtiche corrigendum. Vires.

Succo Geniſtæ pediculi enecantur, ſi cutis eo inungatur.

In Quadripartito Botanico. *Jul. Cæſar Claudinus* Cineres ceu ſecretum in Hydrope cum Sale Abſinthii commendat. *Simon Pauli.* Valet etiam ad Calculum Geniſta, & ſeroſos humores educit, tam per Vomitum, quàm per Alvum & Urinas; quod de Semine intelligendum venit. Pulvis Seminum cum Hydromelite exhibitus in Hydrope & Ictero utroque mira præſtat. Electuarium Florum Geniſtæ pulvere & melle Roſato exceptum ad Scrophulas commendatur.

Florum gemmæ menſe Aprili collectæ, antequam explicentur, cum Aceto & Sale, Capparum modo, condiuntur menſiſque adhibentur, Appetitum augent, obſtructiones reſerant, & à Calculo præſervant.

Geniſtæ Tinctoriæ flores inſerviunt ad veſtes lineas & laneas luteo colore tingendas. Uſus Mechanicus.

GENTIANELLA autumnalis Centaurii minoris foliis, *Park.* Gentianellæ ſpecies quibuſdam, an *Cordo* Pneumonanthe, aut Gentiana fugax altera *Cluſii*, J. B. *Dwarf Autumnal Gentian.* Gentianella.

Geranium. GERANIUM Batrachoides, Gratia *Dei Germanorum Lobelio*, B. P. Batrachoides violaceum, Hiſt. *Oxon. The Blew Crowfoot Cranes-bill.*

Geranium Batrachoides folio Aconiti, B. P. Batrachoides aliud folio Aconiti nitente *Cluſii*, J. B.

Geranium ſanguineum maximo flore, B. P. Sanguineum, ſive Hæmatodes craſſâ radice, J. B. *The red Roſe Cranes-bill.*

Geranium lucidum ſaxatile, B P. Lucidum, J B. Annuum montanum rotundifolium ſaxatile lucidum, Hiſt. *Oxonien. Shining Rock-Cranes-bill.*

Geranium folio Malvæ rotundo, B P. Folio Malvæ rotundo majus, Hiſt. *Oxon.* Folio rotundo multùm ſerrato, ſive Columbinum, J. B. *Doves-foot Cranes-bill.*

Geranium Columbinum tenuius laciniatum, B. P. Columbinum annuum minus tenuius laciniatum, Hiſt *Oxon.*

Geranium Malacoides flore albo, Hort. Reg. *Bleſ.*

Geranium Columbinum majus flore minore cæruleſcente, J. R*aii.*

Geranium Columbinum diſſectis foliis, pediculis florum longiſſimis, J. *Raii.* Columbinum annuum minus folio tenuiſſimè laciniato, flore pediculo longiſſimo inſiſtente, Hiſt. *Oxon.*

Geranium Cicutæ folio inodorum, B. P. Annuum Cicutæ folio inodorum, Hiſt. *Oxon.* Moſchatum folio ad Myrrhidem accedente minus, J. B.

Geranium Moſchatum inodorum flore albo, P*ark.* Arvenſe album, *Tab.*

Geranium Robertianum primum, B. P. Robertianum flore dilutè rubello, Hiſt. *Oxon.* Robertianum murale, J. B.

Geranium Robertianum flore albo.

Nota Characteriſtica. Geranium eſt ex pentapetalis Quinquecapſularibus.

Vires. Geranium omne Vulneratium eſt: ſed præcipui uſûs ſunt Robertianum & Columbinum. Fluxum ſanguinis ſiſtunt, ipſumque ſanguinem coagulatum reſolvunt. Vulnera quoque & ulcera mundificant. Calculum & arenulas pellunt, & Colicos dolores ſedant, auctore *Lobelio.*

Decoctum in vino Arthriticos dolores lenit. In fomentis pulvis radicis & foliorum Geranii Columbini in vino veteri ſumptus ad Hernias & Rupturas ſanandas commendatur.

Uſus omnium Geraniorum vulgaris eſt in Cataplaſmatis plantis pedum cum Sale & Acero applicandis ad febrilem æſtum compeſcendum *Schrod.*

Robertianum mediocriter calefacit, refrigerat & ſiccat cum adſtrictione, abſtergit & conſolidat. Recens tritum peculiariter commendatur ad Eryſipelata, Mammarum inflammationes, oris & pudendorum ulcera. Aquæ incoquitur, & pecori cruenta mingenti potui datur, *Schwenckfelt.*

Columbinum mediocriter calefacit & ſiccat cum levi adſtrictione. Uſus ejus eſt ad vulnera et fracturas et fiſtulas ſananda. Percommodè quoque ad inteſtinorum tormenta additur. Fotu Articulorum dolores juvat.

Glaux. GLAUX maritima, B. P. Exigua maritima, J. B. *Sea Milk-wort.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore perfecto, ſeminibus nudis ſolitariis pappo carentibus ad ſingulos flores maritimas, foliis ſimplicibus, crebris, adverſis.

Glycyrrhiza ſylveſtris. GLYCYRRHIZA ſylveſtris floribus luteo-palleſcentibus. B. P. Fœnum Græcum ſylveſtre, ſive Glycyrrhiza ſylveſtris quibuſdam, J. B. Aſtragalus luteus perennis procumbens, ſive Vulgaris, Hiſt. *Oxon. Wild Liquorice* or *Liquorice-Vetch.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Legumina ſiliquis gemellis duplicem ſeminum ſeriem continentibus donata.

Gnaphalium. GNAPHALIUM vulgare majus, B. P. Gnaphalium Germanicum, J. B. *Common Cudweed*, or *Herb impious.* In locis ſiccioribus.

Gnaphalium majus anguſto oblongo folio alterum, B. P. Rectum J. B.

Gnaphalium medium, B. P. Gnaphalio vulgari ſimilis, J. B.

Gnaphalium minus repens, B P. Minimum, J. B.

Gnaphalium montanum flore rotundiore, B. P. Piloſella minor quibuſdam, aliis Gnaphalii genus, J. B.

Gnaphalium montanum flore purpureo.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore diſcoide nudo papposas, minores, tomentoſas & incanas foliis integris.

Vires. Adſtringit, ſiccat. Dyſenteriam, Diarrhœam, menſeſque mulierum immodicè fluentes potum ſiſtit. Succus lacte & vino permixtus gargarizatu Anginis prodeſſe creditur.

ditur. Gnaphalii minoris aqua deſtillata ad Cancrum mammillatum magni eſt uſus: continet enim occultos Cancros, ne exulcerentur, cum linteolis ſemel in die impoſita. Gnaphalium montanum flore rotundiore peculiari proprietate Pulmonum exulcerationi & ſanguinis exputitioni conferre ſtatuitur formâ Syrupi exhibitum.

Gnaphalium minus, ſive Herba impia jumentis ruminantibus utile exiſtimatur ad rumen amiſſum revocandum. Valet etiam ad Intertrigines.

Gnaphalii medii herbâ contuſâ (inquit *Lobelius*) oleo maceratâ & coctâ ad livores, contuſiones, cæſa & verbera quidam utuntur.

GRAMINIS multæ ſpecies apud nos ſunt. Eas enumerare non opus eſt, quòd nullius uſûs ſint. Quæ alicujus uſûs, ſunt ſequentia. *Gramen.*

1. GRAMEN caninum arvenſe, ſive Gramen *Dioſcoridis*, B. P. Repens Officinarum forte triticeæ ſpicæ aliquatenus ſimile, J. B. *Common Dogs-graſs.* Officinalis eſt. *Gramen caninum.*

Inter herbas culmiferas eſt grano minore humiliores. Nota Characteriſtica.

Radix mediocriter frigida & ſicca eſt, ſapore dulcis; tenuis, incidentis & aperientis ſubſtantiæ. Aperit, attenuat, viſcerum renumque infarctus, citra calefactionem. Urinam ciet, & colluviem calculoſque propellit & detergit. Vulnera glutinat decocta, pota vermes puerorum enecat & excludit. Vires.

2. GRAMEN pratenſe paniculatum majus, B. P. Minus album & rubrum, J. B *The greater Meadow-graſs.* *Gramen pratenſe.*

Potum ad obſtructiones viſcerum valet, & ad diſcuſſionem pertinacium humorum & flatuum. Admotum Nephriticum & Colicum dolorem fotu & inceſſu reſolvit. Vires.

3. GRAMEN Parnaſſi flore albo ſimplici, B. P. Parnaſſi *Dodonæi*, quibuſdam Hepaticus flos, J. B. *Graſs of Parnaſſus.* In paluſtribus. *Gramen Parnaſſi.*

Pentapetala eſt uniformis alba, vaſculo conoide, foliis Hederæ. Nota Characteriſtica.

4. GRAMEN Sparteum ſpicatum foliis mucronatis, vel ſpicâ ſecalinâ, B. P. Spartum ſpicatum pungens Oceanicum, J. B. *Sea Matweed*, & noſtratibus *Bent.* *Gramen ſparteum ſpicatum.*

Eo Conclavia ſternuntur virenti, Æſtate pro frigore conciliando, Hyeme autem ſiccato pro calore fovendo. Uſus domeſticus.

5. GRAMEN Typhoides maximum ſpicâ longiſſima, B. P. Gramen cum caudâ muris majoris longâ, Majus, J. B. *The greateſt Cats-tail Graſs.* *Gramen Typhoides.*

CAPUT VIII.

Herbæ incipientes à Literâ H.

HALIMUS, ſive Portulaca marina, B. P. Marina fruticoſa, quæ Halimus ſecunda *Cluſii*, J. B Maritima anguſtiſſimo folio, Hiſt. *Oxon. Common Sea-Purſlain.* *Halimus.*

Eſt inter mollientes floribus muſcoſis luteis, ſemine nigro. Nota Characteriſtica.

Hujus foliis & tenellis ramulis Crithmi modo muriâ conditis hyberno tempore ad excitandum appetitum in Acetariis quidam utuntur. Vires.

HEDERA arborea, B. P. Communis major & minor, J. B. *Berry-bearing Ivy.* Officinalis eſt. *Hedera arborea.*

Hedera major ſterilis, B. P. *Barren* or *Creeping Ivy.*

Inter Frutices bacciferos ſemper virentes eſt, baccis in corymbos coactis. Nota Characteriſtica.

Folia recentia in pilei formam conſuta papuloſis et exulceratis infantium capitibus utiliter imponuntur; ad ulcerationes igne factas, Herpetes et Eryſipelata valent; cum vino cocta grandia vulnera conjungunt et maligna ſanant. Hodie Fontanellis adhibentur: humores enim et ichores ad eas partes alliciunt, inflammationes verò ab iiſdem arcent recenter decerpta. Succus putrida narium ulcera emendat. Acinorum tritorum pulvis Drachmæ unius pondere hauſtus ex vino calculum expellit. *Schwenckfelt.* Vires.

Baccæ purgant per ſuperiora et inferiora.

Pulvis baccarum Hederæ plenam maturitatem adeptarum largâ doſi exhibitus Arcanum eſt contra Peſtem. D. *Boyl* de utilitate Philoſophiæ Experimentalis ad Medicinam.

Uſus Mechanicus. Lignum Hederæ de radice diſſectum, ubi craſſius eſſe conſuevit, à Sutoribus in eum uſum parari ſolet, ut poſtquam cultellos ſuos ad corium diſſecandum idoneos exacuerint, aſperiores etiam tunc illos æquales lævigatoſque reddant, ad dictum lignum ultrò citróque ducendo, quòd præ aliis ad hunc uſum idoneum judicetur, fortè ob molliriem ſubſtantiæ ipſius, quæ etiam ſenſu percipitur, J. B.

Hedera terreſtris. Hedera terreſtris vulgaris, B. P. Chamæciſſus, ſive Hedera terreſtris, & Hedera ſylvatica *Romanorum*, J. B. *Ground-Ivy.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Plantas verticillatas herbaceas, floribus galeatis & labiatis ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus, minoribus & minùs denſis, flagelliſque reptatricibus, foliis ſubrotundis crenatis, calycibus florum anguſtis et oblongis.

Vires. Sapore amaro mediocriter acris aperit, abſtergit, urinam pellit, calculum frangit, expurgat pectus & uterum, menſeſque tardiùs fluentes provocat, Peſtilentiæ adverſatur & Morbum Regium expellit. Herba ex vino cocta fotu ſurditatem & tinnitum aurium aufert. In Cataplaſmate Lienis tumores reſolvit. Additur quoque inſeſſibus ad Menſtrua provocanda, et ad Calculum. Inſignis Vulneraria eſt, et propterea Potionibus Vulnerariis additur. In Clyſteribus ad dolores Colicos conducit.

Succus Plantæ naribus attractus Cephalalgiam etiam vehementiſſimam & inveteratam non lenit tantùm, ſed et penitùs aufert.

Ventri appoſita torſiones poſt partum lenit.

Contuſa cum Avenâ data vermes equorum expellit.

Uſus Mechanicus. Hederam terreſtrem *Angli*, præſertim Septentrionales in Dolia immittere ſolent, ad depurandam ſeu clarificandam Cereviſiam, quod brevi tempore, viginti quatuor nempe horarum ſpatio, præſtare ſolet, J. *Raius*.

Helleborus. Helleborus niger ſylveſtris adulterinus, etiam hyeme virens, J. B. Helleboraſter maximus. *Ger. Great-Baſtard black Hellebore*, or *Bearsfoot*.

Helleborine. HELLEBORINE minor flore albo, latifolia montana, B. P. Helleborine *Dodonæi*, J. B. *Common Baſtard* or *Wild white Hellebore*. In the Wood of *Cumrie* in *Strathearn*.

Nota Characteriſtica. Inter bulboſis affines eſt monopetalas, figurâ floris galeatâ, aut labiatâ, radicibus fibroſis, pluribus alternis foliis nervoſis.

Hieracium. HIERACIUM Dentis Leonis folio obtuſo majus. B. P. Macrocaulon junceum, ſive minus primum *Dodonæi*, J. B. *Long rooted Hawkweed.*

Hieracium Chondrillæ folio radice ſuccisâ majus, B. P. Minus præmorsâ radice, ſive *Fuchſii*, J. B. *Yellow Devils-bit*, or *Hawkweed with bitter roots.*

Hieracium murorum folio piloſiſſimo, B. P. Piloſella major quibuſdam, aliis Pulmonaria flore luteo, J. B. *French* or *Golden Lungwort.*

Hieracium murorum laciniatum minùs piloſum, B. P. Piloſellæ majoris, ſive Pulmonariæ luteæ ſpecies magis laciniata, J. B. *French Lungwort with ſmoother and more cut leaves.*

Hieracium fruticoſum minus, B. P.

Hieracium minus folio ſubrotundo, B. P. *Small Swines-Succory.*

Nota Characteriſtica. Hieracium eſt inter lacteſcentes, flore compoſito ſeu aggregato, planifolio, naturâ pleno, papposis ſeminibus, caule ramoſo, floribus minoribus in ſingulis caulibus pluribus, ſemine citrino aut ruffo majore, nigrove minore.

Vires. Planta inde nomen habet, quòd Accipitres ejus lacteo liquore oculorum acies acuere exiſtimentur. Refrigerat, ſiccat, adſtringit, abſtergit, mordicat, ſtomachum purgat, inflationes diſcutit, concoctiones adjuvat, ſomnum conciliat, Venerem inhibet, urinæ difficultan ſuccurrit, ad ambuſta cum ſale recens illitum valet, eruptiones papularum ex vino et polentâ abſtergit. Succus oculorum ſanat vitia; ad nebulas, caligines et epiphoras utilis. Ad pecorum vermes enecandos commendatur. Inſigne quoque Vulneratium eſt, *Shwenckfelt.*

Holoſteo affinis. HOLOSTEO affinis Cauda muris, B. P. Myoſuros, J. B. *Mouſe-tail.*

Hordeum. HORDEUM diſtichum, J. B. Diſtichum, quòd ſpica binos ordines habeat, *Plinio*, B. P. *Common Barley.* Officinalis eſt.

Hordeum polyſtichon, J. B. Polyſtichum Hibernum, B. P. *Bear-Barley.*

Nota Characteriſtica. Inter Culmiferas eſt caule terete geniculato concavo eſculentas ſpicatas, grano cortice craſſiore tecto, ſpicâ compactâ ſimplici.

Vires. Hordeum quidem minùs alit quàm Triticum, egregiè abſtergit et urinam eiet. Farina Oedemata et Inflammationes diſcutit. Ex hordeo torrefacto Zythus paratur.

Maltum toſtum fervenſque in ſacculo appoſitum Ventris Torminibus ex cauſâ frigidâ ſuccurrit.

Horminum. HORMINUM pratenſe foliis ſerratis, B. P. Gallitrichum ſylveſtre vulgò, ſive

ſylveſtris

ſylveſtris Sclarea flore purpureo cæruleove magno, J. B. *Common Wild Clary.* Officinalis planta eſt.

Eſt inter Plantas verticillatas, floribus in ſpicas diſpoſitis, floribus hiantibus, verticillis paulò a ſe invicem remotioribus. Nota Characteriſtica.

Semen ſordes, abſtergendo oculos, purgat & mundificat. Vires.

HYACINTHUS oblongo flore cæruleus major, B. P. Floribus oblongis pendulis major *Anglicus* ſeu *Belgicus* cæruleus, Hiſt. *Oxon. Anglicus* ſive *Belgicus*, J. B. *English Hares-bells*, or *Spaniſh Iacinth*. In ſylvis paſſim. Hyacinthus

Hyacinthus *Anglicus* albus, *Ger.*

Inter hexapetalas tricapſulares eſt, radicibus bulboſis propriè dictis. Nota Characteriſtica.

HYOSCYAMUS vulgaris, J. B. Niger vel vulgaris, B. P. *Common black Henbane.* Officinalis eſt. Paſſim ad vias. Hyoſcyamus.

Eſt inter monopetalas uniformes, vaſculo in bina loculamenta diviſo, operculo tecto, foliis in caulibus alternis. Nota Characteriſtica.

Frigidam & humidam ſortitur naturam, venenoſæ & deleteriæ facultatis. Semen fotu dentium dolores mulcet. Oleum ex foliis ad Inflammationes & calidas Podagras commendatur, dolores ſedat. *Schwenckfelt*. Adverſus Arthritin folia in lacte decocta *Duretus* extollit. Semen Hæmorrhagiam ſiſtit. Ad dolorem Iſchiadicum herba in tomentis adhibetur; acres calidaſque oculorum defluxiones & ſanguinis eruptiones, & profluvia muliebria compeſcit. Vires.

HYPERICUM vulgare, B. P. Hiſt. *Oxon.* Vulgare, ſive Herba perforata caule rotundo, foliis glabris, J. B. *Common Saint Iohns-wort.* Officinalis eſt. Paſſim provenit. Hypericum.

Hypericum minus ſupinum, vel Supinum glabrum, B. P. Minimum ſupinum, J. B.

Hypericum minus erectum, B. P. Minus erectum glabrum pulchrum, Hiſt. *Oxon.* Pulchrum *Tragi*, J. B.

Hypericum Aſcyrum dictum caule quadrangulo, J. B. Androſæmum Aſcyrum dictum caule quadrangulo glabro, Hiſt. *Oxon. Common S. Peters-wort.*

Inter pentapetalas eſt foliis integris, ſeminis conceptaculo è tribus carinis compoſito, flore flavo terentium digitos cruentante. Nota Characteriſtica.

Tenuis eſt eſſentiæ, calefaciens & ſiccans. Aperit, reſolvit, agglutinat; menſes & urinas provocat, calculum frangit & venenis adverſatur, medetur ruptis, convulſis, ambuſtis. *Schwenckfelt.* Diureticum & Volnerarium inſigne eſt. Decoctum excreationes ſanguinis ſiſtit, vulneribuſque & eroſionibus internis auxiliatur. Oleum ex floribus in vulneribus ſanandis egregii uſûs, ut ſemen in pericarpus. Vires.

Tinctura florum Hyperici egregium eſt Medicamentum in Maniâ & Melancholiâ intrò ſumpta.

Herbæ Decoctum quadraginta diebus potum, vel etiam ſeminum polvis Icterum & Podagram ſanat; Calculo apprimè conducit, interaneorum vermes necat & Balſamicâ qualitate ſanguinem imbuit.

CAPUT IX.

Herbæ incipientes à Literâ I.

JACEA nigra pratenſis latifolia, B. P. Nigra vulgaris capitata & ſquamoſa, J.B. *Black Knap-weed.* Iacea.

Jacea pratenſis latifolia flore albo.

Jacea nigra laciniata, B P. Centaurium Collinom *Geſneri* flore purpureo, J. B.

Eſt inter capitatas non ſpinoſas, floſculis fiſtularibus. Nota Characteriſtica.

Calida eſt & ſicca cum adſtringente vi. Commendatur ad ſaucium, tonſillarum Uvulæque tumores. Ad Hernias quoque & Vulnera utilis eſt. *Schwenckfelt.* Vires.

JACOBÆA vulgaris, J. B. Vulgaris laciniata, B. P. *Common S. Iame's-wort.* Officinalis eſt. Jacobæa.

Jacobæa Alpina laciniata flore Buphthalmi, B. P. Pannonica latifolia. J. B.

Nota Characteriſtica.
Eſt inter herbas papposas flore diſcoide, foliis laciniatis & floribus in ſummis caulibus velut in umbellam diſpoſitis diſco radiato.

Vires.
Planta hæc calefacit, ſiccat, aperit, abſtergit & digerit. Mihi autem à Colono relatum eſt, Se curatum fuiſſe ab Ictero Decocto Jacobeæ cum floribus, eſſeque id remedium plurimis Ruſticis in hoc morbo ſalutare. Ex relatione Clariſſimi viri Domini *Thomæ Burneti* noſtratis, Medici Regis Ordinarii, Jacobæà ſolà mulier Ruſtica in Anginis curandis feliciter utitur. Plantam integram in aquâ decoquit, & cum Butyro tuſam, Cataplaſmatis inſtar externè applicat.

Commendatur quoque ad Inflammationes, Vulnera & Ulcera in Unguentis; itemque ad dolorem Iſchiadicum alioſque inveteratos dolores.

Ilex aculeata.
ILEX aculeata baccifera, folio ſinuato, B. P. Aquifolium, ſive Agrifolium vulgò, J. B. *The Common Holly-tree.* In *Torwood.*

Nota Characteriſtica.
Eſt inter Arbores bacciferas, foliis ſemper virentibus aculeatis, baccis rubentibus, quatuor in ſingulis granis, duris, triangulis, ſtriatis.

Vires.
Baccæ ad Colicos dolores commendantur, craſſos ſiquidem & pituitoſos humores (referente Dodonæo) per alvum educunt, decem aut duodecim numero aſſumptæ. Zythogalum factum ex Cereviſiâ & Lacte, in quo decocti ſunt hujus foliorum aculei, mire conducit ad dolorem Colicum & tormina Inteſtinorum.

Uſus Mechanicus.
Arbor hæc Operibus Topiariis in Septentrionalibus præſertim Regionibus præ aliis opportuna eſt, cum ſit frigoris patientiſſima, & perenni foliorum virore aſpectui grata, nec tonſuram reſpuat. Interim tamen, cùm tardiſſimè creſcat, neque importunâ Ramorum luxurie, neque Radicum reptatu Hortulano moleſta eſt.

Viſcus ex Ilice Aculeata quomodò paratur.
Ad viſcum parandum, delibratis Junio aut Julio menſibus hoc genus Arboribus, quotquot opus fuerit, cortices detracti per ſeptem aut octo horas continuas in aquâ coquantur, donec tenerrimi evadant. Coctos in acervum cum Filice ſupra ſtratum componas, & per duas aut tres ſeptimanas fermentari ſinas. Exemptos deinde in Mortario tandiu tundas, donec fingi formarique poſſint inſtar maſſæ farinaceæ. Tandem in aquâ fluente ſubmerſos manibus verſes & diligenter ſubigas. Aqua brevi ſordes omnes & recrementa ſecum auferet, reliquo viſco puro & defæcato. J. *Raius.*

Imperatoriæ affinis.
IMPERATORIÆ affinis umbellifera maritima *Scotica.*

Nota Characteriſtica.
Foliis eſt quam Imperatoria minoribus & obtuſioribus, ſemine ſtriato majore, floribus pentapetalis albis in umbellam diſpoſitis radice non repente. Ejus Icon habetur in Tabulis.

Iris paluſtris.
IRIS paluſtris lutea, ſive Acorus adulterinus, J. B. Acorus adulterinus, B. P. *Yellow Water-flag* or *Flower de Luce.* In paluſtribus paſſim naſcitur.

Nota Characteriſtica.
Eſt inter hexapetalas tricapſulares, radicibus tuberoſis, geniculatim et per juxta-poſitionem conſtructis.

Vires.
Planta inſignem adſtringendi facultatem obtinet: unde ad Dyſenteriam alioſque fluxus Alvi et Uteri commendatur. Sanguinem etiam undecunque manantem cohibet; Hinc extrinſecùs ad Dyſenteriam alioſque Sanguinis fluxus præcavendos appenditur.

Uſus Mechanicus.
Ex relatione nobiliſſimi Equitis Domini *Georgii Mackenzii* Archivorum Regni Cuſtodis, *Montani* noſtri ex hujus Plantæ radice per viginti quatuor horas in aquâ infuſâ aut parùm coctâ, perpetuò in iſtâ aquâ fricando calculum album aſperioris ſuperficiei ſupra cultellum aut purioris chalybis fruſtum per aliquot horas Atramentum optimum conficiunt.

Juncus.
JUNCUS lævis paniculâ ſparſâ major, B. P. *Common hard Ruſh.*

Juncus maximus et Scirpus major, B. P. Maximus Holoſchœnus, J. B. *Bul-ruſh, or Great Water-ruſh.*

Juncus aquaticus capitulis Equiſeti major, B. P. Capitulis longis ſive clavatus, J. B. *Club-Ruſh.*

Nota Characteriſtica.
Eſt inter Herbas graminifolias non culmiferas, flore ſtamineo, foliis teretibus medulla farctis.

Vires.
Juncus conſtat ex terrenâ eſſentiâ leviter frigidâ et aqueâ. Alvum ſiſtit et crebra fœminarum profluvia, quod maxime præſtat ſemen uſtum ex vino ſtyptico. Urinam ciet. Junci recentes per cubiculum ſparſi temperant Aerem et frigidos vapores ad caput ſubmittunt, quibus ſomnolentos efficiunt.

Uſus Mechanicus.
Medulla ad Ellychnia et Turundas expetitur.

Juniperus.
JUNIPERUS vulgaris baccis parvis purpureis, J. B. Vulgaris fruticoſa, B. P. *Common Juniper.* Officinalis eſt.

Eſt

Eſt inter Arbores bacciferas foliis ſemper virentibus, anguſtis mucronibus acutis, granis in ſingulis baccis, ligno odorato. Nota Characteriſtica.

De Junipero integrum Tractatum ſcripſit nuper *Benjamin Scharfius.*

Baccæ vitia pectoris expurgant, tuſſique medentur. Urinam efficaciter ducunt et venenum à corde repellunt, unde ad arcenda Peſtis contagia a multis uſurpantur. Frigido Ventriculo proſunt pituitam digerendo, calculos frangunt et menſes promovent. Valent adverſus Inflationes, tormina Inteſtinorum. Oleum Chymicum ex Baccis contra Calculum et Peſtem magnæ commendationis eſt. Vires.

Lignum ſuavè olet, Martio præſertim menſe cæſum, unde incenſum ad Acrem emendandum et contagium depellendum Commendatur, raſura ejus. Cephalica eſt.

Ex Ligno Pocula Torno artificialiter excavantur et Pyxides odoriferæ parantur. Uſus Mechanicus.

Vernix Fabris et Pictoribus utilis eſt ad Tectoria.

Gummi ejus diſcutit et condenſat, et utile eſt in capitis, dentium, pectoris, uteri, nervorum catarrhoſis affectibus, internè et externe adhibitum, et viribus aliquo modo ſuccinum æquare a quibuſdam creditur. Gummi Juniperi vires.

CAPUT X,

Herbæ à Literâ K *incipientes.*

KALI geniculatum majus, B. P. Kali geniculatum ſive Salicornia, J. B, *Glaſs-wort* or *Salt-wort.* Near *Blackneſs* Caſtle. Kali.

Kali ſpinoſum cochleatum, B P. Kali affinis ſpinoſa Planta, Hiſt. *Oxon.* Tragus ſpinoſus *Matthioli*, ſive Kali ſpinoſum, J. B. *Prickly Glaſs-wort.* In *Leith-ſands.*

Kali minus album ſemine ſplendente, B. P. Minus, ſive Sedum minus arboreſcens vermiculatum, J B.

Eſt inter Plantas mollientes ſucculentas, floribus muſcoſis luteis, ſemine nigro. Nota Characteriſtica.

Kali geniculati exigua quantitas intrò aſſumpta urinas & menſes potenter evocat, fœtum ejicit, aquoſos per alvum humores educit & Hydropicos purgat. Sal cauſticum eſt. Vires.

Eodem ad modum Crithmi præparato & muriâ condito ad acuendum appetitum hyberno tempore in Acetariis *Angli* utuntur, & Marſh-Sampier, *i. e. Crithmum paluſtre* vocant

Ex Kali conficitur *Sal-Alkali*, ſeu *Sode* ad vitrum conflandum aptum, ſic. Scrobiculo effoſſo propè mare tranſverſim aſſulas ligneas imponunt, quibus ſuperaggerant cumulatim herbam prædictam, ex quâ accenſo igne ſtillat in ſubjectum ſcrobem liquor, qui tandem concreſcens fit *Sal-Alkali*, coloris partim nigri, partim cinericei, valde acre & cathreticum. J. B. Uſus Mechanicus. Sal-Alkali quomodò conficiatur.

CAPUT XI..

Plantæ à Literâ L *incipientes.*

LACTUCA ſylveſtris coſtâ ſpinoſâ, B. P. Sylveſtris ſive Endivia multis dicta, folio laciniato, dorſo ſpinoſo, J. B. *Cut-leaved Wild Lettuce.* Lactuca.

Lactuca ſylveſtris odore viroſo, B. P. Sylveſtris lato folio, ſucco viroſo, J. B.

Eſt inter herbas lacteſcentes, flore compoſito, planifolio, naturâ pleno, ſemine papposo, caulibus gracilioribus, capitulis minoribus. Nota Characteriſtica.

Vires. Narcotica & ſoporifera eſt, appetitum ad Venerem irritat potiùs, referente Clariſſimo Viro *D. Liſter*.

Lamium. LAMIUM album non fœtens folio oblongo, B. P. Galeopſis, ſive Urtica iners floribus albis, J. B. *White Archangel*. Officinalis eſt.

Lamium purpureum fœtidum folio ſubrotundo, ſive Galeopſis *Dioſcoridis*, B. P. Galeopſis, ſive Urtica iners ſolio & flore minore, J. B.

Lamium folio caulem ambiente majus, B. P. Galeopſis, ſive Urtica iners folio caulem ambiente, J. B.

Lamium maximum ſylvaticum, B. P. Galeopſis, ſive Urtica iners magna fœtidiſſima, J. B. *Hedge-Nettle*.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas verticillatas, quarum caules non perennant, floribus ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus & in ſpicas diſpoſitis.

Vires. Herba eſt calida & ſicca. Folia durities, ſtrumas & carcinomata diſcutiunt, ad putreſcentia ulcera, gangrænam & nomas utiliter cum Sale illinuntur.

Lamii albi herba jecoris obſtructiones pota ex vino adimit. Flores alba menſtrua abſumunt. Decoctum Lamii rubri ad Dyſenteriam commendatur.

Lapathum. LAPATHUM folio acuto plano, B. P. Acutum ſive Oxylapathum, J. B. *Sharp-pointed Dock*. Officinalis eſt.

Lapathum ſolio acuto criſpo, B. P Acutum criſpum, J. B.

Lapathum minimum, B. P. Acutum minimum, J. B.

Lapathum ſolio acuto, flore aureo, B. P. Aquaticum ramoſum, folio anguſto, acuto, flore aureo, Hiſt. *Oxon*. Lapathum anthoxanthon, J. B.

Lapathum aquaticum ſolio cubitali, B. P. Maximum aquaticum, ſive Hydrolapathum, J. B.

Lapathum vulgare folio obtuſo, J. B. Folio ſubrotundo, B. P.

Lapathum pulchrum *Bononienſe* ſinuatum, J. B. Lapathum ramis procumbentibus, ſeminis involucro dentato, foliis inferioribus fidium inſtar, Hiſt *Oxon*.

Lapathum unctuoſum, B. P. Bonus Henricus, J. B. Blitum perenne Spinachiæ facie, Hiſt. *Oxon*. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Lapathum eſt inter mollientes, flore herbaceo, ſemine triangulari donata.

Lapathum autem unctuoſum eſt inter mollientes, floribus herbaceis, ſeminibus nigris lucidis.

Vires. Lapathum miſtam habet facultatem, digerit & nonnihil repercutit, conſtringit & abſtergit. Dyſenterias, Diarrhœas ſanat pulvis ſeminum Lapathi & hepar roborat. Radix uſûs crebri eſt in ſcabie extergendâ & ſiccandâ, extrinſecus potiſſimum applicata, lepraſque, impetigines & ſimiles cutis affectiones illita curat. Aqua Oxylapathi deſtillata puſtulas omneſque cutis maculas delere creditur. Lapathi acuti radix cereviſiæ intuſa laudatiſſimum Antiſcorbuticum habetur. Eadem cocta eximii uſûs eſt in Ictero ſanando.

Paluſtris maximi radix alvum lenit (quod & de foliis prædicatur) Icteritiam diſcutit. Folia Podagris calidis & Ulceribus fluentibus utiliter imponuntur.

Uſus Mechanicus. Caro quæcunque, quantumvis vetus & dura, ſi cum Lapatho cujuſcunque generis coquatur, mollis & tenera evadit.

Lappa. LAPPA major, Arcium *Dioſcoridis*, B. P. Perſonata, ſive Lappa major aut Bardana, J. B. *The great Bur-dock*.

Nota Characteriſtica. Lappa minor, Xanthium *Dioſcoridis*, B. P. Xanthium, ſive Lappa minor, J. B. Officinalis eſt.

Inter herbas capitatas eſt, flore ex floſculis fiſtularibus compoſito, foliis mollibus ſeu ſpinis carentibus, capitum ſquamis in mucrones aduncos deſinentibus.

Vires. Majoris folia moderate reſiccant, diſcutiunt, nonnihil adſtringunt. Radix pota ad Calculum & Dyſenteriam utilis. Purulenta & cruenta extuſſientibus auxiliatur. Trita cum modico Salis morſui rabidi canis medetur. Folia inveteratis ulceribus utiliter imponuntur. Luxatis et confractis membris proſunt. *Schwenckfelt*.

Bardanæ majoris ſemen tum diaphoreticum, tum inſigne lithontripticum eſt. Extrinſecùs imponuntur folia vulneribus inveteratis, articulis luxatis, ambuſtis.

Caules, antequam lappæ gignantur, in Acetariis numerat *Laurembergius*, iiſque validam vim frangendi Calculum, augendi ſemen, excitandi Venerem tribuit.

Bardana minor calefacit, ſiccat, digerit. Radix, ut & ſemen, tumorum ſtrumarumque pertinaciam frequenti admotu delet. Herba Cancrorum ardori extinguendo efficax.

Uſus Mechanicus. Fructus ex aquâ tepidâ madefactus & illitus capillos luteos efficit. *Schwenckfelt*.

LATHYRUS

LATHYRUS latifolius, B. P. Major latifolius flore majore purpureo ſpecioſior, *Lathyrus*
J. B. *Everlaſting Peaſe.*

LENS paluſtris, J. B. Lenticula paluſtris vulgaris, B. P. *Common Ducks-meat.* *Lens paluſtris.*

Inter Aquaticas Anomalas eſt. Nota Characteriſtica.

Humectat & refrigerat, glutinat & puerorum Enterocelas ſanat Inflammationibus Vires.
& Podagræ convenit, & capitis doloribus. Quidam pro Secreto habent ad Icterum infallibili infuſionem Lentis paluſtris in vino albo per novem dies ad ſex uncias exhibitam.

LEUCOIUM luteum vulgare, B. P. Luteum vulgò *Cheiri* flore ſimplici, J. B. *Leucoium.*
Small Wall-flower. Officinalis eſt.

Eſt inter Herbas ſiliquoſas, tetrapetalas, bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Flores cordiales ſunt, menſes cient, Secundinam expellunt. Oleum ex floribus præ- Vires.
ſervat ab Apoplexiâ, & Paralyticos juvat. Aqua quoque deſtillata in uſu eſt.

LICHEN, ſive Hepatica Fontana, J. B. Lichen Petræus latifolius, ſive Hepatica *Lichen.*
Fontana, B. P. *Common Ground Liver-wort.* Officinalis eſt.

Lichen Petræus cauliculo calceato, B. P. Alter minor folio calceato, *Park. Small Liver-wort with crumpled leaves.*

Lichen Petræus ſtellatus. B. P,

Lichen cinereus terreſtris, J. *Raii.*

Eſt inter Herbas caule carentes, ſemine minutiſſimo, foliis in ſuperficie terræ repta- Nota Characteriſtica.
tricibus latè ſe diffundentes, pediculis ſemina ſuſtinentibus e foliis enatis.

Uſus eximii eſt in Hepatis obſtructionibus. Extrinſecus ſiſtit ſanguinem in vul- Vires.
neribus.

LILIUM convallium album, B. P. Convallium vulgò, J. B. *The white flowered* *Lilium Convallium.*
Lilly of the Valley. Officinalis eſt. At *Scotland Wald* and in *Methven-wood.*

Eſt inter Herbas bacciferas flore Campaniformi. Nota Characteriſtica.

Flores odoris eximii exiccant, calefaciunt, attenuant, digerunt, cor juvant & ce- Vires.
rebrum, omneſque principes facultates. Idcirco reſolutis Comitialibus, Convulſis, Vertiginoſis, animi deliquium patientibus auxilio ſunt. Venenis adverſantur, tormina ſedant & menſtrua evocant. Succus oculorum Inflammationibus utilis. Aqua florum eximii uſus in palpitatione cordis, ægrè parturientibus auxiliatur.

LINARIA vulgaris lutea flore majore, B. P. Lutea vulgaris, J. B. *Common Toad-* *Linaria.*
flax. Officinalis eſt.

Eſt inter herbas flore monopetalo difformi, pericarpio, ſeu vaſculo ſubrotundo bi- Nota Characteriſtica.
valvi, flore rictum exprimente, calcari poſterius donato.

Calefaciens, ſiccans, aperiens & abſtergens herba eſt. Urinas & menſes pellit, he- Vires.
patis obſtructiones ſolvit, ad Icterum & Hydropem prodeſt, cutem & maculas faciei extergit lævigatque. Sudores in Balneis pellit, inſeſſu urinam retentam provocat. Succus vulnera, ulcera & fiſtulas vulgato expetimento curat. *Schwenckfelt.*

Extrinſecùs apponitur abdomini in Stranguriâ, ano in Hæmorrhoidum dolore.

Aqua deſtillata, aut ſuccus ejuſdem oculis inditus Inflammationes eorum & ruborem tollit. *Tragus.*

LINGUA Cervina Officinarum, B. P. Phyllitis ſive Lingua Cervina Vulgi, J. B. *Lingua Cervina.*
Common Harts-tongue. Officinalis eſt.

Eſt inter Herbas Acaules epiphylloſpermas, foliis integris oblongis. Nota Characteriſtica.

Magnis lienibus medetur, Diarrhœas, & Dyſenteriam & Sanguinis ſputum pota ju- Vires.
vat. In vino Serpentum morſibus auxiliatur. In Gargariſmo uſurpata Columellam prolapſam erigit. Extrinſecùs mundificat vulnera & ulcera.

Pulvis herbæ exiccatæ in palpitatione cordis, in ſuffocatione uterinâ, in motibus convulſivis mira præſtat, ſi in Cereviſiâ tenui aut Zythogalo modica ejus quantitas propinetur. J. *Raius.*

LINUM, J. B. Sativum, B. P. *Manured Flax.* Officinalis eſt. *Linum.*

Linum pratenſe floſculis exiguis, B. P. Sylveſtre catharticum, *Ger.* Alſine verna glabra floſculis albis, vel potius Linum minimum, J. B.

Pentapetala eſt, capſulâ pluribus loculamentis donatâ. Nota Characteriſtica.

Semen Lini digerit, emollit, maturat, uſus eximii in tuſſi, phthiſi & pleuritide. Extrinſecùs maturat tumores, lenit dolores, fœtum expellit.

Lini Cathartici herba integra cum caulibus & capitulis vino albo per noctem ſupra Vires.
cineres calidos infuſa ſeroſos humores purgat ſatis validè. Sumi poteſt vel herba con-

tuſa, vel ejus exiccatæ pulvis, cum tantillo Cremoris Tartari & ſeminum Aniſi, & purgat ſine moleſtiâ. D. *Bowle.*

Uſus Mechanicus. Ex hoc veſtes, ex hoc ſtragula, ex hoc vela fiunt. Ex hoc penitus detrito chartæ fiunt. Hujus oleum ad lucernas utile, Typographis, Statuariis, Pictoribus expetitur, & in omni vitæ parte utile occurrit.

Lithoſpermum. LITHOSPERMUM minus repens latifolium, B. P. Flore purpureo, ſemine Anchuſæ, J. B. *The ſmaller creeping Gromell.*

Lolium. LOLIUM album, *Ger.* Gramineum ſpicarum caput tentans, J. B. Gramen Loliaceum longiore ſpicâ, B. P. *Darnell.* Officinalis Planta eſt.

Nota Characteriſtica. Culmifera ſpicata eſt, ſpicâ longâ compreſſâ.

Vires. Farina Lolii ad Impetigines, Lepras, ſtrumas, Dolorem Iſchiadicum, Gangrænas & Putredines commendatur. In pane aut cerevisiâ ebrietatem, ſeu potiùs vertiginem celertimè efficit, oculis quoque nocet.

Lonchitis. LONCHITIS aſpera, B. P. Altera cum folio denticulato, ſive Lonchitis *Matthioli*, J. B. *Great Baſtard Spleen-wort.* In *Kinneil* Bank.

Lonchitis 2. ſive minor, B. P. Altera folio Polypodii, J. B. In *Moors every where.*

Planta eſt inter Acaules Epiphylloſpermas, folio longiore & anguſtiore diviſo.

Nota Characteriſtica. Vires. Splenetica eſt utraque & Hepatica, ad horum viſcerum obſtructiones utilis; diuretica quoque adverſus Calculum valet. Vulneraria etiam eſt.

Lotus. LOTUS pentaphyllos flore majore luteo ſplendente, B. P. Loti Corniculatæ major ſpecies, J. B *Great Bird-foot Trefoile.*

Lotus, ſive Melilotus pentaphyllos minor glabra, B. P. Lotus [illegible] lutea minor, foliis & ſiliquis glabris, brevioribus & craſſioribus, Hiſt. *Oxon.* Lotus corniculata glabra minor, J. B.

Loto affinis Vulneraria pratenſis, B. P. Vulneraria ruſtica *Geſneri*, J. B. Anthyllis leguminoſa, *Ger. Kidney-Vetch.*

Nota Characteriſtica. Ad Legumina trifoliata reducuntur.

Poſtrema autem ſiliquas habet curtas veſicæ incluſas.

Lunaria. LUNARIA Botrytis, J. B. Racemoſa minor vel vulgaris, B. P. *Small Moon-wort*, Upon *Ardgath-hill*, North from *Linlithgow.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas ſemine minutiſſimo, perfectior ſuperficie annua, monophylla, paniculata.

Vires. Egregia Vulneraria eſt. Pota ſanat Dyſenterias & ruptiones internas. Extrinſecùs illita magni uſus eſt ad puerorum Enterocelas. Albas uteri fluxiones ſupprimit.

Walli ex Lunariâ Unguentum conficiunt, quod regioni Renum illitum habetur inter certiſſima Dyſenteriæ Remedia D. *Needham.*

Luteola. LUTEOLA Herba Salicis folio, B. P. Lutea *Plinii* quibuſdam, J. B. *Weld*, or *Dyers-weed.*

Nota Characteriſtica. Herba eſt vaſculo ſeminali triquetro flore hexapetalo.

Vires. Calefacientis & ſiccantis eſt facultatis. Contra venenoſorum animalium ictus & Peſtem commendatur.

Uſus Mechanicus. Herba Lanarum Infectoribus magni uſus eſt: rudes enim & albas cum Alumine decocta luteo colore tingit; cæruleas autem viridi, idque magis minuſve intenſo, quò ſaturatior dilutiorve fuerit color cæruleus.

Lychnis. LYCHNIS ſylveſtris alba ſimplex, B. P. Sylveſtris hirſuta perennis alba ſimplex, Hiſt. *Oxon.* Ocymoides album multis, J. B. *The white Campion.*

Lychnis ſylveſtris hirſuta annua flore minore carneo, Hiſt. *Oxon.*

Lychnis ſegetum major, B. P. Lychnis hirſuta ſegetum major, Hiſt. *Oxon.* Pſeudomelanthium, J. B. *Cockle.*

Lychnis ſylveſtris, quæ Behen album vulgò, B. P. Behen album Officinarum, J. B. Papaver ſpumeum, *Park. Spatling Poppy.*

Lychnis maritima repens, B. P. Perennis anguſtifolia marina annua procumbens, Hiſt. *Oxon.*

Lychnis ſylveſtris viſcoſa, rubra, anguſtifolia, B. P. Sylveſtris anguſtifolia viſcoſa, præcox, rubra, foliis Caryophylleis, Hiſt. *Oxon.* Lychnis ſylveſtris lanuginoſa minor, B. P.

Nota Characteriſtica. Lychnis eſt pentapetala ut plurimùm bifida, unicapſularis.

Vires. Purgare dicitur Papaver ſpumeum dictum pituitam, & Comitialibus datur. Succus Ophthalmiam calidam, & dolores oculorum tollit. *Schwenckfelt.*

LYSIMACHIA

LYSIMACHIA lutea major, quæ *Dioſcoridis*, B. P. Lutea, J B. Blattariæ affinis Planta major flore luteo, Hiſt. *Oxon. Common Yellow Looſe-ſtriſe.* *Lyſimachia.*

Lyſimachia ſiliquoſa hirſuta magno flore, Lyſimachia noſtras papposa, ſiliquoſa, hirſuta, magno flore, Hiſt. *Oxon.* Siliquoſa hirſuta major, flore purpureo, J. B.

Lyſimachia ſiliquoſa hirſuta, parvo flore, B. P Pappoſa.

Lyſimachia ſiliquoſa glabra major, B. P. Lævis, J. B. Pappoſa.

Lyſimachia ſiliquoſa glabra minor, B. P. Pappoſa.

Lyſimachia ſiliquoſa glabra anguſtiſolia, B. P.

Lyſimachia Chamænerion dicta latiſolia, B. P. Lyſimachia noſtras ſiliquoſa pappoſa dicta Chamænerium latiſolium, Hiſt. *Oxon.*

Lyſimachia ſpicata purpurea fortè *Plinii*, B. P. Purpurea quibuſdam ſpicata, J. B. Blattaria rubra ſpicata major glabra communis folio acuto, Hiſt. *Oxon.*

Lyſimachia purpurea ſpicata triſolia caule hexagono, *Spigelii* Iſagoge.

Lyſimachia cærulea galericulata, vel Gratiola cærulea, B. P. Tertianaria, aliis Lyſimachia galericulata, J. B.

Lyſimachiæ purpureæ ſpicatæ aqua deſtillata ad vulnera, puncturas, ſugillationes oculorum, nec non ad obſcuritatem aliaque eorum vitia præſentaneum eſt remedium, ſecundum quoſdam. *Vires.*

Lyſimachia lutea ulcera ſanat, ſanguinis rejectiones ſupprimit.

Lyſimachia galericulata flore cæruleo ex vino decocta Tertianas ſanat. *Schwenckfelt.*

CAPUT XII.

Herbæ incipientes à Literâ M.

MALVA ſylveſtris folio rotundo, B. P. Sylveſtris perennis procumbens, flore minore albo, folio rotundo, Hiſt. *Oxon.* Vulgaris flore minore, folio rotundo, J. B. *Small Wild Mallow*, or *Dwarf-Mallow.* *Malva.*

Malva ſylveſtris folio ſinuato, B. P. Sylveſtris procerior, ſeu elatior rectave, flore majore ſubrubente aut purpureo, venis ſaturatè purpureis, picto folio ſinuato, Hiſt. *Oxon.* Vulgaris flore majore, folio ſinuato, J. B. *Common Mallow.* Officinalis eſt.

Malva maritima arborea noſtras *Britannica*, Hiſt. *Oxon.* In *Inch-Garvy* & *Mykrse-Inch* in the Firth of *Forth.*

Eſt inter mollientes pentapetalas, ſeminibus multis cingentibus ſtilum nutritivum. *Nota Characteriſtica.*

Digerentis paululùm & emollientis eſt Malva facultatis, calidæ & humidæ naturæ. Tenera folia in juſculo pingui alvum emolliunt & veſicam exulceratam juvant. Thoraci, pulmonibus, veſicæ, renibus mirè prodeſt, nedum folio, ſed & flore & radice. Additur Clyſteribus alvum lubricantibus. Folia & flores recentia lacti Caprillo incocta, & Cataplaſmatis formâ collo extrinſecùs calidè appoſita, Anginæ ex acri deſtillatione magnum præſidium. *Vires.*

MARRUBIUM nigrum ſœtidum, Ballote *Dioſcoridis*, B. P. Nigrum, ſive Ballote, J. B. *Black*, or *ſtinking Horehound.* Officinalis eſt. *Marrubium.*

Marrubium album vulgare.

Eſt inter Plantas verticillatas, herbaceas, floribus ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus. *Nota Characteriſtica.*

Marrubii nigri decoctum præſtantiſſimum eſt remedium in affectione Hypochondriacâ & Hyſtericâ. Foliis ex ſale illitis efficax quoque Herba eſt adverſus Canis rabidi morſus. Lixivium ex Herbâ quoque ulcera capitis puerorum ſanat. *Vires.*

Marrubium album aperit, digerit & abſtergit. Jecur & lienem obſtructione liberat, thoracem pulmoneſque expurgat, morbum Regium diſcutit, menſes provocat, laterum dolores lenit, his qui venena hauſerunt Difficilè parturientibus mulieribus & à partu non purgatis, item ruptis convulſis & nervorum contractionibus ſalutare. Balnea inde fiunt contra ſcabies ac porrigines. Pulvis foliorum interaneorum vermes necat.

Melampyrum. MELAMPYRUM luteum latifolium, B. P. Sylvaticum flore luteo, ſive Satureia lutea ſylveſtris, J. B. Cratæogonon vulg. *Park. Common Cow-wheat.*

Melilotus vulgaris. MELILOTUS vulgaris, *Park.* Officinarum *Germaniæ*, B. P. Trifolium odoratum, ſeu Melilotus vulgaris flore luteo, J. B. Trifolium odoratum, ſeu Melilotus fruticoſa lutea vulgaris vel Officinarum, Hiſt. *Oxon. Common Melilote.* Near *Aberlady* in the Links.

Nota Characteriſtica. Trifoliata herba eſt odorata, ſiliculis pendentibus curtis.

Vires. Herba emollit, diſcutit, dolores mitigat: Emplaſtris proinde digerentibus, ac reſolventibus & maturantibus, & Acopis utiliter admiſcetur. Albos mulierum menſes potu & inſeſſu flores ſiſtere mulierculæ obſervârunt. Ex vino decocta pleuriticos juvat & quoſcunque dolores mitigat.

Mentha. MENTHA rotundifolia paluſtris ſive aquatica, B. P. Aquatica ſive Siſymbrium, J. B. *Water-Mint.* Officinalis eſt.

Mentha Cattaria vulgaris & major, B. P.

Nota Characteriſtica in Sauvâ traditur.

Siſymbrium tenuium eſt partium, digerentis, calefacientis & exiccantis temperaturæ Movet urinas & calculos pellit cum vino potum. Vomitiones, ſingultus, tormina ſtomachi, diſſolutiones cohibet. Folia in capitis dolore fronti aut temporibus illinuntur, item contra veſparum apumque ictus. Lentigines & cutis a Sole nigritiem & aſperitatem auferunt illita.

Mercurialis. MERCURIALIS montana teſticulata, B. P. Mas, ſive Mercurialis mas repens, J. B. *Male Dogs-Mercury.* Officinalis eſt.

Mercurialis montana ſpicata, J. B. Fœmina ſive Mercurialis repens, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter mollientes, floribus herbaceis, ſeminum involucris hirſutis ſeu aſperis.

Vires. Emollit et abſtergit Quibuſdam in cibo oleris modo ſumitur, & alvum benè ſolvit. Jus Decocti bilem, pituitam, aquoſos & melancholicos humores dejicit: quapropter in Clyſteribus quoque uſurpatur Succus omnis generis verrucas tollit, et ſemen cum Abſinthio decoctum Ictericos valde juvat.

Meſpilus Apii folio ſive Oxyacanthus. MESPILUS Apii folio ſylveſtris ſpinoſa, ſive Oxyacantha, B. P. Oxyacanthus vulgaris, ſive Spinus albus, J. B. *The white Thorn*, or *Hawthorn-tree.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices bacciferos ſpinoſos, foliis deciduis laciniatis, elatior fructu rubro longo pediculo inſidente, flore ſpecioſo deciduo.

Vires. Fructus adſtringit, roborat. Baccæ devoratæ alvi et Fœminarum ſiſtunt profluvia. Nuclei triti poti calculos imminuunt. Radix illita aculeos et ſpicula extrahit. Aqua ex floribus deſtillata pleuriticis utilis et calculoſis. Pulvis quoque ſiccati calculoſis prodeſt. *Schwenckfelt.*

Uſus Mechanicus. Lignum tenax et denſum a Fabris Ferrariis ad manubria Malleorum expetitur. Buxo ſecundum cenſetur pro Torno. Arbuſcula ad vivas ſepes utiliſſima eſt; commodum locum nacta in proceram et juſtæ magnitudinis arborem adoleſcit.

Meum. MEUM foliis Anethi, B. P. Meum vulgare, ſive Radix Urſina, J. B. *Common Spignell.* Officinalis eſt. Upon the Banks of *Breich* Water in *Weſt-Lothian.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas, foliis fœniculaceis, ſemine ſtriato majore donatas.

Vires. Flatus diſcutit, uſus eximii in inflatione ac ructu Ventriculi, in menſibus ac urinâ ciendis, in Uteri ſuffocatione, in torminibus ventris, in Catarrhis Tartaroque Pulmonum expectorando.

Millefolium. MILLEFOLIUM vulgare album, B. P. Millefolium Stratiotes pennatum terreſtre, J. B. *Common Yarrow*, or *Milfoil.* Officinalis eſt.

Millefolium vulgare purpureum minus, B. P.

Nota Characteriſtica. Corymbifera eſt, flore compoſito diſcoide, floribus in formam Umbellæ diſpoſitis, foliis tenuiſſime diſſectis.

Vires. Vis ejus ad ſanguinem ſiſtendum. Intus ſumitur in Hæmorrhagiis & Fluxionibus omnis generis, Narium, Uteri, Alvi, Vulnerum; In ſputo ſanguinis, Gonorrhœâ, Hæmorrhoidibus, Fluore Uterino. Extrinſecùs adhibetur utiliter Hæmorrhagiæ narium & vulnerum, vulneribus conſolidandis, tumoribus Hæmorrhoidum, ictibus venenatis, tumori Penis. *Schroderus.*

Muſcus. MUSCUS terreſtris clavatus, B. P. Terreſtris repens à *Trago* pictus, J. B. *Club-Moſs*, or *Wolfs-claws.*

Muſcus clavatus foliis Cupreſſi, B P. Terreſtris ramoſus pulcher, J. B.

Muſcus erectus Abietiformis, J. *Raii.* Muſcus terreſtris rectus, J. B.

Muſcus hic Abietiformis in *Loch-coat Hills* in *Lothianâ* Occidentali à me repertus fuit,

fuit, rectà altitudine dodrontali Aſſurgunt plures ſurculi lignoſi, qui in binos findun-tur ramos, foliis tenuibus in ambitu caulis diſpoſitis, ſaturatæ admodum viriditatis, in vertice ſimul glomeratis. Similis valde, ſi non eadem, eſt cum Selagine tertia *Thalii*, cujus Icon & Deſcriptio habentur Obſ. 149. Anni 4. & 5. Curioſorum *Germaniæ*. Muſcus hic (ut ibi refertur) vomitum ciet vehementiſſimum & corpus variis humoribus exonerat, nec tutò niſi robuſtioribus exhibetur. Vilioris conditionis homines in aquà coquunt, quà ad abigendos pediculos caput lavant, quod tamen turbare maxime dicitur.

Nobilis quidam vir *Kennedus* in *Stromâ* degens retulit, quod in Inſulâ *Stromâ* reperititur Muſus Catharticus, quo Ruſtici pro purgatione utuntur. An hic Muſcus Catharticus idem eſt cum illo, cujus meminit *Borrichius* Obſ. 66. Actorum Medicorum Th. *Bartholini* anno 71. & 72?

Fert & *Iſlandia* Muſcum nulli hactenus Botanicorum ſed jam & Pharmacopolis cognitum. Tereſtriis is eſt & firmus, colore ſubalbidus, ramoſus, lato ungue vix latior, ſed qui in longum variè proſerpit, coſtis hinc inde ſpinoſis horridulus. Eo Inſulæ Coloni primo Vere utuntur ad expurgandos humores corporis noxios.

Muſcus minimus tenuiſſimuſque Aſplenii facie (quod ſciam) à nemine deſcriptus.

Caules tenuiſſimi undiquaque ſparguntur foliis minimis, Aſplenii inſtar, membranaceis & albis pellucidiſque ex adverſo poſitis, *I found it upon the Dikes of the Incloſure of the Kippis.* Ejus *Icon* hobetur in Tabulis.

Muſcus foliis Lini Catharitici ibidem repertus.

Muſcus pyxioides terreſtris, B. P. Pyxioides ſive Pyxidatus, J. B.

Muſcus terreſtris vulgaris minor Adianti aurei capitulis, J. *Raii*.

Muſcus eſt Inter plantas imperfectas cauliferas & ramoſas.

Muſcus adſtringit & refrigerat. Uſus præcipuè in Ictero, Vomitu, Diarrhœâ, Dyſenteriâ, abortu præcavendo. *Schrod.* Nota Characteriſtica.

Muſci Pyxioidis pulvis in Zythogalo aut Cereviſiâ tenui exhibitus Tuſſim convulſivam puerorum ſpecificâ proprietate lenire & ſanare dicitur. Vires.

MUSCUS maritimus, ſive Corallina Officinarum, C. B. Corallina, J. B. In rupibus marinis juxta Littus. *Muſcus Marinus, ſive Corallina.*

In pulverem craſſiuſculum contrita ad interraneorum vermes necandos admodùm celebratur. Vires.

MYAGRUM ſiliquâ longâ, B. P. Myagro affinis Planta ſiliquis longis, J. B. Eruca ſylveſtris Latifolia, folio integro, flore luteo minore, Hiſt. *Oxon. Triacle-Worm-ſeed.* Myagrum.

Hujus Notam Characteriſticam et Vires in Sativo vide.

MYRRHIS ſylveſtris ſeminibus lævibus, B. P. Cicutaria vulgaris, J. B. Myrrhis.

Myrrhis ſylveſtris ſeminibus aſperis, B. P. Chærefolium quintum, ſive Myrrhis nova, Æquicolorum *Columnæ*, *Small Hemlock-Chervill with rough ſeeds.*

Myrrhis hæc eſt inter Herbas Umbelliferas, ſemine craſſiore & minùs compreſſo lævi, oblongo, per maturitatem nigro. Nota Characteriſtica.

CAPUT XIII.

Plantæ incipientes à Literâ N.

NASTURTIUM pratenſe magno flore, B. P. Pratenſe magno flore ſimplici, Hiſt. *Oxon.* Iberis *Fuchſii*, ſive Naſturtium pratenſe ſylveſtre, J. B. *Ladies Smocks*, or *Cuckow-flower*. Officinalis eſt. *Naſturtium.*

Naſturtium pratenſe magno flore, ſive Cardamine flore albo, Naſturtium minimum annuum flore albo, Hiſt. *Oxon.* Siſymbrii Cardamines ſpecies quædam inſipida, J. B.

Naſturtium Aquaticum ſupinum, B. P. Aquaticum ſupinum flore albo, Hiſt. *Oxon.* Siſymbrium Cardamine, ſive Naſturtium aquaticum, J. B. *Common Water-Creſſes.* Officinalis eſt.

Naſturtium Aquaticum majus & amarum, B. P. Siſymbrium Cardamine, ſive Naſturtium Aquaticum flore majore elatius, J. B. *Bitter Creſſes.*

Naſturtium Aquaticum minus, B. P. Siſymbrium Cardamine dictum lurſutum minus flore purpureo, J. B.

Naſturtium ſylveſtre tenuiſſime diviſum, B. P. Sylveſtre tenuiſſimè diviſum, ſeu Naſturtium μικρόφυλλον flore luteo, minimo, Hiſt. *Oxon.* Seriphium Germanicum, ſive Sophia quibuſdam, J. B. *Flix-weed.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Hæc Naſturtia ſunt inter Herbas ſiliquoſas, tetrapetalas, bicapſulares.

Vires. Inter Acetaria eſt Naſturtium Aquaticum. Hepar expurgat, prodeſt Hydropicis, Spleneticis & Calculoſis.

Sophiæ Chirurgorum ſemen necat lumbricos, ſiſtit alvum, ad Dyſenteriam optimum eſt remedium.

Naſturtium omne contra Scorbutum ſpecificum eſt remedium, ad Calculum valere creditur, urinam ciet, menſes educit, Hydropicos juvat. Septentrionales in Quadrageno Veris Jejunio multum io Acetariis vorant ad ſanguinem purgandum, & Matronæ Nobiles juſcula ex eo conficiunt.

Nummularia. NUMMULARIA minor flore purpuraſcente, B. P. *Small Purple-flowered Money-wort.*

Nymphæa. NYMPHÆA major alba, B. P. Alba, J. B. *The great white Water Lilly.* Officinalis.

Nymphæa major lutea, B. P. Lutea, J. B.

Nymphæa lutea minor flore fimbriato, B. P. In *Loch-coat Loch.*

Nymphæa alba minima, B. P. Minor, ſive Morſus Ranæ, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Aquaticas Anomalas & ſui generis floribus perfectis, foliis ſubrotundis.

Vires. Nymphææ albæ flores refrigerant & humectant, ad capitis & hepatis calidiores affectus commendantur. Radix vino nigro decocta potu menſium abundantiam efficaci remedio ſiſtit.

Luteæ radix Cœliacis & Dyſentericis auxiliatur, Renum & Veſicæ calidis morbis medetur. Folia Renibus admota feminis profluvium ſeu Gonorrhœam ſiſtunt.

Radix, folia, flores, ſemen in uſu ſunt adverſus Fluxus; præcipuè vero Gonorrhœam & pollutiones nocturnas, ſeminis acrimoniam, ſanguinis æſtum & tenuitatem. Extrinſecùs adhibentur folia & flores ad febriles æſtus & vigilias ſopiendas. Uſus ſeminis atque radicis creditur reddere homines frigidos & tardos ad Venerem.

CAPUT XIV.

Herbæ incipientes à Literà O.

Oenanthe. OENANTHE Aquatica, B. P. OEnanthe ſive Filipendula Aquatica, J. B. *Water Dropwort.*

OEnanthe Apii folio, ſucco viroſo, *Moriſon.* Sect. de Plantis Umbelliferis. Chærephylli foliis, B. P. Succo viroſo Cicutæ facie Lobelio, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas ſemine majore ſtriato foliis plurifariàm diviſis.

Vires. Radices hujus Plantæ venenoſas eſſe contendit Lobelius & vertiginem tenebricoſam utentibus inducere.

Ophioglosſum. OPHIOGLOSSUM, J. B. Vulgatum, B. P. *Common Adders-tongue.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Inter Herbas eſt ſemine minutiſſimo perfectiores, monophyllas, ſpicatas, folio integro ſimplici.

Vires. Egregium Vulnerarium eſt. Succus ejus illitus Apum ictibus auxiliatur. Pulverem aliquot diebus exhibitum Ramices curare affirmat *Baptiſta Sardus.*

Ophrys. OPHRYS bifolia, B. P. Major quibuſdam, J. B. *Two-blade.*

Ophrys minima, B. P. Bifolium minimum, J. B.

Eſt inter Herbas foliis, floribus, pericarpiis aut radicibus bulboſis affines, radicibus fibroſis, foliis nervoſis, binis in caule oppoſitis.

Vulneraria inſignis eſt, multi uſûs ad fracturas ſanandas & vulnera glutinanda. Vires.

ORCHIS morio mas foliis maculatis, B. P. Orchis major tota purpurea maculoſo folio, J. B. *The Male Fools ſtones.* Officinalis eſt. Orchis.

Orchis Morio Fœmina, B. P. Minor purpurea & aliorum colorum cum alis virentibus, J. B. Officinalis eſt.

Orchis Fucum referens major foliolis ſuperioribus candidis & purpuraſcentibus, B. P. Orchis fuciflora Galeâ & alis purpuraſcentibus, J. B.

Orchis Muſcæ corpus referens minor galeâ & alis herbidis, B. P. Myodes galeâ & alis herbidis, J. B.

Orchis ſpiralis alba odorata, J. B. Triorchis alba odorata major & minor, B. P.

Orchis alba bifolia minor calcari oblongo, B. P. Alba calcari oblongo, J. B.

Orchis palmata pratenſis latifolia longis calcaribus, B. P. Palmata non maculata, J. B.

Orchis palmata pratenſis maculata, B. P. Orchis palmata ſpecioſiore thyrſo, folio maculato, J. B.

Orchis palmata minor calcaribus oblongis, B. P. Palmata rubella cum longis calcaribus rubellis, J. B.

Orchis palmata flore viridi.

Orchis abortiva fuſca, B. P. Orobanchæ affinis, Nidus avis, J. B.

Eſt inter bulboſis affines, figurâ floris galeatâ aut labiatâ, tuberoſis ut plurimùm radicibus. Nota Characteriſtica.

Radices omnium Satyriorum ad Venerem ſtimulant ſegniores. Radices tuſæ & illitæ inflammationes leniunt, tumores diſcutiunt, ulcera fluentia purgant & ſanant. Condiuntur radices pro hecticis & tabidis. Vires.

ORIGANUM ſylveſtre, Cunila bubula *Plinii*, B. P. Vulgare ſpontaneum, J. B. *Wild* or *Field Marjoram.* Officinalis eſt. Origanum.

Eſt inter Plantas verticillatas, floribus galeatis et labiatis in capitula ſquamoſa congeſtis, ſquamis minoribus. Nota Characteriſtica.

Calefacit, ſiccat, aperit & digerit, incidit et reſolvit. Prodeſt in obſtructionibus pulmonum, hepatis, matricis et lienis. Lac auget, ichoroſa excrementa per ſudorem expellit. Vires.

Additur Cereviſiæ et in Dolium ſuſpenditur, ne facilè aceſcat.

ORNITHOGALUM luteum, B. P. Luteum majus floriferum, Hiſt. *Oxon.* Bulbus ſylveſtris *Fuchſii* flore luteo, ſive Ornithogalum luteum, J. B. *Yellow Star of Bethlehem.* Ornithogalum.

ORNITHOPODIUM majus, B. P. Ornithopodium flore flaveſcente, J. B. *The great Birds foot.* Ornithopodium.

OROBANCHE major, Garyophyllum olens, B. P. Orobanche flore majore, J. B. *Broom-rape.* Upon the Buck of *Bruntiſland.* Orobanche.

Eſt inter bulboſis affines, figurâ floris galeatâ aut labiatâ, aphyllas radicibus ſquamoſis. Nota Characteriſtica.

Herba condita, aut Syrupus ex ejus Decocto ad Spleneticos et Hypochondriacos affectus uſus eſt eximii. Unguentum ex eodem cum Axungiâ ad tumores duros et ſcirrhoſos commendatur. Vires.

OROBUS ſylvaticus noſtras, J. *Raii.* *Engliſh Wood-Milk-Vetch.* Orobus.

C A P U T X V.

Plantæ incipientes à Literâ P.

PAPAVER erraticum majus, B. P. Erraticum ſive Rhœas flore Phœniceo majore ſimplici, Hiſt. *Oxon.* Rubrum campeſtre, J. B. *Corn-Poppy.* Officinalis eſt. Papaver.

Papaver corniculatum luteum, B. P. By the Sea-ſide near the *the South-Ferry.*

Papaver eſt inter Anomalas flore tetrapetalo uniformi ſui generis. Florum petala tenuia ampla fugacia. In pleriſque Calyx bivalvis. Papaver alterum vaſculis ſemi- Nota Characteriſtica.

nalibus brevibus in plurimas cellulas diviſis, operculo ſtellato glabris; alterum ſiliquoſum.

Vires. Refrigerant & ſoporem inducunt flores, & contra laterum dolores et ſanguinis ſputum utiliter bibuntur. Syrupus e ſucco in calidis Fluxionibus et Pleureſi utiliſſimus Tuſſim ex acri dolore mulcet. Folia Igni ſacro medentur. Quidam ex floribus Extractum parant ad eoſdem uſus, ad quos Opium uſurpatur, innocuum Medicamentum.

Parietaria. PARIETARIA, J. B. Officinarum & *Dioſcoridis*, B. P. *Pellitory of the Wall.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter mollientes floribus herbaceis, ſeminibus nigris, lucidis.

Vires. Abſtergit et leviter adſtringit refrigeratque. Multi eſt uſûs in Clyſteribus ad Ventris, Renum et Ureti dolores.

Extrinſecus ad Tumores, Eryſipelata, ambuſta, &c. Conducit. Ejuſdem tuſæ et impoſitæ vis magna ad recentia vulnera ſananda, exiccatæ pulvis ad Tuſſim inveteratam et Phthiſim prodeſt

Paſtinaca tenuifolia. PASTINACA tenuifolia ſylveſtris *Dioſcorides*, vel Daucus Officinarum, B. P. Sylveſtris, ſive Staphylinus *Græcorum*, J B *The Common Wild Carrot*; or *Birds Neſt.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas ſemine villoſo ſeu hiſpido.

Vires. Semen calefacit, ſiccat, aperit, attenuat, urinas movet & menſes provocat. Confert iis, quos urinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut quibus aqua cutem ſubivit, adverſus Ventriculi ac Coli dolores utile quoque. In Vertigine & Cephalalgiâ vulgò Remedium uſuale eſt.

Pedicularis. PEDICULARIS pratenſis lutea, vel Criſta Galli, B. P. Criſta Galli fœmina, J B. *Yellow Rattle.*

Pedicularis pratenſis purpurea, B P. Pedicularis, quibuſdam Criſta Galli flore rubro, J. B.

Pedicularis *Gerardi* flore albo.

Pedicularis paluſtris rubra elatior, J. *Ray*.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore monopetalo difformi galeato, ſeminibus compreſſis, florum calycibus membranoſis tumidis & velut inflatis vaſcula ſeminalia occultantibus.

Pentaphyllum. PENTAPHYLLUM vulgatiſſimum, *Park.* Pentaphyllum, ſive Quinquefolium vulgare repens, J. B. Pentaphyllum minus procumbens flore luteo vulgare radiculas emittens ex geniculis, Hiſt. *Oxon.* Quinquefolium majus repens, B. P. *Common Cinquefoil.* Officinalis eſt.

Pentaphyllum incanum repens Alpinum, *Park.* Minus incanum Alpinum, flore aureo, radiculas in terram demittens, Hiſt. *Oxon.* Quinquefolium minus Alpinum aureum, B P Alpinum ſplendens flore aureo, J B.

Pentaphyllum erectum foliis profunde ſectis ſubtus argenteis, flore luteo, J B. Quinquefolium erectum folio argenteo, B P.

Pentaphyllum rubrum paluſtre, *Ger.* Pentaphyllum, ſeu Heptaphyllum majus rubrum paluſtre, Hiſt. *Oxon* Pentaphyllum, vel potius Heptaphyllum flore rubro, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Fragariæ affines pentapetalas.

Vires. Herba deſiccat & adſtringit. Alvi profluviis, dyſenteriis, Inteſtinorum prolapſui, Igni Sacro & Vulneribus remedium conveniens, bibitur contra Febrium circuitus. Succus foliorum potus Morbum Regium ſanat. *Schwenckfelt.*

Siſtit Narium & Hæmorrhoidum Hæmorrhagiam; utile quoque in expuitione ſanguinis & tuſſi & Renum eroſione. Extrinſecus in oculis inflammatis ſuccus inſtillatus, in oris putredine & laxitate dentium conducit. Abſtergit etiam Ulcera maligna *Schroderus.* Pulvis radicis Drachmæ unius pondere ſumptus paulo ante Paroxyſmum in Febribus intermittentibus, præſertim Tertianâ, inſigne Febrifugum eſt. D. *Needham.*

Peplus. PEPLUS, ſive Eſula rotunda, B. P. *Petty Spurge.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Anomalas flore tetrapetalo uniformi, vaſculo ſeminali, tricocco, in ſummo ſtilo ſucco lacteo acri & fervido.

Vires. Viribus cum Tithymalis convenit, quæ proinde in Tithymalo commodiùs tradentur.

Periclymenum. Periclymenum non perfoliatum *Germanicum*, B. P. Periclymenum plurimis, ſive Caprifolium non perfoliatum, J. B. *Common Wild Honey ſuckle.* Officinalis eſt. In ſylvis.

Nota Characteriſtica. Eſt inter frutices bacciferos foliis deciduis non ſpinoſos, floribus tubuloſis oblongis, cum capreolis.

Vires. Vehementer calefacit, diureticum eſt validum. Exiccare ipſum tradunt Ulcera humida & ſordida, ſanare Impetigines & alias cutis fœditates. Folia in Gargariſmis uſurpantur.

PER-

PERSICARIA mitis maculoſa & non maculoſa. B P Mitis, J.B. *Dead*, or *Spotted Arſmart*. Officinalis eſt. *Perſicaria.*

Perſicaria urens, ſive Hydropiper, B. P. Acris, ſive Hydropiper, J. B. Officinalis eſt.

Perſicaria minor, B. P. Minor, ſive puſilla procumbens, Hiſt *Oxon*

Eſt inter herbas flore imperfecto monoſpermas, ſemine triquetro, floribus in ſpicas diſpoſitis longioribus & Strigoſioribus. *Nota Characteriſtica.*

Perſicaria mitis Inflammationibus incipientibus & recentibus Vulneribus impoſita prodeſt. *Schwenckfelt.* *Vires.*

Acris incidit, aperit, diſcutit & ſugillata delet; Vulnera & Ulcera mirificè purgat.

Aqua hujus deſtillata efficax eſt ad comminuendum Calculum etiam Veſicæ. D. *Boyl* de Utilitate Philoſophiæ Nat Part. 2 p. 69.

Herba recens carnibus appoſita eas a tineis & vermibus vindicat, & quæcunque in pecoribus vulnera vel ulcera ſucco Perſicariæ oblita fuerint, ea ab injuriâ Muſcarum tuta manent, etiam ferventiſſimâ Æſtate. Cubiculis quoque inſpergitur ad Pulices enecandos.

PETASITES major & vulgaris, B. P. Vulgaris rubens rotundiore folio, J B. *Butter-bur*. *Petaſites.*

Eſt inter herbas flore diſcoide papposas, floribus in uno caule pluribus in thyrſum diſpoſitis, nudis ante folia erumpentibus, foliis majoribus ſubrotundis. *Nota Characteriſtica.*

Radix guſtu amara eſt, Peſtilentialis radix dicitur, quòd ſudorem vehementer movendo in malignis & peſtilentialibus Febribus mirè proſit. Uteri præfocationes tollit, lumbricos ventris interimit, tuſſi quoque & aſthmati conducit. Extrinſecus ad Bubones & maligna Ulcera uſurpatur. Folia etiam manantibus & erodentibus ulceribus utiliter imponuntur. *Vires.*

PILOSELLA major repens hirſuta, B. P. Majore flore, ſive Vulgaris repens, J. B. *Common Mouſe-ear*. Officinalis eſt. *Piloſella.*

Eſt inter lacteſcentes pappoſas reptatrices flagellis emiſſis, foliis longioribus pilis obſitis. *Nota Characteriſtica.*

Adſtringit vehementer & ſiccat, Sternutatoria eſt. Vulneraria quoque Dyſenteriam Alvi Uterique fluxus ſiſtit. Pulvis Hernias curat, ad Calculum quoque commendatur. Succus herbæ illius Herpetem miliarem compeſcit & ſanat. *Vires.*

Succus Decoctumve aciem ferri vel chalybis ſæpe merſam indurare creditur. *Uſus Mechanicus.*

PIMPINELLA Saxifraga major umbella candida, B. P. Saxifraga Hircina major, J. B. *Great Burnet-Saxifrage*. Officinalis eſt. *Pimpinella.*

Pimpinella Saxifraga major altera, B. P. Saxifragia Hircina minor foliis Sanguiſorbæ, J B.

Pimpinella Saxifraga minor, B. P. Saxifragia Hircina minima, Pimpinella criſpa *Tragi*, J. B.

Eſt inter Herbas Umbelliferas, ſemine craſſiore minore, foliis pinnatis. *Nota Characteriſtica.*

Urinas movet, ſudores provocat, venenis reſiſtit, Jecoris Lieniſque obſtructiones aperit Lithontriptica eſt, vulneraria quoque Extrinſecùs maturat Bubones. *Vires.*

PISUM arvenſe, B. P. Piſa arvenſia, J. B *Peaſe*. *Piſum.*

PLANTAGO latifolia ſinuata, B. P. Major folio glabro non laciniato ut plurimùm, J B. *Plantago.*

Plantago latifolia incana, B P Major hirſuta Media à nonnullis cognominata, J B.

Plantago latifolia incana alba.

Plantago anguſtifolia major, B P Lanceolata, J. B.

Plantago Aquatica latifolia, B. P. Aquatica, J B.

Plantago Aquatica anguſtifolia, B. P. Aquatica humilis anguſtifolia, J B.

Plantago Aquatica ſtellata, B. P. Damaſonium ſtellatum *Dalechampy*, J B

Eſt inter herbas flore tetrapetalo uniformi Anomalas, floribus Staminoſis in ſpicas congeſtis, tubis floſculorum in vaſcula ſeminalia elliptica intumeſcentibus, ſeminibus intus binis pulieiformibus. *Nota Characteriſtica.*

Latifolia ſinuata refrigerat & deſiccat. Olus coctum eſtur Dyſentericis. Herba Vulneraria eſt, Ulcera & Fiſtulas ſanat. Succus aurium doloribus & lippitudinibus oculorum utiliſſime inſtillatur. Gingivis ſanguinolentis & ſanguinem rejicientibus confert. Phthiſicis & tabidis ſalubris. Radix Renum & Veſicæ Ulcera ſanat. Semen quoque Alvi fluxus, Dyſenterias & Uteri Hæmorrhagiam ſiſtit. Calidis Podagris folia conveniunt. *Vires.*

Plantago Aquatica procidentiam Ani curat.

POLYGALA vulgaris, B. P. Polygala tetrapetala, ſiliculoſa, bicapſularis, longo *Polygala.*

& anguſto folio minor, Hiſt. *Oxon.* Polygalon multis, J. B. *Blew Milk-wort.*

Polygala rubra

Vires. Si manipulus ejus per noctem in vino maceretur, idque bibatur, Bilem per Alvum mirè dejicit, nullo periculo, experientiâ *Geſneri.*

Polygonum. POLYGONUM latifolium, B. P. Polygonum, ſive Centinodia, J. B. *Common Knot-graſs.* Officinalis eſt.

Polygonum anguſtiſſimo & acuto vel gramineo folio minus repens, B. P. Polygonum polyſpermum *Knawell* dictum floſculis viridibus, Hiſt. *Oxon.* Tertium *Dodonæi*, ſive Tenuifolium, J. B.

Polygonum minimom, ſive Millegrana minima, B. P.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore imperfecto monoſpermas, ſemine triquetro, floſculis pentaphyllis in ſpicas diſpoſitis.

Vires. Siccat & adſtringit, vulnerarium eſt, egregii uſûs in ſiſtendis fluxibus quibuſcunque & Vomitu. Extrinſecùs prodeſt in vulneribus, ulceribus & inflammationibus oculorum. *Schrod.*

Polypodium. POLYPODIUM vulgare, B. P. *Common Polypody.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter acaules epiphylloſpermas, folio breviore & latiore diviſo.

Vires. Radix purgandi vim habet, bilem atram & pituitam detrahit. Radicum pulvis per aliqoot dies exhibitus ad Icterum & Hydropem remedium eſt præſtantiſſimum. Extrinſecùs pulvis naribus inditus Polypum Morbum conſumit.

Populus. POPULUS tremula, B P. *Lybica Plinii*, Κερκὶς *Theophraſti*, J. B. *The quaking Aſp* Reliqua in libro ſequente vide.

Potamogeiton. POTAMOGEITON rotundifolium, B. P. Rotundiori folio, J. B.

Potamogeiton Salicis folio, B. P. Anguſtifolium, ſeu Salicis folio, Hiſt. *Oxon. Narrow-leaved Pond-weed.*

Sunt & aliæ hujus ſpecies, quas non opus eſt numerare.

Nota Characteriſtica. Inter Anomalas Aquaticas eſt.

Potentilla. POTENTILLA, B. P. Potentilla, ſive Argentina, J. B. Pentaphylloides minus ſupinum, ſeu procumbens foliis alatis argenteis et ſerratis flore luteo, Hiſt. *Oxon. Silver-weed.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas ſemine nudo polyſpermas, flore tetrapetalo, foliis pinnatis incanis aut tomentoſis.

Vires. Exiccat, adſtringit, viſcera roborat, alvi quaſvis fluxiones & fœminarum profluvia cohibet. Gargarizatu commotos dentes firmat, & lapſas gingivas prolapſamque columellam reſtituit. Hæmoptoicis ſuccurrit, vulneribus & ulceribus admodùm conducit. Aqua ſtillatitia ad fuſcum colorem Sole contractum delendum adhibetur.

Prunus. PRUNUS ſylveſtris, B. P, *The Sloe-tree.* Officinalis eſt.

Frutex pruniferus eſt.

Vires. Folia, fructus, cortices refrigerant, exiccant & adſtringunt. Uſus proinde in Hæmorragiâ narium, in profluviis alvi uterique frequens.

Hujus Gummi, quod ſponte exudat, in Aceto ſolutum & illitum Herpetas ſanat.

Aqua è floribus deſtillata ad laterum dolorem commendatur. E floribus Pruni ſylveſtris per iteratam infuſionem fit Syrupus purgans. C. *Hofman.*

Succus à Pharmacopolis inſpiſſatus Acaciæ vicem ſupplens dentium dolores mulcet. Cortex radicis Aceto decoctus Fluxiones inhibet. Folia & radices gargarizatu faucium ulcera & fluxiones ſanant.

Pyrola. PYROLA, J. B. Rotundifolia major, B. P. *Common Winter-green.* Officinalis eſt. In ſylvis et ericetis.

Nota Characteriſtica. Eſt inter bulboſis affines, figurâ floris galeatâ aut labiatâ, foliis planis virentibus perpetuis.

Vires. Refrigerat, ſiccat, adſtringit, glutinat & inſignis Vulneraria eſt. Fiſtulis & aliis malignis ulceribus medetur & Herniis utilis eſt. Exulceratos Renes juvat.

CAPUT

C A P U T XVI.

Herbæ incipientes à Literâ Q.

QUERCUS latifolia mas quæ brevi eſt pediculo, B. P. Vulgaris pediculis brevibus, J. B. *The common Oak-tree.* Officinalis eſt. *Quercus.*

Inter Arbores Glandiferas eſt, quarum fructus Calyci inſidet, inferiorem tantùm ejus partem tegenti, ſuperiori nuda. Nota Characteriſtica.

Adſtringentis eſt facultatis, glutinat, cohibet, ſanguinis fluxionibus ſiſtendis utiliſſima. Folia tenera & rubicunda vino decocta in Collutionibus & Gargariſmis dentium dolores ſedant. Adduntur inſeſſibus ubi adſtrictione opus eſt. Aqua ex foliis tenerrimis elicitur, ad faucium inflammationes, dyſenteriam & alios Alvi ac Sanguinis fluores utilis. Vires. Folia.

Quercinæ Glandes urinam cient, Calculum frangunt, Stranguriæ medentur. Urgente fame pauperes alibi iis loco panis victitant. Sues his pingueſcunt & duram ſolidamque carnem generant. Glandes.

Cupulæ Glandium ſiſtunt, adſtringunt, fluxus muliebres & dyſſenterias ſanant, dentes ex vino rubro firmant. Cupulæ Glandium.

Uvæ Quercinæ in vetuſtis Quercubus, quæ ad radicem quandoque ad caudicem adnaſcitur, ſpongioſum excrementum Arthritidi medetur. Uva.

Pilulæ ad Gallarum facultatem accedunt, ſed ipſis infirmiores, ad tincturæ uſum à Tinctoribus colliguntur. Pilulæ.

C A P U T XVII.

Herbæ incipientes à Literâ R.

RANUNCULUS nemoroſus Moſchatelina dictus, B. P. Moſchatelina foliis Fumariæ bulboſæ, de quâ *Cordus*, J. B. *The Musk Wood Crow-foot.* *Ranunculus.*

Ranunculus montanus Aconiti folio flore luteo globoſo, B. P. Flore globoſo quibuſdam Trollius flos, J. B.

Ranunculus paluſtris Apii folio levis, B P. Paluſtris flore minimo, J. B.

Ranunculus longifolius paluſtris major, B. P. Ranunculus longo folio maximus, Lingua *Plinii*, J. B.

Ranunculus longifolius paluſtris minor, B. P. Longifolius, aliis Flammula, J. B.

Multæ aliæ ſunt Ranunculi ſpecies apud nos, quas enumerare opus non eſt.

Ranunculus eſt inter Pentapetalas, ſeminibus ſibi invicem arcte conglobatis et congeſtis, radicibus et foliis varie conſtructis donatas. Nota Characteriſtica.

RHAPHANUS Ruſticanus, B. P. Sylveſtris, ſive Armoracia multis, J. B. *Horſe Radiſh.* Officinalis eſt. *Rhaphanus.*

Rhaphanus Aquaticus foliis in profundas lacinias diviſis, B. P.

Sunt inter Herbas flore tetrapetalo ſiliquoſas, bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Rhaphanus Ruſticanus in Condimentis Appetitum facit, Urinam & Arenulas valenter pellit. Commendatur & ad Tuſſim & Phthiſin. Antiſcorbuticus eſt. Ciet vomitum, ſi ſuccus vel Infuſio in Aceto cum Melle tepido aſſumatur, & aqua ſuperbibatur. Vires.

RAPISTRUM flore luteo, B. P. J. B. Sinapi arvenſe præcox ſemine nigro, Hiſt. *Oxon. Charlock* or *Wild Muſtard.* *Rapiſtrum.*

Rapiſtrum flore albo, ſiliquâ articulatâ, B. P. Flore albo ſtriato, Sinapi album agreſte *Trago*, J. B. Rhaphaniſtrum flore albo ſtriato, ſiliquâ articulatâ ſtriatâ minore. Hiſt. *Oxon.*

Rapiſtrum luteum ſiliquâ glabrâ articulatâ, J. *Raii.* Rhaphaniſtrum ſiliquâ articulatâ glabrâ majore & minore, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter Herbas ſiliquoſas tetrapetalas bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Vires. Semen urinam provocat, & viribus ad Sinapi accedit.

Rapunculus. RAPUNCULUS Scabioſæ capite cæruleo, B. P. Ramoſus corniculatus Scabioſæ capite cæruleo, Hiſt. *Oxon.* Scabioſa globularis, quam ovinam vocant, J. B. *Harry Sheeps Scabious.*

Reſeda. RESEDA vulgaris, B. P. Lutea, J. B. *Baſe Rocket.*

Nota Characteriſtica. Flore eſt hexapetalo, vaſculo ſeminali triquetro, quod vix unquam perfectè clauditur.

Rhodia radix. RHODIA radix, B. P. J. B. *Roſe-root.* Officinalis eſt.

Vires. Pota dyſenteriam & diarrhœam curat, alba menſtrua cum Nuce Moſchatâ ſiſtit, adverſus capitis dolorem cum aquâ Roſaceâ fronti imponitur. Qualitate & temperaturâ Roſis affinis eſt *Schwenckfelt.*

Rhus Myrtifolia. RHUS Myrtifolia *Belgicâ*, B. P. Gale, Frutex odoratus Septentrionalium, J. B. Myrtus *Brabantica*, ſive Elæagnus *Cordi*, *Ger. Gaule*, *Sweet Willow*, or *Dutch Myrtle.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices, ſeminibus vaſculis incluſis, foliis deciduis, floribus & ſeminibus in Julos coactis, foliis odoratis.

Folia & ramulos hujus inter veſtimenta recondunt ad tineas abigendas, tum ad odoris ſuavitatem conciliandam.

Ros Solis. ROS Solis folio rotundo, B. P. J. B *Round-leaved Sun-dew.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore pentapetaloide Anomalas, vaſculis ſeminalibus oblongis ſeminibus minutiſſimis repletis.

Vires. Aqua hujus deſtillata Phthiſicis commendatur. Conſerva Rorellæ ad ſputum ſanguinis commendatur.

Roſa. ROSA ſylveſtris vulgaris flore odorato incarnato, B. P. Sylveſtris alba cum rubore folio glabro, J. B *The ordinary Wild Brier-buſh.* Officinalis eſt.

Roſa ſylveſtris inodora, ſive Canina flore albo.

Roſa ſylveſtris noſtras flore albo odoratiſſimo.

Roſa ſylveſtris foliis odoratis, B. P. Roſa foliis odoratis, Eglantina dicta, J. B.

Roſa ſylveſtris pomifera minor, B. P. Pumila ſpinoſiſſima foliis Pimpinellæ glabris flore albo, J. B.

Roſa Ciphiana. Roſa *Ciphiana*, ſeu Roſa Pimpinellæ foliis minor noſtras, flore eleganter variegato, Catal. Horti Medici *Edinburgenſis.*

Roſam hanc, quòd in Prædio meo *Ciphiano* ſponte naſcatur, *Ciphianam* appellavi. Ea cum non occurrat apud ullum ex Scriptoribus Botanicis, quos mihi videre contigit, digna viſa eſt quæ deſcribatur.

Deſcriptio. Ex radice longâ lignoſâ per terram ſerpente aſſurgit caulis Cubitalis ut plurimùm altitudinis, quandoque majoris, aliquando minoris, qui in tenues ramos ſe diffundit, ſpinis denſiſſimis ab ipſâ radice uſque ad plantæ ſummitatem undique armatus. Rami de ſe protrudunt folia Pimpinellæ vulgaris foliis, tum figurâ, tum quantitate & colore inciſuriſque in margine levibus, ſimillima; inter quæ ex pediculo ſuo calyx propendet, quo aperto exerit ſe flos ſimplex tinctus rubedina variâ, in quibuſdam ſaturatiore, in aliis dilutiore, in omnibus virgulis albis pulchre diſtinctâ. Cui deciduo ſuccedit pomum coloris atro-rubeotis, rotundius & minus Cynorrhodi vulgaris pomis, id lanugine quadam & ſeminibus oblongo-rotundis, & ex infernâ parte magis compreſſis, & ex baſi latiore, cordis effigie in conum deſinentibus repletum. Flos eximium odorem de ſe fundit, quâ pollet tenuitate, penetrantem. Foliis ſæpe adnaſcuntur pilulæ rubro-palleſcentes, nunc rotundæ, nunc oblongæ, cavitate quadam cujuſdam Inſecti nidulo donatæ.

Locus naturalis. Naſcitur in colle quodam Prædii noſtri *Ciphiani* Auſtro obverſo, declivi admodum, cautibus ſqualido, nec alibi, quod ſciam, conſpicitur.

Perennis eſt planta. In hortos tranſlata tum floris variegationem, tum ſuaviſſimum odorem conſervat. Eam Sapphicis Verſibus fuſè deſcripſi & vires ejus enarravi in Ode quadam, quæ ad hujus libri calcem habetur.

Rubia. RUBIA parvo flore cæruleo ſe ſpargens, J B. Rubeola arvenſis cærulea repens, B. P. *Small creeping Field-Madder.*

Rubus. RUBUS vulgaris, ſive Rubus fructu nigro, B. P. Major fructu nigro, J. B. *The Common Bramble* or *Black-berry Buſh.* Officinalis eſt.

Rubus Idæus ſpinoſus, B. P. Idæus ſpinoſus fructu rubro, J. B. *Red Raſp-berry* or *Hind-berry.* Officinalis eſt.

Rubus ſaxatilis, *Ger.* Alpinus humilis, J. B. Chamærubus ſaxatilis, B. P.

Rubus

Rubus eſt inter Frutices bacciferos ſpinoſos, foliis deciduis, fructu compoſito ex multis acinis. Nota Characteriſtica.

Fructus immaturus aſtringit potenter. Maturus temperatior eſt & ſubaſtringit. Uſus in quibuſcunque Alvi profluviis Uterique, & in Vomitu. Extrinſecus in Aphthis aliiſque ulceribus oris, in vulneribus aſtringendis. *Schrod* Commendatur quoque ad Scorbutum ſuccus baccarum in Syrupo exhibitus. Maximæ efficaciæ eſt in Dyſuriâ, D. *Needham.* Vires.

Cymæ ex vino rubro ſputum ſanguinis inhibent. Ex vino auſtero dentes firmant.

E ſucco Mororum Rubi vulgaris expreſſo & fermentato cum tantillo Sacchari paratur vinum ſatis generoſum & guſtui gratum, & ex baccis Rubi Idæi ſimile quoque vinum paratur.

CAPUT XVIII.

Plantæ à Literâ S incipientes.

SALIX vulgaris alba arboreſcens, B. P. Maxima fragilis alba hirſuta, J. B. *The Common white Willow.* Salix.

Salix vulgaris rubens, B. P.

Salix ſpontanea fragilis Amygdalino folio non auriculata, J. B.

Salix folio Laureo, ſive lato glabro odorata, J. *Raii.*

Salix pumila brevi anguſtoque folio incano, B. P.

Salix folio ex rotunditate acuminato, B. P. Infernè hirſuta, J. B.

Salix latifolia rotunda, B. P.

Eſt inter Arbores lanigeras, ſeminibus tectis, ſeu incluſis vaſculis multis ſimul confertis in fructum quendam oblongum cylindraceum Julum dictum, è foliorum alis exeuntem, foliis anguſtioribus & longioribus, viminibus lentis. Nota Characteriſtica.

Salicis cortex, folia, Juli refrigerant & ſubaſtringunt. Semen cum lanugine ſanguinem ſiſtit & ambuſtis medetur. Decoctum foliorum libidinem arcere dicitur. Folia ſtrata in pavimento utilia ſunt in Aere refrigerando. Lachryma, quæ cortice vulnerato extillat, commendatur ad ruborem & lippitudinem oculorum. Vires.

Salix ob tenacitatem & lentitiam Doliariis convenientiſſima eſt. Uſus Mechanicus.

SAMBUCUS vulgaris, J. B. Fructu in Umbella nigro, B. P. *Common Elder.* Officinalis eſt. Sambucus.

Sambucus humilis, ſive Ebulus, B. P. Ebulus, ſive Sambucus Herbacea, J. B. *Dwarf Elder*, or *Wall-wort.* Officinalis eſt.

Sambucus Aquatica flore ſimplici, B. P. Aquatica, J. B.

Eſt inter Arbores Bacciferas, foliis deciduis, fructu ſimplici acino conſtante, foliis pinnatis, floribus ſpecioſioribus, albis, pentapetalis, umbellatim ferè diſpoſitis. Nota Characteriſtica.

De viribus & uſu Sambuci integrum Librum ſcripſit *Martinus Blockwitzius*, cui Titulus *Anatomia Sambuci.* Vires.

Cortex interior educit ſeroſos humores & Hydropicos juvat. Mitiùs idem præſtant Turiones & Gemmæ in Acetariis adhiberi ſolitæ. Baccæ ſudoriferæ & alexipharmacæ ſunt, ut & flores, quorum uſus eſt in Eryſipelate præcavendo & abigendo.

Acetum, in quo flores macerati ſunt, in cibis Ventriculo gratum, appetentiam excitat, craſſos crudoſque humores incidit & attenuat.

Cortex interior ambuſtis impoſitus ad ardorem igneum extinguendum utilis eſſe perhibetur.

Ad Arthritin quoque folia & flores commendantur.

Sambuci Aquaticæ Baccæ ad drachmas duas in jure pingui alterato comâ Abſinthii ſeroſitates per Vomitum benignè evacuant. *Prævot.* Medicinâ pauperum.

SANICULA Officinarum, B. P. Mas Fuchſii, ſive Diapenſia J. B. *Common Sanicle.* Officinalis eſt. Sanicula.

Ad Umbelliferas reducitur. Semine eſt hiſpido & lappaceo, foliis laciniatis. Nota Characteriſtica.

Calefacit, ſiccat, aſtringit, glutinat, egregia Vulneraria eſt. Pota ſanat vulnera, Vires.

fiſtulas, enteroceles. Sanguinis ſputo, dyſenteriis, renumque vitiis medetur; ruptis & vulſis auxiliatur decocta, pota & impoſita.

Sanicula montana. SANICULA montana flore calcari donato, B. P. Pinguicula *Geſneri*, J B. Viola paluſtris Pinguicula dicta, Hiſt. *Oxon. Butter-wort.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore monopetalo difformi calcari donato violam referente, unico in caulis nudi ſummo flore.

Vires. Vulnera recentia et plagas curant folia trita et impoſita, ejuſque ſucco pingui et butyroſo tumores et fiſſuras in vaccarum uberibus, Ruſtici ſanant. *Cambro-Britanni* (teſte *Parkinſono*) ex eâ Syrupum conficiunt, quo ſeipſos purgant.

Saxifraga. SAXIFRAGA rotundifolia alba, B. P. Alba radice granuloſa, J. B. *Common White Saxifrage.* Officinalis eſt.

Saxifraga rotundifolia aurea, B. P. Aurea *Dodonæi*, J. B.

Saxifraga foliis pediculis oblongis inſidentibus, J *Raii.*

Saxifraga *Anglica* facie Seſeli pratenſis, *Ger.* Saxifraga *Anglorum* foliis Fœniculi latioribus, radice nigrâ, flore candido, ſemine Fœniculi, ſimilis Silao, J. B.

Saxifraga paluſtris *Anglica*, *Park.* Alſine paluſtris foliis tenuiſſimis, ſive Saxifraga paluſtris Alſinefolia.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore pentapetalo, vaſculo ſeminali bicórni: ad Sedum enim reducitur.

Vires. Grana albæ rotundifoliæ radicibus adnaſcentia abſtergunt, incidunt, attenuant, craſſa et glutinoſa è pectore educunt, ſarctus renum & veſicæ extergunt, Calculum expellunt, in difficultate Urinæ magni uſus.

Saxifragæ facie Seſeli pratenſis ſuccus, decoctum, aqua deſtillata, vel ſemen in pulvere efficax eſt, vulgi experimento, in urinâ ciendâ, Calculo atterendo & expellendo, & flatibus diſcutiendis.

Saxifraga aurea. Nota Characteriſtica. SAXIFRAGA aurea eſt inter Herbas flore imperfecto ſexu carentes, ſemine rotundo, flore floriſve calyce ſedi ſeu baſi ſeminis fructuſve cohærente, vaſculo a perianthio & flore diſtincto, cordato flore flavo, foliis crenatis ſubrotundis.

Vires. A *Schwenckfelt* ejuſdem uſûs cenſetur cum Hepaticâ. A vaccis ſi devoretur, Butyrum inde flaveſcere Villici obſervarunt.

Scabioſa. SCABIOSA pratenſis hirſuta, quæ Officinarum, B. P. Major communior hirſuta folio laciniato & non laciniato, J. B. *Common Field-Scabious.* Officinalis eſt.

Scabioſa capitulo globoſo minor, C. B Minor vulgaris, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore compoſito Anomalas, ſingulis florem totalem componentibus floſculis, ſingulis ſeminibus inſidentibus, ſuiſque privatis calycibus donatis.

Vires. Scabioſa ſudorifera, alexipharmaca ac pulmonica eſt, multi uſus adverſus Tuſſim veterem, reſpirationis difficultatem, laterum dolores. Purulenta expurgat, fiſtuloſa quoque ulcera mundat.

Extrinſecus in ſcabie, pruritu, impetigine uſurpatur.

Scandix. SCANDIX ſemine roſtrato vulgaris, B. P. Pecten Veneris, J. B. *Venus Comb* or *Shepherd's Needle*

Nota Characteriſtica. Inter Herbas eſt Umbelliferas, ſemine roſtrato.

Vires. Scandix movet urinas, renes expurgat & veſicam, aperit hepar obſtructum & ſtranguriæ medetur, ventriculum roborat.

Scordium alterum, ſive Salvia agreſtis. SCORDIUM alterum, ſive Salvia agreſtis, B. P. Scordotis ſive Scordium folio Salviæ, J B *Wood-Sage.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Verticillatas Herbaceas floribus galeâ carentibus, labiatis, ſpicatis.

Vires. Decoctum hujus urinam & menſes ciet. Inſigne eſt Antiſcorbuticum & nervos admodum roborat. Vulnerarium eſt inſigne.

Scrophularia. SCROPHULARIA nodoſa fœtida, B P. Perennis radice nodoſâ fœtidâ, Hiſt. *Oxon.* Vulgaris & major, J. B. *Common Fig-wort.* Officinalis eſt

Scrophularia Aquatica major, B. P. Perennis radice fibroſâ, foliis betonicæ, Hiſt. *Oxon.* Maxima radice fibroſâ, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter bicapſulares monopetalas.

Vires. Emollit, abſtergit, reſolvit. Illita radix Hæmorrhoidas ſanat & ſcabiem tollit. Recens diſſecta admota dentium dolores ſopit. Semen drachmæ unius pondere ventris lumbricos necat. Radix optimum eſt remedium adverſus ſtrumas & ſcrophulas, in Cancroſis depaſcentibus quoque utilis.

Secale. SECALE, J. B. Hybernum vel majus, B. P. *Rie.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter culmiferas ſpicatas grano majore frumentaceas.

Vires. Farina, quòd lentorem quendam habeat, ad Phtiſin commendatur pro pane.

SEDUM

SEDUM minus luteum ſolio acuto, B. P. Minus flore luteo, J. B *Small Houſe-leek.* Officinalis eſt. Sedum.

Sedum parvum acre flore luteo, J. B. Sempervivum minus, Vermiculatum acre, B. P.

Sedum Alpinum luteum minus, J. *Raii.*

Sedum arvenſe flore rubente, B. Prodr. Purpureum pratenſe, J. B.

Sedum Alpinum trifido folio, B. P. Sedis affinis Triſulca Alpina flore albo, J. B.

Sedum tridactylites tectorum, B. P. Tridactylites tectorum flore albo, J. B Paronychia rutaceo folio, *Ger.* Upon *Craig-Lockart* to the Weſtward of *Edinburgh*

Eſt inter Plantas multiſiliquas ſeu corniculatas majores, foliis ad radicem multis, craſſis & ſucculentis in globulos congeſtis, floribus in ſurculis reflexis in ſummis caulibus. Nota Characteriſtica.

Sedum parvum acre flore luteo foris admotum rubificat, Veſicas excitat & tandem exulcerat. Succus cum Aceto vel alio liquore extractus Vomitum movet, ac craſſos, pituitoſos & biliosos humores educit. Extrinſecùs in laxitate dentium ac putredine dentium Scorbuticâ prodeſt. Vires.

Sedum tridactylites tectorum flore albo in Cereviſiâ tenui infuſum & per aliquot dies potum abſque ullâ evacuatione ſenſibili Scrophulis medetur. D. *Boyle* de Utilitate Philoſophiæ Naturalis.

SENECIO minor vulgaris, B. P. Vulgaris ſive Erigeron, J. B. *Common Groundſel.* Officinalis eſt. Senecio.

Senecio incanus pinguis, B. P. Hirſutus viſcidus major odoratus, J. B.

Eſt inter herbas flore diſcoide nudo papposas, foliis laciniatis. Nota Characteriſtica.

Succus vel Decoctum cum Uvis *Cerinthiacis* leniter purgat per Vomitum. Uſus ejus in Cholerâ, Ictero, intemperie calidâ hepatis, lumbricis, Iſchiadico dolore. Extrinſecus in mammis inflammatis, ſcabie capitis, ſtrumis, dolore ventriculi, urinâ ſolutâ retentâ, arthritide, vulneribus. Vires.

Veterinarii ſuccum ejus expreſſum equis præbent adverſus ventriculi & inteſtinorum vermes *Botts* dictos cum bono ſucceſſu.

SERPYLLUM vulgare minus, B. P. Vulgare, J. B. *Wild Thyme.* Officinalis eſt. Serpyllum.

Serpyllum vulgare flore albo.

Serpyllum vulgare foliis variegatis.

Serpyllum hirſutum.

Thymi ſpecies eſt inter Verticillatas fruticoſas, flore galeato & labiato. Nota Characteriſtica.

Digerit, incidit & aperit. Potu urinas & menſtrua movet. Obſtructiones pulmonum, jecoris & lienis tollit. Torminibus, ruptis & convulſis auxiliatur, & in Balneis ſudores movet. Vires.

SIDERITIS *Anglica* ſtrumoſâ radice, *Park* Panax Coloni & Marrubium Aquaticum acutum, *Ger.* Stachys 7, ſive Paluſtris fœtida, C. B. Galeopſis anguſtifolia fœtida, J. B *Clowns All-heal.* Sideritis.

Sideritis Alſines Triſſaginis folio, B. P. Humilis lato obtuſo folio, *Ger. Iron-wort with Germander-Chick weed leaves.*

Anglica inter Plantas Verticillatas eſt, floribus ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus, verticillis denſe ſtipatis. Nota Characteriſtica.

Inſignis Vulneraria eſt. Aſtringit, Hæmorrhagiam ſiſtit, & Catarrhos compeſcit. Vires.

SINAPI Rapæ folio, B. P. Sativum Rapæ folio, ſiliquâ planâ, ſemine tuſſeſcente, Hiſt. *Oxon.* Siliquâ latiuſculâ glabrâ, ſemine ruffo, ſeu Vulgare, J. B. *Common Muſtard.* Officinalis eſt. Sinapi.

Eſt inter ſiliquoſas, tetrapetalas, bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Optimum Antiſcorbuticum Medicamentum eſt. Caput purgat, ſternutamenta movet, Comitalibus & Lethargicis auxiliatur, & Paralyticis & Apoplecticis, naribus inditum, vel in Sinapiſmo adhibitum. Menſes & urinam ciet. Vires.

SIUM Erucæ folio, B. P. Foliis rugoſis, multifidis, dentatis, *Moriſon.* Sect. de Plantis Umbellit. Cicuta Aquatica *Geſneri*, J. B. Noſtratibus *Deaſum.* Sium Erucæ folio.

Umbellifera eſt, ſemine ſtriato minore, foliis lobatis ſeu pinnatis. Nota Characteriſtica.

De eâ integrum Tractatum ſcripſit *Wepferus*, ubi multas habet Obſervationes de mortiferâ ejus qualitate. Venenata enim planta eſt, præſertim radix ejus. Vires.

Sium maximum latifolium, J. B. Sium *Dioſcoridis*, ſive Paſtinaca Aquatica major, *Park.* Aliæ Sii ſpecies.

Sium majus anguſtifolium, *Ger.* Umbelliferum, J. B.

Sium umbellatum repens.

Sium minimum foliis Ferulaceis, Horti Reg *Bleſ.* Minimum, J. *Raii.*

Vires. Herba cruda, ineunte Vere, in Acetariis comeditur a quibuſdam. Stomacho grata eſt, urinas promovet, & Veſicæ Calculos expellit.

Extrinſecùs in mammarum tumoribus ſcrofuloſis commendatur.

Smyrnium, ſeu Hippoſelinum. HIPPOSELINUM *Theophraſti*, vel Smyrnium *Dioſcoridis*, B. P. *Macerone* quibuſdam, Smyrnium ſemine magno nigro, J. B. *Common Alexander*. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbelliferas, ſemine majuſculo & tumidiore per maturitatem nigro, foliis uniformibus è ſegmentis latiſſimis compoſitis.

Vires. Venit in cibum cruda & cocta tum radix conciſa, tum folia tenella & caulis, vel in Juſculis, vel Intinctibus ex Aceto & Oleo ad ſanguinem depurandum.

Solanum. SOLANUM ſcandens, ſive Dulcamara, B. P. Glycypicros, ſive Amara dulcis, J. B. *Woody Night ſhade*. Officinalis eſt.

Solanum quadrifolium bacciferum, B P. Herba Paris, J B.

Solanum [illegible], B. P. Solanum maniacum multis, ſive Bella Donua, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Bacciferas.

Vires. Bella Donua ſomniferum eſt & malignum: propterea intus aſſumi non debet. Extrinſecùs in calidis Inflammationibus tum radices tum folia & baccæ uſurpantur.

Folia recentia manibus impoſita earum durities & tumores etiam cancroſos emolliunt & diſcutiunt.

Solanum lignoſum urinam ciere dicitur, & contra Hydropem exhibetur & Morbum Regium. Quibuſdam herbæ & foliorum ſuccus violenter purgat. Folia foris admoventur contra inflammationes & pruriginoſos manuum pedumque tumores.

Solanifolia Circæa dicta. SOLANIFOLIA Circæa dicta major, B P. Ocimaſtrum Verrucarium, J. B. *Enchanters Night ſhade*

Nota Characteriſtica. Dipetala eſt ſeminum involucris hirſutis donata.

Soldanella. SOLDANELLA maritima minor, B. P Braſſica marina, ſive Soldanella, J. B. Convolvulus maritimus noſtras rotundifolius., Hiſt. *Oxon. Sea Bind-weed*. Officinalis eſt. *It groweth near the Ely*

Nota Characteriſtica. Eſt inter ſcandentes campanulatas lacteſcentes.

Vires. Vehementiſſimè alvum ciet, & ſeroſos humores purgando in Hydrope & Scorbuto conducit: ſed cautè uſurpanda, quòd Ventriculo inimica ſit.

Sonchus. SONCHUS lævis laciniatus latifolius, B. P. Laciniatus non ſpinoſus, J. B. *Smooth Sow thiſtle*. Officinalis eſt.

Sonchus aſper laciniatus & non laciniatus, B. P. Lacioiatus ſpinoſus, J. B.

Sonchus repens, multis Hieracium, J B. Hieracium arboreſcens paluſtre, B. P.

Soncho affinis Lampſana domeſtica, B.P. Lampſana *Dodonæi*, J. B. *Nipple-wort*.

Nota Characteriſtica. Sonchus eſt inter herbas flore compoſito planifolio naturâ pleno lacteſcentes, ſeminibus papposis majoribus.

Vires. Cum Cichoraceis in facultatibus convenit. Vis ei refrigerans & aperiens. Suſpirioſos & Aſthmaticos juvare, & Stranguriam ſanare dicitur. Inflammationibus utiliter imponitur. Viridis & tener in Acetariis comeditur

Lampſana congeoeris characteris eſt, quæ Vulneraria inſignis eſt & in pupillis ulceratis ſanandis magni uſus.

Sorbus. SORBUS ſylveſtris foliis domeſticæ ſimilis, B. P. Sorbus Aucuparia, J. B. *Wild Service-tree*.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores Pomiferas foliis deciduis.

Vires. Baccæ ſuccum exhibent acidum Hydragogon egregium & Scorbuto aptum. D. *Needham*.

Sparganium. SPARGANIUM ramoſum, B. P. Sparganium quibuſdam, J B. *Branched Bur-reed*.

Sparganium non ramoſum, B P. Sparganium alterum, J. B.

Vires. Siccandi vim habet. *Schwenckfelt*.

Sphondylium. SPHONDYLIUM vulgare hirſutum, B. P. Sphondylium quibuſdam, ſive Branca Urſina *Germanica*, J. B. *Cow-Parſnep*.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbelliferas ſemine membranaceo ſubrotundo compreſſo, foliis lobatis ſeu pinnatis donaras

Vires. Radix ad emolliendos tumores commendatur. Semen Plantæ eſt egregii uſûs in Hyſterico Paroxyſmo.

SUC-

SUCCISA glabra, B. P. Succiſa, ſive Morſus Diaboli, J B. *Purple-flowered Devils-bit.* Officinalis eſt. Succiſa.

Succiſa flore albo, Nota Characteriſtica.

— flore carneo. Vires.

Inter flore compoſito Anomalas eſt.

Alexipharmaca & Vulneraria eſt. Extrinſecùs in Anginâ & tumoribus Tonſillarum multi uſus eſt.

CAPUT XIX.

Plantæ incipientes à Literâ T.

TANACETUM odoratum, ſive Vulgare luteum, B. P. Vulgare flore luteo, J. B *Common Tanſey.* Officinalis eſt. Tanacetum.

Eſt inter Corymbiferas flore diſcoide nudo, caule determinato, floribus eum finientibus, pluribus velut in umbellam diſpoſitis foliis diſſectis & velut alatis. Nota Characteriſtica

Alvi, ventriculi, inteſtinorum flatus pellit, lumbricos enecat, renes purgat, urinam ciet & menſes, uterum roborat. Ventris torminibus ſuccurrit. Vires.

Vulnerarium eſt. Succus manuum pedumque rimas ſanat.

TAXUS, B. P. *The Yew-tree.* In ſome of the Weſt-Iſles. Taxus.

Eſt inter Arbores Bacciferas foliis ſemper virentibus anguſtis mucronibus, obtuſioribus, ſaturi viroris, pennatim in ſurculis diſpoſitis nucleis, in ſingulis baccis ſingulis. Nota Characteriſtica.

Raſura ligni, vulgi experimento, contra morſum canis rabidi datur; ſuccus verò ad Viperæ morſum multùm facit. Suffitu necantur mures. *Schwenckfelt.* Vires.

Ligni materies eſt ruffa, venoſa, robuſta & ferè incorrupta, ex quâ haſtæ & arcus optimi conficiuntur, Uſus Mechanicus.

TELEPHIUM vulgare, B. P. Anacampſeros, vulgò Faba craſſa, J B *Common Orpine.* Officinalis eſt. In the fields near *Stobhall* the reſidence ſometimes of the *Earles of Perth.* Telephium.

Eſt inter Plantas multiſiliquas ſeu corniculatas, foliis craſſis ſucculentis ſerratis. Nota Characteriſtica.

Sanat & glutinat omnis generis vulnera, maxime interna, et herrioſis mire confert. Folia recentia tuſa fronti applicata ſanguinem è naribus fluentem reprimunt. Ambuſtis medetur. Vires.

Herba ſub cineribus toſta et cum adipe ſuillo mixta et impoſita Paronychias egregiè ſanat.

Radix Telephii recens appenſa cum filo in dorſo inter ſcapulas Hæmorrhoidum dolores ilicò levat, ſimulque cum marceſcente radice tuberculum evaneſcit. *Wedelius* Obſervat 195. Ephemerid. *Germ* ann. 2.

THALICTRUM minus, B P. Minus, ſive Rutæ pratenſis minus genus ſemine ſtriato, J. B. *The leſſer Meadow-Rue.* Near *Kinneil*, towards the Sea. Thalictrum.

Eſt inter Herbas flore perfecto, ſemine nudo ſolitario, foliis triangulatis, floribus ſtaminoſis, ſeminibus ſtriatis. Nota Characteriſtica.

Vires in Thalictro Hortenſi tradentur.

THLASPI arvenſe ſiliquis latis, B. P. Arvenſe ſiliculis latis, Hiſt. *Oxon.* J. B. *Triacle-Muſtard.* Officinalis eſt. Thlaſpi.

Thlaſpi eſt ſepto medio ſiliculam dirimente longitudinaliter. Nota Characteriſtica.

In Hortenſi tradentur Vires.

TITHYMALUS Helioſcopius, B. P. Helioſcopius, ſive Soliſequius, J. B. *Sun-Spurge.* Tithymalus.

Tithymalus, ſive Eſula exigua, B. P. Minimus anguſtifolius annuus, J. B.

Herba tetrapetala eſt, uniformis, cum Vaſculo ſeminali tricocco in ſummo ſtilo, et ſucco lacteo acri et fervido.

Violenter purgat, cordialibus, ſtomachicis, viſcidis et roborantibus corrigendus. Hydropicis à quibuſdam exhibetur. Vires.

Lac perunctum verrucas, impetigines & thymos delet.

Tormentilla. TORMENTILLA ſylveſtris, B. P. Officinarum, J. B. Pentaphyllum, aut potiùs Heptaphyllum flore aureo tetrapetalo Tormentilla dictum, Hiſt. *Oxon. Tormentill*. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Pentapetala eſt, inter Fragariæ affines.

Vires. Siccat & potenter aſtringit. Hinc in fluxionibus quibuſcunque alvi, uteri, &c. uſurpatur. Diaphoretica quoque & alexipharmaca eſt. Vulneraria etiam inſignis eſt.

Uſus Mechanicus. In quibuſdam Regionibus in uſum venit Tormentilla Coriariis pro coriis perficiendis.

Tragopogon. TRAGOPOGON pratenſe luteum majus, B. P. Flore luteo, J. B. *Yellow Goats-beard.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore compoſito, planifolio, naturâ pleno lacteſcentes, ſemine papposo.

Vires. Radices in deliciis habentur tum coctæ, tum etiam crudæ. In Acetariis valdè nutriunt & macilentis ac tabidis conducunt. Tuſſi & Reſpirationi difficili medentur, ut & Pleureſi. Urinæ quoque Stillicidio ſubvenire & Calculum expellere creduntur. Vulnerariæ quoque ſunt

Tribulus Aquaticus. TRIBULUS Aquaticus minor Muſcatellæ floribus, *Ger.* Fontalis media lucens, J. B. Potamogeiton foliis criſpis, ſive Lactuca Ranarum, B. P. *Small Frogs-Lettuce*, or *Water-Caltrops.*

Tribulus Aquaticus minor Quercûs floribus, *Ger.* Fontinalis criſpa, J. B. Potamogeiton minor folio Quercûs, Hiſt. *Oxon*

Trichomanes. TRICHOMANES, ſive Polytrichum Officinarum, B. P. Trichomanes, ſive Polytrichum, J B *Engliſh Maiden-hair.* Officinalis eſt

Trichomanes aliud foliis mucronatis profundè inciſis. I found it at the Weſt-end of *Loch-coat Loch.*

Deſcriptio. Ejus folia utrinque ex adverſo diſponuntur Trichomanis vulgaris more. Sed à baſi latiore in mucronem deſinunt, & magis inciſa ſunt, parte poſticâ rubiginoſa. Caulis quoque rubeſcit.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas Epiphylloſpermas minores folio tenuiore pinnato.

Vires. Adianto albo viribus reſpondet. Morbis Thoracis & Pulmonum auxiliatur, Calculo renum & urinæ Stillicidio. In Rachitide magni uſus eſt

Trifolium pratenſe album. TRIFOLIUM pratenſe album, B. P. Pratenſe album vulgare odoratum, Hiſt. *Oxon.* Pratenſe flore albo minus & fœmina glabrum. J B.

Vires. Flores poti ad alba uteri proſluvia utiliter bibuntur. Apes iis maximè delectantur.

Trifolium pratenſe purpureum. TRIFOLIUM pratenſe purpureum, B P. Trifolium purpureum vulgare, J B. Trifolium purpureum majus, ſive Sativum, *J. Raii. Claver-graſs.*

Vires. Flores pratenſis purpurei vim obtinent refrigerandi & ſiccandi. In Enemate additi inteſtinorum toſiones ac dolores ſedant, & viſcidos lentoſque humores inhærentes inteſtinis educunt.

Multæ aliæ ſunt ſpecies Trifolii apud nos, quas hic enumerare non eſt opus. Sequentes, quæ magni uſus ſunt, tantùm addam.

Trifolium acetoſum. TRIFOLIUM Acetoſum vulgare, B. P. Oxalis, ſive Trifolium acidum flore albo & purpuraſcente, J. B *Common Wood-Sorrel.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter trifolia pentapetala acida.

Vires. Cardiaca eſt & Hepatica inſignis. Æſtum febrilem mitigat, ſitim ſedat & magni eſt uſûs in Scorbuto.

Trifolium paluſtre. TRIFOLIUM paluſtre, B. P. J. B. *Marſh-Trefoil.*

Vires. In Sphacelis & Ulceribus putridis Scorbuticis egregii uſûs eſt. Folia quoque in Cereviſiâ decocta pota in Morbo Articulari debellando magnarum virium.

Tripolium. TRIPOLIUM majus cæruleum, B. P. Majus, J. B. Common *Sea-Starwort.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore diſcoide pappoſas.

Vires. Quidam Vulnerariam eſſe perhibent.

Triticum. TRITICUM ſiligineum, C. B Theatro. *White Wheat.*

Triticum Hybernum ariſtis carens, B P. *Red Wheat.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas Culmiferas, grano turgidiore, lucidiore, ſulcato, eſculento.

Vires. Præterquam quòd optimi nutrimenti ejus grana ſunt, ex iis quoque Amylum paratur multi uſûs in morbis pectoris. Folia etiam tenera & adhuc herbacea præbent ſuccum, qui expreſſus egregium eſt Remedium Antiſcorbuticum.

Tuſſilago. Tuſſilago, J. B Vulgaris, B. P. *Colts-foot.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore diſcoide pappoſas, flore erumpente ante folia.

Herba

Herba magni uſûs eſt in Tuſſi, Orthopnœâ Vomiciſque pectoris, quibus ſingulis fumus quoque ejus ore attractus mederi creditur. *Vires.*

Extrinſecùs folia recentia impoſita proſunt Eryſipelati & Ulceribus calidis.

TYPHA paluſtris major, B. P. J. B. *Cats-tail.* *Typha.*

Typha paluſtria clavâ gracili, B P. Paluſtris media, J. B.

Eſt inter Herbas graminifolias, floribus & ſeminibus in capitula in ſummo caule Cylindracea clavata tomento denſo conferta coagmentatis. *Nota Characteriſtica.*

Lanugo Axungiæ permixta ambuſtis partibus tumorem & inflammationem arcet. Ad Enterocelas admota prædicatur, *Schwenckfelt.* *Vires.*

C A P U T XX.

Plantæ incipientes à Literâ V.

VALERIANA ſylveſtris major, B. P. Sylveſtris magna Aquatica, J. B. *Great Wild Valerian.* Officinalis eſt. *Valeriana.*

Valeriana paluſtris minor, B. P. Minor Pratenſis vel Aquatica, J. B. *Small Wild Valerian*, or *Marſh Valerian.*

Valeriana campeſtris inodora major, B. P. Locuſta herba, J. B.

Valeriana eſt inter Umbellas impropriè dictas, quæ abeunt in pappos. Nota Characteriſtica.

Valerianella quoque inter impropriè dictas Umbellas floſculis pentapetalis.

Valerianæ radix, ſecundum *Dioſcoridem*, vim habet calefaciendi & ciendi urinas arida pota; ſed & Decoctum ipſius idem efficere poteſt. Facit etiam ad lateris dolorem, & Menſes ducit, & Antidotis miſcetur. Secundum recentiores autem, ruptis vulſis, ex alto devolutis opem fert. Decoquuntur folia ad Aphthas & oris Ulcera. Antidotis etiam inſeritur. Quibus eam proprietatem addit Clariſſimus *Fabius Columna* (ſe Sylveſtris majoris) in ſemetipſo expertam & in multis aliis tam pueris quàm adultis, ut pulveris radicis plantæ hujus ſponte ortæ cochlearii dimidium cum vino, aquâ, lacte, aut alio quovis decenti ſucco & ægroti commoditate & ætate, ſemel ſumptum, aut bis, Epilepſiâ correptos liberet. Vires. Pag. 120. Phytobaſani.

Ad viſum acuendum & confirmandum tum flores tum radicem commendat *Tragus*,

Lactucâ agninâ pro Acetario communiter utuntur noſtrates.

VERBASCUM mas latifolium luteum, B P. Verbaſcum foliis incanis mas latifolium, floribus luteis arctè caulibus adhærentibus, ſine foliis anguſtis inter flores emanantibus, Hiſt. *Oxon.* Vulgare flore luteo magno, folio maximo, J B. *White Mullein.* Officinalis eſt. *Verbaſcum.*

Verbaſculum ſylvaticum vel pratenſe inodorum, B. P. Primula Veris caulifera pallido flore inodoro, aut vix odoro, J. B.

Verbaſculum Sylvarum majus ſingulari flore, B. P. Sylveſtre majus ſingularibus floribus ſingularibus cauliculis inſiſtentibus, Hiſt. *Oxon.* Primula Veris floribus ex ſingularibus pediculis majoribus ſimplicibus, J. B. *Common Primroſe.* Officinalis eſt.

Verbaſculum umbellatum Alpinum minus, B. P. Primula Veris minor rubra *Eboracenſis* foliis parvis glabris, Auriculæ Urſi inſtar, Hiſt. *Oxon.*

Primula Veris minor purpuraſcens, J. B. *Red Birds-eyes.*

Verbaſcum mas latifolium eſt inter bicapſulares monopetalas. Nota Characteriſtica.

Folia ſiccant, detergunt, digerunt, dolores mitigant, internis inflammationibus & doloribus ſubveniunt, laterum & pectoris dolores tollunt, ambuſtis conducunt illita. Sedem procidentem ſuffitu cohibent, & Teneſmum in Dyſentericis ſanant. Flores cum ovi vitello tumentes & dolorificas hæmorrhoides cohibent. Idem efficit oleum inſolatu collectum & illitum. Herba fotu oculis utiliſſima Podagram quoque & Genitalium inflammationem ſedat. Vires.

VERBENA communis flore cæruleo, B. P. Vulgaris, J. B. *Common Vervain.* Officinalis eſt. It groweth near to the Kirks of *Hadingtoun* and *Innereſk.* *Verbena.*

Eſt inter Verticillatas floribus quadripartitis aut quinquepartitis vix labiatis, tubo brevi, foliis laciniatis, longioribus, venoſis. Nota Characteriſtica.

O Omni-

Vires. Omnibus Viſceribus amica eſt, Phthiſi incipienti prodeſt, viſum acuit, alexipharmaca eſt. Vulneraria quoque eſt, in Cephalalgiâ & Odontalgiâ utilis.

Veronica. VERONICA pratenſis Serpyllifolia, B. P. Veronica fœmina quibuſdam, aliis Betonica *Pauli* Serpyllifolia, J. B. *Little*, or *Smooth Fluellin*, or *Paul's Betony*.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Plantas ſiliculoſas, tetrapetalas, bicapſulares.

Vires. Vulneraria inſignis ac ſudorifera eſt, in eroſione & obſtructione Pulmonis magni uſus, utilis in Colicâ quoque & morbis contagioſis.

Vicia. VICIA major vulgatis ſativa, Hiſt. *Oxon.* Vulgaris ſativa, J. B. Sativa vulgaris ſemine nigro, B P. *Common Vetch.*

Vicia ſemine rotundo nigro, B. P. Sylveſtris ſemine nigro & variegato, acutiore folio. Hiſt. *Oxon.* Vulgaris ſylveſtris ſemine parvo & nigro frugum, J. B. B. P.

Vicia maxima Dumerorum, B. P. Vicia Sepium perennis, J. B.

Vicia Segetum cum ſiliquis plurimis hirſutis, B. P. Parva, ſive Cracca minor cum multis ſiliquis hirſutis, J. B.

Et variæ aliæ Viciæ apud nos reperiuntur, quas enumerare non eſt hujus Operis.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Legumina Capreolis ſcandentia.

Vires. Viciæ maximæ Dumetorum terna aut quaterna ſemina eſitata acidos Stomachi ructus ſedant *Tragus*.

Viola. VIOLA Martia purpurea flore ſimplici odora, B. P. Martia purpurea, J. B. Officinalis eſt.

Viola Martia inodora ſylveſtris, B. P. Cærulea Martia inodora ſylvatica in cacumine ſemen ferens, J. B

Reperta eſt a me hujus varietas folio criſpo.

Viola bicolor arvenſis, B. P. Jacea bicolor frugum & hortorum vitium, J. B.

Viola tricolor hortenſis repens, B. P. Tricolor, ſive flos Trinitatis, J. B.

Viola montana lutea grandiflora, B. P. Jacea Tricoloris ſive Floris trientalis genus flore luteo magno repens, non annuum, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter tricapſulares pentapetalas

Vires. Violæ recentes alvum emolliunt & bilem educunt, ejúſque fervorem temperant. Capitis doloribus, & pectoris laterîſque inflammationibus conferunt. Jecóris & renum nimios calores reſtinguunt.

Flores cordiales ſunt, ſemen lithontripticum.

Viola montana lutea vulneraria eſt & ſudorifera, in torminibus puerorum & convulſionibus utilis.

Virga aurea. VIRGA aurea anguſtifolia minùs ſerrata, B. P. Aurea vulgàris latifolia, J. B. *Common Golden-rod.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore diſcoide pappoſas.

Vires. Abſtergit, glutinat & adſtringit, renes à ſabulo & arenulis liberat, faucium morbis auxiliatur & vulneraria eſt. DiarrhϾ, Dyſenteriæ & ſanguinis expuitioni medetur

Vitis Idæa. VITIS Idæa foliis oblongis crenatis fructu nigricante, B. P. Vitis Idæa anguloſa, J. B. *Black Whorts*, or *Bilberries*. Officinalis eſt.

Vitis Idæa foliis ſubrotundis non crenatis, baccis rubris, B. P. Vitis Idæa ſemper virens fructu rubro, J. B.

Vitis Idæa paluſtris, B P. Oxycoccus, ſive Vaccinia paluſtria, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices bacciferos minores folio ſimplici, floribus concavis Urceolos referentibus.

Vires. Baccæ refrigerant & exiccant, Ventriculo æſtuanti conveniunt, ſitim ſedant, ardentium Febrium calores mitigant, alvum reprimunt, vomitum ſiſtunt, Dyſenteriam e flava bile ortam curant. adverſus Choleram Morbum proſunt, ad quos uſus Rob præſtat.

Uſus Mechanicus. Succus cum Alumine & Gallâ coctus eleganti cæruleo colore chartas & linteamina tingit.

Ulmus. ULMUS montana, B. P. Vulgatiſſima folio lato ſcabro, *Ger. The common Elm-tree.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores Vaſculis ſeminalibus Membranaceis donatas, ipſa folliculis membranaceis ſubrotundis primo Vere ante folia erumpentibus, & ſemine perfecto brevi decidentibus.

Vires. Ulmi radix, folia, cortex adſtringendi et abſtergendi vim habent. Unde & vulnera glutinant, & Podagricos dolores mulcent.

Cortex

Cortex in aquâ communi ad Syrupi conſiſtentiam decoctus cum tertiâ parte Aquæ vitæ additâ fotu dolorem Iſchiadicum valde lenit.

Succus in veſiculis foliis adnatis vulnerarios eſt, egregii uſus in ſupplendo defectu aquei humoris in oculorum vulneribus, referente *Henrico ab Heers* in Obſervationibus ſuis

URTICA urens maxima, B. P. Major vulgaris, J. B. *The Common Nettle.* Officinalis eſt. Urtica.

Urtica urens minor, B. P., Minor annua, J. B.

Urtica aculeata foliis ſerratis, B. P. Cannabis ſylveſtris quorundam Urticæ inerti affinis, J. B.

Urtica aculeata foliis ſerratis, ſive Cannabis ſpuria flore albo.

Urtica aculeata foliis ſerratis, ſive Cannabis ſpuria flore luteo amplo labro purpureo, J *Raii.*

Eſt inter Herbas flore imperfecto ſeu ſtamineo erectas, feminibus ad ſingulos floſculis ſingulis. Nota Characteriſtica.

Urtica in Olere ſumpta ſolvit alvum, ſanguinem depurat, renes abſtergit, calculos expellit. Expectorationem & Morbillorum eruptionem promovet. Succus herbæ in in ſanguinis ſputo eximii uſus eſt. Vires.

Radix adverſus frigidas Tuſſes & Orthopnœas commendatur. Semen quoque in pectoris morbis conducit. Diuretica & lithontriptica tota planta eſt.

Extrinſecùs putridis, gangrænoſis ac malignis ulceribus auxiliatur, duritiesac tumores diſcutit, reprimit Uvulam inflammatam, & ſedat narium hæmorragiam contuſa et ſuccus expreſſus applicatus. Æſtum et puſtulas ab ipſâ excitatas reſtinguit (referente *Parkinſono*) ipſius ſuccus expreſſus.

CAPUT ULTIMUM.

Litera X.

XYRIS ſive Gladiolus fœtidus, B. P. Xyris, vel Iris agria fœtida, Hiſt. *Oxon.* Spatula fœtida, pleriſque Xyris, J. B. *Stinking Gladdon* or *Gladwin.* Officinalis eſt. Xyris.

Eſt inter Herbas foliis, floribus, pericarpiis aut radicibus bulboſis affines. Nota Characteriſtica.

Radices intus ſumptæ maximarum ſunt virium in Scrophulis. D. *Needham.* Vires.

Pulvis radicum exiccatarum in Hyſtericâ paſſione, Orthopnœâ & affectibus Hypochondriacis utiliſſimus. D. *Bowles.*

A quibuſdam ad alvi profluvia bibitur, quod in Pituitoſo fortè tolerari poſſet: materiam enim per urinas deducit & avertit. Quidam pro Purgatione radicis Decocto aut Infuſo utuntur, ut ait Lobelius.

APPENDIX,

INter Plantas à Literâ E incipientes omiſſum fuit Echium marinum, quod hic addendum eſt.

ECHIUM Marinum, B. P. An Bugloſſum dulce ex Inſulis *Lancaſtriæ*, *Park.* Sea-Bugloſs. Echium Marinum.

Folia ei parva glauca velut Cerinthes, cordis figurâ ferè; caules infirmi humi procumbentes à radice undequaque in orbem ſparguntur; flores exigui cerulei, tubuloſi, breves. Singulis floribus quatuor ſuccedunt ſemina capſulâ incluſa. Ejus Icon habetur in Tabulis. It groweth in ſeveral places along the South-ſide of the Firth of *Forth.* Deſcriptio.

Inter Fucos addendus eſt.

Fucus Equiſeti facie Oſtreæ teſtæ adnatus.

FUCUS Equiſeti facie Oſtreæ teſtæ adnatus.

Ejus Icon habetur in Tabulis.

Deſcriptio.

Caulis nodoſus eſt, albicans, ex cujus ſummitate erumpunt plurima folia fœniculacea, albicantia quoque, in gyrum plurimis ordinibus diſpoſita.

Rer. Scot. Lib. 7.

Solani ſomniferi Deſcriptio.

Inter Solani ſpecies omiſſum fuit, quod de Solano ſomnifero ejuſque viribus refert *Buchananus*: quocirca illud hic adjiciendum curavimus. Miſſa à *Scotis* magna vis panis & vini (ad *Danorum* ſc. caſtra) tum è vite, tum & hordeo confecti, ac ſucco infecti herbæ cujuſdam veneficæ, cujus magna copia paſſim in *Scotiâ* naſcitur. Vulgò *Solanum ſomniferum* vocant. Caulis ei, major bipedali, in ramos supernè diffunditur: folia latiuſcula, acuminata exteriore parte, ac languidè virentia: acini prægrandes, ac nigri, cùm maturuerunt, coloris, qui è caule ſub axillâ foliorum exeunt: ſapor eis dulcis, & propemodum fatuus. Semen habent perexiguum, velut Fici grana. Vis fructui, radici, ac maximè ſemini, ſomnifera, & quæ in amentiam, ſi largiùs ſumantur, agat.

Vires, quas Dani ſuo damno experti ſunt.

Hac herbâ cùm omnia infecta eſſent, qui commeatus in caſtra vehebant, ne qua doli ſubeſſet ſuſpicio, prægustabant, *Danoſque* magnis poculis invitabant ad bibendum. Idem quoque *Suene* ipſe, benevolentiæ ſignificandæ cauſâ, ut illis Nationibus mos eſt, faciebat. *Duncanus*, qui futurum ſciret, ut vis potionis unà cum ſomno viſceribus conciperetur, jam *Macbethum* cum ſuis, per averſam ab Hoſte Portam, ſummo ſilentio in Urbem receperat, compertoque per Exploratores, ſomno & vino graves jacere Hoſtes, *Banchonem* itinerum aditusque in caſtra gnarum, cæteris in inſidiis collocatis, cum parte majore Exercitûs mittit. Is ingreſſus Caſtra, ſublato clamore magno, opinione ſuâ omnia negligentiora invenit. Pauci tumultu excitati, cùm velut amentes temerè diſcurrerent, ab obviis cæduntur. Reliquis ferè mors cum ſomno continuata eſt. Rex per temulentiam velut mortuus à paucis, qui minùs vinolenti erant, correptus, cùm non modò viribus, ſed etiam ſenſu careret, inſtar oneris in jumentum forte oblatum injectus ad Naves eſt delatus. Nihilo ibi, quàm in Caſtris, melior ſtatus rerum fuit. Nautis enim prope omnibus in terrâ cæſis, vix, qui unam Navem regerent, collecti: eorum operâ Rex domum reportatus eſt.

Quoniam plurimæ ex ſponte naſcentibus Plantis ſuprà memoratis in Septo Regio *Edinburgenſi* proveniunt, non exigui uſûs futurum Rei Botanicæ ſtudioſis arbitramur, ſi Plantarum in eo Septo ſponte naſcentium Catalogus hîc adjiciatur.

CATA-

CATALOGUS PLANTARUM

In SEPTO REGIO EDINBURGENSI,

Sponte Naſcentium.

ABſinthium vulgare, *Park.*
Acetoſa pratenſis, B. P.
Acetoſa arvenſis lanceolata, B. .
Acetoſella v. Trifolium acetoſum.
Adiantum [illegible] ſeu furcatum *Thalii.*
Adiantum album *Tab.* Ruta muraria, B. P.
Adiantum nigrum Officinarum, J. B.
Adiantum aureum minus *Tab.*
Agrimonia v. Eupatorium.
Alchimilla vulgaris, B P.
Alchimilla minima montana Col. Percepier *Anglorum*, *Ger.*
Alliaria, B. P.
Allium urſinum, *Ger.*
Allium ſylveſtre, *Ger.*
Alſine media, B. P.
Alſine longifolia uliginoſis locis proveniens J. B.
Alſine Plantaginis folio, J B.
Alſine arvenſis hirſuta magno flore, B. P.
Alſine hirſuta altera viſcoſa, B. P.
Alſine paluſtris minor folio oblongo, B. P.
Alſine paluſtris Portulacæ aquaticæ ſimilis, J. *Raii,*
Alſine minor multicaulis, B. P.
Alſine Spergula dicta major, B. P.
Alſine Hederulæ folio, B. P.
Alſine foliis Triſſaginis, *Ger.*
Alſine foliis Veronicæ, *Ger.*
Anagallis aquatica major folio oblongo, B. P.
Anagallis aquatica minor folio ſubrotundo, B. P.
Anemone nemorum, *Ger.*
Anonis ſpinis carens purpurea, B. P.
Anthyllis leguminoſa, *Ger.*
Aparine vulgare, B. P.
Aparine levis, *Park.*
Argentina, *Ger.* Potentilla, B. P.
Armerius pratenſis, *Ger.*
Artemiſia vulgaris, *Park.*
Arundo vulgaris ſive phragmites *Dioſcoridis*, B. P.
Aſperula, *Ger.*
Aſtragalus ſylvaticus, *Ger.*
Atriplex ſylveſtris latifolia, B. P.
Atriplex ſylveſtris latifolia altera, *Ger.*
Atriplex ſylveſtris folio ſinuato candicante, B. P.
Auricula muris pulchro flore albo folio tenuiſſimo, J. B.

B.

Barba capræ floribus compactis, B. P. Ulmaria, J. B.
Bardana major, *Ger.*
Bellis major ſylveſtris caule folioſo, B. P.
Bellis ſylveſtris minor, B. P.
Brunella major folio non diſſecto, B. P.
Bugloſſum ſylveſtre minus, B. P.
Bulbocaſtanon, J B.
Burſa paſtoris major folio ſinuato, B. P.
Burſa paſtoris minor, *Park.*
Burſa paſtoris minor loculis oblongis, B. P. Paronychia vulgaris, *Ger.*
Burſæ paſtoris ſimilis ſiliquoſa major, B. P.

C.

Caltha paluſtris flore ſimplici, B P.
Campanula minor ſylveſtris rotundifolia vulgaris, B. P.
Campanula rotundifolia flore albo.
Carduus vulgatiſſimus viarum, *Ger.*
Carduus albis maculis notatus vulgaris, B. P.
Carduus polyacanthus primus, *Ger.*
Carduus Lanceatus latifolius, B. P.
Caryophyllata vulgaris, B. P.
Caryophyllata aquatica nutante flore, B. P.
Caryophyllus arvenſis glaber flore majore, B. P.
Caryophyllus minimus muſcoſus noſtras, *Park.*
Caucalis ſemine aſpero floſculis rubentibus B. P.
Caucalis flore albo.
Centaurium minus, B. P.
Ceraſus ſylveſtris fructu rubro, J. B.
Chærephyllum ſylveſtre, B. P.
Chamæciſtus vulgaris flore luteo, B. P.
Chamæciſtus vulgaris flore albo.
Chamædrys ſylveſtris, *Ger.*
Chamæmelum inodorum, B. P. Cotula non fœtida, *Ger.*
Chamæmelum fœtidum, B. P. Cotula fœtida, *Ger.*

Gramen Typhynum majus, *Ger.*

H

Hedera arborea, B. P.
Hedera terreſtris vulgaris, B. P.
Hieracium longius radicatum, *Ger.*
Hieracium Chondrillæ folio radice ſucciſâ majus, B. P.
Hieracium murorum folio piloſiſſimo, B. P.
Hieracium murorum laciniatum minus piloſum, B. P.
Hieracium minus folio ſubrotundo, B. P.
Horminum pratenſe foliis ſerratis, B. P.
Hyacinthus oblongo flore cæruleus major, B. P.
Hyoſcyamus niger vel vulgaris, B. P.
Hypericum vulgare, B. P.
Hypericum minus ſupinum, vel ſupinum glabrum, B. P.
Hypericum minus erectum, B. P.
Hypericum Aſcyrum dictum caule quadrangulo, J. B.

J.

Jacea nigra pratenſis latifolia, B. P.
Jacea nigra laciniata, B. P.
Jacobæa vulgaris laciniata, B. P.
Jacobæa Alpina laciniata flore Buphthalmi, J. B.
Iris paluſtris lutea, ſive Acorus adulterinus, J. B.
Juncus acutus paniculâ ſparſâ, B. P.
Juncus levis paniculâ ſparſâ, B. P.
Juniperus vulgaris fruticoſa, B. P.

L.

Lactuca ſylveſtris coſtâ ſpinoſâ, B. P.
Lamium album non fœtens folio oblongo, B. P.
Lamium purpureum fœtidum folio ſubrotundo, ſive Galeopſis Dioſcoridis, B. P.
Lamium folio caulem ambiente majus, B. P.
Lamium maximum ſylvaticum, B. P.
Lapathum folio acuto plano, B. P.
Lapathum folio acuto criſpo, B. P.
Lapathum acutum minimum, *Park.*
Lapathum folio ſubrotundo, B. P.
Lapathum aquaticum folio cubitali, B. P.
Lapathum unctuoſum, B. P.
Lathyrus ſylveſtris luteus foliis Viciæ, B. P.
Lenticula paluſtris vulgaris, B. P.
Lenticula aquatica triſulca, B. P.
Leucoium luteum vulgare, B. P.
Lichen ſive Hepatica vulgaris, *Park.*
Lichen cinereus terreſtris, *J. Raii.*
Linaria vulgaris lutea flore majore, B. P.
Linum ſylveſtre catharticum, *Ger.*
Lithoſpermum majus erectum, B. P.
Lotus pentaphyllos flore majore luteo ſplendente, B. P.
Lotus, ſive Melilotus pentaphyllos minor glabra.
Lunaria minor, *Ger.*
Lychnis ſylveſtris alba ſimplex, B. P.
Lychnis ſylveſtris ſive aquatica purpurea ſimplex, B. P.
Lychnis ſegetum major, B. P.
Lychnis ſylveſtris quæ Behen album vulgò,
Lychnis ſylveſtris viſcoſa rubra anguſtifolia, B. P.
Lychnis ſylveſtris viſcoſa anguſtifolia alba.
Lyſimachia ſiliquoſa hirſuta magno flore, B. P.
Lyſimachia ſiliquoſa hirſuta parvo flore, B. P.
Lyſimachia ſiliquoſa glabra major, B. P.
Lyſimachia ſiliquoſa glabra minor, B. P.
Lyſimachia ſiliquoſa glabra minor anguſtifolia, *Ger.*
Lyſimachia Chamænerion dicta latifolia, B. P.
Lyſimachia ſpicata purpurea forte *Plinii*, B. P.

M.

Malva ſylveſtris folio rotundo, B. P.
Malva ſylveſtris folio ſinuato, B. P.
Marrubium nigrum fœtidum Ballote Dioſcoridis, B. P.
Marrubium album vulgare, B. P.
Mentha rotundifolia paluſtris ſive aquatica, B. P.
Mercurialis montana teſticulata, B. P.
Mercurialis montana ſpicata, B. P.
Meſpilus Apii folio ſylveſtris ſpinoſa ſive Oxyacantha, B. P.
Millefolium vulgare album, B. P.
Millefolium vulgare purpureum minus, B. P.
Millefolium aquaticum Ranunculi flore & capitulo, *Park.*
Muſcus terreſtris vulgaris minor Adianthi aurei capitulis, *J. Raii.*
Muſcus paluſtris terreſtri ſimilis, *J. Raii.*
Muſcus terreſtris & hortenſis, J. B.
Myrrhis ſylveſtris ſeminibus lævibus, B. P.
Myrrhis ſylveſtris ſeminibus aſperis, B. P.

N.

Naſturtium pratenſe magno flore, B. P. Cardamine *Ger.*
Naſturtium pratenſe, ſive Cardamine flore albo.
Naſturtium aquaticum ſupinum B. P.
Naſturtium aquaticum minus B. P. Cardamine impatiens altera hirſutior, *J. Raii.*
Naſturtium ſylveſtre tenuiſſime diviſum B. P. Sophia Chirurgorum, *Ger.*
Nummularia minor flore purpuraſcente B. P.

O.

Ophioglоſſum, *Ger.*
Orchis morio mas foliis maculatis, B. P.
Orchis morio fœmina, B. P.
Orchis palmata pratenſis latifolia longis calcaribus, B. P.

Orchis palmata pratenſis maculata, B. P.
Orchis palmata flore albo.
Origanum ſylveſtre, Cunila bubula *Plinii*, B. P.

P.

Papaver erraticum majus, B. P. Rhæas *Ger.*
Parietaria officinarum & Dioſcoridis. B. P.
Paſtinaca tenuifolia ſylveſtris *Dioſcoridis*, vel Daucus officinarum, B. P.
Pedicularis pratenſis lutea, vel Criſta Galli, B. P.
Pedicularis pratenſis purpurea, B. P.
Pedicularis pratenſis rubra elatior. *J. Raii.*
Pentaphyllum incanum repens Alpinum *Park.*
Pentaphyllum rubrum paluſtre, *Ger.*
Peplus, ſive Eſula rotunda, B. P.
Periclymenum non perfoliatum *Germanicum*, B. P.
Perſicaria mitis maculoſa, & non maculoſa, B. P.
Perſicaria urens ſive Hydropiper, B. P.
Perſicaria minor, B. P.
Piloſella major repens hirſuta, B. P.
Pimpinella ſaxifraga major umbellâ Candidâ, B. P.
Pimpinella ſaxifraga major altera, B. P.
Pimpinella ſaxifraga minor, B. P.
Plantago latifolia ſinuata, B. P.
Plantago anguſtifolia major, B. P. Quinquenervia, *Ger.*
Plantago aquatica latifolia, B. P.
Plantago aquatica anguſtifolia, B. P.
Polygala vulgaris, B. P. Cærulea, *Ger.*
Polygala rubra, *Ger.*
Polygala alba, *Ger.*
Polygonum, ſive Centinodia, J. B.
Polypodium vulgare, B. P.
Potamogeiton ſalicis folio, B. P.
Potamogeiton rotundifolium, B. P.
Prunus ſylveſtris, B. P.

R.

Ranunculus nemoroſus Moſchatellina dictus, B. P.
Ranunculus pratenſis radice verticilli modo rotundâ, B. P.
Ranunculus pratenſis erectus acris, B. P.
Ranunculus pratenſis repens hirſutus, B. P.
Ranunculus nemoroſus vel Sylvaticus folio rotundo, B. P.
Ranunculus paluſtris Apii folio lævis, B. P.
Ranunculus longifolius paluſtris major, B. P. Flammeus major, *Ger.*
Ranunculus longifolius paluſtris minor, B. P.
Ranunculus paluſtris ſerratus, B. P.
Ranunculus aquaticus folio rotundo & capillaceo, B. P.
Ranunculus aquaticus hæderaceus, B. P.
Ranunculus aquaticus Cotyledonis folio, B. P.
Raphanus aquaticus foliis in profundas lacinias diviſis, B. P.
Rapiſtrum flore luteo, B. P.
Roſa ſylveſtris inodora ſive canina, *Park.*
Roſa ſylveſtris inodora ſive canina flore albo.
Roſa ſylveſtris noſtras flore albo odoratiſſimo.
Roſa ſylveſtris pomifera minor, B. P. Pimpinellæ folio, *Ger.*
Rubeola arvenſis cærulea repens, B. P.
Rubus vulgaris, ſive Rubus fructu nigro, B. P.
Rubus Idæus ſpinoſus, B. P.

S.

Sambucus fructu in umbellâ nigro, B. P.
Sambucus humilis ſive Ebulus, B. P.
Sambucus aquatica flore ſimplici, B. P.
Sanicula Officinarum, B. P.
Sanicula montana flore calcari donato, B. P. Pinguicula *Geſneri*, J. B.
Saxifraga rotundifolia alba, B. P.
Saxifraga paluſtris *Anglica*, *Park.*
Scabioſa pratenſis hirſuta, quæ Officinarum, B. P.
Scabioſa capitulo globoſo minor, B. P.
Scandix ſemine roſtrato, B. P.
Scordium alterum ſive Salvia agreſtis, B. P.
Scrophularia nodoſa fœtida, B. P.
Sedum parvum acre flore luteo, J. B.
Sedum Alpinum trifido folio, B. P.
Senecio minor vulgaris, B. P.
Senecio incanus pinguis, B. P.
Serpyllum vulgare minus, B. P.
Serpyllum vulgare flore albo.
Serpyllum hirſutum, *Ger.*
Sideritis Alſines-triſſaginis folio, B. P.
Sium majus anguſtifolium, *Ger.*
Sium minimum foliis Ferulaceis, Hort. Reg. *Bleſ.*
Solanum ſcandens, ſive Dulcamara, B. P.
Sonchus levis laciniatus latifolius, B. P.
Sonchus levis laciniatus muralis parvis floribus, B. P.
Sonchus aſper laciniatus et non laciniatus, B. P.
Soncho affinis Lampſana domeſtica, B. P.
Sparganium ramoſum, B. P.
Sparganium non ramoſum, B. P.
Sphondylium vulgare hirſutum, B. P.
Stachii paluſtris fœtida, B. P. Panax coloni, *Ger.*
Succiſa glabra, B. P. Morſus Diaboli, *Ger.*
Succiſa ſive Morſus Diaboli flore carneo.

T.

Tanacetum odoratum ſive vulgare luteum, B. P.
Tithymalus helioſcopius, B. P.
Tormentilla ſylveſtris, B. P.

Tragopogon

Tragopogon pratenſe luteum majus, B. P.
Tribulus aquaticus minor Muſcarellæ floribus, *Ger.*
Tribulus aquaticus minor Quercûs floribus, *Ger.*
Trichomanes ſive Polytrichum Officinarum, B. P.
Trifolium pratenſe album, B P.
Trifolium pratenſe purpureum, B P.
Trifolium arvenſe humile ſpicatum, B. P. Lagopus vulgaris, *Park.*
Trifolium pratenſe luteum capitulo Lupuli, vel agrarium, B P.
Trifolium pratenſe Luteum Capitulo breviori, B. P
Trifolium luteum lupulinum minimum, Hiſt. *Oxon.*
Trifolium acetoſum vulgare, B P.
Trifolium paluſtre, B P.

V.

Valeriana ſylveſtris major, B. P.
Verbaſculum pratenſe odoratum, B. P. Primula veris major, *Ger.*
Verbaſculum ſylvarum majus ſingulari flore, B. P. Primula veris vulgaris, *Park.*
Veronica mas ſupina & vulgatiſſima, B. P.
Veronica pratenſis ſerpyllifolia, B. P.
Vicia ſegetum cum ſiliquis plurimis hirſutis, B P.
Vicia multiflora, B P.
Vicia ſylvatica multiflora maxima, B. P. J *Raii.*
Vicia maxima dumetorum, B. P.
Vicia lathyroides purpurocæruleis floribus, J. *Raii.*
Vicia minor hirſuta flore minimo rubente.
Viola Martia inodora ſylveſtris, B. P.
Viola bicolor arvenſis, B. P.
Viola tricolor hortenſis repens, B. P.
Vitis Idæa foliis oblongis crenatis fructu nigricante, B. P. Vaccinia nigra, *Ger.*
Urtica urens maxima, B. P.
Urtica urens minor, B. P.
Urtica aculeata foliis ſerratis, B. P. Cannabis ſpuria, *Ger.*
Urtica aculeata foliis ſerratis, ſive Cannabis ſpuria flore albo.
Urtica aculeata foliis ſerratis, ſive Cannabis ſpuria flore luteo amplo labro purpureo, J. *Raii.*

Hic Oden de Roſa Ciphianâ ad Clariſſimum Virum, D. Balforium à me ſcriptam Viſum eſt Apponere.

ODE DE

ROSA CIPHIANA,

AD

Clariſſimum Virum,

D. ANDREAM BALFORIUM, Equitem Auratum Medicum Regis Ordinarium, Conſanguineum ſuum.

Ela Fulgens incola Ciphiane,
Sive tu ſanguis Veneris Beatæ,
Æquius Candens petit anne pulchrum
Phæbus Alumnum.

Ocius clauſos reſera Rubentes
Virgulis flores Niveis ſtriatos,
Lenis o Suavi Cerebrumque Odore
Imbue Vatis.

Rectius Te Balforius Sodalis
Pingat, Acceptumque novem Camænis
Arte donavit celebri Medentem
Doctus Apollo.

Callet occulto mare quod profundo,
Intimo quod Viſcere terra condit,
Piſcium novit genus, & Volantum
Quadrupedumque.

Flora Splendentem Viridi coronâ
Circuit Frontem, ſub utroque Mundi
Axe creſcentes, mediiſque terris
Quod ſciat Herbas.

Arduus ſolem medium refertus Plantæ. Deſcriptio
Cautibus collis recipit ſupinus,
Ille fœcundos Radios in ima
Viſcera mittit. Locus.

Frigidum collem tulit Incolendum
Noſtra (quod mirum) Roſa, digna fauſtis
Montibus, Queis in Lacrimoſa myrrha
Thuraque Creſcunt.

Caulis exilis, cubitalis ægre, Caulis
Parva profert Germina ſanguiſorbæ, Folia.
Stipitem comunt calyces, aperto Calyx.
Simplice Flore.

Flos Variegatus. *Multiplex qualis Roſa ſplendidiſque*
Lineis albis decorat Ruborem
Caryophyllis, nitet in Tulipis
Purpura qualis.

Tempus florendi. *Spirat Expanſo redimita flore,*
Sole fœcundas hilarante terras
Odor. *Læta Mulcentes cerebrum vapores*
Æmula Jaſmes.

Oppido Curtæ roſa noſtra formæ,
Pomum. *Purpureum pomum Gremio recondit,*
Semen. *Perditam quæ reſtituant rotunda*
Semina formam.

Radix. *Longa radix Germina pullulatque*
Multa, quæ promunt Sobolem Virentem;
Nec prior, mundo Roſa morte dirâ
Noſtra peribit.

Ne terat ſaltu petulante Vaga
Ales, audax arripiat manuſve,
Spinæ. *Spiculis denſis Roſa tuta Sævum*
Vulnerat hoſtem.

Tanta Floris gratia Fumigantem
Suaviter, noſtram decoret roſamque
Anne vires deliciis Negabis,
Phœbe Salubres.

Frigidas Nymphas metuat eane illus, Vires.
Illa radicis tribuit levamen:
Calculi duras Acinus Comeſtus
Pellit Arenas.

Purpureus pomum reficit liquore
Cordis hauſtos ſpiritus, Æſtuantes
Supprimit febres, acido repellit
Omne Venenum.

Ille Pomonæ docilis requirat
Dives Artes, Florea rura Cultu
Alter ornet, nullius indiget ſed
Hocce Roſetum.

Vita parvo tempore noſtra tranſit
Caſibus ſortis Variis rotata,
Longa quid prodeſt? bona præferenda,
Fabula qualis.

O Deus Votis Bone Temperatis
Lenis, Auri pondera non requiro,
Multa ſervorum agmina, ſumptuoſa
Vellera nollem.

Rure contentuſque Opibuſque Avitis,
Sanus Amentum fugiam tumultus,
Quæ regis juſtâ, Deus alme, lege
Mente revolvam.

Gaudiis Vanis procul & Timore,
Mente ſim firmâ ſimul & ſerenâ,
Tum feram latè tua magna gentes
Facta per omnes.

PRODROMI

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ SCOTIÆ, PARTIS SECUNDÆ LIBER SECUNDUS

DE

PLANTIS SCOTIÆ HORTENSIBUS,

QUÆ

Medici aut Mechanici uſûs, ſpecie inſignes, aut Rariores ſint.

CAPUT I.

De Re Hortenſi in genere.

EX variis Mortalitatis Oblectamentis, quibus ſe in hoc fragilis & ærumnoſæ vitæ curriculo decurrendo ſolatur, nullum honeſtius, imò nec jucundius eſt, quàm quod ex Plantarum culturâ percipitur. Hine in Hortis ſibi ſedem, ubi philoſopharetur, elegit *Epicurus* tranquilliſſimæ vitæ ſectator acerrimus, ut qui in animi tranquillitate & corporis indolentiâ ſummum bonum ponebat. Quâ perſuaſione ductus *Diocletianus* etiam Imperator *Romanus*, Imperio abdicato in Horti ſolitudinem ſe contulit, & Olera ſua & Lactucas ad *Salonam* Purpuræ & Sceptris prætulit. Hi (ut ait Lipſius) unà cum Orbe nato nati ſunt, quos *Deus* ipſe primo homini Domicilium attribuit, & velut ſedem beatæ vitæ. Quid enim hominem compoſitæ & ſedatæ vitæ magis delectare poteſt, quàm Hortus Arboribus, Herbis & Floribus pulchrè exornatus, fructibus gratiſſimis quaquaverſum nitens, Fonticulis & Rivis ſcaturiens, Avicularum Harmoniis ſuaviſſimè reſonans, & Aëris temperie Tempeſtatumque viciſſitudine ſalubriter vernans? Horticultura optimum vitæ oblectamentum.

Lib. Eſther Cap. 1. Uſus Hortorum antiquiſſimus eſt. In Sacris enim Literis legimus *Aſſuerum* juſſiſſe Convivium præparari in Veſtibulo Horti & Nemoris, quod Regio cultu & manu conſitum erat. Hortorum Antiquitas. Hiſt. Nat. Lib. 19. c. 4. Et (teſte *Plinio*) nihil Antiquitas priùs mirata eſt, quàm *Heſperidum* Hortos, ac Regum *Adonis* & *Alcinoï*; itemque Penſiles, ſive illos *Semiramis*, ſive *Aſſyriæ* Rex *Cyrus* fecit.

Horti autem perfectiſſima conſtitutio Floribus, Nemore, Aquis & Pomario conſtat, quibus omnibus Cœlum accommodatum eſſe debet. Lib. 1. de Re Ruſtic. M. *Varro*, partem Mundi Septentrionalem ſalubriorem eſſe, quàm eſt Meridiana, ſtatuit; Et quoniam, quæ ſalubrior, illa fructuoſior eſt, ideo magis quoque eam ad colendum opportunam eſſe. Cœli poſitio pro Hortis. Quod cùm ita ſit, *Scotia* noſtra quùm temperato Aëre fruatur ad Septentrionem obverſa, & propter Maris ambientis Vaporem, & longam Solis ſuper Horizonte noſtro moram, benignum quoque habeat teporem; &, propter frequentes Fluvios, Lacus & Rivos, ſatis in eâ Humoris irrigui adſit, convenientem ſatis Cœli poſitum pro Hortis ſortita eſt.

Ut

Ut ſi minùs quibuſdam ſuccedant, non Cœlum accuſandum ſit, ſed Cultorum inſcitia aut inertia. Nec minùs favet Solum noſtrum, quod vel per ſe ſatis aptum, vel ſacili mixturâ ad hunc uſum præparari poteſt. Eò certè pervenit noſtrorum hominum in Hortis colendis induſtria, ut omnis ferè generis fructus habeamus, & eam quorundam copiam, ut potum ex iis multi conficiant. Nec horum curam damnatæ manus vinctique pedes exercent, ſed ipſorum etiam Nobilium ſtudio coluntur, ſicque (ut fas eſt credere) honeſtis manibus lætius omnia proveniunt. Nunc enim omnes ferè Nobilium Villæ pictis Florum coloribus, denſis Nemorum opacitatibus, Piſcinarum Rivorumque liquidâ perennitate, & Arborum pomiferarum amœniſſimis ordinibus mirè nitent. Et in his per Maris commercium advectæ utriuſque Orbis Plantæ Cultorum noſtrorum ſtudio & induſtriâ lætè proveniunt; neque ſolum quæ aſpectu jucundæ, ſed etiam eæ quæ ad vitæ uſus utiles ſunt.

Quò meliùs autem procedat Hortorum cultura, operæpretium erit nonnulla apponere ex Celeberrimo *Rapino*, quæ à Cultoribus Hortorum conſideranda accuratè ſunt.

Hortorum Cultoribus quid præcipuè obſervandum.

Imprimis autem Anni quatuor partes præcipuas, & omnem Ventorum rationem, ſingulaſque Tempeſtatum affectiones norent. Lunam noſcant Soliſque Converſiones Brumali Solſtitialique Revocatione diſtinctas ſciant: quibus, quoad poterint, culturæ ſuæ rationem accommodent. Ventorum autem, qui in hac Regione perpetuo regnant, vis omnis perdiſcenda, ut ab illorum impetu Plantas ſuas commodè protegant, excitando in commodis locis Propugnacula ex Agrifoliis & Abietibus confertim plantatis. Dein (ut ait *Columella*) Qui ſe in hac Scientia perfectum profiteri volet, exploratum habeat, quid cuique Plagæ conveniat, quid repugnet. Si ſegnis terra tardaque ſit, cultu adjuvari poteſt; ſi plus juſto fertilis, reprimi. Eligendus autem magis pinguis ac reſolutus ager, qui minimum laborem poſcit, & fructum maximum reddit. Secundi meriti eſt ſpiſſus, qui labore quidem maximo, tamen ad vota reſpondet.

Ren Rapinus de Culturæ Hortenſis Diſciplinâ.

In Præfat.

Qualis ager eligendus.

Palladius Lib. 1.

Hortorum ſitus.

Pro Horti poſitione is terrarum ſitus eligendus, qui neque ita planus ſit, ut reſtagnet, neque ita præruptus, ut diffluat; ſed (ut *Palladius*) cui leniter inclinata planities curſum aquæ fluentis per ſpatia diſereta derivat. Nec obrutus ita ſit, ut in depreſſiſſimas Valles ſubſidat, neque tam arduus, ut excelſitate ſuâ immodice pateat caloribus tempeſtatibuſque violentis. Sed vel campus apertior, qui humorem pluvium fallente clivo ſubducat, vel collis per latera molliter inclinata deductus. Modicè certè depreſſi jacenteſque clivi Arboribus fructiferis commodiores ſunt

Quid obſervandum in plantando & ſerendo.

Pro Florum, Fruticum Arborumve plantatione ſervetur ſitus Regionis, plantandi tempus ſecundum Cœli Solique naturam notetur. Omnia, quæ ſeruntur, creſcente Lunâ & diebus tepidis ſerenda ſunt: nam quæ cogit, denſat & includit frigus, educit tepor & evocat. Quò verò Planta robuſtior eſt, eò Scrobem, cùm terræ committitur, requirit altiorem. Omnem Cœli ſtatum pati poſſunt Malus & Pyrus; ſed tepidiore magis utraque delectatur, ſoloque pinguiore.

Seminarium.

Seminarium in ſolo mediocri impunè poteſt inſtitui, ut in terram meliorem ſata minori negotio transferri poſſint: Plantarum enim earum, quæ transferuntur, Poma ſunt longè generoſiora laudatioraque Licet autem peracerbi Fructus omnes mitigentur cultu, nunquam tamen plus veræ & ſinceræ benignitatis accipiunt, quàm ſi transferantur in terram mitiorem. Nam (ut eſt jam obſervatum à *Plinio*) omnia ea non ſtatim moris eſt in ſuâ locari tellure, ſed priùs nutrici dari, atque in Seminariis adoleſcere iterumque migrare. Qui tranſitus mirum in modum mitigat etiam Sylveſtres: ſive Arborum quoque, ut hominum natura novitatis ac peregrinationis avida eſt, ſive diſcedentes virus relinquunt, manſueſcuntque tractatu, ceu feræ, dum radici avellitur Planta. Quod autem præcipit *Columella*, obſervandum eſt. Prudentis, inquit, Coloni eſt ex deteriore terra potiùs in meliorem, quam ex meliore in deteriorem transferre.

Hiſt. Nat. Lib. 17. Cap. 10.

Lib. 3. Cap. 8.

Floretum.

Præparandus autem Hortus non longe ab Ædibus, ut ab aſpectu & ab odore ac fragrantiâ voluptatem afferat. Locus autem nec parietum anguſtiâ, nec Arborum opacitate preſſe nimis includatur. Omnia libera ſint & patentia, ubi Flores conſiti ſunt, qui ſolent aperto Cœlo lociſque patentibus hilarari non mediocriter. Planities ipſa juſta & æquabilis, quæ nihil habeat eminens aut lacunoſum. Floribus autem in ordinem ſuum digerendis figurandiſque, cum pulvillis & areolis, tum Buxi textibus, tum Alveis ligneis ſaxeiſve, modi ſunt innumerabiles

Florum cultura.

Unicuique autem Flori deſignetur Solum conveniens. Mediocre magis eſt accommodatum Horto florifero: flores enim primarii (quales ſunt Tulipa, Corona Imperialis, Anemone, Narciſſus, Hyacinthus, Roſa) ſolum amant tenue, quod neque per denſitatem nimiam excludat irrigationis beneficium, neque per nimiam raritatem illud non excipiat.

piat. Eo accedit, quòd Plantæ laſciviant in ſolo pinguiori, ipſoſque Flores herbeſcentis luxuriei obeſitas obruat. Quapropter Soli laſcivientis ubertas aſpergi debet arenâ, ut ejus emendetur felicitas.

In juſtâ Horti deſcriptione partes ſecundas Nemus habere debet: tum enim domui, tum horto contra Ventorum ferociam muniendis idoneum eſt. Luci autem grandes proportione deſignationeque ſpatiorum juſtâ conſerantur, ut nihil non inter ſe conſentiat.

Rivorum quoque inductionibus deductionibuſque non amœnitas modò Horto conciliatur, ſed etiam fœcunditas. Quæ caoſa eſt, cur *Ariſtoteles* præcipiat Rivorum deductiones fieri de Fonte præcipuo, quæ fundant ſe commeentque per omnem hortum: aqua enim Plantis omnibus vim affert & incrementum. — *Fontes Rivique.* — *Lib. 3. de Animalibus.*

Aqua eâ copiâ fluat, quæ indigentiæ ſufficiat, nec curſum intermittat, nullo ſapore aut odore, nulleque colore inficiatur. Plurimum certè voluptati confert, ſi liquor Fontium pellucidus ſit, qui locum det intuendæ obſervandæque Piſcium per Aquas ludentium laſciviæ.

Ultima pars Pomarium eſt. Hæc cæterarum partium amœnitati addit ubertatem fructuum, magnamque vitæ commoditatem. — *Pomarium.*

Pro conſtituendo, quemadmodum decet, Pomario, Arbores erunt partim proceritate naturali, cœlo liberiori proponendæ, partim deprimendæ brevitate trunci ramorumque humilitate, partim applicandæ ad murum, partim etiam mutuis interſerendæ amplexibus, & quadam quaſi perpetuitate textûs diffundendæ. Quæ quatuor ſpecies ſunt, quibus Arborum diſtributio per Hortos continetur omnis. Ex quâ varietate admirabilis exiſtit hæc Deſcriptio, qui perfecta ratio cultiſſimi Pomarii conſtabit. — *Cultiſſimi Pomarii perfecta ratio.*

CAPUT II.

Horti Medici Edinburgenſis *Deſcriptio.*

QUoniam omnes hæ Plantæ Hortenſes, quas nunc enarraturi ſumus, in Horto Medico *Edinburgenſi* lætè proveniunt, non abs re erit brevem & rudem ejus Deſcriptionem tradere.

Hortus Medicus verſus Orientem Æſtivum Urbis *Edinburgenæ* ſitus eſt. Habet autem verſus Occidentem Lacum *Borealem* dictum, qui illic muro & aggere terminatur. Hic obice coercitus aquas ſuas ad menſuram devolvit per Canalem ſubterraneum ex lapide cæſo conſtructum, Cataractæ inſtar, in alium paulo inferiorem, qui ex lapide quoque artificioſè ſtructus per Horti medium ſecundum ejus longitudinem placido murmure illas devehit. — *Horti ſitus.*

Verſus Meridiem Urbis Murum habet; verſus Ortum [illegible] Sanctæ Trinitatis; verſus Septentrionem Viridarium habet, quod Eccleſiæ *Collegiatæ* dictæ adjacet. Muro undique clauditur, & ab Ædibus tam publicis quàm privatis commodo intervallo disjungitur.

Hortus dimenſus ab Oriente in Occidentem longus eſt pedes Geometricos trecentos plus minùs; A Meridie autem in Septentrionem centum riottaginta. — *Horti menſura.*

Diviſus eſt Hortus in ſex Quadras; tres ſcilicet ex utroque latere Canalis: hæ ad Meridiem, illæ ad Boream. Singulæ Quadræ ſuos Pulvillos ſemitis interjectis diſtinctos habent. — *Dividitur Hortus in ſex Quadras.*

Ambulacra varia ſunt ex utraque parte Canalis, qui per Hortum decurrit, & in ambitu Horti juxta Muros protenſa. — *Ambulacra.*

In primâ & ſecundâ Quadrâ (quæ verſus Boream ſunt, & per Sepem a ſe invicem diſtinguuntur) Plantæ omnes per Pulvillos ſecundum *Caſp. Bauhini* ordinem in Pinace diſpoſitæ ſunt, & per genera & ſpecies in Claſſes proprias accuratiſſimè diſtributæ. Hæ duæ Quadræ ſeparantur à tertiâ verſus Plagam Borealem quoque ſitâ Sepe ex Liguſtro. — *Quadra prima & ſecunda.*

Tertia autem illa Quadra Floretum eſt, in quâ Flores & ſpecioſiores Plantæ in Pulvillis diſponuntur. — *Quadra tertia.*

Atque hæ tres Quadræ cum ſuis Ambulacris partem Horti Borealem conſtituunt, à — *Pars Horti*

Borealis, ex his tribus Quadris conſtat.

Muro Boreali ad Canalem in medio Horti leniter declinantem, Solique Meridiano commodiſſime objectam.

Pars Horti Meridionalis, ex tribus ſequentibus.

Pars altera à Canali verſus Meridiem projecta, propter ſitum planiorem & Muri Urbani altitudinem, umbroſior eſt. In eâ tres quoque Quadræ ſunt Pulvillis, Semitis & Ambulacris ornatæ.

Quadra quarta.

Quadra quarta ad Ortum Brumalem propè Puteum ſita Schola Medica eſt, in quâ Plantæ Medici uſus ſecundum Ordinem Alphabeti (ut in Diſpenſatoriis) in Pulvillis diſponuntur.

Quadra quinta cum Piſcinâ & Seminario.

Illi verſus Occaſum proxima Quadra quinta, in quâ Piſcina eſt, ubi Plantæ in Aquis naſcentes conſitæ ſunt: ubi etiam Seminarium eſt, in quo utiliores quæque Plantæ pro Tranſplantatione aluntur & propagantur.

Quadra ſexta.

Hæc Sepe quoque ex Liguſtro diſjuncta eſt a Quadrâ ſextâ & ultimâ, quæ ad Occaſum Brumalem jacet, & Arboretum eſt, in quo omnis generis Frutices & Arbores tam fructiferæ quam ſteriles pulchro ordine diſponuntur.

Pulvilli in Horti ambitu.

In ambitu Horti ad Muros Pulvilli ſunt longiſſimi, in quibus rariores quæque Plantæ ſatæ ſunt Campanis Vitreis & Pyxidibus ab Aeris injuriis protectæ.

Frutices ad Muros.

Quin & Muri ipſi pulcherrimis Fruticibus undique veſtiuntur.

Pulvilli ad Canalis Latera.

Ad Canalis latera in Pulvillis, omnis generis Roſæ conſitæ ſunt, & Frutices Floribus odoratis inſignes.

Tres Portæ.

Aditus ſeu Portas tres habet. Unam ad Occaſum, & duas ad Ortum, per quas ex variis Urbis Plagis ingreſſus eſt.

Hortus inſtructus eſt tam Exoticis quàm Indigenis Plantis.

In Horto autem non ſolùm pleræque hujus Regionis Indigenæ, ſed & utriuſque Orbis Plantæ conſpiciuntur, præſertim quæ per Univerſum pro fragilis & caducæ Mortalitatis levamine ſparſæ, hic ferè omnes congeſtæ ſunt, lætéque proveniunt. Omnium Plantarum numerus duo circiter millia conficit, quarum Catalogum brevi in publicum editurus eſt meritiſſimus Horti Præfectus *Jacobus Sutherlandius* Artium Magiſter & Medicinæ Candidatus. Quocirca nos eas tantùm, quæ Medici aut Mechanici uſûs, ſpecieve inſignes aut rariores ſunt, tradituri ſumus, eadem Methodo quâ ſuperiore libro in Indigenis *Scotiæ* Plantis enarrandis uſi ſumus.

Plantarum numerus. Horti Præfectus.

CAPUT III.

Plantæ Hortenſes à Literâ A incipientes.

Abrotonum.

ABROTONUM mas anguſtifolium majus, B. P. Vulgare, J. B. *Common Southernwood.* Officinalis Planta eſt

Abrotonum mas anguſtifolium maximum, B. P.

Abrotonum fœmina foliis teretibus, B. P. Chamæcypariſſus, J. B. *Lavender-cotton.* Officin.

Abrotonum fœmina foliis Ericæ, B. P. Chamæcypariſſus Unguentaria, J. B.

Abrotonum fœmina foliis Roriſmarini majus, B, P. *Roſemary-leaved Lavender-cotton.*

Abrotonum campeſtre, B. P. Artemiſia tenuifolia, ſive Leptophylla, aliis Abrotonum ſylveſtre, J. B.

Nota Characteriſtica.

Abrotonum Herba Corymbifera eſt, flore diſcoïde nudo, ſeu non radiato, caule indeterminato, floribus ſecundum longitudinem velut in ſpicas diſpoſitis, foliis diſſectis ſegmentis tenuiſſimis, fruticeſcens caule perenni & lignoſo.

Vires.

Aperit, digerit, incidit. Summitates cum floſculis Aſthmaticis, convulſis & Iſchiadicis conducunt. Lentos humores Pulmonis, Renum, Matricis & Veſicæ incidunt. Stillicidio Urinæ ſuccurrunt, & quoſvis dolores internos ſedant. Exitialium Venenorum Antidotum. Cinis Alopeciam curat. Olim contra omnia Veneficia, quibus Coitus inhibebatur, efficaciſſimum habebatur.

Chamæcypariſſus aperit, abſtergit quoque, Venenis adverſatur. Regio morbo & Urinæ difficultati medetur. Semen potum Lumbricos enecat, & Menſtrua pellit. *Schwenckfelt* de Hortenſibus *Sileſiæ* Plantis.

AB-

ABSINTHIUM inſipidum, J. B. Inſipidum Abſinthio vulgari ſimile, B. P. *Abſinthium.*

Abſinthium Ponticum tenuifolium incanum, B. P. Ponticum vulgare folio inferiùs albo, J. B.

Abſinthium Ponticum tenuifolium *Auſtriacum*, B. P. *Auſtriacum* tenuifolium J. B.

Abſinthium maritimum Lavendulæ folio, B. P. Maritimum latifolium, ſive *Matthioli*, J. B.

Abſinthium Umbelliferum latifolium, B. P. Albis floribus capitulis ſquarroſis J. B

Abſinthii Notam Characteriſticam & Vires vide Libro ſuperiore.

ACACIA *Americana Robini*, *Cornuti*. Pſeudo-Acacia *Americana* Robini, *Park*. *Acacia.*

Acacia foliis Scorpioidis leguminoſæ, B. P. Vera, J B. Officinalis eſt.

Acacia trifolia, B. P. Aſpalathus ſecunda trifolia, quæ Acacia ſecunda *Matthiolo* trifolia, J. B.

Acaciæ ſunt Arbores ſiliquoſæ ſpinoſæ. Nota Characteriſtica.

Americana floribus eſt papilionaceis, ſeminibus in ſingulis folliculis, echinatis ſingulis.

Vera floribus eſt gibboſis, ſiliquis Lupini ſimilibus, compreſſis, iſthmis anguſtis ſemina dirimentibus interceptis, foliolis minimis multis ad unam coſtam annexis.

Succus Acaciæ (Auctore *Dioſcoride*) vim habet adſtringentem & refrigerantem. Commodus eſt ad oculorum medicamenta & ulcera in ore. Fluxum Menſium immodicum cohibet & uterum prolabentem reprimit. Alvum quoque fluentem ſiſtit. Vires

ACANTHIUM vulgare, *Park*. Spina alba tomentoſa latifolia ſylveſtris, B. P. Alba ſylveſtris *Fuchſio*, J. B. *Common Cotton-thiſtle*. *Acanthium.*

Acanthium *Illyricum*, *Park*. Spina tomentoſa altera ſpinoſior, B. P. Carduus quibuſdam dictus Acanthium *Illyricum*, aliis Onopordon, J. B.

Acanthium ex *Alepo* caule alato, flore magno cæruleo, Cinaræ inſtar.

Eſt inter Herbas flore ex floſculis fiſtularibus compoſito Capitatas vulgò dictas, foliis ſpinoſis, aculeis crebris & rigidioribus. Nota Characteriſtica.

Galeno Acanthii folia & radix tenuium partium ſunt, & calidam vim habent, convulſiſque auxiliantur. Vires.

Quidam utuntur vulgari ad lactis coagulationem, Referente quoque *Cæſalpino*, Lanugo à capitibus prælonga & copioſa redditur, ut Lini inſtar neri poſſit, ex quâ lanugine Veſtes fiunt in Oriente Bombycinis ſimiles. Uſus Mechanicus.

ACANTHUS ſativus vel mollis *Virgilii*, B. P. Carduus Acanthus, ſive Branca Urſina, J B. Officinalis eſt. *Acanthus.*

Acanthus aculeatus, B. P. Carduus Acanthus ſive Branca Urſina ſpinoſa, J B. *Prickly Bears-Breech*.

Anomala Planta eſt facie externâ Cardui æmula cum oblongo thyrſo florum rictum quodammodo exprimentium & vaſculis ſeminalibus oblongis. Nota Characteriſtica.

Emollientem ac modicè digerentem facultatem obtinet. Sedat dolorem, & eam ob rationem Enematis incoquitur. Vires.

ACARNA flore purpureo rubente patulo, B. P. Acanthoides parva *Apula*, *Col*. *Fiſh-thiſtle with broad reddiſh flowers*. *Acarna.*

Acarna major caule folioſo, B. P. Acarnæ ſimilis flore purpureo, Chamæleon *Salmanticenſis Cluſio*, J. B.

Eſt inter Herbas flore diſcoide pappoſas, diſco radiato, foliis ſpinoſis, ſucco lacteo turgidas. Nota Characteriſtica.

ACER majus foliis eleganter variegatis.

Acer montanum tenuiſſimis & acutis foliis, B. P. Aceris majoris varietas altera, J. B. *Acer.*

Acer campeſtre & minus, B. P. Vulgare minori folio, J. B.

Characterem & vires vide libro ſuperiore.

ACETOSA rotundifolia *Franca*, ſive *Romana*, Hiſt. *Oxon*. Rotundifolia Hortenſis, B. P Folio rotundiore repens, J. B. *Acetoſa*

Acetoſa montana maxima, B. P. Oxalis maxima Sylvatica, J. B.

Acetoſa *Moſchovitica* ſterilis, Hiſt. *Oxon*.

Acetoſa *Americana* foliis longiſſimis pediculis donatis, Hiſt. *Oxon*. Veſicaria peregrina, Hort. *Eyſt*.

Acetoſa Veſicaria *Tingitana* perennis repens, foliis longis ſinuatis, Hiſt: *Oxon.* Perennis Tingitana major dentata, *Zanon.*

Acetoſa Ocimi facie *Neapolitana*, B. P. Ocimi facie *Neapolitana* [illegible], *Col.* Character & vires traditæ ſunt Libro ſuperiore.

Aconitum. ACONITUM unifolium luteum bulboſum, B. P. Ranunculus cum flore in medio folio, radice tuberoſâ, J. B. *Winter-Aconite.*

Aconitum Lycoctonum luteum, B. P. Folio Platani, flore luteo-palleſcente, J. B.

Aconitum cæruleum, ſive Napellus primus, B. P. Magnum purpureo flore, vulgò Napellus, J. B

Aconitum, ſive Napellus flore variegato, Hort. *Eyſt.*

Aconitum ſalutiferum, ſive Anthora, B. P. Antithora flore luteo Aconiti, J. B.

Aconitum racemoſum, an Actæa *Plinii*? B. P. Racemoſum, Actæa quibuſdam, J B Chriſtophoriana *Ger.* Vulgaris noſtras racemoſa & ramoſa, Hiſt. *Oxon. Herb-Chriſtopher*, or *Berry-bearing Aconite.*

Nota Characteriſtica. Aconitum eſt inter Herbas multiſiliquas ſeu corniculatas, floribus cucullatis.

Aconitum racemoſum, ſeu Chriſtophoriana inter Bacciferas eſt.

Vires. Aconitis vis hominibus exitialis eſt, reliquis animalibus quoque perniciosa. Semen in pulverem redactum & cum oleo temperatum pro unguento illitu pediculos expellit, J. *Bauhinus.*

Antithora magnæ efficaciæ cenſetur adverſus Thoræ penetrabile virus, ut ad purgationes utilis à quibuſdam commendatur. Sed cautè uſurpanda

Acorus. ACORUS verus, ſive Calamus Aromaticus Officinarum, B P. Calamus Aromaticus vulgaris, multis Acorum, J B. *Sweet-ſmelling Flag.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas graminifolias non culmiferas, foliis Iridis modo ſitis, *h. e.* acie folii cauli obverſâ, odoratis floſculis & ſeminibus in Julum ſeu Nucamentum coactis.

Vires. Incidit, aperit, provocat urinam; menſes & ſecundas pellit. Succus oculorum caligines diſcutit.

Adonis. ADONIS ſylveſtris flore phœniceo, foliis longioribus, B. P. Flos Adonis vulgò, aliis Eranthemum, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas ſemine nudo polyſpermas, flore polypetalo, foliis tenuiſſimè diſſectis.

Ægilops. ÆGILOPS *Narbonenſis*, *Lob.* Feſtuca altera capitulis duris, B. P. *French Haver-graſs.*

Æthiopis. ÆTHIOPIS multis, J. B. Foliis ſinuoſis, B. P.

Ageratum. AGERATUM foliis ſerratis, B P. Ageratum pleriſque, Herba Julia quibuſdam, J B. *Sweet Maudlin*, Commonly *Apothecaries Shop* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Corymbiferas flore diſcoide nudo, caule determinato, floribus pluribus velut in Umbellam diſpoſitis, foliis anguſtis per marginem inciſis.

Vires. Stomacho & cordi amica herba eſt, uterinis affectibus frigidis auxiliatur, viſcerum obſtructiones aperit.

Alaternus. ALATERNUS prima *Cluſii*, Phylica elatior, B. P. Spina *Monſpelienſium*, J. B. *Ever-green Privet.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices Bacciferos ſemper virentes majores, foliis alternis, Baccis tres intus nucleos continentibus.

Uſus Mechanicus. *Luſitani* (referente *Cluſio* apud J. *Bauhinum*) aſſerunt ejus cortice in aquâ decocto piſcatores ſua retia ſubrubro colore inficere, & Tinctores e fragmentorum ligni, quod pallet, decoctione nigreſcentem e cæruleo colorem conciliare.

Alcea. ALCEA vulgaris flore albo.

Alcea vulgaris ſeminum involucris hirſutis.

Alcea Frutex *Syriaca*, Hiſt *Oxon.* Arboreſcens *Syriacâ*, B. P.

Alcea Veſicaria, B. P. Althæa Veſicaria *Indica*, ſeu *Capitis bonæ Spei*, ſemine minore, Hiſt. *Oxon.*

Alcea *Ægyptiaca* villoſa, B. P. Bamia, J. B. Bamia Moſchata, *Veſlingii* Obſ in *Proſp. Alpinum.* Althæa *Ægyptia* Moſchata *Abelmoſch* dicta, Hiſt. *Oxon.*

Alcea hirſuta, B. P. Villoſa, J. B.

Character & vires traditæ ſunt Libro ſuperiore.

Allium. ALLIUM ſativum, B. P. Vulgare & ſativum, J. B. *Common Garlick.* Officinalis eſt.

Allium ſativum alterum, ſive Allioprasum caulis ſummo circumvoluto, B. P. Allii genus Ophioſcoridum dictum quibuſdam, J. B.

Allium

Allium maximum multis porraceis foliis latioribus ſphæriceo capite ex floribus albis conflato, Hiſt. *Oxon.* Allioporrum, ſive Scorodopraſum, B. P. Scorodopraſum, J. B

Allium montanum bicorne, an Ampelopraſum? J *Raii.*

Allium montanum bicorne anguſtifolium flore purpuraſcente, B. P. Sylveſtre bicorne purpureum proliferum, J. B.

Characterem vide Libro ſuperiore.

Vim obtinet calefaciendi & ſiccandi. Flatus diſcutit, Coli dolores minuit, venenis reſiſtit, latas ventris tineas abigit, aquas inſalubres emendat, Hydropicis & Tympanitide maxime laborantibus utile. Valet adverſus morſus canum rabidorum, aeris corrupti arcet contagia. Io Tuſſi & io Calculo eximii quoque uſus eſt Vires.

Allium cum adipe Suillo contuſum, ſi plantæ pedum eo inungantur, multùm conducit ad pulmonum canales aperiendos & ab infarctu liberandos, in Aſthmate, &c. D. *Hulſe* .

Allii Urſini folia recentia cum Piſcium ſalſamento io condimentum veniunt. Ipſum contra venena efficacius ſativo cenſetur.

ALOE folio in oblongum aculeum abeunte, B. P. *Americana* muricata, J. B. *Aloë.*

ALSINE baccifeta, *Ger.* Scandens baccifera, B. P. Cacubulum quibuſdam, vel Alſine baccifera, J. B. Recentiorum planta Alſines facie, baccis Solani, *Lob.* *Alſine.*

Alſinæ affinis Androſace dicta major, B. P. Androſace *Matthioli* altera, J. B.

ALTHÆA *Dioſcoridis & Plinii*, B. P. Althæa ſive Biſmalva, J. B. Malva ſylveſtris vel paluſtris, aut Ibiſcus, Hiſt. *Oxon. Common Marſh Mallow.* Officinalis eſt. *Althæa.*

Althæa folio rotundiori ſive minus acuminato.

Althæa frutеſcens folio acuto, parvo flore, B. P. Malva fruteſcens folio acuto-auriculato Hederæ inſtar, Hiſt. *Oxon.*

Althæa *Theophraſti* flore luteo, B. P. *Theophraſti* flore luteo, quibuſdam Abytilon, J. B.

Eſt inter mollientes pentapetalas, ſeminibus multis rotatim cingentibus ſtilum outritivum. Nota Characteriſtica.

Emollit, laxat, diſcutit, dolores lenit, tumores maturat, acrimoniam mitigat & corrigit. Uſus præcipui in affectibus renum & veſicæ, in Calculo. In Pleuritide etiam & & Tuſſi & Dyſenteriâ utilis eſt. Vires.

ALYSSON verticillatum foliis profundè inciſis, B. P. Alyſſum *Galeni Cluſio*, *Park.* *Galen his Madwort.* *Alyſſon.*

Inter Verticillatas ad Marrubii ſpeciem reducitur. Nota Characteriſtica.

Ex *Galeno* mirificè juvat morſos à cane rabido. Moderatè ſiccat, ac diſcutit & aliquantulum extergit: propterea vitiliginem & maculas faciei a ſole prognatas expurgat. Vires.

AMARANTHUS maximus, B.P. Panniculis propendentibus, ſemine albo, ſeu Quinua, Hiſt. *Oxon.* Blitum maximum ſive Amaranthus major ſemine albo, J. B. *Great Floramour.* *Amaranthus.*

Amaranthus panniculis propendentibus, ſemine rubro, flore ſerotino elegantis coccinei coloris, Hiſt. *Oxon.*

Amaranthus major panniculis erectis viridibus, Hiſt. *Oxon.*

Amaranthus flore variegato, B. P. Foliis variegatis ſeu tricoloribus, ſeu foliis variè colоratis Pſittaci plumas referentibus Hiſt. *Oxon.* Symphonia *Dalechampio*, ſive Amaranthus tricolor, J. B.

Plures ſunt in Horto Medico Amaranthi ſpecies, quas hic enumerare opus non eſt.

Eſt inter mollientes, floribus herbaceis, ſeminibus nigris lucidis. Nota Characteriſtica.

Flores pori cruenta expuentibus proſunt, Menſium abundantiam & alias Uteri fluxiones reprimunt. Vires.

AMMI majus, B. P. Vulgare majus latioribus foliis, ſemine minùs odorato, J. B. *Common Biſhops-weed.* *Ammi.*

Ammi alterum ſemine Apii, B. P. *Creticum* Aromaticum, *Lob.*

Eſt inter Umbellas, ſemine ſtriato minore, foliis pluriſariam diviſis. Nota Characteriſtica.

Movet urinas; Renes, veſicam & Ureteres expurgat. Vires.

AMYGDALUS ſativa, B. P. Dulcis & amara, J. B. *The Almond-tree.* Officinalis eſt. The fruit ripeneth at *Aberdour.* *Amygdalus.*

Amygdalus pumila, Hort. Reg. *Bleſ.*

Eſt inter Arbores Nuciferas, cortice craſſiore nucem proximè ambiente, foliis Perſicæ oblongis.

Amygdalæ dulces corpus ſaginant, tabidis conferunt, pectus expurgant & ſomnum placidum conciliant.

Amaræ incidunt, abſtergunt, digerunt, expectorationem craſſorum & lentorum humorum promovent; obſtructum hepar, lienem, renes & Colon a craſſis & lentis humoribus expediunt.

Anagallis. ANAGALLIS flore cæruleo, B. P. Cærulea fœmina, J. B.

—— Flore albo.

—— Flore ferrugineo.

Character & vires Libro ſuperiore traditæ ſunt.

Anagyris. ANAGYRIS fœtida, B. P Vera fœtida, J. B. *Stinking Bean-trefoil.*

Anagyris non fœtida major vel Alpina, B. P. Laburnum Arbor trifolia Anagyridi ſimilis, J. B. *Peaſe cod-tree.*

Anagyris non fœtens minor, B. P. Laburnum minus, *Park.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores ſiliquoſas.

Vires. Laburni ſemen Vomitorium eſt, *Schwenckfelt.*

Uſus Mechanicus. Laburni materies denſiſſima, candida & flava ad parva opera Torno elaboranda excellens. *Cæſalpinus.*

Anchuſa. ANCHUSA anguſtifolia, B. P. Lignoſior anguſtifolia, *Park.* Minor lignoſior, J. B. Woody *Alkanet.*

Anchuſa lutea, J. B Major floribus luteis, B P. Officinalis eſt.

Anchuſa puniceis floribus, B. P. Anchuſa *Monſpeliaca*, J. B.

Anchuſa altera procumbens flore atro-purpureo, P*ark.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas aſperifolias, quibus folia in caulibus alterna, flores monopetali marginibus quinquepartitis, ſeminibus rugoſis caput Viperinum aut Galeam referentibus, radicibus rubris.

Vires. Efficax contra Serpentes, maximè Viperas, & radice & foliis, æquè cibo ac potu. *Cæſalpinus.*

Androſæmum. ANDROSÆMUM maximum fruticeſcens, B. P. Maximum (quaſi fruticeſcens) bacciferum, Hiſt. *Oxon. Siciliana*, aliis *Ceciliana* & Androſæmum, J. B. *Tutſan* or *Park-leaves.*

Vires. Sanguinem ſiſtit & inſigne Vulnerarium eſt.

Androſæmum alterum *Apulum*, *Col.* Perfoliatum & perforatum, B P.

Androſæmum fœtidum capitulis longiſſimis filamentis donatis, B. P. Ruta Hypericoides quibuſdam, *Sicilianæ* affinis, ſive Tragium, J B.

Anemone. ANEMONE latifolia & tenuifolia flore ſimplici & pleno variarum ſpecierum & colorum.

Nota Characteriſtica. Flore nudo eſt, ſeminibus in pappos abeuntibus.

Anethum. ANETHUM, J. B. Hortenſe, B. P. D*ill.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Umbellifera eſt.

Vires. Dolorem ſedant flores & ſemen, crudos humores concoquunt, cient urinas, Lac augent. Calculoſis proſunt

Angelica. ANGELICA ſativa, B. P. J. B.

Angelica ſylveſtris montana, B. P. Archangelica, J. B.

Angelica lucida *Canadenſis*, *Cornuti.*

Characterem vide Libro ſuperiore.

Vires. Calefacit, ſiccat, aperit, diſcutit, lentos humores digerit, & craſſam & tenacem pituitam expectorat. Menſes evocat, ſecundinas expellit. Adverſus venena mirè pollet & Febres peſtilentiales, & a Peſte præſervat. Halitum oris gravem emendat.

Aniſum. ANISUM, J. B. Aniſum Herbarum, B. P.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas, ſemine ſtriato minore, foliis pluriſariàm diviſis.

Vires. Semen ſiccat, aperit, digerit & diſcutit, urinas movet. Valet ad inflationes & torſiones ventris, alvum ſiſtit & alba fœminarum profluvia. Lac ad mammas elicit, halitum oris jucundiorem reddit. Venenis adverſatur.

Anonis. VARIÆ in Horto ſunt Anonidis ſpecies, quas enumerare non eſt neceſſe.

Characterem & vires vide Libro ſuperiore.

Anthyllis. ANTHYLLIS maritima lentifolia, B. P. Lentifolia Peplios effigie maritima, J. B. *Sea-Pimpernell.*

Antirrhinum. ANTIRRHINUM majus longiore folio, Hiſt. *Oxon* Majus alterum longiore folio, B. P. Vulgare, J. B. *Snapdragon.*

Antirrhinum majus flore albo.

Anthirrinum

Antirrhinum arvenſe majus, B. P. Anguſtifolium Sylv. J. B.

Antirrhioum arvenſe minus, B. P. Minimum, J. B. Linaria minima foliis hirſutis, floribus obſoleti fuſci coloris, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter Herbas flore monopetalo difformi, pericarpio ſeu vaſculo ſubrotundo bivalvi (flore rictum exprimente abſque calcari) in bina loculamenta diviſo, è tribus foraminulis ſemina fundente, Vituli nares referente. Nota Characteriſtica.

Adverſus veneficia & philtra anili perſuaſione portatur. *Schwenckfelt.* Vires.

APARINE levis, *Park.* Aparine.

Aparine ſemine Coriandri ſaccharati.

Characterem & vires vide ſuprà.

APIUM Hortenſe, ſive Petroſelinum vulgò, B. P. Hortenſe multis, quod vulgò Petroſelinum, J B. *Garden-Virginian-Parſley.* Apium.

Apium vel Petroſelinum criſpum, B. P. Petroſelinum criſpum, J. B.

Apium peregrinum longifolium.

Apium paluſtre ſive Officinarum, B. P. Paluſtre ſeu Eleoſelinum veteribus, J. B. *Common Smallage.* Officinalis eſt.

Apium ſive Selinum dulce.

Eſt inter Umbellas, ſemine ſtriato minore, foliis plurifariàm diviſis. Nota Characteriſtica.

Apium Hortenſe ſive Petroſelinum ioter ciborum condimenta venit, Stomacho gratum. Aperit, provocat Urinam & Menſes ciet, flatus diſcutit, calculos expellit, jecur & lienem obſtructione liberat, ſecundas & partus promovet. Contra Serpentum venena quoque commendatur. Vires.

Apii paluſtris radix calefacit, aperit, urinam & menſes movet, calculum pellit, Regium morbum ſolvit.

APOCYNUM folio oblongo, B. P. Apocynum ſive Periploca ſcandens folio longo, flore purpurante, J. B. *Climbing Dogs-bane* Apocynum.

Siliquoſa, lanigera eſt, lacteſcens, ſiliquis plerumque binis, flore pentapetaloide, foliis adverſis, ſeu biois in caulibus oppoſitis. Nota Characteriſtica.

AQUILEGIA ſylveſtris, B. P. Flore ſimplici, J. B. Aquilegia.

Variæ ſuot Aquilegiæ ſpecies, quas in Horti Catalogo videre eſt.

Inter multiſiliquas ſeu corniculatas eſt, floribus pluribus corniculis recurvis, pendulis, ſeminibus nigris lucidis, foliis Umbelliferarum modo diviſis. Nota Characteriſtica.

Calefacit moderatè & ſiccat, aperit hepar & lienem, præſtantiſſimum remedium adverſus Morbum Regium, refereote *Trago.* Ciet Urinam & Menſes, vulnera conſolidat, ventris tormina ſedat. Semen in expellendis Variolis & Morbillis uſus mulierculis eſt ereberrimi. *Schroderus.* Vires.

Folia in uſu ſunt in Collutionibus & Gargariſmis.

ARBOR *Judæ*, *Ger. Judaica* Arbor, J. B. Siliqua Sylveſtris rotundifolia, B. P. Arbor Judæ.

ARBUTUS, *Ger.* Arbutus folio ſerrato, B. P. Arbutus comatus *Theophraſti*, J. B. *The Strawberry-tree.* Arbutus.

Eſt inter Arbores Bacciferas, foliis ſemper virentibus, inodoris, ad margines ſerratis. Nota Characteriſtica.

ARGEMONE capitulo longiore, B. P. Capitulo longiore ſpinoſo, J. B. Capitulo tenuiore, longiore hirſuto, Hiſt. *Oxon. Long rough-headed Baſtard-Poppy.* Argemone.

Aliæ hujus ſpecies ſunt, quas in Catalogo vide.

Eſt inter Plantas Anomalas, flore tetrapetalo uniformi, Vaſculis ſeminalibus brevibus hirſutis in plurimas cellas diviſis. Nota Characteriſtica.

ARISARUM latifolium alterum, B P. Latifolium quibuſdam, J. B. *Broad-leaved Friers-cowl.* Ariſarum.

Vide Arum ſuprà.

ARISTOLOCHIA rotunda, J. B. Rotunda flore ex purpura nigro, B. P. *Round-rooted Birth-wort.* Officinalis eſt. Ariſtolochia.

Ariſtolochia Clematitis recta, B. P. Clematitis vulgaris, J. B.

Ariſtolochia polyrrhizos, J. B. Ariſtolochia Piſtolochia dicta, B. P.

Ariſtolochia Piſtolochia altera, J. B. Piſtolochia *Cretica*, P. B.

Eſt inter Herbas flore monopetalo difformi, Vaſculo ſubrotundo bivalvi, flore ſemifiſtulari ſeu corniculato, cum labello io palæ formam producto, pericarpio grandi in ſena loculamenta diviſo. Nota Characteriſtica.

Radix rotundæ abſtergit, digerit, venenis reſiſtit; ruptis, convulſis, laterum doloribus, ſingultibus pota auxiliatur, ulcera ſordida expurgat. Vires.

Clematitis recta Menſtrua retenta movet.

Arum. ARUM maculatum maculis nigris, B. P. Nigricantibus lituris ſignatum, *Dod.*
Arum venis albis, B. P.
Arum minus, B. P.
Characterem & Vires vide ſuprà.

Arundo. ARUNDO *Indica* latifolia flore luteo punctato, B. P. J. B.

Aſarum. ASARUM, B. P. J. B. Aſarabacca Officinarum.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore imperfecto ſummo fructui inſidente, tribus loculamentis diſtincto, foliis rotundis & lævibus.

Vires. *Meſues* recenſet inter Medicamenta purgantia: nam trahit per ſuperiora & inferiora flavam bilem & pituitam. Provocat urinas, obſtructiones aufert cum efficaciâ. Vinum, radicibus in muſto infuſis, confert lienoſis, ictericis, hydropicis. Ad purgationes tectiùs infunditur in ſero lactis, pondere drachmarum quatuor, aut pulvis exhibetur pondere drachmæ unius uſque ad tres. Hodie frequens eſt foliorum uſus in lixivio ad capitis lotiones in dolore capitis & cæteris vitiis quæ exſiccationem & calefactionem poſtulant. *Cæſalpinus.*

Folia remiſſius aliquantum, quàm ipſæ radices, vomitum concitant, alvumque movent. *Simon Pauli.*

Aſclepias. ASCLEPIAS flore albo, B. P. Aſclepias ſive Vincetoxicum multis floribus albicantibus, J. B. *White Swallow-wort.* Officinalis eſt.
Aſclepias nigro flore, B. P. Flore nigro quorundam, J. B.
Aſclepias flore flaveſcente.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Anomalas flore pentapetaloide parvo, filiquis ſingularibus Ciconiæ roſtrum referentibus.

Vires. Turiones ad Acetariorum uſum colliguntur. Aſparagi recentes in cibo ſumpti alvum emolliunt, vitia pectoris expurgant, urinam movent, Stomacho utiles. Radix pota Jecur, Lienem obſtructione liberat, Veſicam expurgat, Regium Morbum ſanat, Urinæ ſtillicidium difficultatemque ac Dyſenterias mitigat. *Schwenckfelt.*

Radices Vincetoxici calidæ & ſiccæ ſunt, morſibus venenatorum animalium medentes. *Simon Pauli.*

Refert *D. Joachimus Georgius Elſnerus*, Incolas *Carinthiæ & Stiriæ* Vincetoxicum (quod magnâ copiâ illic provenit) decoctum Suibus glandulosis exhibere cum ſucceſſu. Unde concludit quoque commodè in Scrotulis Incolarum uſurpari poſſe. Ephemer. German. Anno 1 Obſ. 57.

Aſparagus. ASPARAGUS ſativus, B. P. Hortenſis, J. B. Officinalis eſt.
Aſparagus marinus, J. B. Maritimus craſſiore folio, B. P.
Aſparagus foliis acutis, B. P. Corruda, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas Bacciferas.

Vires. Recentes Aſparagi turiones cibis idonei ſunt. Aſparagus mediocrem abſtergendi ſortitus eſt naturam. Urinam pellit. Turiones cum Butyro & Aceto parati alvum emolliunt, vitia pectoris expurgant & urinam promovent. Radix pota obſtructionibus jecur liberat, Morbum Arquatum expellit, renes purgat ac veſicam, Iſchiadicis plurimùm conducit, Dyſentericis quoque & Stranguriâ laborantibus auxiliatur.

Extrinſecus radix tuſa & vino decocta dolorem in luxatis ſedat. Herba pari ratione dolorem renum mitigat. Succus herbæ ore retentus dentium dolorem ſedat.

Aſperula. ASPERULA cærulea arvenſis, B. P. Rubia cærulea erectior elatiorve, J. B.
Vide Lib. ſuper.

Aſphodelus. ASPHODELUS albus ramoſus mas, B. P. Major ramoſus flore albo, foliis latis, ſeu porraceis, Albus ramoſus major, Hiſt. *Oxon. The White branched Aſphodill.* Officinalis eſt.

Aſphodelus luteus, J. B. Luteus & flore & radice, B. P. Folio fiſtuloſo ſtriato non ramoſus luteus & flore & radice, Hiſt. *Oxon.* Officinalis eſt.

Aſphodelus foliis fiſtuloſis, B. P. Minor foliis fiſtuloſis, J. B. Folio fiſtuloſo plano minor ramoſus flore albo, Hiſt. *Oxon.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter bulboſis affines hexapetalas radicibus tuberoſis, flore minore ſtellato, ſemine triquetro.

Vires. Extergentis & diſcutientis eſt facultatis, urinas & menſes ducit. *Schwenckfelt.* Semen & flores poti in vino alvum purgare dicuntur. Radices uſtæ ſuter Cathæretica mitiora ſunt. *Fallop*, lib de Cauteriis.

Aſter. ASTER Atticus cæruleus vulgaris, B. P. Atticus purpureo & albo flore, J. B. *Purple Italian Starwort.*

Aſter montanus cæruleus magno flore, foliis oblongis, B. P. Purpureus montanus, J. B.
Aſter flore Tripolii latifolius, Hort. Reg. *Bleſ*
Aſter Virgineus anguſtifolius ſerotinus flore parvo albente, *Park.*
· Aſter luteus ſupinus, B P.
Aſter montanus luteus Salicis glabro folio, B. P. Conyza media *Monſpelienſis*, quibuſdam Aſteris Attici genus folio glabro rigido, J. B.
Aſter Virgineus luteus latifolius repens, *Park.*

Eſt inter Herbas flore diſcoide pappoſas, floribus majoribus ſtellam radiantem æmulantibus. Nota Characteriſtica.

Plinio Aſter, quibuſdam *Bubonium*, vocatur, quoniam Inguinum præſentaneum remedium eſt. Vires.

ASTRAGALUS *Africanus* luteus odoratus, D. *Magnol.* Perennis foliis hirſutis caule recto aphyllo, flore ochroleuco odoratiſſimo, Hiſt. *Oxon. Sweet-ſmelling Yellow-flowered African Hatchet Vetch.* *Aſtragalus*

Eſt inter ſiliquoſas papilionaceas, ſiliquis gemellis duplicem ſeminum ſeriem concludentibus donatas. Folia habet alata conjugatim coſtæ mediæ adhærentia, uno extremum coſtæ claudente. Nota Characteriſtica.

ATRACTYLIS lutea, B. P. Vera flore luteo, J. B. *Atractylis.*

ATRIPLEX Hortenſis alba, ſive pallide virens, B. P. Alba Hortenſis, J. B. Officinalis eſt. *Atriplex.*
Atriplex Hortenſis rubra, B. P. J. B.
Atriplex ſylveſtris folio ſinuato candicante, B P. Sylveſtris, J. B.
Atriplex ſylveſtris altera, B P. Sylveſtris altera folio ſinuato ſaturatè virente, ſpicâ ſubrubrâ, Hiſt. *Oxon.*
Atriplex Mori fructu major, ſeu Fragifera major, Hiſt. *Oxon* Spinachia Fragifera, Horti *Farneſ.*
Atriplex Mori fructu minor, ſeu Fragifera minor, Hiſt *Oxon.* Sylveſtris Mori fructu, B P.
Character ſupra traditus eſt.

Humectat & refrigerat Atriplex, emollit alvum, abſtergit & jecoris obſtructiones aperit. Semen Vomitus provocat, aridæ Tuſſi confert. Succus calorem Stomachi reſtinguit & roſiones mitigat. *Schwenckfelt.* Vires.

AVENA nuda, B. P. *Avena.*
Characterem & Vires vide ſupra.

AURICULA muris *Camerarii*, J. B. Loto affinis ſiliquis hirſutis cincinnatis, B. P. *Sea Kidney Vetch of Spain or Candy.* *Auricula muris.*
Character ſupra traditus eſt.
Auricula muris laudatur ad ulcera ſananda & ſcabiem. Propinant quoque ad Febres peſtilentes & obſtructiones internas. Ejus ſucco ferunt quendam a Leprâ ſanatum. *Cæſalpinus.*

CAPUT IV.

Plantæ Hortenſes à Literâ B *incipientes.*

BALSAMINA mas, *Ger.* Rotundifolia repens ſive Mas, B P. Balſamina Cucumerina, J B. Cucumis puniceus *Cordi*, Hiſt. *Oxon. The male Balſam-Apple.* *Balſamina.*
Balſamina fœmina, B. P. Fœmina Perſicifolia, vel Salicis folio, J. B. Herba impatiens, ſeu *Noli me tangere*, flore patulo eleganter dilutè rubente, Hiſt. *Oxon.*
Balſamina lutea, ſive *Noli me tangere*. B. P. *Noli me tangere*, J. B. Mercurialis ſylveſtris *Noli me tangere* dicta, ſive Perſicaria ſiliquoſa, *Park.* Impatiens herba *Noli me tangere* dicta, flore patulo luteo, Hiſt. *Oxon.*

Balſamina mas inter Pomiferas eſt. Nota Characteriſtica.
Balſamina fœmina eſt inter Monopetalas, ſiliquis brevioribus & craſſioribus aſperis, quadripartitis aut quinquepartitis foliis Perſicæ, floribus purpuraſcentibus.

Mas Vulneraria eſt. Ad Coli dolores & Inteſtinorum tormina, ad rupta convulſaque cum Vino ſumitur foliorum pulvis. Oleum ex fructu paratur ad Vulnera glutinanda, & ad arcendas Vulnerum & Mamillarum Inflammationes, Hæmorrhoidibus dolentibus & Vires.

Ambuſtis perutile. Veſparum & Apum ictus ſanat. Ramicoſis pueris efficax remedium, ſi eo locus ſæpius perungatur, & pulvis foliorum interea aliquot diebus exhibeatur.

Barba Capræ. BARBA Capræ floribus oblongis, Melandryon *Plinii*, B. P. Barba Capri, J. B. Vide Characterem & Vires ſuprà.

Barba Jovis. BARBA *Jovis* Frutex, B. P. *Cluſ. Jovis* Barba pulchre lucens, J. B. *The Silver-Buſh*.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices ſpinis carentes, floribus papilionaceis, foliis incanis & velut argenteis.

Bellis. BELLIS latioribus ſerratis foliis radice repente, Hort. Reg. *Bleſ.*

Bellis Tanaceti folio major, Tanacetum inodorum flore majore, B. P.

Bellis Tanaceti folio minor, Tanacetum inodorum, *Park.* Montanum inodorum minore flore, B. P. Album, J. B.

Bellis minor Hortenſis flore pleno rubro,
—— Albo,
—— Variegato.

Bellis Hortenſis prolifera, B P.

Characterem & Vires vide ſuprà.

Berberis. BERBERIS Dumetorum, B P. Berberis vulgò, quæ & Oxyacantha putata, J. B. *The Berbery-buſh*. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices Bacciferos ſpinoſos, foliis integris, fructu oblongo parvo, per maturitatem rubro, racematim naſcente, ſapore acido.

Vires. Folia refrigerant, ſiccant. Cortex ſiccus valet in putredine oris.

Baccæ refrigerant, ſiccant, cohibent, roborant & adſtringunt, appetitum excitant & Ventriculum roborant, in Dyſenteriâ & Diarrhœa & Vomitu utiles. Tineas Ventris necant, Dentes firmant, ſitim reſtinguunt, Menſeſque ſiſtunt. *Schwenckfelt.*

Cortex radicum Medicamentis adverſus Icterum immiſcetur cum ſucceſſu.

Medianus cortex Berberis, qui inter extimum & ligno adhærentem eſt, lineo panniculo involutus per trium horarum ſpatium maceratus mirifice (ſi bibatur) purgat. Ex *Cluſio Raius.*

Uſus Mechanicus. Cortex in Lixivio maceratus flavo calore tingit.

Berberis ſine Nucleo, B. P.

Beta. BETA alba vel palleſcens, quæ Sicla Officin. B. P. Officinalis eſt.

Beta communis ſive viridis, B. P.

Beta rubra vulgaris, B. P.

Beta rubra radice Rapæ, B. P. Radice rubrâ craſſâ, J. B.

Beta *Sicula*, coſtâ latâ, luteâ, rubrâ, ruberrimâ & Aurantiacâ, Hiſt. *Oxon.*

Beta *Cretica* ſemine aculeato, B Prodr. *Cretica* ſemine ſpinoſo, ſeu aculeato, Hiſt. *Oxon Cretica* ſemine ſpinoſo, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter mollientes, foliis ſpiſſis, floribus herbaceis, ſemine rugoſo aut aculeato donatas.

Vires. Beta nitroſæ facultatis particeps eſt. Jecoris obſtructionibus apta eſt. Folia inveteratis & malis ulceribus ac inflammationibus utiliter imponuntur. Planta recens cum radice & coliculis ex Aceto comeſta cibi appetentiam adfert, ſitim compeſcit, choleram in ventriculo reprimit. Succus naribus attractus caput purgat. Immiſcetur Beta Clyſteribus ad indurata alvi excrementa evocanda. Radix, cortice deraſo, Glandis modo ano ſuppoſita alvum ad excrementorum expulſionem invitat, præſertim exiguo ſale aſperſa. Comeſta quoque Beta alvum laxat.

Betæ rubræ radice Rapæ radix in aquâ elixata cum Aceto ſale & ſemine Carvi conditur ad uſum pro ciborum condimento.

Betonica. BETONICA flore albo.

Betonica major *Danica*, *Park.*

Characterem & vires vide Libro ſuperiore.

Biſtorta. BISTORTA major radice minus intortâ, B. P. Major radice minùs intortâ, foliis anguſtioribus minùs rugoſis, Hiſt. *Oxon.* Media folio minùs rugoſo, J. B.

Characterem & vires vide ſupra.

Blattaria. BLATTARIA lutea folio longo laciniato, B. P. Lutea, J. B. Flore minore luteo, ſtaminulis purpureis, Hiſt. *Oxon. Yellow Moth-Mullein with long cut leaves.*

Blattaria alba, B. P. Flore albo, J. B. Flore minore albo ſtaminulis purpureis, Hiſt. *Oxon.*

Blattaria

Blattaria flore purpureo, J. B. Purpurea, B. P. Perennis flore Violaceo, Hiſt. *Oxon*

Blattaria flore obſoletè cæruleo.

Blattaria perennis flore gilvo ſeu obſoleti coloris, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter bicapſulares monopetalas. Nota Characteriſtica.

BLITUM rubrum majus, B. P. Pulchrum, rectum, magnum, rubrum, J. B Officin. *Blitum.*

Blitum rubrum minus, B. P.

Blitum ſpinoſum *Americanum.*

Characterem & Vires vide ſuprà.

BOTRYS Ambroſioides vulgaris, B. P. Botrys plerumque Botanicis, J. B. Atriplex odora ſive Suave-olens, Hiſt. *Oxon. Oak of Jeruſalem.* Officinalis eſt. *Botrys.*

Eſt inter Verticillatas, flore purpureo labiato, calycibus turgidulis ſupernâ parte anguſtioribus, in quorum ſingulis ſemina latent quaterna nigricantia. *J. Bauhinus.* Nota Characteriſtica.

Herba ad Orthopnœam commendatur, contra Vomicas pulmonum etiam utilis. Vapor herbæ ad Menſes ciendos facit. Inter veſtes repoſita herba adverſus Blattas valet. Vires.

Botrys Ambroſioides *Mexicana*, B. P. App. Atriplex odora, ſive Suave-olens *Americana Mexicanave*, Hiſt. *Oxon.*

BRASSICA capitata alba, B. P. J. B. Capitata, ſeu clauſa penitùs capite ſimplice albo, Hiſt. *Oxon White Cabbage.* *Braſſica.*

Braſſica rubra capitata, B P. J. B

Braſſica capitata polycephalos, Hiſt. *Lugd.* Ex pluribus capitulis conglobata, B. P.

Braſſica alba capite oblongo non penitùs clauſo, B. P. Capitata, ſeu clauſa non penitùs *Sabauda*, Hyberna, Hiſt. *Oxon. Italica* tenerrima glomeroſa flore albo, J. B.

Braſſica alba criſpa, B. P. *Sabauda* rugoſa, J. B.

Braſſica alba vel viridis, B. P. Alba vulgaris, J. B. Sativa alba, vel viridis vulgaris aperta lævis, Hiſt. *Oxon.*

Braſſica rubra, B. P. Rubra vulgaris, J. B. Offic.

Braſſica fimbriata, B. P. Tophoſa, J. B.

Braſſica fimbriata pumila, B. P.

Braſſica cauliflora, B. P. Multiflora, J. B. Cauliflora, ſeu Florida Botrytis, Hiſt. *Oxon.*

Braſſica Aſparagoides criſpa, B. P. Thyrſoides, J. B.

Braſſica Gongyloides, B. P. Braſſica caule Rapæ, J. B.

Braſſica lato Apii folio, B. P.

Braſſica anguſto Apii folio, B. P.

Braſſica campeſtris perfoliata flore albo, B. P. Perfoliata filiquoſa, J B.

Braſſica ſylveſtris foliis circa radicem Cichoraceis, B. P. Sylveſtris foliis circa radicem Cichoraceis aſperis, caulibus autem adhærentibus planis ſeu glabris, Hiſt. *Oxon.* Glaſtifolia Cichoroides, J. B. & Turritis ſecunda *Cluſio*, J. B.

Braſſica ſylveſtris foliis integris & hiſpidis, B. P. Turritis, *Ger.* Vulgatior, J. B.

Eſt inter Siliquoſas, tetrapetalas, bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Braſſica emollit, abſtergit, glutinat, crapulam diſcutit. Vires.

Folia inflammationibus & tumoribus imponuntur. Jus Ignibus Sacris imponitur.

Braſſica vulgaris alvum durari non patitur, urinam provocat. Cauliculi deputati ſi manducentur, aut ſuccus cum melle decoctus exhibeatur, ad vocem interceptam certiſſimum auxilium. *Schwenckfelt.*

Braſſica criſpa in jure veteris galli decocta Colicam & ventris tormina ſedat, calculo renum utilis quoque.

Braſſicæ fervefactæ ſuccus potus alvum ſubducit, Arthriticis utilis. *Tragus.*

BRYONIA aſpera ſive alba baccis rubris, B. P. Vitis alba ſive Bryonia, J. B. Officinalis eſt. *Bryonia.*

Bryonia lævis ſive nigra racemoſa, B. P. Vitis nigra quibuſdam, ſive Tamus *Plinii* folio Cyclamini, J. B. Officinalis eſt.

Eſt inter Bacciferas ſcandentes minores. Nota Characteriſtica.

Alba ſeroſos & pituitoſos humores validè purgat, viſcerum obſtructiones aperit, Menſes ciet, fœtum ejicit, Aſthma ſanat, & Arthriticis & Podagricis convenit. *Schrod.* Vires.

Conſerva radicum Bryoniæ albæ ad Epilepſiam & affectionem Hyſtericam valet.

Nigra urinam renumque ſabulum impellit vehementer. Lentam pituitam incidit in

Thoracis affectibus Pulvis radicum cum aceto & ſtercore vaccino ad formam Cataplaſmatis redactus Podagricos dolores lenit.

Bugloſſum. BUGLOSSUM latifolium, Borrago, B. P. Borrago floribus cæruleis, J. B. *Common Borage*. Officinalis eſt.

Bugloſſum flore albo.

Bugloſſum latifolium ſemper virens, B. P. Bugloſſum folio Borraginis *Hiſpanicum*, J B.

Bugloſſum anguſtifolium majus, B. P. Vulgare majus, J. B. *Great Garden-Bugloſs*. Officin.

Bugloſſum *Creticum* flore variegato odorato.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Aſperifolias, foliis in caulibus alternis, floribus monopetalis quinquepartitis, quibus ſingula quatuor ſuccedunt ſemina.

Vires. Herba valet ad alvum emolliendam. Radix & flores cordiales ſunt. Viſcerum quoque obſtructiones reſerant.

Buphthalmum. BUPHTHALMUM *Dioſcoridis*, B. P. Chamæmelum Chryſanthemum quorundam, J. B Officin.

Buphthalmum Cotulæ folio, B. P. Tenuifolium ſolio Millefolii ferè, J. B.

Buphthalmum flore luteo ſubtus purpuraſcente, B. P.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas Corymbiferas diſco radiato læves.

Burſæ Paſtoris affinis. BURSÆ Paſtoriæ loculo oblongo affinis pulchra Planta, J. B. Burſa Paſtoris major folio non ſinuato, B. P.

Buxus. Buxus, J. B. Arboreſcens, B. P. Officinalis eſt.

Buxus foliis rotundioribus, B. P. Chamæbuxus ſive Chamæpyxos quibuſdam, J. B.

Buxus foliis aureis, Hort Reg *Bleſ.*

Nota Characteriſtica. Buxus eſt inter Arbores Bacciferas, foliis ſemper virentibus, ſeminibus in ſingulis Baccis pluribus, nigris, lucidis.

Vires. Buxi ligni decocto lues *Gallica* curatur, *Prævot.* Medic Pauperum.

Oleum è ligno ſtillatitium eximii uſûs in Epilepſiâ, Odontalgiâ & dentibus corroſis. *Schrod*

Uſus Mechanicus. Materies ligni duriſſima, ponderoſa & flavicans eſt: nec cariem, nec vetuſtatem ſentit, utpote ſpiſſiſſima ac denſiſſima Proinde ad ea, quæcunque Torno elaborari poſſunt, nihil hoc ligno præſtantius aut ſequacius.

Rami & folia in Lixivio decocta capillum ruffant. *Schwenckfelt.*

CAPUT V.

Plantæ à Literâ C *incipientes.*

Cachrys. CACHRYS ferulaceis foliis ſemine fungoſo lævi, Hort. Reg. *Bleſ.* Libanotis Ferulæ folio, ſemine anguloſo, B. P. Libanotis Cachryophoros quibuſdam floribus luteis, J. B. *Fennel-leaved Herb-Frank incenſe.*

Cachrys Peucedani folio, ſemine fungoſo ſulcato lævi, Hort. Reg. *Bleſ.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas piliferas.

Vires. Herba calefacit & ſiccat.

Cæpa. CÆPA vulgaris, B. P. *The common Onion.* Officinalis eſt.

Cæpa *Aſcalonica*, Matth. Edit. *Baub.* Sterilis, B. P. *Aſcalonica* ſive fiſſilis, J. B. *Scallions*, or *Eſchallots.*

Nota Characteriſtica. Cæpa eſt inter hexapetalas tricapſulares, radicibus bulboſis propriè dictis.

Vires. Crudis Cæpis Sale ſubactis ambuſtis medemur, ſi ſtatim parti dolenti, priuſquam puſtula excitetur aut diſrupta ſit, applicentur. Eædem in aquâ graminis maceratæ puerulis verminantibus dantur. *Simon Pauli.*

Cæpa *Aſcalonica* condimentum egregium eſt pro carnibus aſſatis.

Calamintha. CALAMINTHA vulgaris vel Officinarum *Germaniæ*, B. P, Flore magno vulgaris, J. B. Officinalis eſt.

Calamintha altera gravi odore Pulegii, *Lob.* Adv. Pulegii odore ſive Nepeta, B. P. Flore minore, odore Pulegii, J. B.

Character ſupra traditus eſt.

Folia potu aut illitu demorſis à Serpente opitulari perhibentur. Decoctum eorum orthopnoicis, ruptis convulſis, torminibus cholericis, horroribuſque auxiliatur, Regium morbum expurgat, venenis reſiſtit. Tineas, lumbricos, Aſcaridas, cæteraque interaneorum mala Herba cum Sale & Melle pota enecat, Auctore *Dioſcoride*, J. B. *Vires.*

CALCEOLUS *Mariæ*, *Ger.* Helleborine flore rotundo, ſive Calceolus, B. P. Damaſonii ſpecies quibuſdam, ſive Calceolus D. *Mariæ*, J. B. *Ladies Slipper.* *Calceolo Mariæ.*

CALTHA vulgaris, B. P. Flore ſimplici, J. B. Calendula flore ſimplici, *Single Marigold.* Officinalis eſt. *Caltha.*

Caltha polyanthos major, B. P. Flore pleno, J. B. Calendula flore multiplici, *Ger.*

Caltha prolifera, J. B.

Caltha arveoſis minima, B. P. J. B.

Eſt inter Corymbiferas, flore radiato, ſeminibus incurvis. *Nota Characteriſtica.*

Calefacit, aperit, digerit, corroborat, venenis reſiſtit, & adverſus peſtilentes Febres commendatur. Menſtrua ducit. Semen vermibus infeſtum. *Vires.*

CALTHA paluſtris flore pleno *Cluſii.* *Caltha paluſtris.*

Characterem & vires vide ſuprà.

CAMPANULA Perſicifolia, Hiſt. *Oxon.* Anguſtifolia cærulea, J. B. Rapunculus Perſicifolius magno flore, B. P. *Campanula.*

Campanula Hortenſis folio & flore oblongo, B. P. Viola Mariana *Dodonæi*, quibuſdam Medium, J. B. Viola Mariana flore purpureo, *Ger.* *Purple Coventry Bell-flower.*

Campanula vulgatior foliis Urticæ, ſive Major & aſperior, B. P. Major & aſperior folio Urticæ, J. B. *Blew Canterbury-Bells.*

Campanula major foliis Urticæ, ſive Trachelium flore purpureo duplici.

Campanula Hortenſis Rapunculi radice repente, Hiſt. *Oxon.* Hortenſis Rapunculi, Radice, B. P. Repens flore minore cæruleo, J. B.

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

CARDUUS *Mariæ* non maculatus, Hort. Reg. *Bleſ.* *Carduus.*

Carduus albis maculis notatus exoticus, B. P. Lacteus peregrinus *Camerarii*, J. B.

Carduus ſphærocephalus latifolius vulgaris, B. P. Echinopus major, J. B.

Carduus capite rotundo tomentoſo, B. P. Capite tomentoſo, J. B.

Carduus lanceatus ferocior, J. B.

Carduus Pratenſis latifolius, B. P. Mollis Lapathi folio, J. B.

Carduus Pratenſis Aſphodeli radice latifolius, B. P. Bulboſus *Monſpelienſis*, ſive Acanthus ſylveſtris quibuſdam foliis laciniatis, J. B.

Carduus ſtellatus ſive Calcitrapa, J. B. Stellatus folio Papaveris Erratici, B. P.

Carduus ſtellatus luteus folio Cyani, B. P. Spina Solſtitialis, J. B

Carduus Solſtitialis capitulis minus ſpinoſis, Spina Solſtitialis mitior altera *Apula, Col.*

Carduus ſtellatus Leucoii foliis ſubtus incanis, Hort. Reg. *Bleſ.*

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

CARLINA acaulos magno flore, B. P. Carlina, ſive Chamæleon albus *Dioſcoridis*, *Ger.* Cauliſera & acaulis, J. B. *Carlina.*

Carlina cauleſcens magno flore, J. B.

Carlina ſylveſtris, B. P. Cnicus ſylveſtris ſpinoſior, J. B.

Corymbifera eſt ſpinoſa, diſco radiato, foliis marginalibus ſiccioribus. *Nota Characteriſtica.*

Radix calida & ſicca eſt. Sudores movet & Alexipharmaca eſt. *Vires.*

CARPINUS, *Dod.* Oſtrys, ſive Oſtrya Ulmo ſimilis fructu in Umbilicis foliaceis, B. P. Fagus Sepium, J. B. *The Horn-beam-tree.* *Carpinus.*

Ligni ejus magna ſoliditas & firmitudo: unde ad Rotas Molendinarias, Cochleas, Trochleas, aliaque, quæ ponderibus ſuſtinendis inſerviunt, adhibetur. *Uſus Mechanicus.*

Arbor Vere vulnerata Lachrymam effundit.

CARUM, J. B. Cuminum pratenſe, Carvi Officinarum, B. P. *Caraway.* Officinalis eſt. *Carum.*

Eſt inter Umbellas, ſemine ſtriato minore, foliis pluriſariàm diviſis. *Nota Characteriſtica.*

Semen flatus diſcutit, & concoctionem promovet, urinam ciet & cerebrum corroborat. Radix, dum adhuc tenera eſt, non minus efficax habetur quam Semen. *Vires.*

CARYOPHYLLATA Alpina lutea, B. P. Alpina lutea major, Hiſt. *Oxon.* Montana flore magno luteo, J. B. *Caryophyllata.*

Caryophyllata pentaphyllea, *Ger.* Alpina Quinquefolia, B. P.

Characterem & Vires vide Libro ſuperiore.

Caryophyllus. CARYOPHYLLUS Hortenſis multarum ſpecierum & colorum. *Garden Gilloflowers.*

Caryophyllus ſylveſtris vulgatior, *Lob.* Variarum ſpecierum & colorum.

Caryophyllus ſylveſtris prolifer, B. P. Betonica coronaria ſquamoſa ſylveſtris, J. B. Barbatus ſylveſtris annuus latifolius multis capſulis ſimul junctus donatus.

Caryophyllus barbatus Hortenſis latifolius, B. P. Betonica coronaria latifolia petræa, J. B. *Sweet Williams.*

Caryophyllus barbatus ſylveſtris, B. P. Barbatus ſylveſtris annuus anguſtifolius perpaucis capitulis donatus, Hiſt. *Oxon.* Viola barbata anguſtifolia *Dalechampii*, J. B.

Caryophyllus holoſteus tomentoſus, J. B. Holoſteus tomentoſus latifolius, B. P. Lychnis maritima incana & tomentoſa, Hiſt. *Oxon.*

Caryophyllus marinus flore albo.

Nota Characteriſtica. Eſt Caryophyllus inter Herbas flore pentapetalo, foliis integris in caule conjugatim diſpoſitis, calyce integro, concavo ſeu fiſtuloſo, oblongo & Cylindraceo, petalis margine extremo inciſis, Vaſculo itidem ſeminali Cylindraceo, ſeminibus compreſſis, rugoſis, nigris.

Vires. Flores calefaciunt & ſiccant, roborant, cerebrum, ventriculum, cor & jecur, & ad cordis affectus omnes & adverſus venena valent. Eximii uſûs quoque in Febribus peſtilentialibus & malignis.

Caſtanea. CASTANEA, J. B. Sylveſtris, quæ peculiariter Caſtanea, B. P. *Common Cheſnut-tree.* Officinalis eſt.

Caſtanea folio multifido, B. P. Equina folio multifido, J. B. *The Horſe Cheſnut.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores Nuciferas pluribus Nucibus communi tegumento incluſis, fructu majore echinato, foliis longis ſerratis.

Vires. Caſtaneæ adſtringunt, ſiccant, alvum ſiſtunt, quod interior membrana rubens, quæ corticem fructumque diſcernit, valentiſſimè præſtat. Ad immodicos omnes alvi fluores & ſanguinis rejectiones utilis. Ex farina Caſtanearum cum Melle fit Electuarium adverſus Tuſſim & Sanguinis ſputum. *Dodonæus.*

Emulſio Caſtanearum cum Decocto Glycyrrhizæ ad ardorem urinæ valet. *Cam.*

Toſtæ ſub cineribus aut in Sartagine, donec molles evadant, non ingratum cibum præbent.

Caucalis. CAUCALIS Daucoïdes *Tingitana.*

Cedrus. CEDRUS Conifera foliis Laricis, B. P. Magna, ſive *Libani* Conifera, J. B. *The great Cedar of Lebanon.*

Cedrus folio Cupreſſi major fructu flaveſcente, B. P. Lycia retuſa *Bellonio* dicta, J. B. *Cypreſs-like Cedar.*

Utraque hæc Cedrus noſtri Soli Cœlique patiens eſt: plures enim jam Hyemes paſſæ lætè in Horto Medico proveniunt.

Nota Characteriſtica. Cedrus *Libani* Conifera eſt, Conis brevioribus ſingulatim naſcentibus, confertis in tuberculis ſeu fulcellis, adeò ut totidem penicilla referant foliorum agmina, Conis magnis, erectis ſeu cœlum ſpectantibus, e ſquamis lævibus obtuſis compoſitis.

Cedrus altera Baccifera eſt.

Vires. Cedriâ ad varios uſus in Medicinâ Veteres uſi ſunt; ad ocularia ſc. Medicamenta, & ad Vermes in auribus necandos, & ad dentium dolores ſedandos. Pediculos & lendes oblita perdit, & ulcera in pulmone purgat & ſanat. Reliqua vide apud J. *Bauhinum*, Lib. 9. Pag 277.

Centaurium. CENTAURIUM majus folio in plures lacinias diviſo, B. P. Majus Juglandis folio, J. B. *The greater Centory.* Officinalis eſt.

Centaurium majus foliis Cinaræ, *Cornut.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Capitatas, flore ex floſculis fiſtularibus compoſito, molles majores capitulis lævibus.

Vires. Radix medetur ruptis convulſis, ægrè ſpirantibus, diuturnæ tuſſi, ſanguinem expuentibus, aſthmaticis. Ex aquâ & vino vulnera glutinat. *Schwenckfelt.*

Ceraſus. CERASUS vulgaris, *Ger.* Ceraſa acida rubella, J. B. *The common Cherry-tree.* Officin.

Ceraſus Hortenſis flore Roſeo, B. P. Flore pleno, J. B.

Ceraſus ſylveſtris Septentrionalis fructu parvo ſerotino, *J. Raii.*

Ceraſus folio Laurino, B. P. Lauroceraſus, J. B.

Characterem

Characterem & Vires vide Libro ſuperiore.

CERINTHE aſperior flore flavo, *Ger.* Major flavo flore aſperior, B. P. Cerinthe quorundam major ſpinoſo folio, flavo flore, J. B. *Yellow-flowered* Honey-*wort*. *Cerinthe.*

Cerinthe ſeu Cynogloſſum montanum majus, B. P. Quorundam Major verſicolore flore, J. B.

Eſt inter Aſperifolias, flore Cylindraceo tubuloſo, folio glauco. *Nota Characteriſtica.*

CHÆREPHYLLUM ſativum, B. P. Chærephyllon, J. B. *Common Chervill.* Officinalis eſt. *Chærephyllum.*

Eſt inter Umbellas, ſemine roſtrato. *Nota Characteriſtica.*

Stomachicum egregium eſt, eximii uſûs in dolore Colico, Grumos ſanguinis concretos diſſolvit, Menſtrua provocat, affectibus Renum & Veſicæ admodùm utile. Peſtilentialibus Febribus ſuccurrit. *Vires.*

Extrinſecùs in Cataplaſmate tumores diſcutit. Urinam retentam pellit. Præcipuè autem commendatur ad tumores & duritiem mammarum.

CHAMÆCERASUS Alpina fructu nigro gemino, B.P. Periclymenum rectum fructu nigro, *Park.* Rectum fructu nigro gemino, J. B. *Black-berried upright* Honey-*ſuckle*. *Chamæceraſus.*

Chamæceraſus Dumetorum fructu gemino rubro, B. P. Periclymenum rectum fructu rubro, J. B.

Characterem & Vires vide Libro ſuperiore.

CHAMÆDRYS vulgaris, *Park.* Minor repens, B. P. Chamædrys vulgò vera exiſtimata, J. B. *Common Germander.* Officinalis eſt. *Chamædrys.*

Chamædrys laciniatis foliis, *Park.* Botrys Chamædroides, B. P. Botrys verticillata, J. B.

Chamædrys ſpuria foliis pediculis oblongis inſidentibus. *J. Raii.* Chamædryi ſpuriæ affinis rotundifolia ſcutellata, B. P. Alyſſum montanum, *Park.* *Dioſcoridis* montanum, *Col.* Veronica rotundifolia ſcutellata aut biſcutata Hederæ folio, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter Verticillatas fruticoſas galeâ carentes foliis quernis. *Nota Characteriſtica.*

Urinam & ſudorem movet, magni uſûs in Arthritide, Ictero & urinâ ſuppreſſâ. *Vires.*

Extrinſecùs adhibetur, in Ulceribus ſerpentibus, in dolore Hæmorrhoidum, in Scabie ac Pruritu, in Catarrhis exiccandis. Menſes movet Decoctum.

CHAMÆIRIS variegata, B. P. Cæruleo & Violaceo colore, Hort. *Eyſtet.* *Chamæiris.*

Chamæiris flore albo.

CHAMÆMELUM vulgare, Leucanthemum *Dioſcoridis*, B. P. *Common Cammomile.* Officin. *Chamæmelum.*

Chamæmelum flore pleno, *Ger.* Nobile flore multiplici, B. P. Repens odoratiſſimum perenne flore multiplici, J. B.

Chamæmelum humile ſive ſterile.

Chamæmelum folio Agerati.

Characterem vide Libro ſuperiore.

Emollit, digerit, dolorem mitigat, Menſes & urinam ciet, eximii uſûs in Colicâ & Spaſmi flatulenti cruciatibus & convulſionibus. *Vires.*

Flores in Balneo contra Calculum conducunt.

Extrinſecùs multi uſûs in Paregoricis & Emollientibus Cataplaſmatis & Clyſteribus. *Schrod.*

Oleum Tumores duros emollit & diſſipat, & dolores ſedat.

Succi Chamæmeli Cochlearia duo vel tria, cum guttis aliquot Spiritûs Vitrioli in Juſculo exhibita in Febre quacunque intermittente, paulò ante acceſſum inſtantem, Paroxyſmum plerumque avertunt & auferunt.

CHAMÆMESPILUS, *Ger.* Cotoneaſter, *Geſn.* J. B. Cotonaſter folio rotundo non ſerrato, & Chamæmeſpilus *Cordi*, B. P. *Dwarf-Medlar.* *Chamæmeſpilus.*

Chamæmeſpilus, J. B. Cotoneaſter folio oblongo ſerrato, B. P.

CHAMÆPITYS vulgaris odorata flore luteo, J. B. Lutea vulgaris, ſive folio trifido, B. P. Iva Arthritica Offic. *Common Ground-pine.* *Chamæpitys.*

Eſt inter Plantas Verticillatas Fruticoſas galeâ carentes, foliis anguſtis utrinque incanis. *Nota Characteriſtica.*

Calefacit & ſiccat, & multùm commendatur in vitiis nervorum, eximii uſûs, in Arthritide præſertim. Menſes ciet & diuretica eſt. *Vires.*

CHELIDONIUM majus vulgare, B. P. Chelidonia, J. B. *The greater Celandine.* Officin. *Chelidonium.*

Chelidonium majus foliis tenuiſſimè diſſectis Fumariæ Myoonis inſtar, Hiſt. *Oxon.*

Nota Characteriſtica. Chelidonium minus flore pleno.

Vires. Eſt inter Anomalas flore tetrapetalo uniformi, ſucco flavo acri.

Viſum acuit, Bilem per alvum & urinam educit, inſignis uſûs in obſtructione Jecoris & Renum.

Succus Herbæ illitus Herpetem Miliarem efficaciter compeſcit & ſanat. D. *Hulſe.*

Vide Chelidonium minus Lib. ſuperiore.

Chondrilla. CHONDRILLA viſcoſa humilis, B. P. *Dwarf Gum-Succory.*

Chondrilla cærulea altera Cichorei ſylveſtris folio, B. P. Chondrille vel Chondrilla cærulea, J B.

Chondrilla Verrucaria foliis Intubaceis viridibus, B. P. Cichorium Verrucoſum, ſive Zacintha, Hieracis annumerandum, J. B.

Chondrilla viminea, J B. Juncea viſcoſa arvenſis, quæ prima *Dioſcoridis*, B. P.

Chondrilla cærulea Cyani capitulis, B. P. Catanance *Dalechampii* flore Cyani folio Coronopi, J B.

Chondrilla foliis laciniatis ſerratis purpuraſcente flore, B. P. Cyanus pulchro ſemine Centaurii majoris, J B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Plantas lacteſcentes, flore compoſito, planifolio, naturâ pleno.

Vires. Ad Cichoracea in Qualitatibus accedit.

Cryſanthemum. CHRYSANTHEMUM *Creticum*, J. B. Majus folio in minores lacinias diviſo, B. P. *Candy Corn-Marigold.*

Chryſanthemum latifolium *Tingitanum.*

Chryſanthemum *Africanum* procumbens, flore cernuo, nudo, luteo.

Alias ſpecies vide in Catalogo Hort. Med.

Cicer. CICER ſativum, B P. Arietinum, J. B. Officin.

Vires. Vide Characterem ſuprà.

Aperit, abſtergit, diſcutit, incidit. Lac & ſemen copioſè adauget. Decoctum jecur & renes expurgat, Menſes & partus pellit, Calculum frangit; Ictericos, Hydropicos & Cachecticos per Urinas purgat.

Cichorium. CICHORIUM ſativum, B. P. Sativum flore cæruleo, *Ger.* Officin.

—— Flore albo.

Cichoreum pratenſe luteum hirſutie aſperum, vel Hieracium hirſutum, foliis caulem ambientibus, B. P. Aſperum majore flore in agrorum limitibus, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Lacteſcentes non Pappoſas, foliis lævibus, floribus è lateribus Caulium & Ramulorum exeuntibus.

Vires. Cichoreum frigidum & ſiccum eſt. Ejus Decoctum per inferna Bilem & Pituitam trahit. Valet in obſtructionibus Viſcerum, in Hydropis principio eximii uſûs. Æſtuanti ſtomacho & ardentibus Febribus utile eſt.

Extrinſecus folia Tumoribus & Inflammationibus impoſita ardorem extinguunt & dolorem mitigant. *Tragus.*

Cicutaria. CICUTARIA latifolia fœtida, B. P. Seſeli *Peloponneuſe Matthioli*, ſive Cicutaria quorundam, J. B.

Cinara. CINARA Hortenſis foliis non aculeatis, B. P. *The Common Artichoke.*

Cinara maxima *Anglica.*

Cinara ſpinoſa, cujus pediculi eſitantur, B. P.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Capitatas flore ex floſculis fiſtularibus compoſito.

Vires. In cibum veniunt capita. quæ multùm nutrire & ſemen generare cenſentur.

Cirſium maximum Aſphodeli radice, B. P. Maximum foliis carnoſis bulboſâ radice, forte *Lutetianum*, J. B.

Ciſtus. CISTUS mas folio oblongo incano, B P. Folio oblongo albido, J. B. Officin.

Ciſtus mas anguſtifolius, B. P. Mas ſecundus folio longiore, J. B.

Ciſtus folio Salicis, B. P.

Ciſtus folio Roſmarini.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Plantas flore pentapetalo Fruticoſas, capitibus in pleriſque ſpeciebus pentagonis.

Vires. Ciſtus mas Frutex eſt, ſub quo Hypociſtis naſcitur, ex quâ ſuccus expreſſus inſolatuſque Fruticis nomen retinet, qui valdè ſiccat & adſtringit.

Clematis. CLEMATIS ſylveſtris latifolia, B. P. Latifolia dentata, J. B *Travellers-joy.*

Clematis cærulea vel purpurea repens, B. P. Clematis ſive Flammula flore cæruleo & purpureo ſcandens, J. B.

Clema-

Clematis *Pannonica* cærulea ſurrecta, J. B. Clematis cærulea erecta, B. P.
Clematis ſive Flammula ſurrecta alba, J. B. Clematis ſive Flammula recta, B. P.
Clematis Daphnoides major, B. P. Major flore cæruleo & albo, J. B.
Clematis Daphnoides minor, B. P. J. B. Vinca Pervinca Officin. Officinalis eſt.
Eadem flore albo.
Eadem flore ſaturate purpureo duplici.
Eadem foliis maculoſis. Nota Characteriſtica.
Clematis eſt inter Herbas fruticeſcentes.
Flammula dicta cauſtica eſt, & cutem carnemque exulcerat. Vires.

Vinca Pervinca calida & ſicca eſt, vulnera & ulcera ſanat, in alvi profluviis & dyſenteriis quoque utilis. Succus hæmorrhagias narium ſiſtit, conceptum adjuvat. In aquâ aut jure carnis cocta Lac in mammis extinctum revocat. *Simon Pauli* in *Quadripart. Botanic.*

Clematis Daphnoides vaſi impoſita vinum turbidum, cujus color amiſſus, clarum & coloris genuini reddit. *Tragus.* Uſus mechanicus.

CLINOPODIUM Origano ſimile flore albo. *Great Wild Baſil.* Clinopodium.
Clinopodium arvenſe Ocimi facie, B. P. Acinos multis, J. B.

Eſt inter Verticillatas herbaceas, floribus ad caulium nodos e foliorum alis exeuntibus, viridioribus, Origani aut Ocimi odore. Nota Characteriſtica.

Vide Vires Libro ſuperiore.

CNICUS ſativus, ſive Carthamum Officinarum, B. P. Carthamus ſive Cnicus, J. B. *Baſtard Saffron.* Officinalis eſt. Cnicus.
Cnicus cæruleus aſperior, B. P. Carthamus, ſive Cnicus flore cæruleo, J. B.
Cnicus ſylveſtris hirſutior, ſive Carduus benedictus, B. P. Carduus benedictus, J. B.
Eſt inter Capitatas, flore ex floſculis fiſtularibus compoſito, foliis ſpinoſis. Nota Characteriſtica.
Flores alvum emolliunt. Semen ſuperne & inferne purgat pituitam, & aquas extrahit. Vires.

Carduus benedictus expurgat Viſcera, eaque ab obſtructione liberat, pectus expurgat, ſudores elicit, Menſes promovet, in Febribus multi uſus, Cancrum & maligna Ulcera ſanat. *Schwenckfelt.*

COCHLEARIA folio ſinuato, B. P. Britannica folio ſinuato, Hiſt. *Oxon.* Officinalis. Cochlearia.
Characterem & Vires vide ſuprà.
Integrum Librum (cui Titulus *Cochlearia curioſa*) de eâ ſcripſit *Molenbroccius.*

COLCHICUM, J. B. Commune, B. P. Colchicum.
Colchicum candido flore *Anglicum*, J. B. *Anglicum* candidum anguſtifolium, B. P.
Colchicum ex albo & purpuraſcente varium, B. P.
Colchicum *Chioenſe*, floribus Fritillariæ inſtar teſſulatis, foliis undulatis, Hiſt. *Oxon.* Variegatum Meleagridis facie, *Cornut.*
Colchicum luteum majus, B. P. Flore luteo quorundam, J. B. Colchico-Narciſſus Autumnalis major, Hiſt. *Oxon.*
Alias ſpecies vide in Catalogo Horti Med.
Eſt inter Hexapetalas tricapſulares, radicibus tuberoſis rotundis. Nota Characteriſtica.

COLUTEA Veſicaria, B. P. J. B. *Common Baſtard Sene.* Colutea.
Colutea Scorpioides, J. B. Siliquoſa, ſive Scorpioides major, B. P.
Colutea Scorpioides odorata, Proſp. Alp. in Exot.
Colutea flore rubello Promontorii *Bonæ Spei.*
Eſt inter Frutices floribus papilionaceis. Nota Characteriſtica.
Folia in majori copiâ exhibita, ut Sena, alvum laxant. Vires.
Semen Vomitorium eſt, ſicut Geniſtæ.

CONSOLIDA media pratenſis flore albo. Conſolida.
Conſolida Regalis Hortenſis, ſive Delphinium variorum colorum.

CONVOLVULUS major albus, B. P. Major, J. B. Convolvulus.
Convolvulus peregrinus cæruleus folio oblongo, B. P. Peregrinus cæruleus folio oblongo, flore peramœno triplici colore inſignito, Hiſt. *Oxon.*
Convolvulus *Siculus* minor flore parvo auriculato. *Boccon. Siculus* annuus cæruleus minimus, capſulâ floris binis foliolis cinctâ.
Convolvulus cæruleus Hederaceo anguloſo folio, B. P. Nil *Arabum* quibuſdam, ſive Convolvulus cæruleus, J. B.
Convolvulus Althææ folio, *Park.* Argenteus Althææ folio, B. P. Hiſt. *Oxon.* Peregrinus pulcher Betonicæ folio, J. B.
Characterem & Vires vide Libro ſuperiore.

Conyza. CONYZA mas *Theophraſti*, Major *Dioſcoridis*, B.P. Major *Monſpelienſis* odorata, J B. *The trueſt great Flea-bane.*

Conyza minor vera, J B. Fœmina *Theophraſti*, Minor *Dioſcoridis*, B.P.

Conyza major vulgaris, B P. Major *Matthioli*, Baccharis quibuſdam, J.B

Conyza media Aſteris flore luteo, vel Tertia Dioſcoridis, B P. Media *Matthioli* flore magno luteo, humidis locis proveniens, J.B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Pappoſas, flore diſcoide, foliis odoratis.

Vires. Subſtratu ſuffituque venenatas Beſtiolas abigere, Pulices fugare & Culices quoque necare creditur. Ad profligandam ſcabiem Unguentum ex radice ejus & foliis nonnulli parant. *J Raius*

Coriandrum. CORIANDRUM, J B Majus, B P. *Common Coriander.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas, ſemine rotundo ſeu teſticulato.

Vires. Semen Stomacho confert, cum Paſſo potum menſes ciet & tineas interaneorum expellit.

Extrinſecùs Inflammationes & Tumores diſcutit. *Tragus.*

Cornus. CORNUS Hortenſis mas, B.P. Sativa ſive Domeſtica, J B. *The Male red Corneile-tree.* Officinalis eſt.

Characterem vide ſuprà.

Vires. Maris folia & germina valenter deſiccant, Vulnera glutinant. Corna acerba ſunt & vehementer aſtringunt, Dyſentericis competunt. *Schwenckfelt.*

Corylus. CORYLUS ſativa, J.B. Sativa fructu albo minore, ſive Vulgaris, B.P. *The Filberd-nut.* Officinalis eſt.

Vide Characterem & Vires ſuprà.

Cotyledon. COTYLEDON major, B P. Vera radice tuberoſâ, J.B. Umbilicus *Veneris*, *Ger.* *Veneris* vulgaris, *Park Wall Penny-wort.* Officinalis eſt.

Vires. Refrigerat, repellit & abſtergit, Phlegmonas & Eryſipelata curat, Strumis & Pernionibus illitu auxiliatur. Folia cum radice comeſta Calculos frangunt, urinam cient. Ex *Dioſcor.* & *Galeno*

Crithmum Chryſanthemum. CRITHMUM maritimum flore Aſteris *Attici*, B.P. Marinum tertium *Matthioli* flore luteo Buphthalmi, J B Crithmum Chryſanthemum, *Ger.*

Crocus. CROCUS, J B. Sativus, B P. Autumnalis ſativus, ſeu Hortenſis, Hiſt. *Oxon.* *Common Saffron.* Officinalis eſt.

Crocus Vernus albus ſtriatus, *Park*

Varias ejus ſpecies vide in Catalogo Horti Med.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas radice bulboſa, floribus folia plurimùm antevertentibus, foliis anguſtis gramineis.

Vires. Crocus aperit, digerit, roborat, concoquit, lætitiam adfert & cordi conducit. Venenis & peſti adverſatur, Pulmones ab obſtructione liberat, urinam ciet, Menſes promovet, ſudores movet, eximii uſus in Ictero. Variolas expellit.

Integrum de eo Tractatum (cui Titulus *Crocologia*) ſcripſit *D. Hertodt.*

Cucumis. CUCUMIS ſativus vulgaris, B.P. Vulgaris viridis & albus, J B. *Common Cucumbers.* Officinalis eſt.

Cucumis ſylveſtris Aſininus dictus, B.P. Sylveſtris Aſininus, J.B. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter ſcandentes Pomiferas.

Vires. Cucumeres abſtergunt, incidunt, Urinas movent conditi. Menſis Acetariorum vice cum carnibus aſſis apponuntur. Semen pectoris & pulmonis inflammatione laborantibus prodeſt, jecoris obſtructiones aperit, Calculo renum & veſicæ exulcerationibus ſubvenit.

Ex Cucumere Aſinino Elaterium paratur. Succus, ſc. è fructu ejus, Bilem & Pituitam dejicit, Hydropicis utilis. Radix abſtergit & digerit, Menſes movet.

Cucurbita. CUCURBITA Lagenaria, J.B. Lagenaria flore albo, folio molli, B.P. *Great Bottle-Gourd.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt ioter ſcandentes Pomiferas.

Vires. Sitim extinguit, alvum emollit, cruda illita tumores mitigat. In oculorum inflammatiooibus prodeſt & Podagricis conducit. Ramenta infantibus contra Siriaſin illinuntur ſincipiti. Semen tervorem Renum mitigat, urinæ acrimoniam temperat. Folia mammis puerperarum addita lac exiccant. *Schwenckfelt.*

Cuminum. CUMINUM ſemine longiore, B.P. Cyminum ſive Cuminum ſativum, J.B. *Ordinary Ciemin* Officin.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas ſemine ſtriato majore, foliis fœniculaceis donatas.

Semen

Semen attenuat, incidit, aperit, diſcutit, fluorem muliebrem ſiſtit, ad ſtomachi nauſeam & tormina convenit, utile eſt pulmonibus refrigeratis, vertigini prodeſt. Vires.

CUPRESSUS, J B. *Common Cypreſs-tree*. *Cupreſſus.*

Eſt inter Arbores Coniferas, fructu è clavatis tuberibus per harmoniam coaptatis compoſito. Nota Characteriſtica.

Adſtringit & refrigerat. Pilulæ contuſæ valent ad ſanguinis rejectionem & dyſenteriam & alvi fluxionem, Polypos quoque narium ſanant. Folia trita impoſita vulnera glutinant, Enterocelicos juvant. Nuces ex Aceto decoctæ dolori dentium conducunt. Cupreſſi materies nec cariem, nec vetuſtatem ſentit & bonum odorem ſpirat. Ligni uſus ad Menſas & Tabulas & Alveolos exornandos. Vires. Uſus Mechanicus.

CYANUS Alpinus radice perpetuâ, J. B. Montanus latifolius, vel Verbaſculum Cyanoides, B. P. *Great blew Bottle*. Officin. *Cyanus*

Cyanus floridus odoratus *Turcicus*, ſive Orientalis, *Park*.

Reliquas ejus ſpecies vide in Catalogo Horti Med.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

CYCLAMEN orbiculato folio infernè purpuraſcente, B. P. Cyclaminus folio rotundiore elatior, J. B. *Common Sow-bread*. Officinalis eſt. *Cyclamen.*

Cyclamen Autumnale vulgare flore albo.

Cyclamen folio anguloſo, B. P.

Cyclamen Hederæ folio, B. P.

Cyclaminus folio anguloſo, J. B.

Cyclamen oblongâ radice, J. B.

Cyclamen Autumnale Hederæ folio, flore albo.

Eſt inter Pentapetalas Bulboſis affines, florum petalis reflexis ad ungues junctis, radice orbiculatâ Nota Characteriſtica.

Radix calefacit, abſtergit, incidit, pituitam & aquam per alvum ducit, Coli cruciatus tollit, Menſtrua ciet, miſcetur Medicamentis tubercula, ſtrumas aliaſque duritles diſcutientibus. Succus naribus inſtillatus caput purgat. Vires.

CYNOGLOSSUM ſemper virens, B. P. Cynogloſſa folio virenti, J. B. *Cynogloſſum.*

Cynogloſſum minus, B. P. J. B.

Cynogloſſum *Creticum* anguſto argenteo folio, B. P. *Creticum* primum *Cluſii*, J. B.

Characterem & Vires vide Libro ſuperiore.

CYTISUS glaber foliis ſubrotundis, pediculis breviſſimis, B. P. Glaber ſiliquâ latâ, J. B. *Shrub-Trefoile*. *Cytiſus.*

Cytiſus incanus ſiliquis falcatis, B. P. Siliquâ incurvâ folio candicante, J. B.

Cytiſus foliis incanus anguſtis, quaſi complicatis, B. P. *Hiſpanicus Cluſii*, J. B.

Eſt inter Frutices foliis Papilionaceis non ſpinoſas foliis Trifolii. Nota Characteriſtica.

Folia tumores inter initia diſcutiunt, ſi cum pane trita illinantur. Floribus Apes delectantur, ex quibus plurimum Mellis excerpunt. Vires.

CAPUT VI.

Plantæ incipientes à Literâ D.

DAUCUS montanus Apii folio major, B. P. Libanotis altera quorundam, aliis dicta Cervaria nigra. J. B. *Black Herb-Frankincenſe*. *Daucus.*

DENS canis latiore rotundioreque folio, B. P. Latiore rotundioreque folio, flore purpuraſcente, Hiſt. *Oxon*. Satyrium quorundam Erythronium bifolium flore unico radiato albo & purpureo, J. B. *Purple Dogs-tooth Violet*. *Dens canis.*

Dens canis anguſtiore longiore folio, B. P. Anguſtiore longiore folio, flore albo, Hiſt *Oxon*.

Eſt inter Herbas bulboſâ radice, floribus parvis natantibus, petalis ſurſum reflexis, foliis maculatis. Nota Characteriſtica.

DENS Leonis Aſphodeli bulbulis, B. P. *Dens Leonis.*

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

X 2 DENTA-

Dentaria. DENTARIA heptaphyllos, B. P. Coralloides altera, ſive Septifolia, J. B. *Setfoil-Toothwort.* Officinalis eſt.

Dentaria pentaphyllos, B P. Quinquefolia, J. B.

Dentaria major *Matthiolo*, *Ger.* Orobanche radice dentatâ major, B. P. Anblatum *Cordi*, ſive Aphyllon, J. B.

Dentariæ affinis Echii flore, capſulâ rotundâ, Hort. Reg. *Bleſ.*

Hujus Icon habetur in Tabulis.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore tetrapetalo uniformi ſiliquoſas, ſemine compreſſo, lato, foliaceo, radice tuberoſâ, ſeu dentatâ, ſeu ſquamoſâ, caule non ramoſo, foliis in uno pediculo ternis, quinis, aut ſeptenis, Leucoii flore, ſiliquis compreſſis.

Dentaria Aphyllos eſt inter Bulboſis affines, figurâ floris galeatâ aut labiatâ, radicibus denticulatis.

Digitalis. DIGITALIS latifolia flore ferrugineo, Hiſt. *Oxon.*

Digitalis lutea magno flore, B. P. Lutea folio latiore, flore majore, J. B.

Digitalis lutea vel pallida parvo flore, B. P. Flore minore ſublutea, anguſtiore folio, J. B.

Digitalis foliis maximè ſerratis, Hort. Reg. B*leſ.* Galeata & verticillata Perſicæ foliis, Digitalis æmula, ejuſdem. Pſeudodigitalis purpurea, *Bocone.*

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore

Dipſacus. DIPSACUS folio laciniato, B P. Sylveſtris laciniatis foliis, J. B.

Dipſacus ſylveſtris capitulo minore, ſive Virga Paſtoris minor, B P. Virga Paſtoris vulgaris, J. B

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Doronicum. DORONICUM radice Scorpii, B P. Vulgare, J B.

Doronicum Plantaginis folio, B. P. Folio fere Plantaginis oblongo, J. B.

Doronicum *Americanum* laciniato folio, B. P. Aconitum Helianthemum *Canadenſe*, *Cornut.*

Doronicum *Americanum* minus foliis obſcurè virentibus, Hort. Reg. *Bleſ.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Pappoſas flore diſcoide, diſco radiato flavo majore.

Draba. DRABA alba ſiliquoſa repens, B. P. Siliquoſa alba perennis repens, ſucculento folio, Hiſt *Oxon.* Heſperis Alpina ſeu Muralis minor repens, J. B.

Draba lutea ſiliquis ſtrictiſſimis, B. P. Lutea quibuſdam, J. B

Draba umbellata, vel Draba major capitulis donata, B. P. Siliculoſa repens major foliis magis incanis, Spanoſpermos vulgaris, Hiſt. *Oxon.* Draba multis flore albo, J. B.

Dracunculus. DRACUNCULUS Hortenſis, B. P. Hortenſis ſive Tarchon, J. B. *Tarragon.*

Dracunculus pratenſis, ſive Ptarmica flore pleno.

Dracunculus polyphyllus, B. P. Major vulgaris, J. B. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Corymbifera eſt, foliis integris, anguſtis, longis.

Vires. Calefacit & ſiccat Dracunculus Hortenſis, Pituitam ciet, dentium dolores mulcet. Eſtur paſſim in Acetariis, concoctionem juvat & urinas movet.

CAPUT VII.

Plantæ incipientes à Literâ E.

Echium. ECHIUM Scorpioides paluſtre, B. P. Scorpioides Soliſſequium aliud flore majore cæruleo & albo, J. B

Echium *Creticum* latifolium rubrum, B. P. Echium *Candiæ* flore pulchro rubente, J. B.

Echium *Creticum* flore variegato.

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

Elatine. ELATINE folio acuminato, in baſi auriculato flore luteo, B. P. Fœmina folio anguloſo, J. B. Linaria hirſuta folio acuminato in baſi auriculato, Hiſt. *Oxon.* *Sharp pointed Fluellin.* Officinalis eſt.

Elatine

Elatine folio ſubrotundo, B. P. Mas folio ſubrotundo, J. B. Linaria hirſuta folio ſubrotundo, flore ex herbido flaveſcente, Hiſt. *Oxon.*

Ad Linarias reducitur ob capſulam ſeminalem binis loculamentis diſtinctam. Nota Characteriſtica, Vires.

Succus herbæ expreſſus, ejuſve aqua deſtillata tum intus ſumpta, tum exteriùs applicata ulcera ſerpentia & cancroſa cohibet & perfectè ſanat. *Lobelius* Adv. p. 197.

EPIMEDIUM, B. P. Epimedium quorundam, J. B. *Barren-wort.* Epimedium. Nota Characteriſtica.

Eſt inter Anomalas, flore tetrapetaloide, pentaphyllis affines.

ERUCA latifolia alba ſativa, B. P. Major ſativa annua flore albo ſtriato, J. B. *Garden-Rocket.* Officinalis eſt. Eruca.

Eruca ſativa foliis magis diſſectis.

Eruca *Chalepenſis* caulibus & ſiliquis hirſutis, foliis inferioribus maculatis, Hiſt. *Oxon.*

Eruca ſylveſtris major lutea caule aſpero, B. P. Tenuifolia perennis flore luteo, J. B.

Eruca Bellidis foliis.

Eruca latifolia lutea, ſeu Barbarea minor flore ſimplici, Hiſt. *Oxon.*

Eruca *Monſpeliaca* ſiliquâ quadratâ Echinata, B. P. Sinapi Echinatum, J. B.

Nota Charaſteriſtica & Vires ſuprà traditæ.

ERYNGIUM vulgare & *Camerarii*, B. P. Vulgare, J. B. Eryngium.

Eryngium latifolium planum, B. P. Planum latifolium capitulo rotundo parvo, J. B.

Eryngium montanum Amethyſtinum, B. P. Cæruleum, J. B.

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

ERYSIMUM latifolium majus glabrum, B. P. Hiſt. *Oxon.* Eryſimum.

Eryſimum anguſtifolium majus, B. P. Montanum Irionis vulgaris folio [illegible] Hiſt. *Oxon.* Rapiſtrum Irionis folio, *Col.*

Eryſimum polyceratium, ſive corniculatum, B. P. Hiſt. *Oxon.* Alterum *Matthioli* ſiliquis parvis, quibuſdam Dentaria, J. B.

Character & Vires ſupra traditæ.

EUONYMO ſimilis Arbor *Virginiana.* Euonymus.

EUPATORIUM odoratum, B. P. Alterum odoratum & Aromaticum, *Col.* Maximè odoratum, Hiſt. *Oxon.* Eupatorium.

Vide Librum ſuperiorem.

Eupatorium Cannabinum *Americanum* latifolium, Eupatoria foliis Enulæ, *Cornut.*

Vide Librum ſuperiorem.

CAPUT VIII.

Plantæ incipientes à Literâ F.

FABA compreſſa major, ſeu Hortenſis major alba vel rubra, Hiſt. *Oxon.* Cyamos leguminoſa, J. B. *Turky Beans.* Faba.

Faba minor ſive Equina, B. P. Rotunda oblonga, ſeu Cylindracea minor, ſeu Equina alba & nigra, Hiſt. *Oxon.* *Common or Field-Beans.* Officinalis eſt.

Faba ſylveſtris fructu rotundo atro, B. P. Arachus Fabaceus & Faba *Kayrina*, cui ſemina minima, J. B. Vicia *Narbonenſis* maxima fructu rotundo atro, foliis ſerratis & integris, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter Legumina non ſcandentia, ſiliquis erectis. Nota Characteriſtica, Vires.

Faba adſtringit, diſcutit, abſtergit, impinguat, tuſſi confert.

Farina maculas cutis abſtergit & nitorem ei conciliat. Aqua ex floribus ad eoſdem uſus elicitur, quæ etiam diuretica eſt.

Farina Fabarum Emplaſtica eſt, refrigerat, ſiccat, incraſſat, extergit, in Diarrhœâ & Lienteriâ utilis.

FERRUM Equinum ſiliquâ ſingulari, B. P. Solea Equina, J. B. *Great Horſe-Shoe-Vetch.* Ferrum Equinum.

Ferrum Equinum *Gallicum* ſiliquis in ſummitate, B. P. Polygalon *Cortuſi*, J. B. Polygala Enneaphyllos, Hiſt. *Oxon.*

Ferrum Equinum ſiliquâ mutiplici, J. B. Equinum polyceratum, *Park.*

Ferrum Equinum *Germanicum* ſiliquis in ſummitate, B. P. Equinum capitatum ſeu comoſum, *Col.* Ornithopodio affinis, vel potius Soleæ aut Ferro Equino Herba, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Legumina ſiliquis articulatis donata.

Fegopyrum. FEGOPYRUM, *Dod.* Fagotriticum, J. B. Eryſimum *Cereale*, B. P. Polygonum Hederaceum, ſive Frumentum *Saracenicum* rectum, Hiſt. *Oxon. Buck-wheat.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Monoſpermas flore imperfecto erectas, floſculis, ſeu potius florum calycibus pentaphyllis in ſpicas diſpoſitis è foliorum alis egreſſis, ſemine triquetro eſculento.

Vires. Tuſſientibus & difficulter mingentibus prodeſt. Succus herbæ viridis expreſſus confert ad lachrymantes oculos. Semine Gallinarum genus paſtum citiſſime pingueſcit, Plebeii pro pane & pulte utuntur.

Uſus Mechanicus. Belgæ è ſeminibus oleum exprimunt.

Ferula. FERULA Galbanifera, *Lob.* Folio glauco, ſemine lato oblongo, quibuſdam Thapſia Ferulacea, J. B. Ferulago latiore folio, B. P. *The broader leaved Fennel Giant.* Offic.

Ferula fœmina *Plinii*, B. P. Folio Fœniculi ſemine latiore & rotundiore, J. B.

Ferula *Tingitana* folio latiſſimo lucido.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas ſemine membranaceo ſubrotundo compreſſo foliis Fœniculaceis donatas.

Vires. Vi pollet calefaciendi, ſiccandi, attenuandi.

Ficus. FICUS, J. B. Communis, B. P. *Common Fig-tree.* Officinalis eſt.

Ficus *Indica* folio ſpinoſo, fructu minore, B. P. *The leſſer prickly Indian Fig.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores Pomiferas, foliis deciduis, fructu innumeris intus granis repleto, ſapore melleo, foliis maximis.

Vires. Tenuium partium ſunt Ficus, attenuant, digerunt & coquunt. Renibus, Veſicæ, Suſpirioſis, Hydropicis & Comitialibus aptiſſimæ. Thoracem expurgant, ad Tonſillarum inflammationes Gargarizatu utiles. Folia Hæmorrhoides reſerant, ſi iis fricentur.

Fœniculum. FOENICULUM vulgare *Germanicum*, B. P. Vulgare minus acriore & nigriore ſemine, J. B. *Common Fennel.* Officinalis eſt.

Fœniculum foliis atro-rubentibus.

Fœniculum dulce, B. P. Dulce majore & albo ſemine, J. B. Offic.

Fœniculum dulce *Azoricum* D. *Moriſonii* Sect de Plant. Umbellif.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas, ſemine ſtriato majore, foliis Fœniculaceis donatas.

Vires. Coma ex aquâ frigidâ pota nauſeam amovet, & in Olere ſumpta Lac Nutricibus auget. Semen naturæ calidæ & ſiccæ cum levi adſtrictione aperit, attenuat, digerit, reſolvit, Menſes ducit, Lac auget, Urinas ciet, venenis adverſatur, Ventriculum roborat, flatus diſcutit, Regium morbum expurgat, Pulmoni & Jecori amicum, Puerperas purgat & Viſcera ab obſtructione liberat. Calculoſis idcirco & difficulter mingentibus prodeſt.

Succus diſtillatus oculorum aciem excitat. Radices quoque Menſes provocant et Ictero medentur.

Herba tota Juſculis et Sorbitionibus incocta ad corpus obeſum extenuandum utilis eſſe perhibetur.

Germina Fœniculi teneriora, antequam excauleſcant, cum supernâ radicis particulâ, unde ſe emergunt, deciſa, cum Oleo ac Pipere Menſis ſecundis adjiciunt *Itali.*

Fœnum Græcum. FOENUM Græcum, J. B. Sativum, B. P. Trifolium Fœnum Græcum dictum, Hiſt. *Oxon. Fenugreek.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Trifolia ſiliculis pendentibus curtis.

Vires. Digerit, emollit, abſtergit, mitigat, excalfacit, vitia doloremque internorum membrorum ſanat. Sorbitio farinæ pectori exulcerato & tuſſi diuturnæ medetur. Seminis Decocto foventur oculi prurientes.

Fragaria. FRAGARIA, fructu ſubalbido, *Ger.*

Fragaria fructu parvi Pruni magnitudine, B. P.

Fragaria *Virginiana* fructu Coccineo, Hiſt. *Oxon.*

Characterem et Vires vide Lib. ſuperiore.

Fraxinella. FRAXINELLA, *Ger.* Dictamnus albus vulgò, ſive Fraxinella, B. P. Fraxinella. Officinis Dictamnus, J. B. *Baſtard-Dittany.* Officinalis eſt.

Fraxinella niveo flore, *Cluſ.* Flore albo, *Park.* Parad.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas Thecas membranaceas habentes.

Fritillaria. FRITILLARIA, *Ger.* Præcox purpurea variegata, B. P. Meleagris ſive Fritillaria ſaturatior et dilutior, J. B.

Variæ

Variæ ejus ſpecies ſunt, quas vide in Catalogo Horti Med.

Eſt inter Hexapetalas tricapſulares, radicibus ſquamâ duplici admodùm denſâ præditas. Nota Characteriſtica.

FUMARIA ſiliquoſa ſemper virens, *Cornuti*, Hiſt. *Oxon*. *Americana* ſiliquoſa ſemper virens, *Park.* Fumaria.

Fumaria bulboſa radice cavâ major, B.P. Radice cavâ, flore purpureo, J.B. Tuberoſa major radice cavâ, Hiſt. *Oxon.*

Fumaria bulboſa radice cavâ, flore albo, J.B

Radix cava ad Lumbricos enecandos valet. Obſtetrices adverſus Uteri ſoffocationes & Hypochondriorum inflationes in vino propinant. *Simon Pauli.*

CAPUT IX.

Plantæ à Literâ G incipientes.

GALEGA, J.B. Vulgaris, B.P. *Common Goats-Rue*. Officinalis eſt. Galega.

Galega flore albo.

Galegæ affinis Seſban, *Proſp. Alp.* Galega *Ægyptiaca* ſiliquis articulatis, B.P. *Hatchet-Vetch of Egypt, with jointed Cods.*

Eſt inter Herbas flore Papilionaceo ſpicatas polyſpermas ſiliquis tenuioribus ſeu ſtrictioribus. Nota Characteriſtica.

Vis illi peculiaris ineſt contra venena & peſtilentiam. Proindè ſuccus & liquor ſtillatitius Febribus peſtilentialibus, Variolis & Morbillis, pueriſque convulſis ac Comitiali morbo laborantibus commodiſſimè propinantur. Flores decocti etiam ad eoſdem uſus exhibentur. Vires.

GENISTA Tinctoria ramulis erectis. Geniſta.

GENTIANA Aſclepiadis folio, B.P. Folio Aſclepiâdis vulgò creditæ, J.B. *Swallow-wort-Gentian.* Gentiana.

Gentiana Cruciata, B.P. Minor, ſeu Vulgi Cruciata, J.B.

Gentianella Alpina anguſtifolia magno flore, B P. Alpina magno flore, J.B.

GERANIUM *Romanum* verſicolor ſive ſtriatum. Geranium.

Geranium Althææ folio, B.P. Hiſt. *Oxon.* Malvaceum, J.B.

Reliquas ſpecies vide io Catalogo Horti Med.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

GINGIDIUM umbellâ oblongâ, B.P. Viſnaga, J.B. *Tooth pick Chervill.* Gingidium.

Eſt inter Umbellas, ſemine ſtriato minore, foliis fœniculaceis donatas. Nota Characteriſtica.

GLADIOLUS floribus uno verſu diſpoſitis major, B.P. Gladiolus, ſive Xiphion, J.B. Gladiolus.

Gladiolus flore rubente.

Gladiolus major *Byzantinus*; B.P.

Reliquos vide in Catalogo Horti Med.

Eſt inter Herbas radice bulboſâ tricapſulares, floribus in ſingulis caulibus hexapetalis pluribus longâ ſerie, foliis enſiformibus. Nota Characteriſtica.

Galeno Gladioli radix attrahendi, diſcutiendi & ſiccandi vim habet. Ad Scrophulas & Strumas commendatur. Vires.

GLYCYRRHIZA vera ſiliquoſa, ſive *Germanica*, B.P. Hiſt. *Oxon.* Vulgaris *Germanica* radice repente, J.B. *Common Liquorice.* Officinalis eſt. Glycyrrhiza.

Eſt inter Legumina non ſcandentia, ſiliquis erectis. Nota Characteriſtica.

Ad tuſſes, raucedines alioſque Thoracis morbos, Veſicæ & Renum dolores utilis eſt. Acrimoniam & ſalſuginem Humorum contemperat. Vires.

GNAPHALIUM latifolium *Americanum*, B.P. *Americanum*, J.B. Gnaphalium.

Gnaphalium Roſeum ſylveſtre, B.P. Umbellatum minimum, J.B.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

GRAMEN Paniculatum folio variegato, B P. Striis pictum, J.B. Gramen.

Reliquas Graminis ſpecies vide in Catalogo Horti Med.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Gratiola. GRATIOLA Centauroides, B. P. Digitalis minima Gratiola dicta, Hiſt. *Oxon.* *Hedge Hyſſop* Officinalis eſt.

Vires. Valide ſuperne & inferne Ventrem movet. Hydropicis utilis, *Cæſalpino* referente, efficax ejus vis in Vulneribus glutinandis caſu reperta eſt, cum in campo fœnario quidam vulneratus in capite concidiſſet, obductâ capiti hac herbâ (cum alia non eſſet ad manus) Vulnera glutinata ſunt.

Groſſularia. GROSSULARIA ſimplici acino, vel Spinoſa ſylveſtris, B. P. Uva criſpa, *Ger.* Criſpa, ſive Groſſularia, J. B. *Common Gooſe-berries.*

Groſſularia, ſive Uva criſpa alba maxima rotunda.

Groſſularia maxima, oblonga.

Groſſularia fructu quaſi gemino ſine acino.

Groſſularia viridis hirſuta.

Groſſularia rubra, *Park.* Spinoſa fructu obſcurò purpuraſcente, J. B. Spinoſa ſativa altera foliis latioribus, B. P.

Groſſularia multiplici acino, ſive non Spinoſa hortenſis rubra, ſive Ribes Officinarum, B. P. Vulgaris acidus ruber, J. B.

Groſſularia Hortenſis majore fructu rubro, B. P. An Ribes flore rubente? J. B.

Groſſularia Hortenſis fructu Margaritis ſimili, B. P. Vulgaris acidus albas baccas ferens, J. B.

Groſſularia non ſpinoſa fructu nigro, B. P. Ribes fructu nigro, *Ger.* Nigrum vulgò dictum folio olente, J B

Groſſularia non ſpinoſa fructu nigro majore.

Groſſularia, Ribes fructu rubro foliis Uvæ criſpæ, Hort Reg. *Bleſ.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices bacciferos, foliis deciduis, fructu grandiore eſculento, flore herbaceo, qui fructui pro Umbilico inſervit.

Vires. Fructus immaturus & acidus adhuc coquitur cum carnibus ac piſcibus, concinnatur & in Placentis. Febrientibus non ſine utilitate exhibentur, frigidæ & adſtringentis facultatis, idcirco bilioſis conferunt. Valent contra Gravidarum Picam, & appetentiam cibi excitant. Immaturæ omne ventris profluvium ſiſtunt, ſitim ſedant, & cruenta expuentibus proſunt.

Utiliter applicatur Inflammationibus calidis, Eriſypelatibus & Igni Sacro. Idem præſtant folia, ſed imbecilliùs. *J. Bauhinus.*

CAPUT X.

Plantæ à Literâ H *incipientes.*

Halimus. HALIMUS latifolius, ſive Fruticeſcens, B.P. Halimus *Cluſii*, J.B. Atriplex latifolia, ſeu Halimus fruticoſus latifolius, Hiſt. *Oxon.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter mollientes, floribus muſcoſis luteis, ſemine nigro.

Hedera trifolia. HEDERA trifolia *Canadenſis Cornuti*

Hedyſarum. HEDYSARUM triphyllum *Canadenſe Cornuti.* Onobrychis *Canadenſis* triphyllos articulato ſemine triquetro.

Helenium. HELENIUM vulgare, B. P. Helenium, ſive Enula Campana, J. B. Officinalis eſt.

Helenium *Indicum* maximum, B P. Herba maxima, J. B. Flos Solis Major, *Ger.*

Helenium *Indicum* tuberoſum, Flos Solis Pyramidalis. *Ger.* Battatas de *Canada*, *Park.* Helianthemum *Indicum* tuberoſum, B.P. *French Potatoes* or *Jeruſalem Artichokes.*

Nota Characteriſtica. Helenium vulgare eſt inter Herbas flore diſcoide papposas, diſco radiato, foliis integris oblongis ſubtus incanis, floribus ampliſ.

Flos Solis eſt inter Corymbiferas.

Vires. Helenii radix plurimùm poteſt adverſus reſpirandi difficultatem & veterem tuſſim. Præſerva-

ſervativum tempore Peſtis eſt egregium. Vinum ex Helenii radicibus paratum mirificè viſum acuit.

HELICHRYSUM, ſive Stœchas Citrina anguſtifolia, BP. Stœchas Citrina tenuifolia *Narbonenſis*, J. B. *Golden Tufts.* *Helichryſum.*

HELIOTROPIUM majus *Dioſcoridis*, B. P. Majus flore albo, J. B. *The greater Turnſole.* *Heliotropium.*

Heliotropium tricoccon, B. P. J B. *The colouring or dying Turnſole.*

Eſt inter Aſperifolias, quibus flores monopetali marginibus quinquepartitis, foliis lanuginoſis, floribus in ſpicis longis recurvis, ſeminibus ad ſingulos flores quaternis triangulis junctis acuminibus coeuntibus globoſum capitulum efficientibus *Nota Characteriſtica.*

Verrucas et Thymos affricata herba valenter adimit, adverſus Carcinomata et Ulcera Gangrænoſa efficaciſſima: folia ex Roſaceo illita capitis dolorem mulcent Epotum foliorum Decoctum una cum Cumino Renum Calculos pellit et frangit et Inteſtinorum animalia necat. Semen à *Lobelio* ad Tumores Strumoſos et Ulcera Phagedænica valdè commendatur. J. *Bauhinus.* *Vires.*

Heliotropii Tricocci baccas in *Galliâ Narbonenſi* Infectores Lanarum vocant *La Morella*, quas magno quæſtu colligunt Ruſtici et Infectoribus diſtrahunt. J. *Bauhinus.* *Uſus Mechanicus.*

HELLEBORUS niger flore Roſeo, B. P. Niger flore albo, interdum etiam valdè rubente, J. B. *True black Hellebore.* *Helleborus.*

Helleborus niger Hortenſis flore viridi, B P. Niger vulgaris flore viridi vel herbaceo, radice diuturnâ, J. B.

Helleborus albus flore atro-rubente, B. P. J. B.

Helleborus albus, J. B. Albus flore ſubviridi, B. P.

Helleborus niger Saniculæ folio major, B. P. Sanicula fœmina quibuſdam, aliis Helleborus niger, J. B. Aſtrantia nigra, *Lob.*

Hellebori reduci poſſunt ad affines Herbis Thecas Membranaceas habentibus. *Nota Characteriſtica.*

Niger enim eſt inter Multiſiliquas, ſeu Corniculatas, foliis digitatis

Albus floribus eſt, ſeu potius florum calycibus hexaphyllis, foliis liratim ſtriatis.

Helleborus niger verus ventrem purgat, tam per Vomitum quam per Seceſſum, utramque Bilem ac Pituitam detrahens. Magnum in Melancholicis & aliis obſtinatis Morbis præſidium. Illitus ex Aceto Scabiem, Lepras & Impetigines ſanat. *Vires.*

Helleboraſtrum lentes & pediculos interficit.

Helleborus albus Vomitum valenter excit. Ejus radicis pulvis ad ſternutatoria uſurpatur.

HERBA viva ſeu ſentiens vulgò dicta. *The Senſitive Plant.* *Herba viva.*

HERBA mimoſa, Humilis vulgò dicta. *The Humble Plant.* *Herba mimoſa.*

HESPERIS, ſive Viola Matronalis flore pleno albo. Viola Matronalis flore multiplici *Cornuti.* *Heſperis.*

Heſperis, J. B. Hortenſis. B. P.

Heſperis, ſive Viola Matronalis flore pleno purpureo.

Eſt inter Herbas flore tetrapetalo uniformi ſiliquoſas, ſiliquis prælongis ſtrictiſſimis. *Nota Characteriſtica.*

HIERACIUM majus folio Sonchi, ſemine curvo, B. P. Chondrillæ *Creticæ* nomine miſſa ſemine criſpo, J. B. *Hieracium.*

Hieracium *Apulum* flore ſuaverubente, *Col.* Dentis Leonis folio flore ſuaverubente, B. P.

Hieracium Echioides capitulis Cardui benedicti, B. P. Maximum, Bugloſſum Echioïdes quibuſdam, J. B.

Hieracium Echioides Capitulis Cardui benedicti majus *Arabicum* folio ſinuato.

Hieracium Caſtorei odore *Monſpelienſium*, *J. Raii.* Foliis Cichorei ſylveſtris villoſis odore Caſtorei, D. *Magnol.*

Hieracium fruticoſum latifolium foliis dentatis glabrum, B. P. Hieracii *Sabaudii* varietas prima, Erinus quibuſdam *Matthioli* dicta, J. B.

Reliquas ſpecies vide in Catalogo Horti Med.

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

HORDEUM nudum. *Hordeum.*

HORMINUM Sclarea dictum, B. P. Gallitrichum ſativum. J. B. *Garden Clary.* Officin. *Horminum.*

Horminum luteum glutinoſum, B. P. Colus *Jovis*, *Ger.* Galeopſis ſpecies lutea, viſcida, odorata, nemorenſis, J. B.

Horminum ſylveſtre latifolium *Tingitanum*. Ejus Icon habetur in Tabulis.
Horminum ſylveſtre Lavendulæ flore, B. P. Gallitrichis affinis, Marrubii ſi non genus aliquod, Sclarea *Hiſpanica Tabernæmontani*, J. B.
Horminum folio Betonicæ.
Horminum ſativum, B P. Horminum comâ purpuro-violaceâ, J. B.
Reliquas ſpecies vide in Catalogo Horti Med.
Character ſuprà traditus eſt.

Vires. Excalfacit, attenuat, diſcutit, reſolvit, venenis reſiſtit, medetur Epilepſiæ & Suffocationi Matricis, Menſes & Secundinas ducit. Pulvis naribus attractus Sternutamenta ciet, Catarrhum tollit & cerebrum purgat.

Hyacinthus. HYACINTHUS comoſus major purpureus, B P. Comoſus maximus Botryoides comâ cæruleâ, J. B. *The great Purple fair-haired Jacinth.*
Hyacinthus racemoſus cæruleus major, B P.
Hyacinthus Orientalis major præcox dictus *Zumbul Indi.*
Hyacinthus Orientalis major flore albo.
Hyacinthus ſtellaris bifolius *Germanicus*, B P.
Reliquas ſpecies vide in Catalogo Horti Med.
Character ſuprà traditus eſt.

Hyoſcyamus. HYOSCYAMUS albus, J B. Albus major, B. P. *White Henbane.* Officinalis eſt.
Hyoſcyamus *Creticus* luteus major, B P.
Character ſuprà traditus eſt.

Vires. Adverſus omnes calidas defluxiones oculorum aliarumque partium Inflammationes adhibetur. Semen inter Narcotica eſt.

Hypecoum. HYPECOUM, B. P. Hypecoum ſiliquis erectis, articulatis, incurvis, Hiſt. *Oxon.* *Horned wild Cumin.*

Hypericum. HYPERICUM Frutescens *Americanum* fl. albo, *Park.* Pruno ſylveſtri affinis *Canadenſis*, B. P.
Hypericum ſupinum tomentoſum minus, vel *Monſpeliacum*, B. P. Tomentoſum, J.B.
Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Hyſſopus. HYSSOPUS Officinarum cærulea ſive ſpicata, B. P. Vulgaris ſpicatus anguſtifolius flore cæruleo, J. B. *Common blew-flowered Hyſſop.* Officinalis.
Hyſſopus flore albo.
Hyſſopus *Arabum* flore rubro.
Hyſſopus verſicolor, *Ger.* Verſicolor foliis niveis, *Park.*
Hyſſopus foliis hirſutis.
Hyſſopus anguſtifolia ſpicata, B. P.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Verticillatas, Fruticoſas, florum verticillis in ſpicas diſpoſitis, verticillis rarioribus.

Vires. Tenuium eſt partium. Facit ad affectus pituitoſos tum cerebri, tum nervorum, capitis Pituitam expurgat, Pectus & Pulmones detergit. Hinc tuſſientibus, aſthmaticis & peripneumonicis auxiliatur. Inſeſſibus quoque & Clyſteribus additur ad Uteri affectus. *Schwenckfelt.*

CAPUT XI.

Plantæ incipientes à Literâ I.

Jacea. JACEA *Luſitanica* ſemper virens, Hort. Reg. *Bleſ.*
Jacea Cyanoides Echinato capite, B. P.
Jacea marina *Bætica.*
Jacea lutea capite ſpinoſo, B. P. Centaurium Collinum, ſive Jacea ſpinoſa flore luteo, J B.
Jacea Sphærocephala ſpinoſa *Tingitana.*
Jacea incana Pini capite, B. P. Montana capite magno Strobili, J. B.

Jacea

Jacea Oleæ folio capitulis ſimplicibus, B.P. Xeranthemum aliud, ſive Ptarmica quorundam, J B.

Jacea Oleæ folio, flore minore, B P. Xeranthemum, J. B.

Vide Characterem & Vires Lib. ſuperiore.

JACOBÆA Senecionis folio incano perennis *J. Raii.* *Jacobæa.*

Jacobæa montana anguſtifolia lanuginoſa non laciniata, B P. *Pannonica* folio non laciniato, J. B.

Jacobæa maritima, B. P. Marina, ſive Cinetaria, J. B.

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

JASMINUM vulgatius flore albo, B P. Jaſminum ſive Geſſeminum flore albo, J. B. *Common white Jaſmine.* Officin. *Jaſminum.*

Jaſminum luteum vulgò dictum Bacciferum, B. P. Trifolium fruticans, quibuſdam Polemonium flore luteo, J. B.

Jaſminum *Virginianum*

Jaſminum *Perſicum* foliis laciniatis, Syringa *Perſica*, ſive Lilac *Perſicum* inciſis foliis Jaſminum *Perſicum* dictum, *Park.* Agem Lilag *Perſarum*, *Cornut.* Liguſtrum foliis laciniatis, B. P.

Jaſminum *Perſicum* ſoliis non laciniatis. *Nota Characteriſtica.*

Inter Frutices Anomalos ſunt.

Vulgaris flores excalfaciunt & ſiccant, Pituitæ lentitiam digerunt & cruciatibus ab eâ mirè proſunt Lentigines & impetigines in facie abſtergunt. Aqua ex floribus diſtillata eximii quoque odoris eſt. *Vires.*

IBERIS, J. B. Latiore folio, B. P. Latiore folio ſerrato, Hiſt. *Oxon.* *Sciatica-Creſſes.* Officinalis eſt. *Iberis.*

Eſt inter Siliculoſas tetrapetalas bicapſulares. *Nota Characteriſtica.*

Eſt ex quarto ordine excalfacientium ſimilis Naſturtio, tum odore, tum guſtu, tum viribus, ſed minùs eo deſiccat, Auctore *Galeno.* Radices formâ Cataplaſmatis utiliter Iſchiadicis applicantur. *Vires.*

ILEX aculeata cocciglandifera, B. P. Coccigera, J. B. *The Scarlet Holm Oak.* Officinalis eſt. *Ilex.*

Ilex aculeata Baccifera folio ſinuato, ſive Agriſolium ſoliis variegatis.

In hac Granum *Kermes* naſcitur, quod Compoſitionem *Alkermes* ingreditur, ad palpitationem, ſyncopen alioſque cordis affectus eximii uſûs. *Vires.*

Expetunt hoc etiam Tinctores ad Panni Scarlatini confectionem. *Uſus Mechanicus.*

IMPERATORIA, J. B. Major, B P. *Maſterwort* or *Baſtard Pellitory.* Officinalis eſt. *Imperatoria.*

Eſt inter Umbellas, ſemine majore ſtriato. ſoliis lobatis ſeu pinnatis donatas. *Nota Characteriſtica.*

Radix flatus mirifice diſcutit, in Coli & Ventriculi cruciatibus valdè utilis. Menſes etiam & urinam ciet. Commanducata efficaciter cerebri pituitam expurgat, obſtructiones aperit. *Vires.*

INTYBUS ſativa latifolia, ſive Endivia vulgaris, B. P. Intybum ſativum latifolium, J. B. *Garden Endive.* Officinalis eſt *Intybus.*

Intybus criſpa, B P. Intybum ſativum criſpum, J. B *Curled Endive.*

Eſt inter Herbas flore compoſito ſeu aggregato plani folio naturâ pleno lacteſcentes. *Nota Characteriſtica.*

In calidioribus Hepatis affectibus conducunt Herba, radix, ſemen, obſtructiones auferunt, in Febribus à Bile flavâ magni uſus. *Vires.*

IRIS vulgaris *Germanica* ſive ſylveſtris, B. P. Vulgaris Violacea, ſive Purpurea Hortenſis & ſylveſtris, J B *The Common Flag-Flower de Luce.* Officin. *Iris.*

Iris alba *Florentina*, B. P. Flore albo, J. B.

Iris *Suſiana* flore maximo ex albo nigricante, B. P. Latifolia major *Suſiana*, vel *Chalcedonica* flore majore variegato, *Cluſio* prima, J. B. *The great Turky Flower de Luce.*

Iris media longiſſimis foliis lutea. B P. *Tripolitana* foliis longiſſimis flore aureo, J B.

Iris tuberoſa folio anguloſo, B. P. Tuberoſa radice pendulâ ſolio anguloſo, flore obſcurè viridi, Hiſt. *Oxon.* Tuberoſa *Belgarum*, J B.

Iris bulboſa præcox minùs odora *Perſica* variegata, Hiſt. *Oxon.* *Perſica* præcox variegata, *Bapt. Ferrar. Deſcr.*

Reliquas vide in Catalogo Horti Med.

Irides omnes hexapetalæ tricapſulares ſunt, ſed quædam radice tuberoſâ, quædam bulboſâ. *Nota Characteriſtica.*

Vires. Radix vulgaris pituitam & ſeroſos humores purgat. Succus Hydropicis cum ſucceſſu exhibetur.

Florentinæ radix abſtergit, aperit, Renum Calculos ejicit, Ictericos & Hydropicos juvat, contra tuſſim efficax. Manſa oris halitum emendat, dentium dolores mulcet.

Iſatis. ISATIS ſativa, vel latifolia, B. P. Iſatis, ſive Glaſtum ſativum, J.B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter tetrapetalas uniformes, ſiliquis compreſſis latis, pendulis, per maturitatem nigris

Vires. Herba valenter exiccat atque aſtringit. Folia illita omnia Oedemata & Tubercula diſcutiunt, cruenta Vulnera glutinant.

Uſus Mechanicus. Pannos cæruleo colore tingit.

Juniperus. JUNIPERUS minor montana folio latiore fructuque Anguſtiore, B.P. Alpina, J. B. Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

CAPUT XII.

Litera K.

Kali. KALI ſemper virens grandius perpetuum, B. Prodr. Geniculatum majus, J. B. Kali majus ſemine cochleato, B.P. Vulgare, J.B.
Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

CAPUT XIII.

Plantæ à Literà L *incipientes.*

Lactuc. LACTUCA ſativa, B. P. Sativa vulgaris capitata & non capitata, J. B. *Garden Lettuce.* Officinalis eſt.

Lactuca maculoſa, B. P. Rubra, J. B.

Lactuca folio obſcuriùs virente, ſemine nigro, B. P. *Romana* longa dulcis, J B.

Lactuca capitata, B. P.

Lactuca foliis Endiviæ, B.P.

Lactuca criſpa, B.P.

Lactuca montana purpuro-cærulea major, B.P. Sylvatica purpurea, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter lacteſcentes papposas, ſeminibus latiuſculis & compreſſis, brevibus.

Vires. Scritur ad uſum Acetariorum. Humida & frigida eſt, æſtuantem Ventriculum refrigerat, à Bile infeſtatum juvat, ſitim arcet, ſomnum conciliat, alvum emollit, lac evocat. Semen urinæ ardoribus opitulatur & aſſiduis libidinum in ſomno imaginationibus.

Lamium. LAMIUM album non fœtens folio oblongo. B.P. Galeopſis ſive Urtica iners floribus albis, J B. *White Archangel.* Officinalis eſt.

Lamium album Parietariæ facie, Hort. Reg *Bleſ.*

Lamium maculatum & albâ lineâ notatum, B. P. Galeopſis foliis maculatis, J. B.

Lamium folio oblongo luteum, B. P. Galeopſis, ſive Urtica iners flore luteo, J. B.

Lamium luteum foliis maculatis.

Lamium maximum ſylvaticum alterum, B P. Galeopſis *Pannonica Cluſii.*

Lamium peregrinum, ſive Scutellaria, B P. Caſſida, *Col.*

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

Lapathum. LAPATHUM præſtantiſſimum Rhabarbarum Officinarum dictum, Hiſt. *Oxon* Rhaponticum folio Lapathi majoris glabro, Rha & Rheum *Dioſcoridis*, B.P. Rhaponticum, *Proſp. Alp. Engliſh Rhubarb.* Officinalis eſt.

Lapa-

Lapathum Hortenſe rotundifolium, ſive Montanum, B. P. Folio rotundo Alpinum, J. B.

Lapathum Hortenſe folio oblongo, ſive ſecundum *Dioſcoridis*, B. P.

Lapathum folio acuto rubente, B. P. Sanguineum, ſive Sanguis Draconis Herba, J. B.

Lapathum Hortenſe, ſive Spinachia ſemine ſpinoſo, B. P. Spinachia mas & fœmina, J B.

Lapathum Hortenſe, ſive Spinachia ſemine non ſpinoſo, B. P. Spinachia ſemine non pungente folio majore rotundiore, J B

Lapathi Nota Characteriſtica ſuprà tradita eſt.

Spinachia eſt inter mollientes, foliis ſucculentis, floribus herbaceis, ſemine ſpinoſo & non ſpinoſo. Nota Characteriſtica.

De Rhabarbaro integrum Tractatum ſcripſit *Matthias Tilingius*, cui Titulus, *Rhabarbarologia curioſa*, in Quarto.

De Lapathis & Rhabarbaris quoque egregiè ſcripſit *Abrahamus Muntingius* Lib. de Verâ Herbâ *Britannicâ* in Quarto, ubi & Icones præſtantiſſimas appoſuit.

Lapathorum Vires ſupra enumeratæ ſunt.

Lapathum præſtantiſſimum noſtras radice ſuâ ad duplum Rhabarbari Orientalis exhibitâ purgat. Eximii quoque uſus in Viſcerum obſtructionibus reſerandis & ſanguine depurando. Rhabarbari noſtratis Vires.

Lapathum ſanguineum adſtrictoriâ vi pollet. Additur Clyſteribus in Dyſenteriâ. Semen Menſes immodicè fluentes cohibet. Lapathi ſanguinei Vires

LARIX, B. P. Folio deciduo Conifera, J. B. *Larix.*

Huic Arbori *Agaricum* concretu fungoſo adnaſcitur, Reſina ejus quoque uſûs Medici eſt.

LASERPITIUM Libanotidi ſimile ſemine criſpo, *Moriſon* Sect. de Plantis Umbelliferis. Libanotidi *Theophraſti* quorundam valde ſimilis, Coſtus amara dicta ſemine criſpo, J. B. *Laſerpitium.*

Eſt inter Umbellas, ſemine alis foliaceis cincto.

Ex Laſerpitii ſucco, communi doctorum ſententiâ, paratur *Aſa fœtida.*

LATHYRIS major, B P. *Garden Spurge.* Officinalis eſt. *Lathyris.*

Semine eſt oblongo grandioris Viciæ effigie, medullâ fauces urente, Tota lacteo ſucco turget. Nota Characteriſtica.

Alvum purgat & Vomitum etiam provocat. Vires.

LATHYRUS ſylveſtris luteus foliis Viciæ, B. P Luteus ſylveſtris Dumetorum, J B. *Lathyrus.*

Lathyrus ſylveſtris ſiliquis Piſi minoris, Hiſt. *Oxon.*

Lathyrus arvenſis annuus luteus ſiliquis hirſutis, Hiſt. *Oxon.* Siliquâ hirſutâ, J. B. Anguſtifolius ſiliquâ hirſutâ, B. P.

Lathyrus *Bæticus* flore luteo, Hiſt. *Oxon.*

Lathyrus luteus annuus foliis Convolvuli minoris, Hiſt. *Oxon.* Vicia lutea foliis Convolvuli minoris, B. P. Vicia quæ Pitine Anguillaræ latâ ſiliquâ, flore luteo, J. B.

Lathyrus *Tingitanus* ſiliquis Orobi, flore amplo ruberrimo, Hiſt. *Oxon.*

Lathyrus Vicioides floris vexillo phœniceo, foliis labialibus ſubalbeſcentibus, ſiliquis Orobi, Hiſt. *Oxon. Bæticus* elegans ſiliquis Orobi, *Park.*

Lathyrys anguſtifolius leptomacrolobus, ſemine anguloſo, flore cæruleo, Hiſt. *Oxon.*

Lathyrus ſylveſtris minor, B. P. Catanance leguminoſa quorundam, J. B.

Eſt inter Legumina Capreolis ſcandentia. Nota Characteriſtica

LAVENDULA latifolia, B. P. Pſeudonardus, quæ vulgo Spica, J. B. *Broad-leaved Lavender*, Officinalis eſt. *Lavendula.*

Lavendula anguſtifolia, B. P. Pſeudonardus, quæ Lavendula vulgò, J B.

Eſt inter Verticillatas Fruticoſas, flore galeato & labiato minore & tenuiore longis inſidente pediculis, Spicæ Triticeæ æmulas. Nota Characteriſtica

Flores attenuant, aperiunt, reſolvunt; in affectibus cerebri & uteri magni uſûs. Vires.

Laureola ſemper virens, flore viridi, quibuſdam Laureola mas, B. P. Semper virens flore luteolo, J. B. *Spurge Laurel.* Officinalis eſt. *Laureola.*

Laureola folio deciduo, flore purpureo, B. P. Folio deciduo, ſive Mezereon *Germanicum*, J. B. Officinalis eſt.

Laureola folio deciduo, flore ſaturatiore.

Laureola folio deciduo, flore albo.

Laureola folio deciduo variegato.

Eſt inter Frutices Bacciferos ſemper virentes, foliis latis, oblongis, glabris; Baccis quoque oblongis ad foliorum alas. Nota Characteriſtica

Vires. Laureola mas intus ſumpta Vomitum ciet, à quibuſdam ad Hydropem commendatur. Pulvis in Aceto maceratæ, exiccatæ & comminutæ Cancris inſperſus prodeſt D. *Boyle*.

Mezerei *Germanici* flores in Hydrope & Melancholiâ utiles ſunt. Cortex quoque Aceto maceratus ablutus aquâ atque ſiccatus cum Glycyrrhizâ exhibitus.

Foliis cum melle tritis ſordida ulcera & cruſtoſa repurgantur.

Laurus. LAURUS, J. B. Vulgaris, B. P. *The Common ſweet Bay*. Officinalis eſt.

Laurus Tinus, *Ger*. Sylveſtris Corni fœminæ foliis ſubhirſutis, B. P.

Tinus altera, J. B. Laurus Tinus cæruleâ baccâ, *Lob*.

Laurus *Alexandrina*, J. B. *Alexandrina* fructu folio inſidente, B. P. Officinalis eſt.

Laurus *Alexandrina* fructu pediculo inſidente, B. P. Bonifacia, ſive Biſlingua, J. B. Hippogloſſum mas, *Ger*.

Lauroceraſus *Geſneri*, *Cluſ*. Ceraſus folio Laurino, B. P.

Nota Characteriſtica. Laurus eſt inter Arbores Bacciferas, foliis ſemper virentibus, majoribus & latioribus, Baccis nigris nucleum intus geminum claudentibus.

Lauroceraſus eſt inter Pruniferas fructu Ceraſiformi dulci racematim compacto.

Vires. Baccæ attenuant, digerunt, Ventriculum frigidum calefaciunt, Concoctionem juvant, Colicæ medentur.

Lens. LENS, J. B. Vulgaris minor, Hiſt. *Oxon*. Vulgaris, B. P. *Common Lentils*. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore Papilionaceo ſcandentes, ſemine compreſſo & pro Plantæ modo grandi, ſiliquis brevibus.

Vires. Decocta Ventrem ſolvit, glutinat & lenit. Externè in Cataplaſmate tumores & duritics diſcutit.

Lepidium. LEPIDIUM latifolium, B. P. Latifolium ſerratum, Hiſt. *Oxon*. Lepidium *Pauli*, J. B. *Dittander* or *Pepperwort*. Officinalis eſt.

Lepidium Glaſtifolium, B. P. Glaſtifolium perenne, Hiſt. *Oxon*. Non repens, J. B.

Lepidium Dentillaria dictum, B. P. Dentillaria Rondeletii, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Siliculoſas tetrapetalas bicapſulares, ſepto medio ſiliculam dirimente longitudinaliter.

Vires. Inter Antiſcorbutica eſt. Decoctum in Cerevîſiâ pro partu facilitando uſurpatur. Radix ad dolorem dentium valere creditur. Uſus quoque ejus in Acetariis eſt.

Extrinſecus applicatum cutem exulcerat, & Veſiculas excitat.

Leucoium. LEUCOIUM bulboſum vulgare, B. P. Bulboſum præcox majus ſex petalis æqualibus & albis, Hiſt. *Oxon*. Bulboſum hexaphyllon unico flore, rariùs bino.

Variæ aliæ Leucoii ſpecies ſunt, quas vide in Catalogo Horti Med.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Siliquoſas tetrapetalas bicapſulares.

Vires traditæ ſunt Libro ſuperiore.

Libanotis. LIBANOTIS latifolia altera, ſive Vulgatior, B. P. Libanotis *Theophraſti* quorundam, ſive Seſeli *Æthiopicum*, *Matthiolo* Cervaria alba, J. B. Laſeritium foliis latioribus lobatis, D. Moriſon. Sect. de Umbelliferis, *Herb Frankincenſe with broad leaves.*

Libanotis latifolia minor Montis Aurei.

Libanotis latifolia Aquilegiæ folio, B. Prodr. Liguſtrum *Rawolfii* foliis Aquilegiæ, J. B. Siler Aquilegiæ foliis, D. *Moriſon*. Sect. de Umbelliferis.

Nota Characteriſtica. Libanotis eſt inter Umbellas, ſemine membranaceo ſubrotundo, compreſſo, foliis pluriſariàm diviſis donatas.

Siler Aquilegiæ foliis eſt inter Umbellas, ſemine majore ſtriato, foliis lobatis ſeu pinnatis donatas

Liguſticum. LIGUSTICUM vulgare, an Libanotis fertilis Theophraſti, B. P. Liguſticum vulgare foliis Apii, J. B. *Common Lovage*. Officinalis eſt.

Liguſticum, quod Seſeli Officinarum, B. P. Seſeli, ſive Siler montanum vulgare, J. B.

Nota Characteriſtica. Sunt inter Umbellas, ſemine majore ſtriato, foliis lobatis ſeu pinnatis donatas.

Vires. Radix Liguſtici ſive Leviſtici Ventriculo frigido utilis concoctionem juvat, dolores internos ſolvit. Ea ut & ſemen puerperas purgant, Urinas & Menſtrua eliciunt. Folia in Balneis ſudorem movent & Menſtrua provocant. Herba recens pabulo commixta Tuſſi pecorum medetur.

Siler montanum calefacit & exiccat. Semen Urinas & Menſes potu ducit, dolores Inteſtinorum ex cruditate lenit, flatus diſcutit.

LIGUSTRUM

LIGUSTRUM, J. B. *Germanicum*, B. P. *Common Privet.* Officinalis eſt. *Liguſtrum.*
Eſt inter Frutices Bacciferos, foliis deciduis floribus & fructibus digeſtis in racemos, floribus albis, baccis nigris, ſecundum illud, Nota Characteriſtica.

Alba Liguſtra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Folia commanducata oris ulceribus & puerorum Aphthis medentur. Acini contra Phthiriaſin proſunt. Aqua florum inflammationibus utilis. *Schwenckfelt.* Vires.
LILIUM album flore erecto & vulgare, B. P. Album vulgare & odoratum flore erecto, Hiſt. *Oxon.* Album vulgare, J B. *Common White Lilly.* Officinalis eſt. *Lilium.*
Lilium Convallium flore rubente.
Multæ Lilii ſpecies ſunt, quas vide in Catalogo Horti Med.
Lilium eſt inter Hexapetalas tricapſulares radicibus ſquamatis donatas. Nota Characteriſtica.
Radix ciet Menſes, emollit & digerit. Folia recentia Ignibus ſacris ambuſtis & aliis puſtulis opitulantur, Puerperis fiſſuras papillarum ſanant. Croceis ſtaminibus cum Saccharo & aquâ Cinnamomi mulierculæ ad partum accelerandum utuntur. *Schwenckfelt.* Vires.
LIMONIUM maritimum majus, B. P. Majus multis, aliis Behen rubrum, J. B. *Sea-Lavender.* Officinalis eſt. *Limonium.*
Limonium minus maritimom Oleæ folio, B. P. Parvum *Narbonenſe*, Oleæ folium Lob. minus, J B.
Eſt inter Herbas flore perfecto, ſeminibus nudis ſolitariis maritimas, caulibus nudis, floſculis in ſummitate pluribus, foliis latis. Nota Characteriſtica.
Semen adſtringit, & propterea diarrhææ, hæmorrhagiæ & fluxui Menſtruo nimio medetur. Vires.
LINARIA purpurea major odorata, B. P. Purpurea magna, J. B. *Linaria.*
Linaria cærulea repens, J. B. Purpurea parva, J. B.
Linaria annua anguſtifolia flore majore luteo, Hiſt. *Oxon.*
Vide Characterem & Vires ſuprà.
LINGUA Cervina multifido folio, B. P. Polyſchides, J. B. *Lingua Cervina.*
Characterem & Vires vide ſuprà.
LINUM ſylveſtre anguſtifolium flore magno, B. P. *Linum.*
Linum Umbilicarum, *Park.*
Characterem & Vires vide ſuprà.
LITHOSPERMUM Arundinaceum, fortè *Dioſcoridis* & *Plinii*, B. P. Lachryma *Jobi* multis, ſive Milium Arundinaceum, J. B. *Lithoſpermum.*
Lithoſpermum majus erectum, B. P. Lithoſpermum, ſive Milium Solis, J. B. *Common Growell.* Officin.
Eſt inter Aſperifolias floribus monopetalis, marginibus quinquepartitis, ſeminibus duris ſplendentibus. Nota Characteriſtica.
Semen ad Calculum commendatur. Vires.
LOLIUM rubrum, *Ger.* Phœnix Lolio ſimilis, J. B. Gramen Loliaceum anguſtiore folio & ſpicâ, B P. *Lolium.*
LOTUS fructu Ceraſi, B P. Lotus Arbor fructu Ceraſi, J. B. *The Nettle-tree.* *Lotus.*
Lotus Hortenſis odora, B P. Sativa odorata, annua, flore cæruleo, J. B. Melilotus major odorata Violacea, Hiſt. *Oxon.*
Lotus Corniculata ſiliquis ſingularibus, binis terniſve, J. B. Annoa [illegible] ſiliquis ſingularibus, binis terniſve. Hiſt. *Oxon.*
Lotus Pratenſis ſiliquoſus luteus, B. P. Siliquoſa lutea *Monſpelienſis*, J. B. Lotus [illegible] perennis *Monſpelienſis* flore luteo, Hiſt. *Oxon.*
Lotus maritima ſiliquoſa folio pingui glabro, D. *Magnol.*
Reliquas ſpecies vide in Catalogo Horti Med.
Characterem vide ſuprà.
Lotus calefacit, digerit & nonnihil abſtergit. Summitates ex Vino Pleureſi & Stranguriæ medentur, & urinas promovent. Inter Veſtimenta repoſita a Tineis præſervat. Vires.
LUPINUS ſativus flore albo, B. P. Vulgaris flore & ſemine albo ſativus, J. B. *Lupinus.*
Lupinus peregrinus major, vel Villoſus cæruleus major, B. P. Exoticus hirſutiſſimus, J. B. *Great blew Lupins.*
Lupinus ſylveſtris flore cæruleo, J. B. Sylveſtris purpureo flore, ſemine rotundo vario, J B.

Lupinus ſylveſtris flore aureo, B. P. Sylveſtris flore luteo, ſemine compreſſo vario, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Legumina non ſcandentia, ſiliquis erectis.

Vires. Calefacit, ſiccat, abſtergit, aperit, digerit, reſolvit. Jecur & Lienem Decoctum ſeminis expurgat, Lumbricos interficit, faciem abſtergit, ſcabiem & livores tollit. Cum Aceto Strumas & Tubercula diſſipat, & Carbunculos rumpit. Semen adverſus Viperæ morſum valet.

Lupulus. LUPULUS mas & fœmina, B. P. J. B. Convolvulus perennis heteroclitus, floribus herbaceis, foliaceis Strobili inſtar, Hiſt. *Oxon. Hops male & female.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore ſtamineo ſcandentes, fructibus ſquamoſis in racemos congeſtis.

Vires. Calidæ & ſiccæ naturæ eſt. Menſes & urinam ciet, ſanguinem purgat, Ictero & Hypochondriacis confert.

Turiones Verno tempore cocti Menſis adhibentur, ac eorum uſu alvus ſolvitur & hepar obſtructionibus liberatur.

Lychnis. LYCHNIS hirſuta flore coccineo major, B. P. Flos *Conſtantinopolitanus* Miniatus, J. B.

Lychnis Noctiflora, B. P. Ocymoides non ſpecioſum, J. B.

Lychnis Coronaria *Dioſcoridis* ſativa, B. P. Coronaria Vulgo, J. B. Coronaria rubra, *Ger.*

Alias ſpecies vide in Horti Med. Catalogo.

Character ſuprà traditus eſt.

Vires. Coronaria rubra Bilem per alvum trahit, Vulnera recentia glutinat. Radicum ſuccus attractus naribus ſternutamenta ciet, cerebrumque efficaciter purgat. *Schwenckfelt.* Semen duarum drachmarum pondere per alvum bilioſa ducit *Dod.*

Lyſimachia. LYSIMACHIA lutea corniculata, B. P. Lutea corniculata non papposa *Virginiana* major, Hiſt. *Oxon The Tree-Primroſe.*

—— Eadem minor.

Lyſimachia ſiliquoſa glabra minor latifolia *J. Raii.*

Lyſimachia ſpicata cærulea, B. P. Veronica ſpicata recta profundè ſerrata, quam Lyſimachiam cæruleam quidam vocant, J. B.

Nota Characteriſtica. Lyſimachia Siliquoſa tetrapetala quadricapſularis eſt.

CAPUT XVI.

Plantæ à Literâ M. *incipientes.*

Majorana. MAJORANA vulgaris, B. P. *Ordinary Sweet Majoram.* Officinalis eſt.

Majorana latifolia aurea.

Majorana latifolia, ſive Major *Anglica*, *Ger.* Origanum Onites & *Matth.* J. B. *Pot-Majoram.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Verticillatas herbaceas minores odoratas, floribus galeatis & labiatis.

Vires. Tenuium eſt partium, ac facultatis digerentis. Deſiccat & calefacit, attenuat, aperit, roborat, capitis & nervorum affectibus frigidis mirè utilis. Flatus reſolvit, Menſtrua provocat, ſuggillata delet. Succus naribus attractus, ut & pulvis, caput purgat, & Lethargicos & Comitiales juvat.

Malva. MALVA perennis *Hiſpanica* flore carneo amplo, Hiſt. *Oxon.*

Malva Arborea *Veneta* dicta parvo flore, B. P. Arborea, J. B.

Malva Roſea folio ſubrotundo, flore pleno, B. P.

Malva Roſea folio Ficus, B. P.

Reliquas ſpecies vide in Catalogo.

Character & Vires ſuprà tradita ſunt.

Malus. MALUS, *Dod* Hiſt. *Lugd. The Apple-tree.* Officinalis eſt.

Malus *Cotonea* vulgaris, *Ger. The Common Quince tree.* Officin.

Malus *Armeniaca*, major, *Ger. The great Apricock-tree.* Officin.

Malus *Perſica*, *Dod. Perſica* molli carne vulgaris & alba, B. P. *The Common Peach-tree.* Officinalis eſt.

Malus

Malus *Punica*, J. B. *Punica* ſativa, B. P. *The Pomegranate tree.* Officinalis eſt.

Malus *Punica* Sylveſtris, *Ger.* Balauſtium majus, ſive Malus *Punica* ſylveſtris major, *Park.* Balauſtia flore pleno majore, B. P. Balauſtia *Hiſpanica*, J. B. Officinalis eſt.

Malus vulgaris, *Cotonea* & *Punica* inter Arbores pomiferas floniferas ſunt. Nota Characteriſtica.

Malus *Armeniaca* et *Perſica* inter Pruniferas oſſiculo lævi aut æquali; *Armeniaca* ſcabro, ſulcis exarato *Perſica*.

Mali domeſticæ folia adſtringunt cum refrigerandi facultate, tuſa inflammationibus incipientibus proſunt. Mala acida humores incidunt & urinam pellunt. Dulcia ventrem emolliunt, in affectibus Melancholicis eximii uſus ſunt. Febricitantibus utilia, quæ Vinoſi ſaporis ſunt. Vires Mali Domeſticæ.

Succus pomorum ſylveſtrium calefactus in ulceribus mundandis conducit. Inſtillatus inflammationes & lippitudines oculorum ſpecificâ proprietate ſanare creditur.

Mali *Perſicæ* flores vermes enecant, & ex iis Syrupus confectus alvum purgat. *Perſica.*

Armeniaca ſtomacho utilia. Oleum e Nucleis expreſſum ad Hæmorrhoidas inflammatas conducit & ad aurium dolores. Potum Calculos pellit & Colicos juvat *J. Bauhinus*. *Armeniaca.*

Cydonia ſtomacho commoda ſunt et urinam cient. Aſſa mitiora fiunt, Dyſentericis et Vomentibus utilia ut et ſanguinem ſpuentibus. Ardorem Stomachi reprimunt J. *Bauhinus*. *Cydonia.*

Punicæ flores adſtringunt et glutinant. Decoctum dentes mobiles figit, et Gingivas firmas reddit. *Punica.*

MANDRAGORA fructu rotundo, B. P. Mas, J. B. Officinalis eſt. *Mandragora.*

Mandragora fructu Pyri, B. P. Fœmina, J. B.

MARRUBIUM Cardiaca dictum, B. P. Cardiaca, J. B. *Common Motherwort.* Officinalis eſt. *Marrubium.*

Marrubium Cardiaca dictum foliis eleganter criſpis.

Marrubium aquatile foliis tenuius diſſectis.

Marrubium nigrum longifolium, B. P. Herba Venti *Monſpelienſibus*, J. B.

Marrubium album anguſtifolium peregrinum, B. P. Album anguſtiore folio, J. B.

Marrubium ex *Alepo* verticillis longis pediculis innitentibus.

Nota Characteriſtica et Vires Albi et Nigri ſuprà traditæ ſunt.

Cardiaca Palpitationi cordis confert. Urinam et Menſes ciet, Pectus à Pituitâ detergit, et difficulter parientibus opitulatur. A Veterinariis quoque ad Boum et Equorum morbos adhibetur. *Vires Marrubii Cardiaca dicti.*

MARUM, *Ger.* Sampſuchus, ſive Marum Maſtichen redolens, B. P. Officinalis eſt. *Marum.*

Eſt inter Verticillatas Fruteſcentes flore galeato et labiato, florum verticillis in Spicas breves et habitiores digeſtis. Nota Characteriſtica.

Cerebro et Nervoſo generi gratum eſt, et ad affectus eorum valet. Vires.

MATRICARIA vulgaris, B. P. Matricaria Vulgo, Minus Parthenium, J. B. *Common Feverfew.* Officinalis eſt. *Matricaria.*

Matricaria flore pleno.

Matricaria nuda, Hort. Reg. *Bleſ* Bullatis floribus, *Park*.

Eſt inter Corymbiferas diſco radiato, floribus in Umbellæ formam diſpoſitis, foliis laciniatis pallidis, odore vehementiore. Nota Characteriſtica.

Valet in affectibus Uterinis, Menſes promovet et Secundinas pellit, Ventris Tineas expellit. Vires.

MELAMPYRUM purpuraſcente comâ, B. P. Melampyrum multis, ſive Triticum Vaccinum, J. B. *Party-coloured Cow-wheat.* *Melampyrum.*

Melampyrum cæruleâ comâ, B. P. Melampyro affinis Parietaria cærulea quorundam, J. B.

Melampyrum criſtatum, J. B.

Eſt inter Plantas flore monopetalo difformi, ſeminibus compreſſis. Nota Characteriſtica.

MELILOTUS *Italica* folliculis rotundis, B. P. Magno ſemine rotundo rugoſo, J. B. Trifolium odoratum ſeu Melilotus lutea, ſeminis pericarpio magno, rugoſo, rotundo, albo, Hiſt. *Oxon.* *Melilotus.*

Melilotus lutea ſiliculis longioribus, Hiſt. *Oxon.* Trifolium odoratum, ſeu Melilotus quarta Vulgaris flore luteo, J. B.

Melilotus lutea minor floribus et ſiliculis minoribus ſpicatim et denſe diſpoſitis, Hiſt. *Oxon.*

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

MELISSA Hortenſis, B. P. Vulgaris odore Citri, J. B. *Garden-Bawme.* Officinalis eſt. *Meliſſa.*

Meliſſa peregrina folio oblongo, B. P. *Turcica* multis dicta, J. B.

Meliſſa *Turcica* flore albo.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Verticillatas herbaceas foliis odore Citri.

Vires. Diſcutit, ſanat, glutinat; animum & cor exhilarat, & Vitales Spiritus roborat, Concoctionem adjuvat, Cerebri obſtructiones reſerat, prodeſt Melancholicis & Dyſentericis. Illita contra Serpentum, & Canis rabidi morſum et Aranearum ictum valet.

Melo. MELO Hortenſis, B. P. Melones, J. B. *Common Melons.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter ſcandentes Pomiferas.

Vires. Humectat. Urinas ciet. Semen mitigat ardores et dolores Renum.

Mentha. MENTHA Hortenſis Corymbifera, B P. Corymbifera, ſive Coſtus Hortenſis, J. B. Balſamita mas, *Ger.* Coſtus hortorum major, *Park.* Officin.

Mentha Hortenſis verticillata Ocimi odore, B. P. Verticillata minor acuta, non criſpa, odore Ocimi, J. B. *Spear Mint.*

Mentha rotundifolia ſpicata altera, B. P.

Mentha anguſtifolia ſpicata, B. P. Spicata folio longiore, acuto, glabro, nigriore, J. B.

Mentha criſpa verticillata.

Mentha ſylveſtris fol. longiore, B P. Mentaſtrum ſpicatum folio longiore candicante, J.B.

Mentha ſylveſtris rotundiore folio, B. P. Mentaſtrum folio rugoſo rotundiore ſpontaneum, flore ſpicato odore gravi, J. B.

Mentha tuberoſa radice, B. P.

Mentha Carraria minor, B. P.

Nota Characteriſtica. Balſamita eſt inter Corymbiferas flore diſcoide nudo, floribus velut in Umbellam diſpoſitis.

Vires. Mentha eſt inter Verticillatas herbaceas, floribus quadripartitis aut quinquepartitis, tubo brevi.

Mentha tenuium eſt partium, attenuat, digerit, reſolvit, aperit, lumbricos pellit, vomitum compeſcit, Menſes et Album Mulierum Profluvium efficaciter compeſcit. Extrinſecùs duritiem Mammarum Lactiſque coagulationem tollit.

Mercurialis. MERCURIALIS teſticulata, ſive Mas *Dioſcoridis* & *Plinii*, Hiſt. *Oxon.* Mas, J. B. Officinalis eſt.

Mercurialis ſpicata, ſive Fœmina *Dioſcoridis* & *Plinii*, Hiſt. *Oxon.* Fœmina, J. B. Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Meſpilus. MESPILUS, J. B. *Germanica* folio Laurino non ſerrato, B. P. *The Common Medlar-tree.* Officinalis eſt.

Meſpilus Apii folio laciniato, B. P. Meſpilus Aronia Veterum, J. B.

Meſpilus Apii folio ſylveſtris non ſpinoſa, ſive Sorbus Torminalis, B. P. Torminalis & Cratægus *Theophraſti*, J. B *The Common Service-tree.*

Nota Characteriſtica. Sunt inter Arbores Pomiferas Floriferas, umbilico latiſſimo, pediculo brevi, quinis intus oſſiculis duris

Vires. Sorbus autem habet ſemina folliculis membranaceis incluſa.

Folia adſtringunt, glutinant, ſanguinis profluvia ſiſtunt. Fructus acerbus ventrem ſtrenuè coercet. Oſſicula contrita Calculos Renum valenter pellunt.

Sorbus refrigerat & adſtringit, uſûs eximii in fluxibus alvi & uteri.

Milium. MILIUM ſemine albo, B.P. Milium, J. B. *Common White Millet.* Officinalis eſt.

Milium ſemine nigro, B. P. J. B.

Milium Arundinaceum ſubrotundo ſemine Sorgo nominatum, B. P. Sorghi, J. B. *Turky-Millet.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Culmiferas grano eſculento, ſubrotundo; Minore ſplendente Milium, Majore nigro aut fuſco Sorgum.

Vires. Agricolis in quibuſdam locis in cibum venit. Ventrem cohibet & Urinas promovet, fluxionibus Articulorum utile.

Millefolium. MILLEFOLIUM purpureum majus, B. P.

Millefolium maximum umbellâ albâ.

Achillea Millefolia odorata, J. B. Tanacetum minus album odore Camphoræ, B.P

Millefolium tomentoſum luteum, B. P.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Moly. MOLY latifolium luteum odore Allii primum, B. P. Luteum Botanicorum latifolium odore Allii, J. B.

Moly anguſtifolium umbellatum, B P. Moly *Dioſcoridis* parvum quibuſdam, J. B. Alias ejus ſpecies vide in Horti Medici Catalogo.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas radice bulboſâ graveolentes, floſculis multis è ſummo caulis faſtigio enatis, & in umbellam aut corymbum diffuſis.

MORUS

MORUS nigra, J. B. Fructu nigro, B. P. *The Black Mulberry-tree.* Officinalis eſt. *Morus.*
Eſt inter Arbores Bacciferas foliis deciduis, fructu ex pluribus acinis coaleſcentibus compoſito. Nota Characteriſtica.
Mora immatura refrigerant & nonnihil reſiccant, matura alvum ſubducunt. Folia ex aceto ambuſtis medentur. Vires.
MYAGRUM ſativum, B. P. Myagrum dictum Chamelina, J. B. *Garden Gold of pleaſure.* *Myagrum.*
Myagrum monoſpermum latifolium, B. P. Monoſpermum, J. B. Rhaphaniſtrum monoſpermum latifolium ſiliculis fungoſis, glabris, auriculatis, Hort *Oxon.*
Myagro ſimilis ſiliquâ rotundâ, B. P. Myagro affinis herba capitulis rotundis, J. B.
Eſt inter Siliquoſas tetrapetalas monoſpermas. Nota Characteriſtica.
Ex Myagri ſemine exprimitur oleum ad Lucernas utile, quo & pauperiores in Condimentis utuntur. Vires Mechanicæ.
MYRRHIS major, vel Cicutaria odorata, B. P. Magno ſemine ſulcato, longo, J. B. *Great ſweet Garden Chervill* or *Myrrhe.* Officinalis eſt. *Myrrhis.*
Character ſuprà traditus eſt.
Tenuium eſt partium. Vim habet incidendi & Calculos pellendi. Menſes quoque promovet. Radix in malignis morbis valet. *Simon Pauli.* Vires.

C A P U T XV.

Plantæ à Literâ N *incipientes.*

NARCISSUS latifolius omnium maximus amplo calyce flavo ſive Nonpareille, *Park.* Parad. *Narciſſus.*
Narciſſus medioluteus vulgaris, *Park.*
Narciſſus albus multiplex.
Narciſſus *Africanus* aureus major, *Park.* Parad.
Narciſſus anguſtifolius, ſive Juncifolius maximus amplo calyce, *Park.* Parad.
Narciſſus Juncifolius luteus vulgaris major.
Narciſſus Juncifolius luteus flore pleno.
Narciſſus ſive Pſeudonarciſſus aureus *Anglicus* maximus, *Park.*
Narciſſus maritimus, B. P. Pſeudonarciſſus marinus albus Pancratium Vulgo, *Park.* Parad. *Monſpeſſulanum*, multis Scilla alba parva, J. B. Lilionarciſſus albus maritimus minor, Hiſt *Oxon.*
Narciſſus *Illyricus* Liliaceus, B. P. Lilionarciſſus albus maritimus major, Hiſt. *Oxon.*
Eſt inter Hexapetalas tricapſulares, radicibus bulboſis proprie dictis. Nota Characteriſtica.
Narciſſus calidæ & ſiccantis naturæ eſt. Vulnera glutinat. Cujuſcunque Narciſſi radix Vomitum ciet, referente *Cluſio.* Hortulani noſtrates Ruſticis radices pro Vomitu excitando exhibent. Vires.
NASTURTIUM Hortenſe vulgatum, B. P. J B. Vulgare ſeu Hortenſe tenuiter diviſum, Hort *Oxon* *Common Garden Creſſes.* Officinalis eſt. *Naſturtium.*
Naſturtium Hortenſe criſpum. B. Prodr. Hortenſe criſpum latifolium, Hiſt. *Oxon.* Criſpum, J B
Naſturtium Hortenſe latifolium, B. Prodr. Latifolium *Dioſcorideum*, J. B.
Naſturtium *Indicum* majus, B P. *Indicum* folio peltato ſcandens, J. B.
Sunt inter Siliculoſas tetrapetalas bicapſulares. Nota Characteriſtica.
Vires ſupra traditæ ſunt.
NICOTIANA major latifolia, B. P. Major, ſive Tabacum majus, J. B. *Broad-leaved Tobacco.* *Nicotiana.*
Nicotiana minor, B. P. Minor capſulâ rotundâ Priapi formâ, floribus luteis minoribus, foliis ſubrotundis obſcurè virentibus, glutinoſis, Hiſt. *Oxon.* Priapeia, quibuſdam Nicotiana minor, J. B. *Engliſh Tobacco.* Officinalis eſt.
Eſt inter Herbas flore monopetalo uniformi è tubo longo in latitudinem expanſo, vaſculo oblongo conoide. Nota Characteriſtica.
Calefacit, exiccat, expurgat. Salivam commanducata folia cient, ac pituitam de- Vires.

trahunt, quod etiam pulvis attractus facit. Alvum ſolvit. Infuſum potum Vomitum excitat. Ulcera vetera detegit. Venenatorum morſus ſenat. Vis quoque Narcotica ei in eſt.

Nigella. NIGELLA arvenſis cornuta, B. P. Melanthium ſylveſtre ſive arvenſe, J. B.

Nigella latifolia flore majore ſimplici cæruleo, B. P.

Nigella flore majore pleno cæruleo, B. P. Melanthium capite vel calyce et flore majore pleno, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Plantas Multiſiliquas ſeu Corniculatas, loculamentis membranaceis conatis, apicibus tantùm corniculatis, foliis tenuiſſimè diſſectis.

Vires. Extergit, calefacit et ſiccat, pituitam incidit, et cum Vino pectus expurgat, Menſes et urinam promovet, Lac mulieribus auget et oculos purgat, Lumbricos ventris intermit. Cum Aceto maculas, lentigines, duritiesque tumoreſque vetuſtos tollit. *Schwenckfelt.*

Nummularia. NUMMULARIA major lutea, B. P. Nummularia, ſive Centimorbia, J. B. *Money-wort.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore pentapetaloide Anomalas, in alis foliorum florens, foliis ſubrotundis per margines æqualibus.

Vires. Lolium. Frigida et ſicca eſt, in Hæmoptyſi et Dyſenteriâ utilis, adverſus Scorbutum commendatur. Vulneraria quoque eſt. *Simon Pauli.*

Nux Juglans. NUX Juglans, ſive Regia vulgaris, B. P. Nux fortè *Perſica*, forte *Euboica Theophraſti*, Regia *Dioſcoridis* et *Galeni*, *Perſica* et Baſilica *Plinii*, J. B. *The Common Walnut tree.*

Nux Juglans fructu majore et putamine fragili.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores Nuciferas, tegumento exteriore duro clauſo teſtam obducente, craſſiore & carnoſo nucleo in quatuor lobos profundè diviſo, folio Arboris pinnato.

Vires. Folia digerunt, adſtringunt & ſudores cient. Cortex radicis medianus dentium dolores ſopit. Nucum eſus poſt piſces commendatur. Jejuno ſtomacho comeſtæ latos Lumbricos pellunt. Valent contra venena & peſtilentiam. Mammarum inflammationibus proſunt. Lignea membrana intercurſans adverſus Calculum commendatur. Succus exterioris corticis adſtringit. Aqua Corticum viridium adverſus peſtilentiam commendatur. *Schwenckfelt.*

Juli et cortex, ſeu potius Liber Nucis Juglandis Arboris, vim inſignem Emeticam poſſident. *Simon Pauli.*

Corticis Nucum exterioris ſuccus expreſſus in ore gargarizatus ad Uvulæ relaxationem & Gutturis inflammationes valet.

Juglandes virides cum Saccharo conditæ alvum leniter ſubducunt.

Uſus Mechanicus. Oleum è Nucibus expreſſum ad Lucernas utile eſt. Pictoribus quoque præfertur ei, quod de Lino exprimitur.

Lignum expetitur ad Serinia et Tabulas, Lectoſque.

C A P U T X V I.

Plantæ à Literâ O *incipientes.*

Ochrus. OCHRUS, ſive Ervilia, *Ger.* Ochrus folio integro Capreolos emittente, B. P. Lathyri ſpecies, quæ Ervilia ſylveſtris *Dodonæo*, J. B. Lathyrus folio integro producente bina foliola Capreolos emittentia, Hiſt. *Oxon.*

Ocimum. OCIMUM vulgatius, B. P. Medium vulgatius et nigrum, J. B. *Common Baſil.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Verticillatas herbaceas, floribus in ſpicas diſpoſitis, Verticillis paulò à ſe invicem remotioribus.

Vires. Calefaciendi et ſiccandi vi pollet. Corroborat et reſtaurat ſpiritus languidos, Urinas et Menſtrua promovet. Semen Cardiacum eſt.

Olea. OLEA ſylveſtris folio molli incano, B. P. Olea *Bohemica*, *Matth.* Ziziphus *Cappadocica*, quibuſdam Olea *Bohemica*, J. B. *The Baſtard or ſweet Wild-Olive.* Ex

hotto

horto Nobilis admodùm Domini de *Newbaith* apud *Gilmertoun* tranſlata fuit in Hortum Medicum.

ONOBRYCHIS foliis Viciæ, fructu Echinato major, B. P. Major ſiliculis Echinatis criſtatis in ſpicâ digeſtis, Hiſt. *Oxon* Polygalon *Geſneri*, J. B. *Cocks-head, or Sainct Foin.* Onobrychis.

Onobrychis ſemine clypeato aſpero major, B. P. Major perennis ſiliculis articulatis aſperis, clypeatis rectà junctis, flore rubertimo, Hiſt. *Oxon.* Aſtragalus *Romanus*, ſive Hedyſarum clypeatum ſiliquâ aſperâ, J. B. *The French Honey-ſuckle.*

Onobrychis arvenſis, ſive Campanula arvenſis erecta, B. P. Campanula glabra minor arvenſis, Hiſt. *Oxon.* Avicularia *Sylvii* quibuſdam floribus purpuroviolaceis, J. B. *Venus Looking-glaſs.*

Onobrychis Violà pentagonia perfoliata, Hort. Reg. *Bleſ.* Campanula pentagonia perfoliata, Hiſt *Oxon.*

Onobrychis eſt inter Herbas flore Papilionaceo erectas, Siliquis Echinatis, ſeu aculeatis, aut lævibus. Nota Characteriſtica.

ORIGANUM ſylveſtre foliis variegatis. Origanum.

Origanum fiſtuloſum *Canadenſe Cornuti*, Origanum fiſtuloſum *Cornuto*, ſed potiùs Mentaſtrum fiſtuloſum *Americanum.*

Character & Vires ſupra traditæ ſunt.

ORNITHOGALUM umbellatum medium album anguſtifolium, B. P. Vulgare & verius majus & minus, J. B. *The common Star of Bethlehem.* Ornithogalum.

Ornithogalum latifolium & maximum, B. P. Spicatum maximum floribus albis innumerabilibus, Hiſt. *Oxon*

Ornithogalum majus ſpicatum flore albo, B. P.

Ornithogalum exoticum, magno flori minore innato, B. P.

Ornithogalum anguſtifolium majus, floribus ex albo vireſcentibus, B. P.

Eſt inter Hexapetalas tricapſulares, radicibus bulboſis propriè dictis. Nota Characteriſtica.

OROBUS ſiliquis articulatis, ſemine majore, B. P. Sativus, ſive Ervum ſemine anguloſo, ſiliquis inter grana & grana junctis, Hiſt. *Oxon.* Orobus, ſive Ervum multis, J. B. *Ordinary Bitter Vetch* Officinalis eſt. Orobus.

Orobus ſylvaticus Viciæ foliis, B. P. Sylvàticus Viciæ foliis, ſiliquis propendentibus, floribus purpuraſcentibus, Hiſt. *Oxon.* Aſtragalus major *Fuchſio*, J. B.

Eſt inter Legumina non ſcandentia ſiliquis propendentibus donata. Nota Characteriſtica.

Orobus calefacit & ſiccat, digerit, aperit, abſtergit, Caleuloſis utilis eſt. Vires.

Oxyacantha *Dioſcoridis* ſive Spina acuta Pyri folio, B. P. Pyracantha quibuſdam, J. B. *The ever-green Thorne.*

C A P U T X V I I.

Plantæ à Literâ P incipientes.

PÆONIA folio nigricante ſplendido, quæ Mas, B. P. Mas, J. B Officin. Pæonia.

Pæonia communis vel Fœmina, *Ger.* Fœmina vulgaris, J B.

Pæonia fœmina flore pleno rubro majore, B. P. Pæonia fl. pleno rubro, J. B.

Pæonia fœmina flore pleno albicante, *Park.* Parad.

Eſt inter Multiſiliquas ſeu Corniculatas, ſeminibus majuſculis rotundis per maturitatem nigris. Nota Characteriſtica.

Radix ſubtilium partium eſt, leviter adſtringit. Expurgat jecur obſtructum & renes, fœminas à partu purgat, ciet Menſes. Regium morbum ſanat. Epilepſiæ & Vertigini egregiè confert, ad quem uſum præſtat ſemen, ut et ad nocturnas ſuppreſſiones et uteri ſtrangulationem. Vires.

PANAX Paſtinacæ folio, an *Syriacum Theophraſti*? B. P. Sphondylio, vel potiùs Paſtinacæ *Germanicæ* affinis Panax, vel Pſeudocoſtus flore luteo, J B. *Hercules his All-heal.* Officinalis eſt. Panax.

Eſt inter Umbellas ſemine membranaceo ſubrotundo compreſſo, foliis lobatis ſeu pinnatis donatas. Nota Characteriſtica.

Vim habet calefaciendi, emolliendi, attenuandi. Menſes ducit, inflationes in cute diſcutit. Vulneraria quoque eſt. Panacis liquor eſt Opopanax. Vires.

Panicum. PANICUM *Germanicum*, ſive Paniculâ minore, B.P. Vulgare, J.B. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Culmiferas grano eſculento, Spicatum grano minore & rotundiore.

Vires. Refrigerat, ſiccat, adſtringit, alvum cohibet. Plebeiis in quibuſdam locis in edulium cedit. Dyſentericis prodeſt. Toſtum ex linteo ſacculo impoſitum tormina ventris ſedat.

Papaver. PAPAVER Hortenſe ſemine albo, B P. Officinalis eſt.

Papaver Hortenſe nigro ſemine, B.P. Officinalis eſt.

Papaver Erraticum flore pleno, B P.

Papaver Spinoſum, B P J B. Spinoſum luteum foliis albis venis notatis, Hiſt. *Oxon.*

Papaver Corniculatum Violaceum, B P. J B. Cornutum flore Violaceo, Hiſt. *Oxon.*

Reliquas ſpecies vide in Catalogo Hort Med.

Nota Characteriſtica. Papaver Vulgare capitatum multicapſulare eſt.

Vires. Papaveris Erratici Vires ſuprà traditæ ſunt.

Papaveris Hortenſis Vulgaris capita cum Melle ad formam Ecclegmatis decocta Tuſſi ex tenui materiâ, Arteriæ fluxionibus & Cœliacis affectibus auxiliantur. Semen nigrum refrigerat modicè, ſomnum conciliat, Vertiginem ſiſtit, Tuſſim lenit, & alias calidas Fluxiones Semen album ad eoſdem affectus valet.

Papaveris Corniculati Vis calefaciens, ſiccans & abſtergens eſt. Radix iis utilis, qui craſſa & arenoſa cum lotio reddunt & difficulter mingunt.

Paſtinaca. PASTINACA latifolia ſativa, B. P. Sativa latifolia *Germanica* flore luteo, J. B. *Common Garden Parſnep* Officinalis eſt.

Paſtinaca tenuifolia ſativa radice luteâ, B.P. Sativa, ſive Carota lutea, J.B. *The Yellow rooted Carrot.* Officinalis eſt.

Paſtinaca tenuifolia ſativa radice Mali Aurantii coloris.

Paſtinaca tenuifolia ſativa alba, B P. Sativa, ſive Carota alba, J B.

Paſtinaca tenuifolia ſativa radice atrorubente, B P. Sativa, ſive Carota rubra, J. B.

Nota Characteriſtica. Paſtinaca eſt inter Umbellas, ſemine villoſo ſeu hiſpido.

Latifolia eſt inter Umbellas, ſeminibus foliaceis latis, foliis pinnatis, radice carnoſâ eſculentâ.

Vires. Latifoliæ radix eſui aptiſſima Urinas movet & Menſes, Venerem ſtimulat. Semen Laterum doloribus, Hydropicis & Serpentum morſibus auxilio eſt.

Tenuifoliæ radix calefacit, ſiccat, aperit, Venenis reſiſtit, Ventriculo prodeſt. Rubra alvum emollit, tuſſim mitigat Condita radix inter Acetaria eſt.

Uſus Mechanicus. Paſtinacæ ſativæ atrorubentis radix tenuiſſimè conciſa & in Aceto acerrimo cum modico Aluminis Rupei decocta ad ⅔ conſumptionem, coletur ſinaturque inſpiſſari & exiccari, fiet Maſſa coloris purpurei *Pavonazzo Italis* dicti, quæ molendo cum aquâ gummatâ ſoluta dabit Atramentum purpureum optimum. *Caneparius* de Atramentis, Deſcriptione 5 Cap 7.

Pentaphylloides. PENTAPHYLLOIDES Fragariæ folio, Hort. Reg *Bleſ.* Majus erectum flore luteo, ternis foliis Fragariæ inſtar hirſutis, Hiſt. *Oxon.*

Pentaphylloides Fruticoſum, *J. Raii*, Maximum rectum Fruticoſum *Eboracenſe*, Hiſt. *Oxon.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Fragariæ affines pentapetalas.

Pentaphyllum. PENTAPHYLLUM majus erectum, J. B. Quinquefolium rectum luteum, B. P. Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Pepo. PEPO oblongus, B. P. *The great long Pompion.* Officinalis eſt.

Pepo compreſſus major, B.P.

Pepo, ſeu Melopepo verrucoſus, Hiſt. *Oxon.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter ſcandentes Pomiferas.

Vires. Peponum natura frigida & humida eſt. Abſtergunt, Urinas movent, alvum facilem ac lubricam reddunt, verum facile corrumpuntur.

Perfoliata. PERFOLIATA vulgatiſſima, ſive Arvenſis, B. P. Perfoliata ſimpliciter dicta, Vulgaris annua, J.B. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Ad Umbelliferas ſemine ſtriato reducitur; foliis eſt ſubrotundis à caule perforatis.

Vires. Calidæ & ſiccæ naturæ eſt, ad Fracturas, Hernias, Strumas & Eryſipelata magni uſûs. *Schwenckfelt.*

Periclymenum. PERICLYMENUM perfoliatum, B. P. J. B.

Periclymenum perfoliatum ſerotinum flore rubro, Hort. Reg. *Bleſ.*

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

PE-

PETASITES minor, B P. Flore albo, Hort. *Eyſt.* Albus anguloſo folio, J. B. Petaſites.
Character & Vires ſupra traditæ ſunt.

PEUCEDANUM majus *Italicum*, B. P. J. B. *Italian Sow-Fennel.* Peucedanum.
Peucedanum *Germanicum*, B. P. Minus *Germanicum*, J. B. Officin.

Eſt inter Umbellas, ſemine membranaceo, ſubrotundo, compreſſo, foliis Fœniculaceis donatas. Nota Characteriſtica.

Excalfacit, attenuat, digerit, ventrem emollit, difficiles partus extrahit. Facit ad Veſicæ cruciatus & Renum diſtentiones potum. Vires.

PHALANGIUM parvo flore ramoſum, B. P. Parvo flore ramoſius, J. B. *Small branched Spider-wort.* Phalangium.
Phalangium magno flore, B. P. Phalangium flore Lilii, J B.
Phalangium *Virginianum* foliis latioribus, radice repente, flore tripetalo cæruleo, Hiſt. *Oxon.* Allium, ſeu Moly *Virginianum*, B. P. Appendice.

Eſt inter Herbas bulboſis affines hexapetalas, radicibus fibroſis. Nota Characteriſtica.
Phalangium *Virginianum* tripetalum eſt.

Phalangiorum ictibus & ventris torminibus medetur. Vires.

PHALARIS, J. B. Major ſemine albo, B. P. *Common Canary-Graſs.* Officinalis eſt. Phalaris.
Phalaris minor ſemine nigro, Hort. Reg. *Bleſ.*

PHASEOLUS flore puniceo *Cornuti. Indicus* flore Coccineo, ſeu puniceo, Hiſt. *Oxon.* Phaſeolus.
Phaſeolus albus.
Phaſeolus, ſive Smilax Hortenſis rubra.
Phaſeolus fructu eleganter maculato.
Phaſeolus minor fructu albo, umbilico maculâ nigrâ notato, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter ſcandentes flore Papilionaceo trifolias, ſemine Reniformi. Nota Characteriſtica.

In cibum veniunt elixatæ cum Butyro & Pipere, alvum emolliunt, pectus dilatant. Vires.

Phillyrea folio Liguſtri, B. P. Latiuſculo folio, J. B.

Eſt inter Frutices Bacciferos ſemper virentes, foliis adverſis. Nota Characteriſtica.

PICEA major prima, ſive Abies rubra, B. P. Picea *Latinorum*, ſive Abies mas *Theophraſti*, J. B. *The Pitch-tree.* Picea.

Eſt inter Arbores Coniferas, foliis perpetuis ramos undique æqualiter conveſtientibus, Conis dependentibus longioribus. Nota Characteriſtica.

PILOSELLA *Indica Cornuti.* Piloſella.

PIMPINELLA maxima *Canadenſis*, *Cornut.* Pimpinella.
Pimpinella Sanguiſorba major, B. P. Sanguiſorba major flore ſpadiceo, J. B.
Pimpinella Sanguiſorba minor lævis, B. P. Sanguiſorba minor, J. B. *Garden-Burnet.* Officinalis eſt.
Pimpinella Agrimonoides, Hort. Reg. *Bleſ.*

Eſt inter Herbas flore perfecto, ſeminibus denſiùs ſtipatis, tetragonis, foliis pinnatis. Nota Characteriſtica.

Cordialis & Alexipharmaca eſt, & à Peſte & morbis contagioſis præſervat, & aſtringens. In alvi fluxu, hæmorrhagiâ quacunque, & Vulneribus & Ulceribus ſanandis eximii uſus. Vires.

PINUS ſativa, B P. Pinus oſſiculis duris, foliis longis, J B. *The Pine-tree.* Pinus.
Pinus ſylveſtris, B. P. Pinaſter *Auſtriacus* major albus *Cluſ.* J. B.

Eſt inter Coniferas Reſiniferas fructu ſquamoſo; foliis perpetuis longioribus, binis ex eadem Thecâ ſeu tubulo exeuntibus. Nota Characteriſtica.

PISTACIA ſylveſtris, B. P. Staphylodendron, J. B. *The Bladder-nut.* Piſtacia.
Piſtacia *Virginiana* ſylveſtris trifolia, Hort. Reg. *Bleſ.*

Eſt inter Arbores Nuciferas, tegumento exteriore turgido & Veſicæ inſtar inflato, in duos loculos diſpertito, duobus intus Nuculis, foliis Arboris pinnatis. Nota Characteriſtica.

PISUM majus quadratum, B. P. Majus flore albo, Hiſt. *Oxon. Rouncival Peaſe.* Piſum.
Piſum Umbellatum, B. P. Comoſum erectius, J. B. *Scotiſh Peaſe.*
Piſum fructu majore albo ovato.
Piſum leptolobum, ſeu ſine cortice aut membranâ duriore, Hiſt. *Oxon.* Piſa ſine Cortice duriore, B. P. Sine tunicis durioribus in ſiliquâ magnâ albâ, J. B.
Piſum Veſicarium fructu nigro albâ maculâ notato, B. P. Halicacabum peregrinum, Cor *Indum*, J. B. Halicacabum peregrinum Veſicarium fructu nigro albâ maculâ notato, Hiſt. *Oxon.*

Piſum eſt inter Legumina Capreolis ſcandentia. Nota Characteriſtica.

Vires. Piſa exiccant, refrigerant, detergunt. Multùm nutriunt, valentiora præſertim corpora, qualia ſunt Agricolarum.

Plantago. PLANTAGO Roſea, J. B. Latifolia Roſea, floribus quaſi in ſpicâ diſpoſitis, B. P.

Plantago anguſtifolia paniculis Lagopi, B. P. Quinquenervia cum globulis albis piloſis, J. B.

Plantago marina, *Ger.* Coronopus maritima major, B. P. Coronopus maritima noſtras, J. B.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Platanus. PLATANUS, J. B. Platanus Orientalis verus, *Park.*

Platanus Occidentalis aut *Virginienſis.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores Lanigeras, ſeminibus nudis in Pilulæ majuſculæ velut Echinatæ formam compactis.

Polium. POLIUM montanum luteum, B. P. *Ordinary Poley mountain.*

Polium montanum album, B. P. Polium *Monſpeſſulanum*, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Verticillatas Fruticoſas, flore galeato & labiato, foliis oblongis & incanis & ad margines crenatis, florum Verticillis in ſpicas breves digeſtis.

Vires. Hepatis, Uteri, Lienis obſtructiones valde reſerat. Ad Epilepſiam quoque valet.

Polygonatum. POLYGONATUM latifolium vulgare, B P. Polygonatum, vulgò Sigillum *Salomonis*, J. B. Officinalis eſt.

Reliquas ejus ſpecies vide in Catalogo Horti Med.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas Bacciferas, foliis latioribus nervoſis, flore Cylindroïde.

Vires. Vulnerarium eſt & adſtringens. Fluxiones ſiſtit, Oſſa fracta conſolidat, extrinſecùs Cutem dealbat. Baccæ pituitam per vomitum & ſeceſſum educunt. Doſis n. 14. aut 15. *Schroderus.*

Polygonum. POLYGONUM minus candicans, B. P. Montanum minimum niveum & ſericeum, Hiſt. *Oxon.* Paronychia *Hiſpanica Cluſii*, ſive Anthyllis nivea, J. B.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Populus. POPULUS alba, λεύκη *Theophraſti*, J. B. Alba, quæ λευκὴ ab albedine dicitur, foliis majoribus, B. P. *The White Poplar-tree.*

Populus alba foliis minoribus, B P.

Populus nigra, B. P. Nigra ſive αἴγειρος *Dioſcoridis* & *Theophraſti*, J. B. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores Lanigeras, ſeminibus multis ſimul confertis in fructum quendam oblongum Cylindraceum Julum dictum e foliorum alis exeuntem, foliis latioribus & anguloſis.

Vires. Cortex Populi albæ valet in Iſchiadico dolore adhibita. Succus in foraminibus Populi collectus Verrucas ſanare creditur.

Porrum. PORRUM, J. B. Commune capitatum, B P. *Common Leeks.* Officinalis eſt.

Porrum foliis eleganter variegatis adinſtar Graminis ſtriati.

Porrum ſectivum Juncifolium. B. P. Sectivum Schœnopraſum quibuſdam, J. B. Cepa ſectilis juncifolia perennis, Hiſt. *Oxon. Cives*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas radice bulboſâ graveolentes, floſculis multis è ſummo caulis faſtigio enatis, radicibus proliferis.

Portulaca. PORTULACA latifolia ſive ſativa, B P. Hortenſis latifolia, J. B. *Garden Purſlane.* Officinalis eſt.

Portulaca Hortenſis folio flavo, Hort. Reg. *Bleſ.*

Portulaca anguſtifolia, ſive Sylveſtris, B P. Sylveſtris minor ſpontanea, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore pentapetalo aut polypetalo, vaſculo ſeminali ſimplici, flore flavo, calyce bivalvi, foliis craſſis, levibus, extremis ſubrotundis.

Vires. Eſtur in Acetariis, refrigerat & humectat. Succus Stomachi æſtuationem mulcet, ſitim mitigat & linguæ fiſſuras ſanat.

Prunus. PRUNUS, *Dod. The Plum-tree.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Prunifera eſt flore albo ſpicioſiore oſſiculo fructùs compreſſiore et minùs duro.

Alvum emolliunt & Bilem leniunt.

Pſeudodictamnus. PSEUDODICTAMNUS Verticillatus inodorus, B. P. Dictamnum adulterinum, quibuſdam Verticillatum, vel potius Gnaphalium Veterum, J. B. *Baſtard Dittany.*

Pſyllium. PSYLLIUM majus erectum, B. P. J. B *Common Flea-wort.* Officinalis eſt.

Pſyllium *Dioſcoridis* vel *Indicum* crenatis foliis, B. P. *Indicum* foliis crenatis, J. B.

Pſyllium

* Pſyllium majus ſupinum, B. P. J. B.

Eſt inter Herbas flore tetrapetalo uniformi Anomalas, caulibus folioſis, foliis anguſtis, binis oppoſitis florum ſpicis è foliorum alâ egreſſis. Nota Characteriſtica.

Emollit, humectat, refrigerat, inſpiſſat. Valet in calidis Fluxionibus, ſitim extinguit, lævigat ſcabritiem faucium & linguæ in ardentibus Febribus. Vires.

PULEGIUM, J. B. Latifolium, B P. *Common Penny royal.* Officinalis eſt. *Pulegium.*

Pulegium anguſtifolium, J B. Officin.

Inter Verticillatas herbaceas eſt. Nota Characteriſtica.

Partium tenuium eſt. Menſes promovet, Hepaticis confert, Tormina ventris diſcutit, Calculum & Urinam pellit. Extrinſecùs doloribus Arthriticis convenit. *Schroderus.* Vires.

Succus Plantæ cum Saccharo Cando exhibitus pueris in Catarrho Ferino *Chincough* dicto efficaciſſimum remedium eſt. D. *Boyle.*

PULSATILLA folio craſſiore & majore flore, B. P. Purpurea, J. B. *The Purple Paſque flower.* *Pulſatilla.*

PYRUS ſativa, B. P. *The Pear-tree.* Officinalis eſt. *Pyrus.*

Eſt inter Pomiferas foliis deciduis Floriferas fructu turbinato lævi. Nota Characteriſtica,

Pyra frigida & adſtringentia ſunt. Cocta præferuntur in cibo. Vires.

C A P U T XVIII.

Litera Q.

QUADRIFOLIUM hortenſe album, B. P. Trifoliis affinis, Quadrifolium Phæum *Lobelii*, J. B. *Purple-graſs.* *Quadrifolium.*

C P A U T XIX.

Plantæ à Literâ R *incipientes.*

RANUNCULUS bulboſo flore pleno, B. P. *Ranunculus.*

Reliquas ſpecies vide in Catalogo Horti Medici.

Characterem vide ſuprà.

RAPHANUS niger major rotundus, Hiſt. *Oxon.* *Raphanus.*

Raphanus niger radice longâ Pyramidali, Hiſt. *Oxon.*

Raphanus, J. B. Minor oblongus, B. P. *Common Garden Radiſh.* Officinalis eſt.

Eſt inter ſiliquoſas tetrapetalas ſungoſas non bivalves nec bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Urinam ciet, alvum emollit, pituitam incidit, Aſthmaticis & Calculoſis utilis eſt. Vires.

RAPISTRUM maximum monoſpermum, *Cornut*, Raphaniſtrum monoſpermum maximum rotundifolium capſulâ rotundâ glabrâ, Hiſt. *Oxon.* *Rapiſtrum.*

RAPUM ſativum rotundum, J. B. Rapa ſativa rotunda, B. P. *Round rooted Turnep.* Officinalis eſt. *Rapum.*

Rapum ſativum oblongum, J. B Rapa ſativa oblonga ſeu Fœmina, B. P.

Rapum luteum, Hort. Reg. *Bleſ.*

Eſt inter ſiliquoſas tetrapetalas bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Fauces lenit atque Thoracem, valet in Tuſſi ſuccus aſſatorum cum Saccharo. Semen abſtergit, aperit. Vires.

Rotundæ orbiculus aſſatus calidiſſimus poſt aures applicitus magnâ efficaciâ revellit & capitis & dentium dolores citiſſime ſedat.

Ex Rapæ ſemine Oleum elicitur.

RAPUNCULUS eſculentus, B P. Vulgaris campanulatus, J. B.

Rapunculus ſpicatus, B P. Corniculatus ſpicatus, ſeu Alopecuroides, Hiſt. *Oxon.* Spicatus, ſive Comoſus albus & cæruleus, J. B. *Rapunculus.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore monopetalo uniformi, vaſculo diviſo in loculamenta terna, ſeminibus in ſingulis cellolis pluribus exiguis lucidis, conceptaculis ſeminum oblongis lævioribus.

Vires. Eſtur radix cruda & cocta in Acetariis cum pipere longo devorata.

Lactis ubertatem facere perhibetur.

Reſeda. RESEDA alba, J B.

Rhamnus, RHAMNUS Catharticus, B. P. J. B. Solutivus, ſive Spina Infectoria vulgaris, *Park. Common Purging Thorn.*

Rhamnus Catharticus minor, B. P. Rhamnus ſolutivus pumilus *Pannonicus* primus *Cluſii*, J. B

Rhamnus Salicis folio anguſto, fructu flaveſcente, B. P. Rhamnus vel Oleaſter *Germanicus*, J B

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices Bacciferos ſpinoſis foliis deciduis, foliis brevioribus & latioribus, Baccis per maturitatem nigris,

Vires. Baccæ purgant Bilem, pituitam & maximè ſeroſos humores.

Uſus Mechanicus. Ex hujus Baccis elicitur Color (quem *Sap-Green* vocant) qui Pictoribus & Infectoribus accommodatiſſimus eſt, ſi Baccæ legantur Autumno, cum maturitatem aſſecutæ nigræ evaſerint, & tuſæ in vaſe æreo aſſerventur. Si Meſſis tempore lectæ, areſactæ ac tuſæ in aquâ & alumine macerentur, Croceum præbent colorem. Si circa Feſtum S. *Martini* in Arboribus adhuc hærentes legantur, Puniceum dant colorem. *J. Raius* in Catalogo Plantarum circa *Cantabrigiam*.

Rhus. RHUS *Virginianum*, B. P. J. B. *Virginian Sumach.*

Rhus Myrtifolia *Monſpeliaca*, B. P. Rhus *Plinii* putata, J. B.

Ricinus. RICINUS major vulgaris, B. P. J. B. Officinalis eſt.

Roſa. ROSA rubra, B. P. J. B.

Roſa *Provincialis* flore rubro.

Roſa *Damaſcena*, *Park* Purpurea, B. P.

Roſa lutea ſimplex, B. P.

Roſa lutea multiplex, B P.

Roſa punicea *Cornuti.*

Roſa Moſchata ſimplici flore, B. P.

Roſa Moſchata flore pleno, B. P.

Roſa ſylveſtris odora, ſive Eglanteria flore duplici, *Park.* Parad.

Roſa Arboreſcens non deſcripta.

Reliquas ſpecies vide in Catalogo Horti Medici.

Nota Characteriſtica. Roſa Frutex eſt Pomiferus ſpinoſus, flore ſpecioſo odorato, cum plurimis intus Apicibus.

Vires. De Roſis integrum Tractatum ſcripſit *Johannes Carolus Roſenbergius*, quem *Rhodologiam* inſcripſit.

Roſa omnis reſrigerat & adſtringit.

Roſa rubra id valentiſſimè præſtat. Robur cordi conciliat & tremori ac palpitationi ejus ſuccurrit, ſanguinis undiquaque eruptiones ſiſtit, ſudores nimios reprimit.

Roſa incarnata *Damaſcena* quibuſdam ſolutiva eſt, & ex eâ Syrupus Roſarum pallidarum conficitur.

Ex Roſâ albâ aqoa ſtillatitia conficitur.

Roſa Moſchata alvum jucundiùs eiet.

Roſæ ſylveſtris flores magnâ quoque adſtringendi vi præditi ſunt, fructus vi lithontripticâ maximè commendantur.

Pulpa aciditate ſuâ in Febribus utilis eſt. & Conſerva ex eâ ad Scorbuticos affectus & ad ſanguinis ſputum. *Plinius* vires radicis Roſæ ſylveſtris in morſu Canis rabidi prædicat. *Hiſt. Nat. Lib. 2. Cap. 2.*

Be 'eguar ſive Spongiolæ cineres ad dyſuriam & ad vermes repellendos laudantur.

Roſmarinus. ROSMARINUS hortenſis anguſtiore folio, B. P. Coronarius fruticoſus, J. B. *Common Roſemary.* Officinalis eſt.

Roſmarinus Hortenſis folio aureo, Hort Reg *Bleſ.*

Roſmarinum ſylveſtre minus noſtras, *Park.* Viti Idææ affinis Polifolia montana, J. B. Myrtus tenuifolia *Thalii*

Nota Characteriſtica. Roſmarinus eſt inter Verticillatas Fruticoſas, florum verticillis in ſpicas digeſtis, ad caulium nodos foliis intermiſtis.

Vires. Excalfacit, ſiccat, attenuat, digerit, abſtergit, venenis repugnat, ad capitis affectus mirè efficax. Liquor ſtillatitius Vertiginem & dolores capitis tollit.

RUBIA

RUBIA Tinctorum ſativa, B. P. Sativa, an Sylveſtris *Monſpeſſulanas* minor? J. B. *Common Madder*. Officinalis eſt. Rubia.

Rubia minor è Rupe S. *Vincentii*.

Rubia erecta quadrifolia, J. B.

Rubia Cynanchica, B. P. J. B. Gallium tetraphyllum montanum cruciatum, *Col.*

Rubia anguſtifolia ſpicata, B. P.

Eſt inter Herbas ſtellatas dictas, floribus tetrapetalis, quibus bina plerumque ſuccedunt ſemina. Nota Characteriſtica.

Rubia jecur & lienem extergit, obſtructiones aperit, urinam ducit. Vires.

Radices in tingendis Lanis ad coloris rubri præparationem adhibentur. Herba Vaſa ex Plumbo candido extergit. Uſus Mechanicus.

RUBUS minor fructu cæruleo, J. B. Repens fructu cæſio, B. P. Rubus.

Rubus Idæus fructu albo, B. P. Idæus ſpinoſus fructu albo, J. B.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

RUSCUS, B. P. J. B. *Butchers Broom*. Officinalis eſt. Ruſcus.

Ruſcus eſt inter Frutices Bacciferos ſemper virentes epiphylloſpermas, foliis aculeatis. Nota Characteriſtica.

Radix aperitiva eſt. Semen adverſus Calculum commendatur. Cauliculi recentis in Acetariis ſumuntur. Vires.

RUTA Hortenſis latifolia, B. P. Hortenſis, vel Sativa, J. B. *Garden Rue*. Officinalis eſt. Ruta.

Ruta ſylveſtris magno flore, B. P. *Syriaca* ſylveſtris Harmala dicta, flore magno albo, Hiſt. *Oxon.* Ruta quæ dici ſolet Harmala. Officinalis eſt.

Ruta eſt inter Herbas flore tetrapetalo uniformi Anomalas, Vaſculo ſeminali in quaterna loculamenta partito, loculamentis ſuperiore parte aliquouſque disjunctis & in angulos eminentibus, foliis in plures lobos diviſis, glaucis, glabris. Nota Characteriſtica.

Tenuium eſt partium, craſſos & lentos humores incidit & attenuat. Semen lethalium Venenorum Antidotum eſt. Vires.

Retulit mihi D. *Mien*. Med. Doctor, ſe *Patavii* oculatum fuiſſe teſtem Curationis cujuſdam à Viperâ morſi. Is cum totus à Veneno per Venas ſerpente tumeret, & jam animam agere videretur, advocatus Presbyter, ut Confeſſione auditâ morientem abſolveret. Is conſpecto ſucco Rutæ (quem tunc fortè exprimebant in Pharmacopolio, ubi caſus acciderat) hauſtum ejus moribundo exhibuit, quo epoto, quaſi incantamento quodam, ſubitò reſtitutus eſt bonæ valetudini.

C A P U T XX.

Plantæ à Literâ S incipientes.

SABINA folio Tamariſci *Dioſcoridis*, B. P. Sterilis, J. B. *Common Savine*. Officinalis eſt. Sabina.

Quæ fructum fert inter Frutices Bacciferos ſemper virentes eſt. Nota Characteriſtica.

Excalfacit & ſiccat, Urinam ducit, Menſes provocat. Vires.

SALIX ſativa lutea folio crenato, B. P. Lutea tenuior ſativa viminea, J. B. *The Oſier*. Salix.

SALVIA major, an Sphacelus *Theophraſti*? B. P. Latifolia, J. B. *Common Sage*. Officinalis eſt. Salvia.

Salvia nigra, B. P. Nigra vel rubra, J. B.

Salvia latifolia ſerrata, B. Prodr. Serrata criſpa, J. B.

Salvia minor aurita & non aurita, B. P. Minor auriculata, J. B.

Salvia minor altera, B. P. Salvia Abſinthium redolens, J. B.

Salvia Baccifera, B. P. Gallifera *Cretica*, J. B.

Reliquas ſpecies vide in Horti Catalogo.

Eſt inter Plantas Verticillatas Fruticoſas, flore galeato & labiato grandi, in ſpicis laxis è verticillis aliquantulum diſtantibus compoſitis. Nota Characteriſtica.

Vires. Calefacit, ſiccat & leviter adſtringit. Capiti & cerebro conducit & in pituitoſis affectibus utilis eſt. In vino pota omne venenum expellit, urinam pellit, Menſtrua promovet, Senſuum ac Memoriæ vim intendit, Nervos roborat.

Sambucus. SAMBUCUS fructu in Umbellâ viridi, B.P.
Sambucus racemoſa rubra, B P. Racemoſa acinis rubris, J.B.
Sambucus foliis laciniatis, B.P Laciniata, J.B.
Sambucus humilior fruteſcens foliis eleganter variegatis.
Sambucus Aquatica flore globoſo pleno, B.P. Roſea, J.B.
Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Sanicula. SANICULA montana rotundifolia major, B.P. Alpina guttata, J.B.
Sanicula montana crenata umbilico rubro, Hort. Reg *Bleſ.*
Sanicula Alpina, vel Auricula Urſi variorum colorum.
Sanicula montana latifolia laciniata, B.P. Cortuſa, J.B.
Sanicula, ſive Cortuſa *Americana* fruticoſa, *Park.* *Americana*, ſive Cortuſa *Americana. Stapel* in *Theophraſtum*

Nota Characteriſtica. Auricula Urſi dicta eſt inter Herbas flore pentapetaloïde Anomalas.

Saponaria. SAPONARIA vulgaris, J.B. Major levis, B.P. Lychnis Saponaria dicta vulgaris major ſimplex, Hiſt. *Oxon. Common Sopewort.* Officinalis eſt.
Saponaria flore pleno, *Cornut.*

Nota Characteriſtica. Lychnidis ſpecies eſt inter pentapetalas ut plurimùm ad medium bifidas bicapſulares.

Vires. Attenuat, aperit, ſudorifera eſt, Menſes provocat. Decoctum ejus in Lue Venereâ commendat *Septalius.* Extrinſecùs Ptarmica eſt, Tumores ac præcipue Panos diſcutit. *Schrod.*
Folia Fonticulis impoſita Hederaceis præſtant.

Uſus Mechanicus. Maculas unctuoſas Veſtium tolli, ſi cum Saponariâ herba laventur, extra controverſiam verum eſt. J B.

Satureia. SATUREIA Hortenſis, ſive Cunila ſativa *Plinii*, B.P. Sativa, J.B. *Summer-Savory.*
Satureia montana, B.P. Durior, J.B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Verticillatas Fruticoſas flore galeato & labiato in ſpicam congeſto.

Vires. Calefacit, incidit, diſcutit, appetentiam excitat, hebetes oculos exacuit, ex flatu ſtrangulatus ſedat.

Scabioſa. SCABIOSA montana calidarum Regionum, Major *Lobelio*, J.B. Fruticans anguſtifolia alba, B.P.
Scabioſa Alpina foliis Centaurii majoris, B.P.
Scabioſa peregrina rubra Capitulo oblongo, B.P.
Scabioſa Arborea, *Proſper. Alp.* Exot Stellata folio non diſſecto, B.P.
Reliquas ſpecies vide in Catalogo Horti Med.
Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Scandix. SCANDIX *Cretica* major, B.P. Pecten *Veneris Creticus*, J.B.

Scilla. SCILLA vulgaris radice rubrâ, B.P. Ruffa magna vulgaris, J.B. *Great Squill*, or *Sea-Onyon.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas radice bulboſâ tunicatâ aphyllas, floribus in ſingulis caulibus pluribus.

Vires. Calefacit, ſiccat, aperit, incidit, abſtergit. Cum Melle & Aceto paratum Oxymel ejus Vomitum etiam tenacium humorum benignè provocat. Aſſa inuncta prodeſt Verrucis & Pernionibus.

Scolymus. SCOLYMUS Chryſanthemus annuus, Hort. Reg. *Bleſ. The Annual Golden Thiſtle.*

Scordium. SCORDIUM, B.P. J.B *Water-Germander.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Scordium eſt inter Plantas Verticillatas herbaceas, floribus galeâ carentibus, labiatis foliis & facie Chamædryos vulgaris.

Vires. Alexipharmacum ac ſudoriferum eſt, in Peſte & Peſtilentialibus Febribus magni uſûs, & in Viſcerum obſtructionibus. Extrinſecùs mundificat ulcera & vulnera, lenit dolores Podagricos, Schrod. Succus ejus, ſeu pulvis valet ad Lumbricos ventris.

Scorpioides. SCORPIOIDES Bupleuri folio, B.P. Scorpioïdes Bupleuri folio corniculis aſperis, hirſutis, minùs contortis, Hiſt *Oxon* Scorpioides, J.B. *The great rough Caterpillers.*
Alias ejus ſpecies vide in Catalogo Horti Med.

Scorzonera. SCORZONERA latifolia ſinuata, B.P. Tragopogon *Hiſpanicum*, ſive Scorzonera, J.B. Officinalis eſt.

Scorzonera foliis nervoſis, B. P.

Eſt inter papoſas lacteſcentes, calyce florem vix excedente. Nota Characteriſtica.

Integrum Tractatum de Scorzonerâ ſcripſit *Joh. Michael Febr.* Vires.

Radix guſtu dulcis & jucunda præſentaneo eſt remedio adverſus Viperarum cæterorumque venenatorum Animalium ictus, quinetiam ad quoſcunque Peſtiferos Morbos. In Cibum quoque venit.

SCROPHULARIA flore luteo, B. P. Lutea magna amplis foliis, J. B. Scrophularia.

Scrophularia folio Urticæ, B. P. Flore rubro *Camerarii*, J. B.

Scrophularia Rutâ Canina dicta vulgaris, B. P. Scrophularia tertia *Dodonæi* tenuifolia Ruta Canina quibuſdam vocata, J. B.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

SECURIDICA lutea major, B. P. Securidica verâ, plurimis floſculis luteis Corymbi modo diſpoſitis, filiquis latis compreſſis, inter granum & granum junctis, ſeminibus quadratis, Hiſt. *Oxon.* Securidica flore luteo, ſiliquâ latâ oblongâ, J. B. *The Greater Hatchet-Vetch.* Securidica.

Securidica ſiliquis planis utrinque dentatis, B. P. Lunaria radiata *Robini*, J. B. Aſtragalus purpureus annuus peregrinus, ſiliquis utrinque Serræ ſimilibus, Hiſt. *Oxon.*

Securidica lutea minor corniculis recurvis, B. P. Altera, ſive Minor, J. B. Aſtragalus luteus annuus *Monſpelienſis* procumbens, Hiſt. *Oxon*

SEDUM majus vulgare, B. P. J. B. *Common Great Houſleek* Offic. Sedum.

Sedum Echinatum vel ſtellatum flore albo, J. B. Cotyledon ſtellata, B. P.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

SELINUM Sii foliis, *Ger.* Selinum.

SERPYLLUM foliis Citri odore, B. P. Citri odore, J. B. *Limon-Thyme.* Serpyllum.

Serpyllum aureum, ſive verſicolor.

SERRATULA, B. P. J. B. Vulgaris flore purpureo, *Park. Saw-wort.* Serratula.

Eſt inter Herbas flore ex floſculis fiſtularibus compoſito, capitatas vulgo dictas, foliis ad margines ſerratis, Capitulis minoribus. Nota Characteriſtica.

Vulneraria eſt. Ulcera mundat & carne replet, Hæmorrhoïdum dolores mulcet, Enterocelas ſanat, contuſis & ab alto devolutis confert tum radix in Vino decocta, tum folia Vires.

SIDERITIS vulgaris hirſuta erecta, B. P. Vulgaris hirſuta, J. B. *Common Iron wort.* Officinalis eſt. Sideritis.

Sideritis arvenſis anguſtifolia rubra, B. P. Ladanum Segetum quorundam flore rubro, J. B.

SILIQUA edulis, B. P. Siliqua Arbor, ſive Ceratia, J. B. *The Carob-tree.* Siliqua.

Siliqua ſylveſtris rotundifolia, B. P. *Judaica* Arbor. J. B. *Judas tree*

SISARUM multis, J. B. Siſarum *Germanorum*, B. P. *Skirrets.* Officin. Siſarum.

Eſt inter Umbellas ſemine ſtriato minore, foliis lobatis ſeu pinnatis donatas. Nota Characteriſtica.

Siſarum in cibo ſtomacho gratiſſimum eſt. Radices appetentiam invitant, genituram augent. Vires.

SISON, quod Amomum Officinis noſtris, B. P. Siſon, ſive Officinarum Amomum, J. B. *Baſtard Stone-Parſley.* Siſon.

SMILAX aſpera fructu rubente, *Prickly Bind-weed with red Berries.* Smilax.

SMYRNIUM peregrinum rotundo folio, B. P. *Creticum* perfoliatum, J. B. Smyrnium.

SOLANUM Officinarum, B. P. Hortenſe, ſive Vulgare, J. B. Officin. Solanum.

Solanum Veſicarium, B. P. Halicacabum vulgare, J. B. *Common Winter-cherry.* Officin.

Solanum Fruticoſum Bacciferum, B. P. Strychnodendros, J. B.

Solanum tuberoſum eſculentum, *Matth.* Edit. *Bauh.* Pappas *Americanum*, J. B. *Virginian Potatoes.*

Solanum Pomiferum fructu rotundo ſtriato molli, B. P. Mala aurea odore fœtido, quibuſdam Lycoperſion, J. B. Officin.

Solanum Pomiferum, ſive Pomum amoris fructu ſtriato molli aureo.

Solanum fœtidum pomo ſpinoſo oblongo, B. P. Stramonia altera major, ſive Tatura quibuſdam, J. B. Officin.

Solanum fœtidum pomo ſpinoſo oblongo, flore Violaceo.

Solanum fœtidum pomo grandibus aculeis donato, Hort. Reg. *Bleſ.*

Solanum *Mexicanum* flore magno, B. P. Mirabilia *Peruviana*, *Park.* Parad.

Soldanella. SOLDANELLA Alpina rotundifolia, B P. Soldanella Alpina quibuſdam, J. B.

Sonchus. SONCHUS lævis laciniatus muralis parvis floribus, B. P. Lactuca ſylveſtris murorum flore luteo, J B.

Sorbus, J. B Sativa, B. P. *The true Service-tree.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Pomiferas foliis deciduis fl riferas, fructu tecto membranâ tenuiore, foliis pinnatis, ſeminibus folliculis membranaceis incluſis.

Vires. Sorba, dum adhuc lutea, alvum ſiſtunt.

Materies ligni ſolidiſſima eſt. Ad menſas parandas expetitur. J. *Bauhinus.*

Spartium. SPARTIUM Arboreſcens ſeminibus Lenti ſimilibus, B. P. Geniſta Juncea, J. B. *Spaniſh Broom.*

Spiræa. SPIRÆA *Theophraſti Cluſio*, *Ger.* Frutex ſpicatus foliis Salignis ſerratis, B. P. *Mock Willow.*

Stachys. STACHYS major *Germanica*, B. P. Stachys Fuchſii, J B. *Baſe Horehound.*

Staphis agria. STAPHIS agria *Dod.* J. B. *Louſe-wort.* Officinalis eſt.

Stœbe. STOEBE major foliis Cichoraceis, mollibus, lanuginoſis, B. P. *Salamanticenſis* prior Cluſio, ſive Jacea Intybacea, J. B.

Stœbe major Calyculis non ſplendentibus, B. P. Centaurii majoris ſpecies tenuifolia, J B.

Stœbe Caliculis argenteis, B. P. Scabioſa ſquamata argentea, J. B.

Nota Characteriſtica. Ad Capitatas flore ex floſculis fiſtularibus compoſito reducitur.

Stœchas. STOECHAS purpurea, Stœchas *Arabica* vulgò dicta, J. B. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Verticillatas Fruticoſas, Verticillis florum in ſpicas breviores diſpoſitis, cum foliis in ſummâ ſpicâ.

Vires. Calefacientis eſt naturæ. Cerebrum & Nervos mundat & roborat.

Symphytum. SYMPHYTUM, Conſolida major, B. P. Magnum, J. B. Officin.

Symphytum majus tuberoſâ radice, B. P. Symphytum tuberoſum, J. B.

Symphytum maculoſum, ſive Pulmonaria latifolia, B. P. Pulmonaria *Italorum* ad Bugloſſum accedens, J B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Aſperifolias ſeminibus ſplendentibus & velut politis, floribus cylindraceis tubuloſis, foliis amplis longis.

Vires. Vulnerarium præſtantiſſimum eſt, in alvi fluxionibus, eroſione Pulmonum ac Phthiſi multi uſûs, *Schrod.*

Extrinſecùs radices tuſæ ad dolores Podagricos alioſque leniendos valent.

Syringa. SYRINGA cærulea, B. P. Flore cæruleo, ſive Lilac, J. B.

Syringa flore lacteo, ſive argenteo, *Park.* Parad.

Syringa, ſive Lilac flore ſaturatè purpureo.

Syringa alba, ſive Philadelphus *Athenæi*, B. P. Flore albo, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores ſiliquoſas, ſiliquis brevibus floribus cæruleis in ſurculis ſeu racemis oblongis.

CAPUT XXI.

Plantæ incipientes à Literâ T.

Tamarix. TAMARIX altera folio tenuiore, ſive *Gallica*, B. P. Major, ſive Arborea *Narbonenſis*, J. B. *The ordinary French Tamariſk-tree.* Officinalis eſt.

Tanacetum. TANACETUM foliis criſpis, B. P. Criſpum flore luteo, J. B.

Tanacetum, ſive Flos *Africanus* major flore pleno, B. P. Tagetes maximus rectus flore maximo multiplicato, J B.

Tanacetum *Africanum* majus ſimplici flore, B. P. Tagetes maximus rectus flore ſimplici ex luteo pallido, J. B.

Tanacetum *Africanum*, ſive Flos *Africanus* minor, B. P. Tagetes *Indicus* minor ſimplici flore, ſive Caryophyllus *Indicus*, ſive Flos *Africanus*, J. B.

Tanacetum *Africanum*, ſive Flos *Africanus* minor flore pleno, B. P. Tagetes *Indicus* multiplicato flore, J B.

Tanacetum, ſive Flos *Mexicanus* flore fiſtuloſo ſimplici, B. P.

Tana-

Tanacetum, ſive Flos *Mexicanus* flore fiſtuloſo pleno, B. P.

TELEPHIUM repens folio deciduo, B. P. Anacampſeros minor rotundiore folio *Telephium.* ſemper virens, J. B.

Telephium repens folio non deciduo. Polygonum perenne procumbens folio breviore, floribus in Capitulum congeſtis, Hiſt. *Oxon.*

TEUCRIUM, B. P. Teucrium multis, J. B. *Teucrium.*

Teucrium peregrinum folio ſinuoſo, P. B. *Bæticum* & *Creticum Cluſii*, J B

THALICTRUM majus ſiliquâ anguloſâ aut ſtriatâ, B. P. Nigrius caule & ſemine *Thalictrum.* ſtriato, J B.

Thalictrum *Canadenſe*, *Cornut.* Thalictrum *Canadenſe* ſiliquâ ſeminis triquetrâ & caulibus ſubrubentibus, Aquilegiæ foliis, D. *Moriſon.* Sect. de Plantis Umbelliſeris.

Eſt inter Umbellas impropriè dictas. Nota Characteriſtica.

Folia Thalictri alvum nonnihil commovent. Ad Calculum à quibuſdam commendatur, ab aliis ad Icterum. Vires.

THAPSIA Carotæ folio, B P Thapſia Carotæ facie, J B. *Thapſia.*

Thapſia Thalictri folio, D *Magnol.*

THLASPI arvenſe Vaccariæ incano folio majus, B. P. Vulgatius, J. B. *Thlaſpi.*

Thlaſpi umbellatum *Creticum* Iberidis folio, B. P.

Alias ſpecies vide in Catalogo Horti Med.

Eſt inter Siliculoſas tetrapetalas bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Semen Thlaſpios viribus ad Sinapi accedit. Valet in Menſibus ciendis & Iſchiadicis Vires. affectibus curandis. Extrinſecùs abſtergit Ulcera manantia, inſuperque Ptarmicum eſt, ſed minus vulgare *Schrod.*

THUIA *Theophraſti*, B. P. Arbor vitæ, ſive Paradiſiaca vulgò dicta, odorata ad *Thuia.* Sabinam accedens, J. B.

THYMUM vulgare folio tenuiore, B. P. Vulgare rigidius folio cinereo, J. B. *Common Garden Thyme.* Officin. *Thymum.*

Eſt inter Verticillatas Fruticoſas flore galeato & labiato, florum verticillis in ſpicas Nota Characteriſtica. breves & habitiores digeſtis.

Calefacit & ſiccat, aperit, Urinam & Menſes provocat, Viſcera expurgat. Vires.

TILIA fœmina folio majore, B. P. Vulgaris Platyphyllos, J. B. *The Common Female Linden-tree.* Officinalis eſt. *Tilia.*

Tilia fœmioa folio minore, B. P. Tilia folio minore, J. B.

Eſt inter Arbores Vaſculis ſeminalibus membranaceis, membraniſve extantibus alatis, Nota Characteriſtica. aut adjunctis auctis donatas, ſeminum ſeu fructuum pediculis appoſitis floribus ſuaveolentibus, fructu rotundo Piſi magnitudine, ſemine intus unico, foliis latis mucronibus acutis, Populi nigri ferè figurâ.

Cortex & folia ſiccant, repellunt, Urinam & Menſes cient. Extrioſecùs ambuſtis Vires. conveniunt. *Schrod.*

Baccæ in pulverem redactæ in Dyſenteriâ aliiſque alvi profluviis, in Hæmorrhagiâ Narium Naribus inditæ ſummoperè laudantur.

Florum odor ſuavis. Aqua horum deſtillata utilis ad Epilepſiam, Apoplexiam, Vertiginem, Cordis tremorem, Calculum Renum & ſanguinem concretum.

Folia extrinſecùs in Aphthis & pedum tumoribus diſcutiendis conveniunt. *Helmontius* potu è Tiliâ facto Vulnera recentia ſanabat.

In cortice Tiliæ interiore Phylicà dictà recenti adhuc olim ſcriptitatum. Uſus Mechanicus.

Sutores Tabulis ex hujus Ligno factis ad ſecanda Coria utuntur, & Sculptores Simulachrorum ex hujus materia Simulachra exculpunt: lævis enim, tenax facilè ſecatur, diu durat, nec teredini obnoxia eſt.

Cortex arboris lentus & tenax Funibus texendis idoneus eſt.

TITHYMALUS Characias rubens peregrinus, B. P. Tithymalus Amygdaloides, *Tithymalus.* ſive Characias, J. B. *Great French Wood-Spurge.*

Tithymalus latifolius *Hiſpanicus*, B. P.

Tithymalus arvenſis latifolius, *Ger.* Manicus, B. P. Platyphyllos *Fuchſii*, J. B.

Tithymalus ſylvaticus lunato flore, B. P. Tithymalus lunato flore *Columnæ*, *Park.*

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

TORDYLIUM maximum Sphondylii aculeato ſemine, D. *Moriſon.* Sect. de Umbelliferis. Caucalis maxima Sphondylii aculeato ſemine, B. P. Caucalis major ſemine minùs pulchro hirſuto, J. B. *Tordylium.*

Tordylium minus limbo granulato, ſeu Maximum *Apulum Columnæ*, D. *Moriſon.*

Sect. de Umbell. Seſeli *Creticum* minus, B. P. Caucalis minor pulchro ſemine, ſive *Bellonii*, J. B.

Tordylium minus limbo granulato *Syriacum*. D *Moriſon*. Sect. de Plantis Umbellif. Gingidium foliis Paſtinacæ latifoliæ, B. P. Caucalis *Syriaca* cum maximo ſemine, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Umbellas ſemine membranaceo ſubrotundo compreſſo, foliis lobatis ſeu pinnatis donatas.

Vires. Tordylium calidum & diureticum eſt.

Tragacantha. TRAGACANTHA, B.P. Tragacantha *Maſſilienſis*, J. B. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices flore Papilionaceo ſpinoſos, ſpinis rectis, longis rigidis, foliis incanis, nullo in extremâ alâ impari folio.

Tragopogon. TRAGOPOGON purpurocæruleum Porri folio, B. P. Flore purpureo, J. B.

Tragopogon Coronopi folio majus, B. P.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

TRIFOLIUM Bitumen redolens, B P. Aſphaltites, ſive Bituminoſum odoratum, J. B.

Trifolium. Trifolium Cochleatum fructu latiore, B. P. Medica Scutellata, J B. Medica Cochleata major [illegible] fructûs capſulâ rotundâ, globoſâ, ſcutellatâ, Hiſt Oxon

Trifolium Cochleatum, ſive Medica Cochleata major [illegible] fructus capſula compreſſâ, orbiculatâ, nigrâ, planâ oris criſpis, Hiſt. *Oxon.*

— Eadem fructûs capſulâ turbinatâ, planâ, Hiſt. *Oxon.*

— Turbinata, rugoſa, Hiſt. *Oxon.*

Trifolium Cochleatum, ſive Medica Cochleata ſpinoſa major [illegible], ſeu capſulâ rotundiore majore ſpinis paucioribus & rigidioribus, Hiſt. *Oxon.*

Trifolium Cochleatum folio cordato maculato, B. P. Medica Cochleata minor [illegible] annua, capſulâ majore albâ, folio cordato maculâ fuſcâ notato, Hiſt. *Oxon.* Medica Echinata glabra cum maculis nigricantibus & ſine illis, J. B.

Trifolium Echinatum arvenſe, B. P. Medica Echinata minima, J. B.

Trifolium fructu Echinato, foliis eleganter diſſectis, D *Magnol.*

Trifolium ſiliquâ Cornutâ, ſive Medica, B. P. Medica major erectior floribus purpuraſcentibus, J. B. Medica ſativa, ſive Trifolium ſativum ſiliquâ cornuta magis tortili, Hiſt. *Oxon. Burgundy-Hay.*

Trifolium ſylveſtre luteum ſiliquâ cornutâ, vel Medica fruteſcens, B.P. Medica ſylveſtris fruteſcens, vel Trifolium Falcatum, ſeu Medica ſiliquâ cornutâ tortili, Hiſt. *Oxon.*

Et hæc Legumina trifoliata ſunt.

Trifolium Acetoſum Corniculatum luteum majus rectum *Indicum*, ſeu *Virginianum*, Hiſt. *Oxon.*

Vires. Ejuſdem eſt cum Lujulâ facultatis.

Trifolium Hepaticum flore ſimplici, B. P. Hepaticum, ſive Trinitatis herba flore cæruleo, J B.

— Flore ſimplici albo.

Flore ſimplici rubro.

Trifolium Hepaticum flore pleno, B. P. Cæruleo pleno, *Park.* Parad.

— Rubro.

Triticum Indicum. TRITICUM *Indicum*, J. B. Frumentum *Indicum Mayz* dictum, B. P.

Tulipa. TULIPA flore ſimplici præcox & ſerotina variorum colorum.

Tulipa ſerotina flore pleno, B. P.

Tulipa minor lutea *Italica*, B. P. Minor lutea [illegible] Hiſt. Oxon. *Bononienſis* flore luteo, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Hexapetalas tricapſulares radicibus bulboſis propriè dictis.

C P A U T X X I I,

Plantæ à Literâ V incipientes.

Valeriana. VALERIANA Hortenſis, Phu folio Olus-atri, B.P. Valeriana major radice odoratâ, J.B.

Valeriana foliis Calcitrapæ, B.P.

Valeriana

Valeriana rubra, B. P. Latifolia rubra, J. B. Marina latifolia, ſeu Major Rubra *Dodonæi*, *Moriſon.* Sect. de Umbell.

— Alba.

Valeriana Urticæ folio flore albo, *Cornut.* Cacalia *Americana*, *Park.*

Valeriana *Græca* quorundam cærulea, J. B. Valeriana cærulea, B. P.

— Flore albo.

Valeriana, ſeu Valerianella Cornucopoides peregrina, ſeu *Siciliana*, D. *Moriſon.* Sect. de Plantis Umbelliſ. Peregrina ſeu *Indica*, J. B.

Umbella eſt impropriè dicta, ex iis quæ abeunt in Pappos. Nota Characteriſtica.

Vires ſuprà traditæ ſunt.

VERBASCUM nigrum flore ex luteo purpuraſcente, B. P. Foliis viridibus perenne, floribus luteis racematim provenientibus, ſtaminulis purpuraſcentibus, Hiſt. *Oxon.* Nigrum flore parvo luteo, apicibus purpureis, J. B. *Verbaſcum.*

Verbaſculum pratenſe odoratum, B. P. Sylveſtre Salvifolium exoticum folio rotundiore, J. B.

VERBASCULUM pratenſe odoratum, B. P. Primula Veris odorata flore luteo ſimplici, J. B. *The Common Field-Cowſlip.* Officinalis eſt. *Verbaſculum.*

Verbaſculum proliferum, B. P. Primula Veris Caulifera Prolifera odorata, J. B.

Verbaſculum, ſive Paralyſis flore flavo ſimplici inodoro abſque Calycibus, *Park.* Parad.

Verbaſculum, ſive Paralyſis flore geminato inodoro, *Park.* Parad.

Verbaſculum, ſive Primula flore geminato purpureo abſque Calycibus.

Verbaſculum, ſive Primula Veris flore viridi ſimplici, *Park.* Parad. Primula Veris floribus obſcurè virentibus fimbriatis, J. B.

Verbaſculum ſylvaticum magno plenoque flore, B. P. Primula Veris floribus plenis ex ſingularibus pediculis, J. B.

Verbaſculum *Turcicum*, ſive Carcichee *Turcarum*, Hiſt. *Oxon.* Carcichee *Turcarum*, ſive Primula Veris *Conſtantinopolitana*, *Cornut.*

Verbaſculum *Turcicum*, ſive Carcichee *Turcarum* flore albo,

— Flore obſoleto,

— Flore eleganter rubro,

— Flore purpureo minore.

Verbaſculum eſt inter Herbas flore pentapetaloide Anomalas. Nota Characteriſtica, Vires.

Folia & flores capiti & nervoſo generi amica in Apoplexiâ & Paralyſi & Articulorum doloribus adhibentur.

Florum ſuccus maculas rugaſque faciei, & alia Cutis vitia mirificè detergit. Decoctum radicum ſingulare remedium eſt ad Vertiginem. D. *Hulſe.* Succus foliorum & florum cum lacte Vaccino naribus hauſtus Cephalalgiam inveteratam perfectè curavit. D. *Hulſe.*

Acetum radicibus impregnatum ac loco Errhini in nares attractum odontalgiam mirabiliter ſedat *Schrod.*

VERONICA ſpicata latifolia, B. P. Major latifolia erecta, Hiſt. *Oxon.* Major latifolia foliis ſplendentibus, J. B. *Veronica.*

VIBURNUM Vulgo, B. P. Lantana Vulgo, aliis Viburnum, J. B. *The Way-faring tree.* *Viburnum.*

Eſt inter Frutices Bacciferos foliis deciduis non ſpinoſos, floribus & fructibus in Umbellas digeſtis, foliis incanis. Nota Characteriſtica.

VICIA flore luteo pallido ſiliquis hirſutis craſſis brevibus erect. Hiſt. *Oxon.* *Vicia.*

Vicia Seſamocea, *Apula*, *Col.* Aſtragalus luteus annuus *Bæticus* maritimus rectus, Hiſt *Oxon.* Fœnugræco ſylveſtri *Tragi* in quibuſdam accedens Planta, J. B.

VIOLA Martia multiplici flore, B. P. Martia purpurea flore multiplicato majore, J. B *Viola.*

Viola Martia alba, B. P. Martia flore albo odorato, J. B.

Viola Martia flore pleno cineritio.

Viola Martia inodora hirſuta, Hiſt. *Oxon.*

Viola Martia arboreſcens purpurea, B. P. Erecta flore cæruleo & albo, Hiſt. *Oxon.* Viola ſurrectis cauliculis, quibuſdam Arborea dicta, J. B.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Viola Lunaria major ſiliquâ oblongâ, B. P. Lunaris longioribus ſiliquis, *Ger.* Lunaria minor ſiliquâ longiore, J. B. Leucoium majus perenne ſiliquâ lunatâ longâ mucronatâ, Hiſt. *Oxon.*

Viola Lunaria major ſiliquâ rotundâ, B. P. Lunaria major ſiliquâ rotundiore, J. B. Leucoium Lunatum, ſive Lunarium latifolium majus annuum ſiliquâ rotundâ, flore Violaceo, ſeu ſubcæruleo, Hiſt. *Oxon.*

Virga aurea. Virga aurea major, vel *Doria*, B. P. Aliſma *Matthioli*, ſive *Doria*, J. B. *Dorias's Wound-wort.*

Virga aurea anguſtifolia ſerrata, B. P. Aurea anguſtifolia ſerrata, ſive Solidago *Saracenica*, J. B

Virga aurea latifolia ſerrata, B. P.

Virga aurea *Mexicana*, B. P. Aurea Limonii folio, paniculâ uno verſu diſpoſitâ, Hort. Reg *Bleſ.*

Virga aurea foliis Linariæ, Linaria aurea *Tragi*, *Ger.* Linaria folioſo capitulo luteo major, B P. Helichryſum *Tragi*, ſive Linaria tertia, J. B.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt

Vitex. VITEX foliis anguſtioribus Cannabis modo diſpoſitis, B. P. Agnus folio non ſerrato, J B. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices ſeminibus nudis, flore ſimplici, floſculis & ſeminibus in ſummis ramulis in ſpicas congeſtis.

Vires. Semen iis utile, qui ſe à Venereis puros cupiunt. Venenatis ictibus auxiliatur.

Vitis. VITIS Vinifera, *Fuchſ. The Vine-tree.*

Vitis laciniatis foliis, *Cornut.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Bacciferos foliis deciduis, Capreolis, & fructu in racemis dulci ſucculento.

Vires. Folia refrigerant & adſtringunt, adverſus Hæmorrhagiam & Dyſenterias utilia.

Cinis ſarmentorum urendi vim habet & ad Cauteria uſurpatur.

Urtica. URTICA urens pilulas ferens, Prima *Dioſcoridis* ſemine Lini, B. P. Urtica *Romana*, ſive Mas cum globulis, J. B. Officin.

Urtica *Romana* facie Parietariæ.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Litera Y.

Yucca. YUCCA foliis Aloes, B. P. Hiſt. *Oxon. The ſuppoſed Indian Jucca, or the Root whereof the Bread Caxava is made.*

Hic libuit egregium Poëma D. *Joh. Barclay* noſtratis de Nutritione & Vegetatione Plantarum apponere. Euphorm. Part. 1.

Germina, quæ latè, primùm ſurgentibus arvis;
Undantem veſtiunt humum, cùm pallida cælo
Cedit hyems, ſeſſaque reſpirant mollius auræ;
Vos mihi, quæ primæ tellus alimenta miniſtret
Imbribus, unde novo lætentur jugera Vere,
Dicite, quæ ſucci felicibus augeat annos.
Quæ fera Tartareas Virtus animaverit Herbas.
Vos mihi Naturæ Penetralia pandite veſtra,
Et quo quiſque modo Dividuique, hominumque recentes
Induerit Truncos; quis origine Truncus ab ipſâ
Mitibus æternas reparârit Solibus Umbras.
Sic vos humenti, ſic aureus evocet aura
Dux Amphionidum: nec vos aut Sirius urat,
Aut Notus, & fragiles rumpant mala Nubila Culmos.
Videras æthereos latè gemmantibus Ignes
Collucere Polis & toto Sydera mundo
Alma Parens Tellus, tum quæ curvamina ſtellis
Solis iter, tortum diſtinguens circulus orbem,
Tum quæ fixo ſibi piſcare cubilia ſtellæ,
Et quæ multiplici properant, undique recedunt
Aſtra viâ, ſemperque ſuis ſibi curſibus obſtant.
Ipſa ſinus vacuos, & inerti ſqualida cultu
Brachia protendens, udoſque ad Sydera vultus,
Naturam alloquitur ſupplex. Quid me optima, dixit,
Æternùm ceſſare jubet, & ie ocia ſolvet?
En Sorte aſſiduas evolvere Monſtra laborat
Fluctibus, & tantas numerat jam Tethys Alumnos,
Naiadaque, Glaucumque vehens, Dryoſque biformes:
Ipſa, pudet, vidi liquidum per inane Volucres
Deferri, & nullo deſertos Aëre Calles.

Ecce ſui Cælo Patiuh, & nocte coruſcâ
Tot volviſſe Faces, tot Lumina ſerro ſuperbit.
Sola vaco. Mæſtis meditantem plura querelis
Reſpicit, & blando vultu Natura ſerenat.
Tunc, erat Hybernu qualis ſub Frigore, Nimbos
Cogitat, & nivea candeſcit mole Pruina;
Talis Humus, ſic illa rigens, ſic Orbe Nivali
Pendebat, gelido nonnunquam interlota Nereo.
Hic primùm ingentes aperit Natura receſſus,
Viſceraque, arentiſque ſinus, venaſque capaces,
Atque illi tacitum lambendo ſerpere Pontum
Imperat, inde altos iterum prorumpere terris,
Iam Sale mutato Ripiſque minoribus Album.
Illic & toto liquidum non Aera Cælo
Ire jubet, gelidaque domus ambiente [illegible]
Iam fieri Fontes, puriſque excurrere campos.
Utque ſatis pingui maduerunt jugera limo,
Nec latebris hiat ullo ſitis, tum pectore toto
Incubuit Titan, fœcundaque lumina miſit.
Protinus innumero tenues examine Culmi
Prorupere ſolo. Pars mollibus humida Ripis
Tollitur, illa jugis, hæc Valles induit imas.
Qualis ineſt Cælo facies, cùm luce coruſcâ
Pallida purpureos ſuccendunt Sydera vultus.
Primus ab Eoo, gelidâ mox alter ab Arcto,
Unus ab Occiduis, alter micat Ignis ab Auſtris.
Sic ſata Telluris hunc nunc pectora cernis,
Nunc virides crevisſe humeros, ſætuque [illegible]
Exultat, laetque ſuos miratur honores.

Partis Secundæ Libri Secundi Finis.

PRO-

I N D E X

Plantarum ad Paginam referens, ubi recenſentur variæ earum ſpecies, unà cum earum Notâ Characteriſtick & Viribus tam Medicis, quàm Mechanicis.

A.

	pag.
Abies, ejus Nota Characteriſtica, Locus natalis & Vires,	6
Abrotonum, ejus Nota Characteriſtica & Vires,	66
Abſinthium,	6. & 67
Ejus Nota Characteriſtica, Locus natalis & Vires,	7
De Abſinthio integros Tractatus qui ſcripſerunt,	6
Acacia, ejus Nota Characteriſtica, & Vires,	67
Acanthium, ejus Nota Characteriſtica, Vires Medicæ & Uſus Mechanicus,	ibid.
Acanthus, ejus Nota Characteriſtica & Vires,	ibid.
Acarna, ejus Nota Characteriſtica,	ibid.
Acer,	7. & 67.
Ejus Nota Characteriſtica, Locus natalis & Vires,	7
Acetoſa,	7. 67. 68
Ejus Nota Characteriſtica & Vires,	7
Aconitum, ejus Nota Charact. & Vires,	68
Acorus, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Adiantum, ejus Nota Charact. Locus & Vires,	7. 8
De Adianto vero qui ſcripſit,	8
Adonis, ejus Nota Charact.	68
Ægilops,	ibid.
Æthiopis,	ibid.
Ageratum, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Alaternus, ejus Nota Characteriſtica & Uſus Mechanicus,	ibid.
Alcea,	8. 68
Ejus Nota Charact. Locus & Vires,	8
Alchimilla, ejus Nota Charact. Locus & Vires,	ibid.
Alliaria, ejus Nota Charact. Locus & Vires,	ibid.
Allium,	8. 68. 69
Allii Nota Charact. & Locus,	8
Allii Vires,	69
Alnus, ejus Nota Charact. Locus, & Vires Medicæ & Mechanicæ,	8. 9
Aloë,	69
Alſine,	9. 69
Ejus Nota Charact. Locus & Vires,	9
Althæa, ejus Nota Charact. & Vires,	69
Alyſſon, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Amaranthus, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Ambroſia, ejus Nota Charact. Locus & Vires,	9
Ammi, ejus Nota Charact. & Vires,	69
	pag.
Amygdalus, ejus Nota Charact. & Vires,	69. 70
Anagallis,	9. 70
Ejus Nota Charact. Locus & Vires,	70
Anagyris, ejus Nota Charact. & Vires Medicæ & Mechanicæ,	ibid.
Anchuſa, ejus Nota Charact. Locus & Vires,	9. 10. 70
Androſæmum, ejus Nota Charact. & Vires,	10. 70
Anemone, ejus Nota Charact.	10. 70
Anethum, ejus Nota Charact. & Vires,	70
Angelica, ejus Locus, Nota Charact. & Vires,	10. 70
Aniſum, ejus Not. Charact. & Vires,	70
Anonis,	10. 70
Ejus Nota Charact. Vires & Locus,	10
Anthyllis,	70
Antirrhinum, ejus Nota Charact. & Vires,	70. 71
Aparine,	10. 71
Ejus Locus, Nota Charact. & Vires,	10
Apium, ejus Nota Charact. & Vires,	71
Apocynum, & ejus Nota Charact.	ibid.
Aquilegia, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Arbor Judæ,	ibid.
Arbutus, & ejus Nota Charact.	ibid.
Argemone & ejus Nota Charact.	ibid.
Ariſarum,	ibid.
Ariſtolochia, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Arum,	10. 72
Ejus locus, Nota Charact. & Vires,	10. 11
Arundo,	11. 72
Aſarum, ejus Nota Charact & Vires,	72
Aſclepias, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Aſparagus, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Aſperula,	11. 72
Aſphodelus, ejus Locus, Nota Charact. & Vires,	11. 72
Aſplenium, ejus Locus, Nota Charact. & Vires,	11
Aſter, ejus Nota Charact. & Vires,	72. 73
Aſtragalus Africanus, ejus Nota Charact.	73
Aſtragali ſylvatici Locus, Nota Charact. Deſcriptio, Vires,	11
Atractylis,	73
Atriplex,	11. 12. 73
Ejus Nota Charact. & Vires,	12. 73
Avena,	12. 73.
Ejus Nota Charact. & Vires,	12
Auricula Muris,	12. 73
Ejus Nota Charact.	12
Ejus Vires,	73
Auricula Urſi. Vide *Sanicula.*	

B.

	pag.
Balſamina, ejus Nota Charact. & Vires,	73. 74
Barba Capri,	12. 74
Ejus Nota Charact. & Vires,	12
Baba Jovis & ejus Nota Charact.	74
Bellis,	12. 74
Ejus Deſcriptio, Nota Charact. & Vires,	12
Berberis, ejus Nota Charact. Vires Medicæ & Uſus Mechanicus,	74
Beta, ejus Nota Charact. & Vires,	12. 13. 74
Betonica,	13. 74
Ejus Nota Charact. & Vires,	13
Betula, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Bifolium, ejus Nota Charact. & Vires,	ibid.
Biſtorta,	13. 74
Ejus Nota Characteriſt. & Vires,	13
Blattaria & ejus Nota Charact.	74. 75
Blitum.	13. 75
Ejus Nota Charact. & Vires,	13
Botrys, ejus Nota Charact. & Vires,	75
Braſſica,	13. 75
Ejus Nota Charact. & Vires,	75
Brunella, ejus Nota Charact. & Vires,	13
Bryonia, ejus Nota Charact. & Vires,	75
Bugloſſum, ejus Nota Charact. & Vires,	13. 76
Bulbocaſtanum, ejus Nota Charact. & Vires,	13
Buphthalmum & ejus Nota Charact.	76

Burſa Paſtoris & ejus vires,	13. 14
Burſa Paſtoris affinis,	76
Buxus, eius nota charact. Vires Medicæ & Uſus Mechanicus,	ibid.

C.

Cachrys, eius nota charact. et vires,	76
Cepa, eius nota charact. & vires,	ibid.
Calamintha, eius nota charact. & vires,	14. 76. 77
Calceolus Mariæ,	77
Caltha, eius nota charact. et vires,	ibid.
Caltha paluſtris nota charact. et vires,	14
Campanula,	14. 77
Eius nota charact. et vires,	14
Campanula pratenſis. Vide *Trachelium*,
Cannabis, eius nota charact. & vires,	14
Carduus,	15. 77
Eius nota charact. et vires,	15
Carlina, eius nota charact. et vires,	77
Carpinus et eius Uſus Mechanicus,	ibid.
Carum, eius nota charact. et vires,	ibid.
Caryophyllata,	15. 77
Eius nota charact. et vires,	15
Caryophyllus, eius nota charact. et vires,	16. 78
Castanea, eius nota charact. et vires,	78
Caucalis,	16. 78
Eius Locus, nota charact. et vires,	16
Cedrus, eius nota charact. et vires,	78
Centaurium minus, eius nota charact. et vires,	16
Centaurium maius, eius nota charact. et vires,	78
Ceraſus,	16. 78
Eius nota charact. et vires,	16
Cerinthe et eius nota charact.	79
Chærephyllum,	16. 79
Eius nota charact. et vires,	79
Chamæceraſus,	ibid.
Chamæciſſus vulgaris, eius nota char. et vires,	16
Chamædrys, eius nota charact. et vires,	17. 79
Chamæiris,	79
Chamæmelum, eius nota charact. et vires,	17. 79
Chamæmeſpilus,	79
Chamæmorus, eius nota charact. et vires,	17
Chamæpitys, eius nota charact. et vires,	79
Chelidonium, eius nota charact. et vires,	79. 80
Chondrilla, eius nota charact. et vires,	80
Chryſanthemum, eius nota charact. et vires,	17. 80
Cicer, eius nota charact. et vires,	ibid.
Cichoreum pratenſe,	17
Cichorium, eius nota charact. et vires,	80
Cicuta, eius nota charact. vires Medicæ et Uſus Mechanicus,	17
Cicutaria,	80
Cinara, eius nota charact. et vires,	ibid.
Circæa. Vide *Solanifolia*,
Cirſium, eius nota charact. & vires,	17
Ciſtus, eius nota charact. & vires,	80
Clematis, eius nota charact. & vires,	80. 81
Cinopodium, eius nota charact. et vires,	17. 81
Cnicus, eius nota charact. et vires,	81
Cochlearia,	17. 18. 81
Eius nota charact. et vires,	18
Cochlearia curioſa Tractatus *Molenbrocii*,	81
Colchicum, et eius nota charact.	ibid.
Colutea, eius nota charact. et vires,	ibid.
Conſolida,	18. 81
Eius nota charact. et vires,	18
Conſolida major. Vide *Symphytum*.
Convolvulus,	18. 81
Eius nota charact. et vires,	18
Conyza, eius nota charact. et vires,	82
Corallina. Vide *Muſcus*.
Coriandrum, eius nota charact. et vires,	82
Cornus, eius nota charact. Uſus Mechanicus et vires Medicæ,	18. 82
Coronopus ſylveſtris, et eius nota charact.	18
Corylus,	18. 82
Eius nota charact. Vires Medicæ et Uſus Mechanicus,	18
Cotyledon, eius nota charact. et vires,	18. 82
Crithmum, eius nota charact. et vires,	18. 19
Crithmum Chryſanthemum,	82
Crocus, eius nota charact. et vires,	ibid.
Cruciata, eius nota charact. et vires,	19
Cucumis, eius nota charact. et vires,	82
Cucurbita, eius nota charact. et vires,	ibid.
Cuminum, eius nota charact. et vires,	82. 83
Cupreſſus, eius nota charact. vires *Medicæ* & Uſus *Mechanicus*,	83
Cyanus,	19. 83
Eius nota charact. et vires,	19
Cyclamen, eius nota charact. et vires,	83
Cynogloſſum,	19. 83
Eius nota charact. et vires,	19
Cytiſus, eius nota charact. et vires,	83

D.

Daucus,	83
Dens canis, & eius nota charact.	ibid.
Dens Leonis,	20. 83
Eius nota charact. et vires,	20
Dentaria et eius nota charact.	84
Digitalis,	20. 84
Eius nota charact. et vires,	20
Dipſacus,	20. 84
Eius nota charact. et vires,	20
Doronicum et eius nota charact.	84
Draba,	ibid.
Dracunculus Hortenſis, eius nota charact. et vires,	ibid.
Dracunculus Pratenſis, eius nota charact. et vires,	21

E.

Echium,	21. 84
Echium Marinum,	55
Eius Locus, nota charact. et vires,	21
Elatine, eius nota charact. et vires,	84. 85
Ephemerum Dioſcoridis,	20
Epimedium et eius nota charact.	85
Equiſetum, eius nota charact. vires Medicæ, uſus Mechanicus,	21
Erica, eius nota charact. et vires,	ibid.
Eius Uſus Domeſtici & Mechanici,	22
Eruca,	22. 85
Eius nota charact. et vires,	22
Ervilia. Vide *Ochrus*.
Eryngium,	22, 85
Eius nota charact. & vires,	22

Eryſimum,

Eryſimum, 22, 85
Eius nota charact. & vires, 22
Euonymus, eius nota charact. vires Medicæ et Uſus Mechanicus, 22, 23
Euonymo ſimilis Arbor *Virginiana*, 85
Eupatorium, 23, 85
Eius nota charact. et vires, 23
Eupatorium Cannabinum, 23, 85
Eius nota charact. 23
Euphraſia, eius nota charact. & vires, ibid.

F.

Faba, eius nota charact. & vires, 85
Fagus, eius nota charact. Vires Medicæ, Uſus Mechanicus et Domeſticus, 23, 24
Fagopyrum, eius nota charact. Vires Medicæ, & Uſus Mechanicus, 86
Ferrum Equinum, & eius nota charact. 85, 86
Ferula, eius nota charact. et vires, 86
Feſtuca, eius nota charact. et vires, 24
Ficus, eius nota charact. et vires, 86
Filipendula, eius nota charact. et vires, 24
Filix, eius Locus, nota charact. Uſus Medicus, Domeſticus & Mechanicus, 24, 25
Foeniculum, eius nota charact. & vires, 86
Foenum Græcum, eius character & vires, ibid.
Fragaria, 25, 86
Eius nota charact. & vires, 25
Fraxinella, et ejus nota charact. 86
Fraxinus, eius nota charact. Vires *Medicæ* et Uſus Mechanicus, 25, 26
Fritillaria & eius nota charact. 86, 87
Fucus, eius nota charact. & vires, 26
Fucus Equiſeti facie, 56
Fumaria, eius nota charact. et vires, 26, 87
Fungus, eius nota charact. et vires, 26, 27

G.

Galega, eius nota charact. & vires, 87
Gallium, eius nota charact. & vires, 27
Geniſta, 27, 87
Eius nota charact. et vires, 27
Geniſta ſpinoſa, eius nota charact. & vires, ibid
Gentiana, 87
Gentianella, 27, 87
Geranium, 28, 87
Eius nota charact. & vires, 28
Gladiolus, eius nota charact. & vires, 87
Glaux et eius nota charact. 28
Glycyrrhiza, eius character et vires, 87
Glycyrrhiza ſylveſtris et eius nota char. 28
Gnaphalium, 28, 87
Eius nota charact. & vires, 28, 29
Gramen, 29, 87
Eius nota charact. & vires, 29
Gratiola & eius vires, 88
Groſſularia, eius nota charact. & vires, ibid.

H.

Halimus, eius nota charact. & vires, 29, 88
Hedera, 29, 88
Eius nota charact. Vires *Medicæ* et uſus *Mechanicus*, 29, 30
Hedera terreſtris, eius nota charact. Vires *Medicæ* & Uſus *Mechanicus*, 30
Hedyſarum, 88
Helenium, ejus nota charact. et vires, ibid.
Helichryſum, 89
Heliotropium, eius nota charact. Vires Medicæ & uſus Mechanicus, 89
Helleborus, eius nota charact. & vires, ibid.
Helleborine & eius nota charact. 30
Herba viva, 89
Herba mimoſa, ibid.
Heſperis & eius nota charact. ibid.
Hieracium, 30, 89
Eius nota charact. & vires, 30
Hippoſelinum. Vide *Smyrnium*.
Hormino affinis, ibid.
Hordeum, 30
Eius nota charact. & vires, 31, 90
Hyacinthus, 31, 90
Eius nota charact. 31
Hyoſcyamus, eius Character & vires, 31, 90
Hypecoum, 90
Hypericum, 31, 90
Eius nota Charact & vires, 31
Hyſſopus, eius nota charact. & vires, 90

I.

Jacea, 31, 90, 91
Eius nota charact. et vires, 31
Jacobaea, 31, 32, 91
Eius nota charact. et vires, 32
Iberis, eius nota charact. et vires, 91
Ilex et eius vires, et Uſus Mechanicus, ibid.
Ilex aculeata, eius nota charact. Vires *Medicæ*, et Uſus Mechanicus, 91
Quomodo Viſcus ex eâ paretur, ibid.
Imperatoria, eius Character et vires, 91
Imperatoria affinis, et eius nota charact. 32
Intybus, eius nota charact. et vires, 91
Iris, eius nota Charact. et Vires, 91, 92
Iris Paluſtris, eius Nota Charact. Vires *Medicæ* & Uſus *Mechanicus*, 32
Iſatis, eius Nota Charact. et Vires *Medicæ* et Uſus Mechanicus, 92
Juncus, eius Nota Charact. Vires *Medicæ* & Uſus *Mechanicus*, 32
Juniperus, 32, 92
Eius Nota charact. Vires *Medicæ* et Uſus *Mechanicus*, 33
Gummi *Juniperi* vires, ibid.

K.

Kali, 33, 92
Eius nota charact. Vires Medicæ & Uſus *Mechanicus*, 33
Sal *Alkali*, quomodo conficiatur, ibid.

L.

Lactuca Hortenſis, eius nota charact. & Vires, 92
Lactuca ſylveſtris, eius character et vires, 33, 34
Lamium, 34, 92
Eius nota charact. et vires, 34
Lapathum Hortenſe, 92, 93
Lapathi præſtantiſſimi noſtratis vires, 93
Lapathi ſanguinei vires, ibid.

+ 3 De

De Lapathis & Rhabarbaris quis ſcripſit, ibid.
Laphathum ſylveſtre, ejus Nota Charact. Vires Medicæ & Uſus Mechanicus, 34
Lappa, ejus Nota Charact. Vires Medicæ & Uſus Mechanicus, ibid.
Larix, 93
Laſerpitium, ejus Nota Charact. & Vires, ibid.
Lathyris, ejus Nota Charact & Vires, ibid.
Lathyrus, & ejus Nota Charact 35. 93
Lavendula, ejus Nota Charact. & Vires, 93
Laureola, ejus Nota Charact. & Vires, 93. 94
Laurus, ejus Nota Charact. & Vires, 94
Lens, ejus Nota Charact. & Vires, ibid.
Lens paluſtris, ejus Nota Char. & Vires, 35
Lepidium, ejus nota char. & vires, 94
Leucoium, ejus nota char. & vires, 35. 94
Libanotis, & ejus nota charact. 94
Lichen, ejus nota charact. et vires, 35
Liguſticum, ejus nota charact. & vires, 94
Liguſtrum, ejus nota charact. & vires, 95
Lyac. vide *Spongia*.
Lilium, ejus nota Charact. & Vires, ibid.
Lilium Convallium, ejus character & Vires, 35
Limonium, ejus character et vires, 95
Linaria, 35. 95
Ejus nota Charact. et Vires, 35
Lingua Cervina, 35. 95
Ejus nota Char. et Vires, 35
Linum, 35. 95
Ejus Character, Vires Medicæ et Uſus Mechanicus, 35. 36
Lithoſpermum, 36. 95
Ejus nota Charact. et Vires, 95
Lolium, 36. 95
Ejus nota char. et Vires, 36
Lonchitis, ejus nota Charact. et Vires, ibid.
Lotus, ejus Nota Charact. et Vires, 36. 95
Lunaria, ejus nota Char. et Vires, 36
Lupinus, ejus nota Charact. et vires, 95. 96
Lupulus, ejus nota Charact. et vires, 96
Luteola, ejus nota Charact. vires Medicæ et Uſus Mechanicus, 36
Lychnis, ejus nota Charact. et vires, 36. 96
Lyſimachia, 37. 96
Ejus vires, 37
Lyſimachia ſiliquoſa nota Charact. 96

M.

Majorana, ejus nota Charact. et Vires, 96
Malva, 37. 96
Malvæ nota Charact. et Vires, 37
Malus et ejus variæ ſpecies, nota Charact. et Vires, 96. 97
Mandragora, 97
Marrubium, 37. 97
Ejus nota charact. et Vires, 37
Marrubium *Cardiaca* dictum et ejus Vires, 97
Marum, ejus nota Charact. et Vires, ibid.
Matricaria, ejus nota Charact. et Vires, ibid.
Melampyrum, et ejus nota Charact. 38. 97
Melilotus, 38. 97
Ejus nota Charact. et Vires, 38
Meliſſa, ejus Nota Charact. et Vires, 97. 98
Melo, ejus nota charact. et Vires, 98
Mentha, 38. 98
Ejus nota Charact. et Vires, 98
Mentha *Siſymbrium* dicta, et ejus Vires, 38
Mercurialis, 38. 98
Ejus nota Charact. et Vires, 38
Meſpilus, ejus nota Charact. et Vires, 98
Meſpilus Apii folio, ſive *Oxyacanthus*, ejus nota Charact. Vires Medicæ et uſus Mechanicus, 38
Meum, ejus nota Charact et Vires, ibid.
Milium, ejus nota Charact. et Vires, 98
Millefolium, 38. 98
Ejus nota Charact. et Vires, 38
Moly, et ejus nota Charact. 98
Morus, ejus nota Charact. et Vires, 99
Muſcus, ejus Nota Charact. et Vires. 38. 39
Muſcus Marinus, ſive Corallina, et ejus Vires, 39
Myagrum, 39. 99
Ejus Nota Charact. et Uſus Mechanicus, 99
Myrtus, ejus Nota Charact. et Vires, 39. 99

N.

Narciſſus, ejus Nota Charact. et Vires, 99
Naſturtium, 39. 40. 99
Ejus Nota Charact. 40. 99
Ejus Vires, 40
Nicotiana, ejus Nota Charact. et Vires, 99
Nigella, ejus Nota Charact. et Vires, 100
Nummularia, 40. 100
Ejus Nota Charact et Vires, 100
Nux Juglans, ejus Nota Charact. Vires Medicæ, et Uſus Mechanicus, ibid.
Nymphæa, ejus Nota Charact. et vires, 40

O.

Ochrus, ſive *Erviha*, 100
Ocimum, ejus nota Charact. et vires, ibid.
OEnanthe, ejus Nota Charact. et Vires, 40
Olea, 100
Onobrychis, et ejus Nota Charact. 101
Ophioglossum, ejus Nota Char. et Vires, 40
Ophrys, ejus Nota Charact. et vires, 40. 41
Orchis, ejus Nota Charact. et vires, 41
Origanum, 41. 101
Ejus Nota Charact. et Vires, 41
Ornithogalum, 41. 101
Ejus Nota Charact. 101
Ornithopodium, 41
Orobanche, ejus nota char. et vires, ibid.
Orobus, 41. 101
Ejus Nota charact. et vires, 101
Oxyacantha, ibid.
Oxyacanthus. vide *Meſpilus Apii* folio.

P.

Pæonia, ejus nota char. et Vires, 101
Panax, ejus Nota charact. et Vires, ibid.
Panicum, ejus Nota charact. et vires, 102
Papaver, ejus nota charact. et vires, 41. 42. 102
Parietaria, ejus nota charact. et vires, 42
Paſtinaca latifolia & tenuifolia ſativa, Nota charact. et vires, 102
Paſtinaca tenuifolia ſylveſtris, eius Nota charact. et vires, 42
Pedicularis, et eius nota charact. ibid.
Pentaphylloides & eius nota charact. 102
Pentaphyllum, 42. 102
Eius nota Charact. et vires, 42
Peplus, eius nota Charact. & vires, ibid.

Pepo, ejus nota Charact. & Vires, 102
Perfoliata, ejus nota Charact. & vires, ibid.
Periclymenum, 42, 102
Ejus nota charact. & Vires, 42
Perſicaria, ejus nota Charact. & Vires, 43
Petaſites, 43, 103
Ejus nota charact. & vires, 43
Peucedanum, ejus nota Charact. & vires, 103
Phalangium, ejus nota Charact. & Vires, ibid.
Phalaris, ibid.
Phaſeolus, ejus nota Charact. & vires, ibid.
Phillyrea & ejus Nota Charact. ibid.
Picea, & ejus nota Charact. ibid.
Piloſella, 43, 103
Ejus nota charact. vires Medicæ & Uſus Mechanicus, 43
Pimpinella, ejus nota Charact. & vires, 103
Pimpinella Saxifraga ejus nota Char. & vires, 43
Pinus, & eius nota Charact. 103
Piſtacia, & ejus nota charact. ibid.
Piſum, 43, 103
Ejus Nota Charact. & vires, 103, 104
Plantago, 43, 104
Ejus nota Charact. & vires, 43
Platanus, & ejus nota Charact. 104
Polium, ejus nota Charact. & Vires, ibid.
Polygala, & ejus Vires, 43, 44
Polygonatum, ejus nota Char. & Vires, 104
Polygonum, 44, 104
Ejus nota charact. & *V*ires, 44
Polypodium, ejus nota Char. & Vires, ibid.
Populus, 44, 104
Ejus nota Charact. & *V*ires, 104
Porrum, & ejus nota Charact. ibid.
Portulaca, ejus Nota charact. et Vires, ibid.
Potamogeiton & ejus nota charact. 44
Potentilla, ejus nota charact. et Vires, ibid.
Prunus Hortenſis, ejus Character & Vires, 104
Prunus ſylveſtris, ejus Character & Vires, 44
Pſeudodictamnus, 104
Pſyllium, ejus nota charact. & Vires, 104, 105
Pulegium, ejus nota Charact. et *V*ires, 105
Pulſatilla, ibid.
Pyrola, ejus Nota charact. et vires, 44
Pyrus, ejus nota Charact. et Vires, 105

Q.

Quadrifolium, 105
Quercus, ejus Nota Charact. & vires, 45.

R.

Ranunculus, 45, 105
Ejus nota characteriſtica, 45
Raphanus, ejus Nota charact. et vires, 45, 105
Rapiſtrum, ibid.
Ejus nota Charact. et Vires, 45, 46
Rapum, ejus nota charact. et *V*ires. 105
Rapunculus, 46, 105
Ejus nota Charact. et Vires, 106
Reſeda, 46, 106
Ejus Nota charact. 46
Rabarbarologia curioſa Tractatus, 93
Rhamnus, ejus nota Charact. Vires Medicæ et Uſus Mechanicus, 106
Rhodia radix, et eius Vires, 46
Rhus, 106
Rhus Myrtifolia, ejus nota Charact. et Uſus, 46
Ricinus, 106
Ros Solis, ejus Nota Charact & Vires, 46
Roſa Hortenſis, eius Nota Charact. et Vires, 106
Roſa ſylveſtris, 46
Roſa Cyphiana, ejus Deſcriptio & Locus natalis, ibid.
De *Roſis* quis ſcripſit, 106
Roſmarinus, eius nota Charact. et Vires, ibid.
Rubia, 46, 107
Ejus nota Charact. Vires Medicæ & Uſus Mechanicus, 107
Rubus, 46, 107
Ejus nota Charact. et Vires, 46
Ruſcus, ejus *N*ota Charact. et Vires, 107
Ruta, ejus *N*ota Charact. et Vires, ibid.
Rutæ ſuccus nobile contra Viperæ morſum Antidotum, ibid.

S.

Sabina, ejus *N*ota Charact. et Vires, 107
Salix, 47, 107
Ejus *N*ota Charact. Vires Medicæ et Uſus Mechanicus, 47
Salvia, ejus Nota char. et Vires, 107, 108
Salvia Agreſtis. Vide *Scordium*.
Sambucus, 47, 108
Ejus *N*ota Charact. et Vires, 47
Sanicula, 47, 108
Ejus nota Charact. & Vires; 47
Sanicula Auricula Urſi dicta, ejus nota Charact. 108
Sanicula montana, ejus *N*ota Charact. et Vires, 48
Saponaria, ejus Nota Charact. Vires Medicæ et Uſus Mechanicus, 108
Satureia, eius *N*ota Charact. et Vires, ibid.
Saxifraga, ejus Nota Charact. et Vires, 48
Saxifraga aurea, ejus Character et vires; ibid.
Scabioſa, 48, 108
Ejus Nota Charact. et Vires, 48
Scandix, 48. 108
Ejus Nota Charact. & Vires, 48
Scilla, ejus Nota Charact. et *V*ires; 108
Scolymus, ibid
Scordium, ejus Nota Charact. & Vires, ibid.
Scordium alterum, ſive Salvia agreſtis, ejus Nota Charact. et *V*ires, 48
Scorpioides, 108
Scorzonera, ejus *N*ota Charact. et *V*ires, 108 109
Scrophularia, 48. 109
Eius nota Charact. et Vires, 48
Secale, eius Nota charact. et vires; ibid.
Securidaca, 109
Sedum, 49. 109
Eius Nota Charact. et Vires; 49
Selinum Sii foliis, 109
Senecio, eius nota Charact. et vires, 49
Serpyllum, 49. 109
Eius Nota Charact. et *V*ires, 49
Serratula, eius nota Charact. et *V*ires, 109
Sideritis, 49. 109
Sideritidis Anglica Nota Charact. et *V*ires, 49
Siliqua, 109
Sinapi, eius nota charact. et vires, 49
Siſarum, eius nota Charact. et Vires, 109
Siſon, ibid.
Siſymbrium. Vide *Mentha*.
Sium Erucæ folio, Ejus nota Charact. et Vires; 49
De hac Plantâ quis ſcripſit, ibid.
Sii aliæ ſpecies, et earum *V*ires; 49. 50
Smilax, 109
Smyrnium, ibid.

*S*myrnium, ſive *Hippoſelinum*, ejus Nota Charact. & Vires, 50
Solanum, 50. 109
Ejus Nota Charact. & Vires, 50
Solanifolia Circaea dicta, & ejus Nota Charact. ibid.
Solanum ſomnifera Deſcriptio & Vires, 56
Soldanella, 50, 110
Ejus Nota Charact. & Vires, 50
Sonchus, 50. 110
Ejus Nota Charact. & Vires, 50
Sophia Chirurgorum. Vide *Naſturtium*.
Sorbus Sativa, ejus Nota Charact. & Vires, 110
Sorbus ſylveſtris, ejus Nota Charact. & Vires, 50
Sparganium, & ejus Vires, ibid.
Spartium, 110.
Sphondylium, ejus *Nota* Charact. & Vires, 50
Spinachia Vide *Lapathum Hortenſe*.
Spiraea, 110
Stachys, ibid.
Staphis agria, ibid.
Stoebe, & eius *Nota* Charact. ibid.
Stoechas, ejus Nota Charact. & Vires, ibid.
Succiſa, ejus *Nota* Charact. & Vires, 51
Symphytum, ejus Nota Charact. & Vires, 110
Syringa, & ejus Nota Charact. ibid.

T.

Tamarix, 110
Tanacetum, 51. 110
Ejus *Nota* Charact. & *Vires*, 51
Taxus, ejus *Nota* Charact. *Vires* Medicae & Uſus Mechanicus, ibid.
Telephium, 51, 111
Ejus *Nota* Charact. & Vires, 51
Teucrium, 111
Thalictrum, ejus Nota Charact. & Vires, 51. 111
Thapſia, 111
Thlaſpi, ejus Nota Charact. & *Vires*, 51. 111
Thuya, 111
Thymum, ejus *Nota* Charact. & *Vires*, ibid.
Tilia, ejus Nota Charact. Vires Medicae & Uſus Mechanicus, ibid.
Tithymalus, 51. 111
Ejus Nota Charact. & *Vires*, 51
Tordylium, ejus Nota Charact. & *Vires*, 111, 112
Tormentilla, ejus Nota Charact. vires Medicae & Uſus Mechanicus, 52
Tragacantha, & ejus *Nota* Charact. 112
Tragopogon, 52. 112
Ejus Nota Charact. & Vires, 52
Tribulus ibid
Trichomanes, ejus Deſcriptio, Nota Charact. & Vires, ibid.
Trifolium Hortenſe, & variae ejus ſpecies, 112
Trifolium pratenſe album, & ejus Vires, 52
Trifolii pratenſis purpurei Vires, ibid
Trifolium acetoſum vulgare, ejus nota Charact. & Vires, ibid.
Trifolii paluſtris Vires, ibid.
Tripolium, ejus Nota Charact. & Vires, ibid.
Triticum, 52, 112
Ejus Nota Charact. & Vires, 52
Tulipa, & ejus Nota Charact. 112
Tuſſilago, ejus Nota Charact. & Vires, 52. 53
Typha, ejus Nota Charact. & Vires, 53

V.

Valeriana, 53. 112. 113
Ejus Nota Charact. 53. 113
Ejus Vires, 53
Verbaſcum, 53. 113
Verbaſculum, ejus Nota Char. & Vires, . 113
Verbena, ejus Nota Charact. & Vires, 53. 54
Veronica, 54. 113
Ejus Nota Charact. & Vires, 54
Viburnum, & ejus Nota Charact. 113
Vicia. 54 113
Ejus Nota Charact. & Vires, 54
Viola, 54. 113. 114
Ejus Nota Charact. & Vires, 54
Virga aurea, 54. 114
Ejus *Nota* Charact. & Vires, 54
Vitex, ejus Nota Charact. & Vires, 114
Vitis, ejus *Nota* Charact. & Vires, ibid.
Vitis Idaea, ejus Nota Charact. & Vires, 54
Ulmus, ejus Nota Charact. & Vires, 54 55
Urtica, 55. 114
Ejus Nota Charact. & Vires, 55.

X.

Xyris, ejus Nota Charact. & Vires, 55

Y.

Yucca, 114

FINIS.